

Dom Columba Marmion

Krisztus, a lélek élete

DOM COLUMBA MARMION O. S. B.

KRISZTUS, A LÉLEK ÉLETE

LELKIGYAKORLATOK

FORDITOTTA

SIMON ÁRKÁD

O. S. B.

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

Nihil obstat. In S. Monte Pannoniae, die 24. Oct. 1938. Hugo Walient m. p. O. S. B. censor deputatus.

1351/1938. Imprimi permittitur. In S. Monte Pannoniae, die 24. Oct. 1938. Chrysostomus Kelemen m. p. archiabbas.

Nihil obstat. Dr. Michael Marczell, censor dioecesanus. Nr. 2286/1939. Imprimatur. Strigonii die 5. Aprilis 1939. Dr. Joannes Drahos, vicarius generalis.

Az eredeti mű címe :

LE CHRIST VIE DE L'AME

CONFÉRENCES SPIRITUELLES

Abbaye de Maredsous (Namur, Belgique)

Desclée de Brouwer et Cie 76bis Rue des
Saints-Pères Paris VIIe 1936

DOM COLUMBA MARMION O. S. B.

1918. januárjában, Belgium azon területén, melyet a világháború vége felé a német csapatok tartottak megszállva, jelent meg egy igénytelen külsejű könyv 2500 példányban: *Le Christ vie de l'âme*. A könyvet négy hét alatt szétkapkodták. Azóta, húsz év alatt ez a könyv már 130.000 példányban forog közkezen francia nyelven és hét nyelvre fordították le: olasz, flamand, angol, spanyol, portugál, lengyel és német nyelvre és a fordításoknak nem volt kisebb sikerük. A kiadók valósággal versenyeztek e mű kiadásáért.

Mi a magyarázata e könyv bámulatos elterjedésének és szinte páratlan sikerének? — Aki valamit is törődik lelkiéletével, ezzel a munkával olyan könyvet kapott a kezébe, amely megkönnyíti, szinte leegyszerűsíti a lelkiéletet, Krisztushoz vezet a lelket és megtanítja az életszentségre.

Lássuk tehát, ki írta ezt a csodálatos könyvet és mit tanít lapjain.

Marmion élete. 1858-ban született Dublin-ben. Atyja író, anyja francia volt. Középiskolai tanulmányait a dublin-i jezsuiták kollégiumában végezte, azután felvették a clonliffe-i szemináriumba; papi kiképzését Rómában nyerte. Itt, az Örök városban szentelték pappá 1881-ben. Mikor innét visszatért hazájába, útközben Belgiumban meglátogatta a maredsous-i bencés apátságot. Ez a rövid találkozása a bencés élettel olyan mély hatással volt rá, hogy már akkor kijelentette D. Wolter Placid apátnak, hogy visszatér ide és felveszi a rend ruháját. Ezt az ígéretet azonban csak öt év múlva válthatta be.

Irországba visszatérve Mac Cabe bíboros, Dublin érseke, a dundrum-i, Dublin egyik külvárosi plébániájának káplánjává, majd egy év múlva a clonliffe-i szeminárium filozófia-tanárává nevezte ki. Szerzetesi hivatása azonban a helyett, hogy gyengült

volna, egyre erősödött. Ismételt kérésére végre megkapta a várva-várt engedélyt, hogy szerzetbe léphessen. Könnyű szívvel hagyta ott övéit, barátait, professzori katedráját, ragyogó tanári sikereit, sőt szeretett hazáját, Írországot is, hogy felcserélje azzal a fiatal bencés apátsággal, ahová Isten kegyelme hívta. 1886-ban kopogtatott újra Maredsous kapuján.

Az első napok sok szenvedést hoztak a fiatal novícius számára. A szerzetesi fegyelem sokszor nehéz próbára tette türelmét. Érzékeny lelke sokszor sajgott, amikor előző életének szokásai ellentétbe kerültek a kemény lemondás és önmegtagadás parancsaival. Idegen környezetben, ismeretlen emberek között, idegen nyelv mellett maga is idegennek érezte magát. De hivatása fényesen kiállotta a próbát: 1888-ban letette fogadalmát. Szerzetesi életében ettől kezdve három korszakot különböztethetünk meg. Az első 1888—1899-ig tart. Ebben az időben az angol nyelv tanára volt, előkészítette a tanulókat egyetemi tanulmányaikra, majd filozófiát tanított a fiatal szerzeteseknek. Bármilyen munkával bízták is meg, mindent az igazi szerzetesi alázatosság és engedelmesség szellemében, nagy buzgósággal és lelkiismeretességgel végzett, bár mindig maradt ideje önmaga számára is, hogy lelkiéletét elmélyítse és egyre jobban tökéletesítse.

1899-ben Louvain-ba küldték, hogy a Mont-César prioratus perjele, a teológiai főiskola tanára és a növendékek spirituális legyeje. Sokkal szélesebbkörű feladat volt ez, sokkal megfelelőbb Marmion egyéniségének és képességeinek. — Mint teológiai tanár a legkiválóbbak közé tartozott. Előadásait már ekkor az jellemezte, ami későbbi műveiből, illetőleg lelki gyakorlatából is legjobban megkap bennünket: tanítása rendkívül világos volt és a kifejtett hitigazságokat mesteri módon tudta a lelkiélet számára gyümölcsöztetni. Tanítványai nemcsak megértették tanítását, hanem a szerint rendezték be életüket is: átérték a teológiát. Az aszketikus életre külön konferenciabeszédekben nevelte növendékeit. Zseniális eredetiség és az Egyház dogmáihoz való alázatos ragaszkodás, világosság és mélység, magasztos gondolatok és az idegen nyelv ellenére is meglepő formaszépség, átért áhítat és szónoki meggyőző erő csendült ki ezekből az előadásokból, melyek a tudós teológus

tanítását kamatoztatták az Istentől rendelt lelkivezető útmutatásaiban és amelyek növendékei lelkében az oltár zsámbolyánál vagy a feszület előtt hozták meg gyümölcsüket: Krisztussal, a lélek életével összeforrott bensőséges egyesülést. Hogyne haladtak volna gyorsan előre a lelkiéletben azok, akiknek olyan vezetőjük volt, mint Marmion, aki saját életével mutatott ragyogó példát e Krisztussal eggyéforrott életre?

Sokféle elfoglaltsága közepett azonban arra is volt ideje, hogy külső, világi kapcsolatainak is eleget tegyen. Számtalanszor tartott előadást az egyetemen. Szombatonként hosszú sorban álltak ajtaja előtt a papok, kik mind őt választották lelki vezetőjüknek. A louvain-i karmeliták lelkivezetője is ő volt. Leveleivel sok lelket irányított a lelkiélet legrövidebb útjain Krisztus felé. E sokféle kapcsolat teszi érthetővé, hogy olyan jól ismerte az emberi lelket, annak minden baját és nehézségét.

A Gondviselés azonban arra szemelte ki a louvain-i priorátus perjelét, hogy ugyanannak a kolostornak legyen apátja, mely az ő fogadalmát is elfogadta. 1909-ben megválasztották Maredsous apátjává. Louvain-i tíz esztendeje jó előkészület volt új hivatalához, hogy minél tökéletesebben megvalósíthassa Szent Benedek elgondolását: az apát a bencés kolostor «pásztora». Ha valaki meg akarja ismerni Marmionnak, Maredsous apátjának életét és jellemét, olvassa el Szent Benedek Regulájából az apátról írt fejezeteket. A szerzetesek pátriárkájának aligha volt olyan rendelkezése vagy tanácsa, melyeket Marmion ne váltott volna életre. Így élte le azt az életet, melyet a Gondviselés itt lenni a földön tűzött ki számára, így érte a boldog, szent halál 65 éves korában. 1923. január 20-án halt meg Maredsous-ban, a szentség hírében . . .

Jelleme. Marmion ereiben kétféle vér csörgedezett: ír és francia. Elmélyülő értelmét, élénk képzeletét, az isteni kegyelem minden rezdülésére engedelmes, érzékeny lelkületét, örökké vidám és ifjú életfelfogását kétségtelenül atyjának köszönhette, viszont szellemének világos fényét, éles elméjét, rendszerező képességét anyjától örökölte. A meleg családi fészek, melyben a názáreti Szent Család szelleme, a szeretet uralkodott, ültette el mélyen és szöktette szárba lelkében a katolikus hitnek azt a csiráját, melyet a keresztség szentsége vetett el oda. Marmion

lelkiéletének élete végéig ez a mélységes, élő és rendíthetetlen hit volt biztos alapja. Ennek a hitnek a fénye ragyogta be élete minden útját, minden megnyilatkozását, minden művét. Hite elsősorban az Úr Jézus Krisztus, az Istenember felé fordult hódoló alázattal. Hány elmélkedésében emelkedett fel a legfőbb Szentháromság szentélye elé, hogy szemlélje ott az örök Ige születését az Atyától! Hányszor borult le lélekben a betlehemi jászol előtt, hogy imádja a karácsonyi Kisdedben a megtestesült Igét! Nála szebben talán senki sem fejtette ki, mit jelent számunkra az, hogy az örök Ige — ember is. Az Istenember szavait mélységes tisztelettel és feltétlen hittel fogadja, hiszen ezek a szavak Isten szavai az emberiséghez: «szellem és élet». Jézus érdemeibe vetett hite szinte határtalan: hiszen — saját szavai szerint — ezek az érdemek «bőségesek», «túláradók», «kifürkészhetetlenek», «megbecsülhetetlen gazdagság», «kimeríthetetlen kincs». Ebből a megtestesült Igébe vetett hitből nem zárhatta ki Jézus művét, az Egyházat sem. «Jézus Jegyeséhez», az Egyházhoz és szentségeihez, szentelményeihez, a római pápához ugyanilyen rendíthetetlen hittel és bizalommal ragaszkodott.

Természetfeletti hite világosan felfedte előtte, mi természetfeletti életünk sarkalatos dogmája: istenfiúságunk az Úr Jézus Krisztusban, a kegyelem által. Az istenfiúság kegyelme volt legkedvesebb gondolata: Isten a mi mennyei Atyánk, Krisztus «elsőszülött testvérünk» és «társörökösünk» a mennyben. Egész lelkiélete ezért viseli magán letörölhetetlenül a *szent gyermekség* vonásait: mindig úgy közeledett mennyei Atyájához, mint a gyermek édesapjához. «Nagy bizalommal megyek eléje — írja egyik levelében —, mert Isten számomra a legjobb Atya». Ez a magyarázata annak az állandó derűnek és örömnak is, mely egész életében, még szenvedései közepett is, nemcsak arcvonásain, hanem egész lényén előmlött: «Megpróbálom, hogy mosolyogva nézzek szemébe mindennek, ami ellenemre van», — írja másutt.

Isten gyermeke keresve kereste az alkalmat, hogy mennyei Atyjával érintkezhessen. Marmion az imádság embere volt. Az ő imádsága valóban az volt, aminek ő maga meghatározta: Isten gyermekének beszélgetése mennyei Atyjával. Ez a beszél-

getése telve volt alázattal, bizalommal és szeretettel. Úgyszólván az imádságból élt. A Szentlélek ajándékai, melyeket oly szépen fejtett ki műveiben, ellenállás nélkül, szabadon dolgozhattak lelkében és bő termést hozhattak. A tanács, az értelem és bölcsesség adománya feltárta előtte a hitigazságok mélységeit: úgyszólván látta a természetfeletti valóságokat. Imádsága számtalanszor lendült fel a misztikus szemlélődés magaslataira. Lelke elmerült Krisztus misztériumainak szemlélésében: «Ebben a szentélyben kapunk sok kegyelmet, sőt gyakran a *szemlélődés* nyugalmat», — írja ő maga.

Ez az imádságos élet és szemlélődés azonban egyáltalában nem gátolta abban, hogy valósággal apostoli tevékenységet fejtsen ki a lelkek megmentésére, vezetésére és irányítására. Ezen a téren előtte nem volt különbség: egyforma szeretettel és buzgósággal foglalkozott a hitetlenekkel, tudatlanokkal, aggályosokkal vagy a misztikus lelkekkel. Mindegyikük számára volt gyakorlati tanácsa, útmutatása. Leveleiben¹ csodálattal olvashatjuk, hogy még a misztikus élet legmagasztosabb útjaira is, ahová már csak Isten különös kegyelme vezetheti fel a kiválasztott lelkeket, volt tanácsa. Őróla is elmondhatjuk, amit Nagy Szent Gergely mondott Szent Benedekről: «Nem tudott másképpen írni, mint ahogyan élt». Alig van műve, amelyből ne következtethetnénk arra, hogy Isten Marmiont is olyan bensőségesen egyesítette önmagával, hogy misztikus kegyelmekkel is kitüntette. Így különösen megérthetjük sokirányú és buzgó tevékenységét a lelkek érdekében: csak a legnagyobb misztikusok életében olvashatjuk, hogy az átélt istenszeretet élményét felebarátaikra, egész környezetükre is kiárasztották és buzgóságuk nem ismert határt, hogy megnyerjék Istennek a lelkeket.

Marmion összes erényeire nem térhetünk ki itt részletesen, de ezek vizsgálása is arról győzhetne meg mindenkit, hogy Krisztussal összeforrott élete misztikus magaslatokra emelkedett.²

¹ Kiadta *Dom Raymond Thibaut*: L'union à Dieu dans le Christ d'après les lettres de direction de Dom Marmion, Maredsous. 1937. ² Részletes életrajzát ugyancsak *Dom Raymond Thibaut* írta meg: Un maître de la vie spirituelle: Dom Columba Marmion, Abbé de Maredsous (1858—1923), Abbaye de Maredsous,³ 1930.

Művei. Marmion lelkigyakorlatait és megszámlálhatatlan alkalommal elmondott szentbeszédeit sohasem írta le, sőt olyan feljegyzéseket sem találtak nála, amelyek arra engedtek volna következtetni, hogy valaha is sajtó alá akarta volna rendezni műveit. Megelégedett azzal, hogy másoknak hasznára lehetett, sőt örömmel vette tudomásul, ha gondolataira rábukkant mások műveiben. Így például Mercier bíboros is, aki Marmiont választotta lelki vezetőjének, híressé vált aszketikus műveiben nem egy helyen kölcsönöz gyóntatójától.

Lelki gyermekei és hallgatói körében érelődött meg az a gondolat, hogy Marmion örökéletű és mégis annyira modern gondolatainak nem szabad elveszniök. «Néhány hallgató azt gondolva, hogy használnának a lelkeknek, bő kivonatokat készítettek és kérték a szerzőt, hogy engedje meg kinyomatásukat. Abban a formában azonban, ahogyan elhangzottak, az idegen nyelvű rögtönzés minden tökéletlenségével, mely nem anyanyelve a szerzőnek, nem lehetett volna a nyilvánosság elé adni. De egy munkatárs (D. Raymond Thibaut) elvállalta azt a nehéz és gondos munkát igénylő feladatot, hogy összegyűjti ezt a sok jegyzetet, csoportosítja és sajtó alá rendezi őket . . . Munkája közben törekedett megőrizni a szerző előadásmódját. Ugyanez a hűségre való törekvés ösztönözte arra is, hogy lehetőleg megtartsa a közvetlen stílust és az egyszerű hangot, amelyen a konferenciabeszédek elhangzottak.»¹

Igy született meg azután az a három kötet, melyeket ma már a lelkiélet klasszikus műveinek tekinthetünk: *Le Christ vie de l'âme* (Krisztus, a lélek élete) 1918-ban, *Le Christ dans ses mystères* (Krisztus az ő misztériumaiban) 1919-ben és *Le Christ idéal du moine* (Krisztus, a szerzetes eszményképe) 1922-ben, kevéssel a szerző halála előtt. Van még egy kisebb műve: *Sponsa Verbi*, apácáknak tartott lelkigyakorlatok és megjelentek összegyűjtött levelei is.

Az első három mű mindegyike önmagában is befejezett egész. Természetes azonban, hogy tárgyük egymással szoros kapcsolatban van és fokozatosan, logikusan egymásból folyik. Krisztus, akiben minden élet teljessége van meg, a lélek élete.

¹ *Le Christ vie de l'âme* első kiadásának előszavából.

Ezt az alapigazságot fejt ki részletesen a második kötetben: mit jelentenek a lélek számára Krisztus misztériumai és életének különböző eseményei. Végül a harmadik kötet a lélek tökéletességének és életszentségének harmadik állomását, a szerzeteséletet mutatja be. Mindhárom művét szétszakíthatatlanul és bámulatosan logikus egységgé forrasztja össze Krisztusnak, a megtestesült Igének alakja, minden tökéletességnek és életszentségnek legfölségesebb példaképe.

E művek óriási hatása szinte csodával határos volt. Mellőzzük a szerzőhöz tömegével érkező nyilatkozatok ismertetését, melyek — akár egyszerű hívőktől, akár tudós teológusoktól vagy egyházfőktől származtak is, — egybehangzóan az öröm, hála és elragadtatás hangján nyilatkoztak. Csupán két véleményt emelünk ki, amelyek megfellebbezhetetlen illetékességüknél fogva legjobban rávilágítanak e művek nagy értékére. Mikor Őszentsége XV. Benedek 1921-ben magánkihallgatáson fogadta Marmiont, rámutatott könyvvállványára, melyen legkedvesebb könyvei közé helyezte el Marmion első művét is. És csak ennyit mondott a szerény szerzőnek: «Lelki-életem tápláléka». Ugyancsak ő mondotta Szeptickijnek, Lemberg érsekének, amikor kihallgatáson fogadta: «Olvassátok ezt a könyvet, mert ez az Egyház tiszta tanítása». Ezért tüntette ki a szerzőt legmagasabb elismerésével, levelével is.

Mi van tehát ebben a könyvben, ami ezt a páratlan sikert biztosítja számára? Mercier bíboros a könyvhöz írt előszavában megmagyarázza: «Ezek a lapok jótékony hatásúak. Megnyugtatják a lelket és leegyszerűsítik a keresztyén életet . . . A szerzőnek az a legfőbb gondja, hogy kitágítsa a saját, egyéni módszereik útvesztőjében megzavarodott lelkeket; megszabadítsa őket szolgálásuktól és megkönnyítse nekik Isten felé szárnyalásukat . . .»¹ Szinte azt mondhatnánk: megrövidíti számukra az utat a jó Istenhez.

Az első fejezetben Marmion a legfölségesebb Szentháromság szentélyéhez vezeti el az olvasót. Bemutatja, hogyan tervezte ki Isten öröktől fogva, hogy az örök Ige emberre legyen, és mi az ő fogadott fiai legyünk. E végből leírja Krisz-

¹ Préface, VIII. lap.

tusnak, minden szentség egyetlen mintaképének közvetítő szerepét, hogy lelkünket megszentelje. Elégtételével és érdemeivel ő fizette le üdvösségünk árát és kiérdemelte számunkra az istenfiúság kegyelmét.

Ezután azt vizsgálja, hogyan valósul meg Isten örök terve a lelkekben. Krisztus megalapítja Egyházát, mely folytatja itt a földön az ő megszentelő küldetését és elküldi Szentlelkét, aki befejezi megszentelődésünk művét. Isten terveinek középpontja tehát Krisztus: lelkiéletünknek is ő kell hogy legyen egyetlen középpontja, Élete.

A mű második, nagyobb része a lélek munkáját mutatja be, aki be akarja fogadni ezt az Életet. Első lépés feléje a Krisztus istenségébe vetett hit. Ezt a keresztség, az első szentség veti el a lélekben, de ez egyúttal magában rejtí a keresztesny élet csirájának kettős jellemvonását is: a halált és az életet. A keresztség által «meghalunk a bűnek». De ez a halál nem végleges: minden keresztesny léleknek újra meg újra, — Szent Pál szavai szerint: — napról-napra meg kell hálnia, hogy élhesse az Isten életét. Majd sorra kerülnek azok az eszközök, amelyek hozzásegítik a lelket, hogy megvalósíthassa ezt az «Istennek szentelt életet». Ennek az életnek boldog betetőzése azonban csak az örök boldogság lesz majd, amikor elérjük istenfiúságunk végső beteljesülését Jézus Krisztusban és örökre megvalósulnak Isten örök tervei, melyeket végtelen jósaáa érettünk kigondolt.

Kár volna hosszasanban fejtegetni a szerző gondolatmenetét. Annyira világos ez magában a műben, hogy nincs szükség részletező elemzésre, sőt a száraz boncolgatás csak megfosztaná a művet varázsától és egyszerűségében is megkapó szépségétől. Ez a mű egyszerű, akár maga az evangélium. Semmi művészkedés vagy keresettség nincs benne. Olyan egyszerű az itt kifejtett lelkiélet, akár az első keresztesnyek élete. Mintha Szent Pált hallgatnánk újra mi is. «Akadnak talán olyan lelkek is, — idézzük újra Mercier szavait, — akik megütköznek a lelkiéletnek ezen a leegyszerűsített alakján. Ezek nem tudnak megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy nem utólréhetetlent kergetünk, amikor a tökéletessegre törekszünk. De Krisztusnak és az evangéliumnak van igaza. És

nincs-e megírva az evangéliumban: «Ha nem lesztek hasonlók a kis gyermekekhez, nem mentek be a mennyek országába?» És nem kiáltott-e fel az isteni Jézus szent lelkesedésének egyik pillanatában: «Áldalak téged, Atyám! mennynek és földnek Ura! hogy elrejtetted ezeket a bölcsék és okosak elől, és kijelentetted a kisdedeknek?»

A magyar fordítás számos nehézség között született. A teológiai kifejezések hiányos magyar megfelelői, a szerző idegenajkúsága miatt sok nehézséget rejtő francia szöveg sok akadályt gördítettek a fordítás munkája elé. Különösen az utóbbiak legyőzésében ezuton is hálás köszönetemet fejezem ki *Orovits Mihály* rendtársam segítségéért, aki nagy nyelvtudásával sok, szinte megoldhatatlannak látszó feladatot segített megfejteni. Ami hiba mégis maradt a fordítás munkájában, az említett nehézségek rovására irandó.

Amikor annyi idő múltán Marmion első műve végre a nyolcadik nyelven, magyarul is megjelenhetik, nem tudok más szavakat találni, amelyekkel áldásos útjára bocsássam az első magyar Marmiont, mint a szerző saját szavait: «Vezesse el ez a könyv a lelkeket a közömbösségből a gyakorlati keresztény életre, a bűnös életből a vallásosságra, a hitetlenségből a hitre, a halálból az életre!»¹

Simon Árkiád O. S. B.

¹ A kilencedik kiadás előszavából.

Őszentsége XV. Benedek levele a szerzőhöz.

*Dilecto Filio Columbae Marmion O. S. B. Abbati Maredsolensi
Benedictus Pp. XV.*

Dilecte Fili, salutem et apostolicam benedictionem.

Binos tuos illos libros, quos Nobis perhumaniter obtuleras, quorum alter «Le Christ, Vie de l'âme», alter «Le Christ dans ses Mystères» inscribitur, cum his proximis diebus, quantum per occupationes licuit, volveremus, facile cognovimus jure sane ac merito eos laudari, utpote ad excitandam alendamque in animis divinae caritatis flammam valde accommodatos. Etsi enim non hic omnia exponuntur, quae in tuis ad sodales sermonibus de Jesu Christo, omnis sanctitatis et exemplari et effectore, explicaveris, his tamen eorum tamquam commentariis idonee foveri studium videtur Ejus imitandi, de Ipsoque vivendi «qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio et redemptio».

Optimum igitur consilium fuit haec in lucem dari volumina, unde non modo sodales tui, sed multo plures ad omnem virtutem proficerent: lateque jam, ut audimus, vel laicorum manibus versantur. Itaque cum gratias tibi agimus, tum etiam gratulamur: atque auspiciem caelestium munerum, apostolicam benedictionem tibi, dilecte Fili, paterna cum benevolentia impertimus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum die X. mensis octobris MCMXIX, Pontificatus nostri anno sexto.

Benedictus PP. XV.

*Szeretett Fiúknak, Marmion Kolumbán maredsous-i apátnak
XV. Benedek pápa.*

Szeretett Fiúknak üdvözetünket és apostoli áldásunkat küldjük.

Két könyvedet, melyeket Nekünk fiúi hódolattal felajánlottál: «Le Christ, Vie de l'âme» és «Le Christ dans ses Mystères», a napokban átolvastuk, amennyire elfoglaltságaink megengedték. Ezekből könnyen meggyőződünk arról, hogy teljes joggal dicsérik őket, mivel kiválóan alkalmasak arra, hogy a szívekben felkeltsék és táplálják az isteni szeretet lángját. Bár ezekben nincs benn mindaz a tanítás, melyet élőszóval fejtettél ki társaidnak az Úr Jézus Krisztusról, minden szentség példaképéről és létrehozójáról, mégis ezekből, mintegy tanításaid összefoglalásából eléggé megítélhető, hogy alkalmasak Krisztus követése és a Belőle táplálkozó élet vágyának a fölkeltésére, «aki Istentől bölcseségünkkel lett és igazságunkká és megszentelődésünkkel és megváltásunkká».

Szerencsés gondolat volt tehát kiadni ezeket a könyveket, mivel így nemcsak rendtársaid, hanem sokkal többen tanulják meg az erényekben való előrehaladást: és amint halljuk, mindenfelé, még a világiak is forгатják őket. Midőn tehát ezt megköszönjük neked, örömünket is kifejezzük és az isteni kegyelem zálogaként neked, szeretett Fiúnk, atyai jóindulatunkkal apostoli áldásunkat küldjük.

Kelt Szent Péternél, 1919. október 10-én, uralkodásunk 6. évében.

XV. Benedek pápa.

I. Isten üdvösségtervének célszerű elrendezése.

I, Isten eleve arra rendelt minket, hogy fiai legyünk Jézus Krisztusban.

Vázlat. — Az isteni üdvösségterv megismerésének fontossága a lelkiéletben. — I. E terv *alapgondolata*: Isten a természetfölötti istenfiúság által életszentségre hív bennünket. Ez az életszentség részesedés a Krisztushozta isteni életben. — II. Isten részesíteni akar bennünket saját életében, hogy *szentekké tegyen bennünket* és osztozzunk boldogságában. — *Miért szent az Isten?* — III. A szentség a *Szentháromságban*. — Az élet teljessége, melyet Isten nekünk szán. — IV. Isten elhatározása *istenfiúságunkban* válik valóra, a *kegyelem* segítségével. — A lelkiélet *természetfeletti* jellege. — V. A bűn által megíúsított isteni tervet a megtestesülés állítja helyre. — VI. Az istenfiúság *egyetemes*; *kimondhatatlan szeretetről* tesz tanúságot. — VII. Az isteni üdvösségterv legfőbb célja: *Krisztus Jézus és Atyja dicsősége* Szentlelkük egységében.

«Isten kiválasztott minket Krisztusban a világ megteremtése előtt, hogy szentek és szeplőtelenek legyünk előtte a szeretetben. Eleve arra rendelt minket, hogy fiainak fogadtassunk Jézus Krisztus által, s így teljeseadjék akaratának jóságos szándéka és magasztaltassék kegyelmének dicsősége, mellyel minket szeretetébe fogadott szeretett Fia által.»¹

A ránk vonatkozó isteni tervet ezekkel a szavakkal jelöli meg Szent Pál apostol, aki a harmadik éig ragadtatott, és akit Isten mindenki közül kiválasztott, hogy — mint maga mondja, — «felvilágosítson mindenkit az Istenben öröktől fogva elrejtett titkok célszerű elrendezéséről». Valóban, a nagy apostol fáradhatatlanul dolgozott, hogy megismertesse azt az örök üdvösségtervet, melyet Isten maga alkotott lelkünk megszentelésére. Mért irányult az apostol minden törekvése arra,

¹ Ef. 1, 4—6.

hogy — mint maga mondja, — «felvilágosítson mindenkit az isteni tervek elrendezéséről?»¹

Mert egyedül csak Isten, üdvösségünk szerzője és megszentelődésünk forrása tudta megismertetni velünk, mit kíván tőlünk, hogy őhozzá eljussunk.

Vannak az istenkereső lelkek között, akik csak nagy fáradtsággal jutnak el hozzá.

Egyeseknek nincs határozott fogalmuk az életszentségről. Nem ismerik az örök Bölcsesség megvonta tervet, vagy nem törődnek vele és ilyen vagy amolyan, saját értelmükben született elgondolásban látják a szentséget. Egyedül akarják önmagukat irányítani. De önmaguk gyártotta tisztán emberi gondolataikhoz ragaszkodva eltévednek. Ha nagy léptekkel haladnak is, csak az Istentől megjelölt igaz utakon kívül. Saját ábrándjaik áldozatai ezek, akiktől már Szent Pál óvta az első keresztényeket.²

Másoknak tiszta fogalmaik vannak ugyan e kérdés egyes részleteiről, de összefoglaló képük hiányos. A kicsiségekben elveszve nincs átfogó látásuk és gyakran egyhelyben járnak. Életük igazán fáradságos a folytonos nehézségek miatt. Munkájukból hiányzik a lendület és öröm és legtöbbször nem is ér el nagyobb eredményeket. Mert ezek a lelkek vagy nagyobb fontosságot tulajdonítanak cselekedeteiknek, vagy kevesebbre becsülik őket, mint tulajdonképen megérdemlik.

Rendkívül fontos tehát, hogy — mint Szent Pál apostol mondja, — «az uton fussunk, nemcsak úgy bizonytalanra»,³ hanem «úgy, hogy elérjük a célt.»⁴ Rendkívül fontos, hogy a lehető legtökéletesebben megismerjük az életszentség isteni gondolatát és a legnagyobb gonddal fontolóra vegyük az Isten meghatározta üdvösségtervet, mert csak így alkalmazkodhatunk hozzájuk és csak így érhetjük el őt. Valóban, üdvösségünk és életszentségünk csak ezen az áron válik valóra.

Ilyen komoly tárgyban, ilyen életbevágóan fontos kérdésben Isten szemével kell mindent néznünk és mérlegelnünk. — Isten mindennek lényegébe lát és a szerint ítél meg mindent; ítélete minden igazság legfőbb normája. «Nem saját ízlésünk

¹ U. o. 3, 8—9.: «Nekem jutott osztályrészül a kegyelem, . . . felvilágosítani mindenkit, miként vált valóra a titok, mely öröktől fogva el volt rejtve az Istenben». ² Kol. 2, 8. ³ I. Kor. 9, 26. ⁴ U. o. 24.

szerint kell megítélnünk a dolgokat, — mondja Szalézi Szent Ferenc, — hanem Istené szerint. És ez nagy szó, mert ha saját akaratumk szerint vagyunk szentek, igazában sohasem leszünk azok. Isten akarata szerint kell szentekké lennünk.»¹ Az isteni bölcsesség végtelenül felülmúlja az emberi bölcseséget. Isten gondolatai termékenyebbek, mint minden más teremtet gondolat. Ezért az Istentől kigondolt terv olyan bölcs, hogy célja nem hiúsulhat meg saját belső elégtelensége miatt, hanem csak a mi hibánkból. Ha engedjük, hogy az isteni gondolat teljes erővel dolgozzék bennünk, ha magunk is szeretettel és ragaszkodással alkalmazkodunk hozzá, végtelenül termékeny lesz, úgy-hogy a legmagasztosabb életszentségre is elvezethet bennünket.

Szemléljük hát a kinyilatkoztatás fényénél Isten ránk vonatkozó üdvösségtervét. Ez a szemlélődés lelkünk számára a világosság, erő és öröm forrása lesz.

Először általánosságban foglaljuk össze Isten üdvösségtervét, azután részletesen kifejtjük Szent Pál főntebbi szavai szerint.

I.

Az emberi ész be tudja bizonyítani, hogy van egy legfőbb Lény, minden teremtmény első létrehozója, aki a világ gondviselője, a legfőbb jutalmazó és mindennek végső célja. Ebből az észszerű megismerésből és a belőle származó, teremtmények és Isten közti viszonyból bizonyos kötelességek folynak Isten és embertársaink iránt. Ezeknek összeségét természettörvénynek nevezzük, ennek megtartása a természetes vallás.

De bármilyen éles is az emberi ész, mégsem tudott semmit sem felfedezni bizonyossággal a legfőbb Lény belső életéről. Az isteni élet végtelen távolságúnak tűnik fel megközelíthetetlen magányában: «Megközelíthetetlen világosságban lakozik.»²

De jött a kinyilatkoztatás és ránk árasztotta fényét.

Megtanított arra, hogy valami kimondhatatlan atyaság van Istenben. Az Isten Atya: ez az az alapvető dogma, melyet a többi mind feltételez; magasztos hittétel, mely megszégyeníti az észt, de magával ragadja a hitet és a szent lelkeket.

¹ Levél Brulart elnökhöz, 1606. szeptember 15. Munkái (a d'Annecy Visitatio kiadása), 13. kötet. 213. l. ² I. Tim. 6, 16.

Az Isten Atya. — Öröktől fogva, mielőtt még a teremtet fény előmlött volna a világ felett, nemzi az Isten Fiát, közli vele isteni természetét, tökéletességeit, boldogságát, életét. Mert nemzeni annyi, mint létet és életet közölni:¹ «Fiam vagy te, a mai napon nemzettelek én téged.»² «A méhből a hajnalcsillag előtt nemzettelek én téged.»³ Az élet tehát az Istenben van. Ezt az életet az Atya közölte, a Fiú befogadta. — Ez a Fiú, aki Atyjához mindenben hasonló, egyetlen: «Egyszülött Fiú, aki az Atya keblén vagyon.»⁴ Egyetlen, mert az Atyával ugyanazon osztatlan isteni természete van. És bár mindegyik különbözik a másiktól (saját személyes tulajdonságaik miatt, éppen mivel az egyik «Atya», a másik «Fiú»), mégis mindketten egyek az erős és lényegi szeretet összeölelkezésével, melyből a harmadik személy származik, akit a kinyilatkoztatás ezzel a titokzatos szóval nevez: Szentlélek.

Amennyire a hit megismerheti, ez az Isten belső életének titka. Ennek az életnek a termékenysége és teljessége forrása annak a mérhetetlen boldogságnak, melyet a három isteni személy kimondhatatlan közössége élvez.

És íme, Isten, hogy úgy mondjuk, ki akarja terjeszteni a maga atyaságát, nem azért, hogy ezzel a maga teljességét növelje, hanem hogy más lényeket gazdagítson vele. Ezt az isteni, érzékfölötti életet, melyet csak Isten élhet, ezt az örök életet, melyet az Atya egyetlen Fiával és ők közös Lelkükkel közöltek, Isten meg akarja osztani teremtményeivel is. Az isteni Létezés és Jóság teljességéből forrásozó szeretet árad ki ebben az életben, szétömlik az Istenség öléből, hogy eljusson a semmiből előhívott lényekhez és természetük fölé emelve boldogítsa őket. Isten ezeket a lényeket, akik tisztára csak teremtmények, gyermekeivé teszi, a gyermek édes nevéen szólítja őket. — Természete szerint Istennek csak egyetlen Fia van, de szeretete által megszámlálhatatlanul sok. Ez a természetfeletti istenfisúság *kegyelme*.

A szeretetnek ez az elhatározása Ádámban válik először valóra a teremtés hajnalán. Az emberiség feje azonban bűnével megghiúsítja ezt a tervet és kegyvesztésébe magával rántja egész

¹ Hasonló természet átadásával.
³ Zs. 109, 3.

⁴ Jn 1, 18.

² Zs. 2, 7.; Zsid. 1, 5.; 5, 5.

nemét. De az igazságosság és irgalom, a bölcsesség és jóság csodálatos leleményessége újra helyreállítja. — Ime, az egyszülött Fiú, aki öröktől fogva élt az Atya keblén, az időben egyesül az emberi természettel, még hozzá olyan szorosan, hogy ez a magában véve is tökéletes természet egészen hozzátartozik az isteni személyhez, akivel egyesült. Isten ezzel az emberi természettel a maga teljességében közölte az isteni életet, úgyhogy Isten Fiának saját embersége lett. Ez a *megtestesülés* csodálatos műve. És erről az emberről, aki Jézus Krisztus, joggal mondhatjuk, hogy Isten tulajdon édes Fia.

De ez a Fiú, aki természete szerint egyetlen Fia az örök Atyának, «Isten elsőszülött Fia», csak azért jelent meg itt a földön, hogy elsőszülött legyen mindazok között, akik befogadják, miután megváltotta őket: «Hogy elsőszülött legyen a sok testvér között.»¹ Az Atya egyetlen szülöttje az örök dicsőségben, a jog szerint egyetlen Fiú, lett a feje a sok testvérnek, akiknek megváltásával visszaadja az isteni élet kegyelmét.

Igy tehát ugyanaz az isteni élet, mely a Fiúban az Atyától származik, és amely a Fiúból jut el Jézus emberi természetébe, élteti Krisztus által mindazokat, akik be akarják fogadni. Ez az élet az Atya boldogító keblére vezeti őket, ahová Krisztus jutott először,² miután itt a földön lefizette vérével ennek az ajándéknak árát.

Azóta az egész életszentség abban áll, hogy befogadjuk az isteni életet Krisztustól és Krisztus által, akiben annak teljessége van meg és aki annak egyetlen közvetítője. Továbbá megőrizzük és szüntelenül növeljük azáltal, hogy egyre tökéletesebben hozzákapszolódunk, egyre szorosabban egyesülünk vele, aki ennek az életnek forrása.

Az életszentség tehát *a velünk közölt és általunk befogadott isteni élet titka*. Istenben az Atya közölte a Fiúval «kimondhatatlan nemzése» által.³ Istenen kívül a Fiú közölte az emberi természettel, mellyel személyes egyesülésbe lépett a megtes-

¹ Róm. 8, 29. ² «Fölmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz . . . Atyám házában sok lakóhely vagyon . . . Megyek helyet készíteni számotokra.» Jn 20, 17.; 14, 2. ³ Iz. 53, 8.

tesüléskor. Azután ezen emberi természet révén visszaadta a lelkeknek, akik közül mindegyik «az ő ajándékozásának mértéke szerint» részesedett benne,¹ úgyhogy Krisztus valóban a lélek élete, mivel ő ennek az életnek forrása és kiosztója.

Az emberekkel az Egyház közli az örök végzés meghatározta napig, míg Isten be nem fejezi művét a földön. Ezen a napon Isten számos gyermeke, Jézus testvérei elérik tökéletességüket. Krisztus bemutatja őket Atyjának,² az előre kiválasztottak megszámlálhatatlan tömege körülveszi Isten trónját, hogy tiszta és véget nem érő boldogságot merítsenek az élő forrásokból, hogy magasztalják az isteni jószág és dicsőség bőkezűségét. Az egyesülés örökre befejeződik és «az Isten lesz minden mindenkben».

Nagy vonásokban ez az Isten üdvösség-terve, ez röviden a természetfeletti mű pályája.

Amikor a lélek elmélkedve szemléli ezt a nagylelkűséget, ezt a nemesi származást, melyet ingyen kapott az Istentől, úgy érzi, hogy el kell merülnie az imádásban és hálaadó éneket kell zengenie a végtelen Lény dicséretére, aki lehajolt hozzá, hogy gyermekének nevezze. «Milyen fenségesek, Uram, műveid, felette mélységesek gondolataid!» «Istenem, ki hasonlítható hozzád? Sok csodát műveltél és terveidben nincs hozzád hasonló senki sem!»³ «Megörvendezettéél, Uram, műveddel s ujjongok kezéd tetteinek.»⁴ «Ezért énekelek az Úrnak, amíg élek, zengedezem Istennek, amíg leszek.»⁵ «Teljék el szám dicséreteddel, hadd énekeljem dicsőségedet!»⁶

II.

Folytassuk most a részletes tárgyalást, az Apostol szavait követve. — Ez a tárgyalás elkerülhetetlenül ismétlésekre vezet, de reméljük, hogy megbocsáthatók, tekintve ezeknek az életbevágó kérdéseknek magasztosságát és jelentőségét. Csak akkor sejtethetjük meg e dogmák nagyszerűségét és a lélek számára nagy termékenységét, ha kissé elidőzünk szemlélésüknél.

Tudjuk, hogy minden tudományban vannak alapelvek,

¹ Ef. 4, 7. ² I. Kor. 15, 24—28. ³ Zs. 39, 6. ⁴ U. o. 61, 5—6. ⁵ U. o. 103, 32. ⁶ U. o. 70, 8.

alaptételek, melyeken nyugszik minden további okfejtés és végső következmény. Ezek az alapelemek annál mélyebbek és annál több figyelmet kívánnak, minél nagyobb jelentőségűek és kiterjedésűek következményeik. — Kétségtelen, hogy szellemi képességünk természeténél fogva hamar ellankad az alapfogalmak elemzése vagy a róluk való elmélkedés közben. Minden megindulás akár a tudományban, mint például a matematika, akár a művészetben, mint a zene, akár valami tanban, mint a lelkiélet, figyelmet kíván, mely alól szívesen kivonja magát a szellem. Mivel természeténél fogva türelmetlen, szeretne végigfutni a következtetések egész során, hogy csodálja elrendezésüket, szeretné elérni eredményeiket, hogy összegyűjtse és élvezze gyümölcseiket. De félő, hogyha nem mélyed el gonddal az elvekben, bizonytalanok lesznek a további fejtegetésekből vont következtetések, bármilyen ragyogóak legyenek is különben. A gyakorlati következmények ezért gyakran ingatagok és alkalmazásaik kockázatosak lesznek.

Ezért habozás nélkül térünk vissza ezekre az alapigazságokra, ha ismételnünk kell is magunkat. Különben nem érezzük-e magunk is, hogy a dogma szívében maradunk, ahonnet életet, termékenységet és örömet meríthetünk lelkünknek?

Szent Pál gondolata szerint, mint fejtegetéseink elején idéztük, az isteni üdvösségterv erre a három tételre vezethető vissza: *Isten saját szentségét akarja közölni velünk*: «Isten kiválasztott bennünket, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk». — Ez a szentség nem más, mint *az istenfiúság élete*. Ennek alapja és *természetfeletti* jellege *a kegyelem*: «Isten eleve arra rendelt minket, hogy fogadott fiai legyünk.» — Végül és legfőképpen: ez a titok csak «*Krisztus által*» válik valóra.

Isten azt akarja, hogy szentek legyünk: ez örök akarata. Hiszen ezért választott ki bennünket: «Kiválasztott minket, . . . hogy szentek és szeplőtelenek legyünk előtte.»¹ «Az Isten akarata ez: a ti megszentelődésetek», — mondja Szent Pál.²

Isten végtelen akaratával azt óhajtja, hogy szentek legyünk. Ezt akarja, mert ő maga is szent,³ mert ez a megszentelődés az ő

¹ Ef. 1, 4.

² I. Tessz. 4, 3.

³ Levit. 11, 44.; Pét. 1, 16.

dicsősége, melyet tőlünk vár¹ és az ő öröme, mellyel bennünket is be akar tölteni.²

De mit jelent szentnek lenni? — Mi teremtmények vagyunk, a mi életszentségünk csak részesedés az Isten szentségében. Hogy tehát ezt megértsük, magához Istenhez kell felemelkednünk. Ő egyedül szent, lényegénél fogva, vagy helyesebben: ő maga a Szentség.

A szentség az az isteni tökéletesség, mely az angyalok örök szemlélődésének tárgya. Nyissuk ki a Szentírást. Láthatjuk, hogy az ég csak kétszer nyílt meg, két nagy próféta előtt. Az egyik az Ószövetségé, a másik az Újszövetségé volt: Izaiás és Szent János. És mit láttak? Mit hallottak? Mindkettő látta Istent dicsőségben, mindkettő látta a trónját körülvevő égi lelkeket, mindkettő hallotta, hogy vég nélkül éneklik — nem Isten szépségét, sem irgalmát, sem igazságosságát, sem fölségét, — hanem szentségét: «Szent, szent, szent az Úr, a seregek Istene, dicsőségével telve van az egész föld.»³

Miben áll tehát Istennek ez a szentsége?

Istenben minden egyszerű, tökéletességei valóban azonosak önmagával. Sőt a szentség fogalma is csak teljesen érzékfölötti módon alkalmazható rá és csak az analógia nyelvének korlátai között. Nincs megfelelő szavunk, mellyel egyenértékűen kifejezhetnénk ennek az isteni tökéletességnek valódi mivoltát. De mégis felhasználhatjuk az emberi nyelvet. Mi tehát az Isten szentsége?

Emberi módon szólva úgy látszik, hogy kettős elemből van összetéve: először is, végtelen eltávolodás mindattól, ami tökéletlenség, mindattól, ami teremtmény, mindattól, ami nem Isten maga.

Ez azonban csak negatív szempont. Van benne egy másik elem is, amely abban áll, hogy *Isten akarataival változatlanul és állandóan egyesül a végtelen jóval* (amely nem más, mint önmaga), úgyhogy mindig ugyanazt akarja, amit ez a végtelen jóság. Isten tökéletesen ismeri önmagát. Legfőbb bölcsességével látja, hogy saját lényege minden tevékenység legfőbb normája. Isten semmit sem akarhat, tehet vagy helye-

¹ Jn 15, 8.

² U. o. 16, 22.

³ Iz. 6, 3.; Jel. 4, 8.

selhet, amit legfőbb bölcseségével ne szabályozna ez a minden jó legvégső normája, az isteni lényeg.

Az isteni akaratnak ez a változatlan egyesülése, magasztos megegyezése az isteni lényeggel nem lehet már *tökéletesebb*, mert Isten akaratában ugyanaz, mint lényege.

Isten szentsége tehát az a legtökéletesebb szeretet, az az örökké változatlan egyesülés, amellyel Isten végtelenül szereti önmagát.¹ És mivel Isten legfőbb bölcseségével látja, hogy ő a Tökéletesség, az egyedüli szükségképpen Létező, azért Isten mindent önmagára, saját dicsőségére vonatkoztat. Ezért halljuk a szent könyvekből az angyalok énekét: «Szent, Szent, Szent . . . az ég és föld telve van dicsőségeddel.» Mintha azt mondanák az angyalok: «Te vagy a legszentebb, Istenem, Te vagy maga a Szentség, mert legfőbb Bölcseségeddel méltóan és tökéletesen Te dicsőítéd önmagadat.»

Ebből következik, hogy minden teremtet szentségnek az isteni szentség az alapja, egyetemes példaképe és egyetlen forrása. Érthető valóban, hogy Isten végtelen tökéletességénél fogva szükségképpen szereti önmagát, ezért szükségképpen akarja azt is, hogy minden teremtmény hirdesse dicsőségét. A teremtmény a maga létsíkján ismerje el azt, hogy függő viszonyban van a Teremtővel és lássa meg azt a célt, melyet az örök Bölcsesség megvalósításra tűzött ki eléje isteni lényegében.

Minél jobban ragaszkodunk tehát szeretetünkkel Istenhez, minél szorosabban egyesül szabadakaratunk végső célunkkal (azaz Isten dicsőségének hirdetésével), annál inkább *egyesülünk Istennel*. Ez pedig csak akkor lehetséges, ha lemondunk mindenről, ami nem Isten. Végül minél *szilárdabb és állhatatosabb* a szeretetnek ez a ragaszkodása, ez a megegyezés, ez az Istennel való egyesülés, ez a lemondás, annál magasztosabb életszentségünk.²

¹ V. ö. D. L. Janssens : Praelectiones de Deo Uno, II. köt. 238., 366. és köv. lapok. ² *Szent Tamás* (II—II., q. 81. a. 8. c.) életszentségünkben két elemet különböztet meg: egyik a *tisztaság* (eltávolodás minden bűntől, minden tökéletlenségtől, lemondás minden teremtményről); a másik az *állhatatosság* az Istenhez való ragaszkodásban. Ennek a két elemnek Istenben megfelelő 1. végtelenül *érzékfeletti* lényének tökéletessége és 2. akaratának *változatlan* egyesülése saját lényegével.

III.

Az emberi értelem is meg tudja állapítani, hogy a legfőbb Létező szent. Ez a szentség az (önmagában tekintett) isteni természetnek egyik tulajdonsága, tökéletessége.

De a kinyilatkoztatás új fényt derített rá.

Most emeljük fel hódolattal lelki szemeinket az imádandó Szentháromság szentélyéhez. Hallgassuk meg, mit nyilatkoztatott ki nekünk Krisztus Jézus és mit tanít az Egyház Isten belső életéről, hogy vele lelkünket tápláljuk és hitünket erősítsük.

Tudjuk, hogy Istenben három külön személy van: az Atya, a Fiú és a Szentlélek, de mindhármuknak csak egy és ugyanazon isteni természetük vagy lényegük van. Az Atya, a végtelen értelem, teljesen ismeri tökéletességeit. Ezt az ismeretét egyetlen szóval fejezi ki: ez az Ige, az élő, lényegi Szó, egyenlő tartalmú kifejezése az Atya lényegének. Az Atya ezt a szót kiejtve nemzi Fiát és közli vele egész lényegét, természetét, tökéletességeit, életét: «Miként az Atyának élete vagy onmagában, azonképen adta a Fiúnak is, hogy élete legyen onmagában.»¹ A Fiú egész lényege egyenlő az Atyáéval, átadja magát neki teljes odaadással. Ez a Fiú természetéhez tartozik. És az egyugyanazon szeretet e kölcsönös odaadásából, mint egyetlen forrásból származik a Szentlélek, aki megpecsételi az Atya és Fiú egységét, mert az ő lényegi és élő szeretetük.

A három személynek egymással való kölcsönös közlése, a három isteni személynek e végtelen és szerető egyesülése valóban új kinyilatkoztatás az Isten szentségéről: ez pedig abban áll, hogy Isten egyesül onmaga lényegével, természete egységében és a személyek háromságában.²

¹ Jn 5, 26.

² A teológiai kérdésekben járatosabb lelkek számára hozzátehetjük, hogy a Szentháromság mindegyik személye azonos az isteni lényeggel és következésképpen szent, lényegi szentséggel, mert mindegyik megegyezően cselekszik azzal a lényeggel, mely az életnek és tevékenységnek legfőbb normája. — Továbbá mindegyik személy szent, mert mindegyik közli magát a másikkal és végtelen egyesülés által jelen van a másokban. — Végül a harmadik személyt különösen szentnek nevezzük, mert ő a másik kettőből a szeretet által származik. A szeretet

Isten ebben a kimondhatatlanul egységes és termékeny életben találja meg a lényegének megfelelő teljes boldogságát. Istennek elég önmaga és tökéletességei. Mivel természete tökéletességében és a személyek magasztos közösségében megtalálja teljes boldogságát, nincs szüksége teremtményre. Önmagára, önmagában és Háromságában árad szét dicsősége, mely végtelen tökéletességeiből fakad.

Mint tudjuk, Isten elhatározta, hogy bennünket is részesít ebben a benső életében, mely egyedül az ő sajátja. Velünk is közölni akarja ezt a kimeríthetetlen boldogságot, melynek forrása végtelen Lényének teljessége.

Azért — és itt érünk Szent Pál Isten tervéről szóló fejtegetésének első pontjához, — a mi megszentelődésünk abban áll, hogy *egyesülünk Istennel*, de nemcsak úgy, hogy *Teremtőnek ismerjük el és szeretjük*, hanem *ahogyan ő ismeri és szereti önmagát* Szentháromságának boldogságában. Akkor egyesülünk igazán Istennel, ha résztveszünk az ő benső életében. Csakhamar látni fogjuk, milyen csodálatos módon valósítja meg Isten szándékát. Csak még egy pillanatra álljunk meg és vegyük fontolóra ajándékának fenségét. Némi fogalmunk lesz róla, ha megfigyeljük, mi történik a természetes rendben.

Vegyünk egy ásványt: nem él. Hiányzik belőle a belső életelv, a tevékenység forrása. Az ásvány is létezik, van néhány tulajdonsága, de létezési módja a legalsóbbrendű. — A növény már él. Harmonikusan törekszik létének kiteljesülése felé, állandóan és következetesen, megszabott törvényei szerint. De ez az élet alsóbbrendű, mert a növénynek nincs öntudata. — Az állat élete már magasabbrendű, mint a növényé, de ez az

az a főtevékenység, mely által az akarat célja felé tör és vele egyesül. Ez jelzi a szentséggel, minden jószág normájával való legteljesebb egyesülést. Ezért a Léleknek, aki Istenben a szeretet által származik, külön is *szent* a neve. Ezt a szép és mélyértelmű tanítást Szent Tamás következő szövege fejti ki: «Cum bonum amatum habeat rationem finis, ex fine autem motus voluntarius bonus vel malus redditur, necesse est, quod amor, quo ipsum bonum amatur, quod Deus est, eminentem quamdam obtineat bonitatem, *quae nomine sanctitatis exprimitur* . . . Igitur Spiritus, quo nobis insinuat amor, quo Deus se amat, Spiritus sanctus nominatur.» Opuscula electa, III. köt. 47. c. — Mindebből látható, hogy az isteni szentségnek még mélyebb értelme van a személyek háromságát tekintve.

élet csak az érzéki megismerésre és az ösztönéletre korlátozódik. — Az embernél még magasabb létsíkra emelkedünk: az emberi lét sajátos életét az ész és a szabadakarat határozza meg. De az ember is anyagi létező. — Fölötte van még az angyal, aki már tisztán szellemi lény: a legmagasabb fok a teremtet világban. — Mindezt a teremtet, részesedés útján nyert életet végtelenül felülmúlja az isteni élet, a teremtetlen élet, a teljesen érzékfölötti, önmagától való és független élet, mely felülmúlja az összes teremtmények erőit; szükségképpen, önmagában létező élet. Isten, a korlátlan értelem, egyetlen örök értelmi villanással átfogja a végtelent és az összes létezőket, amelyeknek ő az eredeti mintaképe. Mint korlátlan akarat, minden hiba árnyéka nélkül egyesül a legfőbb Jóval, amely nem más, mint önmaga. Ebben a maga teljességében kifeslett életben van meg minden tökéletesség forrása és minden boldogság eredete.

Isten ezt az életet akarja velünk közölni. A mi életszentségünk részesedés ebben az életben. És mivel részesedésünknek különböző fokai vannak, minél nagyobb ez a részesedés, annál magasztosabb életszentségünk.

De ne felejtjük el: egyedül a szeretet bírta rá Istent, hogy így odaadja nekünk önmagát. Az isteni személyek kimondhatatlan közlése egymás között Istenben szükségképi;¹ ez a kölcsönös viszony hozzátartozik magához az isteni lényeghez: ez az Isten élete. De minden más közlése korlátlanul szabad szeretetének gyümölcse. Miként azonban szeretete, ugyanúgy ajándéka is isteni. Isten isteni módon szeret: önmagát adja. Mi arra vagyunk hivatottak, hogy minél nagyobb mértékben befogadjuk ezt az isteni közlést. Isten nemcsak mint a legfőbb szépség, mint szemlélődésünk tárgya akarja odaadni önmagát: egyesülni akar velünk, hogy amennyire lehetséges, eggyé legyen velünk. «Atyám — mondta Krisztus az utolsó vacsorán, — add, hogy tanítványaim egyek legyenek bennünk, mint Te és én egyek vagyunk, hogy az én örömem bennük teljes legyen.»²

¹ Szükségképi abban az értelemben, hogy ők nem tudnak nem létezni. V. ö. *Szent Tamás* I., q. 41. a. 2. ad 5. ² Jn 17, 11., 13.; v. ö. 15 11.

IV.

Hogyan valósítja meg Isten ezt a fönséges tervet, mely szerint részesíteni akar bennünket abban az életben, amely felülmúlja természetünk arányait, meghaladja jogait és erőit, amelyet nem követel semmiféle szükségletünk sem? Abban az életben, amely a nélkül, hogy lerontaná ezt a természetet, soha nem sejtett boldogsággal halmozza el az emberi szívet? Hogyan valósul meg Isten szándéka, hogy «belépjünk isteni életének kimondhatatlan közösségébe»,¹ és részesedjünk az örök boldogságban?

Azáltal, hogy gyermekeivé fogad bennünket.

Végtelenül szabad, de szerető akaratával, «akaratának jóságos szándéka szerint»,² Isten eleve arra rendelt minket, hogy ne csupán teremtményei, hanem gyermekei legyünk: «Eleve arra rendelt minket, hogy fiainak fogadtassunk»,³ hogy «részeséivé legyünk isteni természetének».⁴ Isten gyermekeivé fogadott bennünket. Mit mond ezzel Szent Pál?

Miben áll az emberi örökbefogadás? Egy idegennek a családba fogadása. Az örökbefogadás által az idegen a család tagja lesz, fölveszi annak nevét, megkapja címét, örökösödési jogát. — De a fogadott fiúsághoz szükséges, hogy az idegen ugyanahhoz a fajhoz tartozzék. Hogy az emberek befogadják, az emberi fajhoz tartozónak kell lennie. — Hát mi, akik nem tartozunk az Isten nemzedékéhez, mert csak szegény teremtmények vagyunk és természetünk szerint távolabb állunk az Istentől, mint az állat az embertől, mi, akik végtelen messze vagyunk az Istentől, mint «idegenek és jövevények»,⁵ hogyan lehetünk Isten fogadott fiai?

Ez az isteni bölcsesség, mindenhatóság és jóság csodája. Isten titokzatos módon részesít bennünket természetében. Ezt a részesedést «*kegyelem*»-nek nevezzük: «Részeséivé leszünk az isteni természetnek.»⁶

¹ I. Jn 1, 3. ² Ef. 1, 5. ³ U. o. 1, 5. ⁴ II. Pét. 1, 4.

⁵ Ef. 2, 19. ⁶ II. Pét. 1, 4. Szent Péter nem azt mondja, hogy az isteni lényegben részesülünk, hanem az isteni természetben, azaz abban a tevékenységben, mely az Isten élete és az isteni személyek boldogító és termékeny megismerésében és szeretetében áll.

A kegyelem belső tulajdonság, melyet Isten hoz létre bennünk. A lélekhez tartozik, a lelket ékesíti és kedvessé teszi Isten előtt, mint ahogyan a természetes életben a szépség és erő a test tulajdonságai, a szellem és tudás a lélek tulajdonságai, a nemesség és bátorság a szív jellemzői.

Szent Tamás szerint a kegyelem «az isteni természetből nyert hasonlóság»: *Participata similitudo divinae naturae*.¹ A kegyelem, nem tudjuk, mi módon, részesít bennünket Isten természetében. Általa saját természetünk fölé emelkedünk: bizonyos tekintetben istenek leszünk. Nem leszünk Istennel egyenlők, de hozzá hasonlók. Ezért mondta az Úr Jézus a zsidóknak: «Nincs-e megírva a ti törvényetekben: Én mondtam: Istenek vagytok?»²

Ebben az isteni életben a kegyelem részesít bennünket. Általa ismerheti meg lelkünk az Istent, ahogyan ő ismeri önmagát, szeretheti Istent, ahogyan ő szereti önmagát, élvezheti Istent, ahogyan Istent is betölti saját boldogsága — és általa élhet magának Istennek az életéből.

Ez hát istenfiúságunk fönséges titka. De az isteni és emberi fogadott fiúság között nagy különbség van. Az utóbbi csak külsőleges, költött; kétségtelenül hiteles okiraton alapul, de nem hatol fel magának az örökbefogadónak természetébe. — Mikor azonban Isten fogadott gyermekeivé bennünket, megadva a kegyelmet, behatolt természetünkbe. Nem változtatta ugyan meg e természet rendjének lényegét, de a kegyelemmel bensőleg Isten fiainak méltóságára emelte. Ez a fogadott fiúság hatása, hogy a kegyelem révén valóban az isteni természet részeseivé leszünk. Mivel pedig az isteni életben való részesülés a mi életszentségünk, azért ezt a kegyelmet *megszentelő* kegyelemnek hívjuk.

Fogadott fiúságunk isteni tervéből, Isten azon szerető elhatározásából, hogy gyermekeivé akar tenni bennünket, következik életszentségünk sajátos jellege. Mi ez a jelleg?

¹ *Szent Tamás*: III., q. 62. a. 1. Ezért mondjuk a teológiában, hogy a kegyelem Istenhez hasonló, hogy ezzel kifejezésre juttassuk az isteni hasonlóságot, melyet bennünk létrehoz.

² Jn 10, 34.

Életszentségünk *természetfeletti*.

Az az élet, melyre Isten felemel bennünket, mind önmagunkat, mind az összes teremtményeket tekintve, természetfeletti, azaz felülmúlja természetünk arányait, erőit, jogait és igényeit. Most már nem mint egyszerű emberi teremtményeknek kell szenteknek lennünk, hanem *mint Isten gyermekeinek, akiknek cselekedeteit a kegyelem ihleti és lelkesíti*. A kegyelem bennünk az isteni élet elve. Mi az élet? Számunkra az élet a mozgás egy belső életelv szerint, létünk tökéletességére irányuló cselekedeteink forrása. Ebbe a természetes életbe, hogy úgy mondjuk, oltódik bele egy másik élet, amelynek pedig a kegyelem az életelve. A kegyelem a forrása természetfeletti tevékenységünknek és működésünknek, mely isteni cél felé törekszik: hogy megismerjük Istent és élvezzük őt, mint ahogyan ő ismeri önmagát és élvezi tökéletességeit.

Ez főfontosságú szempont és sohasem tévesztendő szem elől. Isten megelégedhetett volna azzal, hogy elfogadja tőlünk a természetes vallás hódolatát. Ez emberi, természetes erkölcsösség forrása lett volna, forrása Istennel való egyesülésünknek, mely megfelelt volna eszes természetünknek és azon viszonyon alapult volna, mely a teremtményt a Teremtőhöz és a hozzá hasonló teremtményekhez fűzi.

De Istent nem elégítette ki ez a természetes vallás. Találkoztunk már olyan emberekkel, akik nincsenek megkeresztelve és mégis egyeneslelkűek, őszinték, becsületesek, méltányosak, igazságosak és könyörületeseek, de mindez csak természetes becsületesség.¹ Isten nem vetette el ezt (sőt!), de nem elégszik meg vele. Mivel azt határozta, hogy bennünket végtelen életében, saját boldogságában részesít, — ez természetfeletti célunk, — és mivel megadta kegyelmét, Isten azt akarja, hogy a vele való egyesülésünk természetfeletti egyesülés, természetfeletti szentség legyen, melynek ez a kegyelem az alapja.

Ezen az üdvösségterven kívül csak örök pusztulás vár ránk. Isten ura ajándékainak és öröktől fogva úgy határozott, hogy csak akkor leszünk *szentek*, ha *a kegyelem által isten-gyermekekben élünk előtte*.

¹ Hozzá kell azonban tennünk, hogy rossz hajlamaink miatt, melyek az eredeti bűn következményei, ez a természetes becsületesség ritkán tökéletes.

Ó mennyei Atyám! őrizd meg lelkemben a kegyelmet, mely gyermekeddé tesz! Védj meg minden gonosztól, ami eltávolíthatna tőled! . . .

V.

Tudjuk, hogy Isten az első ember teremtetésével valóította meg szándékát. Ádám mind a maga, mind neme számára elnyerte ezt a kegyelmet, mely Isten gyermekévé tette őt. De bűnével mind ő, mind neme elveszítette az isteni ajándékot. Lázadása óta valamennyien mint bűnösök születünk, megfosztva attól a kegyelemtől, mely Isten gyermekeivé tett bennünket. Sőt Isten ellenségei és a harag fiai vagyunk.¹ A bűn megghiúsította Isten tervét.

De az Isten — mondja az Egyház, — még csodálatosabb módon újíttotta meg az emberi természetet, mint amilyen csodálatosan megalkotta.² Hogyan? melyik ez az Egyháztól hirdetett csoda?

Ez a megtestesülés titka.

Isten a megtestesült Ige által akart mindent megújítani. Ez az «a mindeneket teremtő Istenben öröktől fogva elrejtett titok»,³ amelyet Szent Pál kijelent: Krisztus, az Istenember lesz a mi közbenjárónk. Ő békít ki bennünket Istennel és ő adja vissza nekünk a kegyelmet. És miként ez a nagy terv öröktől fogva el volt készítve, ugyanúgy joggal mondja Szent Pál, hogy mindig jelenlevő titok. Ez az utolsó nagy gondolat, mellyel az Apostol befejezi az isteni üdvösségterv ismertetését.

Hallgassuk hát hittel, mert itt érünk az isteni mű szívéhez.

Az az Isten gondolata, hogy Krisztus legyen a feje minden megváltottnak, mindennek, «amit csak említenek, nemcsak ezen a világon, hanem a jövőben is»,⁴ hogy őáltala, ővele és őbenne valamennyien elérjük az Istennel való egyesülést és megvalósítsuk a természetfeletti életszentséget, melyet Isten kíván tőlünk.

Szent Pálnak nincs ennél világosabb gondolata leveleiben. Nincs még egy, amelyről annyira meg volna győződve,

¹ Ef. 2, 3.

² A szentmise felajánlása.

³ Ef. 3, 9.

⁴ U. o.

amelyet jobban kidomborítana. — Ha minden levelét elolvassuk, látni fogjuk, hogy ez a gondolata vissza-visszatér, mint tanításának úgyszólván egyetlen alapja. Lássuk, mit mond az a részlet, melyet legelőször idéztünk az efezusiakhoz írt levélből. «*Krisztusban* kiválasztott minket az Isten, hogy szentek legyünk; eleve arra rendelt minket, hogy fiainak fogadtassunk *Jézus Krisztus által* . . . kedvesek vagyunk színe előtt *szeretett Fiában*.»¹ Isten elhatározta, hogy Fiában, «*Krisztusban* fog mindent helyreállítani», vagy a görög szöveg szerint helyesebben: «egybefoglalni mindeneket Krisztus, mint egyetlen fő alá». ² Krisztus mindig az isteni gondolatok homlokterében áll.

Hogyan válik ez valóra?

Az Ige, akinek örök születését imádjuk az Atya keblén, testté lett.³ A Szentháromság teremtett egy miénkhez hasonló emberséget. Ez teremtésének első pillanatától fogva kimondhatatlan és szétválaszthatatlan módon egyesült az Ige, a Fiú személyével, a Szentháromság második isteni személyével. Ez az Istenember Jézus Krisztus. Olyan szoros ez az egyesülés, hogy csak egy személy van, az Ige személye. Az Ige, aki isteni természete által tökéletes Isten, megtestesülése által tökéletes ember is lesz. Emberré lévén is Isten marad: «Ami volt, megmaradt, ami nem volt, azt fölvette.»⁴ Mikor emberi természetet vett fel, hogy vele egyesüljön, azzal nem kevesbítette istenségét.

Krisztus Jézusban, a megtestesült Igében keveredés, összezavarodás nélkül egyesült a két természet. Mindegyik különböző marad, bár egyesült a személy egységében. Ezen személyes egyesülésnél fogva Krisztus az Isten tulajdon Fia, akiben «megvan az Isten élete»: «Miként az Atyának élete vagyon önmagában, azonképen adta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában.»⁵ Ez ugyanaz az isteni élet, mely Istenben létezik és Jézus emberségét is betölti. Az Atya közli életét az Igével, a Fiúval; a Fiú pedig közli emberségével, mellyel személyesen egyesült. Ezért mikor az örök Atya Krisztus Urunkra tekint, «igaz Fiának» ismeri el: «Fiam vagy te, a mai napon nemzettelek én téged.»⁶ — Mivel pedig az ő Fia, ez az

¹ Ef. 1, 4—6.

² U. o. 1, 10.

³ Jn 1, 14.

⁴ Antifóna az

újévi officiumban.

⁵ Jn 5, 26.

⁶ Zs. 2, 7.

1, 5.

emberség pedig Fiának embersége, azért teljes egészében közli vele összes isteni tökéletességeit. Krisztus lelke «telve van az Isten bölcsességének és tudományának összes kincseivel».¹ «Krisztusban — mondja Szent Pál, — lakozik az istenségnek egész teljessége valósággal.»² Szent embersége telve van kegyelemmel és igazsággal.³

A testté lett Ige tehát mind emberségében, mind istenségében imáadásraméltó, mert embersége alatt is isteni élete rejtőzik. Ó, Krisztus Jézus, megtestesült Ige, leborulok előtted, mert az Isten Fia vagy és Atyáddal egyenlő. Valóban Isten Fia vagy, «Isten az Istentől, világosság a világosságtól, igaz Isten az igaz Istentől». Te vagy az Atya szeretett Fia, akiben neki kedve telt. Szeretlek és imádlak! «Jertek, imádjuk Őt!»

De van itt még egy csodálatos kinyilatkoztatás is, mely örömmel tölt el bennünket: az isteni életnek ez a teljessége, mely Jézus Krisztusban van, ki kell hogy áradjon belőle mindnyájunkra, az egész emberi nemre.

Krisztusnak természete szerint való isteni születése őt Isten saját, egyetlen Fiává avatja: ő «az egyszülött Fiú, aki az Atya keblén vagyon». Ez az isteni születés valamennyiünkre kiterjed a kegyelemmel, úgyhogy Krisztus az Isten elgondolása szerint «elsőszülött a sok testvér között», kik szintén Isten fiai a kegyelem által, mint ő is az természete szerint. «Eleve arra rendelt minket, hogy hasonlók legyünk Fia formájához s így ő elsőszülött legyen a sok testvér között.»⁴

Itt vagyunk az isteni terv középpontjában: az *istenfiúságot Jézustól, Jézus Krisztus által kapjuk vissza*. «Isten elküldé Fiát, ki asszonyból lett, ... hogy a fogadott fiúságot visszanyerjük», — mondja Szent Pál.⁵ Krisztus, az Isten Fia azért közölte velünk kegyelmét, hogy az fogadott fiúságunk forrása legyen bennünk. Az isteni élet teljességéből és Krisztus Jézus kegyelméből kell mindannyiunknak merítenünk. Mikor Szent Pál azt mondta, hogy Krisztusban az istenség egész teljessége lakozik valósággal, befejezésül rögtön hozzáteszi: «Benne nyertétek teljességetek, benne, ki minden fejedelemségnek és

¹ Kol. 2, 3.

² U. o. 2, 9.

³ Jn 1, 14.

⁴ Róm. 8, 29.

⁵ Gal. 4, 4–5.

hatalmasságnak feje.»¹ Hasonlóképpen mondja Szent János is, mikor kimutatta, hogy a megtestesült Ige telve van kegyelemmel és igazsággal: «És mi mindnyájan az ő teljességéből vettünk.»²

Igy tehát az Atya nemcsak öröktől fogva «kiválasztott minket benne» (jegyezzük meg ezt a szót: «benne»). Azaz «Krisztusában» választott ki minket. Vagyis mindaz, ami Krisztuson kívül van, úgyszólván nem létezik az isteni elgondolásban!), — hanem a kegyelmet, a nekünk szánt istenfiúság eszközét is Jézus Krisztus által kapjuk: «Eleve arra rendelt minket, hogy fiainak fogadtassunk Jézus Krisztus által.»³ «Mi is, Jézus is fiai vagyunk; mi a kegyelem címén, ő természete szerint; ő saját Fia, mi fogadott fiai vagyunk; ő a Megváltó, mi a megváltottak vagyunk.»⁴ Krisztus által lépünk be Isten családjába; őtőle és őáltala kapjuk a kegyelmet és következésképpen az isteni életet: «Én vagyok az élet . . . Én azért jöttem, hogy életük legyen és minél több legyen.»⁵

Ez tehát életszentségünk forrása. — Amint Jézus Krisztus egész mivolta összefoglalható isteni születésében, ugyanúgy a keresztyén ember egész mivolta is összefoglalható abban, hogy Jézus Krisztus által, Jézus Krisztusban részt kap ebből az istenfiúságból. Ez a mi életszentségünk: minél inkább részesedünk az isteni életben, Jézus Krisztus kegyelemközlése által, akiben öröktől fogva ennek a kegyelemnek teljessége van meg, annál magasabb fokra emelkedik életszentségünk. Krisztus nemcsak önmagában szent, ő a *mi* szentségünk. Minden szentség, amit Isten a lelkeknek szánt, Krisztus emberségében van fölhalmozva. Ebből a forrásból kell merítenünk.

Énekeljük az Egyházzal a szentmise Glóriájában: «Jézus Krisztus, te egyedül vagy szent.» — Egyedül szent, mert nálad van a kegyelmi élet teljessége. Egyedül szent, mert egyedül tőled várjuk életszentségünket. «Ő lett a *mi* bölcsességünk és igazságunk és megszentelődésünk és megváltásunk», — mondja a nagy apostol.⁶ Benned mindent megtalálunk, téged elnyerve minden a miénk, mert téged nekünk adva Atyád,

¹ Kol. 2, 10. — V. ö. Ef. 4, 15.: «Krisztus a feje». ² Jn 1, 16.
³ Ef. 1, 5. ⁴ Migne, P. L. 68., 701. ⁵ Jn 10, 10. ⁶ I. Kor. 1, 30.

aki a mi Atyánk is, mint magad mondtad,¹ mindent nekünk adott.² A megbocsátás és üdvösség minden kegyelme, minden gazdagság, minden természetfeletti termékenység, mely bőven jutott osztályrészül a lelkeknek, mindez egyedül tőled származik: «Krisztusban van a megváltás, ... kegyelme gazdagságának megfelelően, mely igen bőségesen jutott nekünk osztályrészül.»³

Téged illet ezért minden dicséret, Krisztus! És általad szálljon fel minden dicséret Atyádhoz, azért a «kimondhatatlan ajándékért», melyet általad nekünk adott!

VI.

Mindnyájunknak részt kell vennünk Jézus szentségében. Abból az életszentségből, amelyet ő hozott és amely által Isten gyermekeivé tesz bennünket, Krisztus senkit sem zárt ki: «Krisztus valamennyiünkért meghalt»;⁴ az egész emberiség számára megnyitotta újra az örök élet kapuit. Szent Pál szerint ő az elsőszülött a sok testvér között.⁵ Az örök Atya azt akarta, hogy Krisztus feje legyen egy királyságnak, gyermekei királyságának. Az isteni üdvösségterv befejezetlen volna, ha Krisztus nem tartoznék hozzánk. Az ő dicsősége épúgy, mint az Atya dicsősége⁶ abban áll, hogy feje egy megszámlálhatatlan gyülekezetnek, mely az ő «kiegészítése», πληρωμα, és amely nélkül úgyszólván nem volna teljes.

Szent Pál világosan kimondja az efezusiakhoz írt levelében, ahol az isteni üdvösségtervet tárgyalja: «Isten Krisztust jobbjára helyezte a mennyekben minden fejedelemség és hatalmasság, erő és uralom s minden név fölé, melyet említenek nemcsak ezen a világon, hanem a jövőben is. Mindent a lába alá vetett s megtette őt mindenek felett az Egyház fejévé, mely az ő teste.»⁷ Ezt a gyülekezetet, ezt az Egyházat Krisztus szerezte, ugyancsak az Apostol szavai szerint, hogy az utolsó napon «ne legyen rajta se ránc, se folt, hanem legyen szent és szeplőtelen».⁸ Ez az Egyház, ez a királyság itt a földön alakul

¹ Jn 20, 17. ² Róm. 8, 32. ³ Ef. 1, 8. ⁴ II. Kor. 5, 15.
⁵ Róm. 8, 29. ⁶ Ef. 1, 6. ⁷ U. o., 1, 20–23. ⁸ U. o 5, 27.

ki. A keresztség által lépünk bele. Itt a földön benne élünk a kegyelem által, a hitben, reményben és a szeretetben, de eljön majd az a nap, amikor teljes betetőzését szemléljük az égben. Ez lesz majd a dicsőség királysága, Isten boldogító látásának fényében, bírásának és a vég nélkül való egyesülésnek élvezésében. Ezért mondta Szent Pál, hogy «a kegyelem maga az örök élet, melyet Krisztus hozott a világnak».¹

Ez az isteni gondolatok nagy titka. Bárcsak ismernénk Isten ajándékát! Önmagában véve is kimondhatatlan ajándék, de legfőképpen az forrásában s ez a *szeretet*.

Mert Isten úgy szeretett minket, hogy részesíteni akart bennünket, mint gyermekeit, saját boldogságában: «Lássátok, minő szeretetet tanusított irántunk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk és azok is vagyunk.»² Végtelen ez a szeretet, mely magához hasonló ajándékot adott nekünk. Mert Szent Leó szerint «az az ajándék felülmúl minden ajándékot, hogy Isten az embert fiának és az ember Istent Atyjának nevezi».³ — Valóban, mindegyikünk elmondhatja: Isten különös szeretete és jóakarata folytán megteremtett engem és a kegyelem által meghívott az istenfiúságra. Hiszen végtelen teljességében és gazdagságában Isten nem szorul semmiféle teremtményre: «Szabad akaratból nemzett minket az igazság igéjével.»⁴ Egészen különös szeretetével és tetszésével kiválasztott engem, hogy végtelenül magasra emeljen természetes állapotom fölé, hogy örökre élvezzem saját boldogságát, hogy megvalósítsam egyik isteni gondolatát, hogy egy hang legyek a kiválasztottak karában, hogy egyike legyek testvéreinek, kik hasonlóak Jézushoz és vég nélkül részesednek égi örökségében.

Ez a szeretet különösen szépen nyilvánul meg abban, aki által Isten üdvösségtervét megvalósította: «Krisztus Jézusban».

«Abban nyilvánult meg az Isten szeretete miirántunk, hogy egyszülött Fiát küldötte Isten a világra, *hogy általa éljünk.*»⁵ Igen, «úgy szeretete Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta».⁶ Tulajdon Fiát, hogy Fia testvérünk legyen és

¹ Róm. 6, 23. ² I. Jn 3, 1. ³ Omnia dona excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium et homo Deum nomet Patrem. Sermo 6. de Nativitate. ⁴ Jak. 1, 18. ⁵ I. Jn 4, 9. ⁶ Jn 3, 16.

egykor mi társörökösei legyünk, hogy résztvegyünk kegyelmének és dicsőségének gazdagságában: «Hogy megmutassa . . . kegyelmének bőséges gazdagságát hozzánk való jóvoltából Krisztus Jézusban.»¹

Ilyen fönséges és irgalmas Istennek ránk vonatkozó nagyvonalú és mégis olyan egyszerű terve: *Isten akarja a mi megszentelődésünket.* Akarja, mert végtelenül szeret minket és ezért nekünk is akarunk kell vele együtt. Isten szentekké akar tenni bennünket, mikor részesít saját életében. Ezért fogadott bennünket gyermekeivé és végtelen dicsőségének, örök boldogságának örököseivé. Ennek a szentségnek alapja *a kegyelem*, mely forrásában, működéseiben és gyümölcseiben természetfeletti. De Isten ezt a fogadott fiúságot csak Fia, Jézus Krisztus által adja meg. Őbenne, általa akar Isten velünk egyesülni és azt akarja, hogy mi is így egyesüljünk vele: «Senki sem jut az Atyához másként, mint énáltalam.»² — Krisztus az út, de az egyetlen út, mely Istenhez vezet bennünket. «Nélküle semmit sem tehetünk.»³ Szentségünk számára «senki sem vethet más alapot azonkívül, melyet Isten vetett, mely Jézus Krisztus» és a vele való egyesülés.⁴

Tehát Isten közli isteni életének teljességét Krisztus emberségével — és általa minden lélekkel, «Krisztus ajándékozásának mértéke szerint».⁵

Világos, hogy csak úgy lehetünk szentek, ha Jézus Krisztus élete él bennünk. Ez az az életszentség, melyet Isten kíván tőlünk. Nincs is más. Vagy Jézus Krisztusban leszünk szentek, vagy egyáltalában nem. Magában a teremtésben nincs egy csöpp sem ebből a szentségből, mert ez Isten mindenhatóságának szabad megnyilatkozása és éppen ezért természetfeletti.

Szent Pál többször is említi: az istenfiúság ajándéka ingyenes; örökkévaló az a kimondhatatlan nagy szeretet, mely bennünket ebben részesít; megvalósításának eszköze Krisztus Jézus. «Gondolj arra, — írja tanítványának, Timóteusnak, — hogy Isten szent hívással meghívott minket, nem a mi csele-

¹ Ef. 2, 7. ² Jn 14, 6. ³ U. o. 15, 5. ⁴ I. Kor. 3, 11. ⁵ Ef. 4, 7.

kedeteink alapján, hanem saját elhatározása és azon kegyelme folytán, mely örök idők előtt adatott nekünk Krisztus Jézusban.»¹ «Mert kegyelemből üdvözültetek (és szentelődttetek meg) — írta az efezusi híveknek, — hit által és nem magatoktól. Az Istennek ajándéka ez. — Nem cselekedetekből, hogy senki se dicsekedjék.»²

VII.

Valóban, Istent illeti meg minden dicsőség. Ez a dicsőség az isteni mű alapvető célja.³ Szent Pál is bizonyítja ezt, mikor ezekkel a szavakkal végzi az isteni üdvösségterv kifejtését: «... Hogy magasztaltassék kegyelmének dicsősége.»

Mikor Isten gyermekeivé fogad bennünket, mikor ezt az istenfiúságot valóra váltja a kegyelem által, melynek teljessége Krisztusban van, mikor részesíteni akar bennünket Krisztus örökségének boldogságában, — mindezt dicsősége felmagasztalásáért teszi.

Figyeljük meg, hogy miután Szent Pál a fentebb idézett szavakkal kifejtette az isteni tervet, milyen állhatatosan hangsúlyozza ezt a helyet: «Isten kiválasztott minket, ... hogy magasztaltassék kegyelmének dicsősége.»⁴ Később két helyen

¹ II. Tim. 1, 9. ² Ef. 2, 8—9.

³ «Mikor Isten jóságával és mindenhatóságával szabadon létrehozta a teremtményt a semmiből, nem boldogságát akarta növelni, sem tökéletességét megpecsételni, hanem hogy kinyilvánítsa ezt a tökéletességet azokkal a javakkal, melyekkel elhalmozta a teremtményeket», — mondja a vatikáni zsinat. (Dogmatikai határozat, de fide catholica.) A 4. kánonban kimondja az egyházi átkot «azokra, akik tagadják, hogy Isten a világot a maga dicsőségére teremtette.» — Ezekből a szövegekből következik, hogy Isten a világot a saját dicsőségére teremtette: ez a dicsőség tökéletességeinek kinyilvánítása azokkal az ajándékokkal, amelyeket kiáraszt teremtményeire; szabad elhatározásában jósága indítja őt arra, hogy így dicsőíttesse magát (vagy, formaliter, jóakaró szeretete). Isten tehát a teremtmény boldogságát azonosítja saját dicsőségével: Isten dicsőítése lett a mi boldogságunk. «Isten ajándékainak forrása és célja a legfőbb jóság, melynek dicsősége a legösszefoglalóbb kifejezése», — mondja D. L. Janssens. Tehát a legfőbb ajándék, melyből minden más származik, az unio hypostatica Krisztusban «Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszerűlt Fiát adta ... Ő, aki tulajdon fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk, mindnyájunkért: mikép ne ajándékozna vele együtt mindent nekünk?»

⁴ Ef. 1, 6.; figyeljük meg a görög szövegben az εἰς előjáró használatát. Ez azt a célt jelenti, amely felé valaki tevékenységével törekszik.

is visszatér rá: «Isten eleve arra rendelt minket, hogy magasztaljuk az ő dicsőségét».¹

Az Apostol első kifejezése különösen figyelemreméltó. Nem azt mondja, hogy «magasztaljuk kegyelmét», hanem hogy «magasztaljuk kegyelmének dicsőségét». Azt akarja mondani, hogy ezt a kegyelmet a diadal fénye ragyogja be. Miért beszél így Szent Pál? — Mert Krisztusnak le kellett győznie a bűn támasztotta akadályokat, hogy visszaadhassa istenfiúságunkat. De ezek az akadályok csak még világosabban mutatták Isten csodáit természetfeletti újjászületésünk munkájában: «Csodálatosan alkotott és még csodálatosabban újítt meg minket.» Minden egyes kiválasztott Jézus vérének és kegyelme csodálatos működéseinek gyümölcse. Valamennyi kiválasztott mint megannyi győzelmi jelvényt viseli ezt az isteni vért és ezért valamennyien magasztalják Krisztus és az Atya dicsőségét: «... Hogy magasztaljuk az ő dicsőségét.»

Már fejtegetéseink elején mondtuk, hogy a szentség az az isteni tökéletesség, melyet különösen az angyalok magasztalnak: «Szent, szent, szent.» — Hát még a kiválasztottak karából milyen dicséret száll fel az égbe? Milyen szakadatlan éneke annak a megszámlálhatatlan tömegnek, mely összegyűlt Krisztus királyságában? Ó, feláldozott Bárány, ki megváltottál minket, visszaadtad jogcímünket örökségünkhöz és benne részesítettél minket: «Neked és a trónon Ülőnek áldás és tisztelet és dicsőség és hatalom örökkön-örökké!»² Ez az a dicsérő ének, melytől visszhangzik az ég, magasztalva Jézus kegyelmének dicsőségét.

Tehát Isten örök gondolatait valósítjuk meg, ha már itt a földön egyesülünk ezzel az énekkel. Nézzük Szent Pált: mikor ezt a csodálatos levelet írta az efezusiakhoz, fogoly volt: és abban a pillanatban, amikor ezt a századok óta elrejtett titkot kinyilvánítani készült, úgy elragadja a Jézus Krisztusban való istenfiúság fönséges titka, annyira elvakítja a Krisztus hozta «kifürkészhetetlen gazdagság», hogy nélkülözései ellenére sem

¹ U. o. 12. és 14.; v. ö. Fil. 1, 11.: «Tiszták és kifogástalanok legyetek az napig, míg Krisztus megjelenik, telve az igazság gyümölcsével, melyet Jézus Krisztus szerzett kegyelmével, az Isten dicsőségére és dicséretére.»

² Jel. 5, 9. és 14.

tudja visszafojtani levelének elején a dícséret és hálaadás örömkialtását: «Áldott legyen Urunknak, Jézus Krisztusnak Istene és Atyja, aki megáldott minket Krisztusban minden mennyei lelki áldással.»¹ — Igen, áldott legyen az örök Atya, aki öröktől fogva magához hívott bennünket, hogy gyermekeivé tegyen és részesítsen saját életében és boldogságában. És hogy ezt a szándékát megvalósítsa, Jézus Krisztusban nekünk adott minden jót, minden gazdagságot, minden kincset, úgyhogy «őbenne semmiféle kegyelemnek sem vagyunk híjával».²

Ime, ez az isteni üdvösségterv.

Egész életszentségünk abban áll, hogy a hit fényénél mélyére hatoljunk ennek a Sacramentum absconditum-nak, az Isten bensőséges elgondolásának, hogy belemélyedjünk az isteni gondolatba és valóra váltsuk magunkban örök tervét.

Az, aki meg akar váltani és szentekké akar tenni bennünket, olyan bölcsen alkotta meg tervét, hogy ahhoz csak jósága mérhető. Alkalmazkodjunk ehhez az isteni gondolathoz, amely azt akarja, hogy életszentségünket a Jézus Krisztussal való megegyezésben lássuk: nincs is más szentség, még egyszer hangsúlyozzuk. Csak akkor leszünk kedvesek az örök Atya előtt — és nem ez-e minden szentség alapja: «kedvesnek lenni Isten előtt»? — ha felismeri bennünk Fiának arcvonásait. Tehát a kegyelem és erényeink által annyira azonosítani kell magunkat Krisztussal, hogy az Atya lelkünkre tekintve igaz gyermekeinek lásson bennünket és kedvét találja bennünk, ahogyan Krisztus Jézusra tekintett a földön. Krisztus az ő szeretett Fia! Óáltala halmoz el minket áldásaival, melyek az égi boldogságban az istenfiúság teljességére vezetnek el bennünket.

Milyen jó most e magasztos és jóleső igazságok fényénél ismételni Jézus imádságát, melyet az Atya szeretett Fia maga adott az ajkunkra! Mivel tőle származik, ez az Isten gyermekeinek igazi imádsága: «Ó szent Atyánk, ki a mennyekben

¹ 1, 2.

² I. Kor. 1, 7.

lakozol, gyermekeid vagyunk, mert azt akartad, hogy Atyánk-
nak hívjunk! Szenteltessék, magasztaltassék, dicsőíttessék
meg a Te neved. Szüntelen dicsérjék és magasztalják a földön
isteni tökéletességeidet. Add, hogy tetteinkkel fölragyogjon
bennünk kegyelmed fénye. — Terjeszd ki országodat, hogy
szüntelenül növekedjék ez a királyság, mely Fiadé is, hiszen
őt tetteд fejévé. Fiad igazán lelkünk királya legyen. — Ezt a
királyi uralmat alakítsuk ki magunkban akaratod tökéletes
teljesítésével. Add, hogy szüntelen «keressünk és Hozzád
ragaszkodjunk, teljesítve tetszésedet»,¹ ráнк vonatkozó örök
gondolatodat, hogy mindenben hasonlóк lehessünk Fiadhoz,
Jézushoz és őáltala szereteted méltó gyermekei lehessünk!»

¹ «Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.» Jn 8, 29.

II. Krisztus minden életszentség legszebb példaképe.

Vázlat. — Krisztus misztériumából különböző termékeny gondolatokat és szempontokat meríthetünk. — I. Szükséges *Istent megismernünk*, hogy vele egyesülhessünk. Isten magát Fiában, Jézusban nyilatkoztatta ki nekünk: «Aki őt látja, látja az Atyát.» — II. Krisztus *mintaképünk* 1. *személyét* tekintve: tökéletes Isten, tökéletes ember. *A kegyelem, Jézushoz való hasonlóságunk* legfőbb ismertető jele, Krisztus *Istenfiúságában* tekintve. — III. Krisztus *mintaképünk* 2. *műveiben és erényeiben*. — IV. *Krisztuskövetésünk a kegyelemmel* valósul meg. Ezzel az *alapvető készséggel* mindent *Atya a dicsőségére* vonatkoztassunk. «*Christianus alter Christus.*»

Mikor Szent Pálnak kora keresztényeihez intézett leveleit olvassuk, meglepő az az odaadás, mellyel a mi Urunk Jézus Krisztusról beszél. Újra meg újra visszatér arra a tárgyra, mely különben is annyira betölti egész lényét, hogy «számára Krisztus az élet».¹ Azért «gondolkodás nélkül maga is áldozattá válik Krisztusért és tagjaiért».²

Maga Jézus választotta ki és oktatta, hogy misztériumának hírnöke legyen az egész világon.³ Annyira mélyére hatolt e fenséges titoknak, hogy egyetlen vágya ezt felfedni, Krisztus imádandó személyét megismertetni és megszerettetni. — A kolosszeieknek írja, hogy szorongattatása közepett is örömmel tölti el az a gondolat, hogy «ő hirdethette azt a titkot, mely századok óta el volt rejtve, most azonban kinyilatkoztattott a híveknek, akikkel Isten meg akarta ismertetni titka dicsőségének gazdagságát, aki Krisztus».⁴ — És ekkor hírül viszik neki, hogy mások is hirdetik Krisztust. Egyesek versengésből, hogy vele ellenkezzenek, mások jóakaratból. Talán fájdalmat vagy féltékenységet kelt ez benne? Ellenkezőleg. Csak Krisztust hirdessék, a többi mit számít neki? «Hacsak bármi módon — mondja, — akár hátsó gondolattal, akár őszinte szándékkal, teszik, én ennek örülök és ezután is örvendek.»⁵ Apos-

¹ Fil. 1, 21.

² II. Kor. 12, 15.

³ Ef. 3, 8–9.

⁴ Kol. 1, 26–27.

⁵ Fil. 1, 15. és köv.

tohi munkája és küzdelmei közepett örömére szolgál az a gondolat, hogy — saját kifejezése szerint — «ő szüli Krisztust a lelkekben».¹

Az első századok keresztényei megértették a nagy apostol tanítását. Megértették, hogy Isten azért adta nekünk egyetlen Fiát, Krisztus Jézust, hogy ő legyen mindenünk, «bölcseiségünk és igazságunk és megszentelődésünk és megváltásunk».² Megértették az isteni üdvösségtervet: Isten nekiadta Krisztusnak a kegyelem teljességét, hogy mindent megtaláljunk őbenne. Ebből a tanításból éltek: «Krisztus . . . a ti életetek».³ Ezért volt lelkiéletük oly egyszerű és egyúttal oly termékeny.

De ma is nyugodtan mondhatjuk, hogy Isten szíve épúgy szeret minket és karja époly hatalmas. Isten kész ránk árasztani ugyanolyan bőséges és hasznos kegyelmeit, ha nem is olyan rendkívüli módon, mint az első keresztényekre. Minket sem szeret kevésbbé, mint őket. Nekünk is rendelkezésünkre áll a megszentelődésnek minden eszköze, akárcsak nekik. Sőt bátorításunkra előttünk állnak még a szentek példái is, akik Krisztust követték. De sokszor úgy vagyunk mi is, mint az a béli poklos, aki elment a prófétához, hogy tanácsot és gyógyulást kérjen tőle. Az utóbbi majdnem megghiúsult, mert az orvosságot nagyon is egyszerűnek találta.⁴

Sokan így járnak azok közül is, akik a lelkiéletre vállalkoznak. Vannak olyan lelkek, akik annyira ragaszkodnak saját elgondolásaikhoz, hogy megütköznek Isten tervének egyszerűségén. De ez a megütközés káros következményekkel jár.

¹ Gal. 4, 19. ² I. Kor. 1, 30. ³ Kol. 3, 4.

⁴ IV. Kir. 5, 1. és köv. Krisztus Urunk maga is utal erre az eseményre. (V. ö. Lk 4, 27.) Náámán, a szíriai hadsereg fővezére béli poklosságba esett, mely teljesen elcsúfította. Mikor hallott azokról a csodákról, melyeket Elizeus próféta Szamariában művelt, elment hozzá, hogy gyógyulását kérje tőle. «Menj és fürödjél meg hétszer a Jordánban és megtisztulsz.» Ez a felelet bosszantja Náámánt. «Azt hittem — mondja kíséretének, — hogy ki fog jönni hozzám, segítségül hívja az Úrnak, Istennek nevét és meggyógyít. Azt gondolja hát ez a próféta, hogy nem jobbak Szíria folyói Izrael valamennyi vizénél arra, hogy bennük megfürödjem és megtisztuljak?» És csalódással, haraggal eltelve készül visszaindulni hazájába. De ekkor eléje járulnak szolgálai és így szólnak hozzá: «Uram, hátha mégis igaza van a prófétának? Ha nagy dolgot mondott volna is neked a próféta, bizonyára meg kellett volna tenned. Mennyivel inkább engedelmeskedned kell, mivel csak egyszerű dolgot parancsolt?» Náámán megadja magát erre az okos ötletre, elmegy és hétszer megfürdik a Jordánban s az Isten emberének szava szerint visszanyeri egészségét.

Ezek a lelkek nem értették meg Krisztus misztériumát. Elvesznek a sokféle apró részletben és kifáradnak az örömtelen munkában. Miért van ez? Mert mindaz, amit emberi kitalálásunk teremt belső életünkben, csak akkor ér valamit, ha épületünket Krisztusra alapozzuk: «Más alapot senki sem vethet azon kívül, mely vettetett, mely Krisztus Jézus.»¹

Ezzel magyarázhatjuk meg azt a változást, mely néha végbemegy egyes lelkekben. Évek során mintha börtönben éltek volna. Gyakran voltak lehangoltak, szinte állandóan elégedetlenkedtek, mindig új meg új nehézségeket találtak a lelkiéletben. Aztán egy szép napon Isten megadta nekik azt a kegyelmet, hogy megértsék: Krisztus mindenünk, ő az Alfa és Omega,² a kezdet és a vég; kívüle semmink sincs, benne mindenünk megvan, minden őbenne összpontosul. Ettől a pillanattól kezdve úgyszólván minden megváltozott ezekben a lelkekben. Nehézségeik eltűntek, mint az éj árnyai a felkelő nap előtt. Mióta az Úr Jézus, életünk igazi napja,³ teljesen megvilágosítja ezeket a lelkeket, megtermékenyíti őket, felszabadulnak és az életszentség számos gyümölcsét termik.

Kétségtelenül ezeknek a lelkeknek az életéből sem fog-nak hiányozni a megpróbáltatások; gyakran éppen ezek a belső előrehaladás feltételei. Az isteni kegyelem ezután is odaadó és nagylelkű közreműködést kíván. De mindaz eltűnt, ami összeszűkítette a szívet, lefogta a lendületet és elbátortalanított. A lélek fényben él, «kitágul»: «Futok parancsaid útján, mert kitágítod szívemet.»⁴ Élete egyszerűbbé válik. A lélek megérti, hogy hitványak azok az eszközök, amelyeket önmaga alkotott magának, amelyeket újra meg újra kipróbált, tőlük várva lelki épületének támogatását. Megérti e szavak igazságát: «Ha nem az Úr építi a házat, építői hiába dolgoznak rajta.»⁵ Krisztusban és többé nem önmagában keresi a szentség forrását. Tudja, hogy ez a szentség eredetét, természetét és célját tekintve egyaránt természetfeletti, és megszentelődésünk kincsei azért vannak Jézusban felhalmozva, hogy részesüljünk bennük. Megérti, hogy csak Krisztus gazdagságából gazdagodhatik meg.

¹ I. Kor. 3, 11.² Jel. 22, 13.³ Malak. 4, 2.⁴ Zs. 118, 32.⁵ U. o. 126, 1.

Ez a gazdagság Szent Pál kifejezése szerint «kifürkészhetetlen».¹ Soha ki nem meríthetjük, és bármennyire igyekszünk is, soha annyira nem dicsérhetjük, mint megérdemli.

Mikor Krisztus misztériumáról, mint megszentelődésünk forrásáról beszélünk, három szempontot kell szem előtt tartanunk. Ebben Szent Tamásnak, a hittudósok fejedelmének gondolatát vesszük kölcsön abból a tanításából, mely Krisztusról, mint megszentelődésünk forrásáról szól.²

Krisztus minta-oka, érdemszerző oka és egyúttal létesítő oka egész életszentségünknek. *Krisztus életszentségünk legszébb mintaképe, — megváltásunk szerzője és a kegyelmek végtelen kincsestára, — megszentelődésünk forrása.*

Ez a három szempont teljesen összefoglalja *Krisztus*-ról, mint *a lélek életéről* szóló mondanivalónkat. Valóban, a kegyelem, az istengyermekség természetfeletti életének forrása, minden szentség alapja és lényege. — Ez a kegyelem pedig teljességében Krisztusban található. Minden bennünk végzett munkájának példaképe Jézusban van. — Továbbá ezt a kegyelmet Krisztus érdemelte ki életének, szenvedésének és halálának elégtételével. — Végül ezt a kegyelmet Krisztus hozta létre bennünk szentségei és azon kapcsolat által, mellyel a hitben élünk vele.

De oly gazdagok ezek az igazságok, hogy egyenként kell szemügyre vennünk őket. — Ebben a fejezetben Krisztus Urunkról elmélkedünk, aki mindenben isteni mintaképünk, aki példaképe annak az életszentségnek, amely felé törekednünk kell. Első dolgunk megfontolni célunkat, melyet el kell érünk. Ha ezt a célt jól megértettük, belőle természetesen következik a megvalósításához szükséges eszközök alkalmazása.

I.

Láttuk, hogy életszentségünk nem más, mint részesedés az Isten szentségében. Akkor vagyunk szentek, ha Isten gyermekei vagyunk és ha úgy élünk, mint a mennyei Atya igazi gyermekei, méltón természetfeletti fogadott fiúságunkhoz.

¹ Ef. 3. 8. ² III., q. 24. a. 3. és 4.; q. 48. a. 6.; q. 50. a. 6.; q. 56. a. 1. ad 3. és 4.

«Kövessétek tehát, mint kedvelt gyermekek, az Isten példáját», — mondja Szent Pál.¹ Maga Jézus is mondja és valamennyi tanítványához intézi: «Legyetek tökéletesek», nem akármiféle tökéletességgel, hanem «mint a ti mennyei Atyátok tökéletes».² Miért? mert noblesse oblige. Isten gyermekeivé fogadott bennünket, a gyermekek életének pedig hasonlítania kell Atyjukéhoz.

Hogy azonban Istent utánozhassuk, ismernünk kell őt. De hogyan ismerhetjük mi meg az Istent? «Megközelíthetetlen világosságban lakozik», — mondja Szent Pál.³ «Istent soha senki sem látta», — mondja Szent János.⁴ Hogyan utánozhatjuk és követhetjük hát annak a tökéletességeit, akit nem látunk?

Szent Pál egy szava megadja rá a feleletet: «Isten dicsősége felragyogott Jézus Krisztus arcán.»⁵ Isten kinyilatkoztatta magát Fia által és Fiában, Jézus Krisztusban. Krisztus Jézus «az Atya dicsőségének fénye»,⁶ «a láthatatlan Isten képmása»,⁷ aki tökéletesen hasonló Atyjához. Ő ki tudja nyilatkoztatni az embereknek, mert úgy ismeri, ahogyan Atyja ismeri őt: «Az Atyát nem ismeri senki más, mint a Fiú és akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni.»⁸ Krisztus Jézus mondja, aki öröktől fogva «az Atya keblén» van: «Ismerem Atyámat.»⁹ De ő azért ismeri, «hogy nekünk kijelentse».¹⁰ Krisztus az Atya kinyilatkoztatása.

Hogyan nyilatkoztatja ki nekünk a Fiú az Atyát? Megtestesülésével. — Az Ige, a Fiú megtestesült, emberré lett és őbenne, őáltala megismerjük Istent. Ő az isteni tökéletesség, aki földi alakban nyilatkoztatta ki magát nekünk. Maga a szentség, aki 33 évig érzékelhető alakban jelent meg szemünk előtt, hogy megfogható és utánozható legyen.¹¹ Nem tudjuk eléggé átgondolni: Krisztus, az emberré lett Isten az emberek között élt, hogy szavával, de főként életével megtanítsa őket, hogyan kell élnie az embernek, hogy Istent kövesse és neki tessenek. Hogy tehát Isten gyermekeként éljünk, nincs más dolgunk, minthogy kinyissuk szemünket és hittel s szeretettel szemléljük Jézusban az Istent.

¹ Ef. 5, 1. ² Mt 5, 48. ³ I. Tim. 6, 16. ⁴ I. Jn 4, 12. ⁵ II. Kor. 4, 6. ⁶ Zsid. 1, 3. ⁷ Kol. 1, 15. ⁸ Mt 11, 27. ⁹ Jn 10, 15. ¹⁰ U. o. 1, 18.
¹¹ A minta-oknak a példakép és utánozhatóság két jellegét kell tartalmaznia.

Van az evangéliumban egy egyszerűségében is fönséges epizód. Bár ismerjük, idézzük mégis emlékezetünkbe. Jézus szenvedésének előestéjén történt. Krisztus Urunk Atyjáról beszélt apostolainak, ahogyan csak ő tudott beszélni. Azok elragadtatásukban látni akarták és meg akarták ismerni az Atyát. Fülöp apostol így kiált fel: «Uram! mutasd meg nekünk az Atyát és elég nekünk.»¹ Krisztus erre azt feleli: «Annyi idő óta vagyok veletek és nem ismertél meg engem?! Fülöp, aki engem lát, látja az Atyát is.» — Igen, Krisztus Istennek, Atyjának kinyilatkoztatása. Mivel ő is Isten, egy övele. Aki tehát őt szemléli, az Isten kinyilatkoztatását szemléli.

Ha nézzük Krisztust, amint megalázza magát a szegényes jászolban, gondoljunk ezekre a szavakra: «Aki engem lát, látja az Atyát is.» — Ha látjuk, hogyan dolgozik engedelmesen a názáreti ifjú a szegényes műhelyben, harmincéves koráig, mondjuk ezeket a szavakat: «Aki őt látja, látja az Atyát is.» Aki őt szemléli, Istent szemléli. — Ha nézzük, amint Galilea falucskáiban vándorolva mindenfelé jót tesz, betegeket gyógyít, az evangéliumot hirdeti; amikor látjuk, hogy kereszthalálra ítélve szeretetből meghal az emberekért, mint hóhérai gúnyolódásának tárgya, maga mondja nekünk: «Aki engem lát, magát Istent látja.» — Ezek az események mindmegannyi kinyilatkoztatásai az Isten tökéletességeinek. Isten tökéletességei magunkban véve époly megfoghatatlanok, mint az isteni természet. Ki tudná például felfogni, mi az isteni szeretet? Mélység, mely meghaladja értelmünket. De amikor látjuk, hogy Krisztus, aki Isten is, «egy az Atyával»: «Én és az Atya egy vagyunk»;² akinek ugyanaz az isteni élete van, mint az Atyának,³ tanítja az embereket, meghal a kereszten, szeretetből életét adja értünk, mikor látjuk, hogy az Oltáriszentséget szerzi, megértjük Isten nagy szeretetét.

Ugyanez áll Isten minden tulajdonságáról, minden tökéletességéről. Ezeket Krisztus nyilatkoztatja ki nekünk és minél inkább előrehaladunk szeretetében, annál jobban kinyilatkoztatja misztériumát: «Aki engem szeret, Atyám is szereti azt

¹ Jn 14, 8. ² U. o. 10, 30. ³ «Miként az Atyának élete legyen önmagában, azonképen adta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában.» Jn 5, 26.

és én is szeretni fogom és kijelentem neki magamat.»¹ Mintha csak azt mondaná: aki szeret engem, emberségemben befogad, Atyám is szereti őt; — én is szeretni fogom és kinyilatkoztatom neki magamat Istenségemben, felfedem előtte titkaimat.

«Az élet megjelent — írja Szent János,² — és mi láttuk és bizonyosságot teszünk róla és hirdetjük nektek az örök életet, mely az Atyánál volt és megjelent nekünk» Krisztus Jézusban. Hogy tehát Istent megismerjük és kövessük, csak Fiát, Jézust kell megismernünk és követnünk, aki Atyja végtelen tökéletességeinek egyszerre emberi és isteni kifejezése: «Aki engem lát, látja az Atyát is.»

II.

De hogyan és miben mintaképünk, példánk Krisztus, a megtestesült Ige?

Krisztus kettős szempontból példakép: személyében és működésében; *Istenfiúságában és emberi tevékenységében*, mert egy személyben Isten Fia és Emberfia: tökéletes Isten és tökéletes ember.

Krisztus Isten, tökéletes Isten.

Képzelnék magunkat Júdeába, Krisztus idejében. Már betöltötte küldetésének egy részét, végigjárta Palesztinát, tanított és véghezvitte «Isten műveit».³ Egyszer, miután befejezte napi apostoli útját és megszabadult a tömegtől, csupán tanítványai veszik körül. Kérdezi tőlük: «Kinek tartanak engem az emberek?» — A tanítványok ismétlik a nép között elterjedt híreket: «Mester, némelyek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, mások Jeremiásnak vagy egynek a próféták közül.» — «Hát ti, — mondja Jézus, — kinek tartotok engem?» — Akkor Péter felelve mondá: «Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia». — És Krisztus megerősítve apostola tanúságtételét, így válaszolt neki: «Boldog vagy Simon, Jónás fia, mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem Atyám, ki mennyekben vagyon.»⁴

Krisztus tehát az Isten Fia, «Isten az Istentől, világosság

¹ Jn 14, 21.

² I. Jn 1, 2.

³ Jn 9, 4.

⁴ Mt 16, 16.

a világosságtól, igaz Isten az igaz Istentől», mint Credónk mondja. Krisztus Szent Pál szerint nem tartotta bitorlásnak, hogy az Istennel egyenlőnek mondja magát.¹

Különben az örök Atya hangja háromszor hallatszott, de mindegyik alkalommal csak azért, hogy Krisztust dicsőítse és Fiának jelentse ki, akiben kedve telik és aki kinyilatkoztatásának közvetítője: «Ez az én igen kedves Fiam, kiben nekem kedvem telt; őt hallgassátok.»² — Boruljunk le mi is, mint a tanítványok, akik hallották az Atya hangját a Tábor-hegyén. Mondjuk mi is Jézusnak Péterrel, felsőbb sugallatra: Igen, te vagy a Krisztus, a megtestesült Ige, igaz Isten, Atyáddal egyenlő, tökéletes Isten; tiéd minden isteni tulajdonság. Jézus, Atyáddal és a Szentlélekkel együtt te vagy a mindenható, te vagy az örökkévaló, te vagy a végtelen szeretet. Hiszek benned és imádlak téged, téged, én Uram és én Istenem!

Az Isten Fia, Krisztus, Emberfia is, tökéletes ember.

Az Isten Fia testté lőn. Az marad, ami volt: tökéletes Isten. De egyesül az emberi természettel, mely teljes, mint a miénk, lényegében tökéletes, minden vele született tulajdonságával együtt. Krisztus is, mint mi valamennyien, «asszonyból született».³ Kétségbevonhatatlanul nemünkhöz tartozik. Az evangéliumban gyakran «Emberfia» a neve. «Testi szem látta, emberi kéz tapintotta.»⁴ Dicsőséges feltámadása másnapján is bebizonyítja hitetlen apostolának emberi természete valódiságát: «Tapintsatok meg és lássátok, mert a léleknek húsa és csontjai nincsenek, amint látjátok, hogy nekem vannak.»⁵ Mint valamennyiünknek, neki is van lelke, melyet közvetlenül Isten teremtett; van Szűz méhében formált teste, értelme, mely megismer, akarata, mely szeret és választani tud. Megvan minden lelkihetsége, akárcsak nekünk: az emlékezet, képzelet. Filozófiai értelemben, a szó magasztos és nemes értelmében, mely kizár minden szertelenséget és gyengeséget: vannak szenvedélyei is, de benne ezek a szenvedélyek teljesen alá vannak rendelve az észnek és csak akarati elhatározására

¹ Fil. 2, 6. ² Mt 17, 5.; v. ö. 3, 17.; Jn 12, 28.
⁴ I. Jn 1, 1. ⁵ Lk 24, 29.

³ Gal. 4, 4.

működnek.¹ Emberi természete tehát hasonló a miénkhez, testvéreiéhez: «Mindenben hasonlónak kellett lennie testvéreihez», — mondja Szent Pál,² — «a bűnt kivéve».³ Jézus nem ismerte sem a bűnt, sem a bűn forrását és következményét, a tudatlanságot, tévedést, betegséget, tehát mindazt, ami tökéletességéhez, bölcsességéhez, méltóságához, istenségéhez méltatlan volt.

De isteni megváltónk földi életében nagyon is akarta hordozni gyöngeségeinket, minden szentségével összeférhető gyöngeségünket. — Az evangélium világosan mutatja: nincs semmi az emberi természetben, amit Jézus meg ne szentelt volna. Munkáinkat, szenvedéseinket, könnyeinket, mindent magáévá tett. Nézzük Názáretben: harminc évig visszavonultságban éli a munkás életét, úgyhogy mikor megkezdí tanítását, honfitársai csodálkoznak rajta, mert eddig csak mint az ács fiát ismerték: «Honnét van ennek ez a bölcsesége és csodatevő ereje? Nemde ez az ács fia?»⁴ — Krisztus Urunk is érezte az éhséget, akárcsak mi. Mikor bőjtölt a pusztában, megéhezett.⁵ Szomjúság gyötörte: nem kérte-e a samariai asszonyt: «Adj innom?»⁶ És a kereszten nem kiáltott-e fel: «Szomjúhozom!» — Érezte a fáradságot: a hosszú utazások Palesztínában kifárasztották tagjait. Mikor Jákob kútjánál vizet kért, hogy szomjúságát oltsa, Szent János említi, hogy fáradt volt; dél volt. Sokáig ment, kifáradt és leült a kút kávéjára.⁷ Tehát, mint Szent Ágoston megjegyzi ehhez a szép evangéliumi jelenethez írt magyarázatában: «Elnyomja őt a fáradság, aki maga az Isten ereje.»⁸ — Az álom lezárta szempilláit. Aludt a bárkában, amikor vihar keletkezett.⁹ Valóban aludt: az apostoloknak kellett felkelteniök, mikor féltek, hogy elmerülnek a dühöngő hullámokban. — Sírt hazája felett, Jeruzsálemen, hiszen hálátlansága ellenére is szerette. Mikor rágondolt azokra a csapásokra, amelyek halála után sujtják majd, könnyek szöktek szemébe és bánatos hangon mondta: «Vajha te is megismerted volna, amik békességedre szolgál-

¹ A teológia «előszenvedélyeknek» (propassiones) nevezi őket, hogy ezzel a különös szóval is jelezze tiszta, természetfeletti jellegüket. ² Zsid. 2, 17. ³ U. o. 4, 15. ⁴ Mt 13, 55—56. ⁵ U. o. 4, 2. ⁶ Jn 4, 7. ⁷ U. o. 4, 6. ⁸ Tract. in Joan. 15. ⁹ Mt 8, 24.

nak!¹ Sírt Lázár halálán, ahogyan mi is könnyezünk azok felett, akiket szeretünk, úgyhogy a zsidók, e jelenet tanui azt mondták: «Ime, mennyire szerette őt!»² Krisztus könnyezett, nem azért, mert úgy illett, hanem mert szíve megrendült, megsiratta barátját, könnyei szíve mélyéből törtek elő. Hasonlóképpen többször is mondja az evangélium, hogy szíve szájalomra indult.³ — Mondjuk tovább? Érezte a szomorúságot, bánatot, félelmet. «Kezde remegni és gyötrődni... és szomorkodni.»⁴ Az Olajfák-hegyén haláltusájában előnti lelkét a szomorúság: «Szomorú az én lelkem mindhalálig.»⁵ A halálfélelem átjárja lelkét, úgyhogy nagy kiáltás szakad ki belőle.⁶ Minden szitok, gyalázat, arculcsapás, köpdösés, mellyel szenvedése közben elhalmozták, mérhetetlen fájdalmat okozott neki. A gúnyolódásokra, bántalmazásokra nem volt érzéketlen. Ellenkezőleg, természete tökéletességénél fogva érzékenysége még nagyobb, még finomabb volt. Elmerült a szenvedésben. — Végre, miután magára vette minden gyarlóságunkat, mikor megmutatta, hogy hozzánk mindenben hasonló, hogy valóban ember, még a halált is el akarta szenvedni, mint Ádám minden fia: «És lehajtván fejét, kiadá lelkét.»⁷

Krisztus Urunk tehát egyszemélyben mintaképünk mint Isten Fia és mint Emberfia, — de elsősorban mint Isten Fia. Tulajdonképpen *Istenfiúsága* az alapvető fontosságú Krisztusban és elsősorban ebben kell hasonlítanunk hozzá.

És hogyan hasonlíthatunk hozzá ebben?

Krisztus isteni születése mintája természetfeletti származásunknak. Állapota, az, hogy Isten Fia, példaképe annak az állapotnak, amelyet elsősorban a megszentelő kegyelem eszközöl ki számunkra. Krisztus természet és jog szerint Isten Fia, az örök Igének az emberi természettel való egyesülése folytán;⁸ mi pedig

¹ Lk 19, 41. ² Jn 11, 36. ³ Misericordia motus, Lk 7, 13.; Mk 8, 2.; v. ö. Mt 15, 32. ⁴ Mk 14, 33.; Mt 26, 27. ⁵ Mt 26, 38.

⁶ «Testének napjaiban imáit és könyörgéseit nagy kiáltással és könnyhullatással mutatta be Annak, aki őt megszabadíthatta a haláltól.» Zsid. 5, 7. ⁷ Jn 19, 30. ⁸ Ezt nevezi a teológia «az egyesülés kegyelmének» (gratia unionis), amely szerint kiválasztott egy emberi természet, hogy titokzatos módon egyesüljön az egyik isteni személlyel, az Igével és Isten embersége legyen. Ez a kegyelem egyedülálló és csak Jézus Krisztusban van meg.

a fogadott fiúság és a kegyelem révén, de igazán és valódi jogcímen vagyunk azok. Krisztusban megvan a megszentelő kegyelem, sőt annak teljessége; nekünk ebből a teljességből jut, többé-kevésbé bőven. De lényegében ugyanaz a kegyelem tölti el Jézus teremtetett lelkét is, mely minket átisteniesít. Szent Tamás mondja, hogy a mi isteni származásunk hasonlít Jézus örök születéséhez: *Quaedam similitudo filiationis aeternae*.¹

Krisztus tehát ebben az eredeti, magasztos mivoltában példaképünk legelőször. Ő a megtestesüléssel lett jog szerint Isten Fia: nekünk a kegyelemben való részesülés által kell azzá lennünk. Ez a kegyelem, mely tőle származik, átisteniesíti lelkünket és Isten gyermekeinek *állapotába* helyez. Ez az első és legfontosabb ismertetőjele Jézus Krisztushoz való hasonlóságunknak. Ettől függnék összes természetfeletti cselekedeteink. Ha nincs meg bennünk legelőször és elsősorban ez a *megszentelő kegyelem, Jézushoz való hasonlóságunk legfőbb ismertetőjele*, az örök Atya nem ismer el övéinek; akármit teszünk is az életben e nélkül a kegyelem nélkül, nem érdem számunkra és nem részesít bennünket az örökségben. Csak akkor leszünk Krisztus társörökösei, ha testvérei vagyunk a kegyelemmel.²

III.

Krisztus mintaképünk *műveiben* is.

Láttuk, mennyire ember *volt*; de azt is elmondhatjuk, mennyire emberként *cselekedett*.

Az Úr Jézus ebben is minden szentségnek tökéletes, mégis megközelíthető példaképe. Hasonlíthatatlan fokban gyakorolta az összes erényeket, amelyek csak ékesíthetik az emberi természetet, legalább is azokat, amelyek összeférhetők voltak isteni természetével.

Tudjuk, hogy a megszentelő kegyelem a magasztos erényeknek és a Szentlélek ajándékainak egész sorát adta Krisztus lelkének. Ezeknek az erényeknek a kegyelem volt a forrása. Jézus élete folyamán egész tökéletességükben megnyilatkoztak.

¹ I., q. 22. a. 3.

² O si cognovisses Dei gratiam per Jesum Christum Dominum nostrum ipsamque ejus Incarnationem, qua hominis animam corpusque suscepit, summum esse exemplum gratiae videre potuisses! *Szent Ágoston*: De civitate Dei, X. 29.

Biztos, hogy nem volt meg benne a hit. Ez az isteni erény csak abban a lélekben lehet meg, aki nem élvezi még az Isten látását. Krisztus lelke azonban színről-színre látta Istent; nem hihetett hát abban az Istenben, akit látott. De megvolt benne akaratának odaadása, amely szükséges a tökéletes hithez, továbbá Istennek, a tévedhetetlen ősigazságnak tartozó tisztelet és imádás. Ez a készség igen nagy fokban volt meg Jézus lelkében.

Krisztusban tulajdonképpen a remény erényéről sem beszélhetünk. Nem remélhetjük azt, amit már bírunk. A remény isteni erényével vágyódunk Isten bírására és bízunk abban, hogy megkapjuk a szükséges kegyelmeket, amelyekkel eljuthatunk hozzá. Mivel azonban Krisztus lelke egyesült az Igével, telve volt istenséggel, azért nem lehetett meg benne a remény. Ez az erény tehát csak olyan értelemben lehetett meg Krisztusban, hogy vágyódhatott és valóban vágyódott is szent embersége megdicsőülésére, arra a járulékos dicsőségre, amely megillette feltámadása után: «Dicsőíts meg engem, Atyám.»¹ Ennek a dicsőségnek forrása és gyökere megvolt benne megtestesülése pillanatától kezdve. Egy pillanatra sugározta ki a Tábor-hegyén, de itt a földön az emberek közti hivatása arra kényszerítette, hogy haláláig elfátyolozza fényét. Krisztus kért néha külön kegyelmet Atyjától; például Lázár feltámasztásakor látjuk, hogy a legteltesebb bizalommal fordul Atyjához: «Atyám, tudtam, hogy mindenkor meghallgatsz.»²

Ami a szeretetet illeti, azt a legnagyobb fokban gyakorolta. Krisztus szíve a szeretet mérhetetlen kohója. Ezt a nagy szeretetet mutatja be Atyjának. Egész élete összefoglalható ezen szavaival: «Én mindenkor azt cselekszem, ami Atyám előtt kedves.»³

Elmélkedjünk ezekről a szavakról. Csak úgy hatolhatunk be némileg ebbe a titokba. Ez a kimondhatatlan szeretet, Krisztus Jézus lelkének Atyja iránti gyöngédsége szükségképpen következik személyes egyesüléséből. A Fiú teljesen «Atyjához» tartozik, ad Patrem, mint a teológusok mondják. Ez, ha szabad azt mondanunk, lényege. Szent embersége bele-

¹ Jn 17, 5.² U. o. 11, 42.³ U. o. 8, 29.

sodródott ebbe az isteni áramlatba. Mivel ez az emberség a megtestesüléssel az Isten Fiának saját embersége lett, azért teljes egészében Atyjáé is. Tehát Krisztus lelkében szükségképpen alapkészségnek, állandó és bensőséges alaphangulatnak kell lennie: Atyámért élek, «szeretem Atyámat».¹ Mivel Jézus szereti Atyját, aláveti magát minden akaratának. Mikor a világra jön, első megnyilatkozása az iránta való szeretet: «Ó Atyám, íme eljövök, hogy megcselekedjem akaratodat.»² Egész élete itt a földön úgyszólván ennek a kezdetnek állandó folytatása. Életében szívesen ismétli, hogy az ő tápláléka Atyja akaratának teljesítése.³ Ezért «cselekszi mindig azt, ami kedves Atyja előtt».⁴ Mindazt, amit Atyja elhatározott számára, teljesítette «az utolsó i betűig», azaz legapróbb részletéig.⁵ Végül Atyja iránti szeretetből volt engedelmes a kereszthalál: «Hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát és amint meghagyta nekem az Atya, úgy cselekszem.»⁶ Ne felejsük el: ha Krisztus azt mondhatta: «Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért»,⁷ ha hittétel az, hogy meghalt «értünk és üdvösségünkért», époly igaz az is, hogy Krisztus Urunk elsősorban Atyja iránti szeretetből adta oda életét. Mikor minket szeret, Atyját szereti. Atyjában lát, Atyjában talál meg minket. Saját szavai: «Én őérettük könyörgök, . . . mert a tieid.»⁸ Igen, Krisztus szeret minket, mert Atyja gyermekei vagyunk, mert hozzá tartozunk. Kimondhatatlan nagy szeretettel szeret minket, mely meghaladja minden sejtelmünket, úgyhogy mindegyikünk elmondhatja Szent Pállal: «Szeretett engem és önmagát adta értem.»⁹

Krisztus Urunkban megvoltak továbbá az összes erények. — Szelíd és alázatos volt: «Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű.»¹⁰ Ő, az Úr, aki előtt minden térd meghajlik az égen és a földön, leborul tanítványai előtt, hogy megmossa lábukat. — Engedelmes volt: alárendelte magát édesanyjának és Szent Józsefnek. Az evangélium néhány szóval összefoglalja egész názáreti rejtett életét: «És engedelmes vala nekik.»¹¹ Engedelmeskedett a mózesi törvénynek: szorgalmasan eljárt

¹ Jn 14, 31.² Zsid. 10, 7.³ Jn 4, 34.⁴ U. o. 8, 29.⁵ Mt. 5, 18.⁶ Jn 14, 31.⁷ U. o. 15, 13.⁸ U. o. 17, 9.⁹ Gal. 2, 20.¹⁰ Mt 11, 29.¹¹ Lk 2, 51.

a templomba. Alávetette magát a törvényes hatalomnak és kijelentette, hogy «meg kell adni a császárnak, ami a császáré».¹ Maga is adót fizetett. — Türelmes volt: hányszor adta ennek tanujelét, különösen fájdalmas szenvedésekor! — Végtelenül irgalmas volt a bűnösök iránt: magához engedte a szamariai asszonyt, Mária Magdolnát. Jó Pásztor volt, aki megkereste az eltévedt juhok és visszavezette az akolba. — Lángoló buzgóság töltötte el Atyja dicsősége és érd ekeiránt. Ezzel a buzgósággal űzte ki a kereskedőket a templomból és fenyegette meg a képmutató farizeusokat. — Folytonosan imádkozott: «Az egész éjszakát imádásban tölté vala.»² Ki tudná megmondani, milyen volt a megtestesült Ige beszélgetése, melyet a magányban egyedül Atyjával folytatott? Milyen áhítat, milyen imádás ömlött szét lelkén?

Tehát minden erény kivirágzott benne a maga idejében, Atyja dicsőségére és a mi üdvösségünkre.

Tudjuk, hogy mielőtt az ószövetségi pátriárkák eltávoztak volna a földről, ünnepiesen megáldották elsőszülött fiukat. Ez mintegy záloga volt az égi kegyelemnek ivadékaik számára. — Így olvassuk a Genezisben, hogy mikor Izsák pátriárka ünnepiesen meg akarta áldani fiát, Jákobot, megölelte és mikor megérezte a ruháiból áradó illatot, így kiáltott fel az öröm lelkesedésével: «Ime, olyan az én fiam illata, mint a telt mező illata, melyet megáldott az Úr.» És ugyanakkor elragadtatásában lehívta fia fejére a legbőségesebb égi áldást: «Adjon néked az Isten az ég harmatából és a föld kövérségéből bőséget a gabonából és borból! Népek szolgáljanak néked s nemzetségek boruljanak eléd: légy ura testvéreidnek s hajoljanak meg előtted anyád fiai; aki átkoz téged, legyen átkozott, s aki áld téged, teljék meg áldással!»³

Ez a jelenet képe annak az elragadtatásnak, melyet az Atya érez, mikor Fiának, Jézusnak emberségét szemléli, képe azoknak a lelki áldásoknak, melyeket azokra áraszt, akik egyesülnek vele. Krisztus lelkét, mint a virágbaborult mezőt, ékesítik az összes erények, amelyek csak szépítik az emberi természetet. — Isten végtelen; igényei is végtelenek. Mégis

¹ Mt 22, 21.

Lk 6, 12.

³ Gen. 27, 27.

Jézus legkisebb cselekedete is tetszett Atyjának. — Amikor Krisztus dolgozott a szegényes názáreti műhelyben, amikor az emberekkel beszélgetett vagy megpihent tanítványaival, — látszólag mindegyik egyszerű esemény volt, de Atyja láttukra így szólt: «Ez az én szeretett Fiam, kiből nekem kedvem telt.»¹ És hozzátette: «Őt hallgassátok», azaz reá nézzetek és utánozzátok: ő a mintaképetek. Kövessétek: ő az út és mindenki csak őáltala jut el hozzám. Mindenki csak őbenne részesül áldásaimban,² mert ennek teljességét neki adtam, mint ahogy «neki adtam a nemzeteket örökségül».³ Miért tetszett Jézus ilyen végtelenül a mennyei Atyjának? Mert Krisztus minden tette tökéletes volt és cselekedetei a legmagasztosabb erények megnyilvánulásai voltak; de legfőképpen azért, mert Krisztus minden cselekedete, bár magában véve emberi cselekedet, forrásában isteni volt.

Ó, Krisztus Jézus, malaszttal teljes, minden erény példaképe, szeretett Fiú, akiben kedve telt az Atyjának: légy egyetlen tárgya szemlélődésemnek és szeretetemnek. Mindent «szemétnek tartsak»,⁴ hogy egyedül csak benned teljék örömem. Téged keresselek, hogy utánozzalak és veled s általad mindenben kedves legyek Atyád előtt!

IV.

Ha Szent János evangéliumát olvassuk, észrevehető, mennyiszer ismétli Krisztus: «Az én tanításom nem enyém»;⁵ «a Fiú nem tehet magától semmit»;⁶ «nem cselekedhetem én magamtól semmit»;⁷ «semmit sem cselekszem magamtól».⁸

Vajjon azt akarja ezzel mondani, hogy neki nem volt emberi értelme, akarata, tevékenysége? — Semmiképpen sem, hiszen ez a gondolat eretnokség volna. Hanem mivel Jézus embersége személyesen egyesült az Igével, Krisztusban nem volt emberi személy, akihez lelkitehetségei tartoztak volna. Benne csak egy személy volt, az Ige személye, aki mindent az Atyával együtt tesz. A legteljesebb függésben volt az istenségtől. Minden tevékenysége a benne lakozó egyetlen személytől

¹ Mt 3, 17. ² «Urunknak, Jézus Krisztusnak Atyja . . . megáldott minket Krisztusban minden mennyei lelki áldással.» Ef. 1, 3. ³ Zs. 2, 8.
⁴ Fil. 3, 8. ⁵ Jn 7, 16. ⁶ U. o. 5, 19. ⁷ U. o. 5, 30. ⁸ U. o. 8, 28.

származott, az Ige személyétől. Ez a tevékenység, még ha közvetlenül az emberi természet hozta is létre, gyökerében, forrásában isteni volt. Ezért jelentett végtelen dicsőséget az örök Atyának és ezért telt benne kedve.

Utánozhatjuk-e mi ezt? — Igen, mivel a megszentelő kegyelemmel részesülünk Krisztus istenfiúságában. Tevékenységünk a kegyelemmel forrásában fölmagasztosul, mintegy átisteniesül. Természetesen a *létrejelenésben* megtartjuk saját személyiségünket. Természet szerint mindig csak teremtmények maradunk. Bármilyen szoros és bensőséges legyen is Istennel való egyesülésünk a kegyelem által, azért ez az egyesülés csak járulékos marad, nem lesz lényegi. De annál nagyobb jelentőségű, hogy személyiségünk önirányítása a tevékenység rendjében már elhalványul az Istenség előtt.

Ha azt akarjuk, hogy semmi se álljon közénk és Isten közé, semmi se akadályozza vele való egyesülésünket és az isteni áldások lelkünkbe áradjanak, nemcsak a bűnről, a tökéletlenségről kell lemondanunk, hanem még saját személyiségünket is le kell vetnünk, *ha akadályozza Istennel való tökéletes egyesülésünket*. Akadályozza pedig akkor, amikor saját ítéletünk, saját akaratunk, fogékonyságunk másképpen gondolkodik és cselekszik, mint az mennyei Atyánk óhajítása. Higgyük el, hogy hibáink, gyengeségeink, gyarlóságaink, emberi szolgáltságunk sokkal kevésbé akadályoz bennünket Istennel való egyesülésünkben, mint a léleknek az az állandó magatartása, mellyel, hogy úgy mondjuk, meg akarja őrizni tevékenysége tulajdonjogát. Nem kell tehát megsemmisítenünk személyiségünket, — ez nem is lehetséges és Isten sem akarja, — hanem, ha szabad azt mondanunk, rá kell bízunk az Isten előtt való teljes meghódolásra. Le kell tennünk Isten lába elé és kérnünk kell őt, hogy Lelkével, miként Krisztus emberségében is, ő legyen legfőbb irányítója minden gondolatunknak, minden érzelmünknek, minden szavunknak, minden cselekedetünknek, egész életünknek.¹

¹ Omnis cogitatio nostra et intellectus et omnis sermo et omnis actus nostram quidem denegationem spiret, Christi autem testimonium atque confessionem. *Origen. Homil. 2. in 16. Matth.*

Mikor a lélek elérkezik arra a tökéletességre, hogy kivetkőzik minden bűnből, minden önmagához és teremtményhez való vonzódásból, mikor kiirt magában, amennyire lehetséges, minden természetes és emberi hajlamot, hogy teljesen átadja magát az isteni működésnek, mikor élete a legteljesebb függő viszonyban áll az Istennel, akaratával, parancsaival és az evangélium szellemével, mikor mindent a mennyei Atyára vonatkoztat: akkor elmondhatja magáról: «Isten vezet engem.»¹ Mivel bennem minden őtől van, kezében vagyok. Az ilyen lélek elérkezett Krisztus tökéletes követéséhez, úgyhogy élete magának Krisztus életének másolata: «Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.»² Isten irányítja, Isten vezeti. Minden isteni ösztönzésre mozdul benne. Ez az életszentség. Így követjük a legtökéletesebben Krisztus Jézust, *létében, Istenfiúságában* épúgy, mint abban a legfőbb készségben, hogy egészen Atyájához tartozzék; ez Krisztus követése személyében és működésében.

Ne gondoljuk, hogy vakmerőség részünkről, mikor ilyen magasztos eszményt akarunk megvalósítani. Nem, sőt ez Isten óhajta. Ez ránk vonatkozó örök gondolata: «Eleve arra rendelt minket, hogy hasonlók legyünk Fia formájához.»³ Minél jobban hasonlítunk Fiához, annál jobban szeret bennünket az Atya, mert annál jobban egyesülünk vele.⁴ Amikor látja, hogy valamely lélek Fiában egészen átalakult, különös oltalmába veszi és különös figyelmével gondját viseli. Elhalmozza áldásaival, nem korlátozza kegyelemközlését. Ez az Isten bőkezűségének titka.

Ó, köszönjük meg mennyei Atyánknak, hogy mintaképp adta nekünk Fiát, Jézus Krisztust, úgyhogy csak rá kell néznünk és tudjuk már, mit kell tennünk: «Őt hallgassátok.» Krisztus mondta: «Példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem veletek, ti is úgy cselekedjetek.»⁵ Példát adott nekünk, hogy nyomdokaiba lépünk: «Példát hagyott nekünk, hogy az ő nyomdokait kövessük.»⁶ Ő az egyetlen út, őt kell követnünk: «Én vagyok az út.»⁷ Aki őt követi, nem jár sötétségben,

¹ Zs. 22, 1. ² Gal. 2, 20. ³ Róm. 8, 29. ⁴ Si imitatore me te praebeas Christi, appropinquasti Christo et per Christum Deo. *Szent Ambrus* : In psalm. 118. sermo 22. ⁵ Jn 13, 15. ⁶ I. Pét. 2, 21. ⁷ Jn 14, 6.

hanem eljut az élet világosságára. Ime, ezt a mintaképet fedi fel előttünk a hit, ezt az érzékfölötti, mégis megközelíthető mintaképet: «Nézz rá és a minta szerint cselekedjél.»¹

Az Úr Jézus lelke mindenkor szemlélte az isteni lényeket: ugyanakkor látta Istennek az emberiség számára megalkotott eszményképét is. Nézzük hát és iparkodjunk egyre jobban megismerni Krisztus Jézust, tanulmányozzuk életét az evangéliumban, kövessük misztériumait abban a csodálatos elrendezésben, melyet az Egyház állapított meg liturgikus évben, ádventtől pünkösdig. Nyissuk ki hitünk szemét és úgy éljünk, hogy megvalósítsuk magunkban ennek a példaképnek vonásait és életünket hozzáalakítsuk szavaihoz és tetteihez. Ez a mintakép isteni és kézzelfogható; bemutatja nekünk a köztünk működő Istent, aki emberségében megszenteli minden cselekedetünket, még a legközönségesebbeket is, minden érzelmünket, még a legbensőségesebbeket is, minden szenvedésünket, még a legmélységesebbeket is.

Nézzük őt, ezt a mintaképet, de hittel. — Néha kísértést érzünk, hogy irigyeljük Krisztus kortársait, akik láthatták, hallhatták, követhették őt. De a hit époly jelenvalóvá teszi számunkra, és ez a jelenlét nem kevésbé hatásos a lélek számára. Maga Krisztus megmondotta: «*Boldogok*, akik nem láttak és hittek.»² Megérteti velünk, hogy nem kevésbé hasznos számunkra, ha a hit kapcsol össze vele bennünket, mint ha testben látnók őt. Az Isten tulajdon Fiáról olvasunk az evangéliumban, amikor látjuk életét és cselekedeteit, vagy mikor misztériumait ünnepeljük. Mindent elmondtunk Krisztusról, ha ezt mondjuk: «Te vagy az élő Isten Fia.» Ez az alapvető szempont, amelyből tekintve isteni példaképe lelkünknek. Szemléljük őt, de ne elvont, külsőleges, elméleti, hideg szemlélődéssel, hanem a szeretet szemével. Iparkodjunk elérni, hogy életünkben ennek a mintaképnek legkisebb vonásait is megvalósítsuk, de legfőképpen azt az állandó készséget, hogy Atyjáért éljünk. Egész élete visszavezethető erre a gondolatra: Krisztus összes erényei abból folynak, hogy lelke állandóan Atyja felé fordult. Ez az irányzódás pedig annak

¹ Exod. 25, 40.

² Jn 20, 29.

a kimondhatatlan egyesülésnek gyümölcse, mely által Jézusban az emberség teljesen belesodródott abba az isteni lendületbe, mely a Fiút Atyja felé vonzza.

Tulajdonképpen ez a keresztény élet: először *a megsejtelő kegyelem által* részesülünk Krisztus istenfiúságában. Ez Jézus követése *Istenfiúságában*. Azután *erényeinkkel* megvalósítjuk az életszentség ezen egyetlen eredeti mintaképének vonásait: ez Jézus követése *műveiben*. — Mindezek Szent Pál gondolatai, melyeket így fejez ki: «Ki kell alakítani magunkban Krisztust»,¹ «magunkra kell öltönnünk Krisztust»,² «hordanunk kell magunkon a Krisztushoz való hasonlóságot».³

Christianus alter Christus: «A keresztény Krisztus mása.» Az egész szenthagyomány, ha nem is ezekkel a szavakkal, de legalább hasonló kifejezésekkel, így határozta meg a keresztény embert. — A keresztény «Krisztus mása» először azért, mert a kegyelem révén a mennyei Atya gyermeke és itt a földön Krisztus testvére, hogy odafönt majd társörököse legyen; azután «Krisztus mása», mert egész tevékenysége — gondolatai, vágyai, cselekedetei — abban a kegyelemben gyökereznek, hogy követi Jézus gondolatait, vágyait, érzelmeit, megégyezve Jézus cselekedeteivel: «Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, mely Krisztus Jézusban is megvolt.»⁴

¹ Gal. 4, 19. és Ef. 4, 13.

² Róm. 13, 14.

³ I. Kor. 15, 49.

⁴ Fil. 2, 5.

III. Krisztus megváltásunk szerzője és a kegyelmek végtelen kincseitára.

Vázlat. — Krisztus elégtételével érdemelte ki számunkra az istenfiúság kegyelmét. — I. *A bűnös Ádámtól* származó emberi nemnek lehetetlen volt visszaszereznie az égi örökséget. Csak az emberré lett Isten tudott teljesen egyenértékű elégtételt adni. — II. *Jézus, a Megváltó*; a megtestesült Ige minden cselekedete végtelen értékű. De a megváltás tulajdonképpen csak a keresztdózattal valósul meg. — III. *Krisztus* nemcsak magának, hanem a mi számunkra is szerzett érdemet. Ennek az érdemnek alapja Krisztus kegyelme, mert az ő emberi nem feje; továbbá az a korlátlan szabadság és az a kimondhatatlan szeretet, mellyel Krisztus minden ember számára vállalta szenvedését. — IV. Krisztus elégtételének és érdemeinek hatása végtelen; határtalan bizalom forrása. — V. *Krisztus* most szüntelenül közbenjár értünk Atyjánál. Gyarlóságunk jogcím a mennyei irgalomra. Miért dicsőítjük azáltal Istent, ha Fia elégtételére hivatkozunk?

Életszentségünk lényege abban áll, hogy követjük Krisztust kegyelmi életében és erényeiben. Ezt iparkodtunk kimutatni az előző fejezetben. Lelki szemünk elé akartuk állítani az isteni mintaképet: Krisztus Jézust, az igaz Istent és igaz embert, hogy jobban megismerjük őt, akit utánoznunk kell. Mert Krisztus Urunk imádandó személyének, csodálatos életének és műveinek szemlélése lángoló vágyat ébreszt szívünkben, hogy hozzá hasonlíthassunk és vele egyesülhessünk.

De törekedhetik-e arra a teremtmény, hogy lemintázza a megtestesült Ige vonásait, hogy részesüljön életében? Lesz-e ereje követni ezt az egyetlen utat, mely az Atyához vezet? Igen: a kinyilatkoztatás szerint a kegyelem adja meg hozzá a szükséges erőt, amelyet Krisztus elégtétele érdemelt ki számunkra.

Isten mindent bölcsen intéz; sőt ő a végtelen Bölcsesség. Mivel az ő örök gondolata az, hogy hasonlók legyünk Fia képmásához, legyünk meggyőződve, hogy e főséges szándék megvalósítására csalhatalanul biztos eszközökről is gondoskodott. Nemcsak hogy törekedhetünk ennek az isteni eszménynek a megvalósítására, hanem maga Isten hív meg erre bennünket:

«Eleve arra rendelt minket, hogy hasonlók legyünk Fia formájához.»¹ Azt akarja, hogy vessük ki magunkban szeretett Fiának vonásait, mégha ez csak korlátolt mértékben lehetséges is. Ezen eszmény megvalósításának vágya nem kevélység, sem vakmerőség, csak felelet magának Istennek az óhajára: «Őt hallgassatok.» Csupán azokat az eszközöket kell felhasználnunk, amelyeket ő maga rendelt számunkra.

Krisztus azonban nemcsak egyetlen és egyetemes példaképe minden életszentségnek. Ő tett eleget bűneinkért is, ő szerzett érdemeket számunkra: ő tehát megszentelődésünk forrása. Igen, Krisztus a kegyelem forrása, mert amikor életével, szenvedésével és halálával minden adósságunkat kifizette az isteni igazságosságnak, ezzel egyúttal kiérdemelte azt is, hogy nekünk szétoszthassa minden kegyelmét.

Most ezt a boldogító igazságot vizsgáljuk. A következő fejezetben majd látni fogjuk, hogy Krisztus Jézus életszentségünk forrása.

I.

Mit jelent a teológiában az a kifejezés, hogy Krisztus üdvösségünk és megszentelődésünk elegettevő és érdemszerző oka?

Tudjuk, hogy amikor Isten megteremtette az első embert, igazságban és kegyelemben teremtette. Ádám Isten gyermeke és örököse volt. De Isten terve meghiúsult a bűnnel: Ádám, az emberiség feje, vétkezett. — Ő is, utódai is egy csapásra elvesztették minden jogukat az isteni élethez és örökséghez. Ádám minden gyermeke a sátán rabja² és vele együtt kegyvesztett lett. Ezért Szent Pál szerint már mint «Isten ellenségei» születnek,³ «a harag fiai»⁴ és ki vannak zárva az örök boldogságból.⁵

Hát senki sem találkozott Ádám fiai közül, aki megváltotta volna testvéreit és levette volna a rájuk nehezedő átkot? Senki, — mert Ádámban valamennyien vétkeztek. Sem a maga, sem mások számára nem tudott senki egyenlő értékű elégtételt nyújtani.

¹ Róm. 8, 28. ² Ap. Csel. 26, 18.; Jn 12, 31.; Kol. 1, 14. ³ Róm. 5, 10.; 11, 28. ⁴ I. Tessz. 1, 10.; Róm. 2, 5., 8.; Ef. 2, 3. ⁵ Róm. 2, 2.; 5, 15—18.

A bűn Istenen ejtett sérelem, sértés, amelyet ki kell engesztelni. Maga az ember, mivel csak teremtmény, nem tudja megfizetni azt az adósságot, mellyel az isteni Fölségnek tartozik a bűn miatt, melynek végtelen a gonoszsága. Az egyenlő értékű elégtételt olyan személynek kell felajánlania, akinek a méltósága ugyanakkora, mint a sértetté. A sértés nagyságát a megsértett személy méltósága méri le: egy fejedelem megsértése rangja miatt sokkal súlyosabb, mintha egy paraszton esik ugyanaz a sértés.¹ Az elégtételnél éppen megfordítva áll a dolog. Az elégtétel nagysága nem annak a méltóságától függ, aki elfogadja, hanem azétól, aki adja. Ugyanaz a király fogadja egy paraszt és egy fejedelem hódolatát. Nyilvánvaló, hogy a fejedelem hódolata felülmúlja a parasztét.

Köztünk és Isten között végtelen nagy a különbség. — Kétségbe kell hát esnie az emberiségnek? Az Istenen esett sértés sohasem tehető jóvá? Az ember sohasem nyeri vissza többé az örök boldogságot? Ezt a kínzó problémát egyedül csak Isten oldhatta meg.

Tudjuk, hogyan felelt reá az Isten, hogyan oldotta meg csupa irgalommal és igazságossággal. Kifürkészhetetlen szándékában elhatározta, hogy megváltja az emberiséget, végtelen igazságosságának egyenlő értékű elégtételt ad. Ezt az elégtételt egy áldozat véres önfeláldozásával adja meg majd, aki szabad elhatározásával önként helyettesíti a bűnös emberiséget. Ki lesz ez az áldozat? Ki lesz ez a Megváltó? «Te vagy-e az eljövendő?»² Isten már a bűn másnapján megígérte, de sokezer év telik el, míg eljön. Sokezer év, miközben az emberiség megnevezhetetlen örvény mélyéről tárja ki feléje karjait, ahonnét nem tud kiemelkedni; sokezer év, miközben áldozatot áldozatra, engesztelést engesztelésre halmoz, hogy kiszabaduljon rabságából.

De «mikor eljön az idők teljessége», Isten elküldi a megígért Megváltót, azt a Megváltót, aki majd megváltja az egész teremtet világot, legyőzi a bűnt és kiengeszteli az embereket

¹ Peccatum contra Deum commissum infinitatem habet ex infinitate divinae majestatis; tanto enim offensa est major, quanto major est ille, in quem delinquitur. *Szent Tamás*: III., q. 1. a. 2. ad 2.; v. ö. I—II., q. 87. a. 4.

² Mt 11, 3.

Istennel. Kicsoda ez a Szabadító? — Ez az emberré lett Isten Fia.

Mint ember, Ádám fajából származik, önként helyettesítheti hát összes testvéreit és — hogy úgy mondjuk — felelősséget vállalhat bűnükért. Amikor halandó testében szabad elhatározással magára vállalja a szenvedést és az engesztelést, érdemet szerezhet. — Mivel Isten, érdeme végtelen értékű, elégtétele egyenértékű, jóvátétele teljes. Szent Tamás szerint csak *teljesen* végtelen értékű cselekvés adhat *teljesen* egyenértékű elégtételt. Ilyen cselekvést pedig csakis Isten vihetett végbe.¹ Az igazságosság rendje azt követeli, hogy a büntetés a bűnnek megfelelő legyen, sőt még azt is — mondja Szent Tamás, — hogy az adjon elégtételt a bűnért, aki elkövette. Ezért kellett felvennie Istennek a bűn által megromlott emberi természetet, hogy feláldozhassa elégtételül ezért az egész természetért.²

Igy oldotta meg maga Isten a kérdést; másképp is megoldhatta volna. De Bölcsesége, Hatalma, Jósága ezt a megoldást választotta. Ezt kell azóta szemlélnünk és magasztalnunk, mert ez a megoldás csodálatos. «Krisztus embersége — mondja Szent Gergely, — lehetővé tette, hogy meghaljon és elégtételt nyújtson az emberekért; istensége révén visszaadhatta nekünk a megszentelő kegyelmet.»³ A bűnnel beszenyyezett emberi természetből halál áradt; az Istennel egyesült emberi természetből kegyelem és élet forrása fakadt: «... Hogy ahonnan a halál származott, onnan élet támadjon.»⁴

II.

«Midőn elérkezett az idők teljessége, — mondja Szent Pál, — az Isten elküldé Fiát, ki asszonyból lett, hogy megváltson a bűnből, hogy a fogadott fiúságot visszanyerjük.»⁵ Az emberiség megváltása a bűntől és a fogadott fiúság visszaszerzése a kegyelemmel: ez a megtestesült Ige legfőbb hivatása, ez Krisztus műve itt a földön.

Neve, a Jézus név, melyet maga Isten adott neki, nincs

¹ III., q. 1. a. 2. ad 2. ² U. o. q. 4. a. 6. ³ Moralia 17., c. 30. n. 46. ⁴ A Szent Kereszt prefációja. ⁵ Gal. 4, 4-5.

jelentőség és jelentés nélkül: «Jézus nevét nem hiába hordja.»¹ Ez a név jelenti saját üdvösség-küldetését és jelzi saját művét: a világ megváltását. «Jézusnak fogod nevezni, — mondja az angyal Szent Józsefnek, — mert ő *szabadítja meg* népét bűneitől.»²

És ő eljött.

Szemléljük Jézust ebben az ünnepies pillanatban, amely egyedül áll az emberiség történelmében. Mit mond? Mit cselekszik? — «A világba bejövén így szól: Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nekem; az emberek égő- és bűnáldozatai nem tetszettek neked. Akkor mondtam: Ime eljövök!»³ Szent Pál e szavai felfedik előttünk, milyen érzelmek töltötték el Krisztus Szívét a megtestesülés pillanatában. — És miután mindjárt kezdetben meghozta ezt a teljes önfeláldozást, Krisztus «ujjongva, mint az óriás, futja meg útját»,⁴ mely feltárul előtte.

Óriás, mert Istenember. Minden cselekedete, minden műve Istené és következőleg méltó Istenhez, akinek hódolatára véghezvitte őket.

A filozófia tanítása szerint «a cselekedetek a személyhez tartoznak!» *Actiones sunt suppositorum.* Összes cselekedeteink forrása az emberi természet és azok a lelkitehetségek, melyek ehhez a természethez tartoznak. De végső elemzésben annak a személynek tulajdonítjuk őket, akié ez a természet és ezek a tehetségek. Így tehát értelmekkel gondolkodom, szemekkel látok, fülemmel hallok: a hallás, látás, gondolkodás az emberi természet tevékenysége; de végeredményben valamennyit a személyre vonatkoztatjuk: *én, én magam* hallok, látok és gondolkodom. Bár mindegyik tevékenységnek közvetlen forrása más és más lelkitehetség, mégis mind ugyanahhoz a személyhez tartozik, akié ezekkel a lelkitehetségekkel megáldott természet.

Jézus Krisztusban a tökéletes és hiánytalan emberi természet egyesült az Igével, az Isten Fiának személyével. Krisztus sok cselekedete csak emberi természetével vihető véghez: ha dolgozik, jár, alszik, eszik, tanít, szenved, meghal, mindezt

¹ Szent Bernát: Sermo I. de Circumcisione.

² Mt 1, 21.

³ Zsid. 10, 5—7.; Zs. 39, 7—8.

⁴ Zs. 18, 6.

embersége, emberi természete cselekszi: de mindezek a cselekedetek egyúttal azon isteni személy cselekedetei is, akivel ez az emberség egyesült. *Isteni személy cselekszik az emberi természettel.*

Ebből következik, hogy Jézus Krisztus összes emberi cselekedetei, ha még oly közönségesek, hétköznapiak, egyszerűek és korlátozottak voltak is, fizikai valóságukat és földi időtartamukat tekintve, annak az isteni személynek tulajdonítandók, amellyel embersége egyesült. Tehát Isten cselekedetei.¹ Ebből a forrásból természetfeletti szépséget és ragyogást nyernek. Erkölcsi szempontból kimondhatatlan nagy áruk, végtelen értékük, kimeríthetetlen hatásuk van. Krisztus emberi cselekedeteinek erkölcsi értékét az isteni személy méltósága méri, akiben ez az emberi természet létezik és működik.

Ha ez áll Krisztus legjelentéktlenebb cselekedeteire is, mennyivel inkább érvényes akkor azokra, amelyek tulajdonképpen földi küldetését jelentik vagy ahhoz tartoznak! Mint szeplőtelen áldozat, önként helyettesít bennünket, hogy lefizesse adósságunkat és engesztelésével, elégtételével visszaadja nekünk az isteni életet.

Mert ezt a küldetést kell teljesítenie, ezt a pályát kell megfutnia. «Isten őreá», aki épúgy Ádám fájából való ember, mint mi, csakhogy igaz, ártatlan és büntelen, «őreá helyezte mindnyájunk gonoszságát.»² Mivel Krisztus mondhatnánk közösséget vállalt a mi természetünkkel és bűnünkkel, kiértemelte számunkra, hogy mi is részesülhessünk az ő igazságában és szentségében. Szent Pál erőteljes kifejezése szerint Isten «elküldvén a bűn miatt saját Fiát a bűn testéhez hasonló testben, elkárhoztatta a bűnt a testben.»³ Majd még megdöbbenőbb erővel mondja: «Krisztust, aki nem ismert bűnt, Isten értünk bűnné tette.»⁴ Micsoda erő feszül ebben a kijelentésben: «bűnné tette»! Az Apostol nem azt mondja: «bűnössé tette», hanem: «bűnné».

Krisztus magára vette összes bűneinket, úgyhogy a kereszten mintegy egyetemes bűnné, élő bűnné lett. Önként

¹ A teológia *istenemberi* cselekedeteknek nevezi őket, jelezve, hogy Isten és ember viszi végbe őket. ² Iz. 53, 6. ³ Róm. 8, 3. ⁴ II. Kor. 5, 21.

állt a helyünkre és ezért szenvedte el a halált: «Megváltásunkat tulajdon vérén szerezte.»¹ Az emberiséget «nem romlandó arany vagy ezüst» váltotta meg, «hanem a szeplőtelen és érintetlen báránynak, Krisztusnak drága vére, akit az Atya ki-szemelt a világ alkotása előtt».²

Ó, ne felejtsük el, hogy «nagy volt a mi vételárunk»!³ Krisztus Jézus vérét az utolsó cseppig kiontotta értünk. Igaz ugyan, hogy ennek az isteni vérnek egyetlen cseppje is elég lett volna megváltásunkra; Krisztus legcsekélyebb szenvedése, legkisebb megalázódása, sőt Szíve egyetlen óhajta is elég lett volna az összes bűnök, az összes egyáltalán elkövethető vétkek kiengesztelésére. Mert Krisztus minden cselekedete az isteni személy cselekedete, ezért végtelen értékű elégtétel. --- De Isten még jobban az egész világ szeme elé akarta állítani Fiának iránta érzett végtelen szeretetét: «Hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát»⁴ és ugyanennek a Fiúnak irántunk való kimondhatatlan nagy szeretetét: «Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért.»⁵ Továbbá élénken kézzelfoghatóvá akarta tenni számunkra, milyen végtelen nagy az Isten szentsége és milyen mélységes a bűn gonoszsága. De még más okokból is, amelyeket meg nem fejthetünk,⁶ az örök Atya az emberiség bűneinek kiengesztelésére isteni Fia összes kínjait, szenvedéseit, sőt halálát is követelte. Szóval az elégtétel csak akkor volt teljes, amikor Jézus a kereszten elhaló hangján kimondta: «Beteljesedett.» Csak akkor töltötte be személyes megváltói küldetését, csak akkor fejezte be az üdvösség művét.

III.

Krisztus Jézus elégtételével és általában élete minden tettével kiérdemelte számunkra a bűnbocsánat, üdvösség és megszentszélődés minden kegyelmét.

Mi az érdem?

¹ Ap. cs. 20, 28. ² I. Pét. 1, 18—20. ³ I. Kor. 6, 20. ⁴ Jn 14, 31. ⁵ U. o. 15, 13. ⁶ A megváltás hittitok; megismerhetjük csodálatos összhangját, miután a kinyilatkoztatás felfedte előttünk, de végső alapja rejtve van előttünk. Ezért nevezi Szent Pál *sacramentum absconditum*-nak: Ef. 1, 9.; 3, 3.; Kol. 1, 26.

Jutalomra számot tartó jog.¹ Mikor kijelentjük, hogy Krisztus művei érdemszerzők számunkra, ez azt jelenti, hogy Krisztusnak joga van ahhoz, hogy mi általuk elnyerjük az örök életet és mindazokat a kegyelmeket, amelyek ehhez szükségesek vagy vele járnak. Szent Pál is azt mondja: «Megigazultunk (azaz igazakká lettünk Isten előtt), de nem saját erőnkől, hanem ingyen, Isten ingyenes ajándékából, az ő kegyelméből a megváltás által, mely Jézus Krisztusban vagyon.»² Tehát az Apostol megérteti velünk, hogy Krisztus szenvedése, amely betetőzi és megkoronázza földi életének összes műveit, örök életünk forrása: Krisztus megszentelődésünk érdemszerző oka.

Mi ennek az érdemnek mélységes értelme? — Hiszen minden érdem személyi. Mikor a kegyelem állapotában vagyunk, kiérdemelhetjük magunk számára ennek a kegyelemnek a növekedését; de ez az érdem csak személyünket illeti meg. Mások számára nem érdemelhetünk ki kegyelmet, legfeljebb kérhetjük, kiesdhetjük Istentől. — Hogyan tudott hát Krisztus érdemet szerezni a mi számunkra? Milyen címen szerzett Krisztus érdemet nem csupán a maga számára, mint ahogyan például kiérdemelte embersége megdicsőülését, hanem mások számára is? Hogyan tudta kiérdemelni számunkra, az egész emberi nem számára az örök életet?

Az érdemnek, a kegyelem gyümölcsének és következményének — ha szabad így szólnunk, — ugyanakkora kiterjedése van, mint a kegyelemnek, melyen alapul. — Krisztus Jézus telve van megszentelő kegyelemmel, mellyel személyes érdemeket szerezhet a maga számára. De ez a kegyelem Jézusban nem egyedül a maga számára van; ennek a kegyelemnek nemcsak személyi jellege, hanem egyetemes kiváltsága is van. Krisztust a mennyei Atya arra szánta, hogy fejünk, vezérünk, képviselőnk legyen. Az örök Atya azt akarja, hogy «elsőszülött legyen az összes teremtmények között». Mivel Krisztus örök hivatása, hogy a kiválasztottak feje legyen, ez hozza magával, hogy benne, aki a megtestesülés révén a mi fajunkból való, a

¹ Itt a tulajdonképeni értelemben vett érdemről beszélünk, a szó szoros értelmében vett jogról, melyet a teológia *meritum de condigno*-nak nevez.

² V. ö. Róm. 3, 24.

kegyelem kimagasló és egyetemes jellegű, melynek nemcsak az a célja, hogy Jézus emberi lelkét megszentelje, hanem az is, hogy az örök élet terén őt az emberiség fejévé tegye.¹ — Ezért szociálisak Jézus összes cselekedetei, ha az emberi nemhez való vonatkozásaikban tekintjük őket. Amit Krisztus cselekszik, nemcsak a maga számára, hanem a mi nevünkben is cselekszi. Ezért mondja Szent Pál, hogy «valamint a sok ember megtétt bűnösnek egy ember engedetlensége által, épúgy a sok ember megtétt megigazultnak egynek az engedelmessége által.»² Még hozzá milyen engedelmességgel! és olyan ember engedelmessége által, aki egyformán Isten is, aki valamennyiünket visszahelyezte a kegyelem állapotába. Tehát Krisztus Jézus, mint fejünk és vezérünk, valamennyiünk számára szerzett érdemet; épúgy, mint ahogyan bennünket helyettesítve valamennyiünkért eleget tett. És mivel itt Isten az érdemszerző, érdemei végtelen értékűek és hatásuk kimeríthetetlen.³

Krisztus elégtételét és érdemeit azonban az teszi igazán széppé és teljessé, hogy önként és szeretetből vállalta szenvedéseit. A szabadság lényeges föltétele az érdemnek: hiszen csak az a tett méltó dícséretre, amelyért felelős az, aki véghezvitte: «Ahol nincs szabad elhatározás, ott érdem sincs», — mondja Szent Bernát.⁴

Ez a szabadság jellemzi Jézus egész megváltói küldetését. Az Istenember, Krisztus szabad elhatározásával vállalta magára a szenvedést halandó testében, mellyel érezhette a fájdalmat. — Mikor a világra jött, azt mondta Atyjának: «Ime eljövök! . . . hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akaratodat.» Előre látta minden megaláztatását, szenvedése és halála minden fájdalmát és szabadon, szívében Atyja iránt és irántunk való mélységes szeretetével mindent elvállalt: «Igen, ezt akarom, én Istenem, törvényed itt van szívemben.»⁵

¹ Ezt a kegyelmet a teológia *gratia capitis*-nak, «a főség kegyelmének» nevezi. ² Róm. 5, 19. ³ Természetesen Krisztus érdemeit alkalmazzunk

kell magunkra, hogy hatásukat tapasztaljuk. Ez az alkalmazás a keresztséggel kezdődik. A keresztség által kapcsolódunk bele Krisztus testébe, általa leszünk misztikus testének élő tagjai: megvan a kötelék a fej és a tagok között. Ha már megigazultunk a keresztségben, akkor a magunk számára is szerezhetünk érdemet. ⁴ Sermo I. in Cant. ⁵ Zs. 39, 8—9. és Zsid. 10, 9.

Ezt az elhatározását Krisztus egész életében sértetlenül megtartja. — Áldozatának órája szüntelenül előtte lebeg. Türelmetlenül várja. «Az ő órájának» nevezi,¹ mintha csak az lett volna neki a legfontosabb egész életében. Tanítványainak előre megjövendöli halálát, körülményeit nagyon is világos szavakkal előre megrajzolja előttük, hogy ne csalódjanak benne. Amikor Szent Péter egészen megrendül Mestere halálának a gondolatától és meg akarja akadályozni szenvedéseit, Jézus visszautasítja: «Te nem az Isten dolgával gondolsz!»² De ő ismeri Atyját. Iránta és irántunk való szeretetéből szent lelke egész buzgóságával siet szenvedése elé, de egyúttal föltétlen szabadságának és méltóságának teljes tudatában. Szerető elhatározása élénken él ugyan benne, mint a tűzhely. Vér «keresztségével kell megkereszteltetnem»,³ — mondja, de életét senki sem veheti el tőle; önként adja oda.⁴ Lássuk, hogyan világítja meg e szavak igazságát. Egyszer Názáret lakói le akarták lökni egy magas szikláról: Jézus csodálatos nyugalommal eltűnt közülük;⁵ egy másik alkalommal Jeruzsálemben megakarták kövezni a zsidók, mert tanuságot tett istenségéről; elrejtőzött és kiment a templomból.⁶ Még nem jött el az ő órája.

De mikor elérkezett, kiszolgáltatta magát. — Nézzük az Olajfák-hegyén, halála előestéjén. Közeledik feléje a fegyveres csapat, hogy elfogják és halálra ítélik. «Kit kerestek?» — kérdezi tőlük. Feleletükre: «A názáreti Jézust», egyszerűen ezt válaszolja: «Én vagyok.» Ez az ajkairól elhangzott egyetlen szó elég arra, hogy földre sujtsa ellenségeit. Ott tarthatta volna őket a földön vagy mint maga mondta, «kérhette volna Atyját, aki az angyalok légióit küldötte volna el megszabadítására».⁷ Éppen ebben a pillanatban emlékezteti őket, hogy mindennap látták a templomban és senki sem emelte rá kezét: akkor még nem jött el az ő órája. Ezért nem engedte meg, hogy elfogják. Most ütött az óra, amikor ki kell szolgáltatnia magát hóhérai-nak, akik csak a pokol hatalmának eszközei: «Ez a ti órátok és a sötétség hatalma.»⁸ A katonák egyik törvényszékről a másikra hurcolják: túri. De a Főtanács, a zsidók legfőbb törvényszéke

¹ Jn 13, 1.² Mk 8, 31—33.³ Lk 12, 50.⁴ Jn 10, 18.⁵ Lk 4, 30.⁶ Jn 8, 59.⁷ Mt 26, 53.⁸ Lk 22, 53.

előtt még kijelenti az Isten Fiának jogait, azután átadja magát ellenségei dühének, egészen addig a pillanatig, míg a kereszten be nem fejezi áldozatát.

Valóban, maga akarta halálra adni magát: «Feláldoztatott, mert ő maga akarta.»¹ Mikor az Istenember így önként, szeretetből egészen odaadta magát a kereszten, mikor meghalt és szeretetből, feltétlen szabadsággal bemutatta szeplőtlen áldozatát, — végtelen értékű elégtételt adott az isteni igazságosságnak.² Krisztus kimeríthetetlen érdemeket szerzett számunkra, míg visszaadta az emberiségnek az örök életet. «És a befejezéshez jutván örök üdvösség oka lett mindazoknak, akik neki engedelmeskednek.»³ Joggal mondhatta Szent Pál: «Ezzel az akarattal szenteltettünk meg Jézus Krisztus testének egyszer való feláldozása által.»⁴

Mert Krisztus «valamennyiünkért meghalt».⁵ — Ő «engesztelés a mi bűneinkért, és pedig nemcsak a mieinkért, hanem az egész világeiért is»,⁶ úgyhogy ő az «egyetlen közvetítő Isten és az emberek között».⁷

Ha az isteni üdvösségtervet tanulmányozzuk, különösen Szent Pál leveleinek világánál, látjuk: Isten azt akarja, hogy üdvösségünket és életszentségünket csak Fia vérében keressük. Nincs más Megváltó. «Más név nem adatott az embereknek az ég alatt, amelyben üdvözlünk kellene»:⁸ mert halálának ereje végtelen: «Egy áldozattal mindörökre tökéletesekké tette azokat, akik meg akarnak szentelődni.»⁹ Az az Atya akarata, hogy Fia, Jézus, aki fájdalmas szenvedésével helyettesítette az egész emberiséget, feje legyen az összes kiválasztottaknak, akiket áldozatával és halálával megváltott.

Ezért zengi a megváltott emberiség az égben a dicséret és hálaadás énekét Krisztusnak: «Megváltottál minket Istennek önvérével, minden törzsből és nyelvből és népből és nemzetből».¹⁰ Mikor majd az örök boldogságban leszünk, mi is szemléljük Krisztus Urunkat és mondjuk neki: Te váltottál meg

¹ Iz. 53, 7. ² In morte Christi facta est consummatio eorum, quae exigebantur ad satisfactionem. *Szent Tamás*: III. Sent. dist. 21., q. 2. a. 1. ad 3. et 4. ³ Zsid. 5, 9. ⁴ U. o. 10, 10. ⁵ II. Kor. 5, 15.

⁶ I. Jn 2, 2. ⁷ I. Tim. 2, 5. ⁸ Ap. cs. 4, 12. ⁹ Zsid. 10, 14. ¹⁰ Jel. 5, 9.

drága véreddel; hála neked, hála szenvedésednek, kereszttáldozatodnak, elégtételeddnek, érdemeidnek, hogy megmentettél minket a haláltól és az örök kárhozattól. Ő Krisztus Jézus, feláldozott Bárány, tiéd legyen a dicséret, tisztelet, dicsőség és áldás mindörökké!¹

IV.

Isteni Megváltónk szenvedéseinek és halálának eredménye leginkább *gyümölcseiben* nyilatkozik meg.

Szent Pál fáradhatatlan azoknak a kincseknek a felsorolásában, amelyeket az Istenember szerzett nekünk életének és szenvedéseinek érdemeivel. Mikor róluk beszél, felujjong örömeiben. Gondolata kifejezésére csak ilyen szavakat talál: *bőség, bőséges kiáradás, gazdagság, melyet kimeríthetetlennek nevez.*² — Krisztus «visszavásárolt minket»,³ «általa közeledünk Istenhez, ő engeszteli ki őt irántunk»,⁴ «megigazultakká tesz»,⁵ megadja az életszentséget és az «új életet». ⁶ Összefoglalásul az Apostol összehasonlítja Krisztust Ádámmal, akinek a művét jóvátenni jött. Ádám hozta a bűnt, a kárhozatot, a halált; Krisztus, a második Ádám, visszaadja az igazságot, a kegyelmet, az életet.⁷ «A halálból átvitettünk az életre.»⁸ A megváltás bőséges volt: «Bőséges nála a szabadítás». ⁹ «Mert nem úgy áll a dolog a kegyelemajándékkal, mint a bűnbeeséssel... És ha egy ember bűne miatt a halál uralomra jutott itt a földön, akkor azok, akikre kiáradt a kegyelem bősége, sokkal inkább uralkodnak majd az életben az egy Jézus Krisztus által; ... amikor elhatalmasodott a bűn, még bőségebb lett a kegyelem.»¹⁰ Ezért «nincs tehát már semmi kárhozható ítélet azok ellen, akik Krisztus Jézussal egyesülve élnek.»¹¹

Amikor Krisztus Urunk nevünkben végtelen értékű elégtételt ajánlott fel Atyjának, lerombolta az Isten és köztünk meredő akadályt. Az örök Atya most már szeretettel tekint az emberi nemre, melyet Fia vére megváltott. Fia miatt elhal-

¹ Jel. 5, 11—12. ² Róm. 5, 17. és köv.; I. Kor. 1, 6—7.; Ef. 1, 7—8., 18—19.; 2, 17.; 3, 18.; Kol. 1, 27.; 2, 2.; Fil. 4, 19.; I. Tim. 1, 14.; Tit. 3, 6. ³ I. Kor. 6, 20. ⁴ Ef. 2, 11—18.; Kol. 1, 14. ⁵ Róm. 3, 24—27. ⁶ Tit. 2, 14.; Ef. 5, 27. ⁷ I. Kor. 15, 22. ⁸ I. Jn 3, 14. ⁹ Zs. 129, 7. ¹⁰ Róm. 5, 15—21. Olvassuk el az egész szakaszt. ¹¹ Róm. 8, 1.

mozza minden kegyelemmel, amire csak szüksége van, hogy vele egyesülhessen, «érte éljen», élje magának Istennek az életét: «... Hogy az élő Istennek szolgáljon.»¹

Tehát minden természetfeletti ajándékunkat, minden megvilágosítást, melyet Isten reánk áraszt, minden segítséget, mellyel elhalmoz lelkiéletünkben, mindent Krisztus élete, szenvedése és halála érdemének köszönhetünk. A bűnbocsánat, a megigazulás, az állhatatosság minden kegyelme, amelyet Isten ad és ezután is mindig adni fog majd a lelkeknek, egyedül a keresztből fakad.

Ó, hát ha «Isten úgy szerette e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta» érte;² ha «kiragadott minket a sötétség hatalmából és áthelyezett szeretett Fiának az országába; benne van a megváltásunk vére által és a bűnök bocsánata»;³ ha — folytatja Szent Pál, — «Krisztus szeretett minket és odaadta magát értünk áldozatul»,⁴ hogy kimutassa szeretetét, melyet testvérei iránt érzett, ha önmagát adta érettünk, hogy megváltson minket minden gonosszágtól s «jócselekedetekre igyekvő tulajdon népévé tisztítson»,⁵ miért ingadozik akkor hitünk és bizalmunk Krisztus Jézusban? Ő mindent kiengesztelt, mindent megfizetett, mindent kiérdemelt. És érdemei a mieink. «Gazdagok lettünk őbenne», úgyhogy ha akarjuk, többé semmi sem hiányzik életszentségünkhöz: «*Semmiféle kegyelemnek sem vagytok* híjával.»⁶

Miért mondják hát a kislelkűek, hogy az életszentség nem nekik való, a tökéletesség felülmúlja képességüket? Mikor a tökéletességről beszélünk nekik, azt mondják: «Nem nekem való; én nem juthatok el az életszentségre.» Miért beszélnek így? Mert nem hisznek Krisztus érdemeinek hatásában. Pedig az az Isten akarata, hogy mindenki megszentelődjék: «Az Isten akarata tudniillik ez: a ti megszentelődésetek.»⁷ Ez az Úr parancsa is: «Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.»⁸ — De gyakran elfeledkezünk az Isten üdvösségtervéről. Elfelejtjük, hogy életszentségünk természetfeletti szentség, melynek forrása csak Krisztus Jézus, vezérünk és fejünk. Jogtalanságot követünk el Krisztus végtelen érde-

¹ Zsid. 9, 14. ² Jn 3, 16.

³ Kol. 1, 13—14.

⁴ Ef. 5, 2.

⁵ Tit. 2, 14.

⁶ I. Kor. 1, 5—7.

⁷ I. Tessz. 4, 3.

⁸ Mt 5, 48.

meivel és kimeríthetetlen elégtételével szemben. Kétségtelen, hogy magunktól semmire sem megyünk a kegyelem és a tökéletesség útján. Krisztus Urunk határozottan kijelentette: «Nálam nélkül semmit sem tehettek.»¹ Szent Ágoston ezt a szöveget magyarázva hozzáteszi: «Akár kevés, akár sok, nélküle nem lehet, aki nélkül semmi sem lehet.»² Valóban! Akár nagy, akár kis dolgokról legyen is szó, Krisztus nélkül semmit sem tehetünk. De miután Krisztus meghalt értünk, bátran és bizalommal mehetünk Atyjához,³ és nincs az a kegyelem, amelyet általa ne remélhetnénk.

Kishitű lelkek, miért kételkedünk Istenben, a mi Istenünkben?

V.

Kétségtelen, hogy Krisztus több érdemet most nem szerezhethet, mert az érdemszerzés csak a halál pillanatáig lehetséges, de szerzett érdemei megmaradnak. Mert «ennek a Főpapnak, mivel örökre megmarad, örök papsága van. Ezért örökre is üdvözítheti azokat, akik általa Istenhez közelednek».⁴

Szent Pál különös gondot fordít arra, hogy kimutassa: Krisztus most az égben mint Főpap közbenjár értünk: «Jézus mint előljárónk, *miérettünk* lépett be az égbe.»⁵ Azért ül az Atya jobbán, hogy «az Isten színe előtt megjelenjék *értünk*».⁶ «*Mindenkor él, hogy értünk* közbenjárjon.»⁷

Mivel ő a mi fejünk, Krisztus szüntelenül bemutatja értünk Atyjának megőrzött sebhelyeit. Értékesíti számunkra érdemeit. És mivel ő mindig méltó, hogy Atyja meghallgassa, imádsága mindig meghallgatást nyer: «Atyám, tudtam, hogy mindenkor meghallgatsz.»⁸ Milyen határtalan bizalommal kell tehát lennünk e Főpap iránt, aki az Atya szeretett Fia, a mi vezérünk és fejünk, aki részesít bennünket összes érdemeiben és elégtételében!⁹

¹ Jn 15, 5. ² Tract. in Joan. 81, 3. ³ Ef. 2, 18.; 3, 12. ⁴ Zsid. 7, 24–25. ⁵ U. o. 6, 20. ⁶ U. o. 9, 24. ⁷ U. o. 7, 25. Szent Pál ugyanazt a kifejezést használja, mint a római levélben (8, 32.) és rögtön hozzáteszi, hogy határtalan bizalommal kell lennünk iránta, mivel «Isten odaadva Fiát, vele együtt mindent nekünk ajándékozott».

⁸ Jn 11, 42. ⁹ Caput et membra sunt quasi una persona mystica et ideo sanctificatio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra. *Szent Tamás*: III., q. 48. a. 2. ad 1.

Megtörténik néha, mikor gyarlóságunk, nyomorúságunk, hibáink súlya alatt nyögünk, hogy felkiáltunk az Apostollal: «Én szerencsétlen ember! Két törvényt érzek magamban, a bűnös kívánság törvényét, mely a rossz felé vonz, és Isten törvényét, mely a jó felé hajt. Ki szabadít meg ebből a küzdelemből, ki segít győzelemre?» Halljuk Szent Pál válaszát: «Isten kegyelme, amelyet a mi Urunk Jézus Krisztus érdemelt ki és adott nekünk.»¹ Mindent megtalálunk Krisztus Jézusban, ami szükséges ahhoz, hogy győzzünk itt a földön, várva a végső győzelmet a dicsőségben.

Bárcsak mélységes meggyőződésünk lenne, hogy Krisztus nélkül tehetetlenek vagyunk, viszont mindenünk megvan őbenne! «Mikép ne ajándékozna vele együtt *mindent* nekünk?»² — Magunktól gyengék vagyunk, nagyon gyengék. A lelkek világában sokféle gyarlóság van; de az nem ok arra, hogy elcsüggedjünk. Ezek a gyengeségek, ha nem szándékosak, inkább jogcímet jelentenek Krisztus irgalmasságára. Nézzük csak azokat a szerencsétleneket, akik szánalmat akarnak keltetni azokban, akiktől alamizsnát koldulnak. A helyett, hogy elrejteneik szegénységüket, kitergetik rongyaikat, mutogatják sebeiket. Ezért számítanak a járókelők könyörületére és szeretetére. Nekünk is, mint azoknak a betegeknek, akiket Júdeában hozzávittek, elismert, bevallott, Krisztus szeme elé tárt nyomorúságunk szerzi meg irgalmát. Szent Pál mondja, hogy Krisztus Jézus maga is érezni akarta gyöngeségeinket — a bűnt kivéve, — hogy szánni tudja őket. És valóban, többször olvashatjuk az evangéliumban, hogy Jézus «szánalomra indult» a szenvedések láttára, melyeknek tanuja volt.³ Szent Pál hangsúlyozottan hozzáteszi, hogy Krisztus ezt a részvétet dicsőségében is megtartja; majd így fejezi be: «Járuljunk azért *bizalommal* trónja elé», mely «a kegyelem» forrása: mert ha ezekkel az érzelmekkel megyünk hozzá, «irgalmasságot nyerünk».⁴

Különben is, ha így cselekszünk, Istent dicsőítjük, kedves hódolatot mutatunk be neki. Miért? Mert Isten gondolata,

¹ V. ö. Róm. 7, 25. ² U. o. 8, 32. ³ Lk 7, 13.; Mk 8, 2.; v. ö. Mt 15, 32. ⁴ Zsid. 4, 14—16.

hogy *mindenünk* meglegyen Krisztusban. Azért, amikor alázatosan beismerjük gyengeségünket és Krisztus erejére támaszkodunk, az Atya kegyesen és örömmel tekint ránk, mert ezzel kijelentjük, hogy Fia az egyetlen közvetítő, akit ő adott a földnek.

Nézzük, mennyire meg volt győződve erről az igazságról a nagy apostol is. Egyik levelében, mikor bevallja, hogy mennyire szerencsétlen, mennyi küzdelmet kell vívnia a lelkében, ezt írja: «Örömet dicsekszem erőtlenségeimmel.»¹ A helyett, hogy keseregne gyöngeségei, gyarlóságai, küzdelmei miatt, «dicsekszik» velük. Nem különös ez? De mély magyarázatát adja: «... Hogy ne az én erőm, hanem Krisztus ereje, Krisztus kegyelme lakozzék bennem, amely győzelemre segít»,² és hogy őt illesse meg egyedül minden dicsőség.

Sőt, mikor Szent Pál gyöngeségünkről beszél, még tovább megy és ezt mondja: Magunktól nincs egy jó gondolatunk, az ég számára értékes gondolatunk sem: «Nem mintha elegendők volnánk valamit gondolni magunktól, mint önmagunkból.»³ Pedig Isten ihlette, mikor ezeket a szavakat leírta. A magunk erejéből nem tudunk egy jó gondolatot sem létrehozni. Minden jót, ami jó csak van bennünk, mindent, ami érdemszerző az örök életre, Istennek köszönhetünk, Krisztus által. «A mi elégséges voltunk az Istentől van.»⁴ «Isten az, aki bennünk a (természetfeletti) akarást és véghezvitelt egyaránt műveli», jóakarata szerint, mert ez az ő tetszése.⁵ — Tehát önmagunktól nem tudunk sem természetfeletti módon akarni, sem valami jó gondolatot létrehozni, sem cselekedni, sem imádkozni: semmit sem tudunk: «Nálam nélkül *semmit* sem tehettek.»⁶

Sajnáljuk ezt? Semmiképpen se! Mikor Szent Pál részletesen kimutatta gyöngeségünket, hozzáteszi: «Mindent meg tudok tenni», nem ugyan én magam, hanem «abban, aki nekem erőt ad»,⁷ hogy minden dicsőség Krisztusé legyen, aki mindent kiérdemelt számunkra és akiben mindenünk megvan. Nincs az az akadály, amelyet le ne tudnék győzni, nincs az a nehézség, amelyet el ne tudnék túrni, nincs az a megpróbáltatás, amelyet el ne tudnék szenvedni, nincs az a kísértés, amelynek

¹ II. Kor. 12, 9. ² U. o. ³ U. o. 3, 5. ⁴ U. o. ⁵ Fil. 2, 13. ⁶ Jn 15, 5. ⁷ Fil. 4, 13.

ellene ne tudnék állni a kegyelemmel, amelyet Krisztus Jézus érdemelt ki számomra. Őbenne, őáltala mindent meg tudok tenni, mert az ő győzelme megerősíti a gyengét: «Elég neked az én kegyelemem; mert az erő az erőtlenségben lesz teljessé.»¹ Isten azt akarja tehát, hogy minden dicsőség őhozzá szálljon fel, Krisztus által, akinek a kegyelme diadalmaskodott gyengeségeinken: «... Hogy magasztaltassék kegyelmének dicsősége.»²

Amikor az utolsó napon megjelenünk majd az Isten színe előtt, nem mondhatjuk neki: «Istenem, igen nagy nehézségeim voltak; lehetetlen volt legyőzni őket. Sok hibám elcsüggesztett.» Mert Isten azt felelné: «Ez igaz volna, ha egyedül lettetek volna. De én nektek adtam Fiamat, Jézust. Ő mindent kiengesztelt, mindent megfizetett. Áldozatában megvan mindaz az elégtétel, melyet nekem jogom volt követelni a világ összes bűneiért. Ő volt a ti megváltástok, ő kiérdemelte, hogy igazságtokká, bölcseségtekké, megszentelődésekké legyen. Őreá kellett volna támaszkodnotok. Isteni tervem szerint ő nemcsak üdvösségtek, hanem erősségtek forrása is: mert egész elégtétele, összes érdemei, egész gazdagsága — ez pedig végtelen — tietek volt a keresztségtől kezdve; és mióta jobbomon ül, szüntelenül felajánlja nekem áldozatának gyümölcsseit. Őrá kellett volna támaszkodnotok, mert benne bőségesen adtam erőt, hogy legyőzzetek minden rosszat, mint ő kérte tőlem: «Kérlek, hogy óvd meg őket a gonosztól.»³ Tiétek lehetett volna minden jó, mert értetek, nem önmagáért esdekel szüntelen.»⁴

Ó, bárcsak megismernők Isten ajándékának végtelen értékét! — Főként pedig, bárcsak hinnénk Jézus végtelen érdemeiben, élő, gyakorlati hittel, amely rendíthetetlen bizalommal töltene el bennünket az imádságban, lelkünk szükségleteinek feltárásában! Az Egyház liturgiájában mindannyiszor megismétli ezt az imádság-szöveget, valahányszor Istenhez könyörög: «A mi Urunk Jézus Krisztus által, ki veled él és uralkodik...» Az Egyházzal együtt mi se kérjünk semmit, ha az nem az Ő nevében történik, mert ez a mindig élő, közbenjáró Isten az Atyával és a Szentlélekkel egyetemben

¹ II. Kor. 12, 9.² Ef. 1, 6.³ Jn 17, 15.⁴ Zsid. 7, 25.

uralkodik. Őáltala biztosan elnyerünk minden kegyelmet. Mikor Szent Pál kifejti az isteni üdvösségtervet, azt mondja, hogy «Krisztusban van számunkra a megváltás vére által, a bűnbocsánat kegyelme gazdagságának megfelelően, mely igen bőségesen jutott nekünk osztályrészül».¹ Mindez a Krisztus szerezte gazdagság rendelkezésünkre áll, a keresztséggel tulajdonunk lesz. Csak merítenünk kell belőle, mint «az a jegyes, aki feljő a pusztából», a maga szegénységéből, «gyönyörtől aléltan, kedvesére támaszkodva».²

Bárcsak ezekből az igazságokból élnénk! Életünk akkor folytonos dicsérő ének lenne, hálaadás Istennek azért a megbecsülhetetlen ajándékért, hogy nekünk adta Fiát, Krisztus Jézust: «Hála legyen Istennek az ő kimondhatatlan ajándékáért!»³ Lelkünk legnagyobb javára, legboldogabb örömeire így hatolunk be teljesen Isten gondolataiba, aki azt akarja, hogy mindenünk meglegyen Jézusban és ha mindent őtől kapunk, akkor neki, a Fiúnak és Atyjának, közös Lelkük egységében «legyen minden áldás és tisztelet és dicsőség és hatalom, örökkön-örökké».⁴

¹ Ef. 1, 7.

² Én. én. 8, 5.

³ II. Kor. 9, 15.

⁴ Jel. 5, 13.

IV. Krisztus minden kegyelem forrása.

Vázlat. — I. Krisztus földi életében *embersége*, mint az *Ige eszköze*, volt a *kegyelem* és az élet *forrása*. — II. Hogyan közli ezt velünk Krisztus mennybemenetele után? Ennek eszközei a *szentségek*; ezek közlik a *kegyelmet*, Krisztus érdemei révén. — III. A szentségek *egyetemesek*: egész természetfeletti életünkre hatással vannak. Legyen határtalan bizalmunk ezekben a *valódi kegyelemforrásokban*. — IV. Jézus embersége a szentségeken kívül a *hit* lelki *kötelékével* is *megszentelhet bennünket*. Ennek az igazságnak nagy fontossága.

Még most is Krisztus Urunk imádandó személyével foglalkozunk. Sohase fáradjunk el a róla való elmélkedésben. Semmi sem lehet előttünk kedvesebb, sem hasznosabb: Krisztus mindenünk és rajta kívül nincs sem üdvösség, sem megszentelődés. Minél gyakrabban tanulmányozzuk az Isten üdvösségtervét a Szentírás nyomán, annál inkább láthatjuk, hogy egy magasztos gondolat emelkedik ki belőle és uralkodik valamennyi fölött: Krisztus Jézus, az igaz Isten és igaz ember középpontja a teremtésnek és a megváltásnak, minden reá vonatkozik, általa kaptunk minden kegyelmet és általa illeti meg Atyját minden dicsőség.

A Krisztus Urunkról való elmélkedés nemcsak tárgyában szent, hanem szentekké is tesz bennünket. Csak az szentel meg bennünket, ha reá gondolunk, őt nézzük hittel és szeretettel. Bizonyos lelkek számára Krisztus élete is csak egyik elmélkedési tárgy a sok között. Ez nem elég. Krisztus nem eszköze a lelki-életnek; Ő az *egész* lelkiéletünk. Az Atya mindent Igéjében, Krisztusában lát: Benne mindent megtalál. Végtelen igényei voltak dicsőségre és dicséretre: megtalálja Fiában, Fia legkisebb cselekedetében is. Krisztus az ő szeretett Fia, akiben kedve telik. Miért ne lenne hát Krisztus nekünk is mindenünk? Mintaképünk, elégtételünk, reménységünk, helyettesünk, világosságunk, erőnk, örömünk? Ez oly fontos igazság, hogy nála elidőzünk kissé.

A lelkiélet leginkább abban áll, hogy szemléljük Krisztust és utánozzuk istenfiúságát és erényeit. Azok a lelkek, akik szemüket állhatatosan Krisztusra szegezik, az ő fényében látják, mi akadályozza bennük az isteni élet kiteljesedését. Akkor Krisztustól várják az erőt is az akadályok legyőzésére, hogy az ő tetszését keressék. Tőle kérik, hogy legyen támogatója gyarlóságuknak, adja meg nekik és szüntelenül nagyobbítsa bennük azt az alapkészséget, melyre minden életszentség visszavezethető: hogy mindig azt keressék, ami kedves Atyja előtt.

Ezek a lelkek teljesen mélyére hatolnak az isteni üdvösségtervnek. Gyorsan és biztosan haladnak előre a tökéletesség és az életszentség útján. Még csak kísértésük sincs, hogy elcsüggedjenek, mikor érzik gyengeségüket: nagyon jól tudják, hogy maguktól semmire sem mennek: «Nálam nélkül semmit sem tehettek.»¹ Kísértésük sincs, hogy a legcsekélyebb mértékben is kérkednének előrehaladásukkal, mert meg vannak ugyan győződve arról, hogy személyes iparkodásuk szükséges a kegyelem munkájához, de tulajdonképpen Krisztus lakozik, él és működik bennük: tökéletességüket neki köszönhetik. Ha sok gyümölcsöt teremnek, annak oka nemcsak az, hogy a kegyelemmel és hűséges szeretetükkel Krisztusban maradnak, hanem az is, hogy Krisztus bennük marad: «Aki énbenem marad és én őbenne, az bő termést hoz.»²

Tulajdonképpen Krisztus nem olyan mintakép, mint amilyent a festő néz, mikor arcképet fest. Követését nem hasonlíthatjuk azoknak a közepes lelkeknek cselekedetéhez sem, akik utánozzák a meghámult nagy emberek tetteit és mozdulatait. Ez az utánzás teljesen külsőleges, felszínes és nem hatol le a lélek mélyére.

A mi Krisztus-követésünk egészen más. Krisztus több mint példakép, több mint főpap, aki elnyerte számunkra követése kegyelmét: Szentlelke által ő maga dolgozik lelkünk mélyén, hogy nekünk megkönnyítse követését. Miért? Mert mint már az isteni üdvösségterv tárgyalásakor kifejtettük, a mi életszentségünk lényegében *természetfeletti*. Mióta Isten elhatározta, hogy gyermekeivé fogad bennünket, nem elégszik meg és

¹ Jn 15, 5.

² U. o.

soha nem is fog megelégedni valamilyen természetes erkölcsi-séggel vagy vallással. Azt akarja, hogy Isten gyermekeiként cselekedjünk. Az istengyermekség pedig Fia által, Fiában válik valóra. Fia, Krisztus Jézus érdemelte ki nekünk a kegyelemmel, melyet azért ad, hogy megvalósítsuk ezt az életszentséget. Isten minden lélek megszentelődésének forrását Krisztusban fakasztotta és nekünk az ő teljességéből kell merítenünk a kegyelme-
ket, hogy szentekké legyünk velük: «Krisztus Jézus . . . Istentől bölcseségünkkel lett és igazságunkká és megszentelődésünkkel és megváltásunkká.»¹ Krisztusban csak azért «rejlik minden kincs a tudománynak, bölcsségnek»² és szentségnek, hogy minket részesítsen benne. Azért jött, hogy isteni «életünk legyen és minél több legyen.»³ Ennek az isteni életnek forrását mindenki előtt megnyitotta szenvedésével és halálával. De ne felejtjük el soha: ez a forrás csak benne van és nincs rajta kívül; továbbá csak ő árasztja ránk; a kegyelem, a természetfeletti élet forrása csak tőle származik. Ezért írja Szent János: «Aki egyesült a Fiúval, annak van élete, aki nem egyesült a Fiúval, annak nincsen élete.»⁴

I.

Ha Jézust földi életében szemléljük, láthatjuk, hogy ő minden kegyelem kútfeje és az élet forrása. Ez a szemlélődés jó hatással van a lélekre, mert megmutatja, mennyire csak Krisztus Urunktól várhatunk mindent.

Látjuk, istensége hogyan használja fel szent emberségét, mint eszközt, hogy kegyelmet és életet árásszon maga körül.

Elsősorban életet és testi egészséget.

Egyszer egy belpoklos jelenik meg Jézus előtt és kéri, hogy gyógyítsa meg. Krisztus kinyújtja kezét, megérinti és így szól: «Akarom, tisztulj meg», és a lepra tüstént eltűnik.⁵ — Két vakot vezetnek eléje: Jézus kezével megérinti szemüket és ezt mondja: «Hitetek szerint legyen nektek», és szemük megnyílt a világosságnak.⁶ — Más alkalommal egy siketnémát vezetnek hozzá és kéri, hogy tegye rá kezét. Akkor Jézus félrehúzza a tömegből, ujját fülébe dugja, nyálával érinti a nyelvét és szemét fölemelve

¹ I. Kor. 1, 30.

² Kol. 2, 3.

³ Jn 10, 10.

⁴ I. Jn 5, 12.

⁵ Mt 8, 2—3.

⁶ U. o. 9, 27—29.

az égre, így fohászkodik: «Nyíljál meg!» Ez az ember azonnal hallani kezd, nyelve megoldódik és helyesen szól.¹ — Nézzük továbbá Lázár sírjánál. Krisztus szavával kelti életre a halottat.

Ezekből az eseményekből látjuk, hogy szent embersége szolgált istensége közvetítőjéül. Az Ige isteni személye gyógyít és támaszt fel halottat, de az Ige e csodák véghezvitelére az emberi természetet használja fel, mely vele egyesült. Krisztus emberi természete által ejtette ki a szavakat, kezével érintette a betegeket: tehát az istenség volt az élet forrása és embersége közvetítésével jutott el a testhez és lélekhez.² Ezért érthetők az evangélium szavai: «Az egész sereg igyekszik vala őt illetni; mert erő méne ki belőle és meggyógyítá mindnyájukat.»³

Krisztus ugyanígy jár el a természetfeletti kegyelem ajándékozásánál is. Az Ige a vele egyesült emberi természet valamilyen cselekedetével, szavával vagy kézmozdulatával bocsátja meg a bűnöket és teszi megigazultakká a bűnösöket.

Mária Magdolna egy lakoma közben érkezik, hogy könnyeivel öntözze Krisztus lábát. Jézus így szól hozzá: «Meg vannak bocsátva bűneid . . . A te hited megszabadított téged; menj el békével.»⁴ Istensége bocsátja meg a bűnöket, mert csak az teheti meg; de Jézus szavával jelenti ki ezt a bűnbocsánatot: embersége volt a kegyelem eszköze. — Az evangélium egy másik jelenete még kifejezőbb. Egyszer Jézus elé visznek egy ágyán fekvő inaszakadtat. «Megbocsáttatnak neked a te bűneid», — mondja Jézus. De a farizeusok, akik ezt hallották és nem hittek Krisztus istenségében, zúgolódnak: «Kicsoda ez, hogy bűnöket akar megbocsátani? Ki bocsáthatja meg a bűnöket más, mint az Isten?» Krisztus Urunk be akarja nekik bizonyítani istenségét, ezért így válaszol: «Mi könnyebb, azt mondani-e: *Megbocsáttatnak neked bűneid*, vagy azt mondani: *Kelj fel és járj*? Hogy pedig megtudjátok, hogy az Emberfiának (figyeljünk erre a kifejezésre: *Emberfia*. Krisztus Urunk szándékosan használja e helyett: *Isten Fia*.) hatalma vagy a földön a bűnök megbocsátására, szóla az inaszakadthoz: Mondom neked, kelj föl,

¹ Mk 7, 32—35.

² Teológiai kifejezéssel élve: az emberség szolgált az élet forrásául, mint az Igével egyesült eszköz: *ut instrumentum conjunctum*.

³ Lk 6, 19.

⁴ U. o. 7, 48—50.

vedd ágyadat és menj házadba.» És ez az ember a tömeg szemeláttára azonnal fölkelt, vette ágyát, amelyen odavitték és hazament, magasztalva Istent.¹

Krisztus tehát föltétlen szabadsággal és korlátlan hatalommal visz végbe csodákat, bocsát meg bűnöket és osztja szét a kegyelmet, mivel mint Isten, ő a forrása minden kegyelemnek és életnek. De mindehhez emberségét használja fel. Krisztus embersége «éltető», mert egyesült az isteni Igével.²

Ugyanez történik Jézus szenvedésében és halálában is. — Jézus emberi természetében szenved, engesztel és szerez érdemet; embersége az Ige eszköze és e szent emberség szenvedései *valósítják meg* üdvösségünket, okai megváltásunknak és visszaadják az életet.³ «Halottak voltunk vétkeink miatt, de Isten — Krisztussal, Krisztus által — életrekelett és megbocsátotta minden bűnünket.»⁴ Szent Tamás is világosan kimondja ezt.⁵ Abban a pillanatban, amikor Krisztus Atyja iránt és irántunk érzett szeretetéből kész volt kiszolgáltatni magát ellenségeinek, hogy minden embernek visszaadja az isteni életet, azt kéri Atyjától, hogy «dicsőítse meg Fiát, . . . aminthogy hatalommal ruházta fel őt minden test felett, hogy mindenkinek, akit neki adott, egykor örök életet adjon.»⁶ Jézus azt kéri Atyjától, hogy valósítsa meg isteni üdvösségtervét. Az Atya Krisztust tette az emberiség fejévé. Azt akarja, hogy az emberiség egyedül Krisztusban nyerje el üdvösségét. Az Úr Jézus azt kéri most, hogy ez teljesüljön is, mivel bennünket helyettesítve szenvedésével és halálával készül kiengesztelni az egész emberiség összes bűneit és készül kiérdemelni számára az üdvösség és élet minden kegyelmét.

Krisztus Urunk imádsága meghallgatást nyert. — Mivel

¹ Lk 5, 18—25. ² Carnem Domini vivificatricem esse dicimus, quia facta est propria Verbi cuncta vivificare praevalentis. Concil. Ephes. can. 11.
³ Actiones humanitatis ex virtute divinitatis fuerunt nobis salutiferae, utpote gratiam in nobis *causantes* et per meritum et *per efficientiam quamdam*. Szent Tamás: III., q. 8. a. 1. ad 1. ⁴ Kol. 2, 13. ⁵ Idézzük az

«angyali egyházdoktor»-nak ezt a szép mondatát: Verbum prout in principio erat apud Deum, vivificat animas, sicut agens principale; caro tamen ejus et mysteria in ea partata operantur instrumentaliter ad animae vitam. III., q. 62. a. 5. ad 1. V. ö. III., q. 48. a. 6.; q. 49. de Veritate, a. 4. ⁶ Jn 17, 1—2.

szenvedéseivel és érdemeivel ő eszközölte ki az emberi nem üdvösségét, ő lett minden kegyelem egyetemes szétosztója is: «Kiüresítette magát . . . Ezért az Isten is igen felmagasztalta őt és oly nevet adott neki, mely minden más név fölött van.»¹ «Mindenek örökösévé rendelte.»² Atyja nekiadott minden nemzetet, mert ő szerezte meg őket vérével: «Kérd tőlem és neked adom a nemzeteket örökségedül.»³ Fölöttük «minden hatalom neki adatott mennyben és a földön»,⁴ mivel «az Atya szereti a Fiút és *mindent* az ő kezébe adott.»⁵

Tehát Krisztus Jézus nemcsak egyetlen példaképünk, főpapunk, a világ megváltója és egyetemes közbenjáró, hanem *minden kegyelem szétosztója* is. «A kegyelem kiárasztása — mondja Szent Tamás, — egyedül Krisztust illeti meg. Ő a mi megszentelődésünk oka, mert benne bensőségesen egyesült az istenség és az emberség.»⁶ «Krisztus lelke — folytatja, — a legnagyobb teljességben kapta meg a kegyelmet; következésképpen úgy illik, hogy Krisztus ebben a teljességben, amelyet úgy kapott, részesítse a lelkeket. Így tölts be szerepét, mint az Egyház feje. Ezért az a kegyelem, amely Krisztus lelkét ékesíti, lényegében ugyanaz, mint amely minket is megtisztít.»⁷

II.

Most bizonyára azt kérdezi az olvasó: Hát most, mikor Krisztus felment már a mennybe és az emberek nem látják, nem hallják, nem érinthetik többé itt a földön, hogyan működik a kegyelemnek és az életnek ez a hatóereje? Hogyan dolgozik bennünk az Úr Jézus? Hogyan lehet most is élétszentségünk kútfeje és hogyan közli velünk a kegyelmet, a természetfeletti élet forrását?

Mivel Krisztus Isten, azért föltétlen ura mind ajándékainak, mind ezek közlési módjának. Amiként nem korlátozhatjuk hatalmát, époly kevésbé határozhatjuk meg cselekvésmódját is. Ha Krisztus Urunk jónak látja, közvetlenül, köz-

¹ Fil. 2, 7—9. ² Zsid. 1, 2. ³ Zs. 2, 8. ⁴ Mt 28, 18. ⁵ Jn 3, 35.

⁶ Interior autem influxus gratiae non est ab aliquo, nisi a solo Christo, cujus humanitas ex hoc, quod est divinitati conjuncta, habet virtutem justificandi. *Szent Tamás*: III., q. 8. a. 6. ⁷ U. o. a. 5.

vetítő nélkül is elhalmozhatja a lelket kegyelemmel. A szentek élete telve van az isteni szabadság és bőkezűség ilyen példáival.

Az Isten jelenlegi üdvösségtervében azonban a Krisztus alapította szentségek jelentik elsősorban a rendes, megszokott utat, amelyen Krisztus kegyelme eljut hozzánk. Másképpen is megszentelhetne bennünket, mint ahogy teszi. Egyedül Istennek volt joga meghatározni az üdvösség eszközeit, mert ő egyedüli megalkotója a természetfeletti üdvösségrendnek. Ő pedig ezeket az eszközöket jelölte meg. Azért elsősorban ezeket kell használnunk. Akármilyen aszketikus gyakorlatot találunk is ki, hogy vele megtartsuk vagy nagyobbítsuk magunkban az isteni életet, mindegyiknek csak annyiban van értéke, amennyiben arra segítenek bennünket, hogy minél bőségesebben kihasználjuk a természetfeletti élet ezen forrásait. Valóban, ezek azok az igazi, tiszta és kimeríthetetlen források, melyekben biztosan megtaláljuk Krisztus Jézus isteni életét, melyben minket is részesíteni akar: «Azért jöttem, hogy életük legyen.»

Nézzük hát, melyek ezek az eszközök. Nem adjuk itt elő a szentségek teológiai tanát, de reméljük, hogy sikerül kimutatnunk: mennyire megnyilatkozik isteni Megváltónk leleményességében végtelen jósága és bölcsesége.

Mik a szentségek?

A trienti szent zsinat (melyre ebben a kérdésben mindig hivatkoznunk kell, mert csodálatos szabatosággal fogalmazta meg az erről szóló katolikus tanítást) mondja, hogy a szentség látható jel, mely jelenti és létrehozza a láthatatlan kegyelmet; szimbolum, mely tartalmazza és közli az isteni kegyelmet. Érzékelhető, külső, megfogható jel. Testből és lélekből állunk; Krisztus is anyagot: vizet, olajat, búzát, bort, szót, kézrátételt akart használni a kegyelem jelzésére, melyet lelkünkbe akar önteni. Krisztus, az örök bölcsesség, anyagi és szellemi természetünkhöz alkalmazta a kegyelemközlés érzékelhető jeleit.¹

¹ Si incorporeus esses, nuda et incorporea tibi dedisset ipse dona; sed quia anima corpori conjuncta est, sensibilibus intelligibilia tibi praestat. *Aranyházájú Szent János*: Homilia 82. in Matth. és Hom. 60. ad popul. Antioch.

Azt mondtuk: «kegyelemközlés», mert ezek a jelek nemcsak jelentik és jelképezik a kegyelmet, hanem tartalmazzák és közlik is: Krisztus Jézus akarata és rendelése szerint, akinek az Atya átadott minden hatalmat és aki az Atyával és a Szentlélekkel együtt Isten. Ezek a jelek és szertartások hatásosak, valóban létrehozzák a kegyelmet. A szentségek hatása a lélek mélyén létrehozott kegyelem.

Hallgassuk meg erről isteni Megváltónkat is. — Azt tanítja, hogy a keresztség megtisztít bűneinktől, általa újjászületünk a kegyelem életére, Isten gyermekeivé és országának örökösévé tesz bennünket: «Ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába.»¹ Azt tanítja továbbá, hogy szolgájának a szava, aki feloldoz bennünket, megszabadít a bűntől: «Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik.» A kenyér és a bor színei valóban az ő testét és vérének tartalmazzák, amelyet ennünk és innunk kell, hogy természetfeletti életünk legyen. A házasság kérdésében pedig kijelenti, hogy ember ne válassza szét azt, amit Isten egybekötött. A szenthagyomány, Jézus tanításának visszhangja, ismétli, hogy a kézzel a pappá szentelendővel közli a Szentleket és ajándékait.²

Isteni Megváltónk leereszkedése a szentségek szerzésénél leginkább abból tűnik ki, hogy azok a jelek, melyek tartalmazzák a kegyelmet, maguk létre is hozzák: *ex opere operato*. — Maga a szentségi cselekedet, a véghezvitt cselekvés, maguknak a szimbolumoknak és szertartásoknak szabályszerű alkalmazása adja a kegyelmet. Ez a kegyelemközlés független, nem ugyan a szándéktól, hanem a kiszolgáltató személyes értékességétől. A kiszolgáltató méltatlansága, ha eretnek vagy szentségtörő, nem akadályozhatja meg a szentség hatását, ha ez a kiszolgáltató alkalmazkodik az Egyház szándékához és azt akarja tenni, amit az Egyház végez hasonló esetben. Még ha

¹ Jn 3, 5.

² Ami azt a kérdést illeti, hogy vajon az összes szentségeket közvetlenül, minden egyes részletükben Krisztus alapította-e vagy sem, nem fontos. A legtöbb szentséget igen, de sehol sem olvassuk az evangéliumban, hogy ez állana valamennyire. Krisztus apostolaira bízta ugyan az egyes részletek meghatározását, melyek kevésbé fontosak voltak, de ő kötötte hozzá ezekhez a szimbolumokhoz a kegyelmet, melynek ő egyedüli szerzője és egyetlen forrása.

eretnek szolgáltatja is ki a keresztséget, érvényes. Miért? Mert Krisztus, az Istenember azt akarta, hogy a kegyelem közlése minden tekintetben független legyen azok érdemétől vagy erényétől, akik ennek a közlésnek eszközei. A szentség értéke nem függ emberi méltóságtól vagy szentségtől, mert Krisztus rendelése. És ez végtelen nagy bizalmat kelt a hívő lélekben ezen isteni segítség iránt.¹

Azt jelenti ez, hogy minden felkészültség nélkül használjuk ezeket az eszközöket? hogy közeledhetünk hozzájuk a nélkül, hogy a legcsekélyebb előkészület is szükséges volna? — Éppen ellenkezőleg. — Mi szükséges tehát?

Először is, ami magát a kegyelem közlését illeti, szükséges egy általános készség, hogy aki fölveszi a szentséget, ne állítson akadályt tevékenysége, működése, ereje útjába: *non ponentibus obicem*. — Vess gátat a hegyipatak vizének: megáll rohanása. Vedd el a gátat, szüntesd meg az akadályt: vize rögtön szabadon vágtat és elárasztja a síkságot. Így van ez a szentségi kegyelemnél is: ha meg is van mindaz, amit a szentségnél meg kell tennünk, szükséges még, hogy a kegyelem ne találkozzék bennünk akadállyal. Mi ez az akadály? Változik a szentségi jelek és az általuk közölt kegyelem jellege szerint. Így például csak akkor nyerhetjük el valamely szentség kegyelmét, ha föl vételére beleegyezzünk. Ha felnőtt ember veszi fel a keresztséget, nem nyerheti el a szentségi kegyelmet, ha akarata ellenkezik a szentség felvételével. A bánat hiánya megakadályozza, hogy elnyerhessük a bűnbánat szentségének kegyelmét. Ugyanígy a halálos bűn is akadály, mely lehetetlenné teszi, hogy elnyerjük az Oltáriszentség kegyelmét. Ha megszüntetjük az akadályt, a kegyelem eláraszt bennünket, mihielyt kiszolgáltatták a szentséget.

De hozzátesszük: tágitjuk ki hittel, bizalommal és szeretettel a lélek befogadóképességét és bőséges lesz bennünk a kegyelem. — Mert bár a szentségi kegyelem lényegében ugyanaz mindenki számára, foka és ereje különböző, azok készültsége

¹ *Secura Ecclesia spem non posuit in homine . . . , sed spem suam posuit in Christo, qui sic accepit formam servi, ut non amitteret formam Dei. Szent Ágoston: Epistola 89, 5.*

szerint, akik befogadják, miután eltávolították az akadályt. Mértéke a lelkek fölkészültsége, nem ugyan lényegét, de működésének termékenységet és tartamát tekintve. Tárjuk hát szélesre lelkünk kapuját az isteni kegyelem előtt; vigyünk eléje minél nagyobb szeretetet és tisztaságot, hogy Krisztus is elárasszon bennünket isteni életével.

Mert ő, Krisztus, a megtestesült Ige, tehát Isten a szentségi kegyelem első és legfőbb forrása. Miért? Mert egyedül csak ő tudja létrehozni, aki alkotója. A szentségek csupán látható jelek, amelyek arra hivatottak ugyan, hogy közöljék a lélekkel a kegyelmet, de csak mint eszközök működnek. Okai a kegyelemnek, igazi és valóságos, de csak közölszerű okai.

Figyeljünk meg egy művészt a műteremben: vésőjével dolgozik és alakítja a márványt, hogy megvalósítsa azt az eszményt, mely lelkét betölti. Mikor remekműve elkészül, azt mondjuk róla szabatosan, hogy a művész az alkotója; pedig a véső volt az eszköze, melynek feladata volt megvalósítani a művész eszményét. A mű a vésőnek tulajdonítandó, de ezt a vésőt a mester keze vezette és hozta mozgásba, viszont őt lángelméje irányította. Ez gondolta ki a létrehozandó remekművet.

Igy van a szentségekkel is. A szentségek olyan jelek, melyek létrehozzák a kegyelmet, de nem főokai annak. Ez maga Krisztus; a megszentelő kegyelem egyedül tőle származik, mert ő egyetlen forrása. — A szentségek csupán eszközök. Hatásukat Krisztus szent emberségétől nyerik, mely egyesült az Igével és telve van isteni élettel.¹ A pap személyében maga Krisztus keresztel, oldoz fel. «Péter keresztel? — kérdezi Szent Ágoston, — akkor Krisztus keresztel; Júdás keresztel? Krisztus keresztel.»² Akárki legyen is a kiszolgáltató, Krisztus

¹ Sacramenta corporalia per propriam operationem, quam exercent circa corpus, quod tangunt, efficiunt operationem instrumentalem ex virtute divina circa animam; sicut aqua baptismi ablundo corpus secundum propriam virtutem, abluit animam, in quantum est instrumentum virtutis divinae; nam ex anima et corpore unum fit. Et hoc est, quod Augustinus dicit, quod «corpus tangit et cor abluit». *Szent Tamás*: III., q. 62. a. 1. ad 2. — Vis spiritalis est in sacramentum, in quantum ordinantur a Deo ad effectum spirituale. III., q. 67, a. 4. ad 1. — V. ö. q. 64. a. 4. ² Tract. in Joan. 6.

erejével cselekszik,¹ Krisztus érdemeit alkalmazza ránk, az ő elégtételében részesülünk. Krisztus élete ömlik lelkünkbe ezeken a csatornákon.

Tehát a szentségek hatása, az isteni élet közlése Krisztustól származik. Életével és kereszthalálával ő érdemelt ki számunkra minden kegyelmet és azért rendelte ezeket a jeleket, hogy ezt a kegyelmet eljuttassa hozzánk. Ha hinnénk, ha megérténénk, hogy ezek a szentségek isteni eszközök — kétszeresen is isteniek: első és legfőbb forrásuk és végső céljuk szerint, — milyen nagy buzgósággal és milyen gyakran használnánk akkor ezeket az eszközöket, amelyekkel Megváltónk jósága elhalmozta földi utunkat!

III.

Valóban, ezen a téren az világítja meg legjobban a megtestesült Ige csodálatos bölcsességét, hogy a szentségek egész életünket megszentelik.

Szent Tamás szerint van valami hasonlóság a természetes és a természetfeletti élet között.² — A természetfeletti életre a keresztséggel születünk. Ezt az életet meg kell erősíteni: ez a bérmlás műve. Mindnyájan csak egyszer születünk és egyszer érünk férfivá: ezért ez a két szentség sem ismétélhető meg. Valamint a testet, ugyanúgy a lelket is kell táplálni: a lélek tápláléka az Oltáriszenség, mely akár mindennapi táplálékunk lehet. Ha bűnbe esünk, a bűnbánat szentsége adja vissza a kegyelmet, ahányszor csak szükségünk van rá, hogy megtisztuljunk bűneinktől. Betegség sujt bennünket, úgyhogy már a halál fenyeget? Az utolsó kenet szentsége előkészít az örökkévalóságba való átkelésre, sőt néha a testi egészséget is visszaadja, ha Isten is úgy akarja. Ezek a különféle szentségek megeremtik, táplálják, erősítik, biztosítják, helyreállítják, növelik és betetőzik az isteni életet mindegyikünk lelkében.

¹ *Szent Ágoston* ezeket a szavakat magyarázva: Dominus baptizabat plures, quam Joannes, quamvis ipse non baptizaret, sed discipuli ejus, — ezt írja: Ipse et non ipse; ipse potestate, illi ministerio; servitutum ad baptizandum illi admovebant, potestas baptizandi in Christo permanebat. Tract. in Joan. 6., 1. ² III., q. 65. a. 1.

És mivel az ember nem elszigetelt egyed, hanem közösség tagja, a házasság szentsége megszenteli a családot, megáldja az emberi nem szaporodását, míg az egyházirend szentsége, a papság, állandóvá teszi a lelki atyaság hatalmát.

Mindezek a szentségek kivétel nélkül közlik a kegyelmet, azaz megadják a léleknek, vagy nagyobbítják benne Krisztus életét: a megszentelő kegyelmet, a belénk öntött erényeket és a Szentlélek ajándékait, ezt a csodálatos együttest, melynek a neve: a kegyelem állapota. Ezek ékesítik lelkünket, tehetségeit természetfeletti módon megtermékenyítik, hogy hasonlóvá lehessen Krisztus Jézushoz és méltó lehessen az örök Atya tetszésére.

Minden szentséggel a megszentelő kegyelmet kapjuk vagy az nagyobbodik bennünk; de ennek a kegyelemnek a különböző szentségekben sajátos jellege van, mely megfelel a szentség azon rendeltetésének, melyet az imént megjelöltünk. Tudjuk továbbá, hogy a keresztség, a bérálás és az egyházirend szentsége kitörülhetetlen bélyeget, jegyet nyom a lélekbe: ez a keresztyének, Krisztus katonájának, a Magasságbeli papjának ismertetőjele.

A természetes és természetfeletti élet közti hasonlóságból¹ kétségtelenül megállapítható, hogy a keresztyén élet minden fő korszakában meg van szentelve és hogy Krisztus minden természetfeletti szükségletünkről gondoskodott. Tehát életünk akármelyik fontosabb állomásához érünk is, az alkalmas és jótékony hatású kegyelem megfelelő formában rendelkezésünkre áll. Krisztus csatlakozik hozzánk egész földi zarándokságunk idején; mindig velünk van.

Higgyünk hát élő, gyakorlati hittel a megszentelődés ezen eszközeiben. Krisztus akarta és érdemelte ki, hogy föltétlen hatásuk legyen, kiválóságuk mindent felülmúljon, termékenységük kimeríthetetlen legyen: a szentségek isteni élettel megtöltött jelek. Krisztus bennük akarta felhalmozni minden érdemét és elégtételét, hogy velünk közölje: semmi sem helyet-

¹ Ezt a hasonlóságot azonban nem szabad túlzásba vinnünk. Különösen nem a bűnbánat szentségénél, amely feltámasztja a lelket az isteni életre. A természetes életben csak egyszer halunk meg.

tesítheti őket, nem is kell. A megváltás jelenlegi üdvösségrendjében szükségesek az üdvösséghez.¹

Hangsúlyozzuk ezt; mert a tapasztalat azt mutatja, hogy ezeknek az üdvösség-eszközöknek *gyakorlati* megbecsülése általában, még az istenkereső lelkeknél is, sok kívánnivalót hagy hátra. A szentségek az Egyház tanítása szerint valóban Krisztustól rendelt csatornák, hogy általuk eljuthassunk Atyjához. Őt sértjük meg, ha nem becsüljük értéküket, gazdagságukat, termékenységüket; viszont őt dicsőítjük, ha merítünk ezekből a kincsekből, melyeket kiérdemelt: elismerjük vele, hogy neki tartozunk mindennel és kedves hódolatot mutatunk be neki.

Vannak lelkek, akik nem nagyon hisznek ezekben a szent jelekben és ritkán használják őket. Kevésre becsülik azt a kegyelmet, melyet a szentségek hoznak létre bennünk. Csak lanyhán készülnek elő vételükre, vagy többre tartják a rendkívüli eszközöket. — Mint már említettük, Krisztus Jézus kétségtelenül mindig föltétlen ura marad ajándékainak; annak osztja szét őket, akinek jónak látja, akinek akarja. Látjuk a szentek életében az isteni nagylelkűség csodáit, kezdve azoktól a karizmáktól, amelyek kitüntették az első keresztények életét, azon hallatlan kegyelmekig, melyek még napjainkban is sok lelket elárasztanak: «Csodálatos Isten az ő szentjeiben.» — De ezen a téren Krisztus nem ígért senkinek semmit. Nem ezeket a rendkívüli eszközöket jelölte meg az üdvösség, az életszentség rendes útjának, hanem megalapította a szentségeket sajátos hatásukkal és erejükkel. Ezek összhangzó változatosságukban különösen biztos eszközei az üdvösségnek. Bennük nem csalódhatunk. Már pedig tudjuk, milyen veszedelmesek a jámborságban és az életszentségben azok a csalódások, melyeket a sátán kelt a lelkekben!

Isten *akarja*, hogy szentekké legyünk: «Az Isten akarata ez: a ti megszentelődésetek.»² Krisztus csak megismétli: «Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.»³ Ezek a szavak azonban nemcsak az üdvösségre, hanem a tökéletes-

¹ Hozzá kell azonban tennünk, hogy nem minden szentség egyformán szükséges. Pl. a kereszttség feltétlenül szükséges mindenkinek, de ez nem áll azokra a szentségekre, amelyek csak egyes emberekre vonatkoznak, mint az egyházirend és a házasság. ² I. Tessz. 4, 3. ³ Mt 5, 48.

ségre, az életszentségre is vonatkoznak. — Krisztus tehát általában nem a rendkívüli jelenségekkel, az elragadtatásokkal, extázisokkal közli velünk a természetfeletti életet, hogy tökéletesekké, szentekké és Atyja előtt kedvesekké tegyen bennünket, hanem elsősorban a szentségekkel. Elég nekünk az ő szent akarata, hogy életszentségre vágyó lelkünk teljes hittel, teljes bizalommal hagyatkozzék ezekre a szentségekre. Ezek a természetfeletti élet és életszentség igazi forrásai, elegendő és bőséges források. Hiába merítünk máshonnan, hiába «hagyjuk el — a Szentírás nyomatékos kijelentése szerint — az élő víz forrását és ásunk magunknak vízvermeket, megrepedt vízvermeket, melyek nem tarthatják meg a vizet».¹ Lelkiéletünk összes tevékenységének nem lehet más értelme, más célja, minthogy egyre bővebben és gazdagabban, minél több hittel és tisztasággal merítsünk ezekből az isteni forrásokból; hogy egyre könnyebben és szabadabbán, egyre elevenebben és erősebben áradhasson ránk minden szentség sajátos kegyelme.

Ó, jöjjetek és «merítsetek örömmel az üdvösség forrásaiból!»² Merítsetek ebből az üdvözítő vízből! Tárgítsátok ki lelketek befogadóképességét bűnbánattal, alázattal, bizalommal, de különösen szeretettel, hogy a szentségek működése egyre mélyebbre, egyre erősebben és tartósabban hasson. — Valahányszor közeledünk hozzájuk, újítsuk meg Krisztus gazdagságába vetett hitünket. Ez a hit megakadályozza azt, hogy a szentségek gyakori vétele megszokottá váljék annak a lelkében, aki gyakran járul ezekhez a forrásokhoz. Merítsünk belőlük gyakran, különösen az Oltáriszentségből, mert ez kiváltképpen az élet szentsége. A Megváltó ezeket a forrásokat a keresztlábnál, vagy talán még inkább Szentséges Szíve mélyéből fakasztotta végtelen érdemei által.

Mikor Szent Ágoston az evangéliumnak azon szövegét magyarázza, mely Krisztus haláláról szól: «Egyik katona lándzsával megnyitá oldalát»,³ ezeket a figyelemreméltó szavakat írja: «Az evangélista szándékosan használja ezt a kifejezést;

¹ «Elhagytak engem, az élő víz forrását, és vízvermeket ástak maguknak, megrepedt vízvermeket, melyek nem tarthatják meg a vizet!» Jer. 2, 13.

² Iz. 12, 3. ³ Jn 19, 34.

mikor a kereszten függő Jézus lándzsa-sebéről beszél, melyet a katona ejtett rajta, nem azt mondja: *megütötte* vagy *megsebezte* oldalát, nem mond semmi mást, hanem *megnyitotta* oldalát, hogy ezzel mintegy kinyissa az élet kapuját. Innen áradtak ki a szentségek, melyek nélkül nem juthatunk el az igaz életre.¹ Ezek a források a keresztből, Jézus szeretetéből fakadnak. Vérének erejével ránk alkalmazzák a Megváltó halálának gyümölcseit.

Ha tehát keresztény életet akarunk élni, ha keressük a tökéletességet, ha életszentségre törekszünk, belőlük merítsünk örömmel. Mert ezek a természetfeletti élet forrásai a földi életben és a dicsőség forrásai a másvilágon. — «Ha valaki szomjazik, jöjjön énhozzám és igyék...² Mert aki abból a vízből iszik, melyet én adok neki, soha többé nem szomjazik mindörökké, hanem a víz, melyet én adok neki, az örök életre szökellő vízforrás lesz benne.»³ Mintha ezt mondaná a Megváltó: «Jöjjetek és ittasodjatok, kedveseim!»⁴ Jöjjetek és igyatok ezekből a forrásokból. Általuk közlöm saját életemet itt a földön a hit fátyola alatt, — mindaddig, míg el nem tűnik minden szimbolum, amikor majd megrészegetelek benneteket gyönyörűségem patakjával, világosságom örök fényében: «Gyönyörűséged patakjával itatod őket. Nálad van az élet forrása, és világosságod által látunk világosságot.»⁵

IV.

Oly nagy annak a kegyelemnek a gazdagsága, melyet Krisztus velünk közölni akar — Szent Pál kifürkészhetetlennek nevezi, — hogy a szentségek nem merítik ki. Krisztus a szentségeken kívül is hat és működik bennünk. Hogyan? Azáltal, hogy beléje vetett hitünkkel egyesülünk vele.

Hogy ezt megértsük, olvassuk el Szent Lukács evangéliumának egyik jelenetét. — Egyik apostoli útján isteni Megváltónkat körülvette és szorongatta a tömeg. Egy gyógyulást

¹ Vigilanti verbo Evangelista usus est, ut non diceret: latus ejus percussit aut vulneravit, aut quid aliud, sed *aperuit*, ut illic quodammodo vitae ostium panderetur, unde sacramenta manaverunt, sine quibus ad vitam, quae vita vera est, non intratur. Tract. in Joan. 120.

² Jn 7, 37.

³ V. ö. u. o. 4, 13.

⁴ Én. én. 5, 1.

⁵ Zs. 35, 9—10.

kereső beteg asszony közeledik hozzá és bizalommal telve megérinti ruhája szegélyét. Krisztus Urunk rögtön azt kérdezi a körülállóktól: «Ki illetett engem?» — És Péter feleli: «Mester! a sokaság szorongat és lökdös téged, és te azt kérdezed, ki illetett engem?» — De Jézus nem enged: «Illetett engem valaki, mert én érzem, hogy erő ment ki belőlem.» — És valóban, az asszony abban a pillanatban meggyógyult és ezt hitének köszönhette: «Leányom! a te hited meggyógyított téged.»¹

Valami hasonló történik velünk is. Valahányszor közeledünk Krisztushoz, a szentségeken kívül, erő, isteni erő megy ki belőle és hatol lelkünkbe, hogy megvilágosítson, megsegítsen bennünket.

Tudjuk, mi a hozzá való közeledés eszköze. Ez a hit. A hittel illetjük Krisztust és erre az isteni kapcsolatra lelkünk lassankint átalakul.

Mint mondtuk, Krisztus azért jött közénk, hogy részesítsen bennünket minden gazdagságában, erényeinek minden tökéletességében, mert mindene a miénk, minden értünk van. Krisztus Urunk minden cselekedete nemcsak példakép számunkra, hanem kegyelemforrás is. Erényeivel kiérdemelte számunkra azt a kegyelmet, hogy mi is gyakorolhassuk ugyanazokat az erényeket, melyeket benne szemlélünk. Minden egyes misztériuma sajátos kegyelmet tartalmaz, melyben bennünket is valóban részesíteni akar.

Kétségtelen, hogy Júdeában Jézus kortársai, akik hittek benne, bőséges részt kaptak ezekből a kegyelmekből, melyeket minden embernek érdemelt ki. Ezt megállapíthatjuk az evangéliumból. Mint láttuk, Krisztusnak nemcsak a testi betegségek meggyógyítására volt hatalma, hanem a lelkek megszentelésére is. Gondoljunk például arra, hogyan szentelte meg a samariai asszonyt, aki a vele való beszélgetés után elhitte, hogy ő a Messiás. Hogyan tisztította meg Mária Magdolnát, aki az Istentől küldött prófétát látta benne és elment hozzá, hogy szent lábára öntse illatos kenetét. Az Isten Fiával való kapcsolat a benne hívő lelkek számára az élet forrása: «A te

¹ Lk 8, 43—48.

hited meggyógyított téged.» Gondoljunk arra, hogyan adja meg szenvedésekor Péternek, aki megtagadta, egyetlen tekintettel a megbánás kegyelmét. Gondoljunk halálakor a jobb latorra; mikor tőle helyet kért országában, elismeri, hogy Jézus az Isten Fia: és Jézus, már haldokolva, azonnal megbocsátja bűneit: «Ma velem leszesz a paradicsomban!»

Mindezt nagyon jól tudjuk; annyira meg vagyunk győződve róla, hogy néha így sóhajtunk fel: «Ó, bárcsak én is együtt élhettem volna Krisztussal Júdeában, követhettem volna, mint az apostolok, kísérhettem volna egész életében, és jelen lehettem volna halálakor! Akkor biztosan szent lettem volna!» És mégis, hallgassuk csak, mit mond Jézus: «*Boldogok, akik nem láttak, és hittek.*»¹

Nem azt akarja-e megértetni ezzel az Üdvözítő, hogy a vele való kapcsolat csupán a hit által számunkra még hatásosabb és kedvezőbb? Higgyünk hát az isteni Mester szavának! Az ő szavai «szellem és élet». ² Legyünk meggyőződve arról, hogy szent emberségének hatalma és ereje ugyanaz a mi számunkra is, mint volt kortársai számára, mert Krisztus mindig él: «Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké.»³

Nem tudjuk eléggé ismételni, mennyire hasznos lelkünk számára, ha a hit kötelékével egyesülünk az Úr Jézussal. — Tudjuk, hogy mikor a zsidók a pusztában vándoroltak és zúgolódtak Mózes ellen, Isten megbüntette őket és kígyókat küldött rájuk. Ezek marásától sokat szenvedtek. De bánatuktól megindulva, az Úr megparancsolta Mózesnek, hogy állítson fel egy érc kígyót, amelynek pusztaságát látása elég arra, hogy meggyógyítsa Izrael fiainak sebeit.⁴ — Az Úr Jézus saját szavai szerint⁵ ez az érc kígyó előképe volt a keresztre szegezett Krisztusnak. Ugyancsak ő mondja: «Én pedig ha felemeltem a földről, mindeneket magamhoz vonzok.»⁶ Mivel Krisztus Urunk kereszttáldozatával minden kegyelmet kiérdemelt számunkra, azért ő lett minden világosságunk és minden erőnk forrása. — Ezért olyan termékeny és hatásos, ha a lélek alázatosan és szeretettel tekint Jézus szent emberségére.

¹ Jn 20, 29.² U. o. 6, 64.³ Zsid. 13, 8.⁴ Num. 21, 9.⁵ Jn 3, 14⁶ U. o. 12, 32.

Nem törődünk eléggé ezzel a megszentelő hatalommal, mely Krisztus emberségében rejlik, a szentségeken kívül is.¹

Akkor kapcsolódunk szorosan Krisztushoz, ha rendíthetetlenül hiszünk istenségében, mindenhatóságában, érdemei végtelen értékében, érdemeinek kimeríthetetlen hatásában. — Szent Ágoston egyik beszédében, melyet a hippói néphez intézett, kérdezi, hogyan «illethetjük Krisztust», mikor már felment az égbe? Azt feleli: A hit által. «Az érinti Krisztust, aki hisz benne.» És a szent egyházdoktor emlékeztet annak az asszonynak a hitére, aki érintette Jézust, hogy meggyógyuljon. Van sok testi ember, mondja, akik csak embert látnak Jézus Krisztusban és nem értik meg istenségét, melyet embersége elfátyolozott. Ezek nem érinthették meg, mert nem volt kellő hitük. Eredményesen akarod megérinteni Krisztust? Higgy istenségében, melyet ő, az Ige öröktől fogva megoszt az Atyával.²

Tehát a Jézus Krisztus istenségébe vetett hit kapcsol össze bennünket Krisztussal, minden kegyelem és minden élet forrásával. — Ezért valahányszor olvassuk az evangéliumot és átmélgjük Krisztus Urunk szavait és cselekedeteit, amikor elmélgünk erényeiről és különösen amikor az Egyházzal együtt ünnepeljük misztériumait (mint később látni fogjuk), amikor egyesülünk vele minden cselekedetünkben, akár eszünk, akár dolgozunk, akár más Istennek tetsző dolgot cselekszünk, egyesülve az ő hasonló cselekedeteivel, amelyeket ő is véghezvitt földi életében, amikor mindezt hittel, szeretettel, alázattal és bizalommal tesszük: ugyanakkor isteni erő, hatalom árad ki Krisztusból, mely megvilágosít bennünket, segít leküzdeni magunkban az isteni működése elé meredő akadályokat és létrehozza lelünkben a kegyelmet.

Erre azt mondja talán valaki: «De én nem érzem ezt az erőt.» — Nem is szükséges érezni. Maga Krisztus Urunk mon-

¹ V. ö. erre vonatkozóan Hedley O. S. B., a nemrég elhunyt newport-i püspök *Retraite spirituelle* (Lelki magány) c. művének XII. fejezetét: *Le regard sur Notre-Seigneur* (Tekints Krisztusra! Francia fordítása: M. Bruneau, P. S. S. Paris, Lethielleux). Ebből láthatjuk, hogy «megdöbbentően átalakító, szinte csodás hatása van a szent emberségnek» azokra a lelkekre, akik hittel szemlélik. ² Sermo 243., c. 2.; v. ö. Sermones 62, 3. és 244, 3.; 245, 3.; In Joan. 26, 3.

dotta, hogy a lelkeken való uralma nem esik érzéki tapasztalás alá.¹ A természetfeletti élet nem érzélgősségen alapul. Ha Isten az érzéki lelkitehetségekkel is érezhetővé teszi szolgálatának édességét, hálával tartozunk érte, de csak lépcsőnek használjuk ezt az alacsonyabbrendű ajándékot, hogy magasabbra hágjunk; eszköz legyen hűségünk növelésére, de ne ragaszkodjunk hozzá és főként ne építsük lelkiéletünket erre az érezhető áhitatra, mert akkor ingatag alapra építünk. Könnyen tévedhetünk, mert azt hisszük, hogy előrehaladtunk a tökéletesség útján, hiszen áhítatunk nagyon érezhető, vagy azt képzeljük, hogy egyáltalában nem haladtunk előre, mivel lelkünket lelki szárazság tikasztja. Mi tehát természetfeletti életünk igazi alapja? A hit. A hit pedig erény, mely magasabbrendű lelkitehetségeink: az értelem és az akarat által gyakorolható. — Mit mond hát a hit? Azt, hogy Jézus Isten és ember, hogy embersége Isten embersége, a legfőbb Lény embersége, aki a végtelen bölcsesség, maga a szeretet és mindenhatóság. — Miért kételkedünk hát, hogy amikor *hittel*, alázattal és bizalommal közeledünk hozzá, a szentségeken kívül is, isteni hatalom árad ki belőle, mellyel megvilágosít, megerősít, támogat és megsegít bennünket? Soha senki sem közeledhetett hittel Krisztus Jézushoz a nélkül, hogy meg ne nyerte volna azokat a jótékony erőket, melyek szüntelenül sugároznak a világosságnak és melegségnek ebből a tűzhelyéből: «Erő ment ki belőle . . .»

Tehát az örökké élő Krisztus Jézus, akinek embersége szétválaszthatatlanul egyesült az isteni Igével, számunkra a világosság és az élet forrása, abban a mértékben, amennyire hiszünk benne és amilyen erővel vágyódunk követésére. — Ha hűségesen szemléljük őt, lassanként belénk vési képmását, egyre jobban felfedi magát előttünk, részesít bennünket isteni Szíve érzelmeiben és erőt ad, hogy egész életünket összhangba hozzuk ezekkel az érzelmeikkel.² «Világos előttem, s teljesen beláttam — mondotta Szent Terézia, — hogyha az Úristennek kedvében akarunk járni, s azt óhajtjuk, hogy nagy kegyelmekben részesítsen bennünket, úgy illik és úgy akarja ő, hogy minden Jézus szentséges

¹ Lk 17, 20. és köv. ² Itt az *érzelem* szót szellemi jelentésében vesszük, mint az *akarat* egyik tulajdonságát.

emberségének közvetítésével történjék, amelyben Ő Szent Felségének saját szavai szerint gyönyörűsége telik. Számptalan esetben tapasztaltam ezt s az Úr maga is megmondta nekem. Világosan megértettem, hogy ezen a kapun kell belépünk, ha azt akarjuk, hogy Ő Szent Felsége, az ég uralkodója, nagy titkokat közöljön velünk . . . Mert ez az út teljesen megbízható.»¹

Most értjük meg Jézus szavainak igazságát: «Atyám a mennyei szőlősgazda, én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz.»² Szent Ágoston szép megjegyzése szerint Krisztus, az ember a szőlőtő. Mint Isten, egy Atyjával, tehát ő a szőlősgazda is, aki nem a külsőre dolgozik, mint a földi szőlősgazdák, hanem a lélek mélyén munkálkodik, hogy növelje benne a kegyelmet és a természetfeletti életet. Mert — teszi hozzá Szent Pál nyomán a nagy egyházdoktor, — nem az számít, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem Isten, aki a növekedést adja.³

Jézusból, a szőlőtőből jut el a kegyelem nedve a szőlővesszőkbe, a lelkünkbe: — amíg egyesülve maradunk a szőlőtővel. Hogyan egyesülhetünk ezzel az isteni Szőlőtővel?

A szentségek, különösen az Oltáriszentség, az egyesülés sajátos szentsége révén: «Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, énbennem *marad* és én őbenne.»⁴ — Továbbá a hit által. Szent Pál mondja: «Krisztus lakjék szívetekben *a hit által*.»⁵ Krisztus azon hit által lakik bennünk, melyet a szeretet éltet, vagyis a tökéletes hit által, mely együtt jár a kegyelem állapotával. És valahányszor e hit által kapcsolatba jutunk Krisztussal, Krisztus mindannyiszor érvényesíti bennünk megszentelő hatalmát.⁶

Éppen ezért szükséges, hogy eltávolítsunk útból minden akadályt, — a bűnt, a teljesen szándékos tökéletlenségeket, a teremtményhez és önmagunkhoz való ragaszkodást. Szükséges, hogy égő vágyunk legyen hozzá hasonlitanunk. Legyen élő és gyakorlati hitünk: élő hitünk, azaz higgyünk rendíthetetlenül az

¹ *Önéletrajz*, 22. feje. Összes művei II. köt. 221—222. l. P. (Szeghy) Ernő fordítása, 1928. ² Jn 15, 5. ³ Nec talis, quales sunt, qui extrinsecus operando exhibent ministerium, sed talis, ut det etiam intrinsecus incrementum. Tract. in Joan. 80. ⁴ Jn 6, 57. ⁵ Ef. 3, 17. ⁶ Christus per fidem habitat in nobis, ut dicitur, Ef. 3. et ideo virtus Christi copulatur nobis per fidem. *Szent Tamás*: III., q. 62. a. 5. ad 2.

életszentség végtelen kincsében, mely Krisztusban van, aki *mindenünk*; legyen gyakorlati, éber, nagylelkű hitünk, mellyel Jézus lába elé borulunk, hogy betölthesse bennünk mindazt, amit vár tőlünk, Atyja dicsőségére.

Akkor Krisztus «szüntelenül szétárasztja bennünk megszentelő erejét, — mondja a trienti zsinat, — mint a fej a tagokban, mint a szőlőtő a szőlővesszőkben; mert ez az üdvözítő erő állandóan megelőzi, segíti és követi jócselekedeteinket».¹ Csak Krisztus kegyelmével leszünk szentek és az Atyaisten előtt kedvesek, mert általa száll fel az Atyához minden dicsőség: az Atya szereti Fiát, ezért a kiválasztottak országának fejévé tette és «mindent kezébe adott».²

Jegyzet. Szent Tamás egy helyen (Q. 27. De Veritate, a. 4.) szézen összefoglalja e fejezet fentebb kifejtett állításait. *P. Hugon O. P.* La causalité instrumentale en théologie (Az eszközszerű okság a teológiában) c. munkájában ezt a helyet a következőképpen értelmezi: «Krisztus Urunk emberi természete — írja Szent Tamás, — az istenség eszköze és ezért vett részt az isteni erő működéseiben. Így tehát, amikor Krisztus érintésével meggyógyította a bélpoklost, ez az érintés, mint eszköz, eszközszerűen okozta a gyógyulást. A Megváltó szent embersége azonban ezt az eszközszerű hatást, mellyel a testi hatásokat létrehozta, a szellemi rendben is gyakorolta. Értünk kiontott vére megszentel bennünket és lemossa bűneinket. Jézus embersége tehát megigazulásunk eszközlő oka is. Ezt a megigazulást pedig *lelkileg a hit, testileg a szentségek útján nyerjük el*, mert Krisztus embersége lélek és test. Így kell magunkba fogadnunk a Krisztusban lakozó megszentelő erő hatását. Ezért az a szentség a legtokéletesebb, amely valóban az Úr Jézus testét tartalmazza, tehát az Óltáriszentség, a többinek valamennyinek célja és betetőzése. A többi szentségben is van valami Krisztus emberségének megigazulást közlő erejéből, úgyhogy az Apostol kifejezése szerint (Zsid. 10.) a keresztséggel megszentelt keresztény ember meg van szentelve Krisztus vérével is. Tehát a Megváltó szenvedése hat az Újszövetség szentségeiben, melyek eszköz gyanánt működnek közre a kegyelem létrehozásában.»

¹ Ille ipse Christus tamquam caput in membra, et tamquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influit: quae virtus bona eorum opera semper antecedit et comitatur et subsequitur. Concilium Tridentinum sess. VI. c. 16. ² Jn 3, 35.

V. Az Egyház, Krisztus misztikus teste.

Vázlat. — Az Egyház misztériuma elválaszthatatlan Krisztus misztériumától: a kettő egy. — I. Az Egyház, az apostolokra alapított látható társaság Jézus tanításának és tekintélyének letéteményese, a szentségek kiszolgáltatója, Krisztus imádás-művének folytatója. Csak az Egyház által jutunk el Krisztushoz. — II. Az Egyház láthatóságának sajátos jellegét legjobban ez az igazság domborítja ki: Isten emberek által akar vezetni bennünket. Ennek a megtestesülésből folyó üdvösségrendnek jelentősége: Jézust magasztalja és hitünket erősíti. Kötelességeink az Egyház iránt. — III. Az Egyház misztikus test. Krisztus a feje, mert övé minden elsőség. Ennek az egységnek mélységes értelme: «Mi vagyunk a Krisztus», valamennyien «egyek vagyunk Krisztusban». Egyesüljünk Jézussal és egymással a szeretetben.

Az előző fejezetben megkíséreltük kimutatni, hogy Krisztus mindenünk. Atyja arra szánta, hogy istenfiúságával és erényeivel életszentségünk egyetlen mintaképe legyen. Életével, szenvedéseivel és halálával kiérdemelte, hogy örökre minden kegyelem szétosztója legyen mindenki számára. Belőle forrasozik minden kegyelem, belőle fakad minden isteni élet lelkünkben. Szent Pál mondja, hogy Isten «mindent a lába alá vetett, s megtette őt mindenek fölött az Egyháznak fejévé, mely neki teste és teljessége».¹

Az Apostol ezekkel a szavakkal, melyekkel az Egyházzal szól, fejezi be Krisztus misztériumának fejtegetését. Csak akkor értjük meg ezt a misztériumot, ha kifejtésében Szent Pált követjük.

Valóban, Krisztust nem érthetjük meg az Egyház nélkül. Jézus egész életében, minden cselekedetében Atyja dicsőségét tartotta szem előtt; de főműve, mellyel ezt a dicsőséget legjobban előmozdítja, az Egyház. Krisztus azért jött a földre, hogy megalkossa és megalapítsa az Egyházat. Ez a célja életének, ezt éri el szenvedésével és halálával. Krisztus Jézust Atyja iránti szeretete vitte a Kálvária hegyére; de csak azért, hogy ott meg-

¹ Ef. 1, 22—23.

alakítsa az Egyházat, isteni vérében szeretettel megtisztítsa és tiszta, szeplőtelen jegyesévé tegye: «Krisztus szeretete az Egyházat és önmagát adta érte a végett, hogy megszentelje és megtisztítsa.»¹

Ezt mondja Szent Pál. Lássuk tehát, a nagy apostol szerint mi ez az Egyház, melynek neve oly gyakran kerül tolla alá, hogy szinte elválaszthatatlan Krisztus nevétől.

Az Egyházat kétféleképpen tekinthetjük: 1. mint látható, hierarchikus társaságot, melyet Krisztus alapított, hogy itt a földön folytassa az ő megszentelő küldetését. Ezt a látható szervezetet a Szentlélek élteti.² Ebből a szempontból nevezhető az Egyház Krisztus misztikus testének. 2. De tekinthetjük abból a szempontból is, hogy az Egyház Lelke, vagyis a Szentlélek a kegyelemben és szeretetben egyesül a lelkekkel.

Kétségtelen, hogy fontosabb az a szempont, hogy a lelkek a megszentelő kegyelemben és a szeretetben egyesülnek az Egyház Lelkével, azaz a Szentlélekkel, mint az, hogy belekapcsolódnak az Egyház testébe, vagyis a látható szervezethez tartoznak. De a keresztyénység jelen üdvösségrendjében a lelkek csak azáltal részesülhetnek az Egyház javaiban és kiváltságaiban, ha belekapcsolódnak e látható társaság testébe. Viszont ezek a javak és kiváltságok éppen az Egyház Lelkével való egyesülésből származnak.

I.

Főntebb említettük Péter tanúságtételét, mellyel a tanítványok nevében kijelentette Jézus istenségét: «Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia.» «Boldog vagy Simon, Jónás fia! — mondja neki Jézus, — mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én Atyám, ki mennyekben vagyon. Én is mondom tehát neked, hogy te Péter vagy, és erre a kősziklára fogom építeni Egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyek országának kulcsait.»³

Láthatjuk, hogy ez még csak ígéret, mellyel a Mester apostolának istensége iránt tanúsított hódolatát jutalmazta. Mikor Jézus feltámadása után még tanítványai körében időzik, így szól Péterhez: «Szeretsz-e engem?» — És az apostol így

¹ U. o. 5, 25—26.

² L. később a 126—128. lapot.

³ Mt 16, 16—19.

válaszol: «Igen, Uram! te tudod, hogy szeretlek téged.» — Krisztus Urunk azt mondja erre: «Legeltesd bárányaimat.»¹ Háromszor teszi fel Krisztus a kérdést és Péternek minden egyes ünnepies válaszára őt és utódait teszi meg egész nyájának, bárányainak és juhainak látható fejévé. Ez a beiktatás csak azután történhetett meg, hogy Péter háromszoros szeretetvallomásával jóvátette háromszoros tagadását. Tehát Krisztus előbb istensége megvallását kívánta apostolától, mielőtt teljesítette volna ígéretét, hogy reá alapítja Egyházát.

Nem szükséges itt részleteznünk, hogy ez a társaság, melyet Krisztus Péterre és apostolaira alapított, hogy élessze a lelkekben a természetfeletti életet, hogyan szervezkedett, fejlődött és terjedt el a világon. Csak azt fejtjük ki, hogy az Egyház itt a földön Jézus küldetésének folytatója: tanításával, joghatóságával, szentségeivel és istentiszteletével.

Tanításával, melyet épen és sértetlenül őriz meg az élő és megszakíthatatlan hagyományban; — joghatóságával, melynél fogva övé a hatalom, hogy Jézus nevében irányítson bennünket; — szentségeivel, melyekkel lehetővé teszi, hogy merítsünk a kegyelem forrásaiból, melyeket isteni Alapítója fakasztott; — istentiszteletével, melyet ő rendez el, hogy minden dicsőség és tisztelet Krisztust és Atyját illesse.

Hogyan folytatja az Egyház Krisztus művét *tanításával és joghatóságával*?

Mikor Krisztus e világra jött, az Atyjához való közeledés egyetlen módja az volt, hogy az ember teljesen alávetette magát Fiának, Jézusnak: «Ez az én igen kedves Fiam; őt hallgassátok.» A Megváltó nyilvános élete kezdetén az örök Atya bemutatta Fiát a zsidóknak és azt mondta: «Őt hallgassátok, mert ő az én egyetlen Fiam. Azért küldtem hozzátok, hogy felfedje előttetek isteni életem és akaratom titkait. Ő jelenté ki... Őt hallgassátok.»

De mennyibemenetele óta Krisztus ezt a feladatot itt a földön Egyházára bízta. Ez az Egyház mintegy a megtestesülés folytatása köztünk. Ez az Egyház szól hozzánk, vagyis a pápa meg a püspökök és lelkipásztoraik, akik alájuk vannak rendelve,

¹ Jn 21, 15—17.

ő szól hozzánk, magának Jézusnak csatlakozhatatlan tekintélyével.

Míg Krisztus a földön élt, ő viselte a tévedhetetlenség jegyét: «Én vagyok az igazság . . . Én vagyok a világ világossága; aki engem követ, nem jár sötétben, hanem övé lesz az élet világossága.»¹ Mielőtt elhagyott volna bennünket, hatalmát az Egyházra bízta. «Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket . . .»² Aki titeket hallgat, engem hallgat és aki titeket megvet, engem vet meg; aki pedig engem megvet, azt veti meg, ki engem küldött.»³ Mintha ezt mondta volna: «Amint én Atyámtól kaptam tanításomat, ugyanúgy ti is tőlem kaptátok azt a tanítást, melyet hirdettek. Aki befogadja ezt a tanítást, az én tanításomat fogadja be, mely Atyámé is. Aki — bármilyen fokban vagy mértékben is, — megveti, az én tanításomat veti meg, megvet engem, megveti Atyámat.» — Lássuk be, hogy ezé az Egyházé Krisztus minden hatalma, csatlakozhatatlan tekintélye és értsük meg, hogy az Atyához közeledésünk egyetlen módja, ha egész lényünket, értelmünket, akaratunkat, erőnket teljesen alárendeljük ennek az Egyháznak. A keresztyénység igazában véve abban áll, hogy teljesen alávetjük magunkat az Egyház tanításának és parancsainak.

Tulajdonképpen ez az Egyház iránti engedelmesség különbözteti meg a katolikust a protestánstól. — Ha például az utóbbi hisz abban, hogy Jézus valóban jelen van az Oltáriszentségben, azért hiszi, mert ezt a tanítást találta a Szentírásban és a hagyományban, elhiszi saját kutatásai és személyes következtetései alapján. A katolikus azonban azért hiszi, mert az Egyház, Krisztus helyettese erre tanítja. Mindkettő ugyanazt az igazságot hiszi, de e hit alapja különböző. A protestáns nem veti alá magát semmiféle tekintélynek sem, senkitől sem függ; a katolikus befogadja Krisztust és mindazt, amit tanított és rendelt. A keresztyénység gyakorlatilag Krisztusnak való engedelmesség a pápa és vele egyesült lelkipásztorai személyében, értelmünk alávetése tanításuknak, akaratunk engedelmissége parancsaiknak. Ez az út biztos, mert Krisztus Urunk «az apostolokkal lesz a világ végezetéig» és «könyörgött Péterért és utódaiért, hogy meg ne fogyatkozzék hitük».⁴

¹ Jn 14, 6.; 8, 12. ² U. o. 20, 21. ³ Lk 10, 16. ⁴ U. o. 22, 32.

Az Egyház nemcsak Krisztus tanításának eszköze, hanem *közbenjárásának élő folytatója* is.

Mint említettük, Krisztus halála után nem szerezhethet ugyan több érdemet, de «mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon» Atyjánál.¹ Azt is mondtuk, hogy feltámadása után különösen a szentségek rendelkezésével akarta állandóan gyümölcsöztetni számunkra érdemeit, velük akarta közölni kegyelmét. De hol találhatjuk meg a szentségeket? Az Egyháznál. Krisztus Urunk az Egyházra bízta őket. Mennybemenetelekor így szól apostolaihoz és utódaikhoz: «Elmenvén tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében.»² Átadja nekik a bűnök megbocsátásának és fenntartásának hatalmát: «Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik; és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva.»³ Az ő feladatuk az is, hogy az ő nevében, az ő emlékezetére megújítsák testének és vérének áldozatát.

Ha Isten családjába akarunk tartozni, ha Isten gyermekei, Krisztus tagjai akarunk lenni, forduljunk az Egyházhoz. Egyedül csak a keresztség szentsége az a kapu, melyen hozzá juthatunk. Ha bűneink bocsátatát akarjuk elnyerni, megint csak az Egyházhoz kell folyamodnunk.⁴ Ha lelkünknek táplálékot keresünk, csak az Egyház szolgáitól várhatjuk, akik az egyházirend szentségével szent hatalmat kaptak, hogy kiszolgáltassák nekünk az Élet kenyerét. Minden megkeresztelt férfi és nő egyesülése bűnös, ha nem szentelte meg az Egyház áldása. Tehát az élet-szentség rendes eszközeit, melyeket Jézus rendelt számunkra, a kegyelem forrásait, melyeket ő fakasztott nekünk, az Egyház őrzi; nála találjuk, mert Krisztus reá bízta őket.

Végül Krisztus Urunk Egyházára bízta azt a feladatot is, hogy itt a földön folytassa *imádás-művét*.

Krisztus Jézus itt a földön állandóan tökéletes dicsőítő éneket zengett Atyjának. Lelke szüntelenül szemlélte Isten

¹ Zsid. 7, 25. ² Mt 28, 19. ³ Jn 20, 23.; Lk 12, 19. ⁴ Kivéve természetesen, ha ez lehetetlen. Ebben az esetben elég a tökéletes bánat. — De mi itt a szabályról és nem a kivételekről beszélünk, bármennyi legyen is az. Különben is a tökéletes bánat — legalább beleértve — magában foglalja azt az elhatározást és vágyat is, hogy az Egyházhoz forduljunk.

tökéletességeit és ez a szemlélődés imádást és szakadatlan dicséretet keltett benne Atyja dicsősége iránt. Mikor elhagy bennünket, Egyházára bízta azt a feladatot, hogy állandóan folytassa nevében ezt a dicsérő áldozatot, mely megilleti Atyját. Az Egyház a szentmiseáldozat, vallásunk középpontja körül megszervezi a nyilvános istentiszteletet, mert egyedül neki van joga ahhoz, hogy Vőlegénye, Krisztus nevében bemutassa ezt az áldozatot. Megalkotja az imádságok, szertartások, énekek csodálatos harmóniáját, melyek mind ezt az áldozatot veszik körül. Az egész egyházi év folyamán megünnepli isteni Vőlegénye misztériumait, hogy gyermekei minden évben újra átélhessék őket és hálát adjanak értük Krisztusnak és Atyjának és isteni életet meríthessenek belőlük, melyet ezek az először Jézus által végigélt titkok érdemeltek ki számunkra. Egész istentisztelete Krisztushoz vezet. Az Egyház Jézus végtelen értékű elégtételében és egyetemes közbenjárásában bízva végzi így minden könyörgését: A mi Urunk Jézus Krisztus által, ki veled és a Szentlélekkel egyetemben él és uralkodik. Az Egyház minden imádsága és istendicsérete Krisztus által száll fel az örök Atyához, ő miatta kedves a Szentháromság szentélye előtt: «Átala, és vele, és benne tiéd, mindenható Atyaisten a Szentlélekkel egyetemben, minden tisztelet és dicsőség.»¹

Igy folytatja tehát itt a földön az Egyház Jézus isteni művét. — Az Egyház Krisztus tanításának és törvényének igazi letéteményese, a szentségek kiszolgáltatója az emberek között, végül Krisztus Jegyese, aki Krisztus nevében összes gyermekeiért bemutatja Istennek a tökéletes dicsérő áldozatot.

Tehát az Egyház annyira Egyesült Krisztussal, annyira bőséges minden gazdagsága, hogy bátran mondhatjuk: ő a századokon át folyton továbbélő Krisztus. Krisztus nemcsak azokért jött a földre, akik az ő korában Palesztínában laktak, hanem minden idők minden emberéért. Mikor megvonta az emberektől érzékelhető jelenlétét, nekik adta az Egyházat, mintegy második énjét, tanításával, joghatóságával, szentségeivel, istentiszteletével. Az Egyházban találjuk meg Krisztust. Senki sem jut másképp az Atyához, — márpedig az Atyához jutás maga az

¹ A szentmise kánonja.

üdvösség és életszentség, — csak Krisztus által.¹ De jegyezzük meg ezt a fontos igazságot: Krisztushoz sem jut el senki más-kép, csak az Egyház által. Csak akkor tartozunk Krisztushoz, ha valóban az Egyházhoz tartozunk vagy legalább ezután vágyódunk. Csak akkor élhetjük Krisztus életét, ha egyesülünk az Egyházzal.

II.

Mint tudjuk, ez a társaság *látható*.

Hierarchiáját alkotja a pápa, Szent Péter utódja, a püspökök és a lelkipásztorok, akik Krisztus helyettesével és a püspökökkel együtt Krisztus nevében gyakorolják felettünk joghatóságukat. Mert Krisztus emberek közvetítésével akar vezetni és megszentelni bennünket.

Ennél a mélységes igazságnál meg kell állnunk kissé.

A megtestesülés óta Isten embereket használ fel a velünk való érintkezésre. A közönséges, megszokott üdvösségrendről beszélünk, nem a kivételekről, mikor Isten érvényesíti föltétlen szabadságát, ebben épúgy, mint más dologban. — Például Isten közvetlenül is kinyilatkoztathatta volna nekünk, mit kell tennünk, hogy hozzá eljuthassunk. Nem tette meg. Ez nem az ő útja. Emberhez utasít, aki hit dolgában tévedhetetlen ugyan, de végeredményben ugyanolyan ember, mint mi; tőle kell elfogadnunk minden tanítást. — Vagy mondjuk, bűnt követett el valaki. Leborul Isten előtt, bánkodik, mindenféle módon vezekel. Isten azonban azt mondja neki: «Jó, de ha el akarod nyerni bűneid bocsánatát, ember előtt kell térdrehullanod, akit Fiam szolgájává szentelt és neki kell megvallanod bűneidet.» Ennek az embernek tett bűnvallomás nélkül nincs bűnbocsánat. A legkeserűbb és legmélységesebb bánat, a legszörnyűbb vezeklés sem elég ahhoz, hogy egyetlen egy halálos bűnt is eltöröljön, ha nincs szándékunk alávetni magunkat annak a megalázódásnak, hogy megvalljuk bűnünket ennek az embernek, aki Krisztust helyettesíti.

Látjuk tehát, miben áll a természetfeletti üdvösségrend: Isten gondolata öröktől fogva elhatározta a megtestesülést. Mióta Fia egyesült az emberséggel és megtestesült, hogy meg-

¹ Jn 14, 6.

váltsa a világot, Isten azt akarja, hogy hozzánk hasonló gyarló emberek közvetítésével áradjon szét a kegyelem a világon. Ez a megtestesülés meghosszabbítása, kiterjesztése. Isten közeledett hozzánk Fia személyében, aki emberré lett; azóta Fiának tagjai által folytatja az érintkezést lelkünkkel. Isten ezzel, hogy úgy mondjuk, meg akarja dícsőíteni Fiát, hiszen mindent megtestesülésére vezet vissza, látható módon egész a világ végezetéig ehhez kapcsolja hozzá üdvösségünk és megszentelődésünk egész művét. De ezzel az üdvösségrenddel azt is célozta, hogy hitből éljünk. Mert az Egyházban kettős elem van: emberi és isteni elemből áll.

Az emberi elem az emberi gyarlóság, mely azonban Krisztus hatalmával rendelkezik, hogy igazgasson bennünket.— Lám, milyen gyarló volt Péter! Egy szolgáló szavára megtagadta Mesterét, mindjárt pappá szentelése napján. Krisztus Urunk nagyon jól ismerte ezt a gyarlóságot, ezért kívánja apostolától feltámadása után a háromszoros szeretet-vallomást, háromszoros tagadása emlékére. De Krisztus mégis reá alapítja Egyházát: «Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat.» Péter utódai is gyarlók. Hit dolgában való tévedhetetlenségük nem menti fel őket a bűn törvénye alól. Nem adhatta volna-e meg nekik Krisztus, hogy ne vétkezzenek? Bizonyára igen; de ő nem akarta. Azt akarta, hogy ezzel is hitünket gyakoroljuk. Hogyan?

Az emberi elemen túl a hívő lélek isteni elemet is megkülönböztet az Egyházban: ez a századokon át, annyi eretnekség és tévedés támadása ellenére is sértetlenül megőrzött tanítás; e tanítás egysége, melyet megőrzött a tévedhetetlen tanítói hivatal; az a hősies és szakadatlan életszentség, amely annyi-féleképpen megnyilvánul az Egyházban; az a folytonosság, mellyel az Egyház napjainkig láncszemről láncszemre kapcsolódik az apostolok vetette alaphoz; az az általános elterjedés, mely egyik jellemvonása: mindmegannyi jele annak, hogy az Úr Jézus «Egyházával van a világ végezetéig».¹

Nagy bizalmunk legyen hát ebben az Egyházban, melyet Jézus ránk hagyott: hiszen az ő másik énje. Boldogok vagyunk, hiszen Krisztushoz tartozunk, amikor ebbe az egy, katolikus,

¹ Mt 28, 20.

apostoli és római társaságba tartozunk. Legyen hát túláradó az örömünk és szüntelen adjunk hálát az Istennek, hogy «áthelyezett minket szeretett Fiának az országába».¹ Nem jelent-e mérhetetlen biztonságot az a tudat, hogy mint az Egyház tagjai, kegyelmet és életet meríthetünk hiteles és hivatalos forrásaiból?

Engedelmeskedjünk továbbá azoknak, akiknek joghatóságuk van felettünk, mert Krisztus ezt kívánja tőlünk. Értelmünket és akaratunkat az ember személyében Krisztusnak kell alárendelnünk, különben Isten nem fogadja el. Azok iránt, akik vezetnek bennünket, elsősorban a pápa, Krisztus helyettese és a vele egyesült püspökök iránt, akiket a Szentlélek világosít fel,² hogy vezethessenek bennünket, tanúsítsunk bensőséges odaadást, fiúi tiszteletet, gyakorlati engedelmességet, mert ez tesz bennünket az Egyház igaz gyermekeivé.

Az Egyház Krisztus Jegyese, a mi édesanyánk. Szeretnünk kell, hiszen ő vezet el bennünket Krisztushoz, ő egyesít vele. Szeretnünk és tisztelnünk kell tanítását, hiszen az Krisztus Jézus tanítása. Szeretnünk kell imádságát és bele kell kapcsolódnunk, hiszen ez magának Krisztus Jegyesének az imádsága: nincs ennél biztosabb számunkra, sem kedvesebb az Úr Jézus előtt. Egyszerűen ragaszkodnunk kell az Egyházhoz és mindahhoz, ami tőle való, mint ahogyan ragaszkodtunk volna magához Jézus személyéhez és mindahhoz, ami tőle való lett volna, ha földi életében követhettük volna.

Ez tehát az Egyház, mint látható szervezet. — Szent Pál hasonlata szerint: «az apostolok és próféták alapjára rakott épület, melynek szegletköve maga Krisztus Jézus».³ Ebben az Isten-házában élünk, «nem mint idegenek és jövevények, hanem mint a szentek polgártársai és az Isten házanépe . . . Benne (Krisztusban) az egész egybeszerkesztett építmény az Úr szent templomává növekszik».

III.

Egy másik kép még gyakrabban kerül Szent Pál tolla alá. Ez a kép még kifejezőbb, mert magából az életből való, különösen pedig azért, mert még mélyebb értelmét adja az Egyház-

¹ Kol. 1, 13. ² «A Szentlélek helyezett titeket püspököknek, hogy kormányozzátok az Istennek Egyházát.» Ap. cs. 20, 28. ³ Ef. 2, 19—22.

nak: felfedi azokat a bensőséges kapcsolatokat, melyek Krisztushoz fűzik. Ezek a kapcsolatok az Apostol ezen kifejezésével foglalkozhatók össze: az Egyház test, melynek Krisztus a feje.¹

Amikor Szent Pál az Egyházról, mint látható és hierarchikus társaságról beszél, megjegyzi, hogy Krisztus, e társaság alapítója, «néhányakat megtett apostoloknak, néhányakat pedig prófétáknak, másokat meg evangélistáknak, másokat pedig pásztoroknak és tanítóknak». És mi célból? «Azért, — mondja, — hogy alkalmassá tegye a szenteket a szolgálat munkájára Krisztus testének kiépítése végett, mígnem mindnyájan eljutunk a hitnek és az Isten Fia megismerésének egységére, férfúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége.»² Mit jelentenek ezek a szavak?

Krisztussal egy testet alkotunk, mely folyton fejlődik, míg el nem éri tökéletességét. Természetesen itt nem Krisztus természetes, fizikai testéről van szó, mely Szűz Máriától született. Ez a test ugyanis már régen teljesen kifejlődött. Attól a pillanattól kezdve, hogy dicsőségesen feltámadt sírjából, Krisztus teste nem lehet többé tökéletesebb. Teljes tökéletessége birtokában van, mely meg is illeti.

De van Krisztusnak egy másik teste is, melyet Krisztus a századok folyamán alakít ki: ez a test az Egyház, azok a lelkek, akik Krisztus életéből élnek a kegyelemmel. — Krisztussal együtt egy testet, egy misztikus testet alkotnak,³ melynek Krisztus a feje. «Krisztus kialakul bennünk!»⁴ «Növekedjünk benne.»⁵ A nagy apostol ezt a kedves gondolatát domborítja ki, amikor Krisztus és az Egyház közösségét összehasonlítja a fej és a test összetartozásával az emberi szervezetben.⁶ Hallgassuk tehát:

¹ I. Kor. 12, 12. és köv. Az Apostol még két kifejezést használ. Azt mondja, hogy úgy egyesülünk Krisztussal, mint a törzs és ágai (Róm. 6, 5.), mint az építőanyag az épülettel (Ef. 2, 21—22.); de különösen a fejjel egyesült test gondolatát domborítja ki.

² Ef. 4, 11—13.

³ A «misztikus» itt nem a «valóságossal», hanem a «fizikaival» áll szemben, mint majd látni fogjuk. *Misztikusnak* nevezzük, nemcsak azért, hogy Krisztus természetes testétől megkülönböztessük, hanem azért is, hogy ezzel kifejezzük Krisztus és az Egyház közösségének természetfeletti és bensőséges jellegét, azét a közösségét, mely egyedül csak a hittel megközelíthető *misztériumokon* alapul és velük állandósul. Az Egyház élő szervezet: a Szentlélek élteti Krisztus kegyelmével.

⁴ Gal. 4, 19.

⁵ Ef. 4, 15.

⁶ Különösen az első korinthusi levélben (12, 12—30.) fejt ki ezt a gondolatot eleven erővel.

«Amint ugyanis egy testben sok testrészünk van, ... azonképpen sokan vagyunk egy test Krisztusban ...»¹ Az Egyház a test és Krisztus a fő.² Másutt az Egyházat «Krisztus teljességének» nevezi,³ mint ahogy a tagok is az emberi szervezet teljességéhez tartoznak. Majd ezzel végzi: «Ti mindnyájan *egyek* vagytok Krisztusban.»⁴

Az Egyháznak tehát egy élete van Krisztussal. Szent Ágostonnak, Szent Pál hűséges visszhangjának kifejezése szerint Krisztus nem érthető meg teljesen az Egyház nélkül: elválaszthatatlanok, miként a fej is elválaszthatatlan a testtől. Krisztus és Egyháza egy közös létet alkot, az egész Krisztust: «Az *egész Krisztus* fej és test: a fej az Isten egyszülött Fia és az ő teste az Egyház.»⁵

Miért feje Krisztus az Egyháznak? Mert övé az elsőség. — Legelőször is övé az elsőség a dicsőségben: «Isten igen felmagasztalta őt és oly nevet adott neki, mely minden más név fölött van.»⁶ Övé az elsőség a tekintélyben: «Minden hatalom nekem adatott» az Atyától.⁷ De különösen övé az élet és a misztikus testben való belső működés elsősége: Isten «mindent lába alá vetett és megtette őt mindenek fölött az Egyháznak fejévé».⁸

Valamennyien arra vagyunk hivatottak, hogy Krisztus életéből éljünk; de ezt valamennyiünknek tőle kell várnunk. Mint már mondtuk, Krisztus halálával szerezte meg azt az elsőséget, azt a legfőbb hatalmat, hogy minden kegyelmet megadjon «minden világra jövő embernek».⁹ De övé az isteni lélekformálás elsősége is, hiszen minden lélek számára, — bár különböző fokban — ő az éltető kegyelem egyetlen forrása.¹⁰ Szent

¹ Róm. 12, 4—5. ² I. Kor. 12, 12. ³ Ef. 1, 23. ⁴ Gal. 3, 28.

⁵ De unitate Ecclesiae, 4. — Senki sem fejtette jobban ki ezt a tanítást Szent Ágostonnál. Különösen az Enarrationes in Psalmos c. művében tárgyalta.

⁶ Fil. 2, 9. ⁷ Mt 28, 18. ⁸ Ef. 1, 22. ⁹ Jn 1, 9. ¹⁰ Krisztusnak ez a bensőséges, isteni működése azokban a lelkekben, akik misztikus testét alkotják, különbözik attól a pusztán erkölcsi közösségtől, amely valamilyen emberi egyesület legfőbb feje és az egyesület tagjai között fennáll. Az utóbbinál a fő befolyása csak külsőleges és csak az a szerepe, hogy az egyes tagok különböző energiáit egyesítse és a közös cél felé irányítsa. Krisztus működése az Egyházban sokkal bensőségebb és mélyrehatóbb. Kiterjed maguknak a lelkeknek az életére. Ezért a *misztikus test* gondolata nem eszünk koholmánya, hanem egyike a legmélységesebb valóságoknak.

Tamás szerint «Krisztus nemcsak a maga számára, hanem mint az Egyház feje is elnyerte a kegyelem teljességét».¹

Kétségtelen, hogy Krisztus nem egyformán osztja szét a lelkek között kegyelme kincseit. De Szent Tamás hozzáteszi: ez azért van, hogy ebből a fokozatból az Egyháznak, misztikus testének szépsége és tökéletessége még jobban kitűnjék.² Ez Szent Pál gondolata. Miután kijelenti az Apostol, hogy a kegyelmet «mindegyikünk Krisztus ajándékozásának mértéke szerint» kapta,³ felsorolja a lelkeket ékesítő különböző kegyelmeket és azzal végzi, hogy ezek «Krisztus testének kiépítése végett» adatnak. Az egyes tagok különböznek, de ez a különbözőség az egység összhangjában forr össze.

Krisztus tehát a mi fejünk és az Egyház egyetlen misztikus testet alkot vele, melynek ő a feje.⁴ Ez a közösség Krisztus és tagjai között a legteljesebb egység. — Ha azok a lelkek, akik a keresztség és kegyelmi életük révén az Egyház tagjai, kapcsolatba jutnak az Egyházzal, magával Krisztussal jutnak kapcsolatba. Ez látszik Szent Pál életéből is. Mikor üldözte az Egyházat és Damaszkusz felé vágatott, hogy börtönbe hurcolja a keresztényeket, az uton lefordult lováról és egy hangot hallott, mely így szólt hozzá: «Saul, Saul, miért üldözesz engem?» Erre azt kérdezte: «Ki vagy, Uram?» És az Úr ezt feleli: «Én vagyok Jézus, akit te üldözesz.»⁵ Figyeljük meg, hogy Krisztus nem azt mondja: «Miért üldözöd tanítványaimat?» Pedig ezt inkább mondhatta volna, mivel már felment a mennybe, Szent Pál pedig csak a keresztényeket kereste. De mégis azt mondja: «Miért üldözesz engem? . . . Engem üldözesz.» Miért beszél így Krisztus? Mivel a tanítványok az ő tanítványai, közösségük az ő misztikus teste. Aki azokat a lelkeket üldözi, akik hisznek Jézus Krisztusban, az magát Krisztust üldözi.⁶

¹ III., q. 48. a. 1. ² I—II., q. 112. a. 4. ³ Ef. 4, 7. ⁴ «Miként egy ép emberi szervezet a maga egységében egyesíti a különböző tagokat, ugyanúgy az Egyház is, mely Krisztus misztikus teste, csak egy erkölcsi személyt alkot vele.» *Szent Tamás*: III., q. 49. a. 1. ⁵ Ap. cs. 9, 4—5.
⁶ *Non enim Saulus ipsum (Christum), sed membra ejus, id est, fideles ejus, in terra persequabatur. Nolu itamen dicere: sanctos meos, servos meos, postremo honorabilis, fratres meos; sed me, hoc est membra mea, quibus ego sum caput.* *Szent Ágoston*: Tract. in Joan. 28, 1.

Szent Pál jól megértette ezt a tanítást. Milyen erővel fejtette ki, milyen nyomatékosan hangsúlyozta! «Soha senki sem gyűlöli a testét; — mondja, — sőt ellenkezőleg, táplálja és ápolja, akárcsak Krisztus az Egyházat; mert mi az ő testének tagjai vagyunk, húsából és csontjaiból valók.»¹ Éppen azért, mivel oly szorosan egyesülünk Krisztussal, hogy egyetlen misztikus testet alkotunk vele, akarta Krisztus, hogy minden műve a miénk legyen.

Mélységes igazság ez, melyet gyakran szemünk elé kell állítanunk. Mint már mondtunk, az egész emberiség Krisztus, a megtestesült Ige közvetítésével, az ő személyében, az emberi nem fejében találta meg újra az Isten barátságát. Szent Tamás írja: Azon egység által, melyet a megtestesülés óta Krisztus hozott létre közte és köztünk, az a tény, hogy Krisztus helyetünk és nevünkben önként vállalta a szenvedést, annyira kedves Isten előtt, hogy ennek a kedvéért elfelejti mindazoknak a sérteit, akik egyesülnek Krisztussal.² Krisztus elégtétele és érdeme a miénk lett.³

Ettől a pillanattól kezdve elválaszthatatlanul Krisztushoz tartozunk.⁴ A mennyei Atya szemében egyek vagyunk Krisztussal. «Isten, — mondja Szent Pál, — aki gazdag az irgalmasságban, . . . noha bűneink miatt holtak voltunk is, — Krisztussal együtt életrekellett, *vele együtt életrekellett* és Krisztus Jézussal együtt az égiek közé helyezett el, hogy megmutassa a jövőendő időkben kegyelmének bőséges gazdagságát hozzánk való

¹ Ef. 5, 29—30. ² III., q. 49. a. 4. ³ Caput et membra sunt quasi una persona myst ca et ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra. *Szent Tamás*; III., q. 48. a. 2. ad 1. ⁴ *P. Prat S. J. La théologie de S. Paul* (Szent Pál teológiája) c. kiváló tudományos könyvében (2. köt., 52. l.) felsorol «egy csomó különös szót, melyek közül a legtöbb csak idegenszerűséggel vagy körülírással fordítható le más nyelvre. Az Apostol azért alkotta meg vagy újította fel ezeket a kifejezéseket, hogy szemléltető módon tudja kifejezni a keresztényeknek Krisztussal és Krisztusban való kimondhatatlan közösségét. Ilyenek: együtt szenvedni Jézus Krisztussal; vele együtt keresztre feszítettetni; vele együtt meghalni; vele együtt életre kelni; vele együtt feltámadni; vele együtt élni; megosztani alakját, megosztani dicsőségét, vele együtt győzni, vele együtt uralkodni; egyesülni alakjával, egyesülni életével, vele együtt örökölni. Ezekhez számíthatók még az *együtt részesedés, testbe kapcsolódás, ráépülés* kifejezései és még mások, melyek ugyan közvetlenül nem a keresztényeknek Krisztussal való egyesülését fejezik ki, hanem a keresztényeknek Krisztusban való egymásközi bőséges egységét jelölik.»

jóvoltából Krisztus Jézusban.»¹ Krisztussal együtt életrekel-
tett, hogy «*társörököseivé tegyen*» bennünket. Az Atya szemében
elválaszthatatlanok vagyunk Krisztustól. Szent Tamás azt
mondja, hogy «isteni bölcsesége ugyanazon örök elhatározásával
rendelte Krisztust és minket is az örök boldogságra».²
Az Atyának kedve telik Krisztus minden tanítványában is, akik
hisznek Fiában és kegyelméből élnek. Maga az Úr Jézus
mondja: «Az Atya szeret titeket, *mielhogy* ti szerettetek engem,
és hittétek, hogy én az Istentől jöttem ki.»³

Szent Pál szerint Krisztus, akinek akarata mindig benső-
ségesen megegyezett Atyjával, ezért adta magát áldozatul
Egyházáért: «Szerette az Egyházat, és önmagát adta érte.»⁴
Mivel az Egyháznak egy misztikus testet kellett alkotnia vele,
azért adta önmagát érte, hogy «*dicsővé tegye magának az*
Egyházat, hogy sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen
rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen».⁵ — És miután megvál-
totta, mindent neki adott.

Ó, bárcsak hinnénk ezekben az igazságokban! Bárcsak
megértenénk, mit jelent számunkra, hogy a keresztséggel belép-
hettünk az Egyházba, hogy a kegyelemmel Krisztus misztikus
testének tagjai lehetünk! «Ujjongjunk és hálaadás áradjon szív-
ünkéből, — kiált fel Szent Ágoston, — mert nemcsak kereszte-
nyekké, hanem *Krisztussá lettünk*. Értitek, testvéreim, Isten
kegyelmét? Csodálkozunk és borzongunk meg a gyönyörű-
ségtől, hogy Krisztussá lettünk; ő a fej, mi vagyunk a tagok.
Az egész ember: ő és mi . . . Kicsoda a fej és kik a tagok?
Krisztus és az Egyház. Esztelen kevélység vakmerő kívánsága
volna ez, — folytatja a nagy egyházdoktor, — ha nem maga
Krisztus méltóztatott volna megígérni nekünk ezt a dicsőséget,
amikor azt mondotta apostola, Szent Pál szájával: «Ti vagytok
Krisztus teste és tagjai.»⁶

¹ Ef. 2, 4—7.; v. ö. Róm. 6, 4.; Kol. 2, 12—13. ² . . . Cum uno
et eodem actu Deus praedestinaverit ipsum et nos. III., q. 24. a. 4.
³ Jn 16, 27. ⁴ Ef. 5, 25. ⁵ U. o. 27. ⁶ Christus facti sumus;
si enim caput ille, nos membra, totus homo, ille et nos . . . Tract. in
Joan. 21, 8—9. És másutt: Secum nos faciens unum hominem caput
et corpus. Enarrationes in Ps. 85., c. 1. Továbbá: Unus homo caput et corpus,
unus homo Christus et Ecclesia, vir perfectus. Enarrat. in Ps. 18., c. 10.

Igen, köszönjük meg Krisztus Jézusnak, hogy oly bensőségesen bekapcsolt bennünket életébe. Mindenét közös kincsünké tette: érdemeit, közbenjárását, javait, boldogságát, dicsőségét. — Ne ítéljük hát halálra magunkat a bűnnel, ne legyünk Krisztusnak holt tagjai, hanem a tőle nyert kegyelemmel, erényei szerint mintázott erényeinkkel, az övéből részesülő életszentségünkkel legyünk élő, természetfeletti szépségtől tündöklő tagjai. Olyan tagok, akikkel dicsekedhetik, akik méltók arra, hogy tagjai legyenek ennek a közösségnek, melyről azt akarta, hogy «ne legyen rajta sem folt, sem ránc, hanem legyen szent és szeplőtelen».

És mivel «valamennyien egyek vagyunk Krisztusban», mivel ugyanazon fő, Krisztus alatt ugyanazt a kegyelmi életet éljük, ugyanazon Szentlélek közreműködésével, bár az egyes tagoknak különböző feladatuk van, maradjunk mi is egyek egymás között. Egyesüljünk az összes szent lelkekkel, akik — akár az égben megdicsőült tagok, akár a tisztító tűzben szenvedő tagok, — egy testet alkotnak velünk, hogy teljesüljön Krisztus óhaj-tása: «... Hogy egyek legyenek.» Ez a *szentek egyességének* vigasztaló dogmája.

Szent Pál szerint azok a «szentek», akik Krisztushoz tartoznak, akár elnyerték már az égi koronát és már az örök boldogság honában laknak, akár még itt a földön harcolnak. De ezek az összes tagok mind egy testhez tartoznak, mert az Egyház egy: összetartanak, mindenük közös. «Ha az egyik tag szenved valamit, együtt szenved vele valamennyi tag; vagy ha az egyik tag megdicsőül, együtt örvendez vele valamennyi tag.»¹ Az egyik tag gazdagsága az egész test nyeresége és a test dicsősége kiárad mindegyik tagra.² Milyen mélységes távlatokat tár föl ez a gondolat felelősségünk előtt! . . . Minő eleven forrása ez az apostoli életnek! . . . Azért buzdít bennünket Szent Pál, hogy dolgozzunk mindaddig, míg mindnyájan el nem jutunk Krisztus misztikus testének «teljes életkorára».³

¹ I. Kor. 12, 26.

² Sicut in corpore naturali operatio unius membri cedit in bonum totius corporis, ita et in corpore spirituali, scilicet Ecclesia, quia omnes fideles sunt unum corpus, bonum unius alteri communicatur. *Szent Tamás*: Opusc. 7., Expositio Symboli, c. 13. V. ö. I—II., q. 21. a. 3.

³ Ef. 4, 13.

Ehhez azonban nem elég, ha mindig egyesülünk Krisztussal, aki a fő: szükséges az is, hogy «igyekezzünk megtartani az egyetértést (az egyetértés Lelkét, a szeretet Lelkét), a béke kötelékét».¹

Ez Krisztusnak is legfőbb vágya, mikor befejezi földi küldetését: «Hogy mindnyájan egyek legyenek, . . . amint mi, Atyám, egyek vagyunk, hogy tökéletesen eggyé legyenek.»² Mert — mondja Szent Pál, — «mindnyájan Isten fiai vagytok a hit által, mely Krisztus Jézusban vagyon.»³ Nincs többé zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, . . . mert ti mindnyájan egyek vagytok Krisztus Jézusban».⁴ — A végső cél: egység az Istenben, Krisztusban és Krisztus által: «Az Isten legyen minden mindenekben.»⁵

Szent Pál, aki oly erőteljesen kidomborította Krisztusnak és Egyházának egységét, Jézus misztikus testének végső megdicsőüléséről is szólni akart. Azt mondja tehát,⁶ hogy az Isten meghatározta napon, amikor majd ez a misztikus test «eléri tökéletes életkorát, melynek mértéke Krisztus teljessége»,⁷ felvirrad majd számára a dicsőség hajnala, mely örökre megszenteli az Egyháznak és fejének egyesülését. Az Egyház, mely addig is oly bensőségesen egyesült Jézus életével, most már elérkezik végső beteljesüléséhez és «Krisztussal együtt megdicsőül».⁸ A feltámadás diadalmaskodik a halálon, a legyőzendő utolsó ellenségen, azután Krisztus — Szent Pál kifejezése! — hódoló áldozatul bemutatja Atyjának a kiválasztottakat, akik végre valamennyien egyesülnek isteni fejük alatt; bemutatja ezt a közösséget, mely már nem tökéletlen, nem küzd ezernyi nyomorúság, kísértés, harc, gyarlóság és megpróbáltatás közepe, nem szenved többé a tisztítóhely tüzétől, hanem átalakul és megdicsőül összes tagjaiban.

Ó, milyen fönséges látvány lesz majd, mikor Krisztus Jézus felajánlja az örök Atyának azokat a megszámlálhatatlan, dicső győzelmi jelvényeket, melyek mind kegyelme hatalmát hirdetik! Minő látvány lesz majd ez az ország, melyet vérével szerzett és amely akkor szeplőtelen fényességben ragyog majd,

¹ Ef. 4, 3.² Jn 17, 21—23.³ Gal. 3, 26.⁴ Kol. 3, 11.⁵ I. Kor. 15, 28.⁶ U. o. 24—28.⁷ Ef. 4, 13.⁸ II. Tim. 2, 12.;

Róm. 8, 17.

mint annak az isteni életnek gyümölcse, mely a szentekben lüktet és boldogítja őket!

Most értjük csak meg, hogy Szent János, aki a Jelenések könyvében megsejtett valamit e csodákból és örömekből, miért hasonlította Jézus nyomán¹ menyegzőhöz, «a Bárány menyegzős lakomájához» az örök életet.² Megértjük végre, hogy a mennyei Jeruzsálem titokzatos leírásának méltó befejezésére miért írja le ugyancsak ő azt a lángoló vágyat, melyet Krisztus és az Egyház, a Vőlegény és Jegyese, mond most szüntelen egymásnak, várva a végső beteljesülés és a tökéletes egyesülés óráját: «Jöjj!»³

¹ Mt 22, 2.

² Jel. 19, 9.

³ U. o. 22, 16—17.

VI. A Szentlélek, Jézus Lelke.

Vázlat. — Az isteni üdvösségterv kifejtését a Szentlélekről szóló elmélkedés tetőzi be. A tárgy főfontossága. — I. A Szentlélek élete *a Szentháromságban*; az Atyától és a Fiútól *a szeretet által származik. A neki tulajdonított sajátos működés a megszentelés*, mert ő *a szeretet*, a beteljesülés, az egyesülés *műve*. — II. A Szentlélek működése *Krisztusban*: Jézus a Szentlélektől fogantatott; a Szentlélek öntötte Jézus lelkébe a megszentelő kegyelmet, az erényeket és ajándékait; Krisztus *emberi tevékenységét* a Szentlélek *irányította*. — III. A Szentlélek működése *az Egyházban*. A Szentlélek az Egyház lelke. — IV. A Szentlélek működése *a lelkekben*, kikben lakozik. — V. A Szentlélek *ajándékai*. — VI. *Ahítatunk* a Szentlélek iránt: hívjuk segítségül és hűségesen kövessük sugallatait.

A Szentírás egyik könyve, *Az apostolok cselekedetei*, az Egyház első napjait beszéli el. Ez a kedves, eleven erővel megírt könyv Szent Lukács műve, aki a legtöbb elbeszélte eseménynek maga is tanuja volt. — Láthatjuk belőle, hogyan alakul ki Jeruzsálemben az Egyház, melyet Jézus az apostolokra alapított, hogyan terjed el aztán Júdeán kívül is, különösen Szent Pál igehirdetése következtében. A könyv legnagyobb része valóban a nagy apostol utazásait, munkáját és küzdelmeit beszéli el. Elkísérhetjük igehirdető útjainak csaknem minden állomására. Ezek a lapok elevenen és szemléltetően tárják fel azt a számtalan megpróbáltatást, melyet Szent Pálnak el kellett viselnie. Elmondják, milyen számtalan nehézséggel találkozott, mennyi váratlan kalandba keveredett, mennyit kellett szenvednie különféle utazásai közben, hogy mindenfelé terjessze Jézus nevét és dicsőségét.

Az apostolok cselekedeteiben olvassuk, hogy mikor Szent Pál egyik missziós körútján Efezusba érkezett, találkozott néhány tanítvánnyal. Azt kérdezi tőlük: «Vajjon vettétek-e a Szentlelket, minekutána hívők lettetek?» A tanítványok azt felelik neki: «Még azt sem hallottuk, hogy van-e Szentlélek?»¹

¹ Ap. cs. 19, 2.

Mi ezt már nem mondhatjuk, mert nagyon jól tudunk a Szentlélek létezéséről. Mégis, hány keresztény van manapság is, aki csak név szerint ismeri, de majdnem semmit sem tud a lelkekben végzett működéséről! Pedig Isten üdvösségtervét nem érthetjük meg a nélkül, hogy amennyire csak lehetséges, határozott fogalmunk ne volna arról: mit jelent számunkra a Szentlélek.

Szent Pál csaknem minden egyes szövegben, ahol a természetfeletti fogadott fiúságunkra vonatkozó örök gondolatokat fejtegeti, mindenütt, ahol a kegyelemről vagy az Egyházzól van szó, beszél «az Isten Lelkéről», «Krisztus Lelkéről», «Jézus Lelkéről» is. «A gyermekkéfogadás lelkét vettük, amelyben azt kiáltjuk: Abba (Atyánk!).»¹ «Isten elküldé Fiának Lelkét szívünkbe, aki azt kiáltja: Abba! Atya!»² «Nem tudjátok-e, hogy az Istennek temploma vagytok, és az Isten Lelke lakik bennetek?»³ Továbbá: «Vagy nem tudjátok-e, hogy tagjaitok a Szentléleknek temploma, ki bennetek vagyon?»⁴ «Benne (Krisztusban) az egész egybeszerkesztett építmény az Úr szent templomává növekszik. Ti is egybeépültök benne az Istennek lakóhelyévé a Lélekben.»⁵ Úgyhogy amint egy test vagyunk Krisztusban, ugyanúgy egy Lélek éltet mindnyájunkat: «Egy test és egy lélek...»⁶ A Szentlélek jelenléte annyira fontos lelkünkben, hogy Szent Pál azt mondja: «Akiben nincs meg Krisztus Lelke, az nem az övé.»⁷

Most már megértjük, hogy az Apostol, aki semmit sem viselt annyira szíven, mint azt, hogy Krisztus éljen tanítványai lelkében, miért kérdezi tőlük: vették-e már a Szentlelket. «Mert csak azok az Isten gyermekei, akiket az Isten lelke vezet.»

Tehát csak akkor ismerjük meg teljesen Krisztus misztériumát és megszentelődésünk üdvösségrendjét, ha tekintetünket erre az isteni Lélekre és bennünk való működésére fordítjuk. — Láttuk, hogy egész életünk célja: alázattal minél mélyebbre hatolni Isten gondolataiba, és a gyermek egyszerűségével a lehető legtökéletesebben hozzájuk alkalmazkodni. Mivel azonban ezek a gondolatok Isten gondolatai, azért föltétlenül megvalósulnak. Biztosan megtermik megszentelődé-

¹ Róm. 8, 15.² Gal. 4, 6.³ I. Kor. 3, 16.⁴ I. Kor. 6, 19⁵ Ef. 2, 21–22.⁶ Ef. 4, 4.⁷ Róm. 8, 9.

sünk gyümölcsseit, ha hittel és szeretettel fogadjuk be őket. Hogy azonban Isten tervébe behatolhassunk, ahhoz nem elég, ha «Krisztust befogadjuk»,¹ hanem Szent Pál megjegyzése szerint «be kell fogadnunk a Szentlelket» is és alá kell vetnünk magunkat működésének, hogy «egyek legyünk Krisztussal».

Ezt látjuk az Úr Jézus példájából is. Az utolsó vacsora után abban a csodálatos beszélgetésben, melyben «barátai» előtt felfedte a nekik hozott örök élet titkait, ő maga többször is beszél a Szentlélekről, majdnem annyiszor, mint Atyjáról. Azt mondja, hogy ez a Lélek helyettesíti majd, ha már fölment a mennybe. Ez a Lélek megtanítja majd őket minden igazságra. Ez a Tanító annyira szükséges, hogy Jézus «kéri Atyját, küldje el nekik és maradjon bennük».

Miért tartotta volna olyan fontosnak isteni Megváltónk, hogy a Szentlélekről beszéljen abban az ünnepies órában, olyan nyomatékos kijelentésekkel, ha az csak holt betű maradna számunkra? Nem vetjük-e meg őt, nem súlyos veszteség-e lelkünknek, ha hallgatással mellőzzük ezt a számunkra olyan életbevágó fontosságú misztériumot?²

Megkíséreljük tehát, hogy a lehető legvilágosabban leírjuk a Szentlélek életét az imádandó Szentháromságban; — működését Krisztus emberségében; — szüntelen jótéteményeit, melyekkel elhalmozza Egyházát és a lelkeket.

Ezzel nagy általánosságban kifejtettük Isten üdvösség-tervének célszerű elrendezését.

Kétségtelen, hogy erről a tárgyról csak mélységes tisztelettel beszélhetünk. De mivel Krisztus Urunk nyilatkoztatta ki,

¹ Jn. 1, 12.

² Dicsőésges emlékezetű XIII. Leó pápa a Szentlélekről szóló körlevelében (*Divinum illud munus*, 1897. május 9.) keserűen panaszkodik, hogy «a keresztényeknek nagyon szegényes ismereteik vannak a Szentlélekről. Ajtatóssági gyakorlataikban ugyan gyakran kerül ajkukra neve, de hitüket sűrű sötétség veszi körül». Azért a pápa erőlesen sürgeti, hogy «az összes hit-szónokok és lelkipásztorok buzgón és gyakrabban, «diligentius et uberius», oktassák a népet a Szentlélekről.» Azt akarja, hogy «kerüljék el az aprólékos teológiai vitákat és a hittitkok mélységeit kutató vakmerő kísérleteket, viszont világos fejtegetéssel emlékeztessék a híveket arra a számos magasztos jótéteményre, mellyel az isteni Ajándékozó elárasztotta és most is szüntelenül elárasztja lelkünket. Mert ebben a magasztos és termékeny hittitokban minden tévedésnek vagy tudatlanságnak teljesen el kell tűnnie, «prorsus depellatur»: Tévedés és tudatlanság méltatlan a világosság fiaihoz.»

hitünk szeretettel és bizalommal szemlélheti. Kérjük alázatosan a Szentlelket, hogy világosítsa meg lelkünket isteni fényességének egy sugarával. Ő biztosan meghallgatja könyörgésünket.

I.

Csak azt tudjuk a Szentlélekről, amire a kinyilatkoztatás tanított bennünket. Mit mond hát hitünk?

A végtelen Létező lényegéhez tartozik, hogy egy Isten legyen három személyben: Atya, Fiú és Szentlélek. Ez a Szentháromság hittitka.¹ Hitünk szerint Istenben egy természet és három személy van.

Az Atya megismeri önmagát. Ezt a megismerését egy végtelen Szóban, az Igében jelenti ki. Ez egyszerű és örök tény. A Fiú, aki az Atyától születik, hasonló hozzá és egyenlő vele, mivel az Atya közli vele természetét, életét, tökéletességeit.

Az Atya és a Fiú közös és kölcsönös szeretettel vonzódik egymáshoz. Az Atya a legteljesebb tökéletesség és szépség, a Fiú tökéletes hasonmása az Atyának. Azért odaadó szeretettel vannak egymás iránt. Ez a kölcsönös szeretet, mely az Atyától és a Fiútól mint egyetlen forrásból származik, az Istenben személyes szeretet; Személy, aki mindkettőtől különbözik és a neve Szentlélek. Ezzel a titokzatos névvel mást nem illet a kinyilatkoztatás.

A Szentlélek az isteni élet benső működésének végső célja: mintegy betetőzi a Szentháromság belső tevékenységének körét, — ha szabad így kifejeznünk magunkat, mikor dadogó nyelvünkkel ilyen magasztos titokról beszélünk. De ő is Isten, akár az Atya és a Fiú. Mint nekik, velük együtt neki is egy és ugyanazon isteni természete van: ugyanaz a mindentudása, ugyanaz a mindenhatósága, ugyanaz a fölsége, ugyanaz a jósága.

Ennek az isteni Léleknek Szent a neve;² a szentség Lelke. Szent önmagában és megszentel. Mikor az angyal hírül vitte

¹ Fides autem catholica haec est: ut unum Deum in Trinitate et Trinitatem in unitate veneremur . . . neque confundentes personas, neque substantiam separantes. A Szent Atanázsnak tulajdonított hitvallásból (symbolum Athanasianum).

² Lásd fentebb, 23. l. 2. jegyzet, amit mondtunk a Szentháromság szentségéről és hogy — Szent Tamás szerint — miért nevezzük *szentnek* a Lelket.

Szűz Máriának a megtestesülés titkát, így szól hozzá: «A Szentlélek száll tereád, . . . azért a Szent is, mi tőled születik, Isten fiának fog hivatni.»¹ A megszentelés művét különösen a Szentléleknek tulajdonítjuk. Hogy ezt és a következőkben a Szentlélekről mondandókat megértsük, néhány szóval ki kell fejtenünk a teológia egyik fejezetét, az isteni személyeknek tulajdonított működések tanát (*appropriatio*).

Mint tudjuk, Istenben csak egy értelem, egy akarat, egy mindenhatóság van, mert csak egy isteni természete van, de a személyek különbözők benne. Ez a különbség azokból a titokzatos *működések*ből származik, melyek *az Isten benső életében* folynak le, valamint azokból a kölcsönös vonatkozásokból, melyek ezekből a *működések*ből fakadnak. Az Atya nemzi a Fiút, a Szentlélek az Atyától és a Fiútól származik. «A nemzés, az Atyaság» az első személy kizárólagos sajátsága, «a Fiúság» a Fiú személyes sajátsága, valamint «az Atyától és a Fiútól a szeretet útján való származás» a Szentlélek személyes sajátsága. Ezek a személyes sajátságok kölcsönös vonatkozásokat hoznak létre az Atya, a Fiú és a Szentlélek között. Különbözésük ezekből származik. — De ezeken a sajátságokon és vonatkozásokon kívül a három isteni személyben minden közös és oszthatatlan: ugyanaz az értelmük, ugyanaz az akaratuk, ugyanaz a bölcsességük, ugyanaz a mindenhatóságuk, ugyanaz a fölségük, mivel ugyanaz az oszthatatlan isteni természet közös mindhárom személyben. — Mindössze ennyit tudhatunk az Isten belső működéseiről.

Ami a «külső» működést illeti, *az Istenen kívül* végbemenő cselekvések, akár az anyagi világban folynak le, mint például az összes teremtményeknek céljuk felé irányítása, akár a lelkek világában, mint például a kegyelemközlés, közösek mindhárom isteni személyben. Miért? Mert e működéseknek, cselekvéseknek forrása az isteni természet, ez a természet pedig mindhárom isteni személyben egy és oszthatatlan. A Szentháromság mint egyetlen ok működik a világban. — De Isten azt akarja, hogy az emberek ne csak az isteni egységet, hanem a személyek Háromságát is elismerjék és magasztalják. Az Egyház például a liturgiában ezért tulajdonít egy meghatározott isteni személynek olyan

¹ Lk 1, 35.

működések, melyek a világban végbemennek; mert bár mindhárom isteni személy közös működései, mégis különös vonatkozásuk vagy belső rokonságuk van azzal a feladattal, — ha szabad ezt mondanunk, — melyet az az isteni személy betölt a Szentháromságban, a maga sajátos és kizárólagos tulajdonságaival.

Igy tehát, mivel a másik két személy eredete, forrása és létalapja az Atya — a nélkül, hogy ez az Atya számára fokozati felsőbbiséget vagy időbeli elsőbbséget jelentene, — azért mindazt a művet, mely a világban megvalósult, és amelyekben különösen a mindenhatóság nyilvánul meg, vagy amelyekben főként az *eredet* jellege domborodik ki, az Atyának tulajdonítjuk. Ilyen például a teremtés, mellyel Isten a semmiből hozta létre a mindenséget. A Credóban imádkozzuk: «Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében.» E szerint az Atyának talán több része volna, nagyobb hatalmat nyilvánítana ebben a műben, mint a Fiú és a Szentlélek? Nem; tévedés volna ezt hinnünk. A Fiú és a Szentlélek ugyanolyan mértékben közreműködik benne, mint az Atya, mert Isten kifelé mindenhatóságával működik, a mindenhatóság pedig közös mindhárom isteni személyben. — Miért beszél hát akkor így az Anyaszentegyház? Azért, mert a Szentháromságban az Atya az *első* személy, az *eredet nélküli* eredet, akitől a másik két személy származik; ez az ő személyes, kizárólagos sajátsága, mely megkülönbözteti a Fiútól és a Szentlélektől. És hogy el ne felejtjük ezt a sajátságot, azért kell az Atyának tulajdonítanunk mindazon rokontermészetű külső működések, amelyek ezt a sajátságot domborítják ki.

Ugyanez áll a Fiú személyére is. A Szentháromságban ő az Ige, aki az értelem útján születik az Atyától. Ő az isteni gondolat végtelen kifejezése, különösen pedig ő az örök Bölcsesség. — Ezért neki tulajdonítandók azok a működések, amelyekben különösen az isteni bölcsesség tükrözik.

Végül így van a Szentlélekkel is. Mi az ő szerepe a Szentháromságban? Ő az isteni működéseknek, magának az Isten életének végső célja. Ő úgyszólván lezárja a belső isteni élet körét. Ő a beteljesülés a szeretetben. Az ő személyes sajátsága, hogy az Atyától és a Fiútól a szeretet útján származik. Ezért

mindaz, ami a beteljesülés, a tökéletesség műve, mindaz, ami a szeretet, az egyesülés, következésképpen a szentség műve, — mert életszentségünk mértéke Istennel való egyesülésünk foka, — a Szentléleknek tulajdonítandó. Tehát e szerint a megszentelés nagyobb mértékben az ő műve, mint az Atyáé és a Fiúé? Nem; megszentelésünk mindhárom isteni személy közös műve. De — ismételjük — mivel a lélek megszentelése a tökéletesség, beteljesülés, egyesülés műve, azért elsősorban a Szentléleknek tulajdonítandó, mert így könnyebben eszünkbe jutnak a Szentlélek személyes sajátságai, és abban is magasztaljuk és imádjuk, ami megkülönbözteti az Atyától és a Fiútól.

Isten azt akarja, hogy — mondhatnók — egyforma szívügyünk legyen mind az isteni személyek Háromságának tisztelete, mind az isteni természet egységének imádása. Ezért akarja azt is, hogy az Egyház a maga nyelvén ne csak arra emlékeztesse gyermekeit, hogy egy Isten van, hanem arra is, hogy benne három személy van.

Ez a teológiában az isteni személyeknek tulajdonított működések tana (*appropriatio*). Alapja a kinyilatkoztatás. Az Egyház is elfogadja.¹ Célja, hogy kidomborítsa minden egyes isteni személy sajátos tulajdonságát. Így kidomborítva az egyes sajátságokat, jobban megismerteti, megszeretteti őket. Szent Tamás mondja, hogy az Egyház hitünk erősítésére használja az *appropriatio* nyelvét: *ad manifestationem fidei*.² Az egész örökkévalóságon át abban áll majd életünk és boldogságunk, hogy szemléljük, szeretjük és élvezzük Istent, úgy amint van, azaz természete egységében és a személyek Háromságában. Szabad-e csodálkoznunk azon, hogy Isten, aki erre az életre szán, erre a boldogságra készít elő bennünket, azt akarja, hogy már itt a földön rágondoljunk egyrészt természetének isteni tökéletességeire, másrészt azokra a sajátságokra, amelyek megkülönböztetik az egyes személyeket? Isten végtelenül dicséretre méltó mind egységében, mind Háromságában. Az isteni személyek époly csodálatosak természetük osztatlan egységében, mint a köztük fennálló vonatkozásokban, melyek alapján egymástól különböznek.

¹ XIII. Leó 1897. május 9-én kelt körlevelében mondja, hogy az Egyház ezt az eljárást *aptissime*: „igen helyesen” alkalmazza. ² I., q. 39. a. 7.

«Mindenható, boldog, örök Isten, örülök mindenhatóságodnak, boldogságodnak, örökkévalóságodnak! Mikor látlak meg, ó Ősforrás, melynek soha nem volt eredete? Mikor látom meg születni öledből Fiadat, aki veled egyenlő? Mikor látom meg egyesülésekből származni a Szentlelket, aki betetőzi termékenységteket, megkoronázza örök működéseket? . . .»¹

II.

Most már nem lesz nehéz megértenünk azt, amire a Szentírás és az Egyház tanít bennünket a Szentlélek működéseiről.

» Lássuk először a Szentlélek működését az Úr Jézusban. Közeledjünk tisztelettel Krisztus Jézus isteni személyéhez és szemléljük azokat a csodálatos titkokat, melyek megtestesülésekor vagy megtestesülése után valósultak meg.

Mint már e titok tárgyalásakor említettük, a Szentháromság teremtett egy lelket, akit emberi testtel egyesített, hogy emberi természetet alkosson belőlük. Ezt az emberi természetet egyesítette az Ige isteni személyével. A három isteni személy együtt működött közre ennél a titokzatos múnél, bár rögtön hozzá kell tennünk, hogy ennek a műnek végső célja egyedül az Ige volt: egyedül az Ige, a Fiú testesült meg.² A megtestesülés tehát a teljes Szentháromság műve, de különösen a Szentléleknek tulajdonítandó. Ezt imádkozzuk a Hiszekegyben: «Hiszek... Jézus Krisztusban, a mi Urunkban, ki fogantaték Szentlélektől.» A Credo csak az angyal szavait ismétli, melyeket Szűz Máriához intézett: «A Szentlélek száll tereád, . . . azért a Szent is, mi tőled születik, Isten fiának fog hivatni.»

Itt felmerülhet a kérdés, miért éppen a Szentlélek sajátos működésének tulajdonítandó a megtestesülés? Más okokon kívül, melyeket Szent Tamás említ,³ főként azért, mert a Szentlélek a személyes szeretet, az Atya és Fiú szeretete. Bár a megtestesülés által való megváltás végtelen bölcsesség műve, leg-

¹ Bossuet : Előkészület a halálra, 4. imádság. ² Néhány egyházatya hasonlatával élve, mikor valaki felveszi ruháit, ebben a műveletben két másik személy segítheti. Mindhárman közreműködnek a cselekvésben és előmozdítják célját, de csak egy személy van felöltözve. Ez a kép természetesen csak gyarló hasonlat. ³ III., q. 32. a. 1.

főbb oka mégis Istennek irántunk való szeretete. «Úgy szerette Isten e világot, hogy egyszülött Fiát adta.»¹

Milyen csodálatos és termékeny a Szentlélek ereje Krisztusban! Nemcsak az emberi természetet egyesíti az Igével, hanem a megszentelő kegyelmet is ő önti Jézus lelkébe.

Krisztus Jézusban két különböző természet van. Mindkettő tökéletes, de egy személyben egyesült: az Igében, aki összetartja őket. Ez «az egyesülés kegyelme» (*gratia unionis*); ezáltal egyesül az emberi természet az Ige isteni személyével. Ez a kegyelem a maga nemében egyedülálló, érzékfölötti és mással nem közölhető. Általa egyesül az Igével Krisztus embersége, mely Isten igaz Fiának embersége és az örök Atya végtelen tetszésének tárgya lett. — De az emberi természet, mely így teljesen egyesült az Igével, nem semmisült meg és nem vesztette el tevékenységét: megtartja lényegét, teljességét, valamint erőit és képességeit; cselekvésre képes. A «megszentelő kegyelem» azonban ezt az emberi természetet megnemesíti, hogy természetfeletti módon cselekedhessék.

Más szavakkal így fogalmazhatjuk ugyanezt a gondolatot: a «személyes egyesülés kegyelme» egyesíti az emberi természetet az Ige személyével és ezzel mintegy az Istenséget teszi Krisztus lényének hordozójává. Krisztus *ezáltal Isten*. Ezzel az egyesülés kegyelmének a szerepe, mely egyetlen a maga nemében, véget is ér. — De ezt az emberi természetet fel kellett ékesítenie a «megszentelő kegyelemnek» is, hogy minden képességével *isteni módon cselekedhessék*. Ez a megszentelő kegyelem, mely az egyesülés kegyelmével «rokontermészetű» (*connaturalis*, vagyis mintegy természetszerűen következik az egyesülés kegyelméből), Krisztus lelkét az Igével való egyesülés magaslatára emeli,² úgyhogy ennek következtében az emberi természet, — amely «az egyesülés kegyelme» révén az Igével egyesült, — úgy cselekedhetik, mint az ilyen magasztos méltóságra emelt lélekhez illik, és meghozhatja isteni gyümölcsseit.

Éppen azért a megszentelő kegyelmet Krisztus nem olyan mértékben kapta, mint a kiválasztottak, hanem a maga teljes-

¹ Jn 3, 16.

² *Gratia habitualis Christi intelligitur, ut consequens unionem hypostaticam, sicut splendor solem. Szent Tamás: III., q. 7. a. 13.*

ségében: «És mi láttuk őt, . . . aki *telve volt malaszttal.*» — És ezt a megszentelő kegyelmet Krisztus lelkébe a Szentlélek öntötte.¹

Ugyanakkor Jézus lelkébe öntötte az erények teljességét² és ajándékainak teljességét: «És rajta leszen majd az Úr lelke.»³ — Így jövendölt Izaiás a Szent Szűzről és Krisztusról, akinek tőle kellett születnie: «Vessző kél majd Jessze törzséből és virág nő ki gyökeréből. És rajta leszen majd az Úr lelke: a bölcsesség és az értelem lelke, a tanács és az erősség lelke, a tudás és a jámborság lelke, és eltölti őt az Úr félelmének lelke.»

Egy nevezetes alkalommal — Szent Lukács elbeszélése szerint, — Krisztus Urunk magára alkalmazta a prófétának ezt a szövegét. Tudjuk, hogy Krisztus korában a zsidók szombatonként összejöttek a zsinagógában. Egy törvénytudós, akit a jelenlevők közül választottak, felolvasta a Szentírás szövegének arra a napra kijelölt részét. Szent Lukács elmondja, hogy egyik szombaton, nyilvános élete kezdetén, isteni Megváltónk is bement a názáreti zsinagógába. Odaadják neki Izaiás próféta könyvét. Mikor kinyitotta, arra a helyre talált, ahol ez volt írva: «Az Úr lelke énrajtam, azért kent föl engem; elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, meggyógyítani a töredelmes szívűeket, felszabadulást hirdetni a foglyoknak és látást a vakoknak, szabadon bocsátani a megtörtetteket, hirdetni az Úr kedves esztende-

¹ Tehát Krisztusban más az «egyesülés kegyelmének» hatása, mely befejeződik azzal, hogy megalkotta az emberi természet egyesülését az Ige személyével és más a megszentelő kegyelem hatása, mely az emberi természetet képessé teszi a természetfeletti cselekvésre. (Ez a természet az Igével való egyesülés ellenére is — mind lényegét, mind képességeit tekintve — teljes marad.) Tehát nem ugyanazt a szót használjuk kétféle alkalmazásban, mint első tekintetre látszik, és a megszentelő kegyelem nem fölösleges Krisztusban. (Szent Tamás: III., q. 7. a. 1. és 13.) V. ö. *Schwalm*: Le Christ d'après S. Thomas d'Aquin, 2. fej. 6. §. — Megjegyzendő még, hogy «az egyesülés kegyelme» csak Krisztusban van meg, míg a megszentelő kegyelem él az igazak lelkében is. Krisztusban az utóbbinak teljessége van meg. Mi valamennyien ebből a teljességből merítjük a megszentelő kegyelmet, kisebb vagy nagyobb mértékben. Különösen megjegyzendő, hogy Krisztus nem fogadott fia Istennek, mint mi a megszentelő kegyelem által; Ő természet szerint Isten Fia. Bennünk a megszentelő kegyelem valósítja meg az istenfiúságot; Krisztusban az a feladata a megszentelő kegyelemnek, hogy emberi természete, — mely «az egyesülés kegyelme» révén egyesült az Ige személyével és ugyanazon kegyelemmel Isten tulajdon Fiának embersége lett, — vele természetfeletti módon cselekedhessék.

² L. fentebb 50. és köv. l.

³ Iz. 11, 2.

jét.» — Az Úr Jézus becsukta a könyvet, visszaadta és leült. Mindenkinnek a szeme rajta függött a zsinagógában. Ekkor így szólt hozzájuk: «Ma teljesedett be ez az írás füleitek hallatára.»¹ Az Úr Jézus magáévá tette Izaiás szavait, melyek a Szentlélek működését kenethez hasonlítják.² A Szentlélek kegyelme, mint az öröm olaja, szétáradt Krisztusban; először Isten Fiává és Messiássá avatta, azután eltöltötte ajándékainak teljességével és isteni kincseinek bőségével: «Felkent téged az Isten . . . az öröm olajával társaid felett.»³ Ez a magasztos fölkenés a megtestesülés pillanatában ment végbe. A Szentlélek azért szállt le Jézusra látható alakban, galamb képében megkeresztelkedése napján, amikor a megtestesült Ige megkezdte nyilvános életét, hogy ezt a fölkenést jelképezze és a zsidók előtt kinyilvánítsa, hogy Krisztus a Messiás, vagyis az Úr Fölkentje. Valóban, Krisztust erről a jelről kellett felismerni, mint előhírnöke, Keresztelő Szent János is kijelentette: «Az a Messiás, akire leszáll a Szentlélek.»⁴

Az evangélisták ettől a pillanattól kezdve hangsúlyozzák, hogy Krisztus lelkének minden megnyilvánulását a Szentlélek irányította, tevékenységét a Szentlélek ihlette. A Szentlélek vezeti a pusztába, hogy ott megkísértessék: «Jézust a pusztába vivé a Lélek, hogy megkísértse az ördög.»⁵ A pusztában való tartózkodása után «a Lélek erejével tért vissza Galileába».⁶ E Lélek által úzi ki a megszállottak testéből az ördögöt.⁷ A Szentlélek működése folytán remeg meg az örömtől, amikor megköszöni Atyjának, hogy isteni titkait kijelentette a kisdedeknek: «Azon órában örvendezék a Szentlélekben.»⁸ Végül Szent Pál mondja, hogy Krisztus főművét, mellyel különösen kinyilvánította Atyja iránt és irántunk való szeretetét, a világ üdvösségéért felajánlott keresztdozatát a Szentlélek ösztönzésére hozta meg: «. . . A Szentlélek által önmagát hozta áldozatul szeplőtelenül Istennek.»⁹

Mit jelentenek ezek a kinyilatkoztatások? — Azt, hogy Krisztusban az emberi tevékenységet a szeretet Lelke irányí-

¹ Lk 4, 16. és köv. ² A liturgiában (Veni Creator Spiritus-himnus) a Szentlélek neve spiritalis Unctio, «lelki Kenet». ³ Zs. 44, 8.; v. ö. Ap. cs. 10, 38.: «Mikép kente föl az Isten Szentlélekkel és erővel a Názáretből való Jézust . . .» L. még Mt 12, 18. ⁴ Jn 1, 33. ⁵ Mt 4, 1. ⁶ Lk 4, 14. ⁷ Mt 12, 28. ⁸ Lk 10, 21. ⁹ Zsid. 9, 14.

totta. *Krisztus*, a megtestesült Ige *cselekszik*, minden cselekedete az Ige egyetlen személyének cselekedete, akivel egyesült az emberi természet. De Krisztus a Szentlélek *sugallatára*, ösztönzésére cselekedett. Jézus lelke a személyes egyesülés kegyelmével az Ige lelke lett. Ez a lélek telve volt a megszentelő kegyelemmel és a Szentlélek vezetésével cselekedett mindent.

Ezért volt Krisztus Jézusnak minden cselekedete szent. — Lelkét Isten teremtette, mint minden lelket, de az övé egészen szent, elsősorban azért, mert egyesült az Igével. Így a megtestesülés első pillanatától kezdve egyesült az isteni személlyel, miáltal nemcsak szent lett, hanem maga a szentség, maga az Isten Fia: «... A Szent, mi tőled születik, Isten Fiának fog hivatni.» — Továbbá szent azért, mivel a megszentelő kegyelem ékesíti, mely képessé teszi természetfeletti cselekvésre, amint méltó ahhoz a magasztos egyesüléshez, mely elidegeníthetetlen kiváltsága. — Végül szent ez a lélek azáltal is, hogy minden megnyilatkozása, minden működése, bár egyedül a megtestesült Ige működése, a Szentléleknek, a szeretet Lelkének, a szentség Lelkének ösztönzésére, sugallatára megy végbe.

Imádjuk ezeket a csodálatos titkokat Krisztus lelkében! A Szentlélek megszenteli Krisztus lényét, megszenteli tevékenységét. És mivel Krisztusban ez a szentség a legnagyobb fokú, mivel példaképe minden emberi életszentségnek, melynek hódolattal kell adózni, azért énekli mindennap az Egyház: «Te egyedül vagy szent, Jézus Krisztus.» Egyedül szent, mert megtestesüléseddal egyedül te vagy az Isten igaz Fia. Egyedül szent, mert tiéd a megszentelő kegyelem teljessége, hogy szétoszd közöttünk. Egyedül szent, mert lelked végtelen simulékonysággal hajlott a szeretet Lelkének ösztönzésére, aki vezette és kormányozta minden megnyilatkozásodat, minden cselekedetedet és kedvesekké tette őket Atyád előtt.

«És rajta leszen majd az Úr Lelke . . .»

III.

Azok a csodák, melyek a Szentlélek sugallatára Krisztusban végbementek, bennünk is megvalósulnak, legalábbis részben, ha engedjük, hogy ez az isteni Lélek vezessen bennünket. — De elnyertük-e mi is ezt a Szentlelket? Igen, kétségtelenül.

Jézus mennybemenetele előtt megígérte tanítványainak, hogy kéri Atyját, küldje el nekik a Szentlelket. Külön imádságban kérte a Szentlélek elküldését lelkünk számára. «Kérni fogom az Atyát és más Vigasztalót ad nektek, . . . az igazság Lelkét.»¹ Tudjuk, hogyan teljesült Jézus kérése, milyen bőséggel szállt le pünkösdkor a Szentlélek az apostolokra. Ez a csoda jelezte, hogy az isteni Lélek mintegy birtokába vette az Egyházat, Krisztus misztikus testét. Elmondhatjuk, hogyha Krisztus az Egyház feje, a Szentlélek a lelke. Ő vezeti és ihleti ezt az Egyházat, Jézus szavai szerint megőrzi Krisztus igazságában és abban a világosságban, melyet ő hozott a világnak: «Megtanít titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.»²

A Szentlélek ezen működése az Egyházban nagyon sokféle és változatos. — Fentebb említettük, hogy Krisztust kimondhatatlanul fönséges módon a Szentlélek kente föl Messiássá és Főpappá; azokat is, akiket Krisztus részesíteni akar papi hatalmában, hogy itt a földön folytatói legyenek megszentelő küldetésének, a Szentlélek keni föl: «Vegyétek a Szentlelket . . . A Szentlélek helyezett titeket püspököknek, hogy kormányozzátok az Istennek Egyházát.»³ A Szentlélek beszél az ő szájukkal, ő ad erőt tanubizonyosságuknak.⁴ — Sőt azokat a hiteles eszközöket, melyeket Krisztus szolgálaira bízott, hogy velük életet öntsenek a lelkekbe, a szentségeket sem szolgáltatja ki soha az Egyház a nélkül, hogy segítségül ne hívná a Szentlelket. A Szentlélek termékenyíti meg a keresztségét.⁵ «Ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába.»⁶ «Isten — mondja Szent Pál, — megmentett minket . . . a Szentlélek eszközölte újjászületés és megújítás fürdője által.»⁷ — A bérálás szentsége a Szentlelket közli, hogy a keresztyén hívót Krisztus hős katonájává kenje fel. Ő adja meg ebben a szentségben a keresztyén élet nagykorúságát és ő öltöztet Krisztus erejébe. — A keleti liturgia tanúsága szerint a kenyér és a bor átlényegülése Krisztus testévé és vérévé szintén a Szentléleknek tulajdonítandó. — A bűnbánat szentségében szintén a Szent-

¹ Jn 14, 16—17.² U. o. 26.³ Jn 20, 22.; Ap. cs. 20, 28.⁴ Jn 15, 26.; Ap. cs. 15, 28.; 20, 22—28.

szóló fejezetet.

⁶ Jn 3, 5.⁷ Tit. 3, 5.⁵ Lásd később a keresztségről

lélek által nyerjük el bűneink bocsánatát.¹— Az utolsó kenet szentségében őt kérjük, hogy «kegyelme gyógyítsa meg a beteg szenvedéseit és bűneit». — A házasság szentségében a Szentlelket hívja segítségül az Egyház, hogy a keresztyén jegyesek életükkel utánozhassák a Krisztus és az Egyház közti bensőséges egyesülést.

Milyen eleven, mélyreható és folytonos a Szentlélek működése az Egyházban! Igen, jól mondja Szent Pál: Ő «az élet Lelke».² Az Egyház ezt az igazságot ismétli Credójában, mikor azt énekli, hogy hisz «az elevenítő Szentlélek Úristenben». Valóban, ő az Egyház lelke, éltető forrása, mely ezt a természetfeletti közösséget lelkesíti, élteti, tagjait egyesíti és természetfeletti erővel és szépséggel ékesíti.³

Az Egyház első napjaiban ez a működés sokkal szembe-tűnőbb volt, mint napjainkban. Így illett bele a Gondviselés terveibe, mert az Egyháznak kétségbevonhatatlan jelekkel kellett nyilvánvalóvá tennie a pogány világ szemében, hogy

¹ Jn 20, 22—23. — Spiritus Sancti proprium est, quod sit donum Patris et Filii; remissio autem peccatorum fit per Spiritum Sanctum, tamquam per donum Dei. *Szent Tamás*: III., q. 3. a. 8. ad 3. — A misekönyv is hasonlóképpen mondja: Ipse Spiritus Sanctus est remissio omnium peccatorum. «Maga a Szentlélek minden bűn megbocsátója.» (Pünkösöd harmadnapjának postcommunioja.) Lásd még a *pro petitione lacrymarum* könyörgés postcommunioját (orationes diversae, 21.).

² Róm. 8, 2.

³ Mikor azt mondjuk, hogy a Szentlélek az Egyház lelke, nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy ő az Egyház lényegi formája (forma substantialis), mint a lélek a testnek. Ebből a szempontból teológiailag pontosabban azt mondhatnók, hogy az Egyház lelke a megszentelő kegyelem (a vele együttjáró isteni erényekkel együtt). Valóban, a kegyelem a természetfeletti élet forrása. Ez tölti el isteni élettel az Egyház tagjait. De a kegyelem és a lélek összehasonlítása még akkor is nagyon gyanús, itt pedig nincs helye szükségszerű különbségeik feltárásának. — Amikor azt állítjuk, hogy a Szentlélek és nem a kegyelem az Egyház lelke, akkor az okot nevezzük meg az okozat helyett, hiszen a Szentlélek hozza létre a megszentelő kegyelmet. Tehát ezzel a kifejezéssel (a Szentlélek = az Egyház lelke) azt a bensőséges, éltető és — mondhatnók — «egyesítő» működést akarjuk jelezni, melyet a Szentlélek végez az Egyházban. — Ez a kifejezés teljesen helyes. Több egyházatya is hasonlóképpen gondolkodott, így pl. Szent Ágoston: Quod est in corpore nostro anima, id est Spiritus Sanctus in corpore Christi, quod est Ecclesia (Sermo 187. de tempore). Modern teológusok is használják ezt a kifejezést, melyet különben XIII. Leó pápa a Szentlélekről szóló körlevelében szentesített is. — Érdekes még megjegyezni, hogy Szent Tamás a Szentlélek belső működését az Egyházban a szívnek az emberi szervezetben való működéséhez hasonlítja (III., q. 8. a. 1. ad 3.).

Alapítója Isten és a maga eredete és küldetése isteni. Csodálatosak voltak ezek a jelek, a Szentlélek kiáradásának gyümölcsei. Elcsodálkozunk, amikor az Egyház első napjairól olvasunk. A Szentlélek leszállott azokra, akik a keresztséggel Krisztus tanítványai lettek. Számos, megdöbbentő különös kegyelmekkel (karizmákkal) halmozta el őket: csodákkal, jövődőléssel, nyelvek adományával és annyi más rendkívüli kegyelemmel ruházta fel az első keresztyényeket, hogy el kellett ismernie mindenkinek: az az Egyház, melyet ilyen bőséges, magasztos adományok ékesítenek, valóban Jézus Egyháza. Olvassuk csak el, milyen büszke örömmel sorolja fel Szent Pál az első korinthusi levélben ezeket a csodákat, melyeknek maga is tanuja volt! És a különböző ajándékok felsorolása közben csaknem mindegyikhez hozzáteszi, hogy «egy és ugyanazon Lélek műveli», mert ő a szeretet, a szeretet pedig minden ajándék forrása.¹ Ő termékenyíti meg azt az Egyházat, melyet Jézus vérével megváltott és «azt akarta, hogy szent legyen és szeplőtelen».²

IV.

A Szentlélek működésének rendkívüli és látható jelei nagyrészt eltűntek, de az isteni Lélek működése tovább folytatódik a lelkekben, s bár ez főként bensőleg nyilvánul, nem kevésbé csodálatos.

Mint már említettük és még látni fogjuk, életszentségünk nem más, mint a legteljesebb kifejlődése, kiteljesedése annak a kegyelemnek, mellyel a keresztségben legelőször elnyertük istenfiúságunkat, amikor Isten gyermekei és Jézus testvérei lettünk. — Életszentségünk abban áll, hogy gyümölcsöztetjük azokat a kincseket, azt a gazdagságot, melyet Isten fogadott fiúságunk kegyelmébe zárt és ebből eredeztet. Említettük azt is, hogy Krisztus istenfiúságunk példaképe. Ezt a kegyelmet ő érdemelte ki számunkra és ő maga állapította meg azokat az eszközöket, amelyekkel elnyerhetjük.

Ezt a kegyelmet Jézus érdemelte ki, megvalósítása azonban a Szentháromság műve, bár elsősorban a Szentléleknek tulajdonítandó és nem ok nélkül. Miért? Mindig csak ugyan-

¹ I. Kor. 12, 9. ² Ef. 5, 27.

abból az okból: istenfiúságunk kegyelme teljesen ingyenes és forrása a szeretet: «Lássátok, minő szeretetet tanusított irántunk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk és azok is vagyunk!»¹ Már pedig az imádandó Szentháromságban a Szentlélek maga a személyes Szeretet. Ezért mondja Szent Pál, hogy «az Isten szeretete — érti rajta a kegyelmet, mely Isten gyermekeivé tesz bennünket, — kiáradt szívünkbe a Szentlélek által, aki nekünk adatott».²

És mióta a Szentlélek a keresztség pillanatában belénk öntötte a kegyelmet, azóta bennünk lakik az Atyával és a Fiúval együtt. «Ha valaki szeret engem, Atyám is szeretni fogja őt, és hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála.»³ A kegyelem lelkünket a legfölségesebb Szentháromság templomává teszi. Kegyelemmel fölékesített lelkünk valóban az Isten tartózkodási helye. Bennünk lakik, de nemcsak úgy, mint a többi teremtetett lényben, lényével és hatalmával, mellyel fenntartja és megőrzi az összes teremtmények létét, hanem egészen különös, bensőséges módon, mint a természetfeletti megismerés és szeretet tárgya. És mivel a kegyelem, szeretetünk forrása és mértéke, ilyen bensőségesen egyesít bennünket Istennel, azért különösen a Szentlélekről mondhatjuk, hogy «bennünk lakik»,⁴ nem úgy, mintha ez az ő személyes sajátsága volna az Atya és Fiú kizárásával, hanem mivel a szeretetből származik és ő egyesíti az Atyát és a Fiút: «Nálatok marad és bennetek lészen», — mondotta az Úr Jézus.⁵ Minden ember, még a bűnös is, magán viseli az isteni mindenhatóság és bölcsesség nyomait, de csak a megigazultak, akik a kegyelem állapotában vannak, részesülnek a természetfeletti szeretetben, mely mintegy kizárólagos ismeretőjele a Szentléleknek. Ezért figyelmezteti Szent Pál a híveket: «Nem tudjátok-e, hogy tagjaitok a Szentlélek temploma, ki bennetek vagyon, kit az Istentől vettetek?»⁶

És hogyan működik az isteni Lélek lelkünkben? Mert mint Isten, mint a szeretet, nem maradhat tevékenység nélkül. — Elsősorban «lelkünkkel együtt bizonyóságot tesz, hogy az Isten-

¹ I. Jn 3, 1. ² Róm. 5, 5. ³ Jn 14, 23. ⁴ Ezzel foglalkozik P. B. Froget O. P.: *De l'habitation du Saint-Ésprit dans les âmes justes, d'après la doctrine de S. Thomas c. szép műve.* ⁵ Jn 14, 17. ⁶ I. Kor. 6, 19.

nek fiai vagyunk».¹ Ő a szeretet Lelke, a szentség Lelke. Mivel szeret bennünket, részesíteni akar minket ebben a szentségben, hogy igaz, méltó gyermekei lehessünk az Istennek.

A Szentlélek a megszentelő kegyelemmel, amely természetünket úgyszólván átisteniesíti és természetfeletti cselekvésre képessé teszi, bizonyos erőket, jóra való «hajlamokat» is önt belénk, melyek lelkünk tehetségeit és képességeit isteni magaslatra emelik. Ezek a természetfeletti erények, különösen a hit, remény és szeretet isteni erénye. Ezek tulajdonképpen az istengyermekség jellemző, sajátos erényei. Továbbá lelkünkbe önti az erkölcsi erényeket, amelyek segítenek leküzdeni lelkünkben az isteni élet elé tornyosuló akadályokat.

Végül közli ajándékait: *Dona Spiritus Sancti*. — Álljunk meg itt néhány pillanatra és vegyük fontolóra őket. Isteni Megváltónkban, példaképünkben ezek, mint láttuk, a legnagyobb fokban, a maguk teljességében voltak meg. Mi csak korlátolt mértékben nyerjük el ezeket az ajándékokat, bár époly termékenyek maradnak akkor is, úgyhogy a lelkekben az életszentség csodáit művelhetik. Miért? Mivel különösen ezek teszik tökéletessé istenfiúságunkat, mint majd látni fogjuk.

Mik tehát a Szentlélek ajándékai? — Mint a nevük is mutatja, ingyenes adományok, melyeket a Szentlélek a megszentelő kegyelemmel és a belénk öntött erényekkel együtt oszt szét. — Az Egyház mondja liturgiájában, hogy a Szentlélek maga a legnagyobb ajándék: *Donum Dei altissimi*,² mert a keresztségben azért száll lelkünkbe, hogy szeretetünk tárgyaként nekünk ajándékozza magát. De ez az ajándék eleven, isteni adomány, isteni Vendég, aki bőkezűségével gazdagítani akarja azt a lelket, aki befogadja. Maga a teremtetlen Ajándék, minden teremtet ajándék forrása, aki a megszentelő kegyelemmel és a belénk öntött erényekkel megkoronázza a lélek természetfeletti életét.

Valójában azonban még a kegyelemmel és az erényekkel felgazdagított lélek sincs abban az eredeti, sértetlen állapotban, melyben Ádám volt a bűn elkövetése előtt. Az értelem, mely maga is tévedésnek van alávetve, kénytelen látni, hogyan támadják legfőbb uralmát az alsóbbrendű vágyak és az érzékek. Az

¹ Róm. 8, 16.

² A *Veni Creator* kezdetű himnus.

akarata is gyarló. Mi következik ebből az állapotból? Az, hogy megszentelődésünk nagy munkájában szükségünk van a Szentlélek állandó és közvetlen segítségére. Ő erről gondoskodik is sugallataival, amelyek tökéletesítik és betetőzik életszentségünket. És hogy ezeket a sugallatokat befogadjuk, ő maga önti lelkünkbe azokat a készségeket, amelyek engedelmesekké és simulkonyakká tesznek bennünket: ezek a Szentlélek ajándékai.¹

A hét ajándék tehát nem a Szentlélek sugallatai, hanem készségek, amelyek segítenek bennünket, hogy készségesen és szívesen engedelmeskedjünk sugallatainak.

Ezek az ajándékok biztos érzéket, határozott eligazodást nyújtanak a léleknek a természetfeletti tökéletesség, az istenfiúság dolgában. Mintegy ösztöne lesz a természetfeletti dolgokban. A lélek e készségek folytán teljes biztonsággal engedi vezetetni magát a Szentlélektől, mint az Isten gyermekéhez illik: egész lelkiéletében — ha szabad így kifejezni magunkat, — *természetfeletti módon helyesen* gondolkodik és cselekszik.² Az a lélek, aki hűségesen követi a Szentlélek sugallatait, természetfeletti tapintattal rendelkezik, úgyhogy gondolkodása és cselekvése könnyedén és készségesen igazodik az istenfiúsághoz illően. Tehát ezek az ajándékok segítik elő, hogy a lélek *teljesen* természetfeletti légkörben éljen, melyben úgyszólván semmi természetes sem zavarja. A Szentlélek ezekkel az ajándékokkal magának tartja fenn egész természetfeletti magatartásunk irányítását.

És ez igen fontos lelkünkre nézve, mert hiszen életszentségünk lényegében természetfeletti jellegű. Igaz, hogy a lélek a megszentelő kegyelem állapotában az erények folytán is természetfeletti módon cselekszik, de ez a cselekvés egyúttal eszes emberi természetünknek is megfelelő, saját elhatározásunkra, saját kezdeményezésünkre történik. Az ajándékok segítségével azonban

¹ Krisztus Jézusban nem azért voltak meg a Szentlélek ajándékai, mintha értelmé és akarata gyengeségének támogatására lettek volna szükségesek, mert Krisztus nem volt kitéve semmiféle tévedésnek, semmiféle gyarlóságnak. Ezek az ajándékok tökéletességet jelentenek. Krisztus lelkét azért ékesítették, mert úgy illott, hogy Krisztusban minden tökéletesség meglegyen. Főbb látuk, milyen hatása volt Krisztus lelkében a Szentlélek ajándékainak.

² *Dona sunt quaedam perfectiones hominis, quibus homo disponitur ad hoc, quod bene sequatur instinctum Spiritus Sancti. Szent Tamás: I—II., q. 68. a. 3.*

közvetlenül és egyedül az isteni ösztönzésre is cselekedhetik a lélek, de természetesen akkor is megtartja szabadságát, mely már abban is megnyilvánul, hogy beleegyezik a felsőbb sugallatba. Ez a cselekvés már nem mindig egyezik meg eszes emberi természetének megszokott látás- és cselekvésmódjával. Az ajándékok hatása tehát (a szó szoros értelmében) valóban magasabbrendű, mint az erényeké,¹ úgyhogy azokat nem pótolhatják, hanem működésüket csodálatos módon kiegészítik.

Például az értelem és a tudomány ajándéka tökéletesíti a hit erényének gyakorlását. Ez magyarázza meg, hogy egyszerű, műveletlen lelkek, akik őszintén engedelmeskednek a Szentlélek sugallatainak, határozott biztossággal tájékozódnak a természetfeletti dolgokban, sőt néha megdöbbentő módon mélyükre tudnak hatolni. Lelki ösztönük megőrzi őket a tévedéstől és olyan biztossággal fogják fel a kinyilatkoztatott igazságot, hogy az megvédi őket minden kételkedéstől. Honnét van mindez? Tanulmányaikból vagy a hitigazságok mélységes vizsgálódásából? Nem, hanem a Szentlélektől, az igazság Lelkétől, aki az értelem és a tudomány ajándékával betetőzi hitük erényét.

Mint látjuk tehát, az ajándékok, teljesen természetfeletti jellegüknél fogva, értékes tökéletességet jelentenek a lélek számára. — Betetőzik annak a csodálatos természetfeletti szervezetnek a tökéletességét, amellyel Isten lelkünket isteni életére hívja. Minden lélek, aki a kegyelem állapotában van, kisebb-nagyobb mértékben elnyeri ezeket az ajándékokat. Meg is maradnak benne mindaddig, míg a halálos bűnnel ki nem űzi lelkéből az isteni Vendéget, akitől származnak. Sőt ha folyton növekedhetnek, kiterjeszkednek egész természetfeletti életünkre, melyet rendkívül megtermékenyítenek, hiszen lelkünk általuk egyenesen a Szentlélek működése, közvetlen hatása alatt áll.

A Szentlélek az Atyával és a Fiúval együtt Isten. Kimondhatatlan nagy szeretettel szeret minket. Sugallatai is jóságából és szeretetéből fakadnak és az a céljuk, hogy egyre hasonlóbakká

¹ Dona a virtutibus distinguuntur in hoc, quod virtutes perficiuntur ad actus humano modo, sed dona ultra humanum modum. *Szent Tamás*: Sent. III. dist. 34. q. 1. a. 1. — Donorum ratio propria est, ut per ea quis super humanum modum operetur. Sent. III. dist. 35. q. 2. a. 3.

tegyenek bennünket Jézushoz. Ezért adnak erőt ezek az ajándékok hősies cselekedetek bár nemre is, ez sajátos és kizárólagos szerepük. Ezekkel a cselekedetekkel nyilatkozik meg legszembe-tűnőbben az életszentség.

Milyen kimondhatatlan nagy az Isten jósága, aki olyan bőségesen gondoskodik számunkra mindarról, amire csak szükségünk van, hogy eljussunk hozzá! Nem volnánk-e hálátlanok lelkünk isteni Vendége iránt, ha kételkednénk jóságában és szeretetében, ha nem bíznánk gazdagságában, bőkezűségében, vagy azt könnyelműen eltékozolnánk? . . .

V.

Szóljunk most a hét ajándékról. Ez a szám nem korlátozást jelent, hiszen Isten működése végtelen, hanem inkább teljességet, mint a Szentírás annyi más számkifejezése. Egszerűen azt a sorrendet követjük, melyet Izaiás próféta messiási jövődölésében elsorol. Nem szándékunk fokozatokat vagy másféle vonatkozásokat megállapítani az egyes ajándékok között. Inkább megkíséréljük — legjobb tudásunk szerint — leírni mindegyiknek jellemző sajátosságát.

Az első ajándék a *bölcsesség* adománya. Mit jelent itt a bölcsesség? — *Sapida cognitio rerum spiritualium*, természetfeletti ajándék, hogy vele, mintegy a Szentlélek ihlette *lelki ízléssel* megismerjük és nagyrabecsüljük az isteni dolgokat. Ez a bölcsesség az Isten gondolatainak bensőséges és mélységes megízlése. Ezt a kegyelmet kérjük a pünkösdi szentmise könyör-gésében is: *Da nobis in eodem Spiritu recta sapere*. «Add, hogy (ugyanazon) Lélekben a jót *megízleljük*.» Tehát a *sapere* itt nem csupán megismerést jelent, hanem a mennyei, természetfeletti dolgok megízlelését. Nem az érezhető áhitat ez, a legkevesbbé sem, hanem lelki átélése annak az isteni életnek, amelyet a Szentlélek akar megvalósítani bennünk. Válasz a Zsoltáros felszólítására: «Ízleljétek meg és lássátok, mily édes az Úr!»¹ Ennek az ajándéknak köszönhetjük, ha habozás nélkül többrebecsüljük az istenszolgálat boldogságát minden földi örömnél. Ennek az ajándéknak hatására kiált fel a lélek: «Mily kellemesek a te

¹ Zs. 33, 9.

hajlékaid, seregeknek Ura! . . . Jobb egy nap a te udvaraidban, mint más helyen ezer.»¹ De hogy ezt átélhessük, gondosan kerülnünk kell mindazt, ami a tiltott érzéki élvezetek felé vonz minket.

Az *értelem* ajándéka a hitigazságok mélységeibe enged hatolnunk. Szent Pál mondja, hogy az istenszeretet boldogságát «nekünk kijelentette Isten az ő Lelke által, mert a Lélek mindent kikutat, még az Istennek mélységeit is».²—Ezzel az ajándékkal nem lesznek kevésbbé megfoghatatlanok a kinyilatkoztatott hittitkok, nem szünteti meg tehát a hitet, de mélyebbre segít hatolni a misztériumba, mint a hit egyszerű megnyugvása. Megérteti a hittitkok csodálatos összhangját és magasztos fenségét, egymással való összefüggésüket, természetfeletti életünkkel való kapcsolataikat. Hatása kiterjed a Szentírásban kinyilatkoztatott igazságokra is. Ezt az ajándékot különösen nagy mértékben nyerték el azok, akik mélységes bölcseségükkel tűntek ki az Egyházban, akiket «egyházdoktoroknak» nevezünk. De minden megkeresztelt lélekben megvan ez az értékes ajándék. Ha a Szentírás egyik szövegét olvassuk, hányszor megtörténik, hogy újra meg újra elolvassuk a nélkül, hogy megértenénk. De egyszer csak vakító fénysugár cikázik át elménken, mely egyszerre megvilágítja a szöveg mélységes igazságát. Ettől kezdve az a szöveg teljesen világos előttünk, sőt gyakran természetfeletti élet és cselekvés forrása. Talán elmélkedéssel jutottunk erre az eredményre? Nem, hanem a Szentlélek megvilágosításától származó közvetlen látás (intuíció) segítségével. Az *értelem* ajándéka segít mélyebbre hatolni a kinyilatkoztatott igazságok mélységes, belső érte mébe, hogy még jobban ragaszkodjunk hozzájuk.

A *tanács* ajándékával a Szentlélek a lélek ezen könyör-gésére válaszol: «Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?»³ — Megóv minden meggondolatlanságtól, könnyelműségtől, de különösen a vakmerőségtől, mely annyira veszélyes a lelkiélet útjain. Az olyan lélek, aki senkitől sem akar függeni, aki mindenben a saját személyiségét akarja érvényesíteni, nem kér tanácsot Istentől az imádságban. Gyakorlatilag úgy cselekszik, mintha számára Isten nem volna a mennyei Atya, akitől minden világosság származik: «Minden tökéletes ajándék onnan felülről

¹ Zs. 83, 2. és 11. ² I. Kor. 2, 10. ³ Ap. cs. 9, 6.

vagyon, alászállva a világosságok Atyjától.»¹ Nézzük isteni Megváltónk példáját! Azt mondja, hogy a Fiú, azaz ő maga csak azt cselekszi, amit mennyei Atyjától lát: «Nem tehet a Fiú magától semmit, hanem csak amit lát, hogy az Atya cselekszik.»² Jézus lelke úgy szemlélte Atyját, mint cselekedetei példaképét. A tanács lelke világosította fel Atyja óhajításairól. Ezért volt az Úr Jézus minden tette olyan kedves Atyja előtt: «Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.»³ Ez a készség teszi lehetővé, hogy az Isten gyermeke mindent az örök elvek szemszögéből ítéljen meg, melyek felülmúlják az emberi bölcseséget. Néha a természetes okosság is megjelöli, hogyan kell cselekednünk. Ez azonban mindig korlátozott. De a Szentlélek a tanács ajándékával azokra a magasabbrendű elvekre nyitja rá szemünket, amelyeknek az Isten gyermekéhez illő cselekedeteket kell irányítaniok.

Sokszor nem elég csak ismernünk Isten tetszését. Bűnre hajló természetünk miatt gyakran erőre is szükségünk van, hogy Isten akaratát meg is valósíthassuk. Az erősség ajándékával ismét a Szentlélek támogat bennünket a különösen nehéz pillanatokban. — Vannak kishitű lelkek, akik félnek a lelkiélet megpróbáltatásaitól. Ezek a próbák nem hiányozhatnak: annál nehezebbek, minél nagyobb életszentségre hív bennünket az Isten. De ne féljünk tőlük: az erősség Lelke velünk van: «Nálatok marad és bennetek lészen.»⁴ A Szentlélek minket is felruház «erővel a magasságból»,⁵ mint az apostolokat az első pünkösd napján, hogy nagylelkűen teljesítsük Isten akaratát, hogy mi is «inkább engedelmeskedjünk Istennek, mint az embereknek»,⁶ a tanítványok példájára. Erőt ad, hogy hőiesen elviselhessük azokat a nehézségeket, amelyekkel annál nagyobb mértékben találkozunk, minél inkább közeledünk Istenhez. Ezért imádkozott Szent Pál olyan buzgón efezusi híveiért, hogy a Szentlélek adja meg nekik a belső erőt és szilárdságot, amelyre szükségük van a tökéletességben való előrehaladáshoz.⁷ Akit a Szentlélek eláraszt erejével, annak azt mondja, amit Isten Mózesnek mondott, amikor megrémült az Úr küldetésétől, hogy szabadítsa meg a zsidó népet a fáraók rabságából: Ne félj,

¹ Jak. 1, 17.² Jn 5, 19.³ U. o. 8, 29.⁴ U. o. 14, 17.⁵ Lk 24, 49.⁶ Ap. cs. 4, 19.⁷ Ef. 3, 16.

«én leszek veled!»¹ Az Isten erejével vagyunk erősek. Ez az erő teremt vértanukat, bátorítja a szűzeket. A világ elbámul bátorságuk láttán, mert azt képzei, hogy erejük forrása önmagukban van, pedig egyedül Istenből merítik.

A *tudomány* ajándéka révén természetfeletti módon szemlélhetjük a teremtett világot, ahogyan csak az Isten gyermekei láthatják. — Sokféle módon tekinthetjük mindazt, ami bennünk és körülöttünk van. A hitetlen és a szent másképpen látja a természetet és a teremtést. A hitetlen tudománya teljesen természetes tudás, akármilyen nagy és mély legyen is az. Az Isten gyermeke azonban a Szentlélek világosságában látja a teremtés művét. A világ az ő szemében Isten műve, melyben örök tökéletességei tükröznek. Ez az ajándék az Isten szemével látatja a teremtés alkotásait és önmagunkat is. Megérteti természetfeletti célunkat és e célra vezető eszközöket, azzal a közvetlen látással, mely megőriz a világ hamis életelveitől és a sötétség szellemének sugallataitól.

A jámborság és az istenfélelem ajándéka kiegészíti egymást. A *jámborság* ajándéka egyike a legértékesebbeknek, mert közvetlenül ez szabályozza magatartásunkat Istennel való érintkezésünkben. Valami csodálatos keveréke ez az isteni fölség imádásának, nagyrabecsülésének, tiszteletének; mennyei Atyánk iránti szeretetünknek, a bizalomnak, gyöngédségnek, gyermeki ragaszkodásnak és szent szabadságnak. — Ez a kettős érzélem egyáltalában nem zárja ki egymást, sőt tökéletesen összeforrhat. A Szentlélek tanít meg arra, hogy milyen mértékben lehet a két érzélem összhangzó. Amint Istenben a szeretet nem zárja ki az igazságosságot, ugyanúgy istengyermekségünk magatartásában is csodálatosan keveredik a tisztelet, mely térdre kényszerít a fölséges Isten előtt, és a szerető gyöngédség, mely szent lelkesedéssel vonz bennünket a kimondhatatlanul jóságos mennyei Atya felé. A két érzelmet a Szentlélek szabályozza bennünk.

De a jámborság ajándékának más gyümölcse is van: megnyugtatja a félénk lelkeket — ilyenek is vannak, — akik attól tartanak, hogy nem találják el az imádság megfelelő «hangját» Istennel való érintkezésükben. Ezt az aggodalmat is eloszlatja a

¹ Exod. 3, 12.

Szentlélek, ha valaki hallgat sugallataira. Ő «az igazság Lelke»; ha «nem tudjuk, mikép kell kérnünk, amit kérünk, maga a Lélek jár közbe értünk szavakba nem foglalható sóhajításokkal».¹

Az utolsó az *istenfélelem* ajándéka. — Különösnek látszik, hogy mikor Izaiás elsorolja a Lélek ajándékait, melyek szétáradtak Jézus lelkében, ezt a kifejezést használja: «És eltölti őt az Úr félelmének lelke.» Hogyan lehetséges ez? Hogyan lehetett telve Krisztus, az Isten Fia, istenfélelemmel? Kétféle istenfélelem van: az a félelem, amely csak a bűnért járó büntetéstől tart, szolgai félelem, mely nem nemes indítékokból fakad, bár gyakran hasznos. Van azonban olyan félelem is, mely segít elkerülni a bűnt, mert az Isten megbántása: ez a gyermeki félelem. De ez is tökéletlen mindaddig, míg keveredik a büntetéstől való félelemmel. Magától értetődik, hogy sem ennek az utóbbi, tökéletlen félelemnek, sem a szolgai félelemnek nem volt helye Krisztus legszentebb lelkében. Csak a tökéletes fiúi félelem volt meg benne, az az istenfélelem, amely az angyali hatalmasságokat is eltölti Isten végtelen tökéletessége előtt: «Félik a hatalmasságok.»² Ez a félelem imádságban nyilatkozik meg és teljesen szent: «Szentséges az Úr félelme, örökkön-örökké megmarad.»³ Ha megláthatnánk Jézus emberségét, láthatnánk, mennyire elmerül az Ige hódolatában, mellyel egyesült. Ezt a hódolatot önti a Szentlélek a mi lelkünkbe is. A jámborság ajándékával együtt táplálja lelkünkben a szeretet és a fiúi gyöngédség érzelmét, mely istenfiúságunkból fakad. Ettől lelkesítve kiáltjuk Istennek: Atyám! A jámborság ajándéka éleszti lelkünkben — Jézushoz hasonlóan — azt a törekvést, hogy mindezt az Atyával hozzunk kapcsolatba.

Ezek az isteni Lélek ajándékai: tökéletesítik az erényeket, úgyhogy készséget adnak arra, hogy természetfeletti biztonsággal cselekedjünk. Mint már mondtuk, szinte isteni ösztönként igazítanak el a mennyei dolgok között. A Szentlélek ezekkel az ajándékokkal simulékonyakká tesz bennünket isteni működése számára és megkoronázza istenfiúságunk kiteljesedését: «Akiket az Isten Lelke vezérel, azok az Isten fiai.»⁴

¹ Róm. 8, 26—27.

² A szentmise prefációja.

³ Zs. 18, 10.

⁴ Róm. 8, 14.

Ha tehát engedjük, hogy a szeretet Lelke vezessen ihletéseivel, ha — amennyire gyöngeségünkől telik, — állhatatosan ragaszkodunk sugallataihoz, amelyek Isten felé vezetnek és arra ösztönöznek bennünket, ami kedves előtte, a lélek végül is *teljesen* az istenfiúság szellemében cselekszik. Megtermi azokat a gyümölcsöket, amelyek megérlelése a Szentlélek lelkünkben való működésének célja; ezek édessége lesz előlegezett jutalma sugallataihoz való hűségünknek. Ezek a gyümölcsök, mint Szent Pál felsorolja, a szeretet, öröm, béke, türelem, nyájasság, jóság, hosszútűrés, szelídség, hit, szerénység, megtartóztatás és tisztaság.¹ Valamennyi méltó gyümölcse a szeretet Lelkének és az életszentségnek, méltók mennyei Atyánkhoz is, akinek dicsőségére szolgálnak: «Azáltal dicsőíttetik meg az én Atyám, ha sok gyümölcsöt hoztok.»² Végül méltók Krisztus Jézushoz, aki ezeket kiérdemelte számunkra és akivel a Szentlélek egyesít bennünket: «Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz.»³

Egy alkalommal az Úr Jézus Jeruzsálemben volt a sátoros ünnepen, a zsidók egyik legnagyobb ünnepén. A tömeg közepén így kiáltott fel: «Ha valaki szomjazik, jöjjön énhozzám és igyék. Aki hisz énbennem, mint az Írás mondja: élővíz folyói fakadnak majd belőle.» És Szent János hozzáteszi: «Ezt pedig a Lélekről mondotta, melyet veendőké valának az őbenne hívők.»⁴ Bennünk a Szentlélek, akinek elküldését Krisztus érdemelte ki és akit az Ige el is küldött, eredete, forrása az élővíz folyóinak, a kegyelemnek, melyet az örök életig iszunk,⁵ azaz, amely az örök élet gyümölcsseit termi bennünk... A legfőbb boldogságra való várakozásban ennek a «folyónak az árja örvendeztet meg az Isten városát».⁶ Azért mondja Szent Pál, hogy minden hívő lélek, mindnyájan, akik hiszünk Krisztusban, «ugyanazzal a Lélekkel itattattunk».⁷ A liturgia, mely hű visszhangja Jézus és az apostol tanításának, ezért esedezik így a Szentlélekhez, aki Jézus Lelke is: «Élet forrása!»⁸

¹ Gal. 5, 22—23.² Jn 15, 8.³ U. o. 5.⁴ U. o. 7, 37—39.⁵ Hujusmodi autem flumina sunt aquae vivae, quia sunt continuatae suo principio, scilicet Spiritui Sancto inhabitanti. *Szent Tamás*: In Joan. 7. lect. 5.⁶ Zs. 45, 5.⁷ I. Kor. 12, 13.⁸ A *Veni Creator*-himnus

VI.

Igy működik a Szentlélek az Egyházban és lelkünkben. Ez a működés ugyanolyan szent, mint az az isteni forrás, melyből származik és minket is szentekké akar tenni. Milyen legyen tehát áhítatunk a Lélek iránt, aki bennünk lakozik a szent keresztség óta és akinek működése bennünk olyan mélységes és hatásos?

Elsősorban gyakran kell segítségül hívnunk. — A Szentlélek is Isten, akár az Atya vagy a Fiú. Ő is szentekké akar tenni bennünket. Különben is így tartozik bele az Isten tervébe, hogy ugyanúgy forduljunk a Szentlélekhez is, mint az Atyához és a Fiúhoz, akikkel egyenlő hatalma és jósága van. Ebben az Egyház a vezérünk. A Krisztus misztériumaira emlékeztető ünnepköröket a Szentlélek elküldésének ünnepével, pünkösddel zárja le. Csodálatos imádságokkal, lángoló vágygal kéri az isteni Lélek kegyelmét. Ilyen a *Veni Sancte Spiritus* kezdetű sequentia is. Gyakran kell nekünk is hozzá fordulnunk:

— Ó, végtelen Szeretet, aki az Atyától és a Fiútól származol, add meg nekem az istenfiúság szellemét, taníts meg arra, hogyan kell mindig Isten gyermekéhez méltóan cselekednem! Maradj bennem! Add, hogy én is mindig benned maradhassak és úgy szerethesselek, ahogy Te szeretsz engem! Nálad nélkül semmi vagyok:

Semmi, semmi nélkül
az emberben nem lehet
semmi tiszta, semmi szűz. (Babits ford.)

Magamtól semmire sem megyek. De egyesíts magaddal, tölts el szeretetteddel, hogy általad az Atyával és a Fiúval is mindig egyesüljek!

Kérjük gyakran, hogy egyre bőségebben részesítsen ajándékaiban, a Sacrum septenarium-ban. — Ezt meg is kell köszönnünk alázatos hálaadással. Ha Jézus Krisztus érdemelt ki mindent számunkra, akkor ugyanolyan igaz az is, hogy Lelke által vezet és irányít bennünket,¹ Lelkének magasztos bőkezű-

¹ Amikor azt mondjuk, hogy Krisztus Szentlelke által irányít bennünket, nem azt állítjuk, hogy a Szentlélek az ő eszköze. Ő is Isten, a kegyelem forrása. Csak azt akarjuk ezzel kifejezni, hogy a Szentlélek, aki maga is egy eredetből, t. i. az Atyától és a Fiútól származik, számunkra a kegyelem forrása. Jézus Krisztus, mint az Isten Igéje, küldötte el a Szentlelket. *Szent Tamás*: I., q. 45. a. 6. ad 2.

ségével nyerjük el azokat a túláradó kegyelmeket, amelyek lassanként Jézushoz tesznek hasonlókká bennünket. Hogyne volnánk hát hálások e Vendég iránt, akinek a jelenléte, hatékony szeretete ilyen gazdag jótéteményekkel halmoz el bennünket?

Ez az első hódolat, mellyel tartozunk ennek a Léleknek, aki ugyanolyan Isten, mint az Atya és a Fiú; gyakorlati hittel forduljunk hozzá, higgyünk Istenségében, mindenhatóságában, jóságában.

Továbbá *ne álljunk ellene lelkünkben való működésének*. — «A Lelket ki ne oltsátok», — mondja Szent Pál.¹ És másutt: «Ne bántsátok meg az Isten Szentlelkét.»² Mondottuk, hogy a Lélek működése a lélekben gyöngéd, mert ez a működés a betetőzés, a tökéletesítés műve; ezek végtelenül gyöngéd illetesek. Nem szabad ellenkeznünk az isteni Lélek működésével könnyelműségünkkel, szándékos szórakozottságunkkal, gondatlanságunkkal, vagy szándékos, megfontolt akarati ellenállásunkkal, saját véleményünkhöz való rendetlen ragaszkodással: «Ne legyetek bölcsek a magatok szemében!»³ Ha az Isten dolgairól van szó, ne bízzunk az emberi bölcsességben, mert akkor a Szentlélek erre a természetes okosságra hagy bennünket. Márpedig tudjuk Szent Páltól, hogy «ez oktalanság Isten előtt».⁴ — A Szentlélek e működése teljesen összefér azokkal a gyöngeségekkel, amelyek oly gyakran, egészen váratlanul törnek ránk, amelyeket azután megbánunk. Összefér gyarlóságainkkal, emberi szolgáltságunkkal, nehézségeinkkel, kísértéseinkkel. Természetes szegénységünk nem riasztja el a Szentlelkét: ő «a szegények Atyja», mint az Egyház nevezi.⁵

Ellenben összeférhetetlen működésével a hidegen megfontolt, szándékos ellenkezés sugallataival. Miért? — Először is azért, mert a Szentlélek a szeretet által származik, sőt maga a Szeretet. Ezért bármilyen mérhetetlen is irántunk való szeretete, bármilyen végtelen hatalma van működésének, föltétlenül tiszteletben tartja szabadakaratomkat és nem alkalmaz erőszakot fölötte. Szomorú kiváltságunk, hogy ellenállhatunk neki. De semmi annyira nem ellenkezik a szeretettel, mint a makacs ellenállás ösztönzéseivel szemben.

¹ I. Tessz. 5, 19. ² Ef. 4, 30. ³ Róm. 12, 16. ⁴ I. Kor. 3, 19. ⁵ A *Veni Sancte Spiritus*-sequentia.

A Szentlélek különösen hét ajándékával vezet minket az életszentség útján, általuk éljük az Isten gyermekeinek életét. Tehát az ajándékokkal a Szentlélek ösztönzi és határozza meg a lélek cselekvésmódját.¹ A lélek szerepe nem az, hogy teljesen tétlen maradjon, hanem az, hogy előkészüljön az isteni sugallatokra, hallgassa őket és készségesen engedelmeskedjék nekik. Semmi sem erőltetni el bennünk annyira a Szentlélek működését, mintha ellenállunk belső indításainak, melyek Isten felé irányítanak bennünket, parancsainak megtartására, tetszésének teljesítésére, szeretetre, alázatosságra, bizalomra sürgetnek. Egyetlen szándékos «nem», egy megfontoltan kiejtett «nem», még kis dolgokban is, megakadályozza a Szentlélek működését lelkünkben. Működése erőtlenebb, ritkább lesz, a lélek pedig megmarad az életszentség rendes fokán, közepes színvonalán. Természetfeletti életéből hiányzik az erő és frissesség.

«Ne bántsátok meg az Isten Szentlelkét! . . .»

És ha ezek a szándékos, hidegen elhatározott, megfontolt ellenkezések gyakoribbak lesznek, szándékosakká válnak, a Szentlélek elhallgat a lelkünkben. A lélek a maga erejére hagyva, vezető és benső támogató nélkül botorkál a tökéletesség és az üdvösség útján és könnyen a sötétség fedelmének zsákmánya lesz. Ez a szeretet halála, «a Lélek kioltása»: Ne oltuk ki a Szentlelkét, mert ő a szeretet izzó tüze a lelkünkben.

Ezért, amennyire gyarlóságunktól telik, nagylelkűen engedelmeskedjünk «az igazság Lelkének», aki a szentség Lelke is. Készségesen induljunk e Lélek illetései nyomán. Ha ővele vezetjük magunkat, gyönyörűen kiteljesedik bennünk a természetfeletti fogadott fiúság isteni kegyelme, melyet az Atya nekünk szánt és a Fiú kiérdemelt. Milyen mélységes öröm és milyen benső szabadság hatja át azt a lelket, aki így átadta magát a Szentlélek működésének! Ez az isteni Lélek megtermi bennünk az életszentség gyümölcseit, melyek kedvesek Isten előtt. Az isteni művész — «az Atya jobbjának uja» — végtelenül gyöngéd illetéseivel betetőzi bennünk Jézus művét, vagy helyesebben: kialakítja bennünk Jézust, hogy működésének segítségével, az örök

¹ In donis Spiritus Sancti mens humana non se habet, ut movens, sed magis ut mota. *Szent Tamás*: II—II., q. 52. a. 2. ad 1.

Atya dicsőségére, megvalósíthassuk magunkban annak az istenfiúságnak vonásait, melyet Krisztus Jézustól kaptunk: «Krisztus a Szentlélek által szentségben fogantatott, hogy természete szerint Isten Fia legyen; mások a Szentlélek által megszentelődnek, hogy Isten fogadott fiai legyenek.»¹

¹ Christus per Spiritum Sanctum est in sanctitate conceptus, ut esset Filius Dei naturalis; alii per Spiritum Sanctum sanctificantur, ut sint filii Dei adoptivi. *Szent Tamás*: III., q. 32. a. 1.

II. A keresztény élet alapja és kettős arculata.

I. A Jézus Krisztusba vetett hit a keresztény élet alapja.

Vázlat. — A hit, a természetfeletti élet alapja, a lélek *első magatartása* Istenhez való viszonyában. — I. Krisztus hitet kíván tőlünk: ez a vele való egyesülésnek *legelső feltétele*. — II. A hit: *elfogadása Isten tanuságának, hogy Jézus az Ő fia*. — III. A Jézus istenségébe vetett hit *lelkületünk alapja*. A kereszténység abban áll, hogy a megtestesülésben *elismerjük Krisztus istenségét*. IV. *Gyakoroljuk hitünket*. — A hitre épülő lelkiélet *termékenysége*. — V. *Miért szükséges, hogy Krisztus érdemeinek végtelen értékébe vetett hitünk különösen élő legyen?* — A hit öröm forrása.

Megelőző elmélkedéseink során összefüggő képben igyekeztünk megrajzolni az Isten üdvösségtervének célszerű elrendezését — önmagában tekintve.

Láttuk az örök tervet, mellyel Isten eleve arra rendelt minket, hogy fogadott fiai legyünk Jézus Krisztusban. — Láttuk, hogy ez a terv Krisztus megtestesülésekor meg is valósult. Krisztus, az Atya Fia a mi példaképünk, megváltásunk, életünk. — Végül láttuk, mi az Egyház hivatása: hogy folytassa itt a földön a Megváltó megszentelő küldetését, a Szentlélek vezetésével.

Krisztus isteni alakja uralkodik ezen az egész terven. Isten örök gondolatai benne valósulnak meg: ő az Alfa, ő az Omega. Előtte minden előkép, szimbolum, szertartás és jövőndőlés feléje mutat; utána minden hozzá vezet és vele függ össze. Valóban, ő az *Isten üdvösségtervének középpontja*.

Ő tehát, mint láttuk, *a természetfeletti élet középpontja is*. — Ez az élet legfőképpen őbenne van meg: ő az Istenember, akiben a tökéletes emberség elválaszthatatlanul egyesült az isteni személlyel. Ővé a kegyelem és az égi kincsek teljessége. Szenvedésével és halálával ő érdemelte ki, hogy ezek legfőbb szétosztója is legyen mindenki számára.

Ő az út, de az egyetlen, mely az Atyához vezet: ezen az uton kívül eltévedünk. „*Senki sem jut az Atyához másképp, mint*

énáltalam.»¹ Ezen az alapon kívül, melyet Isten vetett, semmi sem állandó: «Más alapot *senki* sem vethet azon kívül, mely vettetett, mely Krisztus Jézus.»² Ezen a Megváltón és az ő érdemeibe vetett hiten kívül nincs üdvösség, még kevésbbé életszentség: «*Nincsen* üdvösség *senki* másban. Mert más név nem is adatott az embereknek az ég alatt, amelyben üdvözülünk kellene.»³ — Krisztus az egyetlen út, az egyetlen igazság, az egyetlen élet. Aki nem ezen az úton jár, eltávolodik az igazságtól és hiába keresi az életet: «Aki bírja a Fiút, annak van élete; aki nem bírja a Fiút, annak nincsen élete.»⁴

Természetfeletti életünk abban áll, hogy részesülünk a Krisztus Jézusban szétáradó isteni életben: «Én azért jöttem, hogy életük legyen . . . És mi mindnyájan az ő teljességéből vettünk.» Fogadott fiúságunkat tőle kaptuk. Csak annyiban vagyunk Isten gyermekei, amennyiben hozzá hasonlítunk. Jog szerint ő az egyetlen igazi Fia az Atyának, de ő azt akarja, hogy a megszentelő kegyelemmel sok testvére legyen. Az egész természetfeletti üdvösségrend az Isten szemével tekintve erre vezető vissza.

Krisztus azért jött és azért áldozta fel magát, hogy ezt megvalósítsa: «Hogy a fogadott fiúságot visszanyerjük.»⁵ Ezért bízta rá minden kincsét és minden hatalmát az Egyházra. Ezért küldte el neki és küldi folytonosan «az igazság Lelkét», a megszentelődés Lelkét, hogy a lelkekben való működésével irányítsa, vezesse és tökéletesítse a szentség művét, míg az idők végezetével misztikus teste el nem éri teljes tökéletességét. Maga az örök boldogság, természetfeletti fogadott fiúságunk végső kiteljesülése csak örökség, melyet Krisztus megoszt velünk: «Istennek az örökösei, Krisztusnak pedig társörökösei» vagyunk.⁶

Istennek tehát mindig kedve telt és kedve telik Krisztusban. Az örök szeretet csak őbenne és őmiatta öleli magához ugyanilyen jóságos tekintettel a választottakat, akik országát alkotják: «Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké.»⁷

Eddig ezekről volt szó. De nem sokat érne, ha csak elvont, elméleti módon vizsgálnánk ezt az isteni üdvösségtervet, melyből az Isten bölcsesége és jósága sugárzik. Gyakorlatilag kell

¹ Jn 14, 6.² I. Kor. 3, 11.³ Ap. cs. 4, 12.⁴ I. Jn 5, 12.⁵ Gal 4, 5.⁶ Róm. 8, 17.⁷ Zsid. 13, 8.

alkalmazkodnunk hozzá, mert a nélkül nem részesülhetünk Krisztus országában, mint majd a következő elmélkedésekből látjuk. Megkíséreljük bemutatni, hogyan vette birtokába lelkünket a keresztségi kegyelem, hogyan működik bennünk az Isten, mik a feltételei a mi közreműködésünknek, mint szabad elhatározású teremtmények személyes működésének, hogy a lehető legnagyobb mértékben részesüljünk az isteni életben.

Látjuk majd, hogy az egész lelki épület alapja a Krisztus Urunk istenségébe vetett hit. Látjuk, hogy a keresztség, a legelső szentség kettős bélyeget sűt egész életünkre: a halál és az élet jegyét. «Halj meg a bűnnek» és «élj Istennek!»

Krisztus Urunk abban a csodálatos beszédében, melyet az utolsó vacsorán, halála előestéjén mondott, mintegy fellebbentette annak a fátyolnak egy sarkát, mely elfedi előlünk az isteni élet titkait. Ő mondja, hogy «azáltal dicsőítetik meg Atyja, ha sok gyümölcsöt hozunk».¹ Annál mélyebbre hatolunk tehát az örök gondolatokba, minél jobban kiteljesedik istenfiúságunk.

Kérjük azért Krisztus Jézust, az Atya egyetlen Fiát, a mi példaképünket, hogy necsak arra tanítson meg, hogyan marad ő mibennünk, hanem arra is, hogyan maradhatunk mi őbenne. Mert csak így hozhatunk sok gyümölcsöt és csak így leszünk az Atya szeretett fiai: «Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz.»²

Említettük már és bár vésnénk mélyen szívünkbe ezt az igazságot: egész életszentségünk abból fakad, hogy részesülünk Krisztus Jézusnak, az Isten Fiának szentségében.

De hogyan részesülhetünk benne? — Ha befogadjuk Jézus Krisztust, aki ennek a szentségnek egyetlen torrása. Szent János mondja, mikor a megtestesülésről beszél: «Mindazoknak, akik befogadák, hatalmat ada, hogy Isten gyermekeivé legyenek.» És hogyan fogadjuk be Krisztust, a megtestesült Igét? — Elsősorban és legfőképpen a hit által: «Akik hisznek az ő nevében.»³

Tehát Szent János szerint a Jézus Krisztusban való hit tesz bennünket Isten gyermekeivé. Ugyanez Szent Pál gondolata is: «Mindnyájan Isten fiai vagytok a hit által, mely Krisztus Jézusban vagyon.»⁴ A Jézus Krisztus istenségébe

¹ Jn 15, 8. ² U. o. 15, 5. ³ U. o. 1, 12. ⁴ Gal. 3, 26; v. ö. Róm. 3, 22—26.

vetett hit által ugyanis azonosítjuk vele magunkat. Elismerjük, hogy ő az Isten Fia és a megtestesült Ige. A hit átad bennünket Krisztusnak, Krisztus pedig, mikor bevezet természetfeletti országába, átad Atyjának. — És minél tökéletesebb, mélyebb, elevenebb és állhatatosabb Krisztus istenségébe vetett hitünk, annál több jogunk van arra, hogy mint Isten gyermekei részt vegyünk az isteni életben. Mikor Krisztust befogadjuk a hit által, azok leszünk a kegyelemmel, ami ő természete szerint: Isten gyermekei. Ekkor ezen méltóságunk folytán a mennyei Atya megadja nekünk az isteni életet. Istengyermekségünk szinte szüntelen imádság: «Mennyei Atyánk, add meg nekünk mindennapi kenyerünket, vagyis az isteni éltet, melynek teljessége Fiadé!»

Erről a hitről elmélkedünk most. A hit az az első magatartás, melyre szükségünk van Istennel való kapcsolatainkban: *Prima conjunctio hominis ad Deum per fidem*.¹ Hasonlóképpen mondja Szent Ágoston is: «Először a hit köti össze lelkünket az Istennel.»² Szent Pál szerint is legelőször hinniök kell azoknak, akik Istenhez közeledni akarnak, mert «hit nélkül lehetetlen Istennek tetszeni».³ Annál kevésbbé lehet elnyerni barátságát, annál kevésbbé lehet gyermekének maradni.⁴

Mindebből érezhetjük, hogy ez a kérdés nemcsak fontos, hanem életbevágó. — Semmit sem értünk a természetfeletti életből, a lelkünkben dolgozó isteni életből, ha nem látjuk be, hogy teljesen ezen a hiten alapul, «a hitben van megalapozva»,⁵ ezen a Jézus Krisztus istenségébe vetett bensőséges és mélységes meggyőződésen. Mert — mint a trienti szent zsinat mondja, — «a hit a gyökere és alapja minden megigazulásnak» és következőleg minden életszentségnek.⁶

Nézzük tehát, miben áll ez a hit, mi a tárgya és miben nyilvánul.

¹ *Szent Tamás*: IV. Sent. dist. 29. a. 6. ad 2. Est aliquid primum in virtutibus directe, per quod scilicet iam ad Deum acceditur. Primus autem accessus ad Deum est per fidem. II—II., q. 161. a. 5. ad 2. V. ö. II—II., q. 4. a. 7. és q. 23. a. 8.

² Fides est prima, quae subjugat animam Deo. De agone Christiano, c. 13. n. 14.

³ Zsid. 11, 6.

⁴ Impossibile est ad filiorum ejus consortium pervenire. Concil. Trid. Sess. VI., cap. 8.

⁵ Kol. 1, 23.

⁶ Fides est humanae salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis. Sess. VI., cap. 8.

I.

Vizsgáljuk először azokat az eseményeket, amelyek az Úr Jézus életében Júdeában történtek. — Ha az evangéliumokban elolvassuk Jézus élettörténetét, láthatjuk, hogy Krisztus első-sorban hitet követel azoktól, akik hozzá fordulnak.

Igy olvashatjuk, hogy egyszer két vak követte és kiáltozott feléje: «Könyörülj rajtunk, Dávidnak fia!» Jézus magához engedte őket és mondá nekik: «Hiszitek-e, hogy meg tudlak gyógyítani benneteket?» Azok azt felelik: «Igen, Uram!» Akkor megérinti szemüket, visszaadja látásukat és így szól: «Hitetek szerint legyen nektek.»¹ — Majd színeváltozása után a Táborhegy lábánál találkozik egy apával, aki arra kéri, hogy gyógyítsa meg ördögtől megszállott fiát. Mit mond neki Jézus? «Ha tudsz hinni, minden lehetséges a hívőnek.» A gyermek atyja azonnal felkiált: «Hiszek, Uram! segíts az én hitetlenségemen.» És Jézus meggyógyítja a gyermeket.² — Mikor a zsinagóga feje kéri, hogy támassza fel leányát, ugyanez az Úr Jézus válasza: «Ne félj, csak higgy, és meg lesz mentve.»³ — Ez a szó sokszor hagyja el ajkát. Gyakran halljuk: «Menj, a te hited megmentett, a te hited meggyógyított téged.» Ezt mondja az inaszakadtnak, ezt mondja a tizenkét év óta beteg asszonynak, aki meggyógyult, mikor hittel érintette ruhája szegélyét.⁴

A benne való hit elengedhetetlen feltétele csodáinak. Még azoktól is megkövetelte ezt a hitet, akiket legjobban szeretett. Mikor barátja, Lázár meghalt és ő fel akarta támasztani, Lázár nővére, Márta, szomorúan mondja neki, hogy megakadályozhatta volna testvére halálát. Krisztus Urunk azt mondja erre, hogy Lázár fel fog támadni; de mielőtt véghezvinné ezt csodát, azt akarja, hogy Márta kijelentse beléje vetett hitét: «Én vagyok a feltámadás és az élet. Hiszed-e ezt?»⁵

Ahol nem talált hitet, szándékosan korlátozta hatalmának erejét. Az evangélium kifejezetten említi, hogy Názáretben «nem tett sok csodát (honfitársainak) hitetlensége miatt».⁶

¹ Mt 9, 27—30.² U. o. 17, 14—19.; Mk 9, 16—26.; Lk 9, 38—43.³ Lk 8, 50.⁴ Mk 5, 25—34.⁵ Jn 11, 25—26.; v. ö. 10, 40. és 42.⁶ Mt 13, 58.

Szinte úgy látszik, hogy a hitetlenség megbénítja — ha szabad ezt a szót használnunk, — Krisztus működését.

De ahol hitet talál, semmit sem tud visszautasítani. A hitet nyilvánosan is lelkesen magasztalja. — Mikoregyszer Kafarnaumban volt, egy pogány százados közeledett hozzá és kérte, hogy gyógyítsa meg egyik beteg szolgáját. Jézus így szól hozzá: «Megyek és meggyógyítom őt.» De a százados rögtön azt feleli: «Uram! nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj; hanem csak szóval monddad és meggyógyul az én szolgám. Mert hisz én is hatalom alatt álló ember vagyok, katonák lévén alattam; s ha mondom ennek: Menj, ő megyen, és a másíknak: Jöszte, ő jön, és szolgámnak: Tedd ezt, és teszi.» Elég tehát, ha egy szót mondasz, ha parancsolsz a betegségnek és az elenyésszik. Micsoda hite volt ennek a pogánynak! Mielőtt Krisztus kimondotta volna a gyógyító szót, kifejezte, milyen nagy örömet szerez neki ez a hit: «Bizony mondom nektek, nem találtam ekkora hitet Izraelben. Mondom pedig nektek, hogy sokan jönnek majd napkeletről és napnyugatról, és letelepednek Ábrahámmal és Izsákkal és Jákobbal a mennyek országában; az ország fiai pedig majd kivettetnek a külső sötétségre» — hitetlenségük miatt. És a századoshoz fordulva így szólt hozzá: «Menj és amint hittél, úgy legyen neked.»¹

A hit annyira kedves Jézus előtt, hogy miatta még azt is megteszi, ami eleinte nem volt szándékában. — Kitűnő példa erre az a gyógyítás, melyre egy kánaáni asszony kérte. Krisztus Urunk a pogányok területére, Tirus és Szidon határára érkezett. Egy asszony arról a vidékről odament hozzá, ahol ő tartózkodott és hangosan kiáltozni kezdett: «Könyörülj rajtam, Uram, Dávidnak fia! Leányomat gonoszul gyötri az ördög.» De Jézus egy szót sem szól hozzá. Ekkor tanítványai járulnak hozzá és kérik őt: «Bocsásd el, mert utánunk kiabál.» És Krisztus így felel nekik: «Én csak Izrael házának elveszett juhainhoz küldettem.» A pogányoknak való igehirdetést apostolainak tartotta fenn. De az asszony odamegy hozzá és leborulva imádja: «Uram, segíts rajtam!» Jézus neki is azt válaszolja, mint az apostoloknak, de azzal a közmondással, mely akkor használatban volt a zsidók

¹ Mt 8, 5—13.; Lk 7, 1—10.

és pogányok megkülönböztetésére: «Nem helyes elvenni a gyermekek kenyerét és az ebeknek vetni.» De az asszony, hitétől buzdítva, így kiált fel: «Úgy van, Uram! csakhogy a kis kutyák is esznek a morzsákból, melyek lehullanak uraik asztaláról.» Jézust annyira meghatja ez a hit, hogy megdícséri és azonnal teljesíti állhatatos kérését: «Ó, asszony! nagy a te hited; legyen neked, amint kívánod.» És leánya attól az órától fogva meggyógyult.¹

Kétségtelen, hogy e példák közül csaknem mindegyikben testi gyógyulásról van szó. De az Úr Jézus a bűnöket is a hit jutalmául bocsátja meg, érte adja meg az örök életet is. Mit mond például Mária Magdolnának, amikor ez a bűnös nő lába elé veti magát és könnyeivel öntözi azt: «Meg vannak bocsátva bűneid.» Nyilvánvaló, hogy a bűnök megbocsátása tisztán a szellemi rendbe tartozó kegyelem. Miért adja meg Krisztus a kegyelem életét Mária Magdolnának? Hite miatt. Krisztus Jézus pontosan ugyanazokat a szavakat mondja neki is, mint azoknak, akiknek testi betegségét gyógyította meg: «A te hited megszabadított téged; menj el békével.»²

Nézzük végül a Kálvárián. Milyen nagyszerűen jutalmazta meg a jobb lator hitét! Valószínű, hogy valami utonálló volt ez a lator. De amikor a kereszten ellenségei gúnyral és szitokkal árasztották el Jézust: «Ha Isten fia, amint ő mondotta, szálljon le most a keresztről, és hiszünk neki!»³ mikor tanítványai is elhagyták és haldokolt a bitófán, ez a lator megvallotta Krisztus istenségét. Hiszen Jézus országáról beszél Jézus halála pillanatában: helyet kér ebben az országban. Micsoda hit a haldokló Krisztus hatalmában! És hogyan meghatotta Jézust ez a hit! «Bizony mondom neked, ma velem leszel a paradicsomban!» Ezért a hitért megbocsátja minden bűnét és helyet biztosít neki örök országában.

E szerint tehát a hit a legelső erény, melyet Krisztus Urunk elvár azoktól, akik hozzá közelednek. Krisztusnak ez a követelése nekünk is szól.

Mikor mennybemenetele előtt elküldötte apostolait, hogy folytassák küldetését az egész világon, akkor is hitet követel.

¹ Mt 15, 22—28.

² Lk 7, 50.

³ Mt 27, 42.

Ügyszólván az egész keresztény életet ettől teszi függővé. «Elmenvén tanítások minden népet . . . Aki hiszen és megkeresztelkedik, üdvözülni; aki pedig nem hiszen, elkárhozik.» — Azt jelenti talán ez, hogy a hit egymagában is elegendő? Nem, a szentségek vétele és a parancsok megtartása is szükséges; de aki nem hisz Jézus Krisztusban, az parancsait sem teljesíti és szentségeihez sem járul. Viszont éppen azért tartjuk meg parancsait és járulunk szentségeihez, mivel hiszünk Jézus istenségében. Tehát a hit egész természetfeletti életünk alapja.

Isten azt akarja, hogy földi életünk idején a hitben szolgáljunk neki; dicsősége így kívánja. Ezt a hódolatot elvárja tőlünk. Ez a mi próbánk, mielőtt beérnénk az örök célba. Egyszer majd meglátjuk fátyol nélkül az Istent. Az lesz a dicsősége, hogy teljesen közli magát velünk, örök boldogságának egész fényében és ragyogásában. De míg e földön élünk, úgy illik bele az isteni üdvösségterv elrendezésébe, hogy Isten számunkra elrejtett Isten legyen. Isten azt akarja, hogy itt a földön a hitben ismerjük meg, imádjuk és szolgáljunk neki. És minél nagyobb, eleve-nebb és tevékenyebb ez a hit, annál kedvesebbek vagyunk Isten előtt.

II.

A következő kérdés: miben áll ez a hit? — Általában azt nevezzük hitnek, amikor elfogadjuk más szavát. Amikor az őszinte, becsületes ember kimond valamit, azt elfogadjuk, *hiszünk* szavának. Ha valaki szavát adja, magát adja.

A természetfeletti hit pedig abban áll, hogy értelmünk elfogadja nem az ember, hanem Isten szavát. — Isten nem tévedhet és nem is téveszthet meg. A hit Istennek, mint a legfőbb igazságnak és tekintélynek kijáró hódolat. Hogy ez a hódolat méltó legyen Istenhez, alá kell vetnünk magunkat szava tekintélyének, bármilyen nehézségekbe ütközzék is értelmünk. Ez az isteni szó olyan hittitkokról beszél, melyek meghaladják értelmünket. Olyan igazságok is követelhetnek hitet, amelyeknél érzékeink, tapasztalatunk látszólag az ellenkezőt állítják, mint amit Isten mond. De Isten azt akarja, hogy feltétlenül meglegyünk győződve kinyilatkoztatásának igazságáról, úgyhogy

ha az egész teremtés az ellenkezőt állítaná is, annak ellenére is azt mondjuk Istennek: «Istenem, hiszek, mert te mondtad.»¹

A hit — mondja Szent Tamás, — abban áll, hogy értelmünk az akarat parancsára és a kegyelem ösztönzésére elfogadja az isteni igazságot.² Az értelem hisz, de a szív is hozzájárul. Hogy ezt a hitet gyakorolhassuk, Isten a keresztség szentségében még külön képességet, erőt, «hajlamot» is önt belénk: a hit erényét, amely által értelmünk szeretetből aláveti magát Isten tanubizonyosságának, mivel feltétlenül igazat mond. Ez a hit lényege, de természetesen ennek az odaadásnak és szeretetnek végtelen sok foka lehetséges. — Amikor a hitre buzdító szeretet arra sürget, hogy egész lényünket, értelmünket és cselekvésünket teljesen alá vessük Isten tanuskodásának, hitünk akkor tökéletes: a szeretetben válik tevékennyé, benne nyilvánul.³

Mi tehát az Isten tanúsága, melyet hittel kell fogadnunk? Ez a tanuskodás ebben foglalható össze: *Krisztus Jézus az ő tulajdon Fia, akit üdvösségünkre küldött és megszentelődésünkre ajándékozott nekünk.*

Tudjuk, hogy az Atya hangja háromszor hallatszott a földön⁴ és mindhárom alkalommal csak azt jelentette ki, hogy Jézus az ő Fia, az ő egyetlen Fia, aki méltó minden szeretetre és dicsőségre: «Ez az én szeretett Fiam . . . őt hallgassatok.» Krisztus Urunk szerint is ez volt az Isten tanúsága a világ számára, amikor neki adta Fiát: «És aki engem küldött, az Atya, ő tett bizonyosságot felőlem.»⁵ — E bizonyosság megerősítésére Isten csodatevő hatalmat adott Fiának, feltámasztotta halottaiból. Maga az Úr Jézus mondja, hogy e tanúság teljes

¹ Itt nem mélyedhetünk bele abba a sokféle pszichológiai és teológiai kérdésbe, mely a hit tényének természetére vonatkozik. Erre elmélkedéseink jellege nem is alkalmas. De ha az olvasó el óhajt mélyülni e kérdésekben, ajánljuk P. Bainvel S. J. világos művét: *La foi et l'acte de foi*; különösen az a fejtegetése érdekes, mely Billot bíborosnak a tekintélyi hitre vonatkozó gondolatát taglalja. Lásd még P. Gardeil O. P. figyelemreméltó tanulmányait: *La crédibilité*.

² *Ipsum autem credere est actus intellectus assentientis veritati divinae ex imperio voluntatis sub motu gratiae.* II—II., q. 2. a. 9.

³ *Fides, nisi ad eam spes accedat et caritas, neque unit perfecte cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum efficit.* Concil. Trid. sess. VI., cap. 7.

⁴ Mt 3, 17.; 17, 5.; Jn 12, 28. ⁵ Jn 5, 37. Lásd az egész szakaszt a 31. verstől.

elfogadása adja meg nekünk az örök életet: «Mert ez Atyám akarata, ki engem küldött, hogy mindenkinek, aki a Fiút látja és hisz őbenne, örök élete legyen.»¹ Krisztus gyakran hangsúlyozza ezt az igazságot: «Bizony, bizony mondom nektek, hogy aki az én ígéimet hallgatja, és hisz annak, ki engem küldött, örök életet nyer . . . és átment a halálból az életre.»²

Nem tudunk eleget elmélkedni Szent János ezen szavairól: «Úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta.» És miért adta? «Hogy mindaz, — folytatja, — aki őbenne hisz, el ne vesszék, hanem örök élete legyen.» Majd magyarázatként hozzáteszi: «Mert nem azért küldötte Isten az ő Fiát e világra, hogy ítélje a világot, hanem hogy üdvözüljön e világ ő általa. Aki őbenne hiszen, meg nem ítéltetik; aki pedig nem hiszen, már megítéltetett, mert nem hitt az Isten egyszülött Fia nevében.»³ «Ítélni» itt annyi, mint elítélni. Tehát Szent János szerint aki nem hisz Krisztusban, már el van ítélve. Jegyezzük meg ezt a kifejezést: «már el van ítélve». Mit jelent ez? Azt, hogy aki nem hisz Jézus Krisztusban, hiába akar üdvözülni. Ügye már most eldőlt. Az örök Atya azt akarja, hogy Fiába vetett hitünk, akit üdvösségünkre küldött, legyen lelkünknek legelső magatartása és üdvösségünk forrása. «Aki a Fiában hiszen, annak örök élete vagyon; aki pedig nem hiszen a Fiában, nem fog életet látni, hanem Isten haragja marad rajta.»⁴ Isten ennyire ragaszkodik ahhoz, hogy higgyünk Fiában, különben haragja rajta marad — jegyezzük meg a jelenidőt: mostantól fogva rajta «marad» — azokon, akik nem hisznek Fiában. Mit jelent mindez? Azt, hogy a Jézus istenségébe vetett hit az Atya elgondolása szerint legelső kötelességünk, ha részesülni akarunk az isteni életben. A Jézus Krisztus istenségébe vetett hit magában foglalja az összes többi kinyilatkoztatott hitigazságot.

Bátran mondhatjuk, hogy az egész kinyilatkoztatás foglalta Isten legfőbb tanúsága, hogy Jézus Krisztus az ő Fia. Hasonlóképpen az egész hit benne van e tanúság elfogadásában. Ha valóban hiszünk Krisztus istenségében, ugyanakkor hiszünk az egész ószövetségi kinyilatkoztatásban, melynek meg-

¹ Jn 6, 40.; v. ö. 17, 21.

² U. o. 5, 24.

³ U. o. 3, 16—18.

⁴ U. o. 3, 36.

valósulása Krisztus. Hiszünk az egész újszövetségi kinyilatkoztatásban, mert mindaz, amit az apostolok és az Egyház tanítanak, csak Krisztus kinyilatkoztatásának a kiteljesedése.

Aki tehát elismeri Krisztus istenségét, ugyanakkor elfogadja az egész kinyilatkoztatás teljességét is. Jézus a megtestesült Ige. Az Ige felfedi előttünk Isten lényegét és bölcsességét. Ez az Ige megtestesül és kinyilatkoztatja Istent az embereknek. «Az egyszülött Fiú, ki az Atya keblén vagyon, ő jelenté ki.»¹ És amikor mi a hittel befogadjuk Krisztust, elfogadjuk az egész kinyilatkoztatást.

Azért tehát az a bensőséges meggyőződés, hogy Krisztus Urunk valóban Isten, egész természetfeletti életünk legfőbb alapja. Ha ezt az igazságot megértjük és szerinte élünk, egész lelkiéletünk megvilágosodik és sok gyümölcsöt terem.

III.

Ez olyan fontos alapigazság, hogy kissé el kell nála időznünk.

Jézus istensége földi életében rejtve volt embersége fátyola alatt. Még kortársai számára is csak a hit tárgya volt.

A zsidók kénytelenek voltak elismerni tanításának felsőbbrendűségét: Ki ez az ember? «Soha ember így nem beszélt, mint ez az ember.»² Tanúi voltak tetteinek, melyeket — mint mondták, — senki sem vihet végbe, «hacsak nincs vele az Isten».³ De látták azt is, hogy Krisztus ember volt: ő maga mondja, hogy földijei, akik csak mint a názáreti munkást ismerték, csodái ellenére sem hittek benne.⁴

Még meghitt hallgatói, az apostolok sem látták istenségét. A már említett jelenetben, amikor az Úr Jézus megkérdezte tanítványaitól, hogy kicsoda ő, Szent Péter azt mondja: «Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia.» Krisztus Urunk rögtön kijelenti, hogy Szent Péter nem a természetes ismeret bizonyosságával nyilatkozott így, hanem csak az örök Atya kinyilatkoztatása folytán. És ezért a kinyilatkoztatásért mondja boldognak apostolát: «Boldog vagy Simon, Jónás fia! mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én Atyám, ki mennyekben vagyon.»

¹ Jn 1, 18.

² U. o. 7, 46.

³ U. o. 3, 2.

⁴ U. o. 7, 5.

Többször is olvashatjuk az evangéliumban, hogy a zsidók vitakoztak egymással Krisztus személyéről. — Így akkor is, amikor Krisztus elmondotta példabeszédét a Jó Pásztorról, aki életét adja juhaiért, szakadás támadt hallgatósága körében. Egyesek azt mondták: «Ördög vagy és megháborodott; minek hallgatjátok őt?» Mások azzal vágtak vissza: «Ezek nem ördögösnek igéi.» És utaltak Jézus csodájára, mikor pár nappal azelőtt meggyógyította a vakon született embert: «Vajjon az ördög megnyithatja-e a vakok szemeit?» Ekkor, hogy tisztán lássanak, körülvették Jézust a zsidók és azt mondták: «Meddig tartod függőben lelkünket? Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk nyíltan.» És mit válaszol Krisztus Urunk? «Mondtam nektek és nem hiszitek. A cselekedetek, melyeket én teszek Atyám nevében, azok tesznek bizonyosságot rólam.» Majd hozzáteszi: «De ti nem hiszitek, mert nem vagytok az én juhaim közül valók. Az én juhaim szavamat hallgatják; és én ismerem őket, és követnek engem; és én örök életet adok nekik, és nem vesznek el mindörökké, és senki sem ragadja el őket kezemből. Amit Atyám nekem adott, mindennél nagyobb és senki sem ragadhatja ki Atyám kezéből. Én és az Atya egy vagyunk.» Ekkor a zsidók istenkáromlónak tartják, mert Istennel egyenlőnek mondta magát és követeket ragadnak, hogy megkövezzék. És mikor Jézus azt kérdezi, hogy miért cselekszenek így, azt felelik: «A káromlásért kövezünk meg téged, mivel hogy ember létedre Istenné teszed magadat.» És mit válaszol Krisztus? Tagadja talán ezt a szemrehányást? Nem, ellenkezőleg: megerősíti. Jól gondolták: Istennel egyenlő. Jól értették szavait, de ő újból megerősíti: ő az Isten Fia, «mivel — mondotta, — Atyám tetteit cselekszem, aki engem küldött», mert az isteni természet folytán «az Atya énbennem vagyok és én az Atyában».¹

Láthatjuk tehát, hogy a Krisztus Jézus istenségébe vetett hit az első lépés az isteni élet felé, számunkra épúgy, mint a korabeli zsidók számára volt. Az a hit, hogy Jézus az Isten Fia, maga az Isten, legelső feltétele annak, hogy juhai közé sorozzon bennünket, hogy kedvesek legyünk Atyja előtt. Mert

¹ Jn 10, 37—38.

valóban, az Atya ezt kívánja tőlünk: «Ez az istenes cselekedet, hogy higgyetek abban, akit ő küldött.»¹ Abban áll a kereszténység, hogy *Krisztus emberségében elfogadjuk istenségét, minden, legmesszebbre terjedő elméleti és gyakorlati következményével együtt.* Krisztus uralma és ezáltal az életszentség a szerint valósul meg bennünk, amilyen mértékben növekszik a Jézus Krisztusba vetett hitünk tisztasága, elevenisége és teljessége. Életszentségünk istenfiúságunk kegyelmének kiteljesedése. Már pedig elsősorban a hit által születünk a kegyelmi életre, mely Isten gyermekeivé avat bennünket: «Mindaz, aki hiszi, hogy Jézus a Krisztus, *Istentől született.*»² Csak akkor vagyunk valóban Isten gyermekei, ha életünk ezen a hiten alapul. Az Atya nekünk adja Fiát, hogy ő legyen mindenünk: példaképünk, megszentelődésünk, életünk. Szinte mondja: Fogadjátok be Fiamat, mert benne mindenetek megvan! «Mikép ne ajándékozna vele együtt mindent nekünk?»³ És ha őt befogadjátok, engem fogadtok be és akkor őáltala, őbenne szeretett fiaim lesztek. Krisztus Urunk maga is kijelentette: «Aki bennem hisz, nem énbennem hisz, hanem abban, aki engem küldött.»⁴

Szent János mondja: «Ha az emberek bizonyosságát elfogadjuk», ha okosan elhisszük, amit az emberek állítanak, «az Isten bizonyossága nagyobb, mert ez az Istennek bizonyossága.» Még egyszer: mi az Isten bizonyossága? — Isten tanuskodása, hogy Krisztus az ő Fia. «Aki hisz az Isten Fiában, az önmagában bírja Isten bizonyosságát. Aki nem hisz a Fiúnak, hazugnak tartja őt, mert nem hisz abban a bizonyosságban, melyet Isten tett az ő Fiáról.»⁵ Ezek a szavak mélységes igazságot tartalmaznak. Mert mi ez a bizonyosság? Az, «hogy Isten örök életet adott nekünk. És ez az élet az ő Fiában van. Aki bírja a Fiút, annak van élete; aki nem bírja a Fiút, annak nincsen élete.»⁶ Mit jelentenek ezek a szavak?

Hogy ezt megértsük, a kinyilatkoztatás fényénél fel kell emelnünk tekintetünket az isteni élet forrásához. Az az Atya élete a Szentháromságban, hogy «kimondja» Fiát, Igéjét; egyetlen, egyszerű, örök ténnyel nemzi Fiát, aki hozzá hasonló,

¹ Jn 6, 29.² I. Jn 5, 1.³ Róm. 8, 32.⁴ Jn 12, 44.⁵ I. Jn 5, 9—10.⁶ U. o. 5, 11—12.

akivel közli létének és tökéletességeinek teljességét. Ebben a Szóban, mely végtelen, mint önmaga, ebben az egyetlen, örök Igében az Atya szüntelenül magáénak ismeri el Fiát, saját képmását, «dicsősége fényét». — És minden szó, minden bizonyság, mellyel Isten megnyilatkozott Krisztus istenségéről, mint például Jézus megkeresztelésekor: «Ime, ez az én szeretett Fiam», az érzékelhető világban csak visszhangja annak a tanuságnak, melyet az Atya önmagának ad az Istenség szentélyében. Ezt a tanuságot egy Szóval fejezi ki, mely egész önmagát, legbensőbb életét tartalmazza: «Fiam vagy te, én ma nemzetelek téged.»

Amikor tehát elfogadjuk az örök Atya tanuságát, amikor azt mondjuk Istennek: Ez a jászolban fekvő kisdéd a te Fiad: imádom és rendelkezésére bocsátom magamat; az az ifjú, aki a názáreti műhelyben dolgozik, a te Fiad: imádom; az a keresztfeszített ember a Kálvárián a te Fiad: imádom; a kenyérdarabka színe alatt a te Fiad rejtőzik és én imádom; amikor azt mondjuk Jézusnak: «Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia», ha leborulunk előtte és szolgálatára szánjuk minden erőnket; ha minden cselekedetünk megegyezik ezzel a hittel és szeretetből fakad, mely tökéletessé teszi a hitet, — akkor életünk visszhangja lesz az Atya életének, aki örökké egy végtelen szóban «mondja ki» Fiát. És mivel az Isten életének e működése sohasem ér véget, kiterjed minden időre, örök jelen, azért így magával az Isten életével egyesülünk. Ez Szent János tanítása: «Aki hisz az Isten Fiában, az önmagában bírja Isten bizonyosságát», azt a bizonyágot, mellyel az Atya «kimondja» Fiát.

IV.

Nem indítjuk fel elég gyakran Krisztus istenségébe vetett hitünket. — Pedig nem szabad engednünk, hogy a keresztségben nyert hitünk kihaljon vagy elaludjék szívünk mélyén. Kérjük Istent, hogy növelje bennünk: «Uram, erősítsd hitünket!» De magunknak is gyakorolnunk kell azáltal, hogy gyakran felindítjuk lelkünkben. — Minél tisztább és elevenebb lesz ez a hit, minél jobban áthatja életünket, annál szilárdabb, igazabb, világosabb, biztosabb és termékenyebb lesz lelkiéle-

tünk is. *Mert az a mélységes meggyőződés, hogy Krisztus Isten és az Atya nekünk küldötte őt, magában foglalja egész lelki-életünket*: életszentségünk ebből a bensőséges meggyőződésből fakad. — És ha ez a hit eleven, akkor áthatol az emberség fátyolán, mely Krisztus istenségét elrejtí szemünk elől. Akár a jászolban fekszik előttünk kis gyermek képében, akár az ács-műhelyben dolgozik; akár mint próféta ellenségeinek ellentmondásaival harcol szüntelen; akár a becsstelen halál gyalázatoságával elhalmozva, akár a kenyér és bor színe alatt szemléljük, — hitünk mindig ugyanazzal a bizonyossággal mondja: ez ugyanaz a Krisztus, igaz Isten és igaz ember, akinek ugyanaz a fölsége, hatalma, bölcsesége és szeretete, mint az Atyáé és a Szentléleké. Ha mélységes ez a meggyőződésünk, mélységes imádással és odaadással borulunk le Annak az akarata előtt, aki ember ugyan, mégis maga a Mindenhatóság és a végtelen Tökéletesség.

Ha eddig elmulasztottuk volna, most vessük magunkat Jézus lába elé és mondjuk:

— Uram Jézus, megtestesült Ige, hiszem, hogy Isten vagy: «igaz Isten az igaz Istentől». Nem látom istenségedet, de hiszem, mert Atyád mondotta: «Ez az én szeretett Fiam.» És mivel hiszem, egészen rendelkezésedre akarom bocsátani magamat, testemet, lelkemet, ítéletemet, akaratomat, szívemet, érzelmeimet, képzeletemet, minden erőmet. Azt akarom, hogy megvalósuljon bennem Zsoltárosod szava: «Lába alá vetettél mindeneket.»¹ Azt akarom, hogy te légy a fejem, evangéliumod legyen világosságom, akaratom vezérem. Gondolataim a te gondolataid legyenek, hiszen te vagy a tévedhetetlen igazság! Minden cselekedetem tebenned valósuljon, hiszen te vagy az egyetlen út, mely az Atyához vezet! Nem keresem örömemet akaratomon kívül, hiszen te vagy az élet forrása! Végy egészen birtokodba, Szentlelked által, Atyád dicsőségére!

Ezzel a hitvallással megvetjük lelkiéletünk alapját: «Más alapot senki sem vethet azon kívül, mely vettetett, mely Krisztus Jézus.»²

¹ Zs. 8, 8. Lásd Zsid. 2, 8., mely Jézusra alkalmazza. 3, 11.; v. ö. Kol. 2, 6.

² I. Kor.

És ha ezt a hitet gyakran megújítjuk, akkor Krisztus Szent Pál szerint «szívünkben lakik»,¹ vagyis állandóan ura és királya lesz lelkünknek és Lelke által az isteni élet forrása.

Gyakran újítsuk meg tehát Jézus istenségébe vetett hitünket, mert mindannyiszor biztosabbá tesszük, megszilárdítjuk lelkiéletünk alapját, úgyhogy az lassanként rendíthetetlené válik.

Ha belépünk a templomba és észrevesszük az örökmécses fényét, mely ott ég a tabernákulum előtt és hirdeti Krisztus Jézusnak, az Isten Fiának jelenlétét, térdhajításunk ne legyen pusztán az illendőség szertartása, ne váljék szokássá, hanem bensőséges hitünk és mélységes imádásunk hódolata legyen az Úr Jézus előtt, mintha örök dicsőségének teljes fényében látnánk. Mikor a szentmise Glóriájában Jézus dicséretét és a hozzá intézett könyörgéseket énekeli vagy imádkozzuk: «Úristen, az Atyának Fia, Isten Báránya, ki az Atya jobbán ülsz: Te egyedül vagy Szent, Te egyedül vagy Úr, Te egyedül vagy a végtelen Fölség, Jézus Krisztus, a Szentlélekkel együtt az Atyaisten dicsőségében», — mindezek a dicséretetek szívünkben fakadjanak, ne csupán ajkunkról. Mikor az evangéliumot olvassuk, meggyőződésünk legyen, hogy belőle az Isten Igéje, a világ világossága és a tévedhetetlen igazság szól hozzánk és tárja fel előttünk az Istenség titkait. Ha a Credóban az Ige örök születéséről énekelünk, az Igéről, akivel egyesülnie kellett az emberségnek, aki «Isten az Istentől, világosság a világosságtól, igaz Isten az igaz Istentől», ne csak a szavak értelmét vagy az ének szépségét nézzük, hanem úgy mondjuk, mint az Atya szavának visszhangját, aki Fiát szemlélve tanúságot tett arról, hogy vele egyenlő: «Fiam vagy te, én ma nemzettelek téged.» Mikor azt énekeli: «És testté lőn», megsemmisülve boruljunk le lélekben az emberré lett Isten előtt, akiben az Atyának kedve telt. Ha az Oltáriszentségben jelenlevő Jézushoz közeledünk, mélységes tisztelettel fogadjuk, mintha színről-színre látnánk.

Az ilyen hit megnyilvánulásai végtelenül kedvesek az Atya előtt, mert végtelen akarata csak egyre irányul: — Fia dicsőségének előmozdítására.

¹ Ef. 3, 17.

És minél jobban elfátyolozza a Fiú istenségét, minél jobban megalázza magát irántunk való szeretetből, annál inkább kell őt imádnunk, mint Isten Fiát, annál inkább kell magasztalnunk és hódolnunk előtte. — Isten legfőbb vágya Fia dicsősége: «Megdicsőítettem és újra meg fogom dicsőíteni.»¹ Ez egyike az örök Atya három szavának, melyet hallott a világ. Meg akarja dicsőíteni Krisztus Jézust, mert Krisztus, az ő Fia, vele egyenlő; de Szent Pál szerint meg akarja dicsőíteni azért is, mert ez a Fiú megalázta magát: «Kiüresítette önmagát . . . Ezért Isten is igen felmagasztalta őt és oly nevet adott neki, mely minden más név fölött van: hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon . . . s minden nyelv vallja az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr.»² Ezért minél inkább megalázza magát Krisztus, akár mint kis gyermek, aki elrejtőzik Názáretben és magára vállalja minden gyengeségünket, melyek méltóságával összeférők; akár mint valami gonosztevő,³ midőn magára vállalja a kereszthalált, vagy pedig elrejtőzik az Oltáriszentségben; minél inkább támadják és tagadják istenségét a hitetlenek, — annál inkább fel kell magasztalnunk nekünk az Atya dicsőségében és saját szívünkben, annál inkább rendelkezésére kell bocsátanunk magunkat személye iránti mélységes tisztelettel és teljes odaadással, annál inkább kell dolgoznunk a lelkekben való uralmának terjesztésén.

Ez a Jézus Krisztus istenségébe vetett igaz hit, a tökéletes hit. Ez a hit, mely beteljesül a szeretetben, mely Krisztus rendelkezésére bocsátja egész valónkat és gyakorlatilag átjárja lelki-életünk minden megnyilvánulását, minden művét: *alapja* egész természetfeletti épületünknek, egész életszentségünknek.

Hogy valóban ennek *alapja* legyen, szükséges, hogy a hit táplálja cselekedeteinket, és forrása legyen minden előrehaladásunknak a lelkiéletben.⁴ «Én mint bölcs építőmester, — mondja Szent Pál — megvettem az alapot», mikor megismertettem veletek Krisztus evangéliumát, (melyet befogadtatok a hittel); «más pedig épít arra; de kiki lássa, mint épít arra.»⁵

¹ Jn 12, 28.² Fil. 2, 7—9.³ «A gonoszok közé számíttatott.»

Iz. 53, 12.

⁴ Justificati . . . in ipsa justitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus crescunt ac magis justificantur. Concil. Trid. sess. VI., cap. 10.⁵ I. Kor. 3, 10.

E lelki épület megalkotása a mi feladatunk. — Ugyancsak Szent Pál mondja, hogy «az igaz a hitből él».¹ «Igaz» az, aki a keresztségben nyert megigazulással új életre született az igazságosságban; övé Krisztus kegyelme és ezzel együtt a hit, remény és szeretet isteni erénye. Ez az igaz hitből él. Az élet belső erő, mely forrása a mozgásnak és működésnek. Kétségtelen, hogy a megszentelő kegyelem az a belső erő, mely élteti természetfeletti életünk megnyilvánulásait, hogy a végső boldogság elérésére érdemszerzők legyenek. De ebbe a természetfeletti világba a hit vezet be minden lelket. Annyiban részesülünk a fogadott fiúságban, amennyiben befogadjuk Krisztust. Krisztust pedig csak a hit által fogadhatjuk be: «Mindazoknak, akik befogadák, hatalmat ada, hogy Isten gyermekeivé legyenek, azoknak, kik hisznek az ő nevében.» A Jézus Krisztusba vetett hit vezet el az életre és adja meg a kegyelmi megigazulást. Ezért mondja Szent Pál, hogy az igaz hitből él.

A természetfeletti életben annál termékenyebb a Jézusba vetett hit, minél mélyebben gyökerezik a lélekben. — Először is ez a hit buzgó szeretettel karolja át fonséges tárgyát minden vonatkozásban és mivel mindent Krisztussal hoz kapcsolatba, mindent Krisztus isteni világosságában lát. Azután Krisztus személyéből kiárad minden szavára, minden cselekedetére, minden intézményére: az Egyházra és a szentségekre, mindarra, ami hozzátartozik ehhez a természetfeletti szervezethez, melyet Krisztus azért alapított, hogy az isteni életet közvetítsék a lelkékbe. Továbbá ez a Jézus istenségébe vetett mélységes és benső meggyőződés indítja meg tevékenységünket, ez ösztökél arra, hogy nagylelkűen teljesítsük parancsait és rendületlenül megálljuk a kísértést: «erős hittel»,² hogy reményünket és szeretetünket minden megpróbáltatás közepett is megőrizzük.

A természetfeletti életnek micsoda energiaforrása halmozódik fel abban a lélekben, aki bensőségesen meg van győződve Krisztus istenségéről! A lelkiéletnek és a fáradhatatlan apostolkodásnak micsoda bőséges forrása ez a napról-napra erősödő meggyőződés, hogy Krisztus maga a legfőbb Szentség, Bölcsesség, Mindenhatóság és Jóság! . . .

¹ Róm. 1, 17. Megjegyzendő, hogy Szent Pál leveleiben háromszor hangsúlyozza ezt az igazságot: v. ö. Gal. 3, 11. és Zsid. 10, 38. ² I. Pét. 5, 9.

Hiszem, Jézusom, hogy Te vagy az élő Isten Fia. Hiszem, de erősítsd hitemet!

V.

Meg kell állnunk még egy fontos kérdésnél. Erre különösen ki kell terjednie hitünknek, ha teljesen az isteni életből akarunk élni: hinnünk kell Krisztus Jézus érdemeinek végtelen értékében.

Említettük már ezt az igazságot, amikor kifejtettük, hogy Krisztus a mi megszentelődésünk végtelen ára. De fontos, hogy visszatérjünk rá, amikor a hitről beszélünk, mert a hit által meríthetünk abból a kifürkészhetetlen gazdagságból, mellyel Isten ajándékozott meg bennünket Krisztusban.

Isten mérhetetlen nagy ajándékot adott Fiában, Jézusban. Krisztus az a kincstár, melyben «az isteni bölcsesség és tudomány összes kincsei rejtve vannak» és számunkra fölhalmozódnak. Krisztus szenvedésével és halálával érdemelte ki, hogy velünk közölheti őket és ő mindig él és közbenjár értünk Atyjánál. De szükséges, hogy megismerjük ennek az ajándéknak értékét és fel is tudjuk használni: «Bárcsak ismernénk Isten ajándékát!» Ez az ajándék Krisztus, szentségének teljességében és érdemeinek, tekintélyének végtelen értékében. De ez az ajándék csak hitünk nagysága szerint hasznos számunkra. Ha hitünk nagy, eleven és mélységes, ha felér ennek az ajándéknak magasztosságához, amennyire teremtménynél lehetséges, akkor semmi sem akadályozza, hogy Isten közölje velünk ajándékait, melyek Jézus szent emberségéből származnak lelkünkbe. Ha nem becsüljük nagyra Krisztus végtelen érdemeit, Jézus istenségébe vetett hitünk nem elég erős. Pedig aki kételkedik isteni erejében, nem tudja, mit jelent az Isten embersége.

Gyakran fel kell tehát keltenünk hitünket, hogy végtelen értékűek Jézus elégtétele és érdemei, melyeket megszentelődésünkre szerzett.

Amikor imádkozunk, Fiának érdemeibe vetett *rendíthetetlen bizalommal* menjünk az örök Atya elé. — Krisztus Urunk mindent kifizetett helyettünk, minden adósságunkat kiegyenlítette, mindent megszerzett számunkra és szüntelenül közbenjár

érettünk Atyjánál: «Mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon.»¹
Mondjuk tehát Istennek:

— Tudom, Istenem, hogy teljesen nyomorult vagyok. Minden nap csak hibáimat szaporítom. Tudom, hogy végtelen szentséged előtt olyan szennyes vagyok, mint a sár a nap előtt. De leborulok előtted, mert kegyelmeddel tagja vagyok Fiad misztikus testének. Fiad adta ezt a kegyelmet, miután vérével megváltott. Most övé vagyok, ne vess el hát szent színed előtt!

Nem, Isten nem taszít el bennünket, ha így Fia tekintélyére hivatkozunk, hiszen a Fiú jár közben értünk, aki vele egyenlő.

Ha azután így elismerjük, hogy magunktól gyöngék és nyomorultak vagyunk és semmire sem megyünk: «Nálam nélkül semmit sem tehettek», ellenben Krisztustól várjuk minden szükségletünket az isteni élethez: «Mindent megtehetek abban, ki nekem erőt ad», — akkor elismerjük azt is, hogy ez a Fiú mindenünk: ő a mi fejünk és főpapunk. Ez az elismerés, Szent János szerint, kedves hódolat az Atyának, mert «szereti Fiát» és azt akarja, hogy mindent Fiától kapjunk, hiszen «minden hatalmat neki adott a lelkek élete fölött». — Az a lélek azonban, aki nincsen ilyen *föltétlen* bizalommal Jézus iránt, az nem ismeri el teljesen, hogy ő az Atya szeretett Fia és ezért nem adja meg az Atyának ezt a hódolatot, melyhez pedig az Atya végtelenül ragaszkodik. «Az Atya ugyanis szereti a Fiút, . . . hogy mindenki tisztelje a Fiút, amint tisztelik az Atyát. Aki nem tiszteli a Fiút, nem tiszteli az Atyát, aki őt küldötte.»²

Hasonlóképpen, amikor a bűnbánat szentségéhez járunk, nagy hitünk legyen Jézus vérének isteni erejében. Ez a vér abban a pillanatban megtisztítja lelkünket, lemossa bűneit, megújítja erőit és visszaadja szépségét. A feloldozás pillanatában magának Krisztusnak a vére hull ránk végtelen érdemeivel. Az a vér, amelyet az Úr Jézus hasonlíthatatlan nagy szeretetével kiontott értünk, azok a végtelen érdemek, melyeket mérhetetlen szenvedései és megnevezhetetlen gyalázatai árán szerzett. «Bárcsak megismernénk Isten ajándékát!»

Ha a szentmisén veszünk részt, a megújuló keresztfeloldozaton vagyunk jelen. Az Istenember ugyanúgy feláldozza magát

érettünk az oltáron, mint ahogyan a Kálvárián tette, csak az áldozat módja különböző. De ugyanaz a Krisztus, az igaz Isten és igaz ember áldozza fel magát az oltáron, hogy bennünket részesítsen kimeríthetetlen elégtételében. Bárcsak élő és mélységes hitünk volna! Milyen tisztelettel vennénk akkor részt ezen az áldozaton, milyen szent mohósággal járulnánk akkor naponként a szent asztalhoz, mint Anyaszentegyházunk óhajtja, hogy egyesüljünk Krisztussal! Milyen rendíthetetlen bizalommal fogadnánk Krisztust abban a pillanatban, mikor nekünk adja magát emberségével és istenségével, kincseivel és érdemeivel, ő, a világ váltságdíja, a Fiú, akiben Isten kedvét leli! «Bárcsak ismernénk Isten ajándékát!» . . .

Ha gyakran felindítjuk Jézus hatalmába, érdemeinek végtelen értékebe vetett hitünket, életünk ezáltal örökös dicsérő ének lesz e főpap és egyetemes közbenjáró dicsőségére, aki elhalmoz kegyelmeivel. Ekkor mélyére hatolunk az örök gondolatoknak, az Isten üdvösségtervének. Ekkor alkalmazkodunk Isten szándékaihoz, melyekkel szentekké akar tenni bennünket és egyesülünk akarataival, hogy szeretett Fiát dicsőítsük: «Megdicsőítettem és újra meg fogom dicsőíteni.»

Menjünk hát az Úr Jézushoz! Egyedül nála vannak az örök élet igéi. Fogadjuk élő hittel, bárhol jelenik is meg előttünk: akár szentségeiben, akár Egyházában, misztikus testében, akár felebarátunkban vagy gondviselésében, mellyel mindent irányít vagy megenged, még a szenvedést is. Fogadjuk be, bárhol vagy bármikor mutatkozik előttünk, *figyeljünk isteni szavára és teljesen adjuk át magunkat szolgálatára*. Ez az életszentség.

Valamennyien olvastuk már az evangéliumban a vakonszületett meggyógyítását, melyet Szent János beszél el kedves részletességgel.¹ Miután Jézus szombaton meggyógyította a vakot, többször érdeklődnek nála a farizeusok, a Megváltó ellenségei. El akarják hitetni vele, hogy Jézus nem próféta, mert a szombati pihenést sem tartja meg, melyet pedig a mózesi törvény előír. De a szegény vaknak nincs sok mondanivalója. Mindig ugyanazt feleli: egy Jézus nevű ember elküldötte, hogy mosakodjék meg a Siloe tavában és meggyógyította. Ez minden,

¹ Jn 9, 1—38.

amit tud és eleinte csak ennyit válaszol. A farizeusok ebből nem tudtak vádat emelni Jézus ellen. Végül is kiátkozzák a zsinagógából, mert azt erősíti, hogy sohasem lehetett hallani, hogy valaki megnyitotta a született vak szemét: Jézust tehát az Isten küldötte.

Mikor Jézus meghallotta, hogy kivetették és találkozott vele, így szólt hozzá: «Hiszesz-e te az Isten Fiában?» — A vak így válaszol: «Kicsoda az, Uram, hogy higgyek őbenne?» — Milyen készséges ez a lélek! — Jézus azt mondja: «Aki veled beszél, ő az.» — És ez a szegény vak egyszerre elfogadja Jézus szavát: «Hiszek, Uram!» és hitének erejével «leborulván imádá őt.» Átkarolja Krisztus lábát és Krisztusban Krisztus minden művét.

A vakonszületett lelkünk képe. Jézus meggyógyította, amikor kiszabadította az örök sötétségből és visszaadta neki a megtestesült Ige világosságát a kegyelemmel.¹ — Bárhol tűnik is fel Krisztus előttünk, mondjuk neki: «Kicsoda az, Uram! hogy higgyek őbenne?» És azonnal adjuk át magunkat teljesen Krisztus szolgálatára, szolgáljuk dicsőségét, mely egyúttal Atyja dicsősége is. Ha mindig így cselekszünk, akkor *élünk* a hitből. Ezzel a hittel Krisztus bennünk lakik és uralkodik, istensége lesz egész életünk forrása.

Ez a hit, mely a szeretetben tetőződik és benne nyilvánul, végül öröm forrása számunkra. — Az Úr Jézus mondotta: «Boldogok, akik nem láttak és hittek.»² Ezt nem tanítványainak, hanem nekünk mondotta. És miért nevezi az Úr Jézus boldogoknak azokat, akik hisznek benne? A hit öröm forrása, mert részesít bennünket Krisztus tudásában. Ő az örök Ige, aki megtanított bennünket az isteni titkokra: «Az egyszülött Fiú, ki az Atya kebelén vagyon, ő jelenté ki.»³ Ha elhisszük, amit mond, akkor ugyanaz a tudásunk, mint az övé. A hit öröm forrása, mert forrása a világosságnak, melyet az igazság ad, az értelem öröme.

A hit azért is öröm forrása, mert segítségével visszavonhatatlanul birtokunkban vannak a jövődő égi javak. «A hit a remélt dolgok valósága.»⁴ Maga Jézus mondja: «Aki a Fióban hiszen, annak örök élete vagyon.»⁵ Figyeljük meg, hogy jelen

¹ V. ö. *Szent Ágoston*: In Joan. 44, 1.
1, 18.

⁴ Zsid. 11, 1.

² Jn 20, 29.

³ U. o.

⁵ Jn 3, 36.

időt használ: «*van*». Krisztus nem a jövőről beszél, nem azt mondja: «lesz», hanem úgy beszél erről a jutalomról, mint amelynek elnyerése már bizonyos;¹ mint ahogy fentebb láttuk: aki nem hisz, már meg *van* ítélve. A hit olyan, mint a vetőmag. Minden magban ott rejtőzik az eljövendő termés csirája. Ha mindent eltávolítunk a hit útjából, ami gyöngíthetné, elhomályosíthatná, csökkenthetné, ha imádsággal és gyakorlással kifejlesztjük, ha állandóan alkalmat adunk neki, hogy megnyilatkozzék a szeretetben, akkor a hit kezünkbe adja a jövőendő égi javak valóságát és rendíthetetlen remény forrása lesz: «Senki sem szégyenül meg, aki hiszen benne.»²

Maradjunk hát — mint Szent Pál mondja, — «megalapozva a hitben».³ «Amikép tehát megkaptátok az Úr Jézus Krisztust, akkép éljete is benne, gyökerezettek meg őbenne és épüljete föléje, erősödjete meg a hitben, ahogyan tanultátok is.»⁴ Legyünk erősek, mert hitünk sok próbának van kitéve korunkban, a hitetlenség, káromlás, kételkedés, a naturalizmus és emberi tekintet századában, mely egészségtelen légkörrel vesz körül bennünket. Ha erősek maradunk ebben a hitben, — mondja Szent Péter, az apostolfejedelem (akire Jézus Egyházát alapította, mikor Péter kijelentette, hogy ő a Krisztus, az élő Isten Fia), — ez a hit szolgál «dicséretetekre, dicsőségtekre és tisztességtekre Jézus Krisztusnak megjelenésekor, akit bár nem láttatok, szerettetek; kiben, bár most sem látjátok, hisztek; híván pedig örvendezni fogtok kimondhatatlan és megdicsőült örömmel, elérvén hitetek célját, lelketek üdvösségét».⁵

¹ ¹ Dicitur aliquis jam finem habere propter spem finis obtinendi. *Szent Tamás*: I—II., q. 69. a. 2.; és a Doctor angelicus hozzáteszi: Unde et apostolus dicit: Spe salvi facti sumus. Érdemes elolvasni az egész szakaszt. ² Róm. 9, 35. ³ Kol. 1, 23. ⁴ U. o. 2, 6—7. ⁵ I. Pét. 1, 7—9.

II. A keresztség, az istenfiúság és a keresztennyé avatás szentsége: halál és élet.

Vázlat. — A keresztség az első az összes szentségek között. — I. Az istenfiúság szentsége. — II. A keresztennyé avatás szentsége. A keresztség szimbolikája és kegyelme Szent Pál tanítása szerint. — III. Krisztus földi életének kettős jellegét, «a halált és életet» a keresztség bennünk is megvalósítja. — IV. A keresztyén élet nem más, mint gyakorlati kiteljesedése annak a keresztségben nyert legelső kegyelemnek, melynek kettős jellege: «halj meg a bűnnek» és «élj Istennek!» A keresztség emléke halál, örömet és bizalmat keltsen bennünk.

Mint láttuk, a lélek legelső magatartása a kinyilatkoztatással szemben, mely felfedte előtte a Jézus Krisztusban való fogadott fiúságunk isteni tervét, a hit. A hit minden megigazulás gyökere és a keresztyén élet forrása. Legfőbb tárgya Jézus istensége, akit az örök Atya azért küldött, hogy üdvösségünket munkálja: «Az az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent, és akit küldöttél, Jézus Krisztust.»¹

A hit e legfőbb tárgyától beragyog mindent, ami csak összefüggésben van Krisztussal: a szentségeket, az Egyházat, a lelkeket, az egész kinyilatkoztatást. És ha a Szentlélek sugallatára beteljesül a szeretetben és imádásban, ha egész lényünket Jézus és Atyja akaratának föltétlen teljesítésére szánjuk, akkor eléri tökéletességét.

De a hit maga nem elég.

Amikor az Úr Jézus elküldötte apostolait, hogy folytassák a földön megszentelő munkáját, azt mondta, hogy «aki nem hisz, elkárhozik». Többet nem is mond azokról, akik nem akarnak hinni, mert a hit minden megigazulás gyökere. Tehát ami hit nélkül van, értéktelen az Isten szemében: «Hit nélkül lehetetlen Istennek tetszeni.»² De akik hisznek, azok számára Krisztus hozzáteszi, hogy az ő országába tartozás föltétele a keresztség fölvétele: «Aki hiszen és megkeresz-

¹ Jn 17, 3. ² Zsid. 11, 6.

telkedik, üdvözülni.»¹ Hasonlóképpen mondja Szent Pál is, hogy «aki megkeresztelkedett, Krisztust öltötte magára».² Tehát ez a szentség Krisztus misztikus testével való egyesülésünk föltétele. A keresztség időrendben az első valamennyi szentség között: az isteni élet legelőször a keresztségben áradt lelkünkbe. Isten minden természetfeletti közlése e szentség körül összpontosul, vagy azt rendes körülmények között feltételezi. Ezért oly nagy értékű.

Álljunk meg itt és elmélkedjünk a keresztségről. Benne találjuk meg természetfeletti nemességünk eredetét, mert a keresztség az istenfiúság és a kereszténnyé avatás szentsége. — Ugyanakkor benne bukkanunk rá erre a kettős programra is: «Halj meg a bűnnek» és «élj Istennek!» Ennek kell jellemeznie Krisztus tanítványának egész életét.

Kérjük a Szentlelket, aki isteni erejével megszentelte a keresztvizet, melyből új életre születünk: értesse meg velünk e szentség magasztosságát és a belőle folyó súlyos kötelezettségeket. E szentség fölvétele volt életünkben az az örökre áldott pillanat, amikor a mennyei Atya gyermekei, Krisztus testvérei lettünk és lelkünk ennek az isteni Léleknek templomává szentelődött.

I.

A keresztség az istenfiúság szentsége.

Kifejtettük már, hogy a fogadott fiúsággal lettünk Isten gyermekei. A keresztség mintegy lelki újjászületés, melyben elnyerjük a kegyelmi életet.

Először természetes életünk van, melyet test szerinti szüleinktől kapunk. Ezzel leszünk az emberi család tagjai. Ez az élet néhány esztendeig tart, aztán befejeződik a halállal. Ha csak ez az életünk van, sohasem jutunk el Isten színelátására. Ez az élet Ádám fiaivá tesz bennünket és ugyanakkor, fogantatásunktól kezdve eljegyez az eredeti bűnnel. Mivel Ádám neméből eredünk, életünk forrásában megmértelyezett: osztozunk nemünk fejének kegyvesztettségében. Mint Szent Pál mondja, «a harag fiai»-ként születünk.³ Ez a természetes élet,

¹ Mk 16, 16.

² Gal. 3, 27.

³ Quisquis nascitur, Adam nascitur, damnatus de damnato. *Szent Agoston* : Enarrationes in Psalmos, 132.

melynek gyökerei a bűnbe nyúlnak, egymagában terméketlen az ég számára: «A test nem használ semmit.»¹

De ez a természetes élet, mely «a férfi indulatjából, a test ösztönéből» fakad, nem az egyetlen. Mint mondtuk, Isten magasabbrendű élettel akar megajándékozni bennünket. Ez a nélkül, hogy lerombolná, ami jó van a természetes életben, felülmúlja, felemeli és átisteniesíti azt. Isten saját életét akarja közölni velünk.

Ezt az isteni életet új születéssel, lelki újjászületéssel nyerjük el. «Istentől születünk», — mint Szent János mondja.² Ez az élet részesülés az Isten életében. Természete szerint halhatatlan.³ Ha elnyerjük itt a földön, miénk az örök boldogság záloga: «Isten örökösei» vagyunk. Ha nem nyerjük el, örökre ki vagyunk zárva ebből az isteni közösségből.

Hogy erre az életre születhessünk, annak Krisztustól rendelt eszköze rendes körülmények között a keresztség.

Szent János elbeszéléséből ismerjük azt az evangéliumi jelenetet, mikor Nikodémus beszélgetett az Úr Jézussal.⁴ Ez a törvénytudós, a Nagytanács tagja, meglátogatja Jézust, kétségtelenül azért, hogy tanítványa legyen, mert ő prófétának tartotta. Kérdésére Krisztus Urunk így válaszol: «Bizony, bizony mondom neked, hacsak valami újonnan nem születik nem láthatja meg az Isten országát.» — Nikodémus nem érti és ezt kérdezi tőle: «Hogyan születhetik az ember, ha már vén? csak nem mehet be ismét anyja méhébe, hogy újra szülessék?» — Mit felel Krisztus Urunk? Ugyanazt, amit már mondott, de most megmagyarázza: «Bizony, bizony mondom neked, ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába.»⁵ Majd szembeállítja a két életet, a természetest és a természetfelettit: «Ami a testből született, test az; és ami a Lélekből született, lélek az.» És újból így végzi: «Ne csodálkozzál, hogy azt mondtam neked: szükséges újra születnetek.»

¹ Jn 6, 64.

² U. o. 1, 13.

³ «Újjászületvén nem romlandó,

hanem romolhatatlan magból, az élő és örökké megmaradó Istennek igéje által.» I. Pét. 1, 23.

⁴ Jn 3, 1. és köv.

⁵ «A keresztelest, a víz alá merítést, a megtisztulást jól ismerték a zsidók is. Csak azt kellett még megmagyarázni nekik, hogy van olyan keresztség is, amelyben a vízzel egyesült Szentlélek újítja meg az ember lelkét.» Bossuet : Meditations sur l'Évangile, le Cène XXXVIe jour.

Az Egyház a trienti zsinaton megállapította ennek a szövegnek az értelmezését: a keresztségre alkalmazza. A keresztvíz a Szentlélek erejével új életre szüli a lelket.¹ E természetfeletti újjászületés megvalósítására két elem egyesül: a vízzel való leöntés, az érzéki elem és a Szentlélek kiáradása, az isteni elem. Ezért mondotta már Szent Pál is: Isten «megmentett minket, nem az igazságnak azon cselekedeteiért, melyeket véghezvittünk, hanem az ő irgalmassága folytán, mégpedig a Szentlélek eszközölte újjászületés és megújítás fürdője által, kit bőségesen kiárasztott reánk Jézus Krisztus, a mi Üdvözítőnk által, hogy kegyelme révén megigazulva, reménybeli örökösivé legyünk az örök életnek».²

Látjuk tehát, hogy a keresztség az istenfiúság szentsége: a keresztvízzel leöntve isteni életre születünk. Ezért nevezi Szent Pál a megkereszteltet «új embernek».³ Isten szabad elhatározásából részesít bennünket természetében. Ajándéka végtelenül felülmúlja igényeinket, úgyszólván újra teremt bennünket. «Új teremtmények» vagyunk⁴, — szintén az apostol kifejezése. És mivel ez az élet isteni, az egész Szentháromság közreműködik ennél az ajándéknál. — Az idők kezdetén a Szentháromság elhatározta, hogy embert teremt: «Alkossunk embert a mi képünkre s hasonlatosságunkra.»⁵ Újjászületésünk is az Atya, Fiú és Szentlélek nevében valósul meg, de mint Jézus és Szent Pál szavaiból kitűnik, különösen a Szentléleknek tulajdonítandó, mivel leginkább a szeretet indította arra Istent, hogy fiaivá fogadjon bennünket: «Lássátok, minő szeretetet tanusított irántunk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk és azok is vagyunk.»⁶

Ez a gondolat érvényesül azokban az imádságokban is, amelyekkel a püspök nagyszombaton megáldja a keresztvizet e szentség számára. Figyeljünk meg néhányat e jellemző könyörgések közül: «Küldd le, mindenható örök Isten, az örökbefogadás lelkét, hogy újjáteremtse az új népeket, melyeket neked a keresztkút szül.» «Tekints, Uram, Egyházadra és sokasítsd meg benne újszülött nemzedékeidet.» Azután a püspök lehívja az isteni Lelket a víz megszentelésére:

¹ Sessio VII., de baptismo, can. 2.
4, 24. ⁴ II. Kor. 5, 17.; Gal. 6, 15.

² Tit. 3, 5—7.
⁵ Gen. 1, 26.

³ Ef. 3, 15.;
⁶ I. Jn 3, 1.

«E Szentlélek termékenyítse meg ezt az emberek újjászületésére készített vizet, isteni erejének titokzatos hozzáadása által, hogy megszentelődve, az isteni kegyelemforrás öléből új teremtmények szülessenek újra és mennyei nemzetség merüljön fel.» Az összes titokzatos szertartások, melyeket szándékosan halmoz fel az Egyház ebben a pillanatban, e fönséges megáldás szimbolikával telt könyörgései mind ezt a gondolatot tartalmazzák: a Szentlélek szenteli meg a keresztvizet, hogy akikre ráhull, összes bűneiktől megtisztuljanak és isteni életre szülessenek: «Szálljon le e kút teljességébe a Szentlélek ereje és termékenyítse meg az újjászületés eszközlésével.»

Magasztos szentség ez: hatásos jel, mert létrehozza fogadott fiúságunkat. Átala leszünk valóban Isten gyermekei és Krisztus misztikus testének tagjai. — Megnyitja továbbá az összes égi kegyelmek kapuit. Vessük szívünkbe ezt az igazságot: Istennek irántunk tanúsított minden irgalma, leereszkedése istenfiúságunkból ered. Amikor lelki szemünket az Istenségre függesztjük, legelőször is ránk vonatkozó örök tervéről, a Jézus Krisztusban való fogadott fiúságunkról lebben fel a fátyol. A keresztség első kegyelme a legelső láncszeme annak a sok-sok kegyelemnek, mellyel Isten elhalmozhat itt a földön egy lelket, mindaddig, míg vég nélkül nem közli magát vele a Szentháromság boldogságában. Ebben az öröktől fogva elrendelt pillanatban léptünk be az Isten családjába, ekkor lettünk az Isten neméből valók (isteniek), ekkor biztosítottuk véget nem érő örökségünket. Mikor Krisztus a keresztség szentségében kitörölhetetlen jegyet vésett a lelkünkbe, akkor kaptuk meg az isteni «Lélek zálogát».¹ A Szentlélek tesz bennünket méltókká arra, hogy az örök Atya kedvét lelje bennünk. És ha ezt a zálogot hűségesen megőrizzük, mindazokat a kegyelmeket biztosítja, melyek készen állanak azok számára, akiket Isten gyermekeinek tekint.

A szentek, akik világosan látták a természetfeletti valóságokat, ezért becsülték mindig olyan nagyra a keresztségi kegyelmet. Megkeresztelkedésünk napja jelentette számunkra az isteni bőkezűség és a jövődő dicsőség hajnalhasadását.

¹ II. Kor. I, 22.; 5, 5.

II.

A keresztség még magasztosabb fényben tűnik fel előttünk, ha abból a szempontból tekintjük, hogy *ez a szentség avat bennünket keresztényekké.*

Mint mondtuk, istenfiúságunk Jézus Krisztus által valósul meg. Csak akkor leszünk Isten gyermekei, ha a kegyelemmel hasonlókká válunk az Atya egyetlen Fiához: «Eleve arra rendelt minket, hogy fiainak fogadtassunk — örökre jegyezzük meg: — Jézus Krisztus által, ... hogy hasonlók legyünk Fia formájához s így ő elsőszülött legyen a sok testvér között.»¹ Krisztus érdemelte ki elégtételével ezt a kegyelmet, amint hogy Krisztus a mi példaképünk abban is, ha a mennyei Atya gyermekeiként akarunk élni. — Mindezt akkor értjük csak meg teljesen, ha emlékezetünkbe idézzük, hogyan történt a kereszténnyé avatás az ősegyházban.

Mint tudjuk, az Egyház első századaiban rendszeren csak felnőtteknek szolgáltatták ki a keresztséget, elég hosszú előkészületi idő után. Ez alatt oktatták a hittanulót azokra az igazságokra, amelyeket majd hinnie kell. A szentséget nagyszombaton vagy pontosabban húsvét éjjelén szolgáltatták ki a keresztelő kápolnában, a templomtól elkülönített épületben. Ilyeneket még ma is láthatunk az olasz székesegyházakban. Miután a püspök befejezte a keresztelő-medence megáldásának szertartásait, a hittanuló, aki fel akarta venni a keresztséget, leszállott a medencébe. Itt «alámerítették» a vízben (mint a görög szó: βαπτίζειν, elárulja) és közben a főpap kimondta a szentségi szavakat: «Én megkeresztellek téged az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevében.» Tehát a hittanuló mintegy eltemetkezett a vízben, majd az ellenkező oldalon elhelyezett lépcsőkön kiszállott. Itt már várta a keresztszülő, aki felszárította róla a keresztvizet és felöltöztette. Mikor már mindegyik hittanuló megkeresztelkedett, a püspök fehér ruhát nyújtott át nekik, mely szívük tisztaságát jelképezte. Majd mindegyikük homlokát megkenste szentelt olajjal és így szólt: «A mindenható Isten, aki téged új életre támasztott a vízből és Szentlélekből és aki megbocsátotta minden bűnödöt, ő

¹ Róm. 8, 29.

kenjen fel az üdvösség kenetével az örök életre.» Mikor minden szertartásnak vége volt, a körmenet visszatért a templomba. Az újonnan megkereszteltek elől mentek, fehér ruhában, kezükben égő gyertyával, mely Krisztust, a világ világosságát jelképezte. Ekkor elkezdődött a feltámadási szentmise, mely Krisztus győzelmét ünnepelte, aki dicsőségesen elhagyta sírját és új életre támadt, melyet közöl választottaival. Az Egyház annyira örült Krisztus nyájának új szaporodásán, hogy nyolc napon át külön helyet jelölt ki nekik a templomban és emlékeztük húsvét nyolcada alatt betöltötte a liturgiát.¹

Ezek a szertartások telve voltak felemelő szimbolikával. Szent Pál szerint azt jelentették, hogy a megkeresztelt részesül Krisztus halálában, temetésében és feltámadásában.

De a szimbolumnál fontosabb itt a létrehozott kegyelem. Bár a sok régi szertartás és velük együtt ez a gazdag szimbolika egyszerűsödött is, mióta szokásba jött a csecsemők keresztelese, azért a szentség ereje ugyanaz marad. A szimbolika csak külsőség: a lényeges szertartások megmaradtak és most is közlik a belső szentségi kegyelmet.

Szent Pál mélyenszántón fejtegeti az ősegyház keresztségének szimbolikáját és kegyelmét. — Röviden összefoglaljuk gondolatát, hogy azután jobban megértsük szavait.

Az alámerítés a keresztelő-medence vizében Krisztus halálát és temetését jelenti: ebben részesülünk, amikor eltemetjük a keresztvízben a bűnt és a bűnre való minden hajlandóságot. Megtagadjuk a bűnt. Az Ádám bűnével beszenyezett «régi ember»² eltűnik a víz alatt, eltemetjük, mint a halottat a sír-

¹ Azok a hittanulók, akik távollétük vagy meg nem felelő előkészületük miatt nem nyerhették el húsvét éjjelén a keresztséget, pünkösd ünnepén vették fel, amikor azt ünnepeljük, hogy a Szentlélek látható alakban leszállott az apostolokra. Ugyanakkor befejeződik a húsvéti időszak. Akkor megismételték a keresztkút megáldásának és a szentség kiszolgáltatásának ugyanezen ünnepies szertartásait. Teljesen megmaradt a húsvéti szimbolika, csakhogy határozottan megnyilatkozott az a gondolat is, hogy a keresztvízben isteni erejével a Szentlélek szüli újjá a lelket. Pünkösd nyolcadának miséi a húsvét nyolcadához hasonlóan több utalást tartalmaznak az újonnan megkereszteltekre.

² A «régi ember» Szent Pálnál a természetes embert jelenti, aki Ádám fiaként születik és él, mielőtt új életre támadt volna a keresztségben, Jézus Krisztus kegyelmével.

ban (mert csak halottakat szokás eltemetni). — A keresztelő-medencéből új ember születik, aki megtisztult a bűntől és új életre támadt a Szentlélektől megtermékenyített vízből. A lelket a kegyelem, az isteni élet forrása ékesíti, továbbá az isteni erények és a Szentlélek ajándékai. Bűnös merült alá a keresztvízben: bűneit otthagya és megigazultan jött ki belőle, utánozva Krisztust, aki sírjából isteni életre támadt.¹

Ez a keresztségi kegyelem, melyet a szimbolumok jelentenek. Ezek a szimbolumok teljes jelentőségükben akkor érvényesültek, amikor még a keresztséget húsvét éjjelén szolgáltatták ki.

Hallgassuk meg most magát Szent Pált! «Nem tudjátok, hogy mind, akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusba, az ő halálába keresztelkedtünk meg?» — Tehát mikor e keresztségben meghalunk a bűnnek, az Krisztus halálának példája szerint és annak érdemei által történik. Miért «halunk meg»? Mert Krisztus is meghalt: «Egybenőttünk vele halálának hasonlóságában.» És mi hal meg? A bűnös, megromlott természet, a «régi ember». «A mi régi emberünk *vele együtt* megfeszítettetett.» És miért? Hogy megszabaduljunk a bűntől: «Hogy a bűn teste lerontassék, s ne szolgáljunk többé a bűnnek.» «Eltemettettünk tehát — folytatja Szent Pál, — Krisztussal együtt a halálba a keresztség által, hogy amint az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust a halottaiból, épúgy mi is éljünk új életet.»²

Ime, ez a kötelesség hárul ránk a keresztségi kegyelemből: «Éljünk új életet», azt az életet, melyet példaképünk, Krisztus tár fel előttünk feltámadásában. Miért? Mert ha Krisztussal való egyesülésünk folytán utánoztuk halálát, a lelkiélettel utánoznunk kell feltámadott életét is. A mi régi emberünk vele együtt megfeszítettetett, azaz lerontatott Krisztus halálával, hogy

¹ Ut unius ejusdemque elementi mysterio et finis esset vitiis et origo virtutibus: «Hogy ugyanazon elem misztériuma által mind a gonoszságok véget érjenek, mind az erények feltámadjanak.» A keresztkút ünnepies megáldása nagyszombaton.

² Róm. 6, 3—13. Sicut ille, qui sepelitur sub terra, ita qui baptizatur, immergitur sub aqua. Unde et in baptismo fit trina immersio, non solum propter fidem Trinitatis, sed etiam ad representandum triduum sepulturae Christi, et inde est, quod in sabbato sancto sollemnis baptismus in Ecclesia celebratur. *Szent Tamás* in Epist. ad Rom. c. VI., I. 1.

ne legyünk többé a bűn rabszolgái. «Mert aki meghalt, az felszabadult a bűn alól.»¹ Így tehát a keresztségben örökre megtagadtuk a bűnt.

De ez még nem elég. A keresztségben ugyanis az isteni élet csiráját is elnyertük és ennek a csirának egyre fejlődnie kell bennünk. Ezért teszi hozzá Szent Pál: «Ha tehát meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy Krisztussal együtt élni is fogunk.» És ez az élet nem szűnik meg soha. «Mert Krisztus, — aki nemcsak példaképünk, hanem a kegyelmet is ő önti belénk, — miután feltámadt halottaiból, már nem hal meg s a halál többé nem uralkodik rajta. Mert halála egyszer s mindenkiért való halál volt a bűnnek; az élete azonban élet az Istennek.»

Szent Pál azzal zárja fejtegetését, hogy a mondottakat alkalmazza azokra, akik a keresztség által részesülnek példaképünknek, Krisztusnak halálában és életében: «*Ekként ti is úgy tekintsétek magatokat, hogy meghaltatok a bűnnek, de éltek az Istennek Krisztus Jézusban, a mi Urunkban*», akinek tagjai lettetek a keresztségi kegyelemmel.²

Ezek a nagy apostol szavai. Szerinte a keresztség jelképezi Krisztus Jézus halálát és feltámadását, de közli is azt, amit jelent: lehetővé teszi, hogy *meghaljunk a bűnnek és éljünk Krisztus Jézusban*.

III.

Hogy minél jobban megértsük ezt a mélységes tanítást, meg kell világítanunk Krisztus életének kettős jellegét, melynek bennünk is meg kell valósulnia a keresztség után és rá kell nyomnia bélyegét egész életünkre.

Mint mondtuk, Isten megadta Ádámnak a természetfeletti fogadott fiúságot, de terve megghiúsult a bűn miatt. Az emberi nem fejének a bűne átszarmazott egész fajára és kizárta az örökkétartó országból. Hogy az ég kapui újra fel-

¹ «A bűnös ember — mondja Szent Tamás, — a keresztség által eltemetkezik Krisztus szenvedésében és halálában. Mintha csak maga szenvedné el a Megváltó szenvedéseit és halálát. És mivel Krisztus szenvedése és halála elegendő elégtétel a bűnért és a bűnért járó minden büntetésért, azért az a lélek, aki a keresztségben egyesül ezzel az elégtétellel, nem tartozik semmivel sem Isten igazságosságának.» III., q. 69. a. 2.

² Róm. 6. 3—13.

táruľjanak, szükséges volt, hogy kiengesztelődjék a megsértett isteni őrűség, egyenlő értékű, teljes elégtétellel, mely eltörli a bűn végtelen gonoszságát. Az ember, mint egyszerű teremtmény, nem adhatta meg ezt az elégtételt. A megtestesűlt Ige, az emberré lett Isten azonban vállalta. Ezért folyt le egész élete áldozatának befejezéséig a halál jegyében. — Kétségtelen, hogy isteni Megváltónk lelkén nem sötétlett az eredeti bűn, nem követett el személyes bűnt, nem vállalta a bűn olyan következményeit, melyek istenségével összeférhetetlenek voltak, mint például a tévedés, tudatlanság, betegség. Mindenben hasonló volt testvéreihez, csupán a bűnt nem ismerte. Ellenkezőleg, ő az ártatlan Bárány, aki elveszi a világ bűneit; azért jön, hogy megváltsa a bűnösöket. — Isten reárakta a bűnösök gonoszságát és Krisztus, mikor erre a világra jött, elfogadta azt az áldozatot, melyet Atyja kívánt tőle. Attól kezdve egész élete a bölcsőtől a Kálváriáig — szakadatlan áldozat.¹ Nézzük bár betlehemi megalázódását, vagy menekűlését Heródes haragja elől; nézzük bár munkás életét, vagy nyilvános életét, amikor eltűri ellenségei gyűlölését; nézzük bár fájdalmas szenvedésében, a haláltusa szomorúságától és halálfélelmétől egész a kereszting, melyen még Atyja is elhagyta, mindannyiszor ő az a «szelűd bárány, melyet áldozatra visznek;² féreg, embereknek csűfja, népnek útálat».³ «Isten elkűldé a bűn testéhez hasonló testben.»⁴ Ő az engesztelő áldozat az egész világ bűneiért. Akkor fizeti le az egész emberiség adósságát, amikor meghal a bitőfán.

Ez a halál szerezte meg számunkra az örök életet. — Abban pillanatban, amikor a halál elérte Jézus Krisztust, az ártatlant, az emberek összes bűneit kiengesztelő áldozatot, a bűn meghalt, megsemmisűlt.

Az élet a halállal
megvívott csoda-csatával
s a holt élet-vezér
ma úr és él.⁵ (Babits ford.)

¹ Mindazonáltal Krisztus a szó szoros értelmében mégsem nevezhető «bűnbánónak». A «bűnbánónak» személyes tartozását kell lefizetnie, Krisztus pedig «szent és szeplőtelen főpáp». Az az adósság, melyet ő fizet le, az emberiség és csak azért fizeti ő, mert irántunk való szeretetből helyettesített bennűnket.
² Jer. 11, 19. ³ Zs. 21, 7. ⁴ Róm. 8, 3. ⁵ A húsvéti szentmise sequentiája.

A próféta már régen előre megjövendölte Krisztus fönséges győzelmét: «Halálod leszek, ó halál; Halál, hol a te győzelmed?» Szent Pál így válaszol ezekre a szavakra: «Elnyelte a halált a diadal!»¹ A sírjából feltámadó Krisztus diadala. «Halálával megsemmisítette a mi halálunkat és feltámadásával visszaszerezte az életet.»²

Mert a feltámadott Krisztus új életet kezdett. Krisztus többé nem hal meg, «a halál többé nem uralkodik rajta». A bűnt egyszersmindenkora megsemmisítette és most már Istenért él, dicsőséges életet, melynek majd a mennybemenetel napja lesz koronája.

De azt mondhatná erre valaki: Hát Krisztus nem élt mindig Istenért? — De igen, Krisztus csak Atyjáért élt. Mikor a világra jött, teljesen Atyja akaratának rendelkezésére bocsátotta magát. «Ime eljövök, hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akaratodat.»³ Ez az ő tápláléka: «Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, ki engem küldött.»⁴ Még szenvedését is szívesen fogadja, mert szereti Atyját: «Hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát.»⁵ Természete vonakodása ellenére is elfogadja a haláltusa kelyhét és csak akkor adja ki lelkét, mikor mindent beteljesített. Valóban, egész élete összefoglalható ezekkel a szavakkal: «Én mindenkor azt cselekszem, ami Atyám előtt kedves»,⁶ mert mindig csak Atyja dicsőségét kereste: «Én nem keresem a magam dicsőségét, ... hanem tisztелем Atyámat.»⁷

Igy tehát igaz ugyan, hogy az Úr Jézus feltámadása előtt is csak Istenért élt, életét csak Atyja érdekeinek, az ő dicsőségére szentelte, de addig teljesen az áldozat jegyében folyt le ez az élet. Feltámadása után azonban megszabadult már minden adósságtól, mellyel az isteni igazságosságnak tartozott és már csak Istenért élt. Élete most már tökéletes a maga teljességében és ragyogásában. Megszabadult minden gyarlóságtól, az engesztelés, a halál, sőt a szenvedés minden terhétől: «A halál többé nem uralkodik rajta.» A feltámadott Krisztus maga az élet: dicsőséges élet, melynek csodálatos előjogai, mint például a

¹ I. Kor. 15, 54—55.; v. ö. Oz. 13, 14.

² A húsvéti prefáció.

³ Zsid. 10, 9.

⁴ Jn 4, 34.

⁵ U. o. 14, 31.

⁶ U. o. 8, 29.

⁷ U. o. 8, 49—50.

szabadság, romlatlanság, minden szolgaságtól felszabadult testében már itt a földön megnyilatkoznak a tanítványok ámuló szeme előtt. Ez az élet szakadatlan hálaadó és dicsérő ének, mely örökre megdicsőül majd a mennybemenetel napján, amikor Krisztus véglegesen birtokába veszi az emberségének kijáró dicsőséget.

Az életnek és a halálnak ez a kettőssége jellemzi a megtesztült Igének egész köztünk töltött életét. Ez a kettősség legnagyobb erejét és fényét szenvedésében, illetőleg feltámadásában éri el. Ugyanezt a kettősséget meg kell valósítani minden kereszténynek is, mindenkinek, aki a keresztséggel Krisztus testének tagja lesz.

Mivel a keresztkútnál Jézus tanítványai lettünk, olyan szer-tartással, mely Jézus halálát is, feltámadását is jelképezi, nekünk is meg kell valósítanunk földi életünkben ezt a halált és ezt a feltámadást. Jól mondja Szent Ágoston: «Krisztus a mi útunk; nézzünk tehát Krisztusra. Azért jött, hogy szenvedjen értünk és kiérdemelje a dicsőséget; keressük a megvettetést, hogy felmagasztaltassék; azért jött, hogy meghalljon, de azért is, hogy feltámadjon.»¹ Visszhangja Szent Pál hasonló gondolatának: «Ekként ti is úgy tekintsétek magatokat, hogy meghaltatok a bűnnek,² — mintegy megtagadtatok a bűnt, — de éltek az Istennek Krisztus Jézusban.»

Mikor tehát Krisztust szemléljük, benne megtaláljuk a halál és az élet misztériumát: «Odaadatott bűneinkért és feltámadott megigazulásunkért.»³ — A keresztény ember is ezt a kettős misztériumot utánozza életében, mely hasonlóná teszi Krisztushoz. Szent Pál nagyon világosan kimondja: «Vele együtt eltemetkeztetek a keresztségben s vele együtt fel is támadtatok (ugyanabban a keresztségben) . . . Midőn (az örök élet számára) halottak voltatok vétkeitek . . . miatt, életre keltett és megbocsátotta minden bűnötöket.»⁴ Amint Krisztus otthagya a sírban a szemfedőt, halálának és mulandó életének jelképét, ugyanúgy mi is otthagytuk bűneinket a keresztségben. És amint Krisztus szabadon és élve hagyta el a sírt, ugyanúgy mi is meg-

¹ Sermo 62, c. 11.

² «A bűnnek élni, a bűnnek meghalni» Szent Pál kedves kifejezései. Azt jelentik, hogy «a bűnben megmaradni, a bűnt megtagadni».

³ Róm. 4, 25.

⁴ Kol. 2, 12—13.

tisztultunk a keresztkútnál minden bűnünktől, sőt a Szentlélek működése felékesítette lelkünket a kegyelemmel, az isteni élet forrásával, valamint annak egész kíséretével, az erényekkel és az ajándékokkal. Lelkünk templommá szentelődött, melyben a Szentháromság lakik és kedvét leli benne.

IV.

Nem szabad azonban szem elől tévesztenünk azt az igazságot, melyre már Szent Pál figyelmeztet bennünket: Isten csak az isteni élet csirájával ajándékoz meg bennünket. Ennek még fejlődnie kell, virágba kell borulnia, — aminthogy a bűn megtagadását, «a bűn halálát» is szüntelenül meg kell újítanunk, meg kell erősítenünk lelkünkben.

Ádám egyetlen bűnével egy csapásra mindent elveszítetünk. Isten azonban a keresztségben nem adja vissza isteni ajándékát egyszerre eredeti sértetlenségében. Meghagyja bennünk a bűnös kívánságot, a bűn melegágyát, mely egyre kevesbíteni, megsemmisíteni törekszik az isteni életet. Ez harcot jelent, mely azonban érdem forrása. Tehát egész életünkben azt kell valóra váltanunk, amit a keresztség megkezdett: a keresztséggel részesülünk Krisztus halálának és feltámadott életének misztériumában, isteni erejében. «A bűn meghalt», de a bűnös kívánság megmaradt. Ezért folytatnunk kell a bűn halálát azáltal, hogy mindig ellenemondunk a sátánnak, sugallatainak és cselekedeteinek, a világ és a test csábításainak. A kegyelem élet forrása a lelkünkben, de csak csirája ennek az életnek, melyet nekünk magunknak kell szárba szöktetnünk. Krisztus Urunk maga is maghoz, mustármaghoz hasonlítja az Isten országát, mely nagy fává növekszik. Így van ez lelkünk isteni életével is.

Lássuk most, hogyan fejt ki Szent Pál ezt az igazságot. A keresztségben «kivetköztetek a régi emberből (aki Ádamtól származott) és cselekedeteiből. Felöltöztetek abba az újba (ez a Jézus Krisztusban, a Szentlélek kegyelmével új életre született lélek), aki megújult teremője képmására.»¹ Ugyanezt mondja kedves efezusi híveinek is: «Azt tanultátok Krisztus-

¹ Kol. 3, 9—10.

tól, ... hogy korábbi életetek után immár vessétek le a régi embert, aki romlásba jut a csalárd kívánságok miatt; hogy újuljatok meg lelkileg bensőtökben és hogy valóban magatokra öltsetek az új embert, aki az Isten képére teremtetett igaznak és szentnek.»¹ Tehát itt a földön, földi záránkságunk idején ezt a kettős feladatot kell megoldanunk: Halj meg a bűnnek és élj Istennek! «Ekként ti is úgy tekintétek magatokat, hogy meghaltatok a bűnnek, de éltek az Istennek Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.»²

Isten elgondolásában a bűnnek ez a halála végleges és ez az élet természete szerint halhatatlan. De elveszthetjük ezt az életet és újra meghalhatunk a bűn által. A mi feladatunk tehát, hogy megőrizzük, ápoljuk és szárbaszöktessük ezt az isteni csirát, mindaddig, míg az utolsó napon el nem érünk Krisztus nagykorúságára. Az egész keresztyén aszkézis a keresztségi kegyelemből fakad. Feladata eltávolítani minden akadályt, azután szárbaszöktetni azt az isteni csirát, melyet az Egyház vetett el a lelkekbe gyermekei felavatásának napján. *Abban áll a keresztyén élet, hogy egész életünkön át fokozatosan és következetesen kifejlesztjük a keresztségben nyert kettős jelleget, egész életünket e szentségben élénk tűzött kettős természetfeletti feladat : a «halál» és az «élet» megvalósítására rendezzük be.* Ez a keresztyénység egész programja.

Sőt örök boldogságunk sem más, mint a teljes és végleges megszabadulás a bűntől, a haláltól és a szenvedéstől, továbbá dicsőséges kivirágzása annak az isteni életnek, melynek letéteményese, záloga bennünk a keresztségi jegy.

Mint látjuk, a keresztség pillanatától kezdve magának Krisztusnak a halála és élete valósul meg lelkünkben. De ez a halál az életért van. Ő, bárcsak megérténők Szent Pál szavait: «Mindnyájan, kik Krisztusra megkeresztelkedtetek, Krisztust öltöttétek magatokra.»³ Nemcsak külsőleg vettük magunkra, mint a ruhát, hanem vele bensőségesen egyesültünk.⁴ «Reáoltattunk», «beléoltattunk», mondja Szent Pál, «mert ő a szőlőtő,

¹ Ef. 4, 20—24.

² Róm. 6, 11.

³ Gal. 3, 27.

⁴ Ezt jelentette a fehér ruha, melyet a hittanuló magára öltött, amikor kijött a keresztlő-medencéből. Most a gyermekek keresztlésekor a pap az új életre keltő leöntés után fehér kendőt tesz a megkeresztelt fejére.

mi vagyunk a szőlővesszők». Az isteni nedv által, mely bennünk kering,¹ «átváltozunk benne»: «Ugyanazon képmássá fogunk átváltozni.»² A belévetett hit által fogadjuk be őt a keresztségben. Halála által *mi is* meghalunk a sátánnak és cselekedeteinek, a bűnnek; élete a *mi* életünk lesz. Ezzel a legelső szentséggel, mely Isten gyermekeivé tett bennünket, Krisztus testvérei lettünk, vele egyesültünk, Egyháza tagjai lettünk és Lelke vezet bennünket. Mikor Krisztusban megkeresztelkedtünk, a kegyelemmel isteni életre születtünk Krisztusban. Ezért mondja Szent Pál, hogy «új életet éljünk».³ Ne éljünk többé a bűnben, melyet megtagadtunk, hanem a hit világosságában, az isteni Lélek működésétől vezérelve, aki kegyelmet ad, hogy jócselekedeteink által az életszentség számos gyümölcsét teremjük.

Újítsuk fel gyakran e szentség erejét, melynek istenfiúságunkat és keresztténnyé avatásunkat köszönhetjük. Újítsuk meg ekkor tett fogadásunkat, hogy Krisztus, aki azon a napon megszületett lelkünkben a hit által, egyre jobban és jobban növekedjék bennünk «az Atya dicsőségére». Ez nagyon hasznos gyakorlat a lelkiéletben. — Szent Pál is kéri tanítványát, Timóteust a neki írt levélben, hogy «ébressze fel lelkében pappá szenteltetésének kegyelmét». Ugyanez mondható a keresztségi kegyelemről is. Ébresszük fel magunkban a keresztség alkalmával nyert kegyelmet és újítsuk meg akkor tett fogadásunkat. Ha például reggel a szentáldozás után, amikor az Úr Jézus valóban jelen van szívünkben, hittel és szeretettel felújítjuk lelkünkben a bánatot és azt a készséget, hogy ellenemondunk a sátánnak, a bűnnek, a világnak és csak Krisztushoz és Egyházához ragaszkodunk, akkor a keresztségi kegyelem úgyszólván feltör a lel-

¹ «Ha a gyökér szent, az ágak is azok . . . Te vadolajfa létedre . . . részese lettél az olajfa gyökerének és dús nedvének.» Róm. 11, 16. és köv. Az Egyház egyik magasztos könyörgése röviden összefoglalja ezt az egész tanítást. Pünkösöd szombatján imádkozza, kevéssel a keresztség ünnepies megáldása előtt, mielőtt még megkeresztelkedtek volna a hittanulók: «Mindenható, örök Isten, ki egyetlen Fiad által magadat Egyházzad szőlőművesének mutattad, és ki kegyesen ápolsz minden szőlővesszőt, amely ugyanazon Krisztusban, az igazi szőlőtől gyümölcsöt hoz, hogy még több gyümölcsöt hozzon: ne engedd, hogy híveiden, akiket mint szőlőskertet Egyiptomból a keresztkút forrása által átültettél, a bűn tövisei elhatalmasodjanak, hanem megszentelő Lelked által megerősítve, örökkétartó gyümölcsökben gazdagodjanak.» ² II. Kor. 3, 18.

³ Róm. 6, 4.

künk mélyéről, ahová kitörölhetetlenül be van vésve a keresztség jegye. Ez a kegyelem Krisztus erejével, aki Szentlelkével bennünk lakik, segít mintegy újra meghalnunk a bűnnek, új erőt ad, hogy ellene tudjunk állni az ördögnek, újra belénk önti az isteni életet, mintegy megerősíti és megújítja Jézus Krisztussal való egyesülésünket.

Igy Szent Pál szavai szerint a földi, természetes ember napról-napra egyre jobban közeledik halálához, de a belső ember, aki a keresztségben természetfeletti újjászületésével elnyerte az isteni életet, aki megújult Krisztus igazságosságában, ez az új ember napról-napra megerősödik: «Bár a mi külső emberünk romlásnak indul is, mindazonáltal a belső ember *napról-napra* megújul.»¹

Ez a megújulás, mely a keresztséggel kezdődött, egész keresztény életünkön át folytatódik mindaddig, míg el nem érünk az örök halhatatlanság dicső tökéletességére. Szent Pál mondja: «Ami látható, az ideigvaló; ami pedig láthatatlan, örökkévaló.»² Itt a földön, mondja továbbá, «meghaltatok és életetek el van rejtve Krisztussal az Istenben. Amikor *Krisztus, a ti életetek*, megjelenik, akkor majd ti is megjelentek vele együtt a dicsőségben».³

Míg ezt a boldog órát várjuk, amikor majd örök szépségében ragyog belső megújulásunk, gyakran *köszönjük meg* szívünk mélyéből Istennek fogadott fiúságunkat, mellyel megajándékozott bennünket a keresztségben. Hiszen a legelső kegyelemből fakad minden más kegyelem. — A keresztség méltóságunk forrása, ez adja meg nekünk az isteni életet. Nélküle, lássék bár mégoly csillogónak, mégoly gazdagnak is az emberi élet, nincs értéke az örökkévalóság számára. A keresztség életünk igazi termékenységének forrása. — Ez a hála abban nyilvánuljon meg, hogy nemes, kitartó hűséggel ragaszkodjunk keresztségi fogadásunkhoz. Mélyen éljük bele magunkat abba az érzelemben: mit jelent kereszténységünk természetfeletti méltósága. Vessünk el magunktól mindent, ami elhomályosíthatná és csak azt keressük, ami hozzáillő.⁴

A keresztségi kegyelemből először a hála érzelmének kell

¹ II. Kor. 4, 16.

² U. o. 18.

³ Kol. 3, 3—4.

⁴ «Isten, . . . add meg minden keresztény hívőnek, hogy mindazt, ami e névvel ellenkezik, elvessek (halj meg a bűnnek!) és mindazt, ami vele megegyezik, kövessék (élj Istennek!)» A húsvét utáni 3. vasárnap könyörgése.

fakadnia lelkünkben. Második az öröm. — Soha nem volna szabad keresztségünkre gondolnunk a nélkül, hogy mélységes, bensőséges boldogságot ne éreznénk. Tulajdonképpen megkeresztelésünk napján születünk az örök boldogságra. Ennek a záloga az a megszentelő kegyelem, melyet akkor elnyertünk. Mióta Isten családjába léptünk, azóta jogunk van egyetlen Fiának örökrészéhez. Elképzelhető-e nagyobb öröm itt a földön a lélek számára annál a gondolatnál, hogy a keresztség napján az örök Atya tekintete szeretettel pihent rajta és amikor az Atya nevében szólította, meghívta arra, hogy részesüljön a Krisztusban felhalmozott áldásokban?

Végre és legfőképpen nagy *bizalommal* kell eltelnie lelkünknek. — A mennyei Atyával való érintkezéseink közepett jusson eszünkbe, hogy gyermekei vagyunk, azáltal, hogy részesültünk elsőszülött testvérünknek, Jézus Krisztusnak isteni születésében. Ha kételkedünk fogadott fiúságunkban vagy azokban a jogokban, melyek belőle fakadnak, magában Krisztusban kételkedünk. Ne felejsük el soha: megkeresztelkedésünk napján magunkra öltöttük Krisztust, jobban mondva testének tagjai lettünk. Jogunk van tehát, hogy az örök Atya színe elé járuljunk és így szóljunk hozzá: «Én vagyok elsőszülötted.»¹ Beszélhetünk Fia nevében, feltétlen bizalommal kérhetünk tőle mindent, amire csak szükségünk van. — Mikor a Szentháromság megteremtett minket, «saját képmására és hasonlatosságára» teremtett. Mikor a keresztségben nekünk adja az istenfiúságot, Krisztus arcvonásait vési lelkünkbe. Ezért, mikor látja, hogy a megszentelő kegyelembe öltöttünk, mely Fiához tesz hasonlóvá bennünket, az Atya minden kérésünket teljesíti, nem önmagunkért, hanem Fia miatt, kiben kedvét lelte.

Ezt a kegyelmet és hatalmat adja meg a keresztség: a természetfeletti istenfiúsággal Krisztus testvéreivé tesz és valóban részesít bennünket isteni életében és örökségében: «Krisztust öltöttétek magatokra . . .»

Keresztény! mikor ismered meg nagyságodat és méltóságodat? . . . Mikor jelented ki cselekedeteiddel, hogy az Isten nemzetségéből származol? . . . Mikor élsz úgy, ahogy méltó Krisztus tanítványához? . . .

¹ Gen. 27, 19.

A) Halj meg a bűnnek!

III. Delicta quis intelligit ? — «Ki érti meg a bűnt ?»

Vázlat. — Halj meg a bűnnek : ez a keresztségi kegyelem első gyümölcse, a keresztény élet első arculata. — I. A halálos bűn Isten jogainak és tökéletességeinek megvetése; Krisztus szenvedéseinek okozója. — II. A halálos bűn megsemmisíti a kegyelmet, a természetfeletti élet forrását. — III. Örökre megfoszthatja a lelket Isten bírástól. — IV. A bocsánatos bűnök veszedelme. — V. A kísértést éberséggel, imádsággal és Jézus Krisztusba vetett bizalommal győzhetjük le.

A keresztség szimbolikája és kegyelme, mint Szent Pál kimutatja, kettős bélyeget sűt egész keresztény életünkre: «Halj meg a bűnnek és élj Istennek!» Kétségtelen: a kereszténység a szó szoros értelmében élet. «Azért jöttem, hogy életük legyen», — mondja az Úr Jézus. Ez az az isteni élet, mely Krisztus emberiségében a maga teljességében van meg és onnan szétárad minden lélekbe. De ez az élet nem bontakozik ki bennünk saját erőfeszítésünk nélkül. Kifejlődésének az a feltétele, hogy lerombolunk mindent, ami ellenkezik vele, vagyis kiirtjuk a bűnt. Tulajdonképpen a bűn akadályozza meg, hogy az isteni élet kivirágozhassék és állandósuljon bennünk.

De azt mondhatná valaki: Hát a keresztség nem semmisítette meg a bűnt? Igen, eltörli az eredeti bűnt, ha pedig felnőttek szolgáztatják ki, eltörli a személyes bűnöket is. Elengedi a bűn adósságát, általa meghalunk a bűnnek. Isten elgondolásában ez a halál végleges: nem szabad többé visszaesnünk a bűnbe. «Ne szolgáljunk többé a bűnnek.»

A keresztség azonban nem szüntette meg a bűnös kívánságokat. A bűnnek ez a melegágya megmarad bennünk. Isten így akarta. Azt akarta, hogy szabad elhatározásunk győzedelmeskedjék a küzdelemben és így a trienti zsinat szerint «az érdem bőséges aratása» legyen osztályrészünk.¹ Tehát a bűnnek

¹ Katekizmus, c. 16.

ez a halála, mely csirájában már a keresztség alkalmával valóra vált, életfeltétel számunkra. Amennyire csak lehetséges, gyengítenünk kell magunkban a bűnös kívánság erejét. Az isteni élet csak ezen az áron bontakozik ki lelkünkben és olyan mértékben, amennyire megtagadjuk a bűnt, a bűnös hajlamokat és vonzalmakat.

A legelső eszköz, melynek segítségével eljuthatunk a bűn szükséges kiirtásához, a bűn gyűlölete. Nem kötünk szövetséget azzal az ellenséggel, akit gyűlölünk. Hogy azonban gyűlölni tudjuk a bűnt, ahhoz szükséges, hogy megismerjük mélységes gonoszságát és ördögi rúttságát. De ki ismeri a bűn gonoszságát? Hogy ezt felmérhessük, magát Istent kellene megismernünk, akit megsért a bűn. Ezért kiált fel a Zsoltáros: «Ki érti meg a bűnt?»¹

Az ész, de főként a kinyilatkoztatás fényénél próbáljunk fogalmat alkotni róla. Tegyük fel, hogy egy megkeresztelt lélek tudva és akarva súlyos bűnt követ el, súlyos dologban szándékosan megsérti valamelyik isteni parancsolatot. Mit tesz ez a lélek? Mi lesz belőle? Tudjuk, hogy megveti Istent; — odaáll Krisztus ellenségei közé, hogy velük együtt megölje őt; — végül megsemmisíti magában az isteni életet: ez a bűn műve.

I.

A bűn, mondják, Isten szenvedése.

Tudjuk, hogy ez a kifejezés nem pontos, szabatos, csak általános emberi szóhasználatunknak megfelelő. Hiszen a szenvedés összeférhetetlen az Istenséggel. A bűn Isten szenvedése, mivel általa a teremtmény tagadja Isten létezését, igazságát, hatalmát, szentségét, jóságát. Mit tesz az a lélek, akiről beszélünk, mikor szabad elhatározásából Isten törvényével ellenkezően cselekszik? Tulajdonképpen tagadja, hogy Isten a legfőbb bölcsesség, akinek hatalma van törvényeket szabni. Valójában tagadja Isten szentségét és megtagadja tőle az imádást, mely neki kijár. Valójában tagadja, hogy Isten a mindenhatóság és így joga van engedelmességet követelni azoktól a lényektől, kik tőle kapják az életet. Tagadja, hogy Isten a legfőbb jóság és méltó

¹ Zs. 18, 13. A Vulgata szövegének szó szerinti fordítása: Delicta quis intelligit? (A ford. megjegyzése.)

arra, hogy többre becsüljük mindannál, ami nem ő. Lealacsonyítja Istent a teremtmény alá. Non serviam: «Nem ismerlek és nem szolgálok neked!» — ismétli az ilyen lélek a lázadó angyal szavait, melyeket lázadásakor mondott. — Szájjal is kiáltja? Nem, néha egyáltalában nem mondja ki, talán nem is akarja kimondani, de cselekedetével kiáltja. A bűn valójában tagadása Isten tökéletességeinek, megvetése Isten jogainak: valóban, ha az isteni természet miatt nem volna lehetetlen, akkor az ilyen lélek szenvedést okozna a végtelen Fölségnek és Jóságnak: megsemmisítené az Istent.

És nem ez történt-e tulajdonképpen? Amikor Isten emberi alakot öltött, nem a bűn ölte-e meg?

Mondtuk már, hogy Krisztus szenvedése és halála a legnagyobb kinyilatkoztatása Isten szeretetének: «Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mintha valaki életét adja barátaiért.»¹ De egyúttal nincs mélységesebb kinyilatkoztatása a bűn mérhetetlen gonoszságának sem. — Állítsuk most néhány percre szemünk elé a megtestesült Ige szenvedéseit, amikor eljött az ő órája, hogy kiengesztelje a bűnt. Alig sejthetjük, hogy a szenvedésnek és a megaláztatásnak minő szakadécai nyíltak előtte, melyekbe a bűn miatt kellett leereszkednie!

Krisztus Jézus az Isten tulajdon, egyetlen Fia, akiben Atyjának kedve telik. Az Atya minden működésének az a célja, hogy őt dicsőítse: «Meg is dicsőítettem és újra meg fogom dicsőíteni.»² Mivel telve van kegyelemmel, a kegyelem túlarad benne. Ő az ártatlan főpap. Hozzánk hasonló, aki azonban nem ismeri sem a bűnt, sem a tökéletlenséget. «Ki vádolhat engem közületek a bűnről?» — mondotta a zsidóknak.³ A világ fejedelmének, a sátánnak «semmije sincs benne».⁴ Annyira igaz ez, hogy legelkeseredettebb ellenségei, a farizeusok is hiába kutatták életét, hiába vizsgálták tanítását, hiába lesték minden szavát és cselekedetét, amire csak a gyűlölet képes: nem találtak benne okot, hogy halálra ítéljék. Ürügyül két hamis tanuhoz kellett fordulniuk. Jézus maga a tisztaság, «Atyja végtelen tökéletességeinek tükrözése, dicsőségének fénye».⁵

¹ Jn 15, 13.² U. o. 12, 28.³ U. o. 8, 46.⁴ U. o. 14, 30.⁵ Zsid. 1, 3.

És íme, hogyan bánt az Atya ezzel a Fiúval, mikor eljött az óra, hogy Jézus lefizesse helyettünk azt az adósságot, mellyel a megsértett igazságosságnak tartoztunk a bűn miatt! Ime, hogyan sujtotta az «Isten Bárányát», aki a bűnösök helyére állt! — A mennyei Atya ellenállhatatlan akaratával össze akarta törni a szenvedésben. «Az Úr akarta őt összetörni a betegséggel.»¹ Jézus szent lelkében egymásra torlódnak a szomorúság, bánat, félelem és bágyadtság hullámai, ártatlan teste véres izzadságban fürdik. «Megrémítették a gonoszság örvényei»,² úgyhogy emberi természete visszariad tőlük és kéri Atyját, ne kelljen kiinnia a keserűség kelyhét, mely előtte lebeg: «Atyám! ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár.» Az utolsó vacsorán még nem így beszélt. «Akarom», — mondotta akkor Atyjának, aki vele egyenlő. De most a gyalázat, mellyel elhalmozzák az emberek bűnei, melyeket magára vett, átjárja egész lelkét. Úgy imádkozik, mint valami gonosztevő: «Atyám! ha lehetséges . . .» De az Atya nem akarja. Ez az igazságosság órája, az az óra, amikor Fiát, tulajdon édes Fiát ki akarja szolgáltatni a sötétség hatalmának: «Ez a ti órátok és a sötétség hatalma.»³ — Egyik apostola elárulta, a többiek elhagyták, legfőbb apostola megtagadta. Krisztus Jézus most már gúnyolódás és gyalázat céltáblája egy poroszló kezében. Arculütik őt, a mindenható Istent. Imádandó arcát, mely a szentek öröme, köpések borítják. Megostorozzák, töviskoszorút vernek fejébe. Gúnyból bíborköpenyt vetnek vállára. Nádszálat adnak kezébe. Azután szemtelen gúnyolódással térdet hajtának előtte a katonák: mindez micsoda mély-séges megszégyenítése Annak, aki előtt remegnek az angyalok! Nézzük őt, a világegyetem urát, akivel úgy bánnak, mint valami gonosztevővel, valami csalóval, egysorba állítják a hirhedt rablóval, akit a tömeg többrebecsül. Őt nem védi törvény: halálra ítélik, keresztrefeszítik két lator között. Túri a tagjaiba vert szegек okozta fájdalmat, a kínzó szomjúságot. Maga előtt látja a népet, amelyet elhalmozott jótéteményeivel, amint gúnyolódva rázza a fejét; hallgatja ellenségei gyűlölködő gúnyolódását: «Hej! másokat megmentett, magát nem tudja megmenteni. Szálljon le most a keresztről és hiszünk neki!» Milyen megaláztatás, mennyi gyalázat!

¹ Iz. 53, 10.² Zs. 17, 5.³ Lk 22, 53.

Nézzük azt a megrázó képet, melyet Izaiás próféta már előre megfestett Krisztus szenvedéséről. Egy vonást el nem vehetünk belőle. El kell olvasnunk az egészet, mert minden szó fontos: Krisztus «úgy nőtt fel Isten előtt, mint a fiatal hajtás és mint a gyökér a szomjas földből; nem volt sem szépsége, sem ékessége, hogy megnézzük rajta és külseje sem volt kíváncsú. Megvetett volt, a legutolsó az emberek között, a fájdalmak embere, a betegség ismerője; arca mintegy elrejtett és megvetett volt; azért nem is becsültük őt. Valóban a mi betegségeinket ő hordozta s a mi fájdalmainkat ő viselte; és mi őt szinte belpoklosnak tekintettük, az Istentől megvertnek és megalázottnak. Pedig ő a mi gonoszságainkért sebesített meg, a mi bűneinkért töretett össze; a mi békességünkért van rajta a fenyíték, s az ő kék foltjai által gyógyultunk meg. Mindnyájan mint a juhok tévelyegtünk, kiki saját útjára tért; s az Úr őreá helyezte mindnyájunk gonoszságát. Feláldoztatott, mert ő maga akarta és nem nyitotta meg száját; viszik, mint a juhot leölésre és mint nyírója előtt a bárány, elnémul és meg nem nyitja száját. Kiragadtatott a szorongatásból és az ítéletből. Ki sorolja fel az ő nemzetségét? Mert kivágatott az élők földéről, népem bűnei miatt vertem meg őt. És gonoszok közt adtak neki sírt és gazdag mellé jutott halálában; mert nem cselekedett gonoszsgot, sem álnokság nem volt szájában, és az Úr akarta őt összetörni a betegséggel . . .»¹

Mindez nem elég. Isteni Megváltónk még mindig nem ért le a fájdalom mélyére. — Nézd, keresztény lélek, nézd a keresztre függesztett Istenedet! Nem is ember többé, hanem a dühöngő csöcselék megvetett söpredéke: «Féreg vagyok, nem ember, embereknek csúfja, népek útálata.»² Teste egy seb; lelke mintegy megolvad a szenvedés és gúnykacaj közepett. És ebben a pillanatban az evangélium elbeszélése szerint Jézus hangosan felkiáltott: «Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?» Jézust elhagyta Atyja. Soha meg nem tudjuk, hogy a szenvedésnek micsoda örvényét nyitotta meg Krisztus előtt magárahagyatottsága! Misztérium ez, melynek mélységeit senki fel nem tárhatja. Jézust elhagyta Atyja! Hogyan? Hát nem

teljesítette egész életében Atyja akaratát? Nem teljesítette hivatását, nem «ismertette meg Atyja nevét az emberekkel»?¹ Nem szeretetből adta oda magát, «hogy megtudja a világ, hogy szereti az Atyát»?² Ó, kétségtelenül. — Ó, mennyei Atya, miért verted akkor így meg szeretett Fiadat? — «Népem bűnei miatt vertem meg őt.»³ Mert abban a pillanatban, amikor Krisztus odaadta magát értünk, hogy teljes és végleges elégtételt adjon a bűnért, az Atya attól kezdve csak a bűnt látta Fiában, melyet magára vett, mintha ő maga volna a bűn: «Azt, aki nem ismert bűnt, értünk bűnért való áldozattá tette.»⁴ «Átokká lett értünk.»⁵ Atyja elhagyja. Bár isteni léténél fogva Krisztus most is élvezi Isten boldogító színelátásának kimondhatatlan örömét, ez a magárahagyatottság olyan mélységes fájdalommal üli meg lelkét, hogy mérhetetlen halálfélelmében ez a kiáltás szakad ki belőle: «Istenem, miért hagytál el engem?» Az isteni igazságosság felszabadult erővel, mint a rohanó hegyipatak, zúdult rá az Isten tulajdon Fiára: «Isten tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk, mindnyájunkért.»⁶

Ha tudni akarjuk, hogyan gondolkodik Isten a bűnről, nézzünk a szenvedő Jézusra. — Mikor látjuk, hogyan sujtotta Isten kereszthalállal tulajdon Fiát, akit pedig végtelenül szeret, halvány fogalmunk lehet arról, mit jelent a bűn Isten szemében. Ó, bárcsak megértenők elmélkedéseinkben, mit kért Jézus három óra hosszat Atyjától: «Atyám! ha lehetséges, múljk el tőlem e pohár», és hogy mi volt rá az Atya válasza: «Nem!» és hogy Jézusnak utolsó csepp véreig le kellett fizetnie adósságunkat, minden «kiáltozása és könnyhullatása» ellenére⁷ Isten «nem kímélte». Ha ezt megérthetnők, szent borzadással kerülnénk a bűnt. Minő kinyilatkoztatás a bűnről a méltatlanságnak, gyaláztatnak és megaláztatásnak ez az áradata, mely maga alá temette Krisztus Jézust! Rettenetesen kell akkor gyűlölnie Istennek a bűnt, ha ilyen nagyon össze tudta zúzni Jézust, ha így össze tudta törni a szenvedéssel és gyalázzal!

Az a lélek, aki szándékosan bűnt követ el, azok közé áll, akik fájdalommal és gyalázzal árasztják el Krisztust. A saját keserűségét öntötte Jézus kelyhébe, melyet meg kellett innia

¹ Jn 17, 6.² U. o. 14, 31.³ Iz. 53, 8.⁴ II. Kor. 5, 21.⁵ Gal. 3, 13.⁶ Róm. 8, 32.⁷ Zsid. 5, 7.

haláltusájában. Júdással együtt elárulta. A poroszlókkal együtt köpésekkel árasztotta el isteni arcát, befogta szemét és arculütötte. Péterrel megtagadta, Heródessel nevetség tárgyává tette. A tömeggel dühöngve követelte halálát. Pilátussal együtt álnok ítélettel gyáván halálraítélte. A farizeusok közé állott, akik engesztelhetetlen gyűlöletük mérgével árasztották el a haldokló Jézust és az utolsó pillanatban epét és ecetet kínált Jézusnak szomjúsága csillapítására... Ez a műve annak a léleknek, aki nem akarja alávetni magát az isteni törvénynek: az Isten egyetlen Fiának, Krisztus Jézusnak halálát okozza. Ha valaha olyan szerencsétlenek voltunk, hogy egyetlen egy halálos bűnt is elkövettünk, akkor ilyen lelkek voltunk... Akkor elmondhatjuk: Jézus szenvedése az én művem...

Ó, keresztre szegezett Jézus, te vagy a szent, szeplőtelen főpap, te vagy az ártatlan, érintetlen áldozat, — én... én pedig bűnös vagyok!...

II.

A bűn továbbá megöli a lélekben az isteni életet, megszegi a szövetséget, melyet Isten akar kötni velünk.

Említettük, hogy Isten oly módon akar egyesülni velünk, amely felülmúlja természetünk igényeit. Isten önmagát akarja adni, nemcsak azért, hogy szemléljük őt, hanem hogy egyesüljünk vele. Ezt az egyesülést itt a földön a kegyelemmel, a hitben valósítja meg. Isten a szeretet; a szeretet egyesülni akar azzal, akit szeret. Azt akarja, hogy vele egyet alkosson. Így tesz az isteni szeretet is.

Ugyanílyen Krisztusnak irántunk való szeretete is. Atyja azért küldötte, hogy «odaadja magát». «Úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta...»¹ Krisztus azért jött, hogy átadja önmagát, még pedig úgy, ahogy Istenhez illik: «Én azért jöttem, hogy életük legyen és minél több legyen.»² Azért sürgeti tanítványait, hogy «maradjanak benne»: «Maradjatok énbennem és én tibennetek.»³

Ennek az egyesülésnek a kedvéért semmi sem esik nehezére: sem a jászol megaláztatásai, sem elrejtett életének nem-

¹ Jn 3, 16.

² U. o. 10, 10.

³ U. o. 15, 4

telensége és visszavonultsága, sem nyilvános életének fáradsalmai, sem a kereszt fájdalmai. Ennek az egyesülésnek a megvalósítására rendeli a szentségeket, azért alapítja Egyházát, ezért küldi el Lelkét. — Mikor a lélek a maga részéről látja mind ezt az isteni előzékenységet, iparkodnia kell rá azzal válaszolni, hogy egyesüljön a legfőbb Jóval.

De a bűn természeténél fogva áthághatatlan akadálya ennek az egyesülésnek.¹ — Miért? Mert Szent Tamás meghatározása szerint a bűn «elfordulás az Istentől és odafordulás a teremtményhez».² Vele az ember tudatosan, szabad elhatározásából elfordul Istentől, teremtőjétől, megváltójától, atyjától, barátjától, végső céljától, — valamely teremtmény kedvéért. Ez a cselekedete, bár néha bennfoglaltan, de mindig szükségképpen választást jelent. Abban a pillanatban választásunk, amennyire tőlünk függ, arra a teremtményre esik, amely felé fordulunk. — És a halál örökre ehhez a választásunkhoz köthet bennünket. Ime, ez a szándékos halálos bűn: csukott szemmel való választás. Mintha azt mondanánk ilyenkor Istennek: «Istenem, tudom, hogy megtiltottad ezt, úgy-hogy ha megteszem, elveszítem barátságodat, de mégis megteszem.» Így rögtön megértjük, mennyire ellenkezik a halálos bűn természeténél fogva az Istennel való egyesüléssel. Senki sem tudja megtenni, hogy szeressen valakit és ugyanakkor elforduljon tőle. «Egy szolga nem szolgálhat két úrnak, mert vagy az egyiket gyűlöli és a másikat szereti, vagy az egyikhez ragaszkodik és a másikat megveti.»³ Az a lélek, aki halálos bűnt követ el, szabad elhatározásával többre becsüli a teremtményt és saját kielégülését Istennél és Isten törvényénél. Ez teljesen szétszakítja az Istennel való egyesülést és megsemmisíti az isteni életet. Az ilyen lélek a bűn rabszolgája lesz. «Mindaz, aki bűnt cselekszik, szolgája a bűnnek.»⁴ A bűn szolgája nem szolgálhat Istennek. Béliál és Jézus, Lucifer és Krisztus között soha sem jöhet létre egység.⁵

Mivel életszentségünk forrása Krisztus Jézus, megértjük

¹ «Gonoszságaitok választanak el titeket Istenetektől.» Iz. 59, 2.

² Aversio a Deo et conversio ad creaturam. *Szent Tamás*: I—II., q. 87. a. 4.

³ Lk 16, 13. ⁴ Jn 8, 34. ⁵ II. Kor. 6, 14—16.

azt is, hogy az olyan lélek, aki halálos bűnnel elfordul tőle, elfordul az élettől. Az ilyen lélek, akinek természetfeletti élete Krisztus kegyelméből fakadt, száraz gally lesz, melyben nem kering többé az isteni életnedv. Ezért nevezzük «halálosnak» az olyan bűnt, amely teljesen szétszakítja a kegyelem alkotta szövetséget. Látjuk, hogy számunkra ez a legnagyobb szerencsétlenség, mely ellenkezik igazi boldogságunkkal: «Önlelkét gyűlöli, ki gonoszságot szeret.»¹ A bűn, amely kioltja bennünk a kegyelmi életet, lehetetlenné teszi, hogy természetfeletti érdemeket szerezhessünk. Az ilyen lélek nem szerezhethet többé érdemet *de condigno*, mint a teológia mondja, azaz úgy, hogy a szó szoros értelmében véve joga volna hozzá, mint a kegyelem állapotában élő léleknek. Még az Istenhez térés kegyelmét sem érdemelheti ki. Ha Isten megadja neki a bánatot, ez irgalmas-sága műve, mellyel lehajol elesett teremtményéhez. Tudjuk, hogy a halálos bűn állapotában élő lélek minden cselekedete terméketlen az ég számára, akármilyen nagyszerű legyen is különben ez a tevékenység a világ szemében, a természetes rendben. Elszáradt venyige, melyben bűne miatt nem kering többé a kegyelem isteni nedve. Maga Jézus Krisztus hasonlította az ilyen állapotban élő lelket száraz szőlővesszőhöz, «melyet összeszednek és tűzre vetnek és elég».²

III.

Mint említettük, Krisztus mindig kéri Atyját, hogy bőséges legyen a kegyelem tanítványaiban: «Mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon.»³ De az a lélek, aki megmarad a bűnben, nem tartozik többé Krisztushoz, hanem a sátáné. A sátán helyettesíti benne Krisztust. A sátán azonban Krisztussal ellentétben, vádolja ezt a lelket Isten előtt: «Az enyém», — mondja Istennek. Éjjel-nappal magának követeli, — hiszen valóban az övé: «Testvéreink vádlója, aki vádat emelt ellenünk Istenünk színe előtt éjjel-nappal.»⁴

Tegyük fel, hogy a halál meglepi ezt a lelket a nélkül, hogy ideje volna magábaszállásra. És ez nem is lehetetlen.

¹ Zs. 10, 6.

² Jn 15, 6.

³ Zsid. 7, 25.

⁴ Jel. 12, 10.

Hiszen Krisztus Urunk figyelmeztetett bennünket: «Mint a tolvaj érkezem hozzád, és nem fogod tudni, mely órában érkezem hozzád.»¹ — Az Istentől való elfordulás akkor végleges. Az akarat bűnre való készsége örökre változhatatlan marad. A lélek nem térhet vissza többé a legfőbb Jóhoz, örökre elszakadt tőle.² Az örökkévalóság csak megerősíti és véglegesíti a természetfeletti halál állapotában, melyet a lélek szabadon választott, amikor elfordult Istentől. Lejárt a próbaidő és az irgalom ideje: ütött a végső óra, az igazságosság órája. «Az Úr a bosszúállás Istene.»³

És ez az igazságosság rettenetes, mert Isten erős kézzel áll bosszút azért, hogy a lélek annyi isteni előzékenység és sugallat ellenére is mindaddig szándékosan visszautasította, makacsul megvetette isteni jogait. «Mert a leszámolás Istene az Úr!»⁴

Krisztus lelkünk érdekében nyilatkoztatta ki ezt az igazságot: Isten mindent alapjában, lényegében ismer és tévedhetetlenül, végtelen pontossággal és parányi túlzás nélkül ítél meg: «Súly és mérleg az Úr törvénye.»⁵ «Enyhén ítél.»⁶ Isten az örök Bölcsesség, aki mindent súllyal és mértékkel mér. Ő a legfőbb Jóság: elfogadta azt a bőséges elégtételt, melyet Jézus adott a világ bűneiért a kereszten. — És mégis, amikor üt az örökkévalóság órája, gyűlöletével⁷ a pokol véget nem érő kínjaiba és sötétségébe úzi a bűnt, ahol áldott Megváltónk saját szavai szerint «sírás lesz és fogak csikorgatása»,⁸ abba «a gehennába, melynek tüze ki nem alszik»,⁹ ahová a keményszívű, gonosz gazdag ember is került. Könyörögve kéri a szegény Lázárt, hogy vízbe mártván ujjá hegyét, húsítse meg nyelvét, «mert kínlódik a lángokban».¹⁰ — Isten, a végtelen szentség és fölség ennyire utálja a bűnt, mellyel a teremtmény szándékosan és makacsul «nemet» mond parancsainak: «Örök

¹ Jel. 3, 3. ² *Szent Tamás*: IV. Sentent. 50. q. 2. a. 1. q. 1.
³ Zs. 93, 1. ⁴ Jer. 51, 56. ⁵ Péld. 16, 11. ⁶ Bölcs. 12, 18.

⁷ A «gyűlölet» szó itt nem Isten érzelmét jelenti, hanem azt az erkölcsi állapotot, mely abból fakad, hogy Isten jelen van abban a lélekben, aki örökre megmaradt a bűn állapotában és az isteni törvény elleni lázadásban. Isten gyűlölete csak igazságosságának gyakorlása, az örök törvények ereje, mely most szabadon érvényesül. ⁸ Mt 22, 13. ⁹ Mk 9, 43. ¹⁰ Lk 16, 24.

büntetésbe mennek», — mondja Jézus ezeknek a teremtményeknek.¹

Igaz ugyan, hogy rettenetes ennek a soha ki nem alvó tűznek a büntetése; de mi ez összehasonlítva azzal a kinnal, hogy a lélek mindörökre meg van fosztva Istentől és Krisztustól? Mit jelent érezni azt, hogy a lélek lényének egész természeti energiájával Isten élvezésére törekszik és ugyanakkor látni, hogy örökre meg van fosztva tőle? — A pokol lényege éppen ez a kiolthatatlan szomjúság Isten után, aki önmagának teremtette a lelket. A bűnös itt a földön elszakadhat Istentől és törődhetik a teremtményekkel, de az örökkévalóságban már csak Isten színe előtt áll és mindörökre elvesztette őt! Csak aki tudja, mit jelent az Isten szeretete, értheti meg, mit jelent az egész örökkévalóságban elveszíteni őt. Mit jelent éhezni és szomjúhozni a végtelen boldogságot és soha el nem érni!

— «Távozzatok tőlem, átkozottak!»² — mondja az Úr. «Nem ismerlek titeket.»³ Meghívtalak benneteket, hogy résztvegyetek dicsőségemben és boldogságomban, meg akartalak benneteket áldani «minden mennyei lelki áldással».⁴ Ezért nektek adtam Fiamat, felhalmaztam benne a kegyelem teljességét, hogy kiáradjon rátok. Ő volt a ti utatok, melyen eljuthattatok volna az igazsághoz és az élethez. Meghalt érettetek, nektek adta érdemeit és elégtételét. Nektek adta Egyházát, nektek adta Lelkét. Mit nem adtam meg övele, hogy egykor résztvehessetek az örök lakomán, melyet e szeretett Fiú dicsőségére készítettem? Sok év állt rendelkezésetekre, hogy előkészüljete rá, de ti nem akartátok. Arcátlanul megvetettétek irgalmas előzékenységemet, elvetettétek a világosságot és az életet. Most már letelt az idő: távozzatok tőlem, átkozottak! Mert nem hasonlítotok Fiamhoz. Nem ismerlek benneteket, mert nem viselitek magatokon arcvonásait. Az ő országában csak testvéreinek van helyük, akik hasonlítanak hozzá a kegyelemmel. Távozzatok. menjetek az örök tűzre, mely a sátánnak és az ő angyalainak készített. Mert ti választottátok az ördögöt a bűnnel, «ti az ördög-atyától vagytok»,⁵ az ő képét viselitek. — Nem ismerlek titeket!

¹ Mt 25, 46.

² U. o. 41.

³ U. o. 12.

⁴ Ef. 1, 1—3.

⁵ Jn 8, 44. és I. Jn 3, 8.

Milyen rettenetes ítélet! Milyen kín lesz majd hallani ezt a szót a mennyei Atya szájából: Átkozottak, nem ismerlek titeket!

Jézus mondja, hogy akkor a bűnösök kétségbeesve kiáltanak fel: «Hegyek, szakadatok ránk és halmok, takarjatok el minket!»¹ De ezek a kárhozottak, akiket a bűn örökre elválasztott az Istentől, élő zsákmányai lelkiismeretük rágódó férgének, mely nem hal meg, a tűznek, mely soha ki nem alszik, az ördögök hatalmának, akik most már dühösen és szabadon vetik magukat áldozataikra; eleven zsákmányai a legkeserűbb és legszomorúbb kétségbeesésnek. Azonkívül folyton ismételniök kell majd a Szentírás szavait, melyeknek szörnyű igazsága csak most, az örökkévalóság fényénél lesz nyilvánvaló előttük: «Igazságos vagy, Uram, és ítéleted igaz!»² Igazak az Úr ítéletei, egytől-egyig igazságosak.»³ Az az ítélet, mely vég nélkül ránk nehezedik, a mi művünk, mi akartuk: «Valóban, letértünk az igazság útjáról!»⁴

Milyen végzetes szerencsétlenség tehát a bűn, amely megsemmisíti a lélek életét és ilyen rettenetes bűnhődés fenyegető romlásába taszítja! Ha egyetlen egyszer követtünk is el szándékosan halálos bűnt, már megérdemeltük, hogy ebben a választásunkban maradjunk az egész örökkévalóságon át és elmondhatjuk Istennek: «Az Úr irgalma az, hogy el nem vesztünk.»⁵

A bűn Isten szenvedése és mivel Isten szent, azért büntet így egy örökkévalóságon át. Ha igazán szeretnénk Istent, ugyanúgy éreznénk a bűnnel szemben, mint Isten: «Kik szeretitek az Urat, gyűlöljétek a rosszat.»⁶ Irva van az Úrról: «Szeretted az igazságot, gyűlölöd a gonosztságot.»⁷ Buzgó imádságban kérjük őt a feszület lábánál, hogy részesítsen bennünket lelkünk egyetlen igazi bajának gyűlöletében.

Egyáltalában nem szándékunk a lelkiéletet az örök büntetéstől való félelemre alapítani. Szent Pál megmondotta, hogy nem a szolgálai félelem, a szolgáltság lelkét kaptuk, amely a büntetéstől fél, hanem az istenfiúság lelkét.

¹ Lk 23, 30.
⁵ Jer. siralmi 3, 22.

² Zs. 118, 137.
⁶ Zs. 96, 10.

³ U. o. 18, 10.
⁷ U. o. 44, 8.

⁴ Bölcs. 5, 6.

De ne felejtsük el, hogy az Úr Jézus, — akinek minden szava, mint maga mondotta, élet forrása lelkünk számára,¹ — tanácsolja a félelmet, nem a büntetéstől, hanem a Mindenhatótól, aki a «gehennában» örökre elvesztheti testünket-lelkünket. És jegyezzük meg, hogy amikor Krisztus Urunk ezt az istenfélelmet ajánlotta tanítványainak, azért tette, mert «az ő barátai»: «Mondom pedig nektek, *barátaimnak* . . .»² Tehát különös szeretetét bizonyítja azzal, hogy ezt az üdvös félelmet felkelti bennünk.

A Szentírás szerint «boldog az az ember, aki féli az Urat».³ A Szentírás szavai telve vannak hasonló dicsérettel. Jézus megköveteli tőlünk ennek a tisztelő, szent, fiúi félelemnek a hódolatát. Vannak mégis olyan istentelenek, akiknek istengyűlölete már az örülettel határos, úgyhogy a Mindenhatóval is dacolnának, mint az az istentagadó, aki azt mondotta: «Ha valóban van Isten, inkább elviselném poklát az egész örökkévalóságban, mintsem meghajoljak előtte!» Esztelen! hiszen a gyertya lángjába sem tudná bedugni ujját a nélkül, hogy rögtön vissza ne kapná!

Nézzük, mennyire sürgette Szent Pál is a keresztényeknél, hogy őrizzék meg a bűntől! Ő megismerte, hogy Isten «gazdag az irgalmasságban, igen nagy szeretetéből, mellyel szeretett minket» Krisztus Jézusban.⁴ Senki nála jobban nem magasztalta ezt az irgalmat. Senki több erővel és szentebb lelkesedéssel nem dicsőítette. Senki jobban nem tudta gyengeségünk elé tárni Jézus kegyelmének hatalmát és diadalát. Senki nem tudott nagyobb bizalmat kelteni a lelkekben Krisztus érdemeinek és elégtételének bősége iránt. — Mégis ezt mondja arról a lélekről, aki makacsul elleneszegült az isteni törvénynek: «Rettenetes az élő Istennek kezébe esni! . . .»⁵

Ó mennyei Atyánk, szabadíts meg a gonosztól! . . .

IV.

De azt mondhatná valaki, miért beszélünk erről? Nem borzadunk-e a bűntől? Nincs-e édes reménységünk, hogy mi nem jutunk ebbe az Istentől való elfordulás állapotába?

¹ Jn 6, 64.

² Lk 12, 4.

³ Zs. 111, 1.

⁴ Ef. 2, 4.

⁵ Zsid. 10, 30.

Bizonyára igen. És ha lelkiismeretünk belső bizonyossága ezt igazolja, ó akkor adjunk hálát az Atyának, aki «kiragadott minket a sötétség hatalmából és áthelyezett szeretett Fiának az országába»,¹ aki «méltókká tett minket arra — Fiában, — hogy részünk legyen a szentek sorsában a világosságban».² Örüljünk annak is, hogy «Jézus megmentett minket a jövőből haragtól»,³ mert Szent Pál szerint a kegyelemmel «üdvözültünk a reményben»,⁴ miénk «a boldog élet záloga».⁵

Mégis mindaddig, míg fel nem hangzik Jézus szava: «Jöjjetek, Atyám áldottai», ez a boldogító határozat, mely örökre Istenhez kapcsol bennünket, gondoljuk meg, hogy a kegyelem isteni kincsét törékeny edényben hordozzuk. Az Úr Jézus maga mondta, hogy ébren legyünk és imádkozzunk, mert a lélek ugyan kész, de a test gyöngé.⁶ Nemcsak halálos bűnök vannak. Vannak bocsánatos bűnök is, melyeknek veszedelme nem kevésbé jelentős.

Igaz ugyan, hogy még a gyakori bocsánatos bűnök sem akadályozzák meg tulajdonképpen az Istennel való bensőséges egyesülést, csak ennek az egyesülésnek melegségét csökkentik. Ezek ugyanis csak kezdetét jelentik az Istentől való elfordulásnak. Forrásuk a teremtményben való gyönyörködés, az akarat gyengesége, Isten iránti szeretetünk hevének gyengülése.

Ebben a kérdésben azonban különbséget kell tennünk. Vannak olyan bocsánatos bűnök, melyek meglepetésszerűen következnek be, gyakran vérmérsékletünkéből folynak. Sajnáljuk és iparkodunk elkerülni őket. Ezek a tökéletlenségek egyáltalában nem akadályozzák a lelket, hogy az isteni egyesülés magas fokára jusson. A szeretet, egy jól végzett szentáldozás letörli őket a lélekről,⁷ sőt alázatosságra nevelnek.

¹ Kol. 1, 13. ² U. o. 12—13. ³ «Várjátok a mennyből a Fiát, ... Jézust, aki megmentett minket a jövőből haragtól.» I. Tessz. 1, 10.
⁴ Róm. 8, 24. ⁵ U. o. 1. ⁶ Mt 26, 41. ⁷ «Nem kételkedhetünk abban, hogy az Oltáriszentség megbocsátja és eltörli a kisebb bűnöket, melyeket általában bocsánatos bűnöknek szoktunk nevezni. Ez a szentség visszaadja mindazt a léleknek, amit elvesztett, amikor a bűnös kívánság hevéből elragadva kisebb hibákat követett el, és letörli ezeket ... Természetesen ez csak azokra a bűnökre áll, amelyeknél az érzelem és a vonzódás nem ragadja magukkal nagyobb mértékben a lelket.» A trienti zsinat katekizmusa, c. 20., 1.

De a szokásos vagy teljesen megfontolt bocsánatos bűnöktől gyakran félnünk kell: ezek már igazi veszedelmet jelentenek a lélek számára. Gyakran valóban az első lépést jelentik az Istennel való teljes szakítás felé. Amikor a lélek megszokja, hogy ha nem is szájjal, de cselekedeteivel *szándékosan* nem mond Isten akaratának (kis dolgokban, hiszen bocsánatos bűnről van szó), nem remélheti, hogy sokáig egyesülve marad az Istennel. — Miért? Mert ezek a hibák, melyekbe hidegen beleegyezett, melyeket nyugodtan elkövetett a nélkül, hogy utánuk lelkiismeretfurdalásokat érezne; melyek szokásossá válnak a nélkül, hogy küzdene ellenük, szükségképpen csökkentik fogékonyságát minden természetfeletti iránt, gyengítik éberségét és erejét a kísértés legyőzésében.¹

A tapasztalat azt mutatja, hogy ha a kis dolgokat szándékosan elhanyagoljuk, észrevétlenül, de csaknem mindig kikerülhetetlenül súlyos bűnökbe esünk.²

Sőt tovább megyünk. — Tegyük fel, hogy egy lélek, aki mindenben őszintén keresi az Istent és igazán szereti, gyengeségből szándékosan halálos bűnt követ el. Előfordul ez is. A lelkek világában a gyarlóság szakadékai a szentség ormai mellett tátonganak. A halálos bűn mérhetetlen szerencsétlenség a lélek számára, mert megszakadt Istennel való egyesülése. De ez a rövid ideig tartó halálos bűn sokkal kevésbé veszedelmes és különösen sokkal kevésbé gyászos az illető lélek számára, mint másnál a szokásos, vagy a teljesen megfontolt bocsánatos bűnök. Miért? — Az előbbi megalázza magát, újra felkel és elkövetett bűne emléke még jobban arra indítja, hogy vigyázzon magára és még alázatosabb legyen. Arra serkenti, hogy szeretete nemesebb és hűsége éberebb legyen, mint valaha.³ Ellenben a másik lelket a gyakran és lelkiismeret-

¹ Nem beszélünk magának a kegyelemnek csökkenéséről, hiszen akkor a kegyelem végül is eltűnnék a bocsánatos bűnök egyre növekvő számával, hanem szeretetünk buzgótsága csökken. Ez pedig olyan közönyösséget kelthet a lélekben minden természetfeletti iránt, hogy a lélek fegyvertelenül találja magát a súlyos kísértéssel szemben és elbukik.

² *Szent Tamás*: I—II., q. 88, a. 3. Utrum peccatum veniale sit dispositio ad mortale.

³ «Az Úr szentjei — írja Szent Ambrus, mikor Dávid példáját említi, — égték a vágytól, hogy elérjenek a jó harc céljához és befejezzék az üdvösség

furdalás nélkül elkövetett bocsánatos bűnök olyan lelkiállapotba juttatják, amely már állandóan akadályozza Isten természetfeletti működését. Az ilyen lélek egyáltalában nem számíthat arra, hogy eljuthat az Istennel való egyesülés magasabb fokára; ellenkezőleg, gyengül benne az isteni működés. A Szentlélek elhallgat. Majdnem mindig biztosra vehető, hogy az ilyen lélek előbb-utóbb súlyos bűnökbe esik. Mint az előbbi, bizonyára ő is iparkodik majd visszaszerezni Isten kegyelmét, de ezt nem annyira az Isten iránti szeretetből, mint a büntetéstől való félelemből találja meg. Továbbá számára bűne emléke nem új lendület forrása Isten felé, mint az előbbinél. Mivel szeretete nem olyan erős, egészen közepszerű természetfeletti életet él és mindig ki van téve az ellenség legkisebb támadásainak és új bukásoknak. Senki sem kezkeskedhetik az ilyen lélek üdvösségéről, még kevésbé tökéletességéről, mert állandóan akadályt gördít az isteni működés elé és nem tesz komoly erőfeszítést, hogy kimeneküljön közömbösségéből.¹

Megtörténhetik, hogy gyengeségből, indulatosságból váratlanul súlyos bűnbe esünk, de legalább soha ne feleljünk szándékosan «nem»-mel az isteni akaratnak. Ne mondjuk soha, még cselekedeteinkkel se: «Uram, *tudom*, hogy ez vagy az nem tetszik neked, ha mégoly jelentéktelen is; de én mégis azt *akarom* tenni.» Azért akármit kér is tőlünk az Isten, még ha szívünk vére volna is az, így kell felelnünk: «Igen, Uram! íme, itt vagyok!» Különben megállunk az egyesülés útján. A megállás pedig gyakran visszaesés, de majdnem mindig súlyos bukások veszedelme.

futását. Ha pedig, inkább természetük gyarlósága miatt, mint a bűn vágától indítatva, megtörtént velük, mint minden emberrel, hogy elbuktak, még nagyobb hévvel kelték fel, hogy tovább fussanak és a szégyentől ösztönözve még erősebb harcba kezdtek. Tehát bukásuk a helyett, hogy akadályozta volna, még nagyobb gyorsaságra ösztökélte őket.» De apologia David, 51, c. 20.

¹ Licet frigidus sit pejor tepido, tamen pejus est status tepidi: quia tepidus est in majori periculo ruendi sine spe resurgendi. «Bár a hidegség rosszabb a közömbösségnél, mégis kedvezőtlenebb a közömbös helyzete: mivel a közömbös jobban ki van téve az elbukás veszedelmének és kisebb a reménye, hogy újra felkelhet.» *Cornelius a Lapide*: In Apocal. III. 16.

V.

A megfontolt bűnök, még ha bocsánatos bűnökről van is szó, nem válnak egyszerre szokásosakká. Tudjuk, hogy csak apránként rögződnek belénk. Ezért mondja az Úr Jézus: «Ébren legyetek és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek.»¹

A kísértés kikerülhetetlen. — Ellenség vesz körül bennünket. «Az ördög, mint ordító oroszlán jár körül.»² A világ behálóz álnok csábításaival vagy szellemével, mely annyira ellenkezik a természetfeletti étellel. Ezért nem áll hatalmunkban kikerülni minden kísértést. Gyakran nem is függenek akaratunktól. A kísértés megpróbáltatás, néha nagyon is kízó, különösen amikor lelki sötétséggel párosul. Ilyenkor hajlandók vagyunk kijelenteni, hogy csak azok a lelkek boldogok, akiknek soha sincsenek kísértéseik. Isten azonban ellenkezőleg, a szentíró szájával kijelenti, hogy azok a «boldogok», akik eltűrik a kísértést anélkül, hogy beleegyeznének: «Boldog a férfiú, aki a kísértést kiállja.» Miért? «Mert hűnek találtatván, elnyeri az élet koronáját»,³ — mondja az Úr. Sohase bátor-talanodjunk el tehát a gyakori vagy hosszú ideig tartó kísértés miatt. Igen, féltő gonddal őrizzük a kegyelem kincsét, távolítsuk el a veszedelmes bűnalkalmakat: de mindig teljes bizalommal őrködünk. A kísértés, ha mégoly erőszakos, mégoly kitartó is, nem bűn. «Vize elboríthatja lelkünket», mint valami szennyes pocsolya: «A vizek immár a lelkemig hatolnak»,⁴ — de mindaddig nyugodtak lehetünk, míg lelkünk legfőbb magaslata, az akarat kiemelkedik belőle. Isten tekintete csak ezen a magaslaton, az *apex mentis*-en nyugszik.

Különben is — mondja Szent Pál, — «Isten nem engedi, hogy erőnkön felül szenvedjünk kísértést, hanem (kegyelmével) a kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhessük».⁵ A nagy apostol önmaga példa erre. Maga mondja: azért, hogy a magasztos kinyilatkoztatások kevélyé ne tegyék, «tövis adatott testébe» (a kísértés jelképe), «a sátán angyala, hogy arcába üssön». «E miatt — mondja, — háromszor kértem

¹ Mt 26, 41.² I. Pét. 5, 8.³ Jak. 1, 12.⁴ Zs. 68, 2.⁵ I. Kor. 10, 13.

az Urat, hogy távozzék az tőlem, de azt mondá nekem: Elég neked az én kegyelemem; mert az erő az erőtlenségben lesz teljessé,¹ azaz Isten hatalma az ember gyengeségében nyilatkozik meg azáltal, hogy diadalmaskodik rajta kegyelme.

Valóban, az isteni kegyelem legfőbb segítségünk a kísértés legyőzésében, de ezt kérnünk kell: «Imádkozzatok!» — Abban az imádságban, melyre Krisztus Urunk tanított bennünket, kérjük az Atyát: «Ne vigy minket a kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól.» Ismételjük gyakran ezt az imádságot, hiszen Jézus akarta ajkunkra adni. Ismételjük a Megváltó szenvedésének érdemeiben bizakodva.

Semmi sem hatásosabb eszköz a kísértés ellen, mint a Jézus keresztiére emlékezés. — Jött-e másért Krisztus, mint azért, «hogy az ördög műveit lerontsa»?² És nem kereszthalálával rontotta-e le, nem kereszthalálával «vetette-e ki a világ fejedelmét»,³ mint maga mondotta? Földi életében Krisztus Urunk kiűzte az ördögöket a megszállottak testéből, kiűzte őket azokból a lelkekből is, akiknek megbocsátotta bűneiket, mint Mária Magdolnának, az inaszakadtnak és másoknak. De tudjuk, hogy különösen áldott szenvedésével rontotta le a sátán uralmát. Ugyanabban a pillanatban, amikor Jézus meghalt a zsidók kezétől, és a sátán azt hitte, hogy örökre diadalmaskodott, akkor kapta a halálos csapást. Mert Krisztus halála lerontotta a bűnt és attól kezdve joga van minden megkereszteltnek arra a kegyelemre, hogy meghaljon a bűnnek.

Hittel támaszkodjunk tehát Krisztus Jézus keresztiére. Ereje nem gyengült. Istengyermekségünk és keresztségünk révén jogunk van ehhez az erőhöz. A keresztség ráncsütötte a kereszt bélyegét, Krisztus tagjai lettünk; megvilágosított fényével, részesített életében és üdvösségében. Mindezt neki köszönhetjük. Ezután mitől féljünk, ha egyek maradunk vele? «Az Úr az én világosságom és üdvösségem: kitől kellene félnem?»⁴ Mondjuk a Zsoltárossal: «Isten angyalainak parancsolt felőled, hogy minden utadon őrizzenek; kezükön hordoznak téged, hogy kőbe ne üssed lábadat. — Ezren essenek el bár oldalad mellől, és tízezren jobbod felől, hozzád mi sem közeledik. —

¹ II. Kor. 12, 7.² I. Jn 3, 8.³ Jn 12, 31.⁴ Zs. 26,

Mivel bennem bízik, megszabadítom, oltalma leszek, mert ismeri nevemet. Ha kiált hozzám, meghallgatom, a szorongatás idején vele leszek, megmentem és megdicsőítem. Betöltöm őt hosszú élettel, és megmutatom neki segítségemet.»¹

Kérjük tehát Krisztust, segítsen minket a sátán és bűntársa, a világ, meg a bennünk lakozó bűnös kívánság elleni harcban. Kiáltsunk feléje, mint a vihartól tépázott apostolok: «Uram! szabadíts meg minket, elveszünk!» Krisztus kinyújtja kezét és megszabadít minket.² Krisztus is megkísértetett, — bár Istensége folytán ez a kísértés csak teljesen külsőleges volt, — hogy nekünk példát adjon és kiérdemelje számunkra az ellenállás kegyelmét. Példájára mi is kényszerítsük a sátánt, hogy húzódjék vissza. Mondjuk mi is neki, mikor megjelenik: «Csak egy Úr van, és én őt akarom imádni, csak neki akarok szolgálni. A keresztség napján Krisztust választottam és egyedül rá akarok hallgatni.»³

Krisztus Jézussal, a mi fejünkkel legyőzzük a sötétség hatalmát. Krisztus bennünk van a keresztség óta. Szent János azt mondja: «Nagyobb az, aki bennetek van, mint aki a világon van»,⁴ vagyis a sátán. A sátán nem győzte le Krisztust. «A világ fejedelmének énbennem semmije sincsen.»⁵ Azért nem tud legyőzni bennünket sem, nem tud örökre a bűnbe taszítani, ha állandóan vigyázunk magunkra, egyek maradunk Jézussal és szavaira s érdemeire támaszkodunk: «Bízzatok, én legyőztem a világot.»⁶ Az a lélek, aki mindig igyekszik egyesülni Krisztussal a hitben, az felülemelkedik szenvedélyein, a világon és a sátánon. Mindent magához emelhet önmagában és környezetében. Krisztus isteni erejével megvédi őt minden támadással szemben.

A Jelenések könyvében ez áll Krisztusról: «Ime, győzött

¹ Zs. 90, 11—12.; 7.; 14—16.

² Mt 8, 25.

³ Nazianzi

Szent Gergely azt szeretné, ha minden megkeresztelt ezzel a néhány, természetfeletti vonzóerővel telt szóval üzné el a sátánt: «A kereszt jelével megjelölve és megerősítve mondd neki (a sátánnak): Én is Isten képmása vagyok, de én nem estem le az égből kevélységem miatt, mint te. Krisztusba öltöztem; a keresztséggel Krisztus az enyém lett. Neked kell térdelhajtanod előttem.» Orat. 40. in sanct. Baptismate, c. 10.

⁴ I. Jn 4, 4.

⁵ Jn

14, 30. ⁶ U. o. 16, 33.

az oroszlán Júda törzséből.»¹ Győzelmével megszerezte tanítványainak a hatalmat, hogy ők is győzzenek. Ezért kiált fel Szent Pál, mikor rágondol arra, hogy Krisztus Jézus rontotta le a halált, a bűn gyümölcsét és ő adta a halhatatlanságot: «A halál fulánkja a bűn . . . De hála Istennek, ki nekünk megadta a győzelmet (a sátán, a bűn atyja felett; a győzelmet a bűn, a halál forrása felett; végül a győzelmet a halál felett) a mi Urunk Jézus Krisztus által.»²

¹ Jel. 5, 5.

² I. Kor. 15, 56—57.

IV. A bűnbánat szentsége és erénye.

Vázlat. — I. A bűn megbocsátásában Isten irgalma nyilvánkozik meg. — II. A bűnbánat szentsége. Elemei: 1. a bánat; különös hatása a szentségben. 2. A bűnök megvallása Krisztus emberségének magasztalása. 3. Az elégtétel csak akkor értékes, ha egyesül Jézus engesztelésével. — III. A bűnbánat erénye szükséges, hogy elnyerjük a szentség gyümölcseit. Miben áll ez az erény? — IV. Célja, hogy helyreállítsa azt a rendet, melyet a bűn megzavart és bennünket hasonlókká tegyen a keresztfeszített Jézushoz. Gyakorlásának alaptétele és különböző alkalmazásai. — V. Bűnbánatunk akkor értékes, ha résztveszünk Krisztus szenvedéseiben. Ez egyúttal vigasztalás forrása. — VI. Az Egyház szándéka szerint a bűnbánat erényének gyakorlását egyesítsük a bűnbánat szentségével.

Mikor Szent Pál az első keresztyéneknek a keresztség szimbolumait magyarázza, azt írja nekik, hogy ne öljék meg többé magukban a bűnnel az isteni életet, melyet Krisztustól kaptak: «Ne szolgáljunk többé a bűnnek.»¹ A trienti zsinat mondja: «Ha Isten iránt, aki a keresztségben gyermekeivé fogadott bennünket, olyan nagy volna hálánk, mint amilyen kimondhatatlan nagy az ő ajándéka, akkor mindig érintetlenül és szeplőtelenül őriznénk meg a kegyelmet, melyet ebben az első szentségben kaptunk.»²

Vannak kiváltságos, igazán áldott lelkek, akik meg tudják őrizni és soha el nem vesztik az isteni életet. — De a többiek számára, akik bűnbe estek, van-e rá mód, hogy újra elnyerjék a kegyelmet, újra életre keltsék a Krisztus hozta életet? Igen, van rá mód. Jézus Krisztus, az Istenember külön szentséget rendelt erre, a bűnbánat szentségét. Csodálatos emléke ez az isteni bölcseségnek és irgalomnak. Isten fenséges módon tudta összeegyeztetni benne dicsőségének helyreállítását és bűneink megbocsátását.

I.

Ismerjük azt a fönséges könyörgést, melyet a Szentlélektől vezérelt Egyház ad ajkunkra a pünkösdi utáni X.

¹ Róm. 6, 6.

² Sess. XIV., cap. 2.

vasárnap szentmiséjében: «Isten, ki mindenhatóságodat leginkább a megbocsátással és irgalommal mutatod meg, növeld irántunk való irgalmasságodat.»

Ime, Isten Egyháza szájával nyilatkoztatja ki, hogy hatalmát leginkább megbocsátásával és irgalmával mutatja meg. Az Egyház egy másik könyörgésben mondja: «Isten egyik legkizárólagosabb tulajdonsága, hogy mindig irgalmas és megbocsátó.»¹

A bűnbocsánat sértést tételez fel, melyet meg kell bocsátani, adósságot, melyet el kell engedni. Könyörlétről és irgalomról csak ott lehet szó, ahol nyomorúság van. Mit jelent az irgalmasság? Irgalmas az, aki mintegy a saját szívére veszi mások nyomorúságát.² Isten maga a jóság, a végtelen szeretet.³ Jósága és szeretete a nyomorúság láttára irgalommá változik. Ezért mondjuk Istennek: «Istenem, én irgalmazom!»⁴ Az Egyház arra kéri Istent a fentebbi könyörgésben, hogy «növelje irántunk való irgalmasságát». Miért? Mert mérhetetlen a nyomorúságunk, úgyhogy elmondhatjuk a Zsoltárossal: «Örvény örvényt hív elő»:⁵ nyomorúságunk, bűneink, vétkeink örvénye hívja az isteni irgalom örvényét. Valóban, valamennyien nyomorultak, valamennyien bűnösök vagyunk. Egyikünk inkább, mint a másik. Csak fokozati különbség van legfeljebb. «Mert sokban vétünk mindnyájan», — mondja Szent Jakab apostol.⁶ Szent János is azt mondja: «Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, mi magunk csaljuk meg magunkat és nincsen bennünk igazság.»⁷ Majd megismétli ugyanezt, de hozzáteszi, hogy ha így beszélünk, «hazuggá tesszük az Istent».⁸ Hiszen maga Isten tanított bennünket arra, hogy így imádkozzunk: «Bocsásd meg a mi vétkeinket.» Isten nem kötelezett volna minket erre a kérésre, ha nem volnának vétkeink. Valamennyien

¹ A keresztyáró napok könyörgése: «Isten, ki mindig kegyes és irgalmas vagy, vedd fel könyörgésünket, hogy mi és valamennyi szolgálód, kiket a bűnök láncá szorongat, irgalmas jóságod által kegyesen megszabaduljanak.»

² Lefordíthatatlan francia szójáték: irgalmas = miséricordieux; szív = coeur; nyomorúság = misère. Szent Tamásnál is: Misericors dicitur aliquis, quasi habens miserum cor. (Irgalmasszívűnek azt nevezzük, akinek (a nyomorúságon) szánakozó szíve van.) I., q. 2. a. 3. Szintén lefordíthatatlan.

³ I. Jn 4, 8.

⁴ Zs. 58, 18.

⁵ U. o. 41, 8.

⁶ Jak. 3, 2.

⁷ I. Jn 1, 8.

⁸ U. o. 10.

bűnösök vagyunk. Ez annyira igaz, hogy a trienti zsinat elítélte azokat, akik az állították, hogy elkerülhető minden bűn, még a bocsánatos bűn is, Isten különös kiváltsága nélkül. Ilyen különös kiváltsága volt a Boldogságos Szűz Máriának.¹ — Ez a mi nyomorúságunk.

De e nyomorúság miatt nem szabad elcsüggednünk. Isten ismeri ezt a nyomorúságot és ezért, «miként az atya könyörül fiain, úgy könyörül az Úr azokon, akik őt félik».² Mert tudja, hogy nemcsak a semmiből lettünk, hanem sárból vagyunk. «Ő ismeri alkotásunkat és tudja, hogy porból való vagyunk.»³ Tudja, hogy ez a húsból és vérből, izomból és idegből, nyomorúságból és gyarlóságból való keverék: — az emberi lét, mely nem egyszer, hanem mint Krisztus Urunk mondja,⁴ hetvenszer hétszer, azaz végtelen sokszor képes a bűnre és Istenhez térésre.

Isten abban találja meg a maga dicsőségét, hogy enyhíti a mi nyomorúságunkat, megbocsátja vétkeinket. Azzal akar megdicsőíteni, hogy megmutatja irántunk való irgalmát, szeretett Fia érdemeiért. Szent János szerint az örökkévalóságban énekelünk majd Istennek és a Báránynak. Mi lesz ez az ének? Az angyalok «szent, szent, szent»-je? Isten e tiszta lelkek egy részének sem kegyelmezett: első lázadásuk után örökre haragjának villámával sujtotta őket, pedig nekik nem volt annyi gyarlóságuk, annyi nyomorúságuk, mint amennyi a mi osztályrészünk. A hű angyalok Isten szentségét magasztalják, azt a szentséget, mely egy pillanatig sem tudta túrni a lázadók hibáját. — Hát a mi énekünk milyen lesz? Az irgalmasság éneke: «Az Úr kegyelmeit örökké énekelem.»⁵ A Zsoltárosnak ez a verse lesz refrénje a szeretet énekének, melyet mi énekelünk majd az Istennek. Ezt énekeljük majd a Báránynak is: «Megváltottál minket, Uram, önvéreddel.»⁶ Úgy könyörültél rajtunk, hogy kiontottad véredet, hogy megváltásd nyomorúságunkból, hogy megszabadíts bűneinktől, úgyhogy mindennap a te nevedben mondjuk itt a földön a szentmisében: «Ez az én vérem kelyhe, mely kiontatott a bűnök bocsánatára.»

Igen, mérhetetlen dicsőség illeti meg Istent azért az

¹ Sess. VI., can. 22.
18. 22.

⁵ Zs. 88. 2.

² Zs. 102. 13

⁶ Jel. 5. 9.

³ U. o. 14.

⁴ Mt

irgalomért, mellyel könyörül a bűnösökön, kik Fiának, Jézusnak elégtételére hivatkoznak. Ebből érthető, hogy egyike a legnagyobb sértéseknek, mellyel Istent megbánthatjuk, ha kételkedünk irgalmában és bocsánatában, mellyel Jézus Krisztusban megajándékoz bennünket.

Mindazonáltal a keresztség után ezt a kegyelmet csak akkor nyerhetjük el, ha «a bűnbánat méltó gyümölcseit» teremjük.¹ Nagy különbség van a keresztség és a bűnbánat szentsége között, — mondja a trienti zsinat. Igaz, hogy a felnőtt embernél a keresztség is megkívánja, hogy sajnálja az elkövetett bűnt és erősen elhatározza, hogy kerülni fogja, de nem követel elégtételt, sem különös jóvátételt. Ha elolvassuk a keresztség kiszolgáltatásának szertartásait, említést sem találunk bennük, hogy a megkereszteltnek valamilyen bűnbánati cselekedetet kellene véghezvinnie. Teljes és feltétlen elengedése a bűnnek és a bűnért járó büntetésnek. Miért? Mert ez az első szentség Jézus vérének zsengéjét hullatja a lélekre.

De ha a keresztség után — folytatja a trienti zsinat, — mikor már beoltódtunk Krisztus Jézusba, miután megszábadultunk a bűn és a sátán szolgaságából és a Szentlélek templomaivá lettünk, szándékosan újra bűnt követünk el, akkor már csak azzal a feltétellel találhatjuk meg újra a kegyelmet és az életet, ha bűnbánatot tartunk. Így kívánja ezt — és méltán — az isteni igazságosság.²

A bűnbánat kétféleképpen tekinthető: mint *szentség* és mint *erény*, mely megfelelő cselekedetekben nyilvánul meg. Szóljunk röviden mindkettőről.

II.

A szentséget Jézus Krisztus alapította bűneink bocsánatára, hogy vele visszaadja a kegyelmi életet, ha a keresztség után elveszítettük. Benne határtalan a bűnbocsánat kegyelme, mely azonban csak akkor működhetik a lélekben, ha ez eltávolít minden akadályt, mely útjában áll hatásának. És mi ennek az akadály? A bűn és a bűnhöz való ragaszkodás.

¹ Lk 3, 8.

² Sess. XIV., cap. 2. et 8.

A bűnösnek meg kell vallania bűneit. Ami a halálos bűnöket illeti, ennek a vallomásnak teljesnek kell lennie. Azután meg kell semmisítenie a bűnhöz való ragaszkodást a bánattal és a feladott elégtétel elfogadásával.

Mint tudjuk, a gyónóra vonatkozó ezen lényeges feltételek közül a *bánat* a legfontosabb. Még ha fizikailag lehetetlen volna is a bűnvallomás, akkor is szükséges a bánat. Miért? Mert a bűn által a lélek elfordult az Istentől, hogy a teremtményben lelje kedvét. Ha azt akarja, hogy Isten újból közölje magát vele és visszaadja neki az életet, el kell vetnie a teremtményhez való vonzódást, hogy Isten felé fordulhasson. Ez azonban azt jelenti, hogy sajnálja a bűnt és szilárdan elhatározza, hogy többé nem követi el. Különben a sajnálkozás nem őszinte. Ezt nevezzük bánatnak.¹ Mint a neve is mutatja, a töredelmes bánat fájdalomérzet, mely összetöri a lelket, aki világosan látja szerencsétlen helyzetét és az Istenen ejtett sértést és ez visszatéríti Istenhez.

Tökéletes a bánat akkor, ha a lélek azért szomorú, mert megsértette a legfőbb jót és a végtelen jóságot. Tökéletessége *indítékából* származik, mely a lehető legmagasztosabb: maga az isteni fölség. — De magától értetődik, hogy ennek a bánatnak, bár természete szerint tökéletes, *erejét* tekintve sok különböző fokozata lehet: erőssége változik az egyes lelkek buzgóságának foka szerint. Bármekkora legyen is azonban ereje, az indítékánál fogva tökéletes bánat eltörli a halálos bűnt, abban a pillanatban, amikor megszületik a lélekben. De a jelen üdvösségrendben Krisztus határozott parancsa miatt, a halálos bűnök megvallása kötelező, amikor lehetséges.

A *tökéletlen* bánatnak, mely a bűn miatt érzett szégyenkezésből, a bűn érdemelte büntetés félelméből, az örök boldogság elvesztéséből fakad, önmagában nincs ilyen hatása, hogy eltörölné a halálos bűnt; de a pap feloldozásával ez is elegendő.

Röviden emlékezetünkbe idézve ezeket az igazságokat, egy másik fontos körülményre kell irányítanunk figyelmünket.

¹ *Contritio animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de caetero: A bánat a lélek fájdalma és sajnálkozása az elkövetett bűn felett, azzal az elhatározással, hogy többé nem vétkezik. Concil. Trid. Sess. XIV., cap. 4.*

A bánat már a gyónáson kívül is ellenkezést támaszt a lélek és a bűn között. A bűn gyűlölete, mely belőle fakad, kezdete a bűn kiirtásának. Ezért már magában véve is kedves az Isten előtt.

A bánat a bűnbánat szentségében (mint különben a gyónó többi cselekedete: a bűnvallomás és az elégtétel is) szentségi jelleget ölt. — Mit jelent ez? Minden szentségben azok a végtelen érdemek nyernek alkalmazást a lélekre, amelyeket Krisztus szerzett számunkra, hogy így létrehozzák a szentség sajátos kegyelmét. A bűnbánat szentségének a kegyelme abban áll, hogy megsemmisíti a bűnt a lélekben, gyengíti a bűn maradványait, visszaadja az életet; vagy ha csak bocsánatos bűnökről van szó, megbocsátja őket és nagyobbítja a kegyelmet. Ebben a szentségben a bűn gyűlölete, melyet Krisztus érzett haláltusájában és a kereszten: — «Szeretted az igazságot és gyűlölted a gonoszságot»,¹ — megsemmisíti a lélekben a bűnt. A gyónóban megújul a bűn pusztulása, melyet először Krisztus vitt végbe, mikor helyettesített bennünket szenvedésében. A bánat hatása a gyónáson kívül is megvan: eszköze «a bűn halálának»; de a szentségben Krisztus érdemei úgyszólván végtelenül felmagasztalják ezt az eszközt és hatása feltétlenül érvényesül. Krisztus ebben a pillanatban tulajdon isteni vérében mossa meg lelkünket: «Krisztus megmosott bennünket bűneinktől a saját vére által.»²

Sohase felejtjük el: valahányszor méltón, áhítattal járunk ehhez a szentséghez, még ha csak bocsánatos bűnökről van is szó, Krisztus vére csordul bőségesen a lelkünkre, hogy éltesse, erősítse a kísértés ellen, megnemesítse a bűnös hajlam elleni küzdelemben és kiirtsa benne a bűn gyökereit és hatását. A lélek különös kegyelmet nyer ebben a szentségben, hogy kiirtsa a bűnt, egyre jobban megtisztuljon és megtalálja vagy növelje magában a kegyelmi életet.

Tehát a gyónás előtt mindig élesszük fel hitünket, hogy Jézus Krisztus engesztelése végtelen értékű. Magára vette összes bűneink súlyát: «Gonoszságainkat ő hordozta.»³ Valamennyiünkért feláldozta magát: «Szeretett engem és önmagát

¹ Zs. 44, 8.² Jel. 1, 5.³ Iz. 53, 11.

adta értem.»¹ Elégtétele túlradóan bőséges. Övé a jog, hogy megbocsásson nekünk: nincs bűn, amelyet le ne törölhetne isteni vérével. Szítsuk fel hitünket, hogy érdemei, szenvedésének gyümölcsei kimeríthetetlenek. Említettük, hogy mikor Palesztínában járt és valaki eléje járult, hogy megszabaduljon a sátántól, Krisztus istenségébe vetett hitet követelt tőle és egyedül ennek a hitnek tulajdonította a gyógyulást vagy a bűnbocsánatot: «Menj, bűneid meg vannak bocsátva, mert hited megszabadított téged.» Elsősorban ennek a hitnek kell kísérnie bennünket az irgalom ezen ítélőszéke elé: hinnünk kell cselekedeteink szentségi jellegében, főként pedig abban a túlradó elégtételben, melyet Jézus értünk adott Atyjának.

Kétségtelen, hogy cselekedeteink (a bánat, a gyónás és az elégtétel) nem hozzák létre a szentségi kegyelmet; de elengedhetetlenül szükségesek, hogy a szentségi kegyelmet elnyerhessük, hiszen «mintegy anyagát» teszik a szentségnek.² És e kegyelem mértéke valójában lelkünk felkészültségétől függ.

Ezért nagyon hasznos szokás, ha valaki a gyónás napján reggel azzal akarja kieszközölni az Istentől a bánat kegyelmét, ha résztvesz a szentmisén. Mert az oltáron, mint tudjuk, a Kálvária áldozata újul meg. A trienti zsinat kijelenti, hogy «az Úr ezzel az áldozattal kiengesztelve megadja a bánat kegyelmét és ajándékát és megbocsátja a bűnöket és vétkeket, ha még oly nagyok is».³ Azt jelenti ez, hogy a szentmise közvetlenül bocsátja meg a bűnöket? Nem, ezt csak a tökéletes

¹ Gal. 2, 20.; v. ö. Ef. 5, 2.

² A trienti szent zsinat mondja: Quasi materia, «mintegy anyaga» (Sess. XIV., cap. 3.). A trienti zsinat katekizmusa ezt a következőképpen fejt ki: «Meg kell értetni a hívekkel, hogy az a nagy különbség e szentség és a többi között, hogy az utóbbiak anyaga mindig valamilyen természetes vagy mesterséges dolog, míg a gyónó cselekedetei, a bánat, a gyónás és az elégtétel, mint a trienti zsinat mondja, csak *mintegy anyaga* ennek a szentségnek. És ezek a cselekedetek a bűnök teljes elengedésével járnak. Ez az isteni szándék és ezért a gyónó részéről szükségesek a gyónás teljességéhez. A szóban forgó cselekedeteket ezért nevezzük mintegy a bűnbánat részeinek. És ha a szent zsinat egyszerűen csak így mondja, hogy a gyónó cselekedetei «*mintegy anyaga*» a szentségnek, ez nem annyit jelent, hogy annak nem igazi anyaga, hanem hogy nem olyan anyaga, mint a többi szentség anyaga, amelyeket külsőleg alkalmazunk, mint pl. a keresztségnél a vizet és a bérmláznál a krizmát.» (XXI. fej. 3. §.)

³ Hujus sacrificii oblatione placatus Dominus gratiam et donum paenitentiae concedens, crimina et peccata etiam ingentia dimittit. Sess. XXII., cap. 2.

bánat és a gyónás szentsége teheti. De mikor áhítattal veszünk részt ezen az áldozaton, mely a keresztdozatot újítja meg, mikor egyesülünk az isteni Áldozattal, Isten megadja nekünk a bánat, az erősfogadás, az alázatosság, a bizalom érzelmét, ha hittel kérjük. Ezek aztán bánatra indítanak bennünket és alkalmassá tesznek arra, hogy gyümölcsözőn fogadjuk bűneink megbocsátását, melyet Jézus isteni vére árán szerzett.

A bánatot követnie kell a *bűnvallomásnak*.

Jézus a gyónás szentségét ítélet formájában rendelte: «Amit föloldoztok a földön, fel lesz oldva a mennyekben is; akiknek megbocsájtjátok bűneiket, megbocsájtatnak nekik.» De magának a bűnösnek kell vádolnia önmagát hibáiról a bíró előtt, aki kimondja az ítéletet. És ki ez a bíró? Bűneim megvallása egyedül csak Istenre tartozik. Senkinek, sem angyalnak, sem embernek, sem a sátánnak nincs joga behatolni lelkiismeretem szentélyébe, lelkem legbelsőbb rejtékébe. Egyedül Istent illeti meg ez a hódolat és ő ezt meg is követeli ebben a szentségben Fiának, Jézusnak a dicsőségére.

Mondottuk már, amikor az Egyházzal szoltunk: a megtestesülés óta Isten azt akarja, hogy gondviselésének üdvösségtervében rendes körülmények között emberek vezessenek bennünket, akik Fiát helyettesítik körülöttünk. Ez mintegy folytatása a megtestesülésnek és ugyanakkor Krisztus szent emberségének magasztalása.

Krisztus, a megtestesült Ige azért szállott le a megaláztatások tengerébe, hogy minket megváltson a bűntől és visszaadja az isteni életet. De csak mint ember semmisíthette meg magát, szenvedhetett, halhatott meg és engesztelhetett. És mivel «kiüresítette magát . . . haláláig a keresztfán, ezért az Isten is igen felmagasztalta őt».¹ Az Atya meg akarja dicsőíteni Fiát, mint embert: «Meg is dicsőítettem és újra meg fogom dicsőíteni.»² És milyen dicsőségben részesíti? Jobbjára ülteti az égben; azt akarja, hogy «nevére minden térd meghajoljon . . . és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus az Úr».³ Mert az Atya «neki adott minden hatalmat mennyben és a földön».⁴ És e hatalom jegyei között ott van az összes lelkek meg-

¹ Fil. 2, 7—9.

² Jn 12, 28.

³ Fil. 2, 10—11.

⁴ Mt 28, 18.

ítélése is. Jézus maga mondja: «Nem is ítélt az Atya senkit, hanem az ítéletet egészen a Fiúnak adta, hogy mindenki tisztelje a Fiút, . . .¹ mivel ő az Emberfia.»² Krisztust Atyja ég és föld urává tette. Itt a földön irgalmas bíró; de Krisztus Urunk maga mondotta ki szenvedésekor, hogy az utolsó napon «az Emberfia eljön a felhőkben nagy hatalommal és dicsőséggel»,³ hogy megítéljen eleveneket és holtakat.

Az Atya így akarja megdicsőíteni Fiát és azt akarja, hogy így dicsőítsük mi is ebben aszentségben. — Tegyük fel, hogy valaki halálos bűnt követett el. Isten elé járul, siratja vétékét, sanyargatja testét és kész mindent magára vállalni, hogy kiengesztelje a bűnt. Isten azonban azt mondja neki: «Jó, de én azt akarom, hogy elismerjétek, hirdessétek Fiamnak, Jézusnak a hatalmát, azzal, hogy alávetitek neki magatokat annak a személyében, aki őt helyettesíti köztetek. És aki őt képviseli, pappá szentelése napján megkapta Fiam bírói hatalmát.» Ha pedig a bűnös nem akarja megadni ezt a hódolatot Jézus szent emberségének, Isten nem hallgatja meg. De ha hívő lélekkel aláveti magát ennek a feltételnek, akkor nincs az a hiba, nincs az a bűn, nincs az a véték, nincs az a gonoszság, melyet Isten meg ne bocsátana és meg ne újítaná bocsánatát, ahányszor csak akarja a visszaeső, de megtörődött bűnös.

Ennek a bűnvallomásnak bánattól meghatott szívből kell fakadnia. A gyónás nem gépies felsorolás, hanem vád: úgy kell hozzá járulni, mint ahogy a vádlott megy bírója elé. Két ellensége van ennek az egyszerű, alázatos gyónásnak: a megszokás és az aggályoskodás. — A *megszokás* csaknem mindig közömbös gyónásra vezet. Hogy ezt megszüntessük, arra a legjobb eszköz, ha felkeltjük e szentség magasztos méltóságába vetett hitünket. Mondottuk: valahányszor gyónunk, még ha csak bocsánatos bűnről vádoljuk is magunkat, Jézus vérét ajánlja fel Atyjának, hogy bocsánatot nyerjen számunkra. — Az *aggályoskodás* abban áll, hogy esetleges dolgot lényegesnek tartunk, ok nélkül olyan részletekkel vagy körülményekkel bibelődünk, amelyek egyáltalában nem változtatnak a bűn lényegén, ha ugyan egyáltalában bűnről van szó. A gyónásban az legyen vágyunk,

¹ Jn 5, 22.² U. o. 27.³ Mk 13, 26.

hogy mindent elmondjunk, ami csak a szívünkön van. Ez könnyű lesz akkor, ha megvan az a jó szokásunk, hogy minden nap megvizsgáljuk az eltöltött nap cselekedeteit. Ha valamiről kétségünk támad és nyugtalanít bennünket, a belőle gyakran származó gyötrődést úgy fogadjuk, mintha az elégtételhez tartoznék és mondjuk el, amit tudunk. Istennek nem az a szándéka, hogy a gyónás a lélek kínzása legyen, hanem ellenkezőleg, hogy megnyugtassa.¹ Mikor a tékozló fiú visszatér atyjához, talán ő is véget nem érő öngazolásokkal vesződik? El sem képzelhető. Ellenkezőleg, atya lábához veti magát és azt mondja: «Nyomorult vagyok. Nem vagyok méltó, hogy veled beszéljek. De eljöttem, hogy elmondjam, mit tettem.» És atya azonnal felemeli, karjába zárja. Mindent megbocsát, mindent elfelejt, sőt lakomát készít, hogy megünnepelje fia visszatérését.

Igy van ez mennyei Atyánkkal is. Isten abban találja dicsőségét, hogy megbocsát nekünk, mert minden bocsánat szeretett Fiának, Jézus Krisztusnak elégtételéből származik. Jézus drága vére az utolsó cseppig kiömlött a bűnök bocsánatára. Krisztus engesztelése, melyet Atyja igazságosságának, szentségének, fölségének ajánlott fel, végtelen értékű. Valahányszor Isten megbocsát nekünk, valahányszor a pap feloldoz bennünket, annyi, mintha Jézus összes szenvedéseit, összes érdemeit, egész szeretetét és vérét mutatná be Atyjának és alkalmazná lelkünkre, hogy visszaadja az életet, vagy növelje, ha csak bocsánatos bűnről van szó: «A bűnbánat szentségét (azért alapította), hogy a keresztség után bűnbe esettekre Krisztus halálának jótéteményét alkalmazza.»² — A pap azt mondja: «Jézus Krisztus oldozzon fel téged és én az ő tekintélyénél fogva feloldozlak bűneidtől.» Hát megbocsáthatja valaki a más ellen elkövetett sértést? Nem. A pap mégis azt mondja: «Én téged feloldozlak.» Miért mondhatja ezt? Mert Krisztus mondja az ő szájával.

¹ Sane vero res et effectus hujus sacramenti, quantum ad ejus vim et efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris piis et cum devotione hoc sacramentum percipientibus, conscientiae pax et serenitas, cum vehementi spiritus consolatione consequi solet. Concil. Trid. Sess. XIV., cap. 3.

² Sacramentum penitentiae (instituit), quo lapsis, post baptismum, beneficium mortis Christi applicatur. U. o. cap. 1.

Mintha minden gyónásunk alkalmával így szólna Jézus Atyjához: «Atyám, felajánlom neked ezért a lélekért szenvedésem elégtételét és érdemeit. Felajánlom vérem kelyhét, mely kiontatott a bűnök bocsánatára.» Akkor amiként Krisztus jóváhagyja a pap ítéletét és bocsánatát, ugyanúgy az Atya is megerősíti a maga részéről a kimondott ítéletet és a Fia által adott bocsánatot. Azt mondja nekünk: «Én is megbocsátok.»

Ez a szó megnyugtatja a lelket. Gondoljuk el, mit jelent az, hogy maga az Isten biztosít bennünket bocsánatáról! Ha megsértettem egy becsületes embert és az felém nyújtja a kezét: «Mindent elfelejtek», nem kételkedem, hogy megbocsátott. A bűnbánat szentségében Krisztus, az Istenember, maga az Igazság mondja nekünk: «Megbocsátok» és mi kételkednénk bocsánatában? Nem, nem kételkedhetünk benne. Ez a bocsánat feltétlen, visszavonhatatlan. Isten mondja: «Ha bűneitek olyanok is, mint a skarlát, fehérek lesznek, mint a hó . . .¹ Eltörölöm gonoszságaidat, mint a felhőt, és bűneidet, mint a ködöt.»² Isten megbocsátása méltó az Istenhez. Amit király tesz, királyi az; amit Isten művel, isteni: higgyünk szeretetében, szavában, megbocsátásában. — Ez a hit és bizalom végtelenül kedves Isten és Jézus előtt, mert hódolat Krisztus végtelen értékű érdemei előtt, kinyilvánítása annak, hogy az a teljes és egyetemes bűnbocsánat, melyet Isten itt a földön az embereknek ad, Jézus vérének diadala.

A szív töredelméhez és a bűnvallomáshoz kell még járulnia az *elégtétel* alázatos elfogadásának. — Elfogadása lényeges eleme a szentségnek. Valamikor jelentékeny volt a feladott elégtétel. Most azonban a gyóntatótól a bűnért járó büntetésként feladott penitencia csak néhány imádságból, alamizsnából vagy valamilyen önmegtagadási gyakorlatból áll. Igaz ugyan, hogy Krisztus Urunk bőséges elégtételt adott bűneinkért, de a trienti zsinat szerint a méltányosság és az igazságosság úgy kívánja, hogy ha a keresztség után vétkeztünk, a bűneinkkel felhalmozott adósság törlesztéséhez magunk is hozzájáruljunk engesztelésünkkel.³

¹ Iz. 1, 18.² U. o. 44, 22.³ Sess. XIV., cap. 8.

Mivel ez az elégtétel szentségi, Krisztus Jézus az őt helyettesítő pap szája által egyesíti saját elégtételével. Ezért olyan nagy hatású, hogy létrehozza a lélekben «a bűn halálát». Mikor elvégezzük a bűneinkért járó elégtételt, a trienti zsinat szerint hasonlóká leszünk Jézus Krisztushoz, aki végtelen elégtételt adott Atyjának bűneinkért. A zsinat megjegyzi, hogy «azok az elégtételi cselekedetek, melyeket elvégzünk, értéküket csak Jézus Krisztussal való egyesülésünkől merítik. Nélküle, magunktól, valóban semmit sem tehetünk, de kegyelmével megerősítve mindent elviselhetünk. Így tehát minden dicsőségünk Krisztusban van, benne élünk, benne mozgunk, *általa teszünk eleget bűneinkért*, amikor bűneink kiengesztelésére a bűnbánat méltó gyümölcseit teremjük. *Elégtételünk tőle nyeri érdemét, ő ajánlja fel Atyjának és általa fogadja el az Atya*».¹

Látjuk tehát, milyen csodálatos szentséget rendelt Isten bölcsesége, hatalma és jósága a mi üdvösségünkre. Isten benne találja meg a maga és Fia dicsőségét, mert Jézus végtelen érdemeiért bocsát meg nekünk, adja vissza vagy nagyobbítja bennünk az isteni életet. Egyesüljünk ezentúl a választottak énekével, melyet a Bárány dicsőségére zengenek :

— Ó Krisztus Jézus, aki feláldoztad magad értünk és megváltottál drága véreddel, tiéd legyen minden dicséret, minden hatalom, minden dicsőség, minden magasztalás mindörökké!

III.

Ha Isten meg is bocsátott nekünk, azért megmaradnak bennünk a bűn nyomai, gonosz gyökerei, melyek mindig készek

¹ Idézzük ezt a szép szöveget: Dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfacit, ex quo omnis sufficientia nostra est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur, et conglorificabimur. *Neque vero ita nostra est satisfactio haec, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum*; nam qui ex nobis tamquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus. Ita non habet homo, unde gloriatur; sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo movemur, *in quo satisfacimus, facientes fructus dignos paenitentiae, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, et per illum acceptantur a Patre.* — Concil. Trid. Sess. XIV., cap. 8

kihajtani és rossz gyümölcsöt teremni. Sem a keresztség, sem a bűnbánat szentsége nem irtja ki teljesen a bűnös kívánságot. Ha tehát az Istennel való egyesülés magasabb fokára akarunk eljutni, ha azt akarjuk, hogy az isteni élet jobban kibontakozzék lelkünkben, szüntelenül dolgoznunk kell azon, hogy gyomláljuk e nyomokat, irtogassuk a bűn gyökereit, melyek elrútítják lelkünket Isten szemében.

A bűnbánat szentségén kívül van még egy hatásos eszköz, mellyel eltüntethetjük a bűn sebhelyeit, melyek nem engedik, hogy Isten bőségesen közölje velünk életét.

Ez az eszköz a bűnbánat *erénye*. Miben áll ez az erény? — Szokás, mely ha jól meggyökeresedett és eleven, folytonosan arra ösztönöz bennünket, hogy engeszteljük a bűnt és megsemmisítsük következményeit. Kétségtelen, hogy ennek az erénynek, mint majd látni fogjuk, sajátos cselekedetekben kell megnyilvánulnia. De elsősorban a lélek állandó beirányzottságát jelenti, mely állandóan bánattal tölt el bennünket, hogy Istent megsértettük és vágyat ébreszt, hogy jóvátegyünk hibáinkat. Bűnbánati cselekedeteinket állandóan ennek az érzellemnek kell lelkesítenie.

Ezekkel a cselekedetekkel az ember önmaga ellen lázad, hogy bosszút álljon Isten jogaiért, melyeket lábbal tapodott. Bűneivel Isten ellen fordult, akaratát szembehelyezte Isten legszentebb akaratával. Ezentúl már bűnbánati cselekedeteivel egyesülni akar Istennel a bűn gyűlöletében és az igazságosságban, mely kiengesztelést követel. — A lélek most már hittel, Isten szemével nézi a bűnt. «Vétkeztem, — mondja. — Amit tettem, annak teljes gonoszsága fel nem mérhető, de oly szörnyű és annyira megsérti Isten jogait, igazságosságát, szentségét, szeretetét, hogy csak az Istenember halála engesztelhetette ki.» Ekkor a meghatódott lélek így imádkozik: «Ó Istenem, gyűlölöm vétkeimet, meg akarom bosszulni jogaidat a bűnbánattal, és inkább meghalok, minthogy újra megbántsalak.» Ez a bűnbánat *szelleme*, mely ösztönzi a lelket és arra indítja, hogy magára vállalja az engesztelés cselekedeteit.

Érthető, hogy a léleknek ez a magatartása szükséges mindazoknak, akik nem tökéletes ártatlanságban éltek. Még ha a pokoltól való félelem is az indítéka, a trienti zsinat szerint

akkor is üdvös,¹ Isten előtt pedig kedves. De ha a szeretet az indítéka, akkor kiváló és tökéletes. Minél nagyobb Isten iránti szeretetünk, annál inkább szükségét érezzük, hogy felajánljuk Istennek a megtörődött, alázatos szív áldozatát: «A töredelmes, alázatos szívet, Isten, nem veted meg;² annál gyakrabban kell ismételnünk előtte az evangélium vámosával: «Légy irgalmas nekem, szegény bűnösnek!»³ Ha ez a töredelem szokássá válik, nagy békével tölti el a lelket, megőrzi az alázatosságban, hathatós eszköze lesz a megtisztulásnak, segít a rendetlen ösztönöknek, a rossz hajlamoknak, egyszóval mindannak a megfékezésére, ami új bűnökre csábíthatna bennünket. Ha valakiben megvan ez az erény, az iparkodik felhasználni az összes rendelkezésére álló eszközöket, hogy jóvátegye a bűnt.⁴

Ez az erény a legnagyobb biztosítéka annak, hogy állhatatosan haladunk a tökéletesség útján, mert ha jól megfontoljuk, egyik legtisztább megnyilatkozási módja a szeretetnek: annyira szeretjük Istent, oly mélységesen sajnáljuk, hogy megbántottuk, hogy ezt jóvá akarjuk tenni, ki akarjuk engesztelni. «Az életszentség — mondja P. Faber, — elveszítette növekedésének alapját, ha hiányzik belőle az állandó sajnálkozás az elkövetett bűn miatt. Valóban, nemcsak egyszerűen a szeretet az alapja az előrehaladásnak, hanem az elnyert bocsánatból fakadó szeretet.»⁵

Még a jámbor lelkek között is vannak olyanok, akik megborznak, ha ezt a szót hallják, hogy bűnbánat vagy önmegtagadás (ami ugyanazt a fogalmat fejezi ki). Miért ez az idegenkedés? Nem szabad csodálkoznunk rajta, mert lélektani alapja van.

Akaratunk általában szükségképpen a jót, a boldogságot keresi, vagy legalább is azt, ami annak látszik. Már pedig az önmegtagadás, mely megfékezi érzékeink bizonyos hajlamait, legtermészetesebb vágyainkat, e lelkek előtt ellenkezni látszik

¹ Sess. XIV., cap. 4. ² Zs. 50, 19. ³ Lk 18, 13. ⁴ Egy másik könyvünkben részletesebben tárgyaltuk a szív töredelmének fontos szerepét a lelkiélet előrehaladásában. L. *Le Christ idéal du moine*, «Krisztus, a szerzetes eszményképe», 8. fejr.: «A szív töredelme.» ⁵ *A lélek előrehaladása*, 19. fejr.

a boldogsággal. Innét az az ösztönös idegenkedés mindattól, ami az önmegtagadás gyakorlásához tartozik.

Sőt gyakran célt látunk az önmegtagadásban, pedig csak eszköz. Kétségtelen, hogy szükséges, sőt nélkülözhetetlen eszköz, de csak eszköz. Semmivel sem kisebbítjük a kereszténységet, ha az eszköz szerepére szorítjuk az önmegtagadást.

A kereszténység az élet és halál titka, de a halál csak arra való, hogy megvédje bennünk az isteni életet. «Isten nem a holtak Istene, hanem az élőké.»¹ «Halálával megsemmisítette a mi halálunkat és feltámadásával visszaszerezte az életet.»² A kereszténység lényege és végső célja, mely felé természete szerint törekszik, az élet. A kereszténység Krisztus életének megvalósítása a lélekben. — Krisztus élete pedig, mondtuk már, ebben a két gondolatban foglalható össze: «Odaadott bűneinkért és feltámadott megigazulásunkért.»³ A keresztény meghal mindannak, ami bűn, de csak azért, hogy annál inkább éljen az Isten életéből. — A bűnbánat tehát elsősorban csak arra való, hogy elérjük az életnek ezt a célját.

Ez az, amit Szent Pál így fejezett ki: «Mindig hordozzuk testünkön Jézus halálát, hogy Jézus élete is nyilvánvaló legyen testünkön.»⁴ Az a célunk, hogy Krisztus élete, melynek ő a forrása a kegyelemben, ő a tökéletessége a szeretetben, kiteljesüljön bennünk. Nincs is más célunk. E cél elérésére szükséges az önmegtagadás. Ezért mondja Szent Pál: «Akik Krisztuséi, megfeszítették testüket a vétkekkel és kívánságokkal együtt.»⁵ És másutt, még határozottabban: «Ha a test szerint éltek, meghaltok, de ha megölték a lélekkel a test cselekedeteit, élni fogtok.»⁶

IV.

Lássuk most, hogyan érhető el ez a cél. Lássuk részletebben, miért és hogyan kell «meghalnunk», hogy «éljünk», miért és hogyan kell, mint maga Krisztus Urunk mondja, «elveszítenünk» magunkat, hogy «megmeneküljünk».⁷

«Isten igaznak alkotta az első embert.»⁸ Ádámban az

¹ Mt 22, 32.

⁴ II. Kor. 4, 10.

⁸ Préd. 7, 30.

² A húsvéti szentmise prefációja.

⁵ Gal. 5, 24.

⁶ Róm. 8, 13.

³ Róm. 4, 25.

⁷ Jn 12, 25.

érzékek alacsonyabbrendű tehetségeit teljesen az ész szabályozta és az ész tökéletesen alá volt vetve Istennek. A bűnnel felborult ez az összhangzó rend: az alacsonyabbrendű vágy fellázadt és a test a lélek ellen harcol. «Én szerencsétlen ember — kiált fel Szent Pál. — Nem cselekszem a jót, melyet akarok: hanem amit nem akarok, a rosszat, azt teszem.»¹ A bűnös kívánság, az alsóbbrendű vágy megmozdulása hajt bennünket a rendbontás felé és csábít a bűnre. «A test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége»² pedig egyre jobban elhatalmasodni törekszik, hogy a bűn és a természetfeletti halál gyümölcseit teremje. — Azért, hogy a kegyelmi élet meglegyen és kialakuljon bennünk, meg kell tagadnunk, azaz ártalmatlanná kell tennünk, «meg kell ölnünk», nem ugyan magát a természetünket, hanem mindazt, ami rendzavarás és bűn forrása természetünkben: az érzékek rendetlen ösztöneit, a képzelet kilengéseit, a gonosz hajlamokat.

Először tehát ebből következik a bűnbánat szükségessége: helyre kell állítanunk magunkban a rendet, vissza kell adnunk az Isten uralma alá vetett észnek a hatalmat az alacsonyabbrendű lelkitehetségek felett, hogy az akarat teljesen szabadon adhassa át magát Istennek. Ebben áll az élet. Soha ne felejtsük: a kereszténység csak azért követeli az önmegtagadást, hogy feláldozza bennünk azt, ami ellenkezik az étellel. A keresztény ember a lemondással iparkodik kiküszöbölni lelkéből a lelki halál minden elemét, hogy az isteni élet szabadabban, könnyebben és bőségesebben kifejlődhessék benne.

Ebből a szempontból az önmegtagadás szorosan vett következménye a keresztségnak, a kereszténnyé avatás szentségének. Szent Pál mondja, hogy amikor a keresztelendő belemerült a szent forrásba, ott meghalt a bűnnek és új életet kezdett az Istennek. Mint láttuk, ez a kettős gondolat tartalmazza az egész kereszténység lényegét. Senki sem lehet keresztény, ha a bűnről való lemondással meg nem valósítja magában Krisztus halálát: «Ekként ti is úgy tekintsétek magatokat, hogy meghaltatok a bűnnek.»³

Róm. 7, 19—24.

² I. Jn 2, 16.³ Róm. 6, 11.

Azt kérdezhetné most valaki, hogy miben áll ez «a bűn halála», meddig terjed ki, hogyan kell alkalmaznunk a lemondás kötelezettségét?

Természetesen ez az alkalmazás végtelen sokféle lehet. Nem ugyanaz minden lélek állapota, sőt ugyanaz a lélek is különféle fejlődési állomásokon megy keresztül.

Nagy Szent Gergely azt az elvet állítja fel,¹ hogy minél jobban megzavarta az alsóbbrendű vágyak uralma a természetfeletti rendet, annál tovább kell gyakorolni az önmehtagadást. Vannak lelkek, akik mélyebbre süllyedtek a bűnben. Bennük a bűn gyökerei erősebbek, a lelki zavar forrásai elevenebbek, a kegyelmi élet több veszedelemnek van kitéve. Ezeknek a lelkeknek éberebb, szigorúbb, folytonos önmehtagadásra van szükségük. Más lelkekben viszont, akik már nem a lelkiélet kezdetén állanak, a bűn gyökerei vékonyabbak, megritkultak, gyengültek. A kegyelem nemes, termékeny földre talál bennük. Ezeknek a lelkeknek a bűnbánat, *amennyiben a bűn halála a célja*, kevésbé szükséges, az önmehtagadás kötelezettsége kevésbé széleskörű. De e hű lelkek számára, akikben bővelkedik a kegyelem, más indítóok merül fel, melyet később érintünk majd, tudniillik hogy egyre jobban kövessék Krisztust, a mi vezérünket és a misztikus test fejét, melynek tagjai vele közösséget vállalnak. És itt határtalan tér nyílik a nemes lélek előtt.

Ez csak általános elv. De bármilyen mértékben alkalmazzuk is az önmehtagadás parancsát, vannak olyan kötelezettségek, amelyeket minden kereszténynek teljesítenie kell: ilyenek Isten parancsainak pontos megtartása, az Egyház parancsai (a nagybőjt, a vigíliák, a kántorbőjtök megtartása), a mindennapi hűség az állapotbeli köteleességek teljesítésében, a munka törvénye; az éberség, mellyel állandóan kerülnünk kell a bűnnek oly sokféle alkalmát: mindez gyakran lemondást és áldozatokat követel, amelyek nehezére esnek a természetnek.

Ehhez járul továbbá a küzdelem a főbűnök ellen, melyek uralkodnak az isteni életen és gyengítik azt: egyik léleknél az önszeretet, a másiknál a könnyelműség; ennél az irigység vagy a harag, annál az érzékiség vagy a restség. — Ha ezek

¹ Homil. XX. in Evang. c. 8. — L. még Reg. Pastor. P. III., c.

ellen a hibák ellen nem küzdünk, ezer bűnnek és szándékos hűtlenségnek lehetnek forrásai, melyek megakadályozzák bennünk az Isten működését. Bármilyen jelentéktelennek látszanak is ezek a bűnök, Krisztus Urunk azt várja tőlünk, hogy állandóan szemmel tartsuk őket és önmagunk folytonos ellenőrzésével, napi cselekedeteink gondos megvizsgálásával, testi önmegtagadással és belső lemondással, nemes elhatározással dolgozzunk kiirtásukon; ne legyen nyugtunk addig, míg gyökereiket annyira meg nem ritkítjuk, hogy gyümölcsöt ne teremhessenek többé. Mert minél több gyökeret irtunk ki, annál erősebb lesz bennünk az isteni élet, mivel annál szabadban bontakozhatik ki.

Vannak végre olyan önmegtagadások, melyek a Gondviselés elrendezése szerint végigkísérik egész életünket. Ezeket is vállalnunk kell, mint Krisztus Jézus igaz tanítványainak. Ilyenek a szenvedés, a betegség; szeretteink elvesztése, a csapások és szerencsétlenségek; az ellentétek és ellentmondások, melyek keresztülhúzzák terveinket; vállalkozásaink sikertelensége, csalódásaink; a bosszúság pillanatai, a szomorúság órái, „a nap terhe”, mely egykor oly durván nehezedett Szent Pálra,¹ hogy „még életét is megúnta”,² minden nyomorúságunk, melyek lassanként elszakítanak bennünket önmagunktól és a teremtményektől, úgyhogy megtagadva természetünket, lassanként „napról-napra” meghalunk.³

V.

Ez a kifejezés Szent Pál szava. De ő csak azért „halt meg naponként”, hogy napról-napra annál inkább élhessen Krisztus életéből. — Mikor szenvedéseiről beszélt, akkor írta ezeket a szavakat, melyek talán különösen hangzanak, pedig telve vannak mélységes értelemmel: «Kiegészítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az Egyház javára.»⁴ Tehát hiányzik valami Krisztus szenvedéseiből, elégtételéből? Bizonyára nem. Említettük, hogy értékük végtelen: Krisztus szenvedései az Istenember szenvedései, aki helyettesített ben-

¹ Róm. 9, 2.

² II. Kor. 1, 8.

³ I. Kor. 15, 31.

⁴ Kol. 1, 24.

nünket. Semmi sem hiányzik szenvedéseinek tökéletességéből és teljességéből. Bőségesen elegendő volt valamennyiünk megváltására: «Ő az engesztelés az egész világ bűneiért.»¹ Akkor miért beszél Szent Pál Krisztus szenvedéseinek «kiéngeszteléséről»?

Szent Ágoston fönséges választ ad erre a kérdésre. Szerinte az egész Krisztust a fővel egyesült Egyház alkotja, a tagok (ezek vagyunk mi), akik egyesülnek a fejvel (aki Krisztus). Krisztus, e misztikus test feje szenvedett. Ez Jézus nagy engesztelése. Ha a tagok méltók akarnak lenni a fejhez, nekik is ki kell venniök a maguk részét a szenvedésből és az önmegtagadásból: «Véget ért minden szenvedés, de csak a fejben; hátra voltak még Krisztus szenvedései a testben; a test és tagok pedig ti vagytok.»²

Nézzük Krisztust, amint a Kálváriára vánszorog keresztféjével a vállán. Elesik e teher súlya alatt. Ha akarta volna, istensége fenntarthatta volna emberségét, de ő nem akarta. Miért? Mert a bűn kiengesztelésére ártatlan testében érezni akarta a bűn terhét. De a zsidók féltek, hogy nem ér el eleve-nen a keresztfeszítés helyére. Kényszerítették tehát Cirenei Simont, hogy segítse vinni Krisztusnak a keresztet. És Jézus elfogadta ezt a segítséget.

Simon valamennyiünk képviselője. Mint Krisztus misztikus testének tagjai, segítenünk kell Jézusnak hordozni keresztféjét. Biztos jele annak, hogy hozzá tartozunk, ha nyomában mi is megtagadjuk magunkat és hordozzuk keresztünket: «Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztféjét és kövessen engem.»³ Az önkéntes önmegtagadások titkát, melyekkel egyesek testüket sanyargatják és szagatják, mások a léleknek még jogos vágyait is elnyomják, — a hűséges, kiváltságos, szent lelkek cselekedeteinek titkát ezek a szavak oldják meg. Ezek a lelkek biztosan kiengesztelték már hibáikat. De a szeretet arra ösztönzi őket, hogy kiengeszteljék Krisztus testének többi tagját is, akik megsértették fejüket, hogy

¹ I. Jn 2, 2. ² Impletæ erant omnes passiones, sed in capite; restabant adhuc Christi passionis in corpore; vos autem estis corpus et membra. Enarrationes in Psalmos, 87. c. 5. ³ Lk 9, 23.

sohase kevesbedjék az isteni élet ereje, szépsége és ragyogása a misztikus testben. Ha igazán szeretjük Krisztust, akkor nagylelkűen mi is kivesszük részünket ezekből az önkéntes önmegtagadásokból (mindenesetre bölcs lelkivezető tanácsai szerint), melyek a megfeszített főnek kevésbbé méltatlan tanítványaivá tesznek. Nem ezt kereste-e Szent Pál is? Nem azt írta-e, hogy «meg akarta ismerni Őt, a részvételt a szenvedéseiben és fel akarta venni halála alakját»?¹

Ha természetünk idegenkedik is tőle, kérjük az Úr Jézust, adjon erőt, hogy követhessük egész a Kálváriáig. — Szent Ágoston szép gondolata szerint a szenvedés és önmegtagadás kelyhéből nekünk is kell néhány cseppet innunk; de e kehely alját az ártatlan Krisztus, mint igazi könyörületes orvos, magának tartotta fenn. «Csak akkor gyógyulhatsz meg, ha megiszod a keserű kelyhet. Előbb itta meg az egészséges orvos, hogy ne habozzék meginni a beteg.»² Mert Szent Pál megjegyzése szerint Krisztus tapasztalatból tudja, mi az áldozat. «Nem olyan főpapunk van, aki nem tudna részvételt lenni gyöngeségeink iránt, hanem olyan, aki mindenben hasonlóképpen kísértést szenvedett, a bűnt kivéve.»³ Láttuk, hogy Krisztus Urunk mennyire kivette belőle a részét. Azért ne felejtjük el, hogy amikor Krisztus így megosztotta fájdalmainkat és mindenféle nyomorúságunkat, ami csak összefért istenségével, azzal megszentelte szenvedéseinket, gyengeségeinket, engesztelésünket. Kérdemelte számunkra, hogy erősek legyünk elviselésünkben és hogy láthassuk, milyen kedvesek Atyja előtt. De ehhez szükséges, hogy hitben és szeretetben egyesüljünk az Úr Jézussal, hogy magunkra vállaljuk és nyomában hordozzuk keresztünket. Szenvédeink és áldozataink minden értéküket csak ebből az egyesülésből merítik. Magukban semmit sem érnek a mennyország számára, de egyesülve Krisztus szenvedéseivel, végtelenül kedvesek lesznek Isten előtt és nagyon üdvösek lelkünk számára.⁴

Ez az egyesülés Krisztus akaratával a szenvedésben egy-

¹ Fil. 3, 8.; 10.

prior bibit medicus sanus, ut bibere non dubitaret aegrotus. De verbis Domini, Sermo 18. cap. 7. et 8.

² Sanari non potes, nisi amarum calicem biberis;

³ Zsid. 4, 15.

⁴ L. a trienti zsinat fentebb

idezett szövegét, 215. lap.

úttal vigasztalás forrása számunkra. — Amikor szenvedünk, kínlódunk, szomorkodunk, bosszankodunk, balszerencse látogat meg bennünket vagy nehézségekkel találkozunk és Krisztushoz fordulunk, nem szabadulunk ugyan meg keresztüntől, mert «a tanítvány nem föllebbvaló mesterénél»,¹ de megerősödünk. Maga Krisztus biztosít erről bennünket. Azt akarja, hogy hordozzuk keresztünket: ez elengedhetetlen feltétele annak, hogy igaz tanítványai legyünk. De megígéri, hogy megvigasztalja azokat, akik hozzá fordulnak, hogy nála keressenek enyhülést szenvedéseikben. Ő maga hív bennünket: «Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok és meg vagytok terhelve és én felüdítlek titeket.»² Az ő szava biztos. Ha bizalommal járulunk hozzá, legyünk meggyőződve, hogy lehajol hozzánk, az evangélium kifejezése szerint «megkönyörül rajtunk».³ Nem tört-e össze a szenvedés súlya alatt, úgyhogy felkiáltott: «Atyám, ha lehetséges, múltjék el tőlem e keserűség kelyhe»? Szent Pál kifejezetten mondja, hogy az egyik ok, amiért Krisztus szenvedni akart, az volt, hogy maga átérezze a szenvedést és így megvigasztalhassa azokat, akik hozzá fordulnak.⁴ Ő az irgalmas szamaritánus, aki lehajol a szenvedő emberiség fölé és az üdvösséggel együtt meghozza neki a szeretet Lelkének vigasztalását. Minden igaz vigasztalás tőle csordul lelkünkbe. Szent Pál megismétli: «Amint bőven van részünk Krisztus szenvedéseiben, úgy bőven van részünk *Krisztus által* a vigasztalásban is.»⁵ Szorongattatásait azonosítja Jézuséival, mivel egyik tagja Krisztus misztikus testének, — és Krisztustól kapja vigasztalását is.

És mennyire igazolódtak ezek a szavak benne! Milyen nagy részt vállalt Krisztus szenvedéseiből! Olvassuk el azt az eleven, megragadó képet, melyet a nagy apostol maga rajzol azokról a nagy nehézségekről, amelyekkel apostoli útjai közben találkozott: «Gyakran voltam halálveszélyben. A zsidóktól öt ízben kaptam egy híján negyven ütéset. Háromszor szenvedtem megvesszőzést, egyszer megkövezést, háromszor

¹ Lk 6, 40.² Mt 11, 28.³ Lk 7, 13.⁴ Zsid. 4, 15.és 2, 16—18.: «Hasonlónak kellett lennie testvéreihez, *hogy* irgalmas legyen.»⁵ II. Kor. 1, 5.

hajótörést, éjjel és nappal a mély tengeren voltam. Gyakran voltam uton folyóvizek veszélyében, rablók veszélyében, veszélyben a saját nemzetembeliectől, veszélyben a pogányoktól, veszélyben városban, veszélyben pusztaságban, veszélyben tengeren, veszélyben hamis testvérek között, fáradtságban és nyomorúságban, sok virrasztásban, éhségben és szomjúságban, sok bőjtölésben, hidegben és mezítelenségben, eltekintve attól, ami ezenfelül van, naponkinti zaklatásom, az összes egyházak gondja.»¹

Minő kép! Hányszor rendülhetett meg a nagy apostol lelke ennyi újra meg újra megismétlődő nyomorúságra! — És mégis, ennyi szorongattatás közepett is túlrad az örömtől: *«Felette bőséges az én örömöm minden szorongattatásunk mellett.»*² Mi a titka ennek az örömnnek? A szeretet Krisztus iránt, aki önmagát adta érte: *«Krisztus szeretete sürget minket.»*³ *«Krisztus által bőven van részünk vigasztalásban is.»*⁴ Mivel egyesült Krisztussal a szeretetben, rendíthetetlenül áll minden nyomorúság és szenvedés közepett, ami csak éri. *«Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől? nyomorúság vagy szorongatás? éhség, mezítelenség, veszedelem vagy üldözés, vagy kard? (amint írva vagyon: Miattad gyilkolnak minket naphosszat: olybá vesznek, mint leölésre szánt juhokat). De — teszi hozzá, — mindezekben győzedelmeskedünk azáltal, ki szeret minket.»*⁵

Igy kiált fel az a lélek, aki megértette Krisztus mérhetetlen szeretetét a kereszten és aki, mint igaz tanítványa, nyomain akar járni a Kálváriáig, szeretettel kivéve részét az isteni Mester szenvedéseiből.⁶ Mert mint mondtuk, szenvedéseink, áldozataink, lemondásaink és önmegtagadásaink a Kálváriáról, Krisztus Jézus szenvedéséből merítik minden természetfeletti értéküket, hogy megsemmisítsék a bűnt és kitágítsák lelkünket az isteni élet számára. Szándékban össze kell tehát kapcsolnunk őket a bűnbánat szentségével, mert ez alkalmazza reánk Krisztus szenvedéseinek érdemeit, hogy meghaljunk a bűnnek. Ha ezt meg tesszük, akkor a bűnbánat szentségének hatása kiterjeszkedik a bűnbánat erényének úgyszólván minden megnyilvánulására és növeli annak termékenységét.

¹ II. Kor. 11, 23—29.² U. o. 7, 4.³ U. o. 5, 14.⁴ U. o. 1, 5.⁵ Róm. 8, 35—38.⁶ II. Kor. 5, 15.

VI.

Különben az Egyháznak is ez a szándéka. Mikor a pap, Krisztus szolgálja, kiróttá ránk a szükséges elégtételt és a feloldozással megmosta lelkünket az isteni vérben, ezeket a szavakat imádkozza felettünk: «Bármi jót cselekszel, bármi rosszat eltűrsz, szolgáljon bűneid bocsánatára, a kegyelem növekedésére és az örök élet jutalmára.»¹ Ez az imádság nem lényeges része a szentségnek, de mivel az Egyház előírta, tartalmán, azon a tanításon kívül, melyet az Egyház szívesen látna, ha tettekkel gyakorolnánk, szentségi értéke is van.

Ezzel az imádsággal a pap szenvedéseinket, elégtételünket, engesztelésünket, önmegtagadásainkat, jóvátételünket, türelmünket mind hozzákapcsolja a szentséghez és így különösen hatásosakká teszi őket, úgyhogy nem mulaszthatjuk el hívő lélekkel ezt is megvilágítani.

«Szolgáljon bűneid bocsánatára . . .» — Erre a kérdésre vonatkozólag a trienti zsinat nagyon vigasztaló igazságra tanít meg bennünket. Szerinte Isten annyira bőkezű irgalmasságában, hogy nemcsak azok az engesztelő cselekedetek, melyeket a pap szab ki ránk, vagy amelyeket magunk választunk, szolgálnak elégtételül Jézus érdemeinél fogva, az örök Atya előtt, hanem földi életünk minden szenvedése, mindazok az ideiglenes megpróbáltatások is, melyeket Isten küld reánk vagy megenged és amelyeket türelmesen elviselünk.² Ezért nem tudjuk eléggé ajánlani azt a kitűnő, termékeny gyakorlatot, hogy amikor a paphoz, vagy még inkább Krisztus elé készülünk, hogy bűneinkről vádoljuk magunkat, bűneink kiengesztelésére magunkra vállaljuk mindazt a szenvedést, mindazt a nehézséget, mindazt a kellemetlenséget, ami azután érhet bennünket. Továbbá jó, ha már ekkor meghatározzuk ezt vagy azt a külö-

¹ Quidquid boni feceris et mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiae et praemium vitae aeternae.

² Docet praeterea sancta synodus tantam esse divinae munificentiae largitatem, ut non solum poenis sponte a nobis vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam (quod maximum amoris argumentum est) temporalibus flagellis a Deo inflictis et a nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem, per Jesum Christum, satisfacere valeamus. Sess. XIV., cap. 9.

nös önmegtagadási gyakorlatot is, legyen bár mégoly csekély, amelyet végrehajtottunk majd a következő gyónásig. Ennek a szokásnak hűséges gyakorlása, amely annyira megfelel az Egyház szándékainak, nagyon termékeny. — Elsősorban eltávolítja a megszokás veszedelmét. Az a lélek, aki hittel szemléli e szentség méltóságát, melyben Jézus vére hull reánk és aki szeretettől indítva kész türelemmel, a keresztre feszített Krisztussal egyesülve elviselni mindazt a kényelmetlenséget, kellemetlenséget, nehézséget, szenvedést, ami életében érheti, az ilyen lélek levakarja magáról a megszokás rozsdáját, mely sok lélekre rátapad a gyakori gyónásban. Továbbá ez a gyakorlat az Úr Jézus szemében különösen kedves megnyilvánulása a szeretetnek, mert ezzel akarunk késznek mutatkozni arra, hogy megossza legszentebb misztériumának, szenvedésének kínjait. Végül, ha gyakrabban ismételjük, arra segít, hogy lassanként megszerezzhessük az igazi bűnbánat szellemét, amely oly nagyon szükséges, hogy hasonlók legyünk Jézushoz, fejünkhöz és mintaképünkhöz.

A pap így folytatja: «Bármilyen jót cselekszel, bármilyen rosszat eltűrsz, szolgáljon benned . . . a kegyelem növekedésére.» — Említettük, hogy a bűn halála az élet előjátéka. «Hacsak el nem hal a földbe esett gabonaszem, egymaga marad, ha pedig elhal, sok termést hoz», — mondja maga az Údvözítő.¹ Ez az élet annál termékenyebbé válhat, a kegyelem annál bőségesebb lehet, minél jobban irtogatja, csökkenti, kevesbíti az önmegtagadás azokat az akadályokat, melyek gátolják szabad kibontakozását. Mert jól jegyezzük meg ezt a fontos igazságot: életszentségünk lényegében természetfeletti és Isten a forrása. Minél inkább megszabadul a bűntől az önmegtagadás és lemondás által, minél inkább elszakad önmagától és a teremtménytől, annál hatalmasabb benne az isteni működés. Krisztus maga mondja ezt. Ő maga állítja, hogy Atyja csak arra használja a szenvedést, hogy termékenyebbé tegye a lélek életét: «Én vagyok az igazi szőlőtő és Atyám a szőlőműves. Minden szőlővesszőt, mely én rajtam gyümölcsöt nem hoz, lemetesz, és minden gyümölcstermőt megtisztogat, *hogy többet teremjen* . . . Azáltal dicsőíttetik meg az én

¹ Jn 12, 24.

Atyám, ha sok gyümölcsöt hoztok.»¹ Amikor látja a mennyei Atya, hogy valamely lélek, aki már egyesült Fiával a kegyelem által, véglegesen és teljesen szeretné magát odaadni Krisztusnak, azt akarja, hogy túláradó legyen benne az élet és növelni akarja befogadóképességét. Ezért ő maga fog hozzá a lélek megtisztításához és kiüresítéséhez, mert ez természetfeletti termékenységünk előzetes feltétele. Kiírt mindent, ami akadályozza Krisztus életének teljes kibontakozását, ami meggátolja az isteni nedv termékenységét. Romlott természetünkbe olyan gyökerek nyúlnak, amelyek rossz gyümölcsöt teremhetnek. Sokféle és súlyos szenvedésekkel, melyeket Isten megenged vagy reánk küld, a megaláztatásokkal és nehézségekkel megtisztítja, felássa, megmunkálja a lelket, úgyszólván elszakítja a teremtménytől, kiüresíti önmagától, hogy az életszentség számos gyümölcsét teremje neki: «Megtisztogatja, hogy többet teremjen.»

Végül így fejezi be a pap: «Szolgáljon az örök élet jutalmára.» Miután szenvedéseink, engesztelő cselekedeteink, jóra való törekvéseink helyreállították a rendet, hogy Krisztus élete földi életünk folyamán növekedhessék bennünk, még a mennyei boldogságban való részesülésünket is biztosítják lelkünk számára. Emlékezzünk annak a két tanítványnak a beszélgetésére, akik a szenvedést követő napon Emmauszba tartottak. A Mester halála megzavarta őket; úgy látszott, hogy véget vetett a messiási országba vetett reményeiknek. Mivel még mit sem tudtak Jézus feltámadásáról, egymással osztották meg mélységes csalódásukat. Krisztus egy idegen képében csatlakozik hozzájuk és beszélgetésük tárgya iránt érdeklődik. Amikor hallotta, mennyire elcsüggedtek: «Azt reméltük . . .», azonnal szemükre veti kishitűségüket: «Ő ti balgatagok és késedelmes szívűek mindazok elhívására, miket a próféták szólottak! Hát nem ezeket kellett-e szenvedni a Krisztusnak és úgy menni be az ő dicsőségébe?»² Ugyanez reánk is áll: részt kell vennünk Krisztus szenvedéseiben, hogy megosszuk dicsőségét is.

Ez a dicsőség és ez a boldogság mérhetetlen lesz. «Éppen

¹ Jn 15, 1–8. ² Lk 24, 26. Az isteni Mester e szavainak visszhangja Szent Pálnak a zsidókhoz írt kijelentése (2, 9.): «Jézust a halál elszenvetéséért dicsóséggel és tisztelettel látjuk megkoronázva.»

azért nem csüggedünk el; sőt bár a mi külső emberünk romlásnak indul is, mindazonáltal a belső ember napról-napra megújul. Ez a mi jelenlegi, pillanatnyi és könnyű szenvedésünk ugyanis a mennyei dicsőségnek felette nagy örök mértékét szerzi meg nekünk.»¹ Sőt — írja tovább Szent Pál, — «ha Isten fiai vagyunk, akkor örökösök is; Istennek az örökösei, Krisztusnak pedig társörökösei, ha tudniillik vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk.» Majd hozzát teszi: «Azt tartom ugyanis, hogy amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövődő dicsőséggel, mely meg fog nyilvánulni rajtunk.»² Ezért «örülünk, ha Krisztus szenvedéseiben résztvehetünk, hogy az ő dicsőségének kinyilatkoztatásában is vigadva örvendezhessünk».³

Bátorság tehát! — ismételjük Szent Pállal. «Nem tudjátok-e, — utal a korában szokásos nyilvános versenyjátékokra, — hogy akik résztvesznek a versenyben, mindentől tartózkodnak?» Pedig ők csak hervatag koszorút nyernek, mi pedig hervadhatatlan koszorúért tagadjuk meg magunkat.⁴ — És ez a koszorú: részesülés isteni fejünk örök dicsőségében és boldogságában.

«Ti majd sírtok és jajgattok, — mondja Krisztus, — a világ pedig örvendeni fog; ti majd szomorkodtok, de a ti szomorúságotok örömmre fordul . . . Majd ismét meglátlak titeket és örvendeni fog szívetek, és örömeiteket senki sem veszi el tőletek.»⁵

¹ II. Kor. 4, 17. ² Róm. 8, 17—18. ³ I. Pét. 4, 13. ⁴ I. Kor. 9, 24—25. ⁵ Jn 16, 20—22.

B) Éljen Istennek!

V. Az igazság a szeretetben.

Vázlat. — A kereszténység az élet vallása. — I. Cselekedeteink legfőbb jellemzője az igazság: cselekedeteinknek meg kell egyezniük 1. eszes emberi természetünkkel; kegyelem és természet összhangja. 2. Meg kell egyezniük egyéniségünkkel és 3. élethivatásunkkal. — II. Cselekedeteinket a szeretetben, a kegyelem állapotában kell véghezvinnünk. A kegyelem szükségessége és termékenysége a természetfeletti életben. — III. A kegyelem gyümölcsei csodálatosan változatosak a lelkekben, forrásuk mégis egy és ugyanaz.

A kereszténység az élet és halál, de elsősorban az élet misztériuma. Tudjuk, hogy a halál eredetileg nem volt benn az Isten tervében: az ember bűne hozta a földre. A bűn, azaz Isten tagadása teremtette az élet tagadását, a halált. «A bűn egy ember által jött be e világba, és a bűn által a halál és így a halál átment minden emberre.»¹ A kereszténység azért sürgeti a lemondást, hogy feláldozzuk magunkban mindazt, ami ellenkezik az élettel. El kell távolítanunk az akadályokat, mert meggátolják, hogy szabadon kibontakozhassék bennünk az isteni élet, mellyel Krisztus ajándékoz meg bennünket. Ő a mi megszentelődésünk nagy közvetítője, nélküle semmit sem tehetünk. Tehát nem önmagáért keressük és gyakoroljuk az önmegtagadást, hanem elsősorban azért, hogy megkönnyítse annak az isteni csirának szárbaszökkenését, melyet a keresztség ültetett el lelkünkben. Mikor Szent Pál azt mondotta az újonnan megkereszteltnek, hogy «meg kell hálnia a bűnnek», ez a gondolat nem az egész kereszténység életeszményét foglalja magában. Hozzáteszi, hogy ezentúl «Istennek kell élnie Jézus Krisztusban». Ezek a mélyértelmű szavak, mint a következő fejezetekben látni fogjuk, jelentik a lélek másik irányú működését.

Mint minden életnek, úgy a természetfeletti életnek is

¹ Róm. 5, 12.

megvannak a maga törvényei, amelyeknek alá kell magát vetnie, ha fenn akar maradni. Az előző két fejezetben kimutattuk, mik «a bűn halálának» elemei. Most vegyük fontolóra, miben áll «az Istennek szentelt élet Jézus Krisztusban».

Legelőször is le kell szögeznünk azt az *alapelvet*, amely szabályozza egész keresztény élettevékenységünket és amely meghatározza értékét Isten szemében. Lássuk, melyik az a fontos, általános vezérelv, amelynek a természetfeletti rendben egységet kell teremtenie oly sokféle, változatos cselekedeteink között, melyekből mindennapi életünk szövődik.

I.

Ismerjük Szent Pál ezen szavait az efezusiakhoz írt leveléből: «Járjunk az igazság útján szeretetben.»¹ Álljunk meg egy kissé e szavaknál. Látni fogjuk, hogy az Apostol ezekkel a szavakkal írja le azt az alapvető törvényt, amely a kegyelmi rendben irányítja természetfeletti tevékenységünket.

«Járunk az igazság útján szeretetben», — más szóval annyit jelent, hogy a természetfeletti életnek emberi cselekedeteinkre kell reáépülnie, melyeket a megszentelő kegyelem éltet és a szeretet kapcsol össze Istennel.

A latin kifejezés: *facientes*, azt jelenti, hogy cselekedetek szükségesek. Nincs szükség e kérdés hosszas tárgyalására. Minden életnek tevékenységben, cselekedetekben kell megnyilvánulnia. A hit, a természetfeletti élet alapja is holt cselekedetek nélkül: «A hit, ha cselekedetei nincsenek, holt önmagában.»² Ezt Szent Jakab apostol írja. Szent Pál pedig, aki szüntelenül beszél arról, hogy milyen gazdagok vagyunk az Úr Jézusban, határozottan kijelenti, hogy Krisztus csak «azoknak lett örök üdvösség oka, akik *nekí engedelmeskednek*».³ Ha őszintén akarunk tetszeni Istennek, hallgassuk meg, mit mond Krisztus: «Ha engem szerettek, parancsaimat tartsátok meg.»⁴ Mert «nem mindaz, aki mondja nekem: Uram, Uram! megyen be mennyek országába, hanem aki Atyám akaratát cselekszi».⁵ Erre akar

¹ Veritatem facientes in caritate. Ef. 4, 15.

² Jak. 2, 17.

³ Zsid.

5, 9.

⁴ Jn 14, 15.

⁵ Mt 7, 21.

rávezetni minket Krisztus. Megvált, megtisztít bennünket, hogy életéből élve és Lelkétől eltelve cselekedeteink méltók legyenek hozzá és Atyjához.¹ Ezt várja tőlünk.

De milyenek legyenek cselekedeteink? Milyen legyen természetük és jellegük? «Igaz cselekedetek» legyenek. — Mit ért ezen Szent Pál? Igazat mondani azt jelenti, hogy úgy beszélünk, ahogyan gondolkodunk. *Igazi*, valódi valami akkor, ha igazán az, aminek természete szerint lennie kell. Például az aranyat akkor mondjuk *igazinak*, amikor megvannak benne mindazok a tulajdonságok, amelyekről tudjuk, hogy e fém természetéhez tartoznak. Az arany azonban *hamis*, amikor csak látszólag arany, de nincsenek meg benne az arany tulajdonságai: vagyis aminek látszik, az nem egyezik meg azzal, aminek lennie kellene természetének ismert alkotóelemei szerint. — Az emberi cselekedet akkor *igaz*, ha valóban megfelel emberi természetünknek, vagyis az ésszel, akarattal, szabadsággal megáldott teremtménynek. Az igazság útján kell járnunk, — mondja Szent Pál, — vagyis cselekedeteinknek meg kell felelniök emberi természetünknek. Tehát minden olyan cselekedet, mely ellenkezik vele, nem felel meg eszes természetünknek, *hamis*, *hazug* cselekedet. Nem vagyunk élettelen szobrok, még kevésbbé gépek, bár angyalok sem. Emberek vagyunk. Isten azt akarja, hogy cselekedeteink emberi cselekedetek legyenek, melyeket szabad teremtmény visz végbe, aki ésszel megvilágosított akarattal rendelkezik.

Nézzünk körül a világegyetemben. Isten csak akkor találja meg dicsőségét minden teremtményben, ha összhangban vannak azokkal a törvényekkel, melyek természetüket irányítják.

Az ég csillagai hallgatagon dicsérik Istent összhangzó pályájukon, a mérhetetlen térben: «Isten dicsőségét beszélik az egek.»² A tenger vizei «nem léphetik át azt a határt, melyet Isten kiszabott nekik».³ «Szilárd alapokra helyezted a földet.»⁴ A növények virágot és termést hoznak nemüknek és az évszakoknak megfelelően. Az állatok követik a Teremtőtől beléjük oltott

¹ «Önmagát adta értünk, hogy megváltson minket minden gonosztságtól s jócselekedetekre igyekvő tulajdon népévé tisztítson.» Tit. 2, 14. ² Zs. 18, 2.

³ Zs. 103, 9. Ez az egész zsoltár, a Teremtő fenséges himnusza, megjelöli az ásvány-, növény- és állatvilág különböző sajátos működéseit.

⁴ Zs. 118, 90.

ösztönt. Minden létezőnek megvan a maga sajátos törvénye, amely szabályozza életét. Ez a törvény Isten hatalmát és bölcsességét hirdeti, úgyhogy állandó dicsőítő ének Isten dicsőségére: «Úram, mi Urunk, mily csodálatos az egész világon a te neved!»¹ Végül az embernek, akit az Úr a teremtés királyává tett, akinek «lába alá vetett mindeneket»,² szintén megvannak a maga törvényei, amelyek természetét és mint eszes teremtménynek cselekedeteit is szabályozzák. Mint minden teremtményt, az embert is azért teremtette Isten, hogy őt dicsőítse. De csak akkor dicsőítheti, ha természetével megegyezően cselekszik. Az ember így valósítja meg azt az eszményt, melyet Isten megalkotott, midőn megteremtette; ezzel dicsőíti őt és ezzel lesz kedves előtte.

Az ember azonban természeténél fogva értelmes lény. Nem cselekedhetik pusztán ösztöne szerint, mint az oktalan állat: éppen az különbözteti meg a többi teremtett földi lénytől, hogy értelme és szabadakarata van. Tehát az értelemnek kell uralkodnia az emberben, de mivel teremtmény, ennek is alá kell magát vetnie az isteni akaratnak, amelytől függ, és amely a természettörvényben és a tételes törvényekben nyilvánul meg.

Hogy minden emberi tevékenység «igaz» legyen, — már pedig ez a legelső feltétele annak, hogy kedves legyen Isten előtt, — ennek a tevékenységnek meg kell egyeznie az eszes, szabad teremtmény természetével, mely alá van vetve az isteni akaratnak. Különben nem felel meg természetünknek és a természetből következő tulajdonságoknak, sem azoknak a törvényeknek, melyek ezt a természetet irányítják: tehát hazug.

Ne felejtjük el, hogy a természettörvény lényeges eleme a vallásnak. Istennek nem kellett engem megteremtenie. De ha már megteremtett, teremtmény vagyok és az is maradok. Azok a kötelezettségek, melyek teremtményi mivoltomból számomra következnek, megmásíthatatlanok. Például nem képzelhető el, hogy teremthető volna olyan ember, akinek szabad volna káromolnia Teremtőjét.

Hogy tehát emberi cselekedeteink kedvesek legyenek Isten szemében, ezeknek a cselekedeteknek teljesen szabadoknak,

¹ Zs. 8, 10.

² U. o. 8, 8.

természetünkkel és végső célunkkal összhangzóknak és következképpen erkölcsileg jóknak kell lenniök: «Aki azt mondja, hogy ismeri az Istent és parancsait nem tartja meg, az hazug és abban nincsen igazság.»¹

Ha azt akarjuk, hogy cselekedeteink keresztényiek legyenek, előbb emberieknek kell lenniök. És ez nagyon fontos. Kétségtelen, hogy a tökéletes keresztény ember szükségképpen emberi kötelességeit is teljesíti, mert az evangélium törvénye magában foglalja és tökéletesíti a természettörvényt. Mégis vannak olyan keresztény lelkek, vagy talán helyesebben: akik keresztényeknek mondják magukat, — mégpedig nem csupán az egyszerű hívek között, hanem még az apácák, szerzetesek, papok között is, — akik az aggályosságig pontosan végzik azokat a jámbor gyakorlatokat, melyeket maguk választottak és ugyanakkor nem teljesítik a természettörvény bizonyos parancsait. Az ilyen lelkek nagy gondot fordítanak arra, hogy semmit se mulasszanak el ájtatossági gyakorlataikból. Helyes. De például ugyanakkor nem rettenenk vissza attól, hogy csorbítsák felebarátjuk jóhírét, vagy hogy hazudjanak. Nem tartják meg az adott szót, elferdítik mások gondolatait, nem tartják tiszteletben az irodalmi vagy a művészi tulajdonjogot, néha az igazságosság rovására halogatják az adósság visszafizetését, nem tartják meg pontosan a szerződés feltételeit.

Ezek a lelkek, akikben Gladstone, a híres angol államférfi szavai szerint «a vallásosság elhomályosítja az erkölcsiséget»,²

¹ I. Jn 2, 4.

² Sir John Morley : Life of Gladstone, II. 185. l. — Ehhez a gondolathoz tartoznak Bossuet következő szavai is: «Az ilyen lélek nyugtalan, ha nem mondotta el rózsafüzérét és többi megszokott imádságát, vagy ha a tizedből hiányzik még néhány Üdvözlég. Nem kifogásolom, de Istennek ez nem tetszik! Dicsérem a pontosságot a jámborság gyakorlataiban, de ki tűrhetné szó nélkül, amikor az illető mindennap négy-öt parancsot megszeg a tízparancsolatból és aggodalom nélkül lábbal tapodja a kereszténység legszentebb kötelességeit? Különös önámítás ez, mellyel az emberi nem ellensége büvöl meg bennünket. Nem tudja kiirtani az ember szívéből a vallásosságot, mivel látja, hogy nagyon mélyen belevésődött, ezért nem a törvényes cselekedetekre, hanem veszedelmes kedvtelésre csábítja, hogy e látszattól megtévesztve azt higgyük, hogy kicsinyes gondjainkkal eleget tettünk azoknak a komoly kötelességeknek is, amelyeket a vallás ró reánk. Vigyázzatok, keresztények!... A felesleges cselekedetek miatt el ne feledkeztek a szükségesekről!» Sermon pour la fête de la conception de la Vierge, 1669. Oeuvres oratoires, Lebarque-kiad. V. köt. 623. és köv. l. Érdemes elolvasni a beszéd egész befejezését.

nem értették meg Szent Pál felszólítását: «Járjunk az igazság útján.» Lelkiéletük következetlen, «hamis». Lehet, hogy ez a «hamisság» sok lélekben nem tudatos, de azért nem kevésbé veszedelmes, mert Isten az ilyen lelkekben nem találja meg azt a rendet, amelynek akarata szerint uralkodnia kell minden művében.

Tehát «igazaknak» kell lennünk. A kegyelem működése erre az alapra épül. Tudjuk, hogy a kegyelem nem rontja le a természetet. A kegyelem, új, természetfeletti cselekedeteink forrása és alapja, melyet istenfiúságunk által kaptunk, mint «új teremtmények», feltételezi a természetet és a belőle származó sajátos cselekedeteket. Kegyelem és természet egyáltalában nem ütközik össze, hanem amennyiben az utóbbi jó és romlatlan, egymással összhangzásban vannak, mindegyik megtartja sajátos jellegét és szépségét.

Nézzük, mi ment végbe Krisztus Jézusban. Mindig, mindenben őt kell szem előtt tartanunk. Nem ő-e minden élet-szentség példaképe? Krisztus Isten és ember. Istenszentségéből fakad összes cselekedeteinek isteni értéke. De ember is, tökéletes ember. Bár emberi természete kimondhatatlanul fenséges módon egyesült az Ige isteni személyével, egyáltalában nem veszítette el meghatározott tevékenységét, sajátos cselekvésmódját. Ez a természet a szó szoros értelmében vett emberi cselekedetek forrása volt. Krisztus imádkozott, dolgozott, evett, szenvedett, pihent: mindmegannyi emberi cselekedet, mely bizonyította, hogy az Úr Jézus valóban ember volt. Sőt azt merjük állítani, hogy senki sem volt annyira ember, mint ő, mert az ő emberi természete hasonlíthatatlanul tökéletes volt, csak hogy benne az emberi természet az istenségben élt.

Valami hasonló történik bennünk is: a kegyelem nem nyomja el, nem forgatja fel a természetet sem lényegében, sem jótulajdonságaiban. Kétségtelen, hogy új élet-síkot épít rá, mely végtelenül felülmúlja természetes életünket. Mélyreható változás ment végbe bennünk, mind a cél szempontjából, mely természetfelettivé változott, mind azon erők szempontjából, melyek e cél elérésére szolgálnak. De természetünket nem zavarta meg, nem kiseb-

bítette.¹ Emberi természetünknek, melyet azonban most már a kegyelem ékesít, továbbra is saját lelkitehetségeivel: az értelem, akarat, szív, érzéki megismerés, képzelet segítségével kell kifejtienie tevékenységét. De ezeket a cselekedeteket, melyek a természetből következnek, a kegyelem olyan magaslatra emeli, hogy Isten előtt kedvesek lesznek.

Maradjunk tehát csak azok, amik vagyunk. Úgy éljünk, hogy életünk megfeleljen a szabad, eszes teremtmény természetének: cselekedeteink «igazságának» ez a legelső követelménye. De hozzátehetjük: úgy kell élnünk, hogy *életünk egyéniségünknek is megfeleljen*.

Természetfeletti életünkben is meg kell őriznünk személyiségünket, amennyiben az jó. Ez is hozzátartozik ahhoz az «igazsághoz», «őszinteséghez», melyet a kegyelmi élet követel tőlünk. Az életszentség nem közös öntvényminta, melyből el kell tűnniök az egyes ember saját személyiségét jellemző természetes tulajdonságoknak, hogy azután már csak egyfajta típust képviseljen. Amikor Isten megteremtett bennünket, valamennyiünket különféle ajándékokkal, tehetségekkel, kiváltságokkal látta el. Minden léleknek megvan a maga különös, természetes szépsége: az egyik mélyenszántó értelemmel tündöklöklik, a másik szilárd akaratával válik ki, a harmadik nagy szeretetével vonz. A kegyelem tiszteletben tartja ezt a szépséget, mint ahogy megbecsüli azt a természetet is, amely hordozója. Csakhogy eredeti szépségét isteni ragyogással fokozza, amely felmagasztalja és megdicsőíti. Isten megszentelő működésében tekintetbe veszi teremtésének művét, hiszen ő maga akarta ezt a különféleséget: minden egyes lélek egy-egy isteni gondolatot valósít meg és mindegyiknek megvan a maga külön helye az Isten Szívében.

Végül «igazaknak» kell lennünk azáltal is, hogy cselekedeteink *összhangzásban legyenek élethivatásunkkal*, melyet Isten tűzött ki elénk. — Nem elszigetelt egyedek vagyunk, hanem a

¹ Magától értetődik, hogy a természetfeletti kegyelmi élet iparkodik kiirtani mindazt, ami az eredeti bűn miatt bűnös a természetben: amit az aszketikus írók «természetes» életnek neveznek, szemben a «természetfeletti» élettel. Fentebb láttuk, hogy éppen az önmehtagadás szolgál e «természetes» élet lerombolására.

társadalom tagjai, melyben különböző élethivatások vannak. Világos, hogy ha «igazak akarunk lenni», be kell töltenünk azokat a kötelességeinket is, melyeket meghatározott állásunk szab ki, melybe a Gondviselés helyezett bennünket. A kegyelem ezzel nem ellenkeezhetik. «Hamisság» volna, ha a családanya órákat töltene templomban, amikor a ház vezetése miatt a tűzhelynél a helye.¹ «Hamisság» volna, ha a szerzetes ájtatosságból óraszámra imádkoznék az engedelmesség előírta munka helyett, bármilyen jelentéktelen legyen is ez a munka. Az ilyen cselekedetek egyáltalában nem «igazak».

«Atyám! — mondotta Jézus, mikor az utolsó vacsorán tanítványaiért imádkozott, — szenteld meg őket az igazságban!»²

II.

Ha cselekedeteink «igazak», Istennek alávetett eszes teremtményvöltünknek megfelelők, szabadok, élethivatásunkkal meg egyezők, — mindez elég-e ahhoz, hogy a természetfeletti élet cselekedetei legyenek?

Nem, ez még nem elég. Szükséges még — és ez a legfontosabb, — hogy kegyelemből fakadjanak, a megszentelő kegyelemmel felékesített lélek vigye végbe ezeket a cselekedeteket. Ezt jelöli Szent Pál ezzel a szóval: «A szeretetben». Vagyis abban az alapvető fontosságú szeretetben, amely által magunkat teljesen Istenhez kapcsoljuk és benne találjuk meg azt a legfőbb jót, melyet minden másnak elébe helyezünk. Ez a kegyelem gyümölcse, amely kedvesekké tesz bennünket Isten előtt, mivel gyermekei vagyunk. Igaz, hogy a természetfeletti szeretet nem azonos a kegyelemmel, de mindkettő egyenlő rangú: «A szeretet kiáradt szívünkbe a Szentlélek által, aki nekünk adott.»³ A kegyelem magasabbrendűvé teszi lényünket, a szeretet

¹ V. ö. I. Tim. 5, 4. és 8. ² Jn 17, 17. ³ Róm. 5, 5. — «A megszentelő kegyelmet és a szeretetet egyaránt a Szentlélek adja nekünk . . . Mert a megszentelő kegyelem és a szeretet természetfeletti ajándéka csak annyira különbözik egymástól, mint amennyire a nap különbözik a napsugártól. A megszentelő kegyelem a lélek élete; a szeretet ugyanilyen életető erő, mely a természetfeletti élet valamennyi megnyilvánulását létrehozhatja, de különösen az Isten iránti tevékeny szeretetet, minden élet és minden szépség forrását.» *Hedley : Retrait*, 321—322. l.

átalakítja. A kegyelem és a szeretet mindig kapcsolódik: az egyiknek foka megjelöli a másikat is. Minden halálos bűn, bármilyen természetű legyen is az, egyszerre kiöli lelkünkől mind a kegyelmet, mind a szeretetet.

A megszentelő kegyelemből kell fakadnia minden emberi tevékenységünknek. Nélküle nem tudunk természetfeletti módon cselekedni, úgyhogy érdemszerző volna az örök élet boldogságára. — Isten a kegyelemmel új életformát teremt bennünk, a kegyelem állapotát: elsősorban ez a legfontosabb. Minden lény csak természete szerint cselekedhetik: csak akkor cselekedhetünk emberi módon, ha emberi természetünk van. Ugyanígy a természetfeletti életnek megfelelő cselekedeteket is csak akkor vihetjük végbe, ha a kegyelem által új természetünk van: «új teremtmények» vagyunk.

Ha egy ember fekszik előttünk a földön, lehet, hogy csak alszik, de lehet, hogy halott. Ha csak alszik, hamarosan felébred. Akkor egész teste megmozdul, természetes erői megnyilatkoznak. Miért? Mert él benne ezen erők tápláló forrása, melyből fakadnak, vagyis a lélek. De ha a lélek elhagyta, a test nem mozdul többé. Hiába rázzuk, megmarad a holttest hideg tehetetlenségében. Többé nem fakad tevékenység ebből a holttestből: elhagyta éltető forrása, melyből erői fakadtak.

Igy van ez a természetfeletti életben is. A megszentelő kegyelem az a belső forrás, melyből minden természetfeletti tevékenységünk fakad. Ha a lélekben él ez a kegyelem, a természetfeletti élet érdemszerző cselekedetei fakadhatnak belőle; ha nem, a lélek halott Isten szemében.¹

Krisztus Jézus szép hasonlattal értette meg velünk a kegyelem szerepét lelkünkben. Az Úr Jézus szívesen használt képeket, hogy velük megkönnyítse az igazság megértését. — Az utolsó vacsora után isteni Megváltónk tanítványaival elhagyja a termet, hogy az Olajfák-hegye felé induljon. Útközben, kiérve

¹ Megjegyzendő, hogy ez csak hasonlat, mely arra szolgál, hogy megértesse a kegyelemnek, ennek a természetfeletti élettelnek szükségességét. De a halálos bűn állapotában élő lélek új életre támadhat a bűnbánat szentségével, újra megtalálhatja a kegyelmet. Sőt a léleknek szabad természetfeletti cselekedetekkel (vagyis az Istentől kapott természetfeletti segítőkegyelemmel), milyenek a félelem, a remény, a szeretet, a bánat, a léleknek erre fel is kell készülnie és ehhez kell folyamodnia. V. ö. a 242. l. jegyzetét.

a városból, egy szőlődomb mellett halad el.¹ Ez a kép ihleti Krisztust utolsó beszédére: «Látjátok ezeket a tőkéket? — kérdezi apostolaitól. Nos, az igazi szőlőtő én vagyok. Ti vagytok a szőlővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, az sok gyümölcsöt terem, mert nálam nélkül semmit sem tehettek. Miként a szőlővessző nem teremhet gyümölcsöt, hacsak nem marad egyesülve a tőkével, ugyanúgy ti sem, ha nem maradtok egyesülve velem a kegyelem által.» A kegyelem az a nedv, melyet a gyökérből szívnak a venyigék. Sem a gyökér, sem a tőke nem terem gyümölcsöt, hanem a szőlővessző; de a szőlővessző is csak akkor, ha összeforr a tőke által a gyökérrel és abból szívja tápláló nedvét. Ha letörjük a venyigét, elválasztjuk a tőkétől, nem kap több nedvet, elszárad és száraz rőzse lesz, mely nem teremhet több gyümölcsöt.

Ugyanígy jár az olyan lélek is, akiben nincs meg a kegyelem: nincs egyesülve Krisztussal, nem szívja belőle a természetfölötti kegyelem nedvét, amely természetfeletti élettel és termékenységgel gazdagítaná. Ne felejtjük el: egyedül Krisztus a természetfeletti élet forrása. Egész tevékenységünk, egész életünk csak annyiban értékes az örök élet szempontjából, amennyiben egyesülünk Krisztussal a kegyelem által. Ha nem, akkor akármennyit fáradozunk és törjük is magunkat, vigyük bár véghez az emberek szemében a legragyogóbb tetteket, Isten előtt természetfeletti szempontból egész tevékenységünk terméketlen és érdemtelen az örök élet számára.

Felmerülhet itt az a kérdés: Tehát az ilyen cselekedetek rosszak? — Nem szükségképpen. Ha erkölcsösek, azért ezek is kedvesek Isten előtt, aki néha meg is jutalmazza őket földi javakkal. Aki gyakorolja őket, annak bizonyos érdemet is szereznek a szó legtágabb értelmében, vagy helyesebben: Istenől bizonyos méltányosság alapján némi jutalomra tarthat számot értük. — De mivel az illetőben nincs meg a megszentelő kegyelem, nincs meg a szükséges arányosság sem e cselekedetek és a véget nem érő örökség között, melyet Isten csak azoknak ígért meg, akik a kegyelem által gyermekei: «Ha fiai, akkor örökösök

¹ Fouard: Vie de Notre-Seigneur Jésus-Christ. VI. könyv. 5. fejj.: Le discours de Jésus sur la route de Gethsémani.

is.)¹ Isten nem ismerheti fel ezekben a cselekedetekben a természetfeletti jelleget, amely szükséges ahhoz, hogy beszámíthassa őket az örökkévalóságra.

Tegyük fel, hogy két ember alamizsnát ad egy szegénynek. Az egyik a kegyelem révén Isten szent barátságában él és az alamizsnát az isteni szeretet kézmozdulatával nyújtja. A másik lelke meg van fosztva a megszentelő kegyelemtől. Külsőleg tekintve mindkettő ugyanazt cselekszi, mégis milyen különbség van közöttük Isten szemében! — Az elsőnek az alamizsnája végtelen, örök boldogságát növeli. Az Úr Jézus mondta, hogy «aki csak egy pohár hideg vizet ad is inni egynek a legkisebbek közül, mint tanítványnak, . . . nem vesztí el jutalmát.»² A másodiké ugyanennek a boldogságnak a szempontjából érdemtelen, még ha marokkal szórná is az aranyat. Ami magából a természetből fakad, annak nincs értéke az örök élet szempontjából. — Kétségtelen, hogy Isten, aki maga a jóság, nem nézi jóakarattal a bűnös jócselekedeteit, különösen, ha azok a felebaráti szeretet megnyilvánulásai, és nem emberi tekintetből, hanem a szerencsétlenek iránti részvétebből fakadnak. Sőt a könyörületesség gyakran (és milyen nagy bizalmat ébreszt ez!) arra indítja Istent, hogy azoknak, akik a szeretetnek ilyen megnyilvánulásait gyakorolják, megadja a megtérés kegyelmét. Ez azután véglegesen nekik adja a legfőbb jót: az Isten barátságát. De egyedül csak a megszentelő kegyelem adja meg életünk igazi félmjelzését és legfőbb értékét.

Annyira igaz ez, hogy amikor a bűnös újra a kegyelem állapotába jut, kegyelem nélkül véghezvitt cselekedetei, ha még oly számos és kiváló természetes cselekedetek voltak is, érték-telenek maradnak e természetfeletti érdem szempontjából és az örök boldogság számára, mely amazz jutalmazza, örökre elvesztek.

Szent Pál jól megvilágította ezt az igazságot. Hallgassuk, mit mond ő: «Szóljak bár az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretetem nincsen, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom. És legyen bár prófétáló tehetségem, és ismerjem bár az összes titkokat és minden tudományt,

¹ Róm. 8, 17.

² Mt 10, 24.

és legyen bár oly teljes hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem: ha szeretetem nincsen, semmi sem vagyok. És osszam el bár egész vagyonomat a szegények táplálására, és adjam bár át testemet, úgyhogy elégjek: ha szeretetem nincsen, semmit sem használ nekem.»¹ Más szóval a legrendkívülibb ajándékok, a legkiválóbb tehetségek, a legnemesebb vállalkozások, a legnagyobb cselekedetek, a legnagyobb erőfeszítések, a legmélyebb szenvedések teljesen értelmetlenek az örök életre szeretet nélkül, vagyis a léleknek azon feltétlen odaadása nélkül, mellyel egyedül Istenhez tapad, azon természetfeletti szeretet nélkül, mely a megszentelő kegyelemből fakad, mint a virág a szárán.

Kapcsoljuk tehát egész életünket Istenhez, végső célunkhoz és örök boldogságunkhoz. A megszentelő kegyelemmel együtt az Isten iránti szeretet ihlesse minden tettünket. Ha él bennünk a megszentelő kegyelem, akkor megvalósítjuk Krisztus Urunk óhajtását: «Benne maradunk», és ő «bennünk marad». Bennünk marad az Atyával és a Szentlélekkel: «Hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála.»² A Szentháromság, aki valóban bennünk lakik, mint valami templomban, nem marad tétlen. Bennünk marad, hogy szüntelenül fenntartsa bennünket és lelkünk kifejttesse természetfeletti tevékenységét: «Az én Atyám mindezideig munkálkodik, én is munkálkodom.»³

Tudjuk, hogy Isten a természetes rendben tevékenységével szüntelenül fenntartja létünket, hogy kifejtessük tevékenységünket: ez «az isteni közreműködés», *concursus divinus*. Ez az isteni közreműködés a természetfeletti rendben is érvényesül: természetfeletti cselekedetet csak akkor hajthatunk végre, ha Isten megadja hozzá kegyelmét. Ennek a kegyelemnek átmeneti hatása miatt *segítő* kegyelem (*gratia actualis*) a neve (szemben a megszentelő kegyelemmel, amely természetnél fogva állandó, azért *habitualis* kegyelemnek is nevezzük). Egyik része annak a csodás együttesnek, amely a megszentelő kegyelemmel, az isteni erényekkel és a Szentlélek ajándékaival együtt a természetfeletti rendet alkotja. A természetfeletti élet rendes lefolyásában nem más, mint az isteni közreműkö-

¹ I. Kor. 13, 1—3.² Jn 14, 23.³ Jn 5, 17.

dés megnyilvánulása a természetfeletti rendben. De egyes meghatározott alkalmakkor, amelyek lelkünknek az eredeti bűn óta megváltozott természetéből következnek, — mint például értelmünk homálya, akaratunk gyengesége, mivel a bűnös kívánság, a sátán és a világ el akarja téríteni őket a legfőbb, igazi jó keresésétől, — az isteni közreműködés meghatározott módon jelentkezik: felvillantja értelmünket, megerősíti akaratunkat, hogy heves kísértésnek is ellenállhassunk, vagyis nehéz feladatot is el tudjunk végezni. E különös segítség nélkül, melyet Isten megad kérésünkre, nem érhetjük el legfőbb célunkat és mint a trienti zsinat mondja, nem tudunk «állhatatosak maradni az igazságban».¹

Ez tehát nagy vonásokban lelkiéletünk gyakorlásának alaptörvénye. A nélkül, hogy valamit is megváltoztatnánk természetünk lényegén, vagy azon, ami jó van egyéniségünkben, ami szükséges meghatározott élethivatásunk betöltéséhez, Krisztus kegyelméből kell élnünk és szeretetből egész élettevékenységünket Atyja dicsőségére kell irányítanunk. A kegyelem természetünkbe, természetes erőibe oltódik és átjárja ezeknek sajátos tevékenységét. Ez a legfőbb oka annak a sokszínű különféleségnek, mellyel a szentek életében találkozunk.

III.

A kegyelem nagysága is változik a lelkekben. — Mint említettük, igaz, hogy csak egyetlen egy példaképe van az életszentségnek, valamint a kegyelemnek és az életnek is csak egy forrása van: Krisztus Jézus. Tulajdonképpen a megigazulás és az örök boldogság is alapjában és lényegében mindenki számára ugyanaz: «Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség», — mondja Szent Pál.²

De miként mindazok, akiknek emberi természetük van,

¹ Sess. VI., can. 18.; v. ö. can. 13. — Nyilvánvaló azonban, hogy a halálos bűn állapotában élő lélek is kaphat természetfeletti *segítő* kegyelmeket, melyek megvilágosítják értelmét és erősítik akaratát a megtérésben. Náluk azonban — eltérően a megszentelő kegyelem állapotában élő lelkektől — ezek a kegyelmek nem tartoznak ahhoz az «isteni közreműködéshez», amelyről beszélünk, amely megőrzi az igazak lelkében a megszentelő kegyelmet. A Szentlélek megtérésre *ösztönzi* a bűnöst, de *nem lakik* lelkében.

² Ef. 4, 5.

különböző tulajdonságokkal vannak felruházva, ugyanúgy Isten is szabadon osztja szét természetfeletti ajándékait, bölcseségének szándéka szerint. «A kegyelmet mindegyikünk Krisztus ajándékozásának mértéke szerint kapta.»¹ Krisztus nyájában minden juhnak megvan a maga külön neve a kegyelem szerint: «A jó pásztor ismeri juhait és nevükön szólítja őket», — mondotta Jézus.² Mint ahogy a Teremtő is «megszámolja a csillagok sokaságát és mindannyiukat nevének szólítja».³ «A kegyelem ugyan különfélék, de ugyanaz a Lélek, — mondja Szent Pál. — És a szolgálatok is különfélék, de ugyanaz az Úr. És az erőnyilvánulások is különfélék, de ugyanaz az Isten, ki mindezt mindenki cselekszi . . . Egyiknek ugyan bölcsesség beszéde adatik a Lélek által, a másinak meg tudomány beszéde ugyanazon Lélek szerint; ennek hit ugyanabban a Lélekben; annak gyógyítások adománya ugyanazon egy Lélek által; ennek csodatevő hatalom, annak prófétálás, ennek a szellemek megítélése, annak nyelvek nemei, amannak beszédek értelmezése. Mindezeket pedig egy és ugyanaz a Lélek műveli, kinek-kinek úgy adván részt, ahogy akarja.»⁴

Minden lélek a maga sajátos módján felel meg az isteni gondolatnak. Mindegyikünk értékesíti a szabad belátására bízott tehetségeket és természetének megfelelően vési ki magában Krisztus vonásait.

Ezért a Szentlélek végtelenül gyengéd és finom működésére mindegyikünk lelkének iparkodnia kell, hogy a maga egyéni tevékenységével, melyet a kegyelem felmagasztal és átalakít, megvalósítsa az isteni mintaképet. Ezáltal valósul meg az az összhangzó sokféleség, melynél fogva «csodálatos az Isten az ő szentjeiben».⁵ Isten valamennyiünkben megtalálja a maga dicsőségét, de mégis mindegyikükről külön is elmondhatjuk az Egyházzal: «Nem akadt dicsőségben hozzá hasonló; megtartotta a Magasságbeli parancsát.»⁶ Szalézi Szent

¹ Ef. 4, 7.² Jn 10, 3.³ Zs. 146, 4. V. ö. Bar. 3, 34—35.:«A csillagok örömmel ragyognak őrhelyükön; ha hívja őket, azt mondják: Itt vagyunk! — és készséggel ragyognak alkotójuknak.» ⁴ I. Kor. 12, 4—11.⁵ Zs. 67, 36. A Vulgata szövegének szó szerinti fordítása: *Mirabilis Deus in sanctis suis.* (A ford.)⁶ A szent hitvallók zsolozsmájából. — Jézus Sirák fia 44, 20.

Ferenc szentségének ragyogása nem ugyanolyan, mint Szent Assisi Ferencé. Szent Gertrud vagy Szent Terézia lelkének ragyogása az égben bizonyára különbözik Mária Magdolnáétól.

Az isteni Lélek minden szentben tiszteletben tartotta a természet különös vonásait, melyeket a teremteskor nyertek. A kegyelem csak átalakította őket, hozzájuk csatolta a természetfeletti rend sajátos ajándékait. A lélek a Szentlélektől vezetve, akit az Egyház *Digitus paternae dextrae*-nek, «az Atya jobbkeze ujjának» nevez,¹ a maga részéről megfelelt ezeknek az ajándékoknak. Ezáltal lett szent. Bizonyára elragadó látvány lesz majd számunkra, ha az égben szemlélhetjük azokat a csodákat, melyekkel Krisztus kegyelme beragyogta emberi természetünk oly sokszínű változatosságát.

Bármilyen nagy is azonban a szentek ragyogása, bármilyen csodálatos is az Istennel való egyesülésük, mindegyikük szentségének legelső forrása mégis csak az istenfiúság kegyelme volt. — Említettük már, de újra hangsúlyozzuk: Isten összes kegyelmeinek és ajándékainak sorozatában a legelső láncszem az a jóságos isteni tekintet, amellyel minket eleve arra szemelt ki, hogy a kegyelemmel gyermekei legyünk Krisztus Jézusban. Ez Isten irántunk tanúsított minden irgalmasságának hajnalhasadása. A fogadottfiúság e kegyelmében, melyet Jézustól kaptunk és a keresztségben nyertünk el, kapcsolódik Istennek mindegyikünk iránt tanúsított minden jóindulata és figyelmessége. «Ó, bárcsak megismernénk Isten ajándékát!» Bárcsak megértenénk, mi az ára ennek a kegyelemnek, amely a nélkül, hogy megváltoztatná természetünket, Isten gyermekeivé tesz bennünket és lehetővé teszi, hogy Isten gyermekeként éljünk, az örök boldogság reményében! Nélküle, mint láttuk, a természetes élet terméketlen a mennyei boldogság elnyerésére, legyen bár mégoly gazdag adottságokkal, ragyogó tettekkel vagy vakító lángésszel megáldva.

Ezért írhatta Szent Tamás, hogy «egyetlen kegyelem többet ér a léleknek, mint a világegyetem minden gazdag-

¹ A *Veni Creator*-himnuszban.

sága».¹ Nem jelentette-e ki maga Jézus is ugyanezt? Kimondja, hogy mit sem használ az embernek, ha megnyeri a világot, elnyeri nagyrabecsülését, de örökre ki van zárva országából, mert elvesztette kegyelmét. «Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja? Vagy mit adhat az ember cserébe lelkéért?»² A kegyelem igazi életünk forrása, a jövődő dicsőség magva, a boldog örökkévalóság igazi csirája.

Most már megértjük, milyen megbecsülhetetlenül nagy kincs lelkünkben a megszentelő kegyelem. Drágagyöngy, mely minden ragyogását Jézus vérétől kapta. — Megértjük, miért mondott isteni Megváltónk olyan rettenetes átkot azokra, akik botrántoztatásukkal bűnbe rántanak egy lelket és elrabolják tőle a kegyelem életét: «Jobb annak, ha malomkövet kötnek nyakára, és a tengerbe lökik.»³ — Megértjük azt is, miért olyan kedvesek Jézus előtt azok, akik egy életet töltöttek le munkában, imádságban, bűnbánatban vagy engesztelésben a bűnösök megtéréseért, hogy ők is elnyerjék a kegyelmet. Isteni Megváltónk egyszer megmutatott egy lelket Szienai Szent Katalinnak, aki imádságával és türelmével kiérdemelte neki az üdvösséget. «Oly nagy volt e lélek szépsége, — beszéli el gyóntatója, Boldog Rajmund, — hogy szóval nem lehet kifejezni.» Pedig ez a lélek még nem öltözött az Isten boldogító színe látásának dicsőségébe: még csak a keresztségi kegyelem fényében ragyogott. Az Úr Jézus így szólt a szenthez: «Ime, általad nyertem vissza ezt az elveszett lelket.» Majd hozzátette: «Nem látod-e, milyen kedves és szép? Ki ne vállalna hát érte bármilyen szenvedést, ha megnyerhet egy ilyen csodálatos teremtményt? . . . Azért mutattam meg neked ezt a lelket, hogy még lángolóbb vággyal törekedjél biztosítani a lelkék üdvösségét és kegyelmemmel másokat is buzdíts erre a tevékenységre.»⁴

Féltékenyen őrizzük tehát magunkban az isteni kegyelmet. Gondosan távolítsunk el mindent, ami kisebbsíthetné vagy

¹ Bonum gratiae unius majus est, quam bonum totius universi. I—II., q. 113. a. 9. ad 2. ² Mt 16, 26. ³ Lk 17, 2. ⁴ Capuai Boldog Rajmund: Szienai Szent Katalin élete.

védtelessé tehetné a sátán halálos csapásaival szemben. Szándékosan ne álljunk ellene a Szentlélek működésének, aki bennünk lakik és szüntelenül Isten dicsőségére akarja irányítani cselekedeteinket. Lelkünk «gyökerezze meg a szeretetben», mint Szent Pál mondja.¹ Ha megvan benne a megszentelő kegyelemnek és a szeretetnek ez az isteni «gyökere», termései az élet gyümölcsei lesznek. Maradjunk egyek Krisztus Jézussal a kegyelemben és a szeretetben, mint a szőlővessző és a tőke. «Gyökerezettek meg Krisztusban», — mondja továbbá az Apostol.² A keresztség «beoltott Krisztusba»³ s azóta bennünk kering az isteni nedv. Általa vihetjük végbe összes cselekedeteinket isteni módon, mivel belső forrásuk is isteni.

És ha ez a forrás annyira megduzzad bennünk, hogy életünk egyetlen táplálója lesz és minden tettünk belőle fakad, akkor megvalósítjuk Szent Pál szavait: «Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.»⁴ Élek ugyan, azaz kifejttem emberi és személyes tevékenységemet, de tulajdonképpen Krisztus él bennem, mert minden saját tevékenységem, egész személyes életem alapja Krisztus kegyelme. Mindenem tőle van a kegyelem útján, minden Atyjához száll vissza a szeretetben: «Istennek élek, Jézus Krisztusban.»⁵

Jegyzet. Tudhatjuk-e, hogy a kegyelem állapotában vagyunk, Istennel barátságban élünk? — Feltétlen tudással, mely a kételkedésnek még árnyékát is kizárná, nem. De remélhetjük, sőt kell is remélnünk, hogy megvan lelkünkben a kegyelem, ha lelkiismeretünk nem vádol halálos bűnről és ha őszintén, szilárdan eltökélt jószándékkal iparkodunk Istennek szolgálni. Ezt az utóbbi ismertetőjelet Pazzi Szent Magdolna írja le írásaiban. A nemes, Isten sugallatai iránt fogékony lelkeknél néha maga a Szentlélek tanuskodik erről: «Maga a Szentlélek tesz tanubizonyságot lelkünkben, hogy Isten fiai vagyunk.» Van tehát némi gyakorlati bizonyosság, mely ugyan nem zárja ki a félelmet, de mégis elég ahhoz, hogy bizalommal éljük azt az isteni életet, melyre Isten hív bennünket és hogy megízleljük azt a mélységes örömet, amely arra a gondolatra fakad a lélekben, hogy Jézus által, Jézussal és Jézusban a mennyei Atya kedvét találja bennünk.

¹ Ef. 3, 17.² Kol. 2, 7.³ Róm. 11, 16.⁴ Gal. 2, 20.⁵ Róm. 6, 11.

VI. Természetfeletti életünk fejlődése Krisztusban.

Vázlat. — A természetfeletti életen a fejlődés törvénye uralkodik. — A természetfeletti élet a szentségeken kívül az erények gyakorlásával tökéletesedik. — II. Az isteni erények. Miben állanak ezek az erények? Miért sajátos erényei az Isten gyermekeinek? — III. Miért a szeretetet illeti meg köztük az elsőség? — IV. A szerzett és belénk öntött erkölcsi erények szükségessége. — V. Megőrzi a szeretetet, amely viszont uralkodik rajtuk és megkoronázza őket. — VI. Tiszta szándékkal törekedjünk a tökéletes szeretetre. — VII. A szeretet átjárhatja minden emberi cselekedetünket; a keresztény élet fensége és egyszerűsége. — VIII. A szeretet és a kíséretéhez tartozó erények gyümölcse; fejlesztik természetfeletti életünket Krisztusban, hogy tökéletessé tegyék misztikus testét. — IX. Természetfeletti előrehaladásunk mindhalálig tarthat: «Míg nem mindnyájan eljutunk . . . olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége.»

Minden élet nemcsak arra törekszik, hogy olyan sajátos cselekedetekben nyilvánuljon, amelyek belső életelvéből fakadnak, hanem arra is, hogy növekedjék, előrehaladjon, kifejlődjék, tökéletesedjék. A világra jött gyermek nem marad mindig gyermek: természetének törvénye folytán férfivá érke.¹

A természetfeletti élet sem kivétel e szabály alól. Ha az Úr Jézus akarta volna, megtehetette volna, hogy egy pillanat alatt, akaratom egyetlen beleegyezésével a szentségnek és dicsőségnek olyan fokára állítson bennünket, amilyent nekünk szánt. Így tett az angyalokkal. — De ő nem ezt akarta. Mert bár az ő érdemei minden szentségnek eredete és az ő kegyelme minden természetfeletti élet forrása, mégis úgy rendelkezett, hogy mi is kivegyük részünket lelki tökéletesedésünk és előrehaladásunk munkájából. Ezért adja nekünk azt az időt, amit itt a földön töltünk a hitben. Mint láttuk, legelőször is el kell távolítanunk azokat az akadályokat, melyek meggátolják bennünk az isteni életet. Ugyanakkor azonban ennek az életnek kialakításán is kell dolgoznunk mindaddig, míg a halál pillanatában el nem érjük

¹ «Hogy ne legyünk már ingatag gyermekek», Ef. 4, 14.; «midőn férfiúvá lettem, felhagytam azokkal, amik gyermekhez valók». I. Kor. 13, 11.

végső célunkat. Ez Szent Pál gondolata: «Krisztus nagykorúságának elérése.»

Ugyanez az apostol azonban azt is hangsúlyozza, mennyire szükséges ez a fejlődés, ez az előrehaladás és hogyan kell megvalósítanunk. Miután azt mondotta: «Járjunk az igazság útján szeretetben», rögtön hozzáteszi: «Mindenképpen növekedjünk őhozzá, Krisztushoz, aki a fej.»¹

Az előző fejezetben láttuk, mit ért Szent Pál azon, hogy «igazságban és szeretetben» éljünk. Kimutattuk, hogy ezek a szavak tartalmazzák azt az alapelvet, amely szerint cselekednünk kell, hogy életünk természetfeletti legyen: vagyis hogy egyesüljünk Krisztus Jézussal a megszentelő kegyelem által, és minden emberi cselekedetünk Atyja dicsőségét szolgálja a szeretet által. A bennünk lakozó isteni életnek ez a legfőbb törvénye.

Lássuk most, hogy ennek az életnek, amelynek csiráját a keresztségben kaptuk, hogyan kell kifejlődni és kiteljesednie, amennyiben ez rajtunk áll.

Ez fontos kérdés. — Krisztus Jézus egész életét Atyja dicsőségére szentelte, mindig az ő akaratát teljesítette. «Nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, ki engem küldött.»² Ez minden vágya. Mikor befejezi életét, azt mondja Atyjának, hogy betöltötte küldetését, megdicsőítette Atyját: «Én téged megdicsőítettelek a földön.»³ Isteni Szíve vágya, hogy példája szerint mi is szolgáljuk Atyja dicsőségét. Mit jelent ez számunkra?

Az Úr Jézus mondja: «Sok gyümölcsöt hozzunk», hogy tökéletességünk ne legyen közepszerű, hanem erős legyen természetfeletti életünk. «Azáltal dicsőíttetik meg az én Atyám, ha sok gyümölcsöt hoztok.»⁴ Nem ezért jött-e Jézus, nem ezért adta-e véré, nem ezért részesített-e bennünket végtelen érdemeiben? «Én azért jöttem, hogy éltek legyen és minél több legyen.»⁵ Mint a samariai asszony, akinek kinyilatkoztatta az «isteni ajándék» magasztosságát, kérjük mi is, hogy «élő vizet» adjon nekünk. Kérjük, tanítson meg Egyháza által arra, milyen

¹ Ef. 4, 15. ² Jn 5, 30. és 6, 38. ³ U. o. 17, 4. ⁴ U. o. 15, 8. ⁵ U. o. 10, 10.

forrásokból kell merítenünk, hogy rátaláljunk erre a bőséges vízre, mely az Atyjának tetsző élet és szentség számos gyümölcset termi bennünk és szüntelenül oltja szomjúságunkat az örök életig.

Isteni életünk fejlődésének legfőbb forrásai a szentségek. Ezek lelkünkben *ex opere operato* működnek, mint ahogyan a nap ontja magából a világosságot és a meleget. Csak az szükséges, hogy ne vessünk gátat magunkban működésük elé. Az összes szentségek közül az Oltáriszentség gyarapítja lelkünkben legjobban az isteni életet, mert benne magát Krisztust fogadjuk. Magából az élő víz forrásából iszunk. E szentség magasztossága miatt később külön fejezetben tárgyalunk mivoltáról és bennünk való működésének feltételeiről.

Most azokat a főszabályokat jelöljük meg, amelyeknek megtartásával a szentségeken kívül is fokozhatjuk magunkban a kegyelmi életet.

I.

A trienti zsinat ezt tanítja erről a kérdésről: «Ha már megtisztultunk és Isten barátai és családjának tagjai lettünk (a megszentelő kegyelemmel), napról-napra megújulunk, mint Szent Pál mondja, erényről-erényre haladva . . . Isten és az Egyház parancsainak megtartásával megerősödünk az igazságban, melyet Jézus Krisztus kegyelmével nyertünk el. A hit együtt működik jócselekedeteinkkel és így előrehaladunk a kegyelemben, amely igazakká tesz bennünket Isten szemében. Mert írva van: Az igaz (vagyis aki a megszentelő kegyelemmel Isten barátságában él) egyre igazabb legyen. Továbbá: Növekedjete az igazságban mindhalálig. A kegyelemnek ezt a megerősödését kéri az Egyház, amikor (pünkösöd után a XIII. vasárnap) így imádkozik Istenhez: «Növeld bennünk a hitet, reményt és a szeretetet.»¹

Mint tudjuk, a szent zsinat szerint jócselekedeteinken kívül az erények, különösen az isteni erények gyakorlása a forrása előrehaladásunknak, lelkiéletünk fejlődésének, melynek a kegyelem az alapja.

¹ Sess. VI., cap. 10.

Hogyan valósul meg ez a fejlődés? Elsősorban a jócselekedetekkel. Említettük, hogy minden, a kegyelem állapotában és az isteni szeretet indítására véghezvitt jócselekedet érdemszerző. «Bármilyen érdemszerző cselekedettel erősödik bennünk a kegyelem», — mondja Szent Tamás.¹ A kegyelem állapotában élő lélek jócselekedetei nemcsak istengyermekségünk gyümölcsei és megnyilvánulásai, hanem, mint a trienti zsinat mondja, egyúttal a megigazulást is növelik bennünk, mely kedvessé tesz bennünket Isten előtt.² Tehát amennyire szaporodnak jócselekedeteink, abban a mértékben növekszik a kegyelem is: erősebb, hatalmasabb lesz, akárcsak vele együtt a szeretet. Vele együtt nagyobbodik az eljövendő dicsőség is, amely nem más, mint a földön elért kegyelmi fokozat kiteljesülése a mennyben.³ Ezért idézi a szent zsinat Szent Pál szavait: «Legyetek állhatatosak és rendíthetetlenek; cselekedjete mindig többet az Úrért, tudván, hogy munkátok nem hiábavaló az Úrban.»⁴

De különösen az erények gyakorlásával fejlődik a kegyelmi élet.

Tudjuk, hogy az emberi természetből fakadnak bizonyos tehetségek: értelem, akarat, érzelem, képzelet, amelyek cselekvés forrásai, a tevékenység erői bennünk. Ezek teszik lehetővé, hogy teljesen emberi módon cselekedjünk. Nélkülük az ember nem tökéletes a maga egyedi, emberi valóságában.

Valami hasonló állapítható meg a természetfeletti életben is. A megszentelő kegyelem átalakítja lelkünket, mintegy új életet kölcsönöz neki, és ezzel «új teremtménnyékké», Isten gyer-

¹ Quodlibet actu meritorio meretur augmentum gratiae. I—II., q. 114. a. 8.

² Si quis dixerit justitiam acceptam non conservari atque etiam augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo et signa esse justificationis acceptae, non autem ipsius augendae causam, anathema sit. Sess. VI., can. 24.

³ Si quis dixerit... ipsum (hominem) justificatum bonis operibus, quae ab eo per Dei gratiam et Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiae, vitam aeternam et ipsius vitae aeternae, si tamen in gratia decesserit, consecutionem atque etiam gloriae augmentum, anathema sit. Sess. VI., can. 32.

⁴ Sess. VI., cap. 16. V. ö. I. Kor. 15, 58.

mekeivé tesz bennünket. — Isten, aki mindent bölcsen rendez el és bőkezűen osztja szét ajándékait, ennek az életnek is adott tehetségeket, melyek új mivoltának megfelelően képessé teszik arra, hogy természetfeletti célja elérésére *cselekedhessék*, vagyis úgy mint Isten gyermeke, aki Krisztus örökségét várja az örök boldogságban. — Ezek a tehetségek a belénk öntött természetfeletti erények.

Azért nevezzük őket *erényeknek* (a latin *virtus* = erő szó után), mivel cselekvési készségek, a tevékenység forrásai, erők, amelyek állandó szokásként bennünk maradnak és a szükséges pillanatban működésbe lépve készséggel, könnyen és szívesen keltik életre bennünk az Istennek tetsző cselekedeteket. — Mivel pedig ezek a tevékenység erői nem bennünk fakadnak és mivel olyan cél elérésére indítanak, mely felülmúlja természetünk igényeit és meghaladja erőit, azért *természetfeletti* erényeknek nevezzük őket. — Végül a *beléöntött* szó azt jelenti, hogy közvetlenül maga Isten oltotta őket lelkünkbe a keresztség napján, a megszentelő kegyelemmel együtt.

A kegyelemmel Isten gyermekei *vagyunk*: a beléöntött, természetfeletti erényekkel Isten gyermekeiként *tudunk cselekedni*, természetfeletti célunkhoz méltó tetteket tudunk véghezvinni.

Különbséget kell tennünk a beléöntött és a természetes erények között. Az utóbbiak olyan tulajdonságok, „szokások”, amelyeket még a hitetlen is elsajátíthat és kifejleszthet magában, személyes törekvései és ismételt cselekedetei révén. Ilyenek a bátorság, erősség, okosság, igazságosság, szelídség, becsületesség, őszinteség. Ezek természetes készségek, amelyek ápolással és gyakorlással szerzett szokásokká válnak. *Természetes* életünket tökéletesítik és szépítik az értelem vagy a természetes erkölcs rendjében.¹

Egy hasonlat megvilágítja a szerzett, természetes erények mivoltát. Ha több idegen nyelvet tudunk, ezt a tudást nem születésünkkel kaptuk: ismételt gyakorlással és igyekezettel *sajátítottuk* el. De ha már megszereztük, a tudás szokássá, erővé változott bennünk, mely az akarat legkisebb parancsára is ren-

¹ V. ö. *Szent Tamás*: I—II., q. 110. a. 3.

delkezésünkre áll. Amikor akarjuk, nehézség nélkül beszélünk ezeken a nyelveken. Ugyanígy van azzal is, aki zenét tanul. Bármikor megakadályozhatja tudásának érvényesülését, de maga a tudás, mint szokássá vált készség, megmarad benne. Amikor aztán a művész akarja, kezébe veszi a vonót vagy leül a zongora mellé és ugyanolyan könnyedséggel játszik, mint ahogy mások kinyitják a szemüket vagy járnak stb. Ebből egyúttal az is nyilvánvaló, hogy a szerzett természetes erényt, mint minden szerzett szokást, állandóan ápolni kell, hogy ki ne vesszék. Ez pedig csak ugyanazzal a módszerrel lehetséges, mint amellyel keletkezett, vagyis a gyakorlással.

A belénköntött, természetfeletti erények más természetűek. — Először is természetünk fölé emelnek bennünket. Igaz ugyan, hogy ugyanazokkal a tehetségekkel gyakoroljuk őket, amelyekkel a természet ajándékozott meg bennünket (értelem és akarat), de a kegyelem ezeket a lelkitehetségeket felmagasztalta, ha szabad így kifejezni: isteni magaslatra emelte, hogy ezeknek az erényeknek megnyilvánulásai arányban álljanak természetfeletti célunkkal. — Továbbá nem személyes igyekezetünkkel szerezzük őket, hanem Isten ülteti el bennünk csirájukat a kegyelemmel, melynek kíséretét alkotják.

II.

Mik ezek az erények? Mint mondtuk, természetfeletti cselekvésre való képességek, erők, melyek lehetővé teszik, hogy Isten gyermekeiként éljünk és elérjük mennyei boldogságunkat.

Mikor a trienti zsinat isteni életünk fejlődéséről beszél, legelőször a hit, remény és szeretet erényét sorolja el. Ezeket azért nevezzük *isten*i erényeknek, mert közvetlenül Istenre irányulnak.¹ Általuk ismerhetjük meg őt, remélhetünk benne és szerethetjük természetfeletti módon, ahogyan a jövődő dicsőségre való hivatásunkhoz és istengyermekségünkhöz méltó. Ezek az erények a szó szoros értelmében a természetfeletti rendbe tartoznak: innét van elsőségük és kiválóságuk.

¹ *Szent Tamás* (I—II., q. 62. a. 1.) két más okot is megjelöl, amiért ezeket az erényeket «istenieknek» nevezzük: ezeket az erényeket egyedül Isten adja, továbbá egyedül csak az isteni kinyilatkoztatás ismertette meg őket velünk.

És mennyire megfelelnek isteni hivatásunknak! Tulajdonképpen mi kell ahhoz, hogy Istent bírassuk?

Először is *meg kell ismernünk* őt. Odafent «hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt, amint van».¹ De itt a földön nem látjuk. A benne és Fiában való hittel hiszünk szavának, ezáltal ismerjük meg: ez is megismerés — a sötétségben. Amit azonban természetéről, életéről, Fia közvetítésével tervezett megváltásáról mond el nekünk, azt biztosan tudjuk. Az Ige, aki mindig az Atya keblén él, azt mondja el nekünk, amit lát, és mi megismerjük, mert hisszük, amit ő mond: «Istent soha senki sem látta; az egyszülött Fiú, ki az Atya kebelén vagyon, ő jelenté ki.»² A hit ezen megismerése tehát isteni megismerés. Ezért mondotta róla Krisztus Urunk, hogy örök életet szerző megismerés: «Az az örök élet, hogy *megismerjenek* téged, egyedül igaz Istent és akit küldöttél, Jézus Krisztust.»³

A hit ezen fényénél ismerjük meg, mi lesz a mi boldogságunk. Az, «amit szem nem látott, fül nem hallott, ember szívébe fel nem hatolt», tehát a dicsőség szépsége és magasztossága, «amiket Isten azoknak készített, akik őt szeretik».⁴ De ez a kimondhatatlan boldogság felülmúlja természetünk erőit. Elérhetjük-e akkor? Igen, kétségtelenül. Maga Isten önti lelkünkbe azt a meggyőződést, amely biztosít bennünket arról, hogy kegyelmével, Jézus érdemeinek gyümölcseivel és azon akadályok ellenére is, melyek utunkban állanak, elérjük magasztos célunkat. Elmondhatjuk Szent Péterrel: «Áldott legyen az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, aki az ő nagy irgalmassága szerint újjászült minket élő reménységre Jézus Krisztusnak halottaiból való feltámadása által romolhatatlan, fertőzetlen és hervadhatatlan örökségre, mely a mennyekben fenntartatik számunkra . . .»⁵

Végül a *szeretet* betetőzi itt a földön Istenhez való közeledésünket és várja bírását odafent. A szeretet beteljesíti és tökéletessé teszi a hitet és a reményt. Általa valódi gyönyörűségünket találjuk Istenben, Istent minden másnak elébe helyezzük és ezt a gyönyörűségünket és nagybecsülésünket kimutatni is iparkodunk akarátának teljesítésével. «A hit kísérője a remény,

¹ I. Jn 3, 2.

² Jn 1, 18.

³ U. o. 17, 3.

⁴ I. Kor. 2, 9.

⁵ I. Pét. 1, 3. V. ö. II. Kor. 1, 3.

— mondja Szent Ágoston. — Ez is szükséges, mert nem látjuk azt, amit hiszünk; miatta nem csalódunk várákozásunkban. Végül következik a szeretet, mely által szívünk éhezi és szomjúhozza Istent és lelkünket feléje röpíti.»¹ Mert a Szentlélek árasztotta szét szívünkben a szeretetet. Általa kiáltjuk Istennek: Atyám! Atyám! A szeretet természetfeletti készség, mely által ragaszkodunk Istenhez, mint a végtelen jószághoz, akit minden-nél jobban szeretünk: «Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől?»²

Ezek az isteni erények. Csodálatos erőforrások, melyekből isteni életet meríthetünk, míg itt a földön vagyunk. Megismerni Istent, úgy amint Krisztus Urunk kinyilatkoztatta; remélni Istenben és abban a boldogságban, melyet Fiának, Jézusnak érdemeiért ígért meg nekünk; mindennél jobban szeretni: — ennél jobban nem valósíthatjuk meg az istengyermekséget és nem törekedhetünk inkább annak a boldog örökségnek elnyerésére, amelyet Krisztussal, elsőszülött testvérünkkel megosztani hivatalosak vagyunk.

Isten nagylelkűen belétköntötte ezeket az erőket. De ne felejtsük el, hogyha meg is adta őket a mi közreműködésünk nélkül, nem tartja ébren és nem fejlesztí őket saját törekvésünk nélkül.

Minden erő természetéhez és tökéletességéhez tartozik, hogy megfelelő tevékenységet fejtsen ki. Az olyan erő, amely tétlen maradna, mint például az értelem, ha sohasem hozna létre gondolatot, — sohasem érné el célját és következésképpen a neki járó tökéletességet sem. Tehetségeinket azért kaptuk, hogy gyakoroljuk őket.

Bár az isteni erények Istentől valók, mégsem kivételek a fejlődés e törvénye alól. Ha nem használjuk őket, természetfeletti életünk tökéletessége vallja nagy kárát. Igaz, hogy nem gyakorlás útján keletkeznek, különben nem lennének belénk öntött erények. Éppen ezért egyedül Isten növeli őket bennünk. A trienti zsinat is azt tanácsolja, hogy Istentől kérjük buzgón ezeknek az erényeknek a megerősödését.³ Az apostolok

¹ Sermo 53.² Róm. 8, 35.³ Sess. X., cap. 10.

is kéri az evangéliumban, hogy az Úr Jézus növelje bennük a hitet.¹ Szent Pál írja a római híveknek: kéri Istent, hogy bőven meglegyen bennük a remény.² Azért imádkozik az Úrhoz, hogy a szeretet mindjobban gazdagodjék kedves filippibeli híveinek szívében.³

Ehhez az imádsághoz és a szentségek vételéhez azonban még az erények gyakorlásának kell járulnia. — Ha ezen erények fejlődésének Isten a *létesítő* oka bennünk, akkor cselekedeteink, a kegyelem állapotában véghezvitt tetteink azok *érdemszerző* okai. Cselekedeteinkkel érdemljük ki Istentől, hogy fejlessze lelkünkben ezeket az éltető erényeket. — Gyakorlásuk továbbá megkönnyíti nekünk a jócselekedeteket. És ez nagyon fontos, mivel ezek az erények istengyermekségünk sajátos erényei.

Gyakran kérjük tehát mennyei Atyánkat, hogy erősítse őket bennünk. Mondjuk neki, különösen amikor a szentségekhez járulunk, az imádságban, a kísértés idején :

— Ó Uram, hiszek benned, de növeld hitemet. Te vagy egyetlen reménységem, de erősítsd bizalmamat. Mindennél jobban szeretlek, de gyujtsd lángra szeretetemet, hogy semmi mást ne keressek szent akaraton kívül ! . . .

III.

Különösen a *szeretetet* kell gyakorolnunk. — Amikor célba érünk, a hit és remény megszűnik: a hit látásba, a remény bírásba megy át. És ez a tökéletes látás, ez a biztos birtoklás beragyogja a szeretetet, melynek sohasem lesz vége. Ezért mondja Szent Pál, hogy a szeretet a legkiválóbb a három isteni erény közül: egyedül ez marad meg mindörökké. «Ezek között a legnagyobb a szeretet.»⁴

Ez a megtisztelő hely már itt a földön is megilleti a szeretetet. Fontos igazság ez, melyet fontolóra kell vennünk.

Tudjuk, hogyha a szeretet kapcsolódik a többi erény gyakorlásához, azokat új fénybe vonja, új erőt ad nekik, úgyhogy új érdem forrásai lesznek. Ha megaláztatást szenvedünk és

¹ Lk 17, 5.

² Róm. 15, 13.

³ Fil. 1, 9.

⁴ I. Kor. 13, 13.

szívesen fogadjuk, akkor ez az alázatosság erényének gyakorlása. Ha önként lemondunk valamilyen megengedett élvezetről, akkor ez a mértékletesség erényének megnyilvánulása. Ha Istent dicsőítő énekkel magasztaljuk, akkor ez a vallásosság erényének jele. Ha ezeket a kegyelem állapotában visszük végbe, akkor mindegyik cselekedetnek megvan a maga értéke, meghatározott érdeme, külön fénye. De ha ezenfelül mindegyik cselekedet kifejezetten Isten iránti szeretetből fakad, ez az utóbbi indíték mondhatnánk bearanyozza a többi erényes cselekedetet is és a nélkül, hogy elvonná meghatározott érdemüket, még új érdemet kapcsol hozzájuk.

Mi következik ebből? Az, ami legjobban kidomborítja a szeretet kiválóságát: természetfeletti életünk és életszentségünk abban a mértékben fejlődik, tökéletesedik, amilyen mértékben szeretetből fakadnak cselekedeteink. Bármilyen cselekedet közben (feltéve természetesen, hogy az a cselekedet, mint mondtuk, természetfeletti és az isteni rendbe tartozik), tehát a jámborság, igazságosság, vallásosság, alázatosság, engedelmeség, türelem gyakorlásakor minél tökéletesebb, tisztább, önzetlenebb, erősebb az Isten iránti szeretet, azaz cselekedeteink minél inkább Isten iránti szeretetből fakadnak, minél inkább Isten érdekeit és dicsőségét szolgálják, annál nagyobb ezeknek a cselekedeteknek érdeme is. Következésképpen annál gyorsabban erősödik bennünk a kegyelem és az isteni élet is. Hallgassuk meg, mit mond Szalézi Szent Ferenc, a lelkiélet kiváló tanítómestere, aki oly szépen beszélt erről a tárgyról: «Ha szívedben lángoló, erős, kimagasló a szeretet, akkor annál inkább felgazdagítja és tökéletesíti mindazokat az erényes cselekedeteket, amelyek belőle fakadnak. A halált, sőt a tűzhalált is el lehet szenvedni szeretet nélkül, mint Szent Pál feltételezi; mennyivel inkább el lehet szenvedni egy kis szeretettel! Nos, Theotimus, azt hiszem, előfordulhat, hogy egy kis erény többet ér abban a lélekben, akiben lángolva ég a szeretet, mint akár a vértanúság annak a léleknek a számára, akiben a szeretet elgyengült, bágyadt, lassú . . . Ezért azok az apró semmiségek, megvetetések és megaláztatások, amelyekben a nagy szentek anyyira kedvüket lelték, hogy így elrejtőzhessenek és szívüket megmenthessék a hiú dicsóségtől, és amelyek mind lángoló égi

szeretetből fakadtak, kedvesebbek voltak Isten előtt, mint mások nagy és híres tettei, melyeket kisebb szeretettel vagy áhítattal vittek véghez.»¹

Ugyanitt a mi Urunk Jézus Krisztusnak a példáját állítja elénk. És valóban joggal!

Szemléljük egy pillanatra isteni Megváltónkat például a názáreti műhelyben. Harmincéves koráig munkában és alacsony sorsban élt, úgyhogy amikor megkezdte igehirdetését és első csodáit művelte, honfitársai megdöbbenek, sőt megbotránkoztak: «Nemde ez az ács fia? . . . Honnét vette hát mindezeket?»² Valóban, az Úr Jézus ezekben az években semmi rendkívülit sem cselekedett, amivel magára irányította volna az emberek tekintetét: munkában, nagyon is egyszerű munkában töltötte el életét. És mégis, ez a munka végtelenül kedves volt Atyja előtt. Miért? Két okból: — először azért, mert ez a munkás maga az Isten Fia volt. Elrejtett életének minden pillanatában elmondhatta Atyja: «Ime, az én szeretett Fiam, kiben nekem mindenkor kedvem telik.» — Továbbá Krisztus nemcsak tökéletesen végezte munkáját, hanem mindent egyedül Atyja dicsőségére cselekedett: «Nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, ki engem küldött.»³ Ez minden tetteinek, egész életének egyetlen rúgója: «Mindenkori azt cselekszem, ami előtte kedves.»⁴ Az Úr Jézus mindent Atyja iránti bensőséges szeretetének hasonlíthatatlan tökéletességével cselekedett.

Ez a kettős ok magyarázza meg, hogy Jézus cselekedetei, ha külsőleg még oly jelentékteleneknek látszottak is, annyira kedvesek voltak Isten előtt és meg tudták váltani a világot.

Utánozhatjuk-e ebben Krisztust? Igen. Bennünk az emberi természettel való személyes egyesülésnek, mely Jézust Isten tulajdon Fiává avatta, a kegyelemállapot felel meg. Ez a kegyelem tesz bennünket Isten gyermekeivé. Mikor az Atya rátekint arra, aki a kegyelem állapotában van, szintén elmondhatja: «Ime, az én szeretett fiam.» Az Úr Jézus azt mondta: «Nincs-e megírva . . . Én mondtam: istenek vagytok?»⁵ Igaz ugyan, hogy Krisztus nem fogadott Fia az Atyának, mint

¹ Traité de l'amour de Dieu, XI. könyv, 5. fejj. ² Mt 13, 55.
³ Jn 5, 30. ⁴ U. o. 8, 29. ⁵ U. o. 10, 34. és Zs. 81, 6.

mi, hanem természete szerint Fia. — Cselekedeteink értékének másik oka, épúgy mint Krisztusban, nem csupán a szeretet indítéka, hanem a szeretetnek az a belső tökéletessége, amelylyel végrehajtjuk őket; a szeretet mértéke, amely áthatja tetteinket és ugyanakkor megerősít minket az isteni életben.

Ez nagyon fontos, ha nem akarunk megelégedni azzal, ami szorosan véve szükséges ahhoz, hogy cselekedeteink érdemszerzők legyenek, hanem nagyobbítani is akarjuk azt az érdemet és gyorsan akarunk előrehaladni az Istennel való egyesülésben. Nézzünk szét magunk körül. Ha két jámbor embert látunk és mindkettő a kegyelem állapotában, egymás mellett teljesen egyformán él, mindkettő látszólag teljesen egyformán cselekszik, mégis gyakran lehetséges, hogy Isten szemében ropant nagy különbség van közöttük. Az egyik egyhelyben jár, a másik nagy léptekkel halad előre a kegyelmi életben, a tökéletességben, az életszentségben. Honnét ez a különbség? A kegyelmi állapotból? Nem, hiszen feltételeztük, hogy mindkettő az Isten barátságában él. Talán az egyik cselekedeteinek kiválósága magyarázza meg? Nem, mert azt is feltételeztük, hogy cselekedeteik teljesen egyformák. Vagy talán az egyik nagyobb gonddal vitte véghez ezeket a cselekedeteket? Az sem, mert bár ez jelentős szempont már, ezt a külső tökéletességet is egyformának vettük mindkettőnél. Honnan van tehát ez a különbség? Abból a belső tökéletességből, a szeretetnek azon erejéből és mértékéből, amelyből cselekvésük fakadt. Az egyik Isten felé fordulva, lángoló, erős szeretettel cselekszik: mindent azért tesz, hogy Istennek tessenek. Bensőleg, lélekben állandóan imádással borul le az Úr előtt. Tevékenységének gyökere egyedül csak Istenbe nyúlik. Ezért minden egyes cselekedetével egyre jobban közeledik Istenhez: gyorsan halad előre az isteni egyesülésben. — A másik ugyanazt a cselekedetet hajtja végre, de benne elaludt a hit. Lelke nem törődik Isten érdekeivel. Szeretete kevésbbé lángoló, mértéke csekély, közepes. Igaz, hogy cselekedete nem érdemtelen, de ez az érdem csekély és még jobban kevesbítheti a szórakozottság, az önszeretet, a hiúság és annyi más emberi tekintet, amik hanyagsága vagy könnyelműsége miatt belekeveredhetnek az ilyen lélek cselekedeteibe.

Ime, ez a titka annak a nagy különbségnek, mely Isten szemében bizonyos lelkek között van, akik pedig egymás mellett élnek és látszólag teljesen egyforma az életük.¹

Ezért olyan kiváló a szeretet erénye: a bennünk lakozó isteni életnek tulajdonképpen mértéke.

Iparkodjunk tehát utánózni az Úr Jézust minden cselekedetünkkel és szolgáljuk Atyja dicsőségét. Meghitt beszélgetéseinkben gyakran kérjük Krisztust, hogy minden cselekedetünk szeretetből fakadjon, mint az ő cselekedetei. Részesítsen bennünket abban a szeretetben, amelyet ő érzett Atyja iránt és amely által mindent tökéletesen tudott véghezvinni: «Mivel szeretem az Atyát.»² Isteni Megváltónk biztosan meghallgat minket.

IV.

De ha így áll a dolog, mondhatná valaki, nem elég-e akkor maga a szeretet? Nem felesleges-e a többi erény? Nem, súlyos tévedés volna azt hinni. Miért? Mert a szeretet olyan kincs, amely jobban ki van téve az elvesztés veszedelmének, mint a többi erény.

Tudjuk, hogy a hitet és a reményt csak olyan súlyos bűnök ölik ki bennünk, amelyek ezen erények tárgyával homlokegyenest ellenkeznek, így például az eretnokség vagy a kétségbeesés. — Ellenben a szeretetet, akárcsak gyökerét, a kegyelmet, minden halálos bűn kiirtja, akármilyen természetű legyen is az. Minden súlyos bűn halálos ellensége a szeretetnek. Valóban, a súlyos bűnnel a lélek teljesen elfordul Istentől, hogy a teremtmény felé forduljon. Ez pedig ellenkezik a természetfeletti szeretettel. Nagy értékű gyöngy és felbecsülhetetlen kincs a szeretet, de ki van téve annak a veszedelemnek, hogy akármiféle súlyos bűnnel elveszthetjük. Ezért minden áron meg kell védelmeznünk. Ez az *erkölcsi erények* szerepe.

¹ Azt mondtuk: «Isten szemében», mert az emberi szem nem tudja mindig észrevenni ezt a különbséget. Lehet, hogy az egyik *külsőre* «becsülete-sebb» és így kevésbé van kitéve az emberek gáncsoskodásának, míg a másikonál, aki valójában előbbrehaladt az Istennel való egyesülésben, a kegyelem *külső* megnyilvánulását talán elfojtják a vérmérsékletből származó, de az akarattól független hibák.

² Jn 14, 31.

Ezek az erények a szeretet őrei. Velük a lélek elkerüli azokat a szándékos bocsánatos és súlyos bűnöket, amelyek veszélyeztetik a szeretetet.

Röviden szólunk kell most az erkölcsi erényekről. Fejtegetéseink keretei és jellege nem engedik, hogy részletesen foglalkozunk velük, de reméljük, hogy így is eléggé sikerül kimutatni, mennyire szükségesek ezek az erények és milyen fontos szerepet töltenek be a természetfeletti életben.

Mint nevük is mutatja, az erkölcsi erények olyan erények, melyek erkölcsünket szabályozzák, vagyis azokat a cselekedeteinket, amelyeket szabadon kell végrehajtanunk, hogy magatartásunk megegyezzek az isteni törvénnyel (Isten és az Egyház parancsaival, állapotbeli kötelességeinkkel) és így elérjük végső célunkat. Mint látjuk, ezek az erények nem magára Istenre irányulnak, mint az isteni erények. — Az erkölcsi erények száma igen nagy: türelem, engedelmesség, alázatosság, lemondás, önmegtagadás, jámborság és a többi, de valamennyi visszavezethető arra a négy erényre, amelyeket sarkalatos erényeknek nevezünk. Ezek az okosság, erősség, igazságosság és mértékletesség. — E sarkalatos erények lehetnek egyrészt természetes (szerzett), másrészt természetfeletti (beléknköntött) erények, melyek megfelelnek egymásnak. Van szerzett mértékletesség és beléknköntött mértékletesség; van szerzett erősség és beléknköntött erősség, és így tovább. — Miben áll egymással való kölcsönös kapcsolatuk? Abban, hogy működési területük ugyanaz és hogy a szerzett erkölcsi erények közreműködése szükséges a beléknköntött erkölcsi erények teljes kibontakozásához. Mennyiben?

Az eredeti bűn óta természetünk megromlott. Vannak bennünk rossz hajlamok, melyek részben átöröklésből, részben a vérmérsékletből, részben pedig azokból a rossz szokásokból származnak, melyeket magunk sajátítottunk el: mindmennyi akadálya az isteni akarat tökéletes teljesítésének. Mi távolítja el ezeket az akadályokat? Talán a beléknköntött erkölcsi erények, amelyeket Isten a kegyelemmel együtt árasztott lelkünkbe? Nem, ezeknek nincs meg ez a kiváltságuk. Kétségtelenül csodálatos cselekvési erők, de lélektani törvény, hogy

bűnös szokások kiirtása és rossz hajlamok helyreigazítása csak ellenkező szokások meggyökereztetésével lehetséges. Ilyen jó szokások azonban csak ismételt cselekedetekkel szerezhetők. Ilyenekből származnak a szerzett erkölcsi erények. Ezeknek az a feladatuk, hogy kiirtsák rossz szokásainkat és megkönnyítsék számunkra a jócselekedetek gyakorlását. A szerzett erkölcsi erények ezzel a könnyebbséggel mintegy együttműködnek a belénköntött erkölcsi erényekkel. Ez utóbbiak a maguk hasznára fordítják ezt a közreműködést, mely, habár jelentéktelen is, mégis szükséges és viszonzásul az erényes cselekedeteket isteni méltóságra emelik és érdemszerzőkké teszik. Jól jegyezzük meg ezt az igazságot: egyetlen egy természetes erény, legyen bár mégoly tökéletes, sem képes magától természetfeletti méltóságra emelkedni. Ez csak a belénköntött erények kiváltsága, ezért magasabbrendűek és kiválóbbak.

Egy példa világosabbá teszi fejtegetéseinket. Az eredeti bűn óta hajlamunk van az érzéki örömekre. Valaki megteheti, hogy engedelmeskedik természetes eszének és iparkodik megtartóztatni magát az érzéki kicsapongásoktól s az érzéki örömmel való visszaéléstől. Ha gyakran megismétli a mértékletességnek ezen cselekedeteit, bizonyos könnyedséget, bizonyos szokást *szerez*, amely *erőt* (virtus) ad neki az ellenállásra. Ez a szerzett könnyedség tisztán a természetes rendbe tartozik. Ha nincs meg benne a megszentelő kegyelem, a mértékletességnek ezen cselekedetei nem lesznek érdemszerzők az örök életre. — Számítsuk azonban hozzájuk a kegyelmet a belénköntött erényekkel. Ha abban a lélekben a *szerzett* erkölcsi erény révén nem volt meg már bizonyos könnyedség a mértékletesség gyakorlásában, akkor a mértékletesség *belénköntött* erénye nehezen fejlődhetik ki, azon akadályok miatt, amelyek rossz hajlamainkból származnak és amelyeket nem szüntettek meg meg a velük ellenkező jó szokások. De ha bizonyos könnyedséget talál benne a jócselekedet gyakorlására, akkor ezt felhasználja, hogy még könnyebben gyakorolhassa ugyanazt. — Ezután a belénköntött erény egyre jobban előbbreviszi az embert, az erénynek egyre magasabb fokára emeli, úgyhogy megvetteti vele még a megengedett élvezeteket is, hogy minél jobban követhesse a keresztfeszített Jézust. A kegyelem pedig, amely

nélkül belénköntött erény sincs, azonfelül még természetfeletti értéket is ad az erkölcsös cselekedeteknek és érdemszerzőkké teszi őket. Ezt ezek a cselekedetek sohasem érték volna el maguktól.

Akiben találkozik a kétféle (szerzett és belénköntött) erény, abban szükségképpen kölcsönösség fejlődik ki közöttük: a természetes vagy szerzett erény eltávolítja az akadályokat és könnyedséget teremt a jócselekedet gyakorlására; — a természetfeletti vagy belénköntött erény pedig megragadja ezt a könnyedséget, hogy ő maga szabadabban kifejlődhessék, továbbá hogy e jó szokást értékesebbé tegye, erejét növelje, működési területét kiszélesítse és természetfelettivé s ezáltal az örök boldogságra méltóvá tegye.

V.

Ugyanígy kölcsönösen kicserélik egymásnak tett szolgálataikat a (szerzett és belénköntött) erkölcsi erények és a szeretet is. — Említettük, hogy a szeretet kincse minden súlyos bűn miatt ki van téve az elvesztés veszedelmének: az erkölcsi erények feladata megvédelmezni. Ezek a szeretet őrei. Ezekkel az erényekkel kerül el a lélek a halálos bűnöket, amelyek veszélyeztetik a szeretetet, és mindazokat a bocsánatos bűnöket, amelyek súlyos bűnre vezetnek.

Különösen igaz ez olyan lelkeknél, akik még nem nagyon haladtak előre a lelkiéletben és akiknek a szeretete még nem ért el arra a fokra, hogy erős és állhatatos lehetne. Ha egy ilyen lélek magához veszi az Úr Jézust a szentáldozásban, ez az áldozás buzgó. A lélek abban a pillanatban telve van szeretettel. De ha a nap folyamán érzéki kísértés zaklatja, a mértékletesség erkölcsi erényének kell ellenállásra ösztönöznie, különben beleegyezik a kísértésbe és szeretete megsemmisül. Hasonlóképpen ha harag kísérti meg, a türelem, a szelídség erkölcsi erényének kell segítségére sietnie és arra indítania, hogy valamilyen megaláztatást vállaljon magára, különben szabadjára engedi haragját, bosszúvágyát és kockára teszi a megszentelő kegyelmet s vele együtt a szeretetet is.

Nemcsak a halálos bűn veszélyezteteti azonban a szeretetet,

hanem, mint fentebb mondtuk,¹ veszedelemnek teszi ki minden olyan szokásos bocsánatos bűn is, amely ellen nem küzdünk, mert ezek a bűnök súlyos bukásokkal fenyegetik a lelket. — E szándékos vagy megszokott bocsánatos bűnök leküzdésére kell gyakorolnunk az erkölcsi erényeket. Segítségükkel ellenállhatunk a bűnös kívánság sokféle csábításainak. Akaratunk meggyengült az eredeti bűn óta. Nagyon ingadozó és könnyen hajlik a rossz felé. Hogy a jó felé forduljon, erősnek kell lennie. Ez az erő az erény, «szokás», amely állandóan a jó felé fordítja a lelket. A tapasztalat azt mutatja, hogy ha nem is mindig, de leggyakrabban szokásaink szerint cselekszünk: a szokásból, különösen ha nem küzdünk ellene, szüntelenül szikrák pattannak ki, mint az égő tűzhelyből. Az a lélek, akiben a kevélység bűne uralkodik, állandóan kevély és hiú cselekedeteket visz véghez, hacsak nem küzd e bűn ellen. Így van ez az erényekkel is. Ezek olyan szokások, amelyekből állandóan nekik megfelelő cselekedetek fakadnak. A (szerzett és belénköntött) erkölcsi erények tehát legfőképpen arra szolgálnak, hogy lelkünkől minden akadályt eltávolítsanak, ami gátolna bennünket Isten felé való törekvésünkben; segítenek felhasználni azokat az eszközöket, amelyek szükségesek erkölcsi életünk különféle kötelezettségeinek teljesítéséhez és így megőrzik bennünk a szeretetet. — Az erkölcsi erények ilyen szolgálattal tartoznak a szeretetnek.

Viszont a szeretet, különösen mikor erős és lángoló, mint említettük, megkoronázza a többi erényt, különös fényt ad nekik és új érdemmel ruházza fel őket.

A szeretet hatása azonban még tovább terjed: úgy irányíthatja egész tevékenységünket, hogy szükség esetén úgyszólván rávezetheti a lelket a szerzett erkölcsi erények megteremtésére is. A szeretet ösztönzésére a lélek lassanként olyan cselekedeteket hajt végre, amelyeknek ismétlése létrehozza a szerzett erkölcsi erényeket. Ezek *indítéka* akkor a szeretet. De a szeretet maga nem gyakorolhatja az összes erények minden cselekedetét. Ezért minden képességünknek megvan a maga szerepe és meghatározott tevékenysége.

¹ Lásd fentebb, 197. l.

Ilyen az isteni életben előrehaladott lélek élete. — Az ilyen lelkekben nagyon tökéletes a szeretet. Nemcsak ajkukon és szívükben él, hanem tettekben nyilvánul. Ha igazán szeretjük Istent, megtartjuk parancsait: «Ha engem szerettek, parancsaimat tartsátok meg.»¹

A szeretet *érzelme* hozzátartozik a szeretet tökéletességéhez. Amikor szeretünk valakit, akkor dicsérjük, magasztaljuk, örülünk kiválóságainak. Az a lélek, aki szereti Istent, gyönyörködik végtelen tökéletességeiben és állandóan ismétli a Zsoltáros szavait: «Ki oly nagy Isten, mint a mi Istenünk? . . . Uram, mi Urunk, mily csodálatos az egész világon a te neved!»² Lángoló buzgósággal énekli Isten dicsőségét. Dicsérete szívéből tör ajkaira: «Az énekel róla, aki szereti.»³ A szeretet iratta Assisi Szent Ferenc csodálatos himnusait és Szent Terézia izzó fohászait.

De elég-e mindez? Nem. A szeretet akkor tökéletes, ha *tettekben* nyilvánul. Az érzelmes szeretetnek tevékeny szeretetté kell válnia, mely Isten tetszését keresi és teljesen rábízza magát. Ez a szeretet igazi ismertetőjele.⁴ És amikor ez a szeretet olyan lángoló már, hogy erősen horgonyt vetett a lélekben, akkor rendelkezik minden más erény, minden jócselekedet felett. Egyeduralkodó. Erejével szüntelenül a jóra, Isten felé irányítja akaratomkat.⁵ Abban nyilvánul, hogy mindig hűségesen ragaszkodik Isten tetszéséhez és a Szentlélek sugalmazásaihoz. Az ilyen szeretettel eltelt lelkeknek mondhatta Szent Ágoston: «Szeress és tégy, amit akarsz.»⁶ Az ilyen lelkek ugyanis csak Isten tetszését keresik. Krisztus példájára elmondhatják: «Én mindig azt cselekszem, ami mennyei Atyám előtt kedves.» — Ebben áll a tökéletesség.

¹ Jn 14, 15. ² Zs. 76, 14. és 8, 2. ³ Szent Ágoston: Sermo 336. c. 1.

⁴ «Isten iránti szeretetünknek két fő megnyilvánulása van: az egyik az érzelmes, a másik a tevékeny szeretet. Az előbbivel szeretjük Istent és mindazt, amit ő szeret; az utóbbival szolgálunk Istennek és megtesszük mindazt, amit parancsol. Az egyikkel kedvünket leljük Istenben, a másikkal Isten kedvét leli bennünk.» Szalézi Szent Ferenc: *Traité de l'amour de Dieu*, 4. könyv, 1. fej. ⁵ V. ö. u. o., 11. könyv, 8. fej. ⁶ In Epistol. Joan. Tract. VII., c. 4.

VI.

Hogyan szerezhetjük meg ezt a tökéletes szeretetet? Hogyan növelhetjük lelkünkben, úgyhogy csak belőle éljünk? Mert ha ez a szeretet igaz, akkor magába zárja az összes érények csiráját, valamennyinek tevékenységét intézi, természetesen a szükséges pillanatban, miként a hadvezér a maga katonáit:¹ «A szeretet mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel».² Minden egyes lépés a szeretetben egy lépés az életszentség, az Istennel való egyesülés felé. Hogyan juthatunk el az életszentségnek ilyen tökéletességére? Hogyan őrizhetjük meg magunkban a szeretet erejét?

A szeretet különösen az Oltáriszentséggel, az egyesülés szentségével növekszik. Legközelebb részletesen tárgyalunk erről. Most azonban a szentségek hatásán kívül, saját közreműködésünk területén vizsgáljuk a kérdést.

A szeretet különösen jószándékunk megújításával marad éber, ezzel növekszik ereje. — Az Úr Jézus egyik szavát magyarázva jól mondják az egyházatyák, hogy a szándék a lélek szeme, mely egész életét Isten felé irányítja.³ Ha ez a szem tiszta és

¹ *Szalézi Szent Ferenc*: Filótea, 3. könyv, 1. feje. Chantal Szent Janka-Franciska a következőket írta a szent ezen szavairól: «Az isteni jószág tökéletes szeretetet adott ebbe a szent lélekbe. Ő maga mondja: A szeretet az összes érények kíséretével vonul be a lélekbe. Az bizonyos, hogy ő csodálatosan rendbeszede és elhelyezte őket a maga szívében. Mindegyiknek megvolt az őt megillető méltósága és tekintélye: egyik sem kezdett semmit a másik nélkül. Mert ő világosan látta, milyen működés felel meg mindegyiknek és milyen tökéletességi fokon állanak. És adódó alkalommal mindegyik meghozta a maga gyümölcsét, abban a mértékben, ahogyan a szeretet kívánta, szelíden és feltűnés nélkül.» Levele P. Jean de S. François-hoz. *Abrégé de l'esprit intérieur* ... de la Visitation, Rouen. Cabut, 1744. 95. l.

² I. Kor. 13. 7.

³ *Oculum hic accipere debemus ipsam intentionem, qua facimus, quidquid facimus: quae si munda fuerit et recta et illud aspiciens, quod aspiendum est, omnia bona opera nostra, quae secundum eam operamur, necesse est bona sint.* *Szent Agoston*: Liber II. in posterior. partem sermonis Domini in monte, c. 13. n. 45. — Quid enim per oculum exprimitur, nisi opus suum praeveniens cordis intentio? Quae priusquam se in actione exercean, hoc jam, quod appetit, contemplantur. Et quid appellatione corporis designatur, nisi unaquaeque actio, quae intentionem suam quasi intuentem sequitur? Lucerna itaque corporis est oculus, quia per bonae intentionis radium merita illustrantur actionis. *Szent Gergely*: Moralia, liber 28. c. 11. n. 30. V. ö. *Beda Venerabilis*: In Lucae Evang. Expositio, liber 4. c. 11. — Szent Tamás: I—II., q. 12. a. 1. ad 1. et 2.

semmiféle emberi, teremtet akadály el nem homályosítja, akkor a lélek egész tevékenysége Istenre irányul.

Szükséges-e, hogy mindig kifejezett legyen az a szándékunk, hogy mindent szeretetből, Isten dicsőségére akarunk cselekedni, vagyis hogy akaratát teljesítve az ő dicsőségét akarjuk szolgálni? Nem, ez nem szükséges és nem is lehetséges. — De a tapasztalat és a szentek tudománya megmutatta, milyen helyes és természetfeletti szempontból mennyire hasznos az a gyakorlat, ha gyakran megújítjuk jószándékunkat, hogy előbbre jussunk, haladjunk az Isten iránti szeretetben és az isteni életben.¹ Miért? Mert a szándék tisztasága ébren tartja lelkünkben Isten jelenlétének tudatát és arra indítja, hogy egyedül őt keresse mindenben. Megakadályozza, hogy kíváncsiság, könnyelműség, hiúság, önszeretet, kevélység, nagyravágyás lopódz-zék, szüremkedjék be cselekedeteinkbe és csökkentse érdemüket. Ha gyakran megújítjuk a tiszta szándékot, akkor ez Istenre bízza a lélek egész valóját és minden tevékenységét: szüntelenül újra meg újra felszítja és táplálja a lélekben az isteni szeretet tüzeit és így minden egyes jócselekedettel, amelyet Istenért tesz és Istennel hoz kapcsolatba, növeli a lélek életét. Szalézi Szent Ferenc azt mondja: «Ha nagyon előre akarunk haladni a jámborságban, mindennap ajánljuk fel Istennek minden cselekedetünket. Mert ha így naponként megújítjuk felajánlásunkat, cselekedeteinkre kiárasztjuk a szeretet erejét és hatalmát és szívünket újra meg újra az isteni dicsőség szolgálatába állítjuk, ami által egyre jobban megszentelődik. Ezenkívül napjában százszor és százszor egyesülünk az isteni szeretettel a röpmádságok, szív-szárnyalások és lelki magányunk (a lelki összeszedettség) segítségével, mert ezek a gondolatok Isten felé röpítik lelkünket és állandóan reá irányítják, úgyhogy cselekedeteinket is magukkal ragadják. És elképzelhető volna-e, kérdezem, hogy ne Istenben és Istenért vinné véghez minden jócselekedetét az olyan lélek, aki minden pillanatban az isteni jószág felé szárnyal és szüntele-

¹ Itt nem arról beszélünk, ami szorosan véve szükséges ahhoz, hogy valamely cselekedet érdemszerző legyen, hanem a tökéletesség fejlődéséről beszélünk. — «Szándékaink kihalnak, ha újra fel nem támasztjuk őket», — mondja valahol *Bossuet*. Gyakorlatilag a szándék egy kereszttvetéssel, egy röpmádsággal, egy Isten felé irányuló szívszárnyalással is megújítható.

nül a szeretet szavaival fohászkodik, hogy szívét állandóan a mennyei Atya keblén nyugtassa?»¹

Gondunk legyen tehát arra, hogy állandóan csak Isten dicsőségére, az ő tetszésére, az ő kedvére cselekedjünk, hogy Krisztus imádsága szerint «megszenteltesék a mennyei Atya neve, jöjjön el országa a szívekben és teljesüljön az ő akarata». Az olyan lelket, aki így Isten felé fordult, teljesen elárasztja a szeretet, mert minden lépéssel mélyebbre hatol az isteni szeretetben, melyben mindig megújítja cselekedeteit. Akkor a szeretet lesz a lélek nehézkedési ereje, amely egyre növekvő hatalommal készíteti, hogy nagylelkűen és hűségesen szolgáljon Istennek: «Az én nehézkedési erőm a szeretet.»² Ez magyarázza meg a léleknek azt a készségét, mellyel Isten szolgálatára adja magát és keresi dicsősége érdekeit. Ez az igazi jámborság, *devotio*. Mit jelent ez a szó? A latin *devovere* kifejezés megmagyarázza: azt jelenti, hogy Isten szolgálatára ajánljuk, szenteljük magunkat és szívesen látjuk el ezt a szolgálatot. A jámborság nemcsak azt jelenti, hogy Krisztusnak vagyunk szentelve a keresztségtől, hanem azt is, hogy készséggel és szívesen ajánljuk fel szolgálatára és Atyja dicsőségére minden erőnket, minden cselekedetünket.³ Az Egyház is gyakran kéri ezt számunkra: «Mindenható örök Isten, tedd, hogy irántad mindig hódoló akarattal viselkedjünk és felségednek mindig őszinte szívvel szolgáljunk.»⁴ Másutt pedig azt kéri: úgy hódoljunk Istennek, hogy «jótettekkel áldozunk nevének».⁵

Ha tevékenységünknek nincs más forrása, mint a kegyelem, ha nincs más célja, mint Isten akaratának teljesítése, aki gyermekeivé fogadott bennünket, nincs más végső rúgója, mint az Isten iránti szeretet és dicsőségének érdeke, — Szent Pál szerint akkor «élünk méltón az Istenhez, akkor leszünk mindenben tetszésére, akkor hozunk gyümölcsöt minden jócselekedetben és gyarapodunk az Isten megismerése által».⁶

¹ *Traité de l'amour de Dieu*, 12. könyv, 9. fej. ² *Szent Ágoston Vallomásai*, 13. könyv, 9. fej. ³ *Devotio est quidam voluntatis actus ad hoc, quod homo prompte se tradat ad divinum obsequium.* «A jámborság olyan akarati elhatározás, mellyel az ember készségesen átadja magát az isteni szolgálatra.» *Szent Tamás*: II—II., q. 82. a. 3. ⁴ A húsvét utáni 6. vasárnap könyörgése, ⁵ A pünkösd utáni 21. vasárnap könyörgése. ⁶ Kol. 1, 10.

Ez legyen eszményünk! Akkor megvalósítjuk Jézus parancsát, amely a legnagyobb valamennyi között és amely legjobban összefoglalja a természetfeletti életet: «Szeressed a te Uradat Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből, és teljes elmédből és teljes erődből.»¹

VII.

Szent Pál fentebb kimondotta, hogyan teljesíthetjük ezt a parancsot: «Mindenben legyetek Isten tetszésére.» Ugyanezt a kifejezést használja akkor is, amikor isteni életünk fejlődéséről beszél: «*Mindenben* növekedjünk.» Ez a szó nem egyszer kerül az Apostol tollára és valóban, mélyértelmű kifejezés. Mit akar mondani ezzel Szent Pál: «Mindenben növekedjünk»? — Azt, hogyha cselekedeteink igazak abban az értelemben, mint fentebb mondtunk, akkor egyetlen egyet se zárjunk ki a kegyelem, a szeretet, az érdem birodalmából. Azt jelenti, hogy egyetlen egy sincs közöttük, amely ne növelhetné bennünk az Isten életét. Szent Pál maga részletezte ezt a «mindenben» kifejezést a korinthusi híveknek írt első levelében: «Akár esztek, akár isztok, akár bármi mást tesztek, mindent Isten dicsőségére cselekedjetek.»² Majd a kolosszeieknek így ír: «Bármit cselekesztek, szóval vagy tettel, mindent tegyetek az Úr Jézus Krisztus nevében, és adjatok hálát az Istennek, az Atyának őáltala.»³

Látjuk tehát, hogy nemcsak azokról a cselekedetokről van szó, amelyek természetük szerint közvetlenül Istenre vonatkoznak, mint például a jámborság «gyakorlatai», a szentmisehallgatás, a szentáldozás, az irgalmasság testi és lelki cselekedetei, hanem a legközönségesebb, legjelentéktelenebb cselekedetokről is, mindennapi életünk leghétköznapiabb eseményeiről, milyenek a táplálkozás, ügyes-bajos dolgaink intézése, a társadalomban a különböző, szükséges vagy hasznos emberi és polgári kötelességeink teljesítése, a pihenés és felüdülés. Egy szóval a kegyelem és a szeretet mindazon cselekedeteinket, melyek naponként megismétlődnek és amelyekből a szó betűszerinti értelmében, a maguk egyhangú és megszokott egymásutánjával egész életünk szövődik, valamennyit átalakíthatja,

¹ Mk 12, 30.

² I. Kor. 10, 31.

³ Kol. 3, 17.

hogy Isten előtt kedvesekké legyenek és bőséges érdemet szerezzenek. Olyanok ezek a cselekedetek, mint a tömjén szem: tulajdonképpen kevés por ez, de ha tűzre vetjük, kellemes illatot áraszt. Amikor a kegyelem és a szeretet teljesen hatalmába keríti egész életünket, akkor egész létünk mintegy örökös himnus a mennyei Atya dicsőségére. A Krisztussal való egyesülés által olyan az életünk, mint valami tömjénfüstölő, melyből szüntelenül árad feléje a kellemes illat az ő gyönyörűségére: «Mi Krisztus jó illata vagyunk az Istenért.»¹ Minden erényes cselekedet mérhetetlen örömet szerez az Isten szívének, mert mindegyik a kegyelem virága és gyümölcse és mivel ezt a kegyelmet Jézus szerezte meg nekünk érdemeivel, «hogy magasztaltassék kegyelmének dicsősége».²

Tehát egyetlen jócselekedet sem kivétel: egyetlen iparkodásunk, egyetlen munkánk, egyetlen tettünk, egyetlen lemondásunk, egyetlen szenvedésünk, egyetlen fájdalmunk, egyetlen könnyünk sem vonhatja ki magát a kegyelem és a szeretet üdvös hatása alól, ha mi is akarjuk. — Ó, milyen egyszerű és mégis milyen fenséges a keresztyény élet! Fenséges, mert magának az Istennek az élete. Istenből fakad, Krisztus kegyelmével jut el hozzánk és Istenben végződik. «Keresztyény, ismerd meg méltóságodat!»³ — Egyszerű, mert ez az isteni élet az emberi életbe oltódik, bármennyire alacsony, jelentéktelen, gyenge, szegényes, közönséges legyen is önmagában ez az emberi élet. Ahhoz, hogy Isten fiai és Fiának társörökösei legyünk, nem kívánja tőlünk, hogy sok hősi tettet vigyünk véghez. Nem kívánja, hogy «tengereket hágjunk át vagy égbe kapaszkodjunk érte».⁴ Nem; az Isten országa bennünk van,

¹ II. Kor. 2, 15. ² Ef. 1, 6. — «A szeretetnek mindennapi apró tanúsításai, a fő- vagy fogfájás, hitvesednek rossz kedve, egy kis megszólás, valami csekély kár; a korai lefekvés vagy felkelés, melyet az imádság vagy a szentáldozás kíván meg; az a csekély kellemetlenség, melyet némely nyilvános jócselekedet okoz nekünk, egyszóval mindezen apró ügy és báj, melyet az Isten szeretete éltet, nagyon tetszenek a felséges Istennek, ki egyetlen pohár vízért is az örök boldogságot ígerte nekünk... Ritkán nyílik olyan alkalom, mely nagy és súlyos szolgálatra hív föl bennünket Isten iránt; ellenben kisebb szolgálatokra sokszor kínálkozik alkalom... Tégy mindent Isten nevében s akkor bizonyára jól fogsz végezni mindent.» *Szalézi Szent Ferenc*: Filótea, 3. rész, 35. fejt. (Platz ford.)
³ *Nagy Szent Leó*: Sermo I. de nativitate Domini. ⁴ Deuter. 30, 12—13.

bennünk épül ki, szépül és tökéletesedik: «Az Isten országa bennetek vanon.»¹ A természetfeletti élet belső élet, melynek forrása Krisztussal rejtve van Istenben és a lélekben: «Életetek el van rejtve Krisztussal az Istenben.»²

Nem kell tehát kicserélnünk természetünket, hanem jóvá kell benne tennünk, ami hibás. Nincs szükségünk hosszú szónoklatokra: egyetlen, szívből fakadó tekintetben is benne lehet a szeretet egész ereje. Elég, ha megmaradunk a megszentelő kegyelem állapotában, ha mindent Istenért és az ő dicsőségére cselekszünk tiszta szándékkal és azután emberi módon élünk azon a helyen, amelyet a Gondviselés jelölt ki számunkra, teljesítve Isten akaratát, meg a jelen pillanat kötelességét. És mindezt tegyük egyszerűen, békében, minden izgalom, minden láz nélkül, azzal a bensőséges, mély bizalommal, mely a lélek szabadságából és belső örömeiből fakad, mint a gyermek, aki érzi, hogy atyja szereti és a maga gyengeségéhez mérten neki ezt a szeretetet viszonzni akarja.

A világ szemében az ilyen élet, amelyet a kegyelem ihlet és eltölt a szeretet, nem mindig feltűnő. Igaz, az Úr Jézus mondotta, hogy minden fa gyümölcséről ismerhető meg.³ A Szentlélek, aki a lélekben lakik, megtermi a szeretet és jószág gyümölcsét, amelyek kívülről is elárulják működésének az erejét, de a cselekvés forrása teljesen belülről fakad, tulajdonképpen fénye teljesen befelé ragyog: «Belül csupa szépség a király leánya.»⁴ Természetfeletti ragyogását gyakran elfátyolozzák a mindennapi élet durva külsőségei.

Milyen gondtalanok vagyunk, hogy olyan gyakran elmulasztjuk hasznunkra fordítani azokat a javakat, amelyek így mindennap rendelkezésünkre állanak és a «bohóság igézetéhez»⁵ vonzódunk! Minek neveznők azokat a szegényeket, akik előtt egy bőkezű fejedelem kinyitná kincstárát és ők a helyett, hogy tele marokkal nyúlának bele, hogy meggazdagodjanak, közömbösen mennének el e kincsek mellett? Azt mondanánk, hogy esztelenek. Ne legyünk mi is ilyen esztelen koldusok. Mondottuk: magunktól semmit sem tehetünk. Krisztus Urunk azt

¹ Lk 17, 21.² Kol. 3, 3.³ Mt 12, 33.⁴ Zs. 44, 14.⁵ Bölcs. 4, 12.

akarja, hogy soha el ne felejtjük: «Nálam nélkül semmit sem tehettek.»¹ De ha kegyelme a miénk, a szeretettel együtt ennek kell lennie igazán isteni életünk forrásának.

Krisztus kegyelmével mindent úgy kell tennünk, hogy Atyjának tessék: «Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad.»² Arra használjuk minden cselekedetünket, a legkisebbeket épúgy, mint a legnagyobbakat, a legalacsonyabbakat épúgy, mint a legragyogóbbakat, hogy nagy léptekkel haladjunk előre az isteni életben, az erős szeretet segítségével, amelyből cselekedeteink fakadnak.

Akkor szeretettel néz ránk az Isten, mert megtalálja bennünk Fia képmását, amely egyre jobban tökéletesedik. A kegyelem, a szeretet és a többi erény növekedésével Krisztus arcvonásai egyre hívebben kirajzolódnak bennünk, Isten dicsőségére és lelkünk örömére.

VIII.

Valóban, azért kell így egészen a szeretetből élnünk, hogy hasonlók legyünk Krisztus Jézushoz: «Mindenben növekedjünk őhozzá, Krisztushoz, aki a fej.» A természetfeletti élet egész fejlődésének az a célja, hogy valamennyien «eljussunk Krisztus nagykorúságának teljességére».

Mikor fentebb az Egyházzal beszéltünk, említettük, hogy Krisztus a maga személyes és fizikai valóságában tökéletes. De ő Egyházával együtt egy misztikus testet alkot, amely még nem érte el teljes tökéletességét. Ez a tökéletesség lassan valósul meg a lelkekben, a századok folyamán, mert «a kegyelmet mindegyikünk Krisztus ajándékozásának mértéke szerint kapja».³ Egy testnek ugyanis több tagja van és nem ugyanaz mindegyik tagnak a feladata, sem előkelősége. Ez a misztikus test egy Krisztussal; ő a feje. A kegyelemmel leszünk ennek a testnek tagjai. De tökéletes tagokká kell lennünk, hogy méltók legyünk az isteni főhöz. Ez természetfeletti előrehaladásunk célja.

¹ Jn 15, 5.

² Fil. 4, 13.

³ Ef. 4, 7.

És mivel Krisztus a fej, ő a legfőbb forrása ennek az előrehaladásnak. El ne felejtjük soha: mikor Krisztus magára vette természetünket, megszentelte minden cselekedetünket, minden érzelmünket. Emberi élete hasonlított a miénkhöz és isteni Szíve az összes erények tűzhelye volt. Krisztus az emberi tevékenység minden megnyilvánulási módját gyakorolta. Nem kell azt képzelnünk, hogy állandóan elragadtatásban élt. Ellenkezőleg, Atyja tökéletességeinek boldogító látása volt tetteinek rúgója. Atyját akarta dicsőíteni, mikor személyében megszentelte a tevékenység minden megnyilvánulását, melyeket mi is gyakorlunk. Imádkozunk: ő éjszakákat töltött el imádságban. Dolgozunk: ő harminc éves koráig fáradt a munkában. Eszünk: ő is asztalhoz ült tanítványaival. Nehézségekkel, ellentmondásokkal találkozunk az emberek részéről: ő is ismerte ezeket. Békén hagyták-e valaha a farizeusok? Szenvedünk: ő is könnyezett, ő is szenvedett értünk, előttünk, testbenléleekben, ahogyan még soha senki sem szenvedett. Örülünk: az ő szent lelkének kimondhatatlan örömei voltak. Pihenünk: az ő szempilláit is lezárta az álom. Egyszóval ő is megtette mindazt, amit mi.

És mindezt miért? Nemcsak azért, hogy nekünk példát adjon, mert ő a mi fejünk, hanem inkább azért, hogy összes cselekedeteivel kiérdemelje, hogy mi is megszentelhessük minden cselekedetünket, hogy megadhassa nekünk azt a kegyelmet, mely cselekedeteinket kedvesekké teszi Atyja előtt. Ez a kegyelem egyesít minket vele, ez tesz bennünket testének élő tagjaivá. Nekünk nincs más dolgunk, mint engednünk, hogy ez a kegyelem átjárja nemcsak egész lényünket, hanem minden tevékenységünket, hogy növekedjünk őbenne és elérjünk tagjainak tökéletességére.

Krisztus összes érdemeivel bennünk lakik, hogy élökké tegye összes cselekedeteinket. Amikor tehát gyakran megújított, egyenes és tiszta szándékkal összes napi cselekedeteinket egyesítjük ugyanazokkal az emberi cselekedetekkel, melyeket Krisztus vitt véghez itt a földön, a kegyelem isteni ereje folytonosan áramlik belénk. Ha a szeretetben vele egyesülve teszünk mindent, bizonyos, hogy nagyon gyorsan haladunk előre. Hallgassuk meg az Úr Jézusnak ezt a fenséges kijelen-

tését: «Az Atya nem hagyott engem magamra, mert én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.»¹ Valamennyiünknek így kell tennünk:

— Ó mennyei Atyám, csak azért teszem ezt, hogy egyedül neked tesse, a te és a te Fiad dicsőségére! — Krisztus Jézus, veled egyesülve akarom ezt megtenni. Szenteld meg végtelen érdemeiddel!

Annak a szeretetnek, mely Krisztus Szívét eltöltötte Atyja iránt, kell tagjainak a cselekedeteit is ösztönöznie, hogy olyanok legyenek, mint az ő cselekedetei voltak. Krisztusnak minden tetteben Atyja dicsősége volt első és utolsó gondolata. Ez legyen a miénk is azáltal, hogy folytonosan egyesülünk Krisztus kegyelmével és szeretetével. Ezért kéri az Egyház Istentől, hogy «irányítsa cselekedeteinket tetszése szerint, hogy szeretett Fia nevében bővelkedhessünk a jócselekedetekben».² «Éljetek szeretetben, amikép Krisztus is szeretett minket», — mondja Szent Pál.³ Akkor egyesülünk teljesen fejünkkel. «Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban is megvolt.»⁴ Így «haladunk erényről erényre».⁵ Ezzel törekszünk szakadatlan fejlődéssel példaképünk tökéletességére, mert Krisztus bennünk marad Atyjával együtt, aki «szeret minket»,⁶ és a Szentlélekkel, aki sugallataival vezet bennünket. Ez a folytonos, a mennyország számára termékeny előrehaladásnak a forrása. Így váltjuk valóra Szent Pál szavait: «Hogy *tökéletesek legyetek és mindaz eltöltsön titeket, ami az Istennek akarata.*»⁷

IX.

Amíg itt a földön élünk, mindig növekedhetünk a kegyelemben. — Az isteni élet folyama kis forrásból fakadt bennünk megkeresztelkedésünk napján, de szüntelenül növekedhetik lelkünk örömére. Lelkünket öntözi és termékenyíti mindaddig,

¹ Jn 8, 29. ² Omnipotens sempiterna Deus, dirige actus nostros in beneplacito tuo, ut in nomine dilecti Filii tui mereamur bonis operibus abundare. (A karácsony nyolcadába eső vasárnap könyörgése.) ³ Ef. 5, 2.

⁴ Fil. 2, 5.

⁵ Zs. 83, 8.

⁶ Jn 14, 23.

⁷ Kol. 4, 12.

míg bele nem szakad az isteni óceánba: «A folyó árja megörvendezteti az Isten városát.»¹

Senki se mondja, hogy ez béres-gondolkozásra vall. Igaz, érdekünk, hogy az isteni élet kiteljesüljön bennünk, mert minél előbbrehaladunk a kegyelemben és a szeretetben, annál inkább nagyobbodnak érdemeink és annál nagyobb, bővebb lesz eljövendő dicsőségünk és örök boldogságunk is. — De bőkezűségében maga Isten akarta ezt így: nemcsak a mi örökkétartó örömről van itt szó, hanem Isten akarataról és dicsőségéről is, hogy ennek az akaratnak teljesítésével szolgáljuk mennyei Atyánk dicsőségét.²

Csodálatos példaképünk ebben Szent Pál. Elért pályafutása végére. Kevés van már csak hátra életéből, mert Rómában halálát várja a börtönben. Fáradhatatlan kitartással hirdette Krisztust és iparkodott kivésni önmagában isteni arcvonásait annak a Krisztusnak, akit annyira szeretett. És íme, mikor már annyi munkát vállalt Jézusért, annyit harcolt dicsőségéért és annyi szorongattatást viselt el olyan lángoló szeretettel, amelyet semmi sem kisebbitett, ezt írja kedves filippibeli híveinek: «Nem mintha már kezemben tartanám (a célt), vagy már tökéletes lennék, de törekszem rá, hogy magamhoz ragadjam, mert Krisztus is magához ragadott engem. Nem képzem magamról, hogy már magamhoz ragadtam, de azt az egyet igen, hogy elfelejtem, ami mögöttem van, és nekifeszülök annak, ami előtttem van, s így törtetek a célra, annak a hivatásnak pályabérére, amelyet az Isten onnan felülről adott Krisztus Jézusban.»³ — Miért törtet a célra Szent Pál nagy lelkének minden erejével? Kétségtelenül azért, hogy elnyerje a «pályabért», de azt a pályabért, «melyet az Isten onnan felülről adott Krisztus Jézusban». Említettük a fejezet elején: «Azáltal dicsőítetik meg az örök Atya, ha sok gyümölcsöt hozunk.» Maga Krisztus Urunk biztosított erről bennünket. Ezért árad szét bennünk az isteni élet, Isten ezért adta

¹ Zs. 45, 5.

² «Annak a léleknek, aki szereti Istent, őszintén kell akarnia, hogy minden tökéletesség egyesüljön benne, amiben Istennek kedve telik és abban a mértékben legyenek meg benne, amely Isten akarata szerint való.» Pazzi Szent Mária Magdolna. (Életrajza Ceparitól, II. köt. 19. l.)

³ Fil. 3, 12—14.

nekünk Fiát, a Fiú ezért adta nekünk az Egyházat, Szentlelkét és összes érdemeit.

Ezért buzdította annyira Szent Pál kora keresztényeit, hogy haladjanak előbbre a keresztény életben: «Amikép tehát megkaptátok az Úr Jézus Krisztust, — írja nekik, — akkép éljete is benne, gyökerezetek meg őbenne és épüljete föléje, erősödjete meg a hitben, ahogyan tanultátok is és legyen bőséges a hálaadástok őbenne.»¹ Ugyancsak fogságából írta a filippibelieknek: «Azért imádkozom, hogy szeretetetek mindjobban gazdagodjék, . . . hogy tiszták és kifogástalanok legyetek Krisztus napjára, telve az igazságnak Jézus Krisztus által szerzett gyümölcseivel, az Isten dicsőségére és dicséretére.»² Majd másutt még sürgetőbbben: «Szívetek erős legyen, feddhetetlen és szent az Istenünk és Atyánk előtt, amikor Urunk, Jézus Krisztus eljő minden szentjeivel . . . Testvérek, kérünk és intünk titeket az Úr Jézusban, amint tőlünk tanultátok, miképpen kell élnetek és az Isten kedvében járnotok, úgy is éljete, hogy előrehaladástok mind nagyobb legyen. Hiszen ismeritek a parancsokat, melyeket nektek adtam az Úr Jézus által. Az Isten akarata tudniillik ez: a ti megszentelődésetek.»³

Iparkodjunk tehát teljesíteni mennyei Atyánk akaratát. Az Úr Jézus kívánja: olyan legyen tetteink ragyogása, hogy akik látják jócselekedeteinket, dicsőítsék Atyját.⁴ — Ne féljünk a kísértéstől: Isten hasznunkra fordítja, ha ellenállunk: «A kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja»,⁵ mert győzelemre ad alkalmat és így megerősít bennünket az Isten iránti szeretetben. — A megpróbáltatásoktól se féljünk. Lehet, hogy nagy nehézségekkel kell megküzdenünk, súlyos ellentmondásokkal találkozunk, mélységes szenvedéseket kell elviselnünk, de abban a pillanatban, amikor szeretettel vállalkozunk Isten szolgálatára, mindezek a nehézségek, ellentmondások, szenvedések csak szeretetünket táplálják. Ha szeretjük Istent, lehet, hogy érezzük a kereszt súlyát; maga Isten érezteti velünk, annál

¹ Kol. 2, 6—7. ² Fil. 1, 9—11. ³ I. Tessz. 3, 13.; 4, 1—3.

⁴ «Úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jó tetteiteket és dicsőítsék Atyátokat, ki mennyekben vagyon.» Mt 5, 16. ⁵ I. Kor. 10, 13.

inkább, minél jobban előrehaladtunk, mert a kereszttel hasonlítunk igazán Krisztushoz. De akkor szeretjük, ha nem is a keresztet, legalább Jézus kezét, aki vállunkra rakta. Ezzel a kézzel kent fel bennünket a kegyelemmel is, hogy elviselhessük terhünket. A szeretet hatalmas fegyver a kísértések ellen és legyőzhetetlen erő a nehézségekkel szemben. — Ne csüggedjünk el nyomorúságunk, siralmas gyarlóságaink miatt sem: nem akadályozzák a kegyelem kiteljesedését, mert Isten «ismeri alkotásunkat, tudja, hogy porból valók vagyunk».¹ Mindez csak emberi természetünk adója és az alázatosságnak termékeny gyökere. Legyünk türelemmel önmagunk iránt a tökéletességnek soha meg nem szűnő keresésében. A keresztény életben nincs semmi idegesség vagy nyugtalanság: bennünk való kifejlődése teljesen összeegyeztethető nyomorúságunkkal, szolgáltságunkkal, gyarlóságainkkal, mert «az erő az erőtlenségben lesz teljessé, . . . hogy Krisztus ereje lakozzék bennünk».²

Valóban, Isten a mi megszentelődésünk és üdvösségünk legelső és legfőbb szerzője.³ Soha ne felejtjük el: «Távol legyen, hogy a keresztény önmagában bízzék vagy dicsekedjék és nem az Úrban; mert Istennek oly nagy a jósága az emberek iránt, hogy érdemként akarja jutalmazni azt, ami az ő ajándéka.»⁴ «Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok», — mondja Szent Pál. Majd hozzáteszi: «És az ő kegyelme nem volt bennem eredménytelen, sőt valamennyiüknél többet munkálkodtam, nem ugyan én, hanem Isten kegyelme énvelem.»⁵ Hogy Isten növekedést adjon, neki kellett előbb ültetnie és öntöznie.⁶

¹ Zs. 102, 14.

² II. Kor. 12, 9.

³ «A békesség Istene . . .

tegyen tökéletessé titeket minden jóban, hogy megcselekedjétek az ő akarátát, azt munkálván bennetek, ami előtte kedves, Jézus Krisztus által, kié a dicsőség örökkön-örökké.» Zsid. 13, 21.

⁴ Absit, ut christianus homo in seipso vel confidat vel gloriatur et non in Domino; cujus tanta est erga homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quae sunt ipsius dona. Sess. VI., cap. 16. Szépen fejezi ki ezt a gondolatot a nagyszombati szertartások egyik könyörgése is (a 12. jövendölés után): Omnipotens sempiterna Deus, spes unica mundi, . . . auge populi tui vota placatus, quia in nullo fidelium, nisi ex tua inspiratione proveniunt quorumlibet incrementa virtutum: «Mindenható örök Isten, a világ egyetlen reménysége, . . . ébreszd fel kegyesen népedben a jó után való vágyat, mivel híveid közül senki sem haladhat semmiféle erényben, hacsak szent ihletésed nem ösztönzi.»

⁵ I. Kor. 15, 10.

⁶ U. o. 3, 6.

Törekedjünk tehát teljes erőnkkel az erények, különösen az isteni erények érdemszerző gyakorlásával és azzal az alapvető készséggel, hogy mindent mennyei Atyánk dicsőségére cselekszünk, törekedjünk arra, hogy a lehető legnagyobb szabadsággal engedjük működni Istent és a Szentlelket a lelkünkben: ezáltal «növekedünk hozzá Krisztushoz, aki a mi fejünk». Erre törekedjünk, mert Krisztus Jézus erre hívott bennünket: «Mert Krisztus is magához ragadott engem.»¹ Megállni a megszentelődés útján annyit jelent, mint visszatesni. — Másrészt mindaddig előrehaladhatunk, míg itt a földön élünk, mint maga az Úr Jézus mondta: «Nekem annak műveit kell cselekednem, ki engem küldött, míg nappal vagy; eljön az éjszaka, mikor senki sem munkálkodhatik.»² Valóban, csak a halál vet véget «a szív e szárnyalásainak a Könnyek völgyén át».³

Bárcsak elérhetnénk akkor «Krisztus nagykorúságára», arra a teljes életre és tökéletes boldogságra, amelyet Isten mindannyiunknak meg akart adni, mikor szeretett Fiában eleve kiválasztott minket: «Mikor mindnyájan eljutunk... a férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége!»⁴

*Jegyzet.*⁵ Azt hisszük, hasznos lesz e fejezet végén röviden áttekinteni az egész természetfeletti üdvösségrendet. Ez az összefoglalás nagy vonásokban szemünk elé tárja azokat a különböző elemeket, amelyekből az Isten gyermekének élete összetevődik. E végből leghelyesebb, ha néhány pillanatra szemünk elé állítjuk magának az Úr Jézusnak a személyét, hiszen ő a példaképünk.

Az emberi természettel való személyes egyesülés (unio hypostatica) kegyelme folytán Krisztus Jézus természete szerint az Isten tulajdon Fia (49—50.; 123. l.). Mi a fogadott fiúság kegyelme által leszünk Isten gyermekei (26—27. l.). — Krisztusban a megszentelő kegyelem a maga teljességében van meg (123—124. l.), mi ebből a teljességből kapunk részt kisebb vagy nagyobb mértékben, «Krisztus ajándékozásának mértéke szerint» (31—33. l.). — A megszentelő kegyelem magával hozza a belétköztött isteni és erkölcsi erények egész kíséretét. Az Úr Jézusban tulajdonképpen nem volt meg a hit, a remény is csak bizonyos szempontból, a szeretet azonban a legnagyobb fokban élt benne (50—53. l.); bennünk kisebb vagy nagyobb mértékben mindaddig megmarad a hit, remény és szeretet, míg e földön élünk. — Krisztus Jézusban megvoltak a belétköztött sarkalatos erények és mindazok az erkölcsi erények, melyek

¹ Fil. 3, 12.² Jn 9, 4—5.³ Zs. 83, 6—7.⁴ Ef. 4, 13.⁵ A zárójelben álló számok a könyv azon lapjaira utalnak, amelyeken részletesebben ki vannak fejtve e jegyzetben szereplő különböző pontok.

istenségével összeférhetők voltak (46. és köv. l.); de benne szabadon, akadálytalanul és könnyen érvényesülhettek, mert Krisztus Urunknak emberi természete tökéletes volt, ment volt a bűntől és a bűn következményeitől, úgyhogy ezek az erények nem találkoztak akadályokkal működésük közben. Bennünk az eredeti bűn következményei akadályozzák a belénköntött erkölcsi erények kibontakozását és rászorulnak a szerzett erkölcsi erények közreműködésére (259. és köv. l.). — Végül a Szentlélek elárasztotta Jézus lelkét ajándékaival is (124. és köv. l.). Ezekben minket is részesít, úgyhogy — bár korlátozott mértékben, — mégis csodálatos gyümölcsöket teremnek (130. és köv. l.).

Tegyük még hozzá, hogy az isteni erények és a Szentlélek ajándékai olyan külön területre vezetnek, ahol nem szükséges már az erkölcsi erények közvetlen segítsége (132—133. l. és 253. l.), — míg a belénköntött erkölcsi erények teljes kibontakozásukhoz rászorulnak a megfelelő természetes erkölcsi erények közreműködésére. Ezt a közreműködést felhasználják és felmagasztalják. Egyedül a szeretet kiváltsága, hogy természetfeletti életet ad a többi erénynek is: innét származik elsőse.

Néhány vonással így állítható össze az a csodálatos természetfeletti üdvösségrend, melyet Isten végtelen jósága és bölcsesége gondolt ki, hogy szentekké lehessünk.

VII. A szentmiseáldozat.

Vázlat. — Az Oltáriszentség az élet forrása. — I. Az Oltáriszentség mint áldozat; Krisztus papságának egyetemessége. — II. Mi az áldozat? Az Ószövetség áldozatai csak előképek voltak; a Kálvária áldozata az egyedül igaz áldozat. Ez az áldozat végtelen értékű. — III. Újra megvalósul és megújul a szentmiseáldozatban. — IV. Az oltáron bemutatott áldozat kimeríthetetlen gyümölcsei: a tökéletes imádás hódolata, a legteljesebb engesztelőáldozat, az Istenhez egyedül méltó hálaadás és hathatós közbenjáró áldozat. — V. Bensőségesen úgy vehetünk részt a szentmisén, ha azonosítjuk magunkat Krisztussal, a főpappal és áldozattal.

Az előző fejezetekben megkíséreltük kimutatni, hogyan akar Isten részesíteni bennünket életében és hogy Krisztus kegyelme, mely Isten gyermekeivé avat bennünket, az isteni élet forrása lelkünkben. Ezt a kegyelmet a keresztségben kaptuk: ez a természetfeletti élet hajnala, az isteni folyam forrása. Ezen élet kibontakozása, e folyó kiszélesedése elé akadályok tornyosulnak. Említettük, hogyan kell őket eltávolítani. Végül az utolsó két fejezetben kifejtettük, melyek azok a legfőbb törvények, amelyek biztosítják lelkünkben ennek az életnek állandó fennmaradását és megszabják fejlődését: maradjunk mindig egyek Krisztussal a megszentelő kegyelem révén, mindent Atyja dicsőségére tegyünk, tiszta szándékkal és az erős szeretet lendületével. Ez a törvény kiterjed minden tevékenységünkre, vonatkozik minden cselekedetünkre, bármilyen természetűek legyenek is azok.

Ha valamely lélek megértette, milyen magasztos ez az élet, amikor felfogta, hogy forrása a Krisztussal való egyesülés a hitben és a szeretetben, akkor vágyódik ennek az egyesülésnek a tökéletességére, törekszik ennek az életnek a teljességére, melynek Isten örök gondolata szerint élnie kell benne. De nem álom-e ez az egyesülés? — kérdezi a lélek. Nem, nem álom. Bármilyen fenséges is, valóság lehet, annak kell lennie. «Emberknél ez lehetetlen, de Istennél minden lehetséges.»¹

¹ Mt 19, 26.

Valóban úgy van, hogy az emberi természet minden erőfeszítése maga egyedül, Krisztus nélkül, egy lépést sem tehet előre ezen egyesülés megvalósítása felé, annak az életnek a létrehozására és kifejlesztésére, amely ebből az egyesülésből fakad. Egyedül Isten adja csiráját és növekedését. Mi gondozzuk, mi öntözzük a palántát; ez elengedhetetlenül szükséges Szent Pál szerint:¹ de ez az élet csak akkor hoz termést, ha Isten belénk önti a kegyelem nedvét.

Isten hasonlíthatatlanul fenséges eszközöket bocsát rendelkezésünkre, hogy megtarthassuk magunkban ezt a nedvet. Mert ő nemcsak a végtelen és hatalmában korlátlan Jóság, aki részesíteni akar bennünket természetében és boldogságában, hanem az örök Bölcsesség is, aki a célhoz méri az eszközöket, olyan erővel, melyhez csak szelídsége hasonlít, mellyel cselekszik: «Elér egyik végtől a másikig és a mindenséget szeretettel igazgatja.»²

Láttuk, hogy Isten a keresztségben megadta nekünk ennek az életnek a csiráját és ennek az egyesülésnek a zsongóját. Láttuk, melyik az a legfőbb törvény, amelynek alá van vetve fejlődése. Ha most részletesen meg akarjuk ismerni azokat az eszközöket, melyekkel Isten megajándékozott bennünket, látni fogjuk, hogy főként az imádságra és az Oltáriszentség vételére vezethetők vissza.

Isten minden léleknek, aki hozzá fordul, megígérte Jézus szavaival: «Amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja nektek.» Ezért — teszi hozzá, — «kérjétek és megnyeritek, hogy örömetek teljes legyen». Ez az öröm Krisztus öröme: «Hogy az én örömöm bennük teljes legyen»,³ — a kegyelem öröme, az élet öröme, amely mint valami isteni folyam, belőle fakad, hogy minket boldogítson: «A folyó árja megörvendezteti az Isten városát.»⁴

A másik eszköz az Oltáriszentség, de sokkal hatalmasabb. Isten az imádságra, bizonyos feltételek mellett, megadja ajándékait: az Oltáriszentségben maga Krisztus adja magát nekünk. Az Oltáriszentség az egyesülés tulajdonképpeni szentsége, ez táplálja és tartja fenn bennünk az isteni életet. Különösen

¹ I. Kor. 3, 6.

² Bölcs. 8, 1.

³ Jn 16, 23—24.; v. ö. 17, 13.

⁴ Zs. 45, 5.

erről a szentségről mondhatta az Úr Jézus: «Én azért jöttem, hogy életük legyen és minél több legyen.»¹ Ha Krisztust magunkhoz vesszük a szentáldozásban, magával az Élettel egyesülünk.

De mielőtt Krisztus táplálékul adta volna magát a léleknek, előbb feláldozta magát. Csak a szentmisében jelenik meg a szentségi színek alatt. Ezért előbb a szentmiseáldozatról kell beszélnünk, hogy majd a következő fejezetben a szentáldozást tárgyaljuk.

Mi tehát a szentmiseáldozat és melyek azok az erők, melyeket magában rejt, hogy átalakítsák lelkünket Jézusban?

Kimondhatatlanul fenséges titok ez. A pap életének az eucharisztikus áldozat a középpontja, de ő is tehetetlennek érzi magát, amikor szavakkal ki akarja fejezni azokat a csodákat, amelyeket Krisztus Jézus szeretete halmozott fel benne. Mindaz, amit az ember, a teremtmény elmondhat erről az Isten szívéből fakadt misztériumról, még csak meg sem közelítheti a valóságot, úgyhogy amikor mindent elmondtunk róla, amit csak tudtunk, úgy látszik, mintha semmit sem mondtunk volna. Nincs még egy kérdés, amelyről a pap szívesebben beszélne, és amelytől mégis annyira félne, mint ez a szent és magasztos hittitok.

Kérjük, hogy világosítson meg bennünket hitünk: hiszen az eucharisztikus áldozat a szó szoros értelmében igazán a hit titka: *mysterium fidei*. Hogy valamit is megértsünk belőle, Krisztushoz kell fordulnunk. Ismételjük előtte Szent Péter szavait, amelyeket akkor mondott, amikor Jézus megígérte ezt a titkot a zsidóknak és még tanítványai közül is többen megbotránkoztak benne és elhagyták: «Uram! kihez mennénk? Az örök élet ígéi nálad vannak.»² És különösen, higgyünk a szeretetben, mint Szent János mondja: «És mi hittünk a szeretetben.»³ Az Úr Jézus akkor akarta elrendelni ezt a szentséget, amikor arra készült, hogy a legnagyobb tanubizonyságot tegye irántunk való szeretetéről és azt akarta, hogy örökké fennmaradjon közöttünk «az ő emlékezetére». Ez volt mintegy utolsó gondolata és szent Szívének végrendelete: «Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.»⁴

¹ Jn 10, 10.

² U. o. 6, 69.

³ I. Jn 4, 16.

⁴ I. Kor. 11, 24.

I.

A trienti zsinat így határozta meg a szentmisét: «Igazi áldozat, amely emlékezetünkbe idézi és megújítja Krisztus áldozatát a Kálvárián. A mise a tulajdonképeni, igazi áldozat.¹ Ebben az isteni áldozatban, mely a szentmisében végbemegy, ugyanaz a Krisztus van jelen és áldozza fel magát vértelenül, aki a kereszt oltárán véresen áldozta fel magát. Csak egy áldozat van és ugyanaz a Krisztus, aki a kereszten feláldozta magát, áldozza fel magát most is a papok közreműködésével. Különbség csupán az áldozat módjában van.»² Az oltár áldozata tehát lényegében a Golgota áldozatát újítja meg, csak az áldozat bemutatásának módja más. Ha tehát meg akarjuk érteni az oltáron végbemenő áldozat fenségét, egy pillanatra a keresztáldozat értékét kell fontolóra vennünk. Ennek értéke a főpap és áldozat értékéből következik. Szóljunk tehát röviden Krisztus papságáról és áldozatáról.

Minden valóságos áldozathoz pap szükséges, vagyis olyan közvetítő, akinek az a feladata, hogy mindenkinek a nevében bemutassa az áldozatot. — Az Ószövetségben Isten választotta ki a papot Áron nemzetségéből és meghatározott felkenéssel ő szentelte fel a templom szolgálatára. Krisztus papsága azonban egyetemes. Az ő felkenése, ami főpappá szenteli, egészen különleges: ez az egyesülés kegyelme (gratia unionis), mely a megtestesülés pillanatában egyesíti a kiválasztott emberséget az Ige személyével. A megtestesült Ige a «Krisztus», ami annyit jelent, hogy «Felkent», nem valami külső kenettel, mint amilyen az Ószövetség királyait, prófétáit, papjait szentelte fel, mert őt az istenség kente fel, mely kiáradt az emberségre, mint «az öröm olaja», a Zsoltáros szerint: «Felkent téged az Isten, a te Istened az öröm olajával, társaid felett.»³ A kegyelem tette Istenemberré, Isten Fiává; ennek az egyesülésnek a pillanatában lett «Felkent», szent, pap és főpap, azaz közbenjáró Isten és az emberek között és így Atyja tette meg főpapnak. Halljuk, mit mond Szent Pál: «Krisztus nem önmagát dicsőítette meg, hogy főpappá legyen, hanem az,

¹ Sess. XXII., can. 1.² U. o., cap. 2.³ Zs. 44, 8.

aki (a megtestesülés napján) mondotta neki: Fiam vagy te, én ma nemzettelek téged.»¹

Mivel tehát Krisztus az Isten tulajdon Fia, azért mutathatta be az Istenhez egyedül méltó áldozatot. És halljuk az örök Atyát, aki esküvel erősítette meg főpapi mivoltát és méltóságát: «Megesküdött az Úr és nem bánja meg: Pap vagy te mindörökké Melkizedek rendje szerint.»² Miért örök pap Krisztus? Mert a megtestesülésben szétválaszthatatlan az istenség és emberség egyesülése, az az egyesülés, mely őt főpappá szentelte. Mint Szent Pál mondja: Krisztus «pap marad mindörökké».³

És ez a papság «Melkizedek rendje szerint» való, vagyis ahhoz hasonlít. Szent Pál emlékeztet az Ószövetség e titokzatos alakjára, aki nevével meg kenyér- és boráldozatával Krisztus papságának és áldozatának előképe. Melkizedek neve azt jelenti, hogy «az igazságosság királya»; a Szentírás mondja, hogy «Sálem királya» volt.⁴ Ez pedig azt jelenti, hogy «a béke királya». Jézus is király. Szenvedésekor megerősítette Pilátus előtt királyi méltóságát: «Te mondod, hogy én király vagyok.»⁵ Ő az igazságosság királya, mert ő tölt be majd minden igazságot. Ő a béke királya:⁶ mert azért jön, hogy békét kössön Isten és az emberek között. És a végre kiengesztelt igazságosság és a végre megtalált béke az ő áldozatában adta egymásnak a békecsókot: «Az igazság s a béke csókot vált.»⁷

Mint látjuk: az a Jézus, aki a megtestesülés pillanatában Isten Fia lett, a megtestesülés által egyúttal legfőbb és örök főpap is, a legfőbb közbenjáró az emberek és Atyja között: ő a Krisztus, az igazi főpap: «Felkent téged az Isten . . . társaid felett.» Ezért egyedül az ő áldozata és az ő papsága tökéletes és végtelen értékű.

II.

Krisztus Jézus megtestesülésekor kezdi meg papi működését. «Minden főpap emberekért rendeltetik, . . . hogy ajándékokat és áldozatokat mutasson be.»⁸ Ezért Krisztusnak,

¹ Zsid. 5, 5.; v. ö. 6. és 7, 1. ² Zs. 109, 4. ³ Zsid. 7, 3.
Gen. 14, 18.; Zsid. 7, 1. ⁴ Jn 18, 37. ⁵ Iz. 9, 6 ⁶ Zs. 84, 11.
⁷ Zsid. 5, 1.

a legfőbb papnak is be kellett mutatnia valami áldozatot. És mit mutat ő be? Mi lesz az anyaga az ő áldozatának? Lássuk előbb, mit áldoztak fel előtte.

Az áldozat a vallás lényegéhez tartozik. Olyan régi, mint maga a vallás.

Méltányos és jogos, hogy a teremtmény létezése kezdetétől fogva elismerje Isten legfőbb uralmát. Ez a vallásosság erényének egyik eleme, az igazságosság erényének egyik megnyilatkozása. Isten a személyes önmagától Létező; létezésének alapja önmagában van. Ő a szükségképpen létező, aki minden más létezőtől független, — míg a teremtmény lényege az Istentől való függés. Hogy a teremtmény létezzék, hogy létrejöjjön a semmiségből és létében fennmaradjon, hogy tevékenységét kifejtthesse: mindehhez Isten közreműködése szükséges. Hogy a teremtmény hű maradjon saját természetéhez, el kell ismernie, be kell vallania ezt a függést. Ennek az elismerése, megvallása az imádás. Az imádás annyit jelent, hogy saját megalázódásunkkal elismerjük Isten legfőbb uralmát: «Jertek, imádjuk leborulva Istent, . . . ő alkotott minket és nem mi magunk.»¹ Isten előtti megalázódásunknak tulajdonképpen megsemmisülésnek kellene lennie. Ez volna a legnagyobb hódolat, bár még ez sem tudná megfelelő igazsággal kidomborítani tisztán teremtményi mivoltunkat és Isten lényének végtelen fenségét. De mivel életünket Isten adta, nekünk nincs jogunk megsemmisíteni magunkat életünk, saját magunk feláldozásával. Azért az ember teremtményekkel helyettesíti magát, főként olyanokkal, amelyek életének fenntartására szolgálnak. Ilyenek a kenyér, a bor, a gyümölcsök, állatok.² Az ember ezek felajánlásával, feláldozásával vagy megsemmisítésével elismeri a legfőbb Létező végtelen fenségét: ez az áldozat. A bűn el-

¹ Zs. 94, 6. és 99, 3.

² Domine, Deus noster, qui in his potius creaturis, quas ad fragilitatis nostrae subsidium condidisti, tuo quoque nomine munera jussisti dicanda constitui, tribue quaesumus, ut et vitae nobis praesentis auxilium et aeternitatis efficiant sacramentum. «Urunk, Istenünk, ki a gyengeségünk táplálására szolgáló teremtményeket rendeltet áldozati adományokul neved megszentelésére, kérünk, add, hogy ezek a jelen életben segítséget és az örökkévalóságra megszentelődést szerezzenek nekünk.» (Csendes imádság virágvasárnap után a csütörtöki szentmisében.)

követése után az áldozat többi jegyéhez még az engesztelés járult.

Az első emberek gyümölcsöket áldoztak és nyájuk javát mutatták be, hogy ezzel tanusítsák: Isten mindennek legfőbb ura.

Később a mózesi törvényben maga Isten állapította meg az áldozat módjait. Ezek között voltak égő áldozatok, az imádás áldozatai, amikor az áldozatot egészen elégették. Voltak háladási vagy könyörgő békeáldozatok. Ezeknél az áldozat egy részét elégették, más részét a papok, harmadrészét pedig azok kapták meg, akikért bemutatták az áldozatot. Végül valamennyi között a legfontosabbak voltak a bűnért bemutatott engesztelő áldozatok.

Mindezek az áldozatok Szent Pál szerint csak előképek voltak: «Mindezek pedig előképekben történtek», «erőtlen¹ és szegényes elemek» voltak.² Csak azért voltak kedvesek Isten előtt, mert előre jelezték az eljövendő áldozatot, amely egyedül lehetett méltó hozzá: az Istenember keresztáldozatát.³

E jelképek közül az engesztelő áldozat volt a legkifejezőbb. Ezt évenként egyszer mutatta be a főpap, Izrael egész népe nevében. Az áldozati állat a népet helyettesítette.⁴ Mit látunk itt tulajdonképpen? A főpap áldozatot mutatott be Istennek. Felöltötte papi köntösét, majd rátette kezét az áldozati állatra, míg a nép sokasága imádással borult térdre. Mit jelentett ez a jelképes szertartás? Az áldozati állat a hívek helyét töltötte be, helyettesítette őket Isten előtt, úgyszólván meg volt rakva a nép összes bűneivel.⁵ Azután a főpap leölte az állatot. Ez a megsemmisítés, ez a feláldozás tulajdonképpen a sokaság feláldozása volt, amely beismerte és megsiratta vétkeit Isten, az élet és halál föltétlen Ura előtt. Majd máglyára tették az állatot, mely jóillatú áldozatként, *in odorem suavitatis* szállott fel Isten trónusa elé, mintegy jelképe annak a felajánlásnak, melyet a népnek kellett megtennie. Az előtt, aki nemcsak *teremtője*,

¹ I. Kor. 10, 11. ² Gal. 4, 9. ³ Deus, ... legalium differentiam hostiarum unius sacrificii perfectione sanxisti...: «Isten, ... az Ószövetség különféle áldozatait egy tökéletes áldozattal megszentelted...» (A pünkösdi utáni 7. vasárnap csendes imádságából.) ⁴ Levit. 15, 9. és 16. ⁵ Isten maga jelentette ki a Leviták könyvében, hogy ő rendelte el ezt a helyettesítést: 17, 11.

hanem *végső célja* is volt. A főpap az áldozat vérével meghintette az oltár sarkait, azután bement a szentek szentjébe, hogy a szövetség szekrénye előtt is hasonlóképpen elhintse a vért. — Ezen áldozat után Isten megújította népével a barátság szövetségét.

Mint említettük, mindez csak jelkép volt. Mi hát a valóság? — Krisztus véres áldozata a Kálvárián. «Krisztus odaadta magát érettünk áldozatul, jóillatú áldozatul az Istennek.»¹ Isten Krisztust állította az emberek elé engesztelő áldozatul: «Isten odaállította a hit által való engesztelésül a vérében.»²

De jól jegyezzük meg, hogy Krisztus a kereszten csak befejezte áldozatát. Megtestesülésekor kezdte meg, mikor magára vállalta, hogy feláldozza önmagát az emberi nemért. — Tudjuk, hogy Krisztus legkisebb szenvedése magában véve is elég lett volna arra, hogy megmentse az emberiséget. Mivel Krisztus Isten volt, isteni személyének méltósága miatt legapróbb cselekedetei is végtelen értékűek voltak. De az örök Atya megfoghatatlan bölcsességében azt akarta, hogy Krisztus véres halállal váltson meg minket a kereszten.³ Szent Pál határozottan állítja, hogy Krisztus e világba lépésétől fogva elfogadta Atyja imádandó akaratának ezt a végzését. Megtestesülése pillanatában egyetlen tekintettel átlátta mindazt, amit szenvednie kellett az emberi nemért, a jászoltól a keresztig és attól kezdve egészen az örök végzés teljesítésére szentelte magát. Abban a pillanatban Jézus önként felajánlotta saját testét áldozatul. Halljuk Szent Pált: Krisztus «e világba bejövén így szól (Atyjához): Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nekem; égő- és bűnáldozatok nem tetszettek neked. Akkor mondtam: Ime eljövök, hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akaratodat».⁴ Krisztus így kezdte meg papi működését: tökéletesen magára vállalta Atyja minden szándékát, felajánlotta önmagát; a kereszten azután véres halálával megpecsételte áldozatát. Szenvédeése kezdetén megújította teljes odaadását, melyet a megtestesülés pillanatában vállalt magára: «Atyám, — mondja, mikor maga előtt látja a fájdalmak kely-

¹ Ef. 5, 2.² Róm. 3, 25.³ L. fentebb 63. és köv. l.⁴ Zsid. 10, 5. és 8—9.

hét, — ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te.» És halála előtt az volt utolsó szava, hogy «mindent beteljesített»: consummatum est.¹

Ha néhány percig szemléljük ezt az áldozatot, láthatjuk, hogy Krisztus a legfenségesebb tettet vitte véghez és a legtökéletesebb hódolatot mutatta be Atyjának. — Ő a főpap, az Istenember, a szeretett Fiú. Igaz, hogy emberi természetében mutatta be ezt az áldozatot, mivel csak ember halhat meg. Az is igaz, hogy ez az áldozat, mint történeti tény, csak bizonyos ideig tartott. De a főpap, aki bemutatta, isteni személy és ez a méltóság végtelen értékűvé teszi az áldozatot. — Az áldozat szent, tiszta, szeplőtelen, mert maga Krisztus az. Ő a szeplőtlen Bárány, aki épúgy, mint az égőáldozatoknál, saját, utolsó cseppig kiontott vérével törli le a világ bűneit. Krisztus helyettünk áldozta fel magát. Helyettesített bennünket. Vállán minden gonoszságunkkal áldozattá vált bűneinkért: «Isten őreá helyezte minden gonoszságunkat.»² — Végül Krisztus önként, szeretetből vállalta és mutatta be ezt az áldozatot. Az életet «senki sem veszi el tőlem, hanem én adom oda magamtól».³ És mindezt egyedül azért akarta így, «mert szerette Atyját»: «Hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát és amint meghagyta nekem az Atya, úgy cselekszem.»⁴

Ezért adta vissza Istennek ez az áldozata, ez az önkéntes és szeretetből fakadó áldozat az emberi nem üdvösségét. Jézus halála megváltott minket, kiengesztelt az Istennel, újra megkötötte vele a szövetséget, melyből számunkra minden jó fakadt, újra megnyitotta a mennyország kapuit, visszaadta az örök élet örökségét. Ez az áldozat elég most már mindörökre: ezért hasad ketté Krisztus halálakor Izrael templomának kárpitja, jelezve, hogy a régi áldozatok örökre megszűntek, itt van helyettük az egyetlen Istenhez méltó áldozat. Most már nincs másban üdvösség és megigazulás, csak ha részesülünk a keresztsáldozatban, melynek gyümölcsei kimeríthetetlenek. «Ezzel az egy áldozattal mindörökre tökéletesekké tette azokat, kik meg akarnak szentelődni», — mondja Szent Pál.⁵

¹ Jn 19, 30.

² Iz. 53, 6.

³ Jn 10, 18.

⁴ U. o. 14, 31.

⁵ Zsid. 10, 14.

III.

Nem ok nélkül fejtegettük hosszasan a Kálvária áldozatát. Ez az áldozat ismétlődik az oltáron. A szentmiseáldozat ugyanaz, mint a keresztségáldozat. Valóban nem is lehet más áldozat, mint a Kálváriáé. Ez az áldozat egyetlen, mondja Szent Pál. Teljesen elegendő ez az áldozat, de Krisztus Urunk azt akarta, hogy folytatódjék itt a földön és minden lélek elnyerhesse gyümölcseit.

Hogyan valósítja meg Krisztus ezt az akarátát, miután felment a mennybe? Igaz, hogy örökre ő az igazi főpap, de az egyházi rend szentségével kiválaszt néhány embert, akiket részesít papságában. Amikor a püspök a papszentelés napján kiterjeszti kezét, hogy papokat szenteljen, az angyalok ezt mondják mindegyikük felett: «Te pap vagy mindörökre; a papság eltörölhetetlen jele, melyet most lelken viselsz, meg nem szűnik soha. De ezt a papságot Krisztus kezéből kapod, az ő Lelke tölt el, hogy Krisztus szolgájává tegyen.» Krisztus emberek közvetítésével újítja meg áldozatát.

Nézzük, mi megy végbe az oltáron. Mit látunk ott? — A pap néhány előkészítő imádság és néhány olvasmány után felajánlja a kenyeret és a bort. Ez a «felajánlás». Az áldozati tárgyak csakhamar Krisztus Urunk testévé és vérévé változnak. Ezután a pap felszólítja a híveket és az égi lelkeket, hogy vegyék körül az oltárt, amely most új Kálvária lesz és dicsérettel és hódolattal kísérik a szent cselekményt. Majd halkán Isten legbensőbb közelségébe lép: itt az átváltoztatás pillanata. Kiterjeszti kezét az áldozati adományok fölé, mint egykor a főpap az áldozati állat felett. Megismétli Krisztus minden mozdulatát és minden szavát, mikor az utolsó vacsorán megalapította ezt az áldozatot: «Ki szenvedése előestéjén . . .» Azután mintegy azonosítja magát Krisztussal és kimondja a szentségi szavakat: «Ez az én testem, ez az én vérem . . .» Ezek a szavak a kenyeret és a bort Jézus Krisztus testévé és vérévé változtatják. Krisztus kifejezett akarata és határozott rendelete folytán valóban és lényegileg, istenségével és emberségével ő maga jelenik meg a színek alatt, melyek megmaradnak és elrejtik őt szemünk elől.

De tudjuk, hogy e kifejezések hatása még ennél is nagyobb.

Ezekkel a szavakkal megy végbe az áldozat. E szavak által: «Ez az én testem», a pap közvetítésével elrejtí testét a kenyér színe alatt; e szavakkal pedig: «Ez az én vérem», vérért rejtí el a bor színe alatt. Így misztikus módon szétválasztja testét és vérért, melyek a kereszten fizikailag váltak el egymástól és elválásuk által következett be a halál. Krisztus azonban fel-támadása után már nem hal meg: «A halál többé nem uralkodik rajta.»¹ Testének és vérének szétválasztása tehát misztikus módon megy végbe az oltáron. «Ebben az isteni áldozatban, mely a szentmisében megy végbe, ugyanaz a Krisztus van jelen és áldozza fel magát, aki a kereszti oltárán véres áldozatát bemutatta.» És ez a feláldozás a felajánlással együtt igazi áldozat.²

Az áldozatot az áldozás fejezi be. Ez a szentmise utolsó főrésze. — Az áldozat elfogyasztásának szertartása fejezi ki legjobban a helyettesítés és különösen a szövetség gondolatát, amely minden áldozatban megtalálható. Az ember így benső-ségesen egyesül az őt helyettesítő áldozattal és így még töké-letesebben feláldozza magát. A megszentelt, szent ostyát magá-hoz véve mintegy magáévá teszi azt az isteni erőt, mely ebből az átlényegülésből származik.

A szentmisében maga Krisztus, az Istenember az áldozat: ezért a szentáldozás a legtökéletesebb egyesülés az Istenség-gel. Ezáltal részesülünk a legjobban és legbensőségesebben a szövetség és isteni élet azon gyümölcseiben, melyeket Jézus áldozata terem számunkra.

Igy tehát a szentmise nem csupán egyszerű jelképe a kereszttáldozatnak, értéke nemcsak egyszerű emlék, hanem valóságos áldozat, ugyanaz, mint a Kálvária áldozata. Ezt újítja meg, ezt folytatja és gyümölcseit szétosztja.

IV.

A szentmise gyümölcsei kimeríthetetlenek, mert magának a kereszttáldozatnak gyümölcsei.

Ugyanaz a Krisztus áldozza fel magát érettünk. Kétség-

¹ Róm. 6, 9.

² Concil. Trid. Sess. XXII., cap. 2.

telen, hogy feltámadása után nem szerezhethet többé érdemet. De ő azokat a végtelen érdemeket ajánlja fel, amelyeket szenvedésével szerzett. Jézus érdemei és elégtétele mindig értékesek maradnak, mint ahogyan Krisztus főpapi és közbenjáró hatalmával együtt isteni papságát is mindig megtartja. A szentségek után különösen a szentmiseáldozat alkalmazza reánk legteljesebben ezeket az érdemeket, mint a trienti zsinat mondja: «A véres áldozat gyümölcseiben e vértelen által részesülünk *legbősebben*.»¹ Ezért minden pap nemcsak magáért mutatja be a szentmisét, hanem «minden jelenlevőért, az összes hívekért, élőkért és holtakért». ² Ilyen magasztosak és mérhetetlenek ennek az áldozatnak a gyümölcsei, ilyen fenséges az a dicsőség, mely belőlük Istenhez száll vissza!

Amikor tehát vágyódunk elismerni Isten végtelen nagyságát és teremtményi voltunk minden szegénysége ellenére is olyan hódolatot akarunk bemutatni neki, mely kedves szent fölsége előtt, olyan magasztalást, melyet biztosan elfogad kezünkől, akkor ajánljuk fel a szentmiseáldozatot, vagy vegyünk részt rajta és mutassuk be Istennek az isteni áldozatot. Az örök Atya, akárcsak a Kálvárián, úgy fogadja, mint végtelen értékű hódolatot, mint olyan magasztalást, mely tökéletesen méltó kimondhatatlan tökéletességeihez.

Valóban, az Atyát Jézus Krisztus, az Istenember, szeretett Fia által, aki feláldozza magát az oltáron, illeti meg minden dicsőség és tisztelet: «Általa és Vele és Benne van neked, mindenható Atyaisten... minden tiszteleted és dicsőséged.»³ Nincs semmi más az egész vallásban, ami annyira meg tudná nyugtatni a lelket, aki meg van ugyan győződve semmiségéről, de mégis vágyódik arra, hogy Istennek olyan hódolatot mutathasson be, amely nem méltatlan az isteni fölséghez. Az egész teremtés és a választottak országának minden magasztalása együttvéve sem szerez akkora dicsőséget az örök Atyának,

¹ Sess. XXII., cap. 2.

² *Suscipe sancte Pater, omnipotens... hanc immaculatam hostiam... pro omnibus circumstantibus, sed et pro omnibus fidelibus christianis, vivis atque defunctis: ut mihi et illis proficiat ad salutem in vitam aeternam.* «Fogadd el, szent Atya, ... ezt a szeplőtelen adományt... minden itt körülállóért és minden keresztény hívóért, élőkért és holtakért, hogy nekem és nekik üdvösségünkre váljék az örök életre.»

³ A mise kánonja.

mint Fia áldozata. Hit kell ahhoz, hogy megértsük a szentmise értékét, olyan hit, amely mintegy részesülés abban a megismerésben, mellyel Isten ismeri önmagát és az isteni dolgokat. A hit fényében nézhetünk úgy az oltárra, mint a mennyei Atya. Mit lát az örök Atya az oltáron, melyen végbemegy a szent áldozat? Ott látja «szeretett Fiát»,¹ akiben kedve telt, aki ott igazán és valósággal jelen van és megújítja a kereszt áldozatát. Isten minden dolgot ahhoz a dicsőséghez mér, mely rá belőle visszaszáll. Ebben az áldozatban, épúgy mint a Kálvárián, végtelen dicsőségben részesül szeretett Fia által. Isten nem találhat ennél tökéletesebb hódolatot: mindent magában foglal és mindent felülmúl.

A szentmiseáldozat továbbá *bizalom és bűnbocsánat forrása*.

Mikor lesújt bennünket bűneink emléke és keressük, hogyan tehetjük jóvá a sértéseket és hogyan tehetünk a legteljesebben eleget az isteni igazságosságnak, hogy elengedje a bűneinkért járó büntetést, nem találhatunk biztosabb és megnyugtatóbb eszközt, mint a szentmisét. Halljuk, mit mond a trienti zsinat: «E szentmiseáldozattal kiengesztelt Isten megadja a kegyelmet és a bűnbánat ajándékát; megbocsátja a bűnöket, sőt még a legszörnyűbb vétkeket is.»² A szentmise talán közvetlenül bocsátja meg a bűnöket? Nem, ez a bűnbánat szentségének és a tökéletes bánatnak van fenntartva. Ellenben a szentmise bőséges és hatalmas kegyelmeket rejt, amelyek megvilágosítják a bűnöst, megbánásra és töredelemre indítják és így elvezetik a tökéletes bánathoz, mely visszaadja neki Isten barátságát.³ Ha ez igaz arra a bűnösre vonatkozólag, akit még nem oldozott fel a pap keze, akkor különösen áll a megigazult lelkekre, akik hibáikért a lehető legteljesebben eleget akarnak tenni, úgyhogy kielégíthessék a jóvátételre irányuló vágyódásukat. Miért? Mert a szentmise nemcsak dicsérő áldozat vagy egyszerű emléke a keresztáldozatnak, hanem

¹ Kol. 1, 13.

² Concil. Trid. Sess. XXII., cap. 2.

³ Úgy

is mondhatnánk, hogy az Oltáriszentség, mint szentség, *közvetlenül* (formaliter, in recto) a kegyelmet hozza létre, *közvetve* (in obliquo) pedig Isten dicsőségét szolgálja. Mint áldozat pedig, in recto Isten dicsőségét szolgálja, és in obliquo a bánat kegyelmét kelti fel a lélekben a töredelem érzelmeivel.

igazi engesztelő áldozat, melyet Krisztus azért rendelt, hogy mindennap reánk árássa a keresztáldozat megváltó erejét: «Hogy annak a véres keresztáldozatnak üdvözítő ereje megbocsássa bűneinket, melyeket naponként elkövetünk.»¹ A pap, aki már élvezi az Isten barátságát, ezért ajánlja fel ezt az áldozatot «számtalan bűneiért, sértéseiért és hanyagságaiért». Az isteni áldozat *kiengeszteli Istent és könyörületre indítja irántunk*. Amikor tehát megzavar bennünket bűneink emléke, ajánljuk fel ezt az áldozatot. Krisztus áldozza fel magát értünk, az Isten Báránya, ki elveszi a világ bűneit és aki «megújítja megváltásunk művét, *valahányszor* ezen áldozatról való megemlékezést ünnepeljük». ² Nagy bizalommal kell lennünk tehát ezen engesztelő áldozat iránt! Bármilyen nagyok is bűneink és hálátlanságunk, egyetlen egy szentmise sokkal nagyobb dicsőséget szerez Istennek, minthogy akár összes megbántásainkkal is elrabolhatnánk tőle.

— Ó, örök Atya, nézz erre az oltárra, nézd Fiadat, aki szeretett engem és önmagát adta értem a Kálvárián; aki most bemutatja neked végtelen érdemeit értem. «Nézz Fölkentet arcára»³ és felejtsd el azokat a bűnöket, melyeket elkövettem jószágod ellen. Felajánlom neked ezt az áldozatot, melyben kedvedet találod, mindazon sértések engesztelésére, melyekkel megbántottam isteni fölségedet!

Az ilyen imádságot biztosan meghallgatja Isten, mivel szeretett Fiának érdemeire hivatkozik, aki szenvedésével mindent kiengesztelt.⁴

Máskor az Úr irgalmasságának sok-sok emléke ejt bámulatba bennünket: a keresztény hit jótéteménye, mely megnyitotta előttünk az üdvösség útját, részesített bennünket Krisztus misztériumaiban és reményt nyújtott az örök boldogság örökségére; az a sok kegyelem, mellyel a keresztség óta teleszórta életünk útját. Amikor visszatekint a lélek, szinte megdöbben annak a számtalan kegyelemnek láttára, amivel

¹ Concil. Trid. Sess. XXII., cap. I. ² *Quoties hujus hostiae commemoratio celebratur, opus nostrae redemptionis exercetur.* (A pünkösöd utáni 9. vasárnap csendes imádsága.) ³ Zs. 83, 10. ⁴ V. ö. Róm. 5, 8—9.

Isten oly bőkezűen elhalmozta. Ekkor túláradó boldogságában, hogy Isten kedvét leli benne, így kiált fel: «Uram, mivel viszonzozhatom neked én, a szegény teremtmény, e sok jótéteményt? Mit adhatok neked, ami nem volna méltatlan hozzád? Bár javaimra szükséged nincsen,¹ méltányos mégis, hogy elismerjem irántam tanusított végtelen jószágodat. Lelkem mélyéből érzem ennek szükségét. Hogyan elégíthetném ki, úgyhogy méltó volna fenségedhez és jótéteményeidhez egyaránt, ó én Istenem?» «Mivel viszonzom az Úrnak mindazt, amit velem cselekedett?»² Ezt kiáltja a pap a szentostya vétele után. És milyen választ ad az Egyház az ajkára? «Az üdvösség kelyhét veszem . . .» A szentmise az igazi, a legtökéletesebb hálaadás, amivel csak kedveskedhetünk Istennek. Az evangélium mondja, hogy az Úr Jézus ezen áldozat rendelése előtt «hálát adott» Atyjának: *εὐχαριστήσας*. Szent Pál ugyanezt a kifejezést használja. Az Egyház is megtartotta ezt a szót és szívesebben használja, mint a többi elnevezést, a nélkül, hogy ezzel kizárná a szentmise többi jellegét: az oltár áldozata = *eucharisztikus* áldozat, azaz hálaadó áldozat. Ime, a pap minden misében, a felajánlás után és az átváltoztatás kezdete előtt, Jézus példájára hálaadó éneket zeng: «Valóban méltó és igazságos, illő és üdvösséges, hogy mi neked mindenkor és mindenhol hálát adjunk, szentséges Úr, mindenható Atya, örök Isten, Krisztus Urunk által.»³ Majd bemutatja a szent áldozatot: ez az Áldozat mond köszönetet helyettünk és ad hálát méltóképpen, — mert Isten, — mindazokért a jótéteményekért, melyeket felülről, a világosság Atyjának öléből kaptunk: «Minden tökéletes ajándék onnan felülről vagy, alászállva a világosságok Atyjától.»⁴ Krisztus Jézus által kaptuk őket; és ugyancsak őáltala száll fel a lélek hálája is az Isten trónusáig.

Végül a szentmise *közbenjáró áldozat*.

Mérhetetlen nagy a mi szegénységünk: mindig szükségünk van fényre, erőre, vigasztalásra. Ezt a segítséget a szentmisében találjuk meg. Itt valóban jelen van, aki azt mondotta: «Én vagyok a világ világossága; én vagyok az út, igazság, élet.

¹ Zs. 15, 2. ² U. o. 115, 12. ³ A szentmise prefációja. ⁴ Jak. 1, 17.

Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én felüdítlek titeket. Aki hozzám jön, bizonyára nem dobom ki.»¹ Ez ugyanaz a Jézus, aki «körüljárt jót cselekedvén»;² aki megbocsátott a szamariai asszonynak és Mária Magdolnának, a kereszten a jobb latornak; aki megszabadította az ördögtől megszállottakat, meggyógyította a betegeket, visszaadta a látást a vakoknak, a járást az inaszakadtaknak; ugyanaz a Jézus, aki megengedte Szent Jánosnak, hogy fejét szent Szívén nyugtassa. De jegyezzük meg, hogy az oltáron még más, egészen különös módon is jelen van: ott van, mint szent áldozat, aki abban a pillanatban feláldozza magát Atyjának és érettünk áldozza fel magát. Feláldozza magát és mégis él és könyörög érettünk: «Mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon.»³ Felajánlja végtelen érdemeit, hogy elnyerje nekünk az élet kegyelmeit, melyekre szükségünk van. A mi kéréseinket és könyörgéseinket saját érdemeivel támogatja. Soha nem lehetünk biztosabbak abban, hogy elnyerjük a szükséges kegyelmeket, mint ebben a kedvező pillanatban. Az oltár, amelyen Krisztus felajánlja és feláldozza magát, valóban az lett, amiről Szent Pál beszél, mikor azt mondja, hogy nekünk «olyan nagy főpapunk van, aki áthatolt az egeken és aki részvétellel tud lenni irántunk, kiket testvéreinek kegyeskedik hívni»: az oltár «a kegyelem trónusa». «Járuljunk azért bizalommal eléje, hogy irgalmasságot nyerjünk, és kegyelmet találjunk alkalmas időben való segítségre.»⁴

Véssük emlékezetünkbe Szent Pál ezen szavát: «Bizalommal»! Meghallgattatásunknak ez a feltétele. Hittel és bizalommal kell bemutatnunk ezt az áldozatot, kell jelen lennünk rajta. Ez az áldozat nem *ex opere operato* működik bennünk, mint a szentségek. Gyümölcsei kimeríthetetlenek ugyan, de nagyrészt belső előkészületünkhöz mértek. Minden szentmisében a tökéletesség és életszentség végtelen lehetőségei nyílnak meg előttünk. De a kegyelem mértéke, melyet kapunk, hitünk és szeretetünk mértékétől függ. Figyeljük meg, hogy amikor a pap az átváltozás előtt elsorolja azokat, akiket Istennek akar ajánlani, befejezésül beszél az összes jelenlevőkről is,

¹ Jn 6, 27.² Ap. cs. 10, 38.³ Zsid. 7, 25.⁴ U. o. 4, 16.

de utal szívük készütségére: «Emlékezzél meg, Urunk, ... minden itt jelenlevőről, kiknek ismered hitét és tudod áldozatos lelkét.» E szavak mutatják, hogy a szentmiséből fakadó kegyelmeket csak abban a mértékben nyerjük el, amilyen eleven hitünk és őszinte áldozatos lelkületünk. Láttuk már, hogy mi a hit. És mi az *«áldozatos lélek»*? Egész önmagunk készsége és teljes odaadása Istennek, akaratának, szolgálatának. Isten, aki egyedül tud olvasni a szívek mélyén, látja, hogy őszinte-e vágyódásunk, akaratunk, mellyel hűségesek akarunk lenni hozzá, egészen az övéi akarunk lenni. Ha igen, akkor azok közé tartozunk, «kiknek ismeri hitét és tudja áldozatos lelkületét», akikért a pap különösen imádkozik, és akik bőségesebben meríthetnek Krisztus végtelen érdemeinek kincseiből, melyeket érettük felajánl.

Ha tehát mélységesen meg vagyunk győződve arról, hogy mindent Krisztus Jézus által kapunk mennyei Atyánktól; hogy Isten Krisztusban halmozta fel az életszentség kincseit, melyekre vágyódhat az ember; hogy Jézus nemcsak jelen van az oltáron e kincseivel, hanem fel is áldozza magát értünk Atyja dicsőségére és abban a pillanatban a legtökéletesebb hódolatot mutatja be neki, amely kedves előtte, megújítja, folytatja a keresztáldozatot és végtelen hatását reánk árasztja;— ha mélységesen meg vagyunk győződve minderről, akkor nincs az a kegyelem, amit nem kérhetnénk és el nem nyerhetnénk tőle. Mert ebben a pillanatban úgy érezhetjük magunkat, mintha Szűz Máriával, Szent Jánossal és Mária Magdolnával együtt ott állanánk a kereszt lábánál, minden üdvösség és minden megváltás forrásánál. Ó, bárcsak megismernők Isten ajándékát! ... Bárcsak megértenénk, milyen kincset szerezhetünk magunknak, az egész Egyháznak!

V.

De ha jobban bele akarunk hatolni Jézus Krisztus szándékaiba, melyekkel ezt a szent áldozatot elrendelte és amelyeket az Egyház, az ő Jegyese, az áldozat szertartásaiban és szavaiban kifejez, akkor mindezzel nem szabad megelégednünk. Ezzel az isteni áldozattal, mint az imént láttuk, tökéletes hódolatot

mutathatunk be Istennek, kérhetjük, hogy teljesen felejtse el minden hibánkat, hozzá méltó hálát adhatunk és elnyerhetjük azt a világosságot és erőt, amire szükségünk van. De a léleknek mindezen magatartása és megnyilatkozása, ha mégoly értékes is, csak az egyszerű szemlélő megnyilatkozása és magatartása, aki kegyelettel ugyan, de csak mintegy külsőleg van jelen a szent cselekményen.

Van bensősegebb részvétel is és ezt kell iparkodnunk megvalósítani. Miben áll ez a részvétel? Abban, hogy a lehető legteljesebben azonosítjuk magunkat Jézus Krisztussal, a főpappal és áldozattal, hogy átalakuljunk benne. Lehetséges ez?

Említettük, hogy Jézus főpappá szentelése a megtestesülés pillanatában történt és hogy csak mint ember tudta magát felajánlani Istennek áldozatul. Hosszasan tárgyaltuk már ezt az igazságot és bárcsak sohase felejtendő el: az Ige megtestesülésekor misztikus egyesülés útján az egész emberiséget egybekapcsolta misztériumaival és személyével. Az emberiség arra hivatott, hogy egy misztikus testet alkosson, melynek Krisztus a feje, egy közösséget, melynek ő a vezetője és mi tagjai vagyunk. A tagok alapján véve nem válhatnak el a fejtől és nem maradhatnak közömbösek működései iránt. Jézus legkiválóbb tette, mely összefoglalja egész életét és azt a legértékesebbé teszi, az ő áldozata. Ahogyan magára vette emberi természetünket, a bűnt kivéve, ugyanúgy élete legfőbb misztériumában is részesíteni akar bennünket. Kétségtelen, hogy test szerint nem voltunk jelen a Kálvárián, amikor feláldozta magát érettünk és helyettesített bennünket. De a trienti zsinat szerint azt akarta, hogy Egyházának és szolgáinak gondoskodása folytán örökké tartson áldozata és annak kimeríthetetlen ereje: «Hogy az Egyház papjai által látható jelek alatt feláldozza.»¹

Igaz, hogy hivatalosan csak a papoknak van joguk bemutatni Jézus Krisztus testét és véré, akik az egyházi rend szentségével részesültek Krisztus papságában. — De ugyanígy, bár kisebb jogcímen, minden hívő bemutathatja a szent áldozatot. Kereszttségünk által bizonyos módon valamennyien részesültünk Jézus papságban, mert részesültünk Krisztus isteni

¹ Sess. XXII., cap. 1.

életében, tulajdonságaiban és méltóságában is. Ő király: vele együtt mi is azok vagyunk. Ő pap, tehát mi is azok vagyunk. Halljuk, mint mond Szent Péter a megkereszteltnek: «Ti választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet, szerzett nép vagytok.»¹ Tehát a pappal együtt a hívek is bemutatathatják a szent áldozatot.

Azok az imádságok, amelyekkel az Egyház ezt az isteni áldozatot kíséri, világosan megértetik, hogy bemutatása a jelenlevőkre is tartozik. — Lássuk, mit mond a pap a felajánlás után, amikor utoljára fordul a nép felé, mielőtt még a prefációt énekelné. «Imádkozzatok, testvérek, hogy az én áldozatom és a tiétek elfogadható legyen a mindenható Atyaisten előtt.» Azután a pap az átváltoztatást megelőző imádságban kéri Istent, hogy emlékezzék meg a jelenlevő hívekről, «akikért neked bemutatjuk vagy akik neked bemutatják ezt a dicsőítő áldozatot magukért és minden hozzátartozójukért.» Majd kiterjeszti kezét az áldozati tárgyak fölé és kéri Istent, hogy fogadja el, mint az oltár körül egyesült egész lelki család áldozatát: «Szolgáidnak tehát és egyszersmind egész családnak ezt az áldozatát, kérünk, Urunk, fogadd megengesztelődötten.» Látjuk tehát, hogy a pappal és általa Jézus Krisztussal együtt a hívek mutatják be ezt az áldozatot: Krisztus a legfőbb pap, a pap az ő kiválasztott szolgája és végül a hívek, méltóságuknak megfelelően, részesülnek Krisztus szent papságában és összes cselekedeteiben.

«Figyeljete: kövessétek a papot, aki a mi nevünkben cselekszik, helyettünk imádkozik. Emlékezzünk arra a régi szokásra, amikor mindenki felajánlotta a maga kenyerét és borát és maga vitte az égi áldozat anyagát. A szertartás megváltozott, a szellem ugyanaz maradt. Mi valamennyien bemutatjuk az áldozatot a pappal. Jóváhagyjuk mindazt, amit tesz, mindazt, amit mond . . . Mi áldozzuk fel . . . vele: mi áldozzuk fel Jézus Krisztust; ajánljuk fel önmagunkat is az egész földön elterjedt katolikus Anyaszentegyházzal.»²

¹ I. Pét. 2, 9. V. ö. Jel. 1, 5—6.: «Ki szeretett minket és megmosott bennünket bűneinktől a saját vére által és királysággá és papokká tett minket Istennek és Atyjának, övé a dicsőség és a hatalom örökkön örökké.»

² Bossuet: Méditations sur l'Évangile, la Cène, 63e jour

De ebben még nem merül ki Krisztushoz való hasonlóságunk. Ő főpap, de áldozat is, és az szent Szíve vágya, hogy ebben a tulajdonságában is hasonlóképpen résztvegyünk. Lelkünk különösen ezáltal alakul át az életszentségben.

Vegyük fontolóra egy kissé az áldozat anyagát, a kenyeret és a bort, melyek Jézus Krisztus testévé és vérévé változnak. Az egyházatyák gyakran kiemelték e két áldozati tárgy szimbolumait. A kenyér az összezúzott és újra egyesített búzaszemekből alkotott egyetlen lényeg; a bor az összegyűjtött és kisajtolt szőlőszemekből csurgó egyetlen ital. Ez a híveknek Krisztussal és az összes híveknek egymással való egyesülését jelképezi.

A görög szertartás a keleti gondolkozásmód nagy szemléltető erejével fejezi ki, hogy a hívek egyesülnek Krisztussal az áldozatban. A pap a mise kezdetén egy kis aranylándzsával több részre osztja a kenyeret és külön imádsággal mindegyik rész szerepét megjelöli. Az egyes részecskék azokat a személyeket vagy a személyek azon csoportját jelképezik, akiknek a tiszteletére vagy akikért bemutatják az áldozatot. Az első töredék jelenti Krisztust, a második a megváltás munkatársát, Szűz Máriát, azután a többiek az apostolokat, a vértanukat, a szűzeket, a nap szentjét, a győzedelmes Egyház egész seregét jelképezik. A többi rész a szenvedő és a küzdő Egyháznak: a pápának, a püspököknek, a jelenlevő híveknek van fenntartva. E szertartás befejezése után a pap a tányérkára teszi a töredékeket és felajánlja őket Istennek, mert csakhamar Jézus Krisztus testévé változnak. Ez a szertartás mutatja, milyen bensőségesen kell egyesülnünk Jézussal az ő áldozatában.

A latin liturgia szárazabb, de nem kevésbé kifejező. Itt is van egy szertartás, egyike a legrégibbeknek, melyet a pap súlyos bűn terhe alatt nem hagyhat el és amely mutatja, milyen elválaszthatatlanul kell egyesülnünk Krisztussal szent áldozatában. A pap a felajánlaskor kevés vizet önt a kehelybe a borhoz. Mit jelent ez a szertartás? Megmagyarázza a kísérő imádság: *«Isten, ki az emberi természet méltóságát csodálatos módon alkottad és még csodálatosabb módon megújítottad: add, hogy e víz és bor misztériuma által annak istenségében részesülhessünk,*

aki emberségünknek részesévé lenni méltóztatott : Jézus Krisztus, a te Fiad, a mi Urunk: Ki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egyetemben Isten, mindörökkön örökké.» Azután a pap felajánlja a kelyhet, hogy Isten fogadja el jóillatú áldozatul, in odorem suavitatis. E szerint tehát a víz és bor e keveredése által jelképezett misztérium először az istenség egyesülése az emberiséggel Krisztusban; ebből a misztériumból következik azután egy másik, melyet ez az imádság szintén megjelöl: a mi egyesülésünk Krisztussal az ő áldozatában. A bor jelképezi Krisztust, a víz pedig a népet, mint már Szent János mondotta a Jelenések könyvében és a trienti zsinat is megerősítette: «A vizek . . . a népek.»¹

Egyesülnünk kell Krisztussal az áldozatban, vele együtt fel kell ajánlanunk magunkat. Akkor ő magához emel, magával együtt feláldoz és Atyja elé visz bennünket, jóillatú áldozatként, in odorem suavitatis. De magunknak kell felajánlanunk önmagunkat. A hívek csak azért részesülnek a keresztség által Krisztus papságában, hogy «lelki áldozatokat mutassanak be, melyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által», — mondja Szent Péter.² Annyira igaz ez, hogy az Egyház, aki az imént ajánlotta fel Istennek az áldozat anyagát, az átlényegülés pillanatát várva nem egy imádságában kiemeli, hogy áldozatunk egy isteni Völegénye áldozatával: «Szenteld meg, Urunk, kérünk, ezeket az adományokat és e jelképes áldozatnak felajánlását elfogadva, fogadj el *minket* is magadnak örök áldozati aján-dékul.»³

De hogy így elfogadjon minket az Isten, szükséges, hogy önmagunk felajánlása egyesüljön Krisztus áldozatával, aki feláldozta magát a kereszten és ezt az áldozatot megújítja az oltáron. Az Úr Jézus minket helyettesített áldozatában, valamennyiünk helyére állott és ezért az a halálos csapás, mely őt megölte, vele együtt erkölcsileg minket is halálra sujtott: «Ha egy meghalt valamennyiért, akkor valamennyien meghaltak.»⁴ Mi azonban

¹ Jel. 17, 15. — Hac mixtione ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repraesentatur. «E keveredés a hívő népnek a fejvel, Krisztussal való egyesülését jelképezi.» Concil. Trid. Sess. XXII., cap. 7. ² I. Pét. 2, 5.
³ Pünkösdhétfő miséjéből. Ugyanez a csendes imádság megvan Szent-háromság ünnepének a miséjében is. ⁴ II. Kor. 5, 14.

csak akkor halunk meg vele, ha egyesülünk az oltáron bemutatott áldozatával. És hogyan egyesülhetünk Krisztus Jézussal, az áldozattal? Ha az ő példájára egészen Isten akaratának teljesítésére szánjuk magunkat.

Isten teljesen szabadon rendelkezhetik a neki felajánlott áldozattal. Ebben a fontos magatartásban *egészen* át kell adnunk magunkat az Istennek, gyakorolnunk kell a lemondást és az önmegtagadást, el kell fogadnunk a szenvedéseket, a megpróbáltatásokat és a fájdalmakat mindennap, iránta való szeretetből, úgyhogy mi is elmondhassuk, mint Jézus Krisztus szenvedése kezdetén: «Hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát és amint meghagyta nekem az Atya, úgy cselekszem.» Ezt jelenti a magunk feláldozása Jézussal. Amikor az örök Atyának bemutatjuk isteni Fiát és a szent áldozattal együtt magunkat is felajánljuk, ugyanolyan érzelmekkel, mint amilyenek Krisztus szent Szívét dobogtatták a kereszten: Atyja és testvéreink iránti erős szeretettel, a lelkek üdvösségének lángoló vágyával, az isteni akarat iránti teljes odaadással, különösen ha az nehéz vagy természetünkkel ellenkezik, akkor a legkedvesebb hódolatot mutatjuk be Istennek, amit csak kaphat tőlünk.

Ez a legbiztosabb eszköz arra is, hogy átalakuljunk Jézusban, különösen, ha a szentáldozásban egyesülünk vele. Ez a legtermékenyebb részesülés az oltár áldozatában, mert ha Krisztus látja, hogy egyesülünk vele, magával együtt minket is feláldoz, kedvesekké tesz Atyja előtt és kegyelmével egyre hasonlóbakká tesz önmagához.

Ezt az igazságot fejezi ki az a titokzatos imádság, melyet az átváltoztatás után imádkozik a pap: «Esdve kérünk, mindenható Isten: parancsold meg, hogy ezt (az adományt) szent angyalod keze mennyei oltárodra vigye, isteni Főlséged színe elé: hogy ahányan csak résztveszünk ez oltár áldozatában és Fiadnak szentséges testét és vérét magunkhoz vesszük, elteljünk minden mennyei áldással és kegyelemmel.»

Az tehát a szentmisén való részvétel legkiválóbb módja, ha szemünkkel, lelkünkkel és szívünkkel követjük, ami az oltáron végbemegy, csatlakozunk az Egyház imádságaihoz, melyeket e szent pillanatban szolgálainak ajkára ad. Amikor így mélységes

tisztelettel, élő hittel, lángoló szeretettel, bűneink őszinte megbánásával¹ egyesülünk Krisztussal, az áldozat főpapjával és magával az áldozattal, akkor a bennünk élő Krisztus Szívébe zárja minden szándékunkat és mint tökéletes hódolatot, teljes elégtételt, bemutatja értünk Atyjának; hozzá méltó hálát ad neki és könyörgése mindenható. Mindezek a cselekedetek, amelyekkel az örök főpap megújítja az oltáron a Kálvária áldozatát, a mi cselekedeteink is lesznek.

Ugyanakkor, amikor mi Krisztus által minden tiszteletet és dicsőséget megadunk Istennek: a világosság és élet bőséges kegyelmei áradnak lelkünkbe és az egész Egyházba: «Bőséges gyümölcsökben részesülünk.»² — Valóban, minden szentmise magában rejtje a keresztszándókat gyümölcsseit. De élvezésükhöz szükséges, hogy lelkünk beleélje magát Krisztus azon érzelmeibe, melyekkel kész volt feláldozni magát a Kálvárián. Ha behatolunk Jézus Szívének érzelmeibe: «Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, mely Krisztus Jézusban is megvolt»,³ — az örök főpap magával visz minket a szentek szentjébe, az isteni Fölség trónusa elé, minden kegyelem, minden élet és minden boldogság forrásához.

Bárcsak megismernénk Isten ajándékát! . . .

¹ Docet sancta synodus . . . per istud sacrificium fieri, ut si cum vero corde et recta fide, cum metu et reverentia, contriti ac paenitentes, ad Deum accedamus, misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. «Ázt tanítja a szent zsinat, . . . hogy ezen áldozat által, ha igaz szívvel és igaz hittel, félelemmel és tisztelettel, töredelmes és bűnbánó lélekkel járulunk az Istenhez, irgalmasságot nyerünk és kegyelmet találunk alkalmas időben való segítségére.» Concil. Trid. Sess. XXII., cap. 2.

² Fil. 2, 5.

³ U. o.

VIII. Panis vitae — az Élet kenyere.

Vázlat. — A szentáldozás táplálja lelkünkben a legbiztosabban az isteni életet. — I. A szentáldozás lakoma, melyben Krisztus önmagát adja, mint az *Élet kenyerét*. — II. Krisztus a szentáldozással bennünk marad és mi öbenne. — III. Különbség a testi táplálék hatásai és az eucharisztikus étel gyümölcsei közt. *Krisztus átalakít bennünket* önmagában. E csodálatos táplálék hatása a testre. — IV. *Előkészület szükséges*, hogy elnyerhessük a szentáldozás gyümölcseit. — V. *Távolabbi előkészületek: teljesen adjuk át magunkat* Krisztusnak; *irányítsuk minden cselekedtünket a szentáldozás felé.* — VI. *Közelebbi előkészületek: A hit, bizalom és szeretet.* Hogyan jutalmazza az Úr Jézus ezt az előkészületet? *A szentáldozás a legmélyesegesebb részesülés Jézus istenfűségében.* A közvetlen előkészület különböző imádságai és áhitatgyakorlatai. — VII. *Hálaadás a szentáldozás után:* «Ami az enyém, mind a tiéd és ami a tiéd, enyém.»

«Esdve kérünk, mindenható Isten, . . . hogy ahányan csak résztveszünk ez oltár áldozatában és Fiadnak szentséges testét és vérének magunkhoz vesszük, elteliünk minden mennyei áldással és kegyelemmel.»

Ezek a szavak fejezik be az egyik imádságot, mely a szentmisében az átváltoztatás magasztos szertartását követi. Mint tudjuk, az Úr Jézus nemcsak azért van jelen az oltáron, hogy misztikus áldozatával, mely megújítja a Kálvária áldozatát, tökéletes hódolatot mutasson be Atyjának, hanem azért is, hogy a szentségi színek alatt lelkünk tápláléka legyen.

Krisztus Jézus maga nyilatkoztatta ki szent Szívének ezt a szándékát abban az órában, amikor ezt az áldozatot rendelte: «Vegyétek és egyétek, ez az én testem.»¹ «Vegyétek és igyátok, mert ez az én vérem.»² Krisztus Urunk csak azért akart jelen lenni a kenyér és bor színe alatt, hogy mi magunkhoz vehessük. — Ha tehát tudni akarjuk, miért rendelte Krisztus táplálék alakjában ezt a szentséget, láthatjuk: elsősorban azért, hogy táplálja bennünk az isteni életet; továbbá azért, hogy

¹ I. Kor. 11, 24.

² V. ö. Lk 22, 17. és 20.

egyek maradjunk vele, akitől ez a természetfeletti élet származik. A szentségi áldozás, az eucharisztikus áldozat gyümölcse biztosítja legjobban Jézussal való egyesülésünket.

Említettük, hogy ez a Krisztussal való egyesülés a lélek igazi élete, a természetfeletti életszentség. Jézus a szőlőtő, mi vagyunk a szőlővesszők. A venyigékben a kegyelem nedve kering, hogy gyümölcsöt teremjenek. Krisztus általa árasztja reánk legbőségesebben a kegyelmet, hogy átadja önmagát az Oltáriszentségben.

Szemléljük hittel és tisztelettel, szeretettel és bizalommal az Életnek e misztériumát, melyben Azzal egyesülünk, aki isteni mintaképünk, végtelen elégtételünk és egész életszentségünk forrása.¹ Nézzük továbbá, milyen előkészülettel kell magunkhoz vennünk, hogy elérjünk annak az egyesülésnek a tökéletességére, amelyet Krisztus akar megvalósítani velünk, amikor önmagát adja.

I.

Ha az imádságban megkérdezzük Krisztus Urunktól, miért akarta elrendelni örök bölcsességével ezt a kimondhatatlan nagy szentséget, mit válaszol nekünk?

Elsősorban azokat a szavakat ismétli, amelyeket egykor kiejtett, mikor a zsidóknak kihirdette az Oltáriszentség szerzését: «Amint engem küldött az élő Atya, és én élek az Atya által, úgy aki eszik engem, az is él énáltalam.»² Mintha azt mondaná: Vágyódom közölni veletek isteni életemet. Léte-met, életemet az Atyától kapom és mivel mindent tőle kapok, csak érte élek. Vágyva vágyom, hogy mivel ti is mindent tőlem kaptok, csak értem éljetek. Testi életeteket a táplálék tartja fenn és fejleszti: én a lelketek tápláléka akarok lenni, hogy fenntartsam és fejlesszem életét, mely én magam vagyok.³

¹ V. ö. a trienti zsinat katekizmusa, XX., 1. §. ² Jn 6, 58.

³ Sumi autem voluit sacramentum hoc, tamquam spiritualem animarum cibum, quo alantur et confortentur viventes vita illius, qui dixit: et qui manducat me, et ipse vivet propter me. «Azt akarta, hogy magunkhoz vegyük ezt a szentséget, mint lelkünk lelki táplálékát, hogy tápláljon és erősítsen bennünket, akik az ő életéből élünk, amint ő mondotta: És aki eszik engem, az is él énáltalam.» Concil. Trid. Sess. XIII., cap. 2.

Aki engem eszik, az én éltemből él. Enyém a kegyelem teljessége és én azokat részesítem benne, akiknek táplálékul adom magamat. «Miként az Atyának élete vagyon önmagában, azonképpen adta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában.»¹ És mivel az enyém ez az élet, csak «azért jöttem, hogy életetek legyen és minél több legyen».² Életet adok nektek, mert önmagam adom táplálékul. «Én vagyok az élő kenyér, az Élet kenyere, aki az égből szállottam alá»,³ hogy isteni életet hozzak nektek. Ez a kenyér égi életet, örök életet ad, melynek a kegyelem a hajnalhasadása. A zsidók mannat, romlandó táplálékot ettek a pusztában. De én örökké élő kenyér vagyok, mely mindig szükséges a lelketeknek, mert «ha nem eszitek az Emberfia testét, ... nem leszén élet tibennetek».⁴

Ezek Jézus szavai. Krisztus tehát nemcsak azért jelenik meg az oltáron, hogy imádjuk, hogy végtelen elégtétel gyanánt bemutassuk Atyjának. Nemcsak azért jön, hogy meglátogasson bennünket: hanem hogy magunkhoz vegyük, mint lelkünk táplálékát és hogy magunkhoz véve életünk legyen: a kegyelem élete itt a földön és a dicsőség élete fenn a mennyben.

«Az Isten Fia lényegénél fogva maga az élet. Csak ő ígérheti, csak ő adhatja az életet. A szent emberség, melyet az idők teljességében magára venni méltóztatott, annyira közel került az élethez, annyira részesül erejében, hogy az élő víz kiapadhatatlan forrása csörgedezik belőle ... Nem az Élet kenyere-e, vagy még inkább, nem élő kenyér-e az, amelyet eszünk, hogy életünk legyen? Mert szent ez a kenyér, Jézus szent teste, az a test, amelyet egészen betölt és át meg átjár az éltető lélek. Hogyha az a közönséges kenyér, melyben nincs élet, megőrzi testünk életét, milyen csodálatos életet élünk akkor, ha élő kenyeret eszünk, ha magánál az élő Isten asztalánál eszünk? Ki hallott már valaha olyan csodáról, hogy életet ehetünk? Csak Jézus adhat ilyen táplálékot. Ő természete szerint maga az élet: aki őt eszi, életet eszik. Ó, milyen gyönyörűséges Isten gyermekeinek a lakomája!»⁵ — Ezért mondja

¹ Jn 5, 26.² U. o. 10, 10.³ U. o. 6, 35., 48, 51.⁴ U. o. 6, 54.⁵ Bossuet: Sermon pour le Samedi-Saint. Oeuvres oratoires. Édit. Lebarque. I. köt. 121—122. l.

a pap mindenkinek, mikor az áldoztatásnál kiosztja a szent-ostyát: «A mi Urunk Jézus Krisztus teste őrizze meg lelkedet az örök életre!»

Említettük, hogy a szentségek létrehozzák azt a kegyelmet, melyet jelentenek. — A természetes rendben a táplálék megőrzi és fenntartja, növeli, megújítja és kifejleszti a test életét.¹ Ugyanígy az égi kenyér, a lélek tápláléka is *fenntartja, megújítja, növeli és megvidámítja* benne a kegyelem életét, mert magát a kegyelem szerzőjét nyújtja. Az isteni életben más módon is részesülhetünk, de a szentáldozás által «mint ragadó folyam» árasztja el lelkünket. A szentáldozás annyira az élet szentsége, hogy magában véve is megbocsátja és eltörli a bocsánatos bűnöket, melyekhez nem ragaszkodunk,² úgyhogy a lélek isteni élete visszanyeri erejét és szépségét, növekszik, fejlődik és bőséges gyümölcsöt terem. «Ő szent lakoma, melyben Krisztust vesszük magunkhoz!... A lélek eltelik kegyelemmel!...»³

— Ó Jézus, megtestesült Ige, akiben «az istenség egész teljessége lakozik valósággal»,⁴ jöjj hozzám, részesíts e teljességben! Ez az én életem, mert «akik befogadnak, azok Isten gyermekeivé lesznek».⁵ Ez a részesedés abban az életben, melyet Atyádtól kaptál és amely által élsz Atyáért. Ez az az élet, mely a kegyelem által emberségedből kiárad minden testvéredre. Jöjj, hadd élvezzelek, hogy életedből éljek!

«Aki engem eszik, az is él énáltalam.»

II.

Az volt tehát Krisztus Szívének egyik szándéka, amiért az eucharisztikus szentséget rendelte, hogy mennyei kenyér legyen, mely fenntartsa és nagyobbítsa bennünk az isteni életet. De az Úr Jézus előtt másik cél is lebegett, amely kiegészíti az első: «Aki eszi az én testemet és issza az én vére-

¹ Szent Tamás szerint (III., q. 79. a. 1.) ez a táplálék négy hatása. A szent hittudós az Oltáriszentségre, a lélek eledelére alkalmazza.

² L. fenntebb, 197. l. a trienti zsinat katekizmusának szövegét. ³ Az úrnapi I. vesperae Magnificat-antifónája.

⁴ Kol. 2, 9.

⁵ Jn 1, 12.

met, énbennem marad és én őbenne.»¹ Mit jelent ez a szó: «marad»?

Amikor Szent János evangéliumát olvassuk, — mert ő mondja el Jézus e szavait, — látjuk, hogy csaknem mindig ezt a szót használja, ha a tökéletes egyesülést akarja kifejezni. Nincs fenségesebb egyesülés, mint az Atya és Fiú egyesülése a Szentháromságban, mert a Szentlélekkel együtt mindkettőnek ugyanazon isteni természete van. Szent János mondja, hogy «az Atya a Fiúban marad».²

«Krisztusban maradni» elsősorban azt jelenti, hogy kegyelmével résztveszünk istenfiúságában és hogy egyek vagyunk vele, mivel hozzá hasonlóan, bár más módon, Isten gyermekei vagyunk. Ezen alapul az a mélységes egyesülés, melyet maga Krisztus jelent ki a szőlőtőről szóló példabeszédében: «Én vagyok a szőlőtő, ti vagytok a szőlővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, az sok gyümölcsöt terem.»

De nemcsak ez az egyetlen módja az egyesülésnek. «Krisztusban maradni» annyit is jelent, mint vele egyesülni mindabban, ami értelmünk, akaratunk, tevékenységünk körébe tartozik. — *Értelmünkkel* Krisztusban maradunk, ha egyszerű, tiszta és egész hittel elfogadjuk mindazt, amire Krisztus tanít bennünket. Az Ige mindig az Atya keblén van. Látja az isteni titkokat és velünk is közli, amit lát: «Az egyszülött Fiú, ki az Atya keblén vagyon, ő jelenté ki.»³ A hit segítségével mondjuk mindarra, amire a megtestesült Ige tanít minket: «Igen», Amen; általa fogadjuk el szavát és így értelmünkben egyesülünk Krisztussal. Csak akkor vehetjük őt igazán magunkhoz, ha hittel fogadjuk be őt és mindazt, amit mond. Amikor az Üdvözítő kihirdeti a zsidóknak az Oltáriszentség szerzését, azt mondja nekik: «Én vagyok az Élet kenyere; aki énhozzám jön, nem fog éhezni, és aki énbennem hiszen, sohasem szomjúhozik.»⁴ És amikor a zsidók hitetlenségük miatt zúgolódnak ellene, megismétli szavait: «Bizony, bizony mondom nektek: Aki hisz énbennem, örök élete vagyon.»⁵ Az Úr Jézus a hit által adja magát táplálékul lelkünknek és a vele való egyesülés azt jelenti, hogy értelmünk ragaszkodik szavához és elfogadjuk

¹ Jn 6, 57.
6, 35.

² U. o. 14, 10.
⁶ U. o. 6, 47.

³ U. o. 1, 18.

⁴ U. o.

mindazt, amit nekünk kinyilatkoztat. Krisztus, aki megtanít minket minden igazságra, értelmünk tápláléka.

Benne maradni azt is jelenti, hogy akaratunkat alávetjük az övének, egész természetfeletti tevékenységünket kegyelmétől tesszük függővé. — Vagyis meg kell maradnunk szeretetében és teljesítenünk kell akaratát: «Ha parancsaimat meg fogjátok tartani, *megmaradtok szeretetemben*; valamint én is megtartottam Atyám parancsait, és az ő szeretetében maradok.»¹ Kívánságait a mi vágyaink elé kell helyeznünk, fel kell karolnunk érdekeit, magunkat egészen, számítás, fenntartás, visszavonás nélkül át kell adnunk neki, mert nem *maradhatunk* benne, ha nem vagyunk erősek és szilárdak, ha nincs olyan feltétlen bizalmunk, mint amilyen a jegyes viseltetik vőlegénye iránt. A jegyes akkor legkedvesebb vőlegénye előtt, ha egyedül az ő bölcsességére, hatalmára, erejére, szeretetére támaszkodik. Ez a mennyei kenyér így táplálja szeretetünket és tartja fenn akaratunk életét.

Krisztus Jézus ezt az Isten országát akarja megalapozni abban a lélekben, aki őt magához veszi. Azért megy hozzá, hogy a lélek «őbenne maradjon», azaz bízva szavában teljesen ráhagyatkozzék, teljesítse isteni tetszését és egész tevékenységének ne legyen más rúgója, mint Lelkének működése: «Aki az Úrhoz ragaszkodik, egy lélek ővele.»²

Mert az Úr Jézus maga is a lélekben marad: «És én őbenne.»³ — Nézzük, mi ment végbe a megtestesült Igében. Volt benne természetes, mélységesen emberi tevékenység; de e tevékenység lángoló tűzhelye, mely táplálta és beragyogta, az Ige volt, akivel szétválaszthatatlanul egyesült az emberség.

Amikor Krisztus átadja magát a léleknek, bizonyos szempontból hasonlóan óhajtja részesíteni. Amikor Krisztus átadja magát a léleknek, nem jön ugyan létre olyan szoros egyesülés, mint amilyen az Ige és szent embersége között van, mégis azt akarja, hogy kegyelme és Lelke működése által a lélek egész belső tevékenységének forrása legyen. «És én őbenne.» Benne van, benne marad a lélekben, de nem tétlen: dolgozni

¹ U. o. 15, 10.

² I. Kor. 6, 17.

³ Jn 15, 5.

akar benne¹ és amikor a lélek állandóan reá és akaratára bízta magát, akkor Krisztus tevékenysége oly hatalmas lesz, hogy az ilyen lélek biztosan eljut a tökéletességnek azon legnagyobb fokára, amelyet Isten neki szán. Mert Krisztus a lélekbe magával viszi istenségét, érdemeit, gazdagságát, hogy világossága, útja, igazsága, bölcsesége, igazságossága, megváltása legyen: «Ki Istentől bölcseségünkkel lett és igazságunkkal és megszentelődésünkkel és megváltásunkkal»,² egy szóval, hogy a lélek élete legyen, hogy ő maga éljen a lélekben: «Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.»³ Az a lélek álma, hogy egyesüljön azzal, akit szeret. A szentáldozás, melyben a lélek Krisztust veszi magához táplálékkul, megvalósítja ezt az álmat és lassanként átalakítja a lelket Krisztusban.

III.

Mindazonáltal az egyházatyák mélyreható különbséget látnak a táplálék hatása, mely testi életünk fenntartására szolgál és az eucharisztikus kenyér között, mely a lélekben dolgozik.

Amikor testi táplálékot veszünk magunkhoz, azt saját lényegünkkel változtatjuk át, míg ha Krisztus adja magát táplálékkul, mi alakulunk át őbenne. — Szent Leó írja ezeket a figyelemreméltó szavakat: «A Krisztus testében és vérében való részsülés hatása abban áll, hogy átalakulunk azzá, akit magunkhoz veszünk.»⁴ Szent Ágoston még határozottabban mondja, Krisztus ajkára adva: «Én a felnőttek eledele vagyok. Növekedjél és részed lesz bennem. Nem te változtatasz át engem magaddá, mint valami testi eledelt, hanem én változtatlak át téged magammá.»⁵ És Szent Tamás szokott világosságával néhány sorban foglalta össze ezt a tanítást: «Ha meg akarjuk ismerni valamely szentség hatását, akkor ezt analógia útján, a szentség anyagának hatásából kell megítélnünk . . . Az Oltáriszentség anyaga táplálék. Szükséges tehát, hogy sajátos hatása

¹ «Mindezideig . . . munkálkodom.» Jn 5, 17.

³ Gal. 2, 20.

⁴ Sermo 63. de Passione 12. c. 7.

² I. Kor. 1, 30.

⁵ Vallomásai

7. könyv, 4. fej.

hasznos legyen a táplálék hatásához. Aki testi táplálékot vesz magához, az átalakítja azt magában. Ez az átváltozás pótolja a szervezet veszteségeit és biztosítja megfelelő fejlődését. De az eucharisztikus táplálék a helyett, hogy átalakulna abban, aki magához veszi, maga alakítja át őt. Következésképpen e szentség sajátos hatása abban áll, hogy annyira átalakítja az embert Krisztusban, hogy valóban elmondhatja: Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.»¹

Hogyan történik ez a lelki átalakulás? Mikor Krisztust magunkhoz vesszük, őt egészen vesszük magunkhoz: testét, véré, lelkét, emberségét, istenségét. Krisztus részesít bennünket gondolataiban, megosztja velünk érzelmeit, közli velünk erényeit, de legfőképpen «felgyújtja bennünk azt a tüzet, melyet ő bocsátott a földre»,² a szeretet tüzét: ez a célja az Oltáriszentségben végbemenő átalakulásnak. «E szentség hatása — írja Szent Tamás, — bizonyos módon átalakít bennünket Krisztusban a szeretet által. Ez sajátos gyümölcse . . . A szeretetnek az a tulajdonsága, hogy a szeretet a maga tárgyában átalakítja azt, aki szeret.» Vagyis Krisztus azért jön hozzánk, hogy gondolatainkat, érzelmeinket és akaratunkat annyira kicserélje, összhangba hozza, egyesítse saját gondolataival, érzelmeivel és akaratával, hogy ne legyen más gondolatunk, érzelmünk és akaratunk, mint az övé: «Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban is megvolt.»³ Ez pedig csak a szeretet által lehetséges: akaratunkat és vele egész lényünket, minden erőnket a szeretet bocsátja Krisztus rendelkezésére. És mivel a szeretet adja át így az egész embert, azért természetfeletti átalakulásunknak és fejlődésünknek is a szeretet a legfőbb biztosítója. Szépen mondja Szent János: «Aki a szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne.»⁴

E nélkül nincs igazi «communio», egyesülés a szentáldozásban. Nélküle csak ajkunkkal vesszük Krisztust, pedig lélekkel, szívvel, akaratval, egész valónkkal kell egyesülnünk vele, hogy amennyire itt a földön lehetséges, részt vegyünk isteni életében, úgyhogy a benne való hit és iránta érzett szeretetünk által valóban az ő élete és többé ne saját «énünk» legyen életünk

¹ In IV. Sentent. Dist. 12., q. 2. a. 1.
2, 5.

⁴ I. Jn 4, 16.

² Lk 12, 49.

³ Fil.

forrása. Szépen fejezi ki ezt az Egyház egyik könyörgése, melyet a pap az áldozás után imádkozik: «Kérünk, Uram, járja át testünket és lelkünket a mennyei adomány működése, hogy ne a saját érzékiségünk, hanem e szentség ereje munkálkodjék benne állandóan.»¹

Az Egyház ezen imádsága megérteti velünk, hogy az Oltáriszentség ereje a lélekből a testre is kiárad. Igaz, hogy Krisztus közvetlenül a lélekkel egyesül, elsősorban ennek a megisteniesülését akarja biztosítani és megerősíteni: «Hogy annak tagjai közé számíttassunk, akinek testével és vérével egyesültünk.»² De a test és lélek egyesülése annyira szoros és szétválaszthatatlan, hogy ha az Oltáriszentség fejleszti a lélek életét és a magasabb örömök felé vonzza, ugyanakkor mérsékli a szenvedélyek hevét is és békét varázsol egész életünkbe.

Az egyházatyák³ még közvetlenebb hatásról is beszélnek. De van-e ebben valami csodálnivaló? Mikor Krisztus a földön élt, szent embersége pusztá érintése elég volt a test meggyógyítására. Ez a gyógyító erő kevesbedett volna azáltal, hogy Jézus a szent színek alá rejtőzött? «Azt hiszitek talán, — mondotta Nagy Szent Teréz is, — hogy ez a szentséges eledel nem táplálja még ezt a mi testünket is s hogy nem kiváló orvosság egyúttal a testi bajok ellen? Én tudom, hogy az s ismerem valakit (a szent kétségtelenül saját magáról beszél), aki nagyon beteg szokott lenni s akinél, mikor olykor nagy fájdalmai voltak, ezek a szentáldozáskor mintegy varázsütésre szűntek meg, úgyhogy utána egészen jól érezte magát... Ő Szent Felsége nem fukarkodik a lakbérrel, ha valahol jól fogadják.»⁴ Áldozás előtt kéri a pap Krisztustól, hogy «testének vétele... szolgáljon lelke és teste oltalmára és gyógyulására». Az Egyház többször is megismétli ezt a kérést áldozás utáni könyörgéseiben, amikor hálát ad

¹ *Mentes nostras et corpora possideat, quaesumus, Domine, doni caelestis operatio; ut non noster sensus in nobis, sed jugiter ejus praeveniat effectus.* (A pünkösöd utáni 15. vasárnap áldozás után következő imádsága.)

² Áldozás utáni imádság nagybőjt 13. vasárnapja utáni szombaton.

³ *Szent Jusztin*: Apolog. ad Anton. Pium, n. 66. — *Szent Irenaeus*: Contra haereses, V. c. 2. — *Jeruzsálemi Szent Cirill*: Catech. XXII. (Mystag. IV.), n. 3.; Catech. XXIII. (Mystag. V.), n. 15.

⁴ *A tökéletesség útja*, 34. feje. P. (Szeghy) Ernő ford. I. köt. 194—195. l. Még határozottabban szól a szent az *Önéletrajz* 30. fejezetében.

Istennek az isteni ajándékért: «Kérünk, Urunk, tisztítsd meg szívünket és újítsd meg a mennyei szentségek által, hogy ennek következtében *testünk is érezze segítségedet* most és a jövőben.»¹

Ne felejtjük el, hogy Krisztus mindig él és mindig cselekszik. Mikor hozzánk jön, egyesíti testünket az övével; megtisztítja, magához emeli, megszenteli, átalakítja úgyszólván minden tehetségünket, úgyhogy egy régi szerző szép gondolata szerint, Krisztus Szívével szeretjük az Istent, Krisztus ajkaival dicsérjük az Istent, az ő életét éljük. Jézus isteni jelenléte és megszentelő ereje oly mélyen belevésődik egész lényünkbe, testünkbe és lelkünkbe, minden képességünkbe, hogy második Krisztussá leszünk.

Ez az Oltáriszentség célja: e valóban fenséges egyesülés Krisztussal. Minden egyes szentáldozás ezt akarja egyre tökéletesebben megvalósítani. Bárcsak ismernénk Isten ajándékát! Mert akik méritenek a kegyelem vizének e forrásából, soha nem szomjaznak meg, hanem kielégülnek: «Aki abból a vízből iszik, melyet én adok neki, soha többé nem szomjazik mindörökké.»² Benne megtalálják minden jóság forrását: «Hogyne ajándékozott volna nekünk (az Isten) vele együtt mindent?»³ Az oltáron fakad minden áldás és minden kegyelem: «Eltelünk minden mennyei áldással és kegyelemmel.»

IV.

Az Oltáriszentség e csodálatos hatásai azonban nem jönnek létre a lélekben, ha az nincs előkészülve ennyi jó kiadására. Igaz, hogy mint mondtuk, a szentségek maguktól termik azt a gyümölcsöt, amiért Krisztus rendelte őket. De ennek az a feltétele, hogy ne álljon akadály működésük útjába: *Non ponentibus obicem.* — Mi tehát itt az akadály?

Természetes, hogy nem lehet akadály Jézus részéről:

¹ Purifica, quaesumus, Domine, mentes nostras et renova caelestibus sacramentis: ut consequenter et *corporum praesens* pariter et futurum capiamus auxilium. (Pünkösöd után a 16. vasárnap áldozás utáni imádsága.) — Sit nobis, Domine, *reparatio mentis et corporis* caeleste mysterium: «Legyen, Urunk, ez a mennyei misztérium lelkünknek és *testünknek megújítása*». (Pünkösöd után 8. vasárnap áldozás utáni imádsága.) ² Jn 4, 13. ³ Róm. 8, 32.

«Benne az istenség összes kincsei megvannak» és ő végtelenül vágyódik, hogy velünk közölje őket, mikor nekünk átadja magát. Nem szükkeblű: azért jön, hogy életet adjon és minél bővebben akarja adni ezt az életet: «Hogy minél több legyen.» Valamennyiünknek ismétli szavait, melyeket apostolaihoz intézett e szentség rendelkezéskor: «Vágyva vágytam ezt a húsvéti vacsorát enni veletek.»¹

Ne tévesszük szem elől, hogy a szentáldozás nem emberi találmány, hanem isteni szentség, melyet az örök Bölcsesség szerzett. Márpedig a bölcsesség a célhoz méri az eszközöket. Ha tehát isteni Üdvözítőnk azért alapította az Oltáriszentséget, hogy velünk egyesüljön és mi az ő életéből éljünk, legyünk meggyőződve arról, hogy ez a szentség tartalmazza is mindazt, ami szükséges ennek az egyesülésnek akár a legmagasabb fokban való megvalósításához. Ez a csodálatos isteni találmány hasonlíthatatlanul hatásos erőforrásokat rejt, amelyek megvalósíthatják bennünk az isteni átalakulást.

Tehát bennünk van az akadály. — Mi az?

Hogy megismerjük, vegyük fontolóra magát a szentség természetét. Ez a szentség táplálék, melynek az a rendeltetése, hogy *táplálja a lélek életét és megszilárdítsa* Krisztussal való *egyesülését*.

Tehát mindaz, ami útjában áll a természetfeletti életnek és az egyesülésnek, akadály a szentség gyümölcsöző vételének is. A legfőbb akadály a halálos bűn, mely a lélek halálát okozza. Miként táplálékot csak élőknek adunk, ugyanúgy az Oltáriszentség is csak azoknak való, akikben megvan már a kegyelem élete. Ez az első feltétel. Ez a «jószándékkal» együtt elég ahhoz, hogy minden hívő közeledhessék Krisztushoz és magához vehesse az Élet kenyerét. X. Pius, a nagy pápa világosan kifejtette ezeket emlékezetes rendeletében.² A szentség *ex opere operato*, magától működik. Az Oltáriszentség táplálja a

¹ Lk 22, 15.

² 1905. dec. 20-án kelt dekrétumában a gyakori szentáldozásról a pápa a következőkben fejt ki, miben áll ez a «jószándék»: «Ne szokásból vagy hiúságból, vagy emberi tekintetből közeledjünk a szent asztalhoz, hanem azért, hogy Isten akaratát teljesítsük, vele minél bensőségesebben egyesüljünk a szeretetben, és ezen isteni orvosságság segítségével harcoljunk hibáink és gyarlóságaink ellen.»

lelket, nagyobbítja a kegyelmet és ugyanakkor a szeretet erényét is. Ez a szentség első és lényeges gyümölcse.

Vannak még más gyümölcsei is, amelyek másodlagosak ugyan, de mégis oly magasztosak, hogy említésre méltók: ezek az egyesülesből fakadó segítő kegyelmek, amelyek cselekvésre készítetik a szeretet erényét,¹ felszítják buzgóságunkat, hogy a szeretetet szeretettel viszonzozzuk, teljesítsük Isten tetszését és elkerüljük a bűnt. A lelkét elhalmozzák örömmel, a lélekbe száll ez «az édes mennyei kenyér, mely telve van gyönyörűséggel», hogy felélessze odaadását az Úr szolgálatára és megerősítse a bűnnel és a kísértéssel szemben.² — Ezek a másodlagos hatások lehetnek erősebbek vagy gyengébbek és legnagyobbbrészt készségünkötől függnék.³ Különösen a szeretet, az egyesülés forrása készítet bennünket arra, hogy olyan lakást készítsünk az Úr Jézusnak, mely kevésbé méltatlan istenségéhez és a lehető legnagyobb buzgósággal hódoljunk előtte, amely megilleti, mikor betér hozzánk.

Kétségtelen, hogy mivel Krisztus feltétlenül szabad és végtelenül jó, annak nyújtja ajándékait, akinek akarja. De végtelen fölsége — mert ő mindig Isten marad, — azt kívánja tőlünk, hogy gyarlóságunkhoz képest iparkodjunk neki lakást készíteni szívünkben. És kételkedhetünk-e csak egy pillanatig is, hogy nem nézi végtelen jóindulattal az olyan lélek törekvéseit, aki hittel és szeretettel vágyódik őt magához venni?⁴

Nézzük az evangéliumban, hogyan megjutalmazta Zakeus vágyódását és iparkodását! Ez a fővámos csak látni akarta Jézust és amikor az Üdvözítő találkozik vele, megelőzi vágyát: be akar térni hozzá. És ez a látogatás bűnbocsánatot és üdvösséget hozott annak az embernek. Nézzük továbbá az Urat, amikor Simon farizeus fogadja. Az étkezés alatt egy asszony, Mária Magdolna lép a terembe, közeledik Jézushoz, hogy illatos kenet-

¹ «Ez a szentség nemcsak a szeretet erényét, hanem a szeretet cselekedeteit is felkelti.» *Szent Tamás*: III., q. 79. a. 4. ² Lásd a trienti zsinat katekizmusát, XX. fejt. 1. §. ³ *D. Coghlan*: De Ss. Eucharistia, 368. l. ⁴ «Bár az Újszövetség szentségei maguktól, *ex opere operato* hozzák létre hatásukat, ezek a hatások mégis annál nagyobbak, minél tökéletesebb azok készsége, akik magukhoz veszik a szentséget. Iparkodnunk kell tehát, hogy szorgos előkészület előzze meg a szentáldozást és megfelelő hálaadás kövesse.» X. Pius dekrétuma a naponkénti szentáldozásról, 1905. dec. 20.

tel kenje meg Jézus lábait és megcsókolja őket. De a jelenlevők rögtön felismerték benne a bűnös asszonyt. És Simon, a farizeus méltatlankodik magában: «Ha tudná Jézus, ki ez az asszony! . . .» Krisztus látja titkos gondolatait és megvédi Magdolnát. Azt, amit ez az asszony tett neki, hogy vele örömet szerezzen, szembeállítja azzal, amit a farizeus elmulasztott vele szemben a vendéglátáskor: «Látod ezt az asszonyt?» — mondja Jézus Simonnak. — «Bejöttem házádba, vizet lábaimra nem adtál; ez meg könnyeivel öntözte lábaimat, és hajával törölte meg. Csókot nekem nem adtál; ez meg mióta bejött, nem szűnt meg csókolgatni lábaimat. Olajjal nem kentet meg fejemet; ez meg kenetel kente meg lábaimat. Ezért mondom neked: Megbocsáttatott az ő sok bűne, mert nagyon szeretett . . .» Azután azt mondja az asszonynak: «Meg vannak bocsátva bűneid . . . A te hited megszabadított téged, menj el békével.»¹

Látjuk tehát, hogy az Úr Jézus figyel készségünkre, a szeretet jeleire, melyekkel magunkhoz vesszük. Az Oltáriszentség az egyesülés szentsége és minél kevesebb akadállyal találkozik Krisztus a tökéletes egyesülés útjában, annál jobban dolgozik bennünk szentségi kegyelme. A trienti zsinat katekizmusa mondja, hogy «akkor nyerjük el Isten ajándékainak bőségét, ha tiszta szívvel és tökéletes előkészülettel vesszük magunkhoz az Oltáriszentségben».²

V.

Van egy nagyon fontos *általános készség*, mely az egyesülés természetéből következik és amely csodálatosan alkalmas arra, hogy állandóan előkészítsen bennünket a Jézus Krisztussal való egyesülésre, különösen pedig ennek az egyesülésnek a tökéletességére. Abban áll ez a készség, hogy gyakran megújítjuk jószándékunkat: magunkat *teljesen odaadjuk Krisztus Jézusnak*.

Legelőször a kereszttségben adtuk át magunkat a megtestesült Igének. Krisztus akkor vette először birtokába a lelkünket. A kegyelem által akkor kezdtünk Istenhez hasonlítani és vele

¹ Lk 7, 36—39.; 44—50.

² XX. fej. 3. §.

egyesülni. Minél állandóbb az a keresztségben nyert készségünk, hogy meghalunk a bűnnek és Istennek élünk, annál tökéletesebb a távolabbi előkészületünk, hogy bőségesen befogadhassuk az eucharisztikus kegyelmet. Ha állandóan hozzátapadunk a bocsánatos bűnhöz, a megfontoltan elkövetett gyarlóságokhoz, a szándékos hanyagságokhoz, a tudatos hűtlenségekhez: mindezzel csak megbántjuk a hozzánk betérő Urat. Ha vágyódunk ezen egyesülés tökéletességére, nem szabad «alkudoznunk» Krisztussal szívünk odaadásában. A legkisebb helyet sem szabad fenntartanunk szívünkben a teremtménynek, melyet önmagáért szeretünk. Ki kell üresítenünk magunkat, el kell szakadnunk a teremtménytől, vágyódnunk kell azután, hogy Krisztus végre teljesen uralomra jusson bennünk azáltal, hogy egész lényünket alávetjük evangéliumának és Lelke működésének.

Ez a legkiválóbb előkészület. Mi akadályozza akkor Krisztust, hogy teljesen azonosítson bennünket önmagával, mikor hozzánk jön? Talán testi-lelki gyarlóságaink, a számkivetettségünkkel járó nyomorúságok, emberi természetünk rabszolgáncái? Semmi esetre sem. Ezek a tökéletlenségek, sőt hibák, melyeket akarattunk ellenére elkövetünk, de megsirattunk és iparkodunk kiirtani, nem tartják vissza Krisztust. Ellenkezőleg, azért jön hozzánk, hogy segítsen kiirtani ezeket a hibákat és türelmesen viselni ezeket a gyengeségeket. Mert ő könyörületes főpap, «ismeri alkotásunkat és tudja, hogy porból valók vagyunk».¹ Magára vette minden gyarlóságunkat: «Ő valóban hordozta a mi betegségeinket.»²

A tökéletes egyesülést azok a rossz szokások akadályozzák, amelyeket ismerünk, mégsem küzdünk ellenük, mert a nagylelkűség hiánya miatt nem merünk hozzájuk nyúlni; azok a vonzalmak, amelyekkel ragaszkodunk önmagunkhoz vagy a teremtményhez. Pedig mindaddig, míg önmagunk éber ellenőrzésével és az önmegtagadással nem iparkodunk kiirtani ezeket a rossz szokásokat és vonzalmakat, addig Krisztus nem részesíthet bennünket kegyelme bőségében.

Különösen áll ez a felebaráti szeretet ellen irányuló szán-

¹ Zs. 102, 14.

² Iz. 53, 4.

dékos vagy szokásos hibákra. Ezt majd részletesebben kifejtjük, amikor azokat az indítóokat tárgyaljuk, amelyek alapján szeretnünk kell egymást. De itt is röviden megemlíti. Az Úr Jézus és misztikus teste egy. A kegyelem által minden keresztény az ő tagja. Amikor áldozunk, az egész Krisztust vesszük magunkhoz, azaz a szeretet által Krisztus fizikai lényével is, meg tagjaival is egyesülünk. Nem választhatjuk szét őket. Krisztus Urunk azt akarta, — mondja a trienti zsinat, — hogy «ez a szentség jelképe legyen azon misztikus test bensőséges egységének, melynek ő a feje».¹ «Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk», — mondja Szent Pál.² Halljuk, mit mond maga Krisztus: «Ha ajándékokat az oltárra viszed, és ott eszedbe jut, hogy atyádfiának van ellened valami: hagyd ott ajándékokat az oltár előtt és eredj előbb megbékülni atyádfiával és akkor menj és ajánld fel ajándékokat».³ Azért a legkisebb szándékos hidegség, a legkisebb neheztelés felebarátunk iránt nagy akadálya annak a tökéletes egyesülésnek, melyben Krisztus akar részesíteni bennünket az Oltáriszentségben.

Ha tehát felfedezzük szívünkben, hogy makacsul ragaszkodunk saját ítéletünkhöz, vagy önszeretetre hajlunk és különösen ha a szeretettel ellenkező hibákra találunk, bizonyosak lehetünk, hogy mindaddig, míg megelégszünk ezzel az állapottal, a szentség gyümölcseiben csak szűken részesülünk. — De ha a lélek elhatározza, hogy megjavítja rossz szokásait, melyeket észrevesz magában, ha komolyan törekszik kiirtani őket és azért közeledik Krisztushoz, hogy a szentáldozásból ehhez szükséges erőt merítsen, legyen meggyőződve, hogy az Úr Jézus jóindulattal tekint reá, megáldja erőfeszítéseit és bőségesen jutalmazza.

Ismételjük: biztos az, hogy nem a mi előkészületünk szerzi meg a szentség kegyelmét, csak szabad folyást enged neki, mikor elhárítja az akadályokat. De nekünk a lehető legtágabbra

¹ (Sacramentum hoc voluit esse) symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos, tamquam membra, arctissima fidei, spei et caritatis connexionem adstrictos esse voluit, ut id ipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata. Sess. XIII., cap. 2. ² I. Kor. 10, 17.

³ Mt 5, 23—24

ki kell nyitnunk szívünket az isteni ajándék kiadására elé. Kitűnő előkészület tehát az, ha arra törekszünk, hogy semmit se utasítsunk vissza Krisztusnak. Az olyan lélek, aki állandóan megőrzi azt a készséget, hogy kiirt magából mindent, amin megütközhetnék az isteni Vendég tekintete és mindig kész teljesíteni isteni akaratát, az csodálatosan fogékony a szentség működésére.

Mi ennek az oka? Az Oltáriszentség az egyesülés szentsége, mint a *communio* szó is mutatja. Az Úr Jézus azért jön hozzánk, hogy egyesüljön velünk. Az egyesülés azt jelenti, hogy kettőből egy lesz. De Krisztussal úgy kell egyesülnünk, amint van, minden tulajdonságával. Minden szentáldozás feltételezi a szentmiseáldozatot, következésképpen a keresztdozatot is. A szentmise bemutatásával Krisztus főpapi méltóságával egyesít bennünket; a szentáldozásban Krisztussal, az áldozattal egyesülünk. A szentmise, mint láttuk, feltételezi azt a bensőséges, teljes odaadást, mellyel Krisztus Urunk e világra jövet kész volt Atyja akaratát teljesíteni, amelyet élete folyamán gyakran megújított és a Kálvárián véres halálával megpecsételt. — Szent Pál szerint a szentáldozás minderre emlékeztet bennünket. «*Valahányszor ezt a kenyeret eszitek, és ezt a kelyhet isszátok, az Úr halálát hirdetitek*» (vagyis arra emlékeztek).¹ Krisztus csak akkor adja magát nekünk, miután már meghalt. Táplálékkul adja magát, de csak miután feláldozta magát. Áldozati Bárány és táplálék, áldozat és szentség: az Oltáriszentség e kettős jellege elválaszthatatlan. — Ezért olyan fontos az az állandó készség, hogy teljesen átadjuk magunkat Krisztusnak. Krisztus abban a mértékben adja magát nekünk, amennyire mi is átadjuk magunkat neki, Atyjának és testvéreinknek, misztikus teste tagjainak. Ez a szokásunkká vált áldozatos lelkület tesz bennünket hasonlóvá Krisztushoz, az áldozati Bárányhoz, ez teremt együttérzést közöttünk és Krisztus között.

Amikor Jézus látja, hogy egy lélek így felkészült és teljesen, fenntartás nélkül átadja magát működésének, akkor olyan isteni erővel dolgozik benne, hogy az a szentség csodáit termi,

¹ I. Kor. 11, 26.

hiszen semmi sem akadályozza működését. A *dispositio unionis*, az egyesülésre való előkészület hiánya magyarázza meg, hogy oly sok lélek, gyakori szentáldozásai ellenére is, miért halad előre olyan kevésbé a tökéletességben. Krisztus nem találja meg e lelkekben azt a természetfeletti hajlékonyságot, mely lehetővé tenné, hogy szabadon dolgozzék bennük. A teremtményhez, saját hiúságukhoz, önszeretetükhöz, érzékenységükhöz, önzésükhöz, féltékenységükhöz, érzékiségükhöz való szándékos, meg nem tagadott vonzalmaik *megosztják* őket és ez megakadályozza, hogy erős és bensőséges legyen köztük és Krisztus között az *egyesülés*, amely lassanként teljesen átalakítja a lelket.

Kérjük az Úr Jézust, segítsen minket, hogy lassanként megszerezhessük ezt az állandó áldozatos lelkületet. Hiszen olyan végtelenül értékes: csodálatosan előkészíti a lelkünket az isteni egyesülés szentségének működésére.

Az egyesülés e készségéhez, mely kiválóan alkalmas az állandó előkészületre, még egy másik, hasonlóképpen távolabbi, de még hatásosabb előkészületet kapcsolhatunk. Ez abban áll, hogy minden nap *összes cselekedeteinket határozottan a szentáldozás felé irányítjuk*, úgyhogy valóban Krisztussal való egyesülésünk az Oltáriszentségben legyen életünk napja. Szalézi Szent Ferenc pappászentelésekor elhatározta, hogy a nap minden pillanata előkészület lesz másnapi szentmiséjére. Ő igazán elmondhatta, mikor megkérdezték tőle eljárása okát: «Készülök a szentmisémre.»¹ Kiváló szokás!

De ha igaz az, hogy Krisztus nélkül semmit sem tehetünk, mennyivel inkább igaz akkor, amikor minden egyes napnak e legszentebb cselekedetéről van szó! Az Oltáriszentségben egyesülni Krisztussal a teremtmény számára a legmagasztosabb élmény: az egész emberi bölcsesség, legyen bár mégoly kiváló, össze sem hasonlítható vele. Nem tudunk megfelelően elkészülni rá Krisztus segítsége nélkül. Könyörgéseink kimutatják ugyan, hogy tisztelettel vagyunk iránta, de neki magának kell előkészítenie lelkünkben lakását, mint a Zsoltáros mondja: «A Fölséges megszentelte hajlékát.»² Ezt kérjük az Úr Jézus-

¹ *Hamon*: Szalézi Szent Ferenc élete, I. köt. 2. könyv. 1. fej.
² Zs. 45, 5.

tól, amikor délutánonként meglátogatjuk az Oltáriszentségben. «Ő Krisztus Jézus, megtestesült Ige, örök Bölcsesség, rendelkezél lelkemmel, hogy végtelen érdemeid által a te templomod legyen. Add, hogy egyedül csak hozzád ragaszkodjam. Felajánlom e napon minden cselekedetemet és minden szenvedésemet, hogy kedves legyen isteni tekinteted előtt és holnap ne üres kézzel jelenjek meg előtted.» Jó az ilyen imádság, mert az egész napot a Krisztussal való egyesülés felé irányítja. A szeretet, az egyesülés forrása át meg átjárja cselekedeteinket. A helyett, hogy zúgolódnánk, ha valami kellemetlenség vagy szenvedés ér bennünket, szeretettel ajánljuk fel Jézusnak. Így a lélek mintegy észrevétlenül, állandóan kész arra a pillanatra, amikor betér hozzá Istene.

VI.

Ezután már csak a *közvetlen előkészület* van hátra, mikor elérkezik a szentáldozás pillanata. Ezt is megkívánja Annak a végtelen méltósága, aki hozzánk jön. És bár ez az előkészület is abból az állandó készségből meríti erejét és értékét, melyről az imént beszéltünk, mégsem lesz felesleges, ha röviden erről is szólunk.

Egyik legfontosabb közvetlen előkészület a *hit*. — Az Oltáriszentség lényegében a hit titka, *mysterium fidei*.¹ Tehát Jézus többi misztériuma nem hittitok? De igen. Csakhogy sehol sincs hasznosabb és termékenyebb szerepe a hitnek, mint éppen ebben a misztériumban. Miért? Mert sem az ész, sem az érzékek nem fognak fel semmit Krisztusból. — Nézzük őt a jászolban. Krisztus kis gyermek, de angyalok énekelnek jöveletekor, hogy kinyilvánítsák istenségét és embereket megváltó küldetését. Nyilvános életében csodái és magasztos tanítása tanuskodnak arról, hogy ő az Isten Fia. A Táborhegyen embersége megdicsőül istensége fényében. Még a kereszten sem tűnik el egészen istensége: a természet rendjében beálló zűrzavar hirdeti, hogy a Keresztrefeszített a világ teremtője.² De az oltáron sem embersége, sem istensége nem mutatkozik:

¹ A szent Vér átváltoztatásának szavaiból.

² Lk 23, 44.

«Itt embersége is elrejtőzik.»¹ Az érzékek, a látás, ízlés, tapintás számára csak kenyér és bor van itt. Hogy keresztültörjünk a színeken, hogy a fátyolon át az isteni valóságig hatoljunk, ahhoz a hit szeme szükséges. Hit kell ide elsősorban.

Világosan kitűnik ez abból is, ha elolvassuk Szent János evangéliumának egyik fejezetét, mely elbeszéli, hogyan hirdette ki Krisztus a zsidóknak az Oltáriszentség misztériumát.² A Megváltó előző nap megmutatta jóságát és hatalmát, amikor ezreket táplált néhány kenyérrel. A zsidók e feltűnő csoda látára így kiáltottak fel: «Ez bizony a próféta, aki e világra jöendő.» Majd csodálkozásukat tette váltják és meg akarják őt ragadni, hogy királlyá tegyék. — De íme, Jézus most sokkal megdöbbentőbb titkot nyilatkoztat ki nekik, mint amilyen a kenyérszaporítás csodája volt: «Én vagyok az Élet kenyere, aki a mennyből szállottam alá.» Ezek a szavak rögtön zúgolódást keltenek a zsidók között: «Nemde, ez Jézus, József fia, kinek ismerjük atyját és anyját? Hogyan mondja tehát ez, hogy mennyből szállottam alá?» — És Jézus így válaszol nekik: «Ne zúgolódjatok egymás között. Én vagyok az Élet kenyere. Atyáitok mannat ettek a pusztaiban és meghaltak. Ez a mennyből leszálló kenyér, hogy aki abból eszik, meg ne haljon . . . Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él; és a kenyér, melyet majd én adok, az én testem a világ életéért.» — Erre a zsidók még hitelenebbek lesznek és vitatkoznak egymás közt: «Hogyan adhatja ez nekünk az ő testét eledelül?» De Krisztus nem vonja vissza állításait, ellenkezőleg még határozottabban kimondja: «Bizony, bizony mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet tibennetek. Aki eszi az én testemet, és issza az én vére, annak örök élete van . . . Mert az én testem bizony étel, és az én vérem bizony ital.» Ekkor már tanítványai is hitetlenkedni kezdenek. Többen tiltakoznak közülük: «Kemény beszéd ez, ki hallgathatja azt?» «Ettől fogva — teszi hozzá Szent János, — sokan visszavonulának az ő tanítványai közül, és már nem járnak vele.» Miután elmentek, az Úr Jézus a többi tizenkét apostolhoz fordul és így szól hozzájuk: «Csak nem akartok ti is

¹ Latet simul et humanitas. Az *Adoro te* kezdetű himnusból.

² Jn 6, 30—70.

elmenni?» Akkor Péter így felel neki: «Uram! kihez mennénk? Az örök élet igéi nálad vannak. És mi hittük és megismertük, hogy te vagy Krisztus, az Isten Fia.»

Higgyünk mi is Péterrel és a többi hú apostollal. Hitünk pótolja érzékeinket: «Pótolják a rest érzéket a merész hit szárnyai.»¹ Krisztus mondotta: «Ez az én testem, ez az én vérem. Vegyétek, egyétek és életetek lesz».

— Te mondtad, Uram! Ez elég nekem. Hiszem. Ez a kenyér, melyet nekünk adsz, te magad vagy: Krisztus, az Atya szeretett Fia. Te testesültél meg és adtad oda magad értem. Te születél Betlehemben, te éltél Názáretben, te gyógyítottad meg a betegeket, te adtad vissza a vakok látását. Te bocsátottál meg Mária Magdolnának és a jobb latornak. Te engedted meg Szent Jánosnak, hogy az utolsó vacsorán Szíveden nyugtassa fejét. Te vagy az út, igazság és élet. Te haltál meg szeretetből értem. Te szálltál fel a mennybe. És most Istennek, Atyádnak jobbján uralkodjál és szüntelenül jársz közben érettünk. Ó Jézus, örök igazság, te állítottad, hogy jelen vagy az oltáron, valósággal és lényegileg, emberségeddel és istenséged minden kincsével. Én hiszem és mivel hiszem, hódolattal borulok le előtted. Fogadd el, én Istenem és mindenem, imádásom hódolatát!

Az ilyen hit a legmagasztosabb imádás, ami csak kitelik tőlünk és értelmünk legteljesebb hódolata, amivel csak Krisztus elé járulhatunk.

De egyúttal a *bizalom* megnyilatkozása is. Mert Krisztus, akit a hit elénk állít, mint fejünk és elsőszülött testvérünk jön hozzánk. Gyujtsuk lángra vágyainkat:

— Ó Uram Jézus, — mondjuk neki a pappal az áldozás pillanatában, — ne nézd bűneimet, mert bánom, hogy elkövettem őket, hanem tekintsd Egyházad hitét. Ő mondja nekem, hogy te itt vagy jelen az ostya fátyola alatt, hogy hozzám jöjj. Hatalmad van, ó Krisztus Jézus, hogy magadhoz vonjál és magadban átalakítsál engem. Légy ura egész valómnak, minden tevékenységemnek, hogy ezután csak belőled, általad és érted éljek.

Ha kérjük ezt a kegyelmet, biztosak lehetünk, hogy Krisz-

¹ Praestet fides supplementum sensuum defectui. A *Pange lingua* kezdetű himnus. (Babits ford.)

tus meg is adja nekünk. Ezért szinte az alkalmatlankodásig kell kérnünk és nem szabad korlátoznunk szent vágyainkat. Ha számot vetnénk azzal, milyen nagy gazdagságot rejt ez a szentség, — már pedig ez a gazdagság végtelen, mert magát Krisztust tartalmazza,¹ — ha megismernénk mindazokat a gyümölcsöket, melyeket létrehozhat bennünk Krisztus jövele, akkor mérhetetlen nagy volna vágyunk, hogy megvalósulni lássuk őket. Benne rejlik a megváltás minden gyümölcse, hogy mind a miénk legyen: «Hogy megváltásod gyümölcset szüntelen tapasztaljuk magunkban.»² Krisztus Urunk hön óhajtja, hogy részesüljünk benne. De azt akarja, hogy kitárjuk szívünket a vágyódással és a bizalommal. «Isten bizonyára tudja, mire van szükségünk, — mondja Szent Ágoston,³ — de azt akarja, hogy vágyódásunk lánggra lobbanjon a könyörgésben és még alkalmasabbak legyünk annak befogadására, amit nekünk szán. Annál alkalmasabbak vagyunk az Élet kenyerének vételére, minél nagyobb lesz a hitünk ebben az életben, minél erősebb lesz a bizalmunk és minél lángolóbb a vágyódásunk.»

Nekünk is mondja Krisztus, mint egykor Isten mondotta a Zsoltárosnak:

— «Nyisd csak ki szádat, hadd töltsem meg!»⁴ Tárulj ki hittel, bizalommal, szeretettel, szent vágyakozással és odaadással és én megtöltelek!

— Mivel, Uram?

— Önmagammal. Neked adom magam egészen, ember-

¹ Utilitas hujus sacramenti magna est et universalis... Nam cum hoc sacramentum sit dominicae passionis, continet in se Christum passum: unde quidquid est effectus dominicae passionis, totum etiam est effectus hujus sacramenti. «Nagy és egyetemes e szentség jelentősége... Mivel az Úr szenvedésének a szentsége, magát a szenvedő Krisztust foglalja magában. Azért ennek a szentségnek teljesen ugyanaz a hatása, mint az Úr szenvedésének.» *Szent Tamás*: In Joan. Evang. c. 6. lect. 6. Továbbá: Effectus, quem passio Christi fecit in mundo, hoc sacramentum facit in homine. «Amilyen hatása volt Krisztus szenvedésének a világra, ugyanolyan e szentség hatása az emberben.» III., q. 79. a. 1. ² Az úrnapi szentmise könyörgéséből.

³ Sumemus capacius, quanto id et fidelius credimus et speramus firmitus et desideramus ardentius. Epist. 130., c. 8. — Szent Ágoston ezt az örök életről mondja, de tökéletesen alkalmazható az Oltáriszentségre is, amely ennek az életnek záloga: Et futurae gloriae nobis pignus datur. ⁴ Zs. 80, 11.

ségemmel és istenségemmel, neked adom misztériumaim gyümölcsét, fáradozásaim érdemét, fájdalmaim elégtételét és szenvedésem árát. Beléd szállok, mint egykor a földre szálltam, hogy «lelkedben lerontsam az ördög műveit»,¹ hogy veled együtt isteni hódolatot mutassak be Atyámnak. Részesítlek istenségem kincseiben, az örök életben, melyet Atyámtól kapok és Atyám azt akarja, hogy közöljem veled, hogy hasonló légy hozzám. Elhalmozlak kegyelmemmel, hogy én legyek a te bölcseséged, megszentelődésed, utad, igazságod, életed. Te leszel második énem, és én miattam, hozzám hasonlóan Atyám is kedvét leli benned . . . Tágítsd ki lelkedet és én betöltöm!

Kell-e több e szavaknál, hogy átadjuk magunkat Krisztusnak, hogy kegyelme eláraszson bennünket és teljesítse bennünk minden szándékát? És milyen gazdagon adja vissza Krisztus, amit neki adunk! Hogyan növeli bennünk azt a hitet, azt a bizalmat, azt a szeretetet, melyet fogadására elébe viszünk! — Ő az Ige, az örök Szó, aki szívünk mélyén közli velünk az isteni titkokat és eláraszt fényével, mert ő megvilágosít minden világra jövő embert. — Ő szállott le a földre üdvösségünkért, és ebben az eucharisztikus egyesülésben reánk árasztja halálának végtelen érdemeit. Milyen legyőzhetetlen bizalmat, micsoda békét visz Jézus abba a lélekbe, akit meglátogat! Nem elégszik meg azzal, hogy neki adja érdemeit: neki adja az örök élet zálogát is. «Benne miénk a jövődő dicsőség záloga.»² — Végül lángragyújtja szeretetünket. A szeretet az egyesülésből él. Az Oltáriszentség valóban az élet és a természetfeletti fejlődés szentsége. Minden jól végzett szentáldozás egyre közelebb visz bennünket mintaképünkhöz, legfőképpen pedig egyre jobban feltárja előttünk, egyre bensőségebben megismerjük, megszeretjük és gyakoroljuk kiválasztottságunk és fogadott fiúságunk titkát, melyet Krisztus Jézusnak, elsőszülött testvérünknek köszönhetünk. Az Oltáriszentség betetőzi bennünk az istenfiúság kegyelmét.

Olyan fontos kérdés ez, hogy még egy kissé elidőzünk nála. Egész életszentségünk arra vezethető vissza, hogy a kegyelmmel részesülünk Krisztus Jézus istenfiúságában: azok

¹ I. Jn 3, 8.

² Az úrnapi vesperae antifónája.

leszünk a természetfeletti fogadott fiúság által, ami Krisztus természete szerint. Minél inkább részesülünk benne, annál magasztosabb életszentségünk. — Mi által részesülhetünk benne, mi tesz Isten gyermekeivé? Szent János megmondja: a hit, mellyel befogadjuk Krisztust, minden kegyelem forrását: «Mindazoknak, akik befogadják, hatalmat ada, hogy Isten gyermekeivé legyenek».¹ — Minél mélységesebb tehát hitünk, mellyel befogadjuk Krisztust, annál magasztosabban közli magát velünk Krisztus is, mint Isten Fia, és következésképpen annál nagyobb mértékben részesülünk istenfiúságában.

Nincs olyan alkalom, mely jobban próbára tenné hitünk erejét, mint a szentáldozás. Sohasem lehet magasztosabb a hit hódolata, mint ha hiszünk Krisztusban, akinek istensége és embersége rejtve van az ostya színei alatt. — Amikor a zsidók látták Krisztus magasztos csodáit, például a kenyérszaporítást a pusztában, e rendkívüli események hatása alatt hajlandók voltak elfogadni Jézus istenségét. Ez is hit volt, de egészen közönséges fokban. — Amikor az Úr Jézus azt mondotta a zsidóknak: «Én vagyok az Élet kenyere, aki a mennyből szállottam alá», e szavak már magasabb fokú hitet követeltek. És valóban, látjuk, hogy a hallgatók közül nem mindenki volt rá képes és örökre elhagyták Krisztust. — De mikor Krisztus egy darabka kenyérre és pár csepp borra azt mondja nekünk: «Ez az én testem, ez az én vérem», és értelmünk elutasítva mindazt, amit érzéseink mondanak, elfogadja Jézus ezen szavait, akarattunk pedig tisztelettel és szeretettel odavisz bennünket asztalához, hogy tette válsuk e ragaszkodást, a lehető legmélységesebb és leghódolóbb hitről teszünk tanuságot.

Krisztust magunkhoz venni az Oltáriszentségben annyit jelent, hogy a legfenségesebb hitről teszünk tanuságot, és következésképpen a legnagyobb mértékben részesülünk Jézus istenfiúságában. Ime, ezért olyan éltető és termékeny minden buzgó szentáldozás: nemcsak azért, mert magát Krisztust vesszük magunkhoz, hanem azért is, mert benne nyilatkozik meg hitünk a legnagyobb mértékben és a legélénkebben. Mert nem csupán az értelem hisz itt: egész valónk, mely tette váltja ezt a hitet, közeledik az oltárhoz.

¹ Jn 1, 12.

Az eucharisztikus áldozás tehát isteni fogadott fiúságunk legtökéletesebb megnyilvánulása. — Nincs még egy olyan pillanat, amikor jogosabban mondhatnánk mennyei Atyánknak:

— Ó mennyei Atyám, én most Fiadban, Jézusban maradok és Fiad bennem marad. Fiad, ki tőled születik, tőled kapja isteni életét a maga teljességében. Én Fiadtól kapom a hittel. Hitem mondja, hogy ebben a pillanatban vele vagyok. És mivel az ő életében részesülök, őbenne, őáltala, ővele rám is úgy nézz, mint fiadra, kiben kedved telik.

Mennyi kegyelmet, mennyi világosságot, mennyi erőt ad az ilyen imádság az Isten gyermekének! Mennyire túláradóvá teszi az isteni életet, milyen bensőséges az egyesülést, milyen mélységes élménnyé az istenfiúságot az ilyen hit!... Itt érünk el a földön az istenfiúság legmagasabb fokára.

Ami azokat az imádságokat illeti, amelyek segítik közvetlen előkészületünket a Jézussal való egyesülésre, azokat nem lehet kizárólagosan megszabnunk. A lelkek szükséglete és hajlama nagyon különböző.

Egyesek szívesebben kísérik a pap imádságait és cselekedeteit, aki bemutatja a szentmisét és a szentmise alatt, az áldozáskor járulnak a szent asztalhoz. Amennyiben megvalósítható, ez a legjobb közvetlen előkészület Krisztus fogadására. Miért ne volnának jók az egyszerű híveknek is azok az imádságok, amelyeket Anyaszentegyházunk ad a pap ajkaira, hogy előkészüljön Krisztus vételére? Ha így készül elő valaki, közvetlenebbül egyesül Jézus áldozatával és szent Szíve szándékaival. A misekönyv különben, például a Gloria in excelsisben, a hit, bizalom és szeretet csodálatos megnyilvánulásait tartalmazza. «Dícsérünk téged. Áldunk téged. Dicsőítünk téged. Hálát adunk neked a te nagy dicsőségedért, Úristen, mennyei király, mindenható Atyaisten!... Úr Jézus Krisztus... Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk... Fogadd el könyörgésünket. Ki az Atya jobbán ülsz, irgalmazz nekünk!...» Micsoda hit! Az a darabka kenyér, amelyet magamhoz veszek, azt rejti, «ki az Atya jobbán ül a mennyben, aki egyedül Szent, egyedül Úr, egyedül Magasságbeli, aki az örök dicsőségben az Atyával és a Szentlélekkel

együtt él és uralkodik». — Mások átelmélkedik Szent János evangéliumának 6. fejezetét, melyben az apostol az Oltáriszentség megígérését beszéli el, hozzávegyítve a hit, remény és szeretet indulatait. Táplálhatja az áhítatot a Krisztus követe IV. könyve is, mely különösen az Oltáriszentség titkának van szentelve, vagy olyan imádságok is használhatók, melyeket egyházi jóváhagyással ellátott lelki könyvek tartalmaznak.

Mindenki követheti ebben saját hajlamát. Amikor a lélek és szív egyesül az ajkak szavával, és különösen, ha élő hittel, mélységes tisztelettel, feltétlen bizalommal, lángoló vágyódással és szeretettel és főként Krisztus akarata iránti nagylelkű odaadással tárul fel a lélek az egyesülés előtt, akkor minden jó: csak be kell fogadni az isteni ajándékot.

VII.

Hasonlóképpen sokféle módja lehet a *hálaadás*nak is. — Egyesek csendesén imádják magukban az isteni Igét. Az az emberi test, melyet magunkhoz veszünk, az örök Ige embersége. Általa magával az Igével egyesülünk, aki «az Atya kebléről» szállott le hozzánk. Az Ige lényegénél fogva teljesen Atyjára: mindent tőle kap a nélkül, hogy kisebb volna Atyjánál. De Jézus azt akarja, hogy minden újra visszaszálljon Atyjához: «Atyámért élek.» Lényege az, hogy Atyja által él. Mikor így egyesültünk vele és átadjuk magunkat neki, a benne való hit által bevezet bennünket a szentek szentjébe, «egész a kárpit belsejéig».¹ Itt egyesülhetünk azzal a bensőséges imádással, mellyel Jézus szent embersége hódol a Szentháromság előtt. E pillanatban annyira egyek vagyunk Krisztussal, hogy magunkévá tehetjük szent embersége minden megnyilatkozását és végtelenül kedves hódolatot mutathatunk be az Atyának és a Szentléleknek. Krisztus maga lesz a mi hálaadásunk, *Eucharisztia*nk. Ne felejtjük soha, hogy ő kiegészíti minden gyengeségünket, minden gyarlóságunkat, minden nyomorúságunkat. Milyen határtalan bizalmat kelt az Üdvözítő jelenléte a lélekben!

Vagy csatlakozhatunk ahhoz a dicsőítő énekhez, melyet

¹ Zsid. 6, 19.

a teremtet világ zeng, mely az Igétől nyerte létét, hogy minden létező, mely az Ige által lett, — «mindenek őáltala lettek és nála nélkül semmi sem lett, ami lett,»¹ — zengje őbenne és őáltala az Isten dicsőségét. Ezt teszi a pap is, amikor elhagyja az oltárt. Az Egyház, Krisztus Jegyese, aki mindenki másnál jobban ismeri isteni Vőlegénye titkát, énekelte a pappal ezt a bensőséges hálaadó éneket, lelke szentélyében, ahol az Ige honol. A lélek az egész teremtet világot Istene és Ura lába elé viszi, hogy minden, ami létezik és mozog, dicsőítse őt:

«Áldjátok az Urat, az Úrnak művei mindnyájan,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, az Úr angyalai,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, egek,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok az Urat, vizek mind az ég felett,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, az Úr erői mindnyájan,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok az Urat, nap és hold,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, ég csillagai,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok az Urat, minden záporosó és harmat,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, az Isten szelei mindnyájan,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, tűz és forróság,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, hideg és forróság,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, harmat és dér,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, fagy és hideg,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, jég és hó,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, éj és nap,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, világosság és sötétség,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Urat, villámok és fellegek,
Dicsérjétek és felette magasztaljátok őt mindörökké.»²

¹ Jn 1, 3.

² Dán. 3, 57—73.

A pap felhívja ezután a földet, a hegyeket és halmokat, a növényeket, tengereket és folyókat, a halakat, madarakat, vadállatokat, az embereket, papokat, a szenteket és alázatos szívűeket, hogy dicsőítsék a Szentháromságot, akinek Jézus szent embersége minden tisztelettel és dicsőséggel hódol. Milyen csodálatos ének ez, az egész teremtet világ himnusa, melyet abban a pillanatban zeng a pap, amikor egyesült a főpappal, az egyetlen közbenjáróval, az isteni Igével, aki mindent teremtet!

Mások odaülnek Mária Magdolnával Jézus lábához és bizalmasan beszélgetnek vele, hallgatják, amit lelkük mélyén mond, készen teljesíteni mindazt, amit kér tőlük. Mert ezekben a percekben, amikor bennünk van az isteni világosság, Jézus gyakran megmutatja a nemes léleknek, mit kíván tőle. «A szentáldozás utáni óra a legértékesebb idő, — mondja Szent Terézia. — Ekkor az isteni Mester maga oktat bennünket. Hallgassuk őt és hálából tanításáért csókoljuk meg lábát, könyörögjünk, hogy ne távozzék tőlünk.»¹

Lassan, mintha magát Krisztust hallgatnánk, elolvashatjuk az utolsó vacsora utáni fenséges búcsúszavakat is, mikor Jézus elrendelte ezt a szentséget: «Higgyetek nekem, hogy én az Atyában vagyok és az Atya énbennem . . . Aki parancsaimat ismeri és megtartja azokat, az szeret engem. Aki pedig engem szeret, Atyám is szeretni fogja azt, és én is szeretni fogom, és kijelentem neki magamat . . . Amint engem szeretett az Atya, én is szeretlek titeket. Maradjatok meg az én szeretetemben . . . Ezeket szóltam nektek, hogy örömem teljék bennetek, és a ti örömetek teljes legyen . . . Barátaimnak mondtalak titeket, mert mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek . . . Mert maga az Atya szeret titeket, mivelhogy ti szerettetek engem, és hittétek, hogy én az Istentől jöttem ki . . . Ezeket szóltam nektek, hogy énbennem békességetek legyen. E világon szorongatástok vagyon; de bízzatok, én legyőztem a világot.»²

Továbbá beszélgethetünk az Üdvözítővel elmélkedő imádságban is, mintha ott térdelnénk a kereszt lábánál. — Szóbeli

¹ *A tökéletesség útja*, 25. fejt.

² Jn 14—16. fejt.

imádságot is használhatunk. Elimádkozhatjuk az Oltáriszentségre vonatkozó zsoltárokat:

«Az Úr az én pásztorom,
Semmi sem hiányzik énnekem.
Legelőhelyen megpihentet,
Údító víz mellé vezet,
És felüdíti lelkemet...
Járjak bár a halál árnyékában,
Nem félek semmi bajtól sem, mert te velem vagy.»¹

Az ilyen lélek áhítatgyakorlatai mind jók. A Szentlélek ihletése végtelenül változatos. Fontos csak az, hogy megismerjük ennek az isteni ajándéknak fenségét, melyet Szent Pál «kimondhatatlannak» nevez,² és saját magunk, testvéreink, az egész Egyház szükséglete szerint merítsünk e végtelen ajándék kincseiből. Mert «az Atya szereti a Fiút, és mindent az ő kezébe adott», hogy velünk közölje.³ Krisztus mindent nekünk ad, mikor önmagát adja. Nekünk is mindent át kell adnunk neki, ismételve szívünk mélyén az ő szavait: «Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves»,⁴ vagy Jézus azon szavait, melyeket Atyjához intézett az utolsó vacsorán, a tökéletes egyesülés vallomását: «Ami az enyém, mind a tiéd, és ami a tiéd, enyém.»⁵

Valóban, ismételjük: ez az Oltáriszentség tulajdonképpeni gyümölcse, önmagunk azonosítása Krisztussal a hitben és szeretetben. Ha méltóan vesszük magunkhoz Krisztus testét, magunk *vagyunk* az, amit veszünk, — mondja Szent Ágoston.⁶

Igaz, hogy a szentáldozás pillanata elmúlik, de hatása, az egyesülés Krisztussal, a lélek életével természete szerint állandó. Állandósága és mértéke tőlünk függ. Az Oltáriszentség azért az Élet szentsége, mert az egyesülés szentsége. «Jézusban kell tehát *maradnunk* és Jézusnak bennünk kell *maradnia*.»

¹ Zs. 22, 1—4. ² II. Kor. 9, 15. ³ Jn 3, 35. ⁴ U. o. 8, 29. ⁵ U. o. 17, 10. ⁶ «Ennek a tápláléknak tulajdonképpeni ereje, melyről itt szó van, az egység, úgyhogy amikor szorosan egyesülünk Krisztus testével és tagjai leszünk, azok *vagyunk*, amit magunkhoz veszünk.» Virtus ipsa, quae ibi intelligitur, unitas est, ut redacti in corpus ejus, effecti membra ejus simus, quod accipimus. Sermo 57., c. 7.

Ne engedjük, hogy a nap folyamán könnyelműségünk, szórakozottságunk, kíváncsiságunk, hiúságunk, önszeretetünk, önzésünk kevesbítse a szentség vételének és az eucharisztikus egyesülésnek gyümölcseit. Élő kenyeret, az Élet kenyerét, éltető kenyeret vettünk magunkhoz. Ez az igazi természetfeletti éltetőforrás. Tehát csak az Élet cselekedetei, az Isten gyermekének cselekedetei illenek hozzánk minden nap, mikor ezzel az isteni kenyérral táplálkozunk, hogy átalakuljunk benne. Mert «aki azt mondja, hogy őbenne lakik, annak úgy is kell élnie, mint ahogyan ő élt».¹

Nagylelkűségünk hiánya miatt, restségünk és gyávaságunk mentegetésére ne mondjuk, hogy gyengék vagyunk. Ez igaz ugyan, igazabb, mint gondolnánk. Gyengeségünk e mélysége mellett azonban (mert valóban az), mely különben teljesen összeegyeztethető a jószándékkal és amelyet Krisztus Urunk jobban ismer, mint mi magunk, van egy másik mélység is, Krisztus érdemeinek és kincseinek tengere — és a szentáldozással ez a Krisztus van bennünk.

¹ I. Jn 2, 6. Ezért kéri az Egyház pünkösd után a 2. vasárnap szentmiséjében: «Tisztítson meg minket, Urunk, a nevednek szentelt felajánlás és napról-napra vigyen előbbre a természetfeletti életben.»

IX. Vox Sponsae — a Jegyes szava.

Vázlat. — Az istendícséret lényeges része annak a megszentelő küldetésnek, mellyel Krisztus bízta meg az Egyházat. — I. Az örök Ige, az Isten dicsérő éneke. A megtestesülés az emberiséget is bekapcsolja ebbe az istendícséretbe. — II. A Szentlélek irányításával az Egyház feladata megszervezni isteni Völegénye nyilvános tisztelétét. Erre a zsoltárokat használja. Ezek a sugalmazott énekek Isten tökéletességeit magasztalják, a mi szükségleteinket fejezik ki és Krisztusról beszélnek nekünk. — III. Ennek az istendícséretnek nagy közbenjáró ereje van a Jegyes ajkán. — IV. A megszentelődés számos gyümölcset termi: az Egyház imádsága a világosság forrása. Részesít bennünket Krisztus lelkének érzelmeiben. — V. Részesít továbbá misztériumaiban. Biztos és csalhatatlan út, melyen hasonlókká válhatunk Krisztushoz. — VI. Miért és hogyan tiszteli az Egyház a szenteket?

Mint láttuk, a szentmiseáldozat, melyen a lélek résztvesz a szentáldozással, vallásunk középpontja. Egy és ugyanazon cselekmény a Kálvária áldozatának emléke, megújítása és gyümölcseinek alkalmazása.

De a szentmise egymagában nem helyettesítheti összes vallásos cselekedeteinket, melyekkel Istennek tartozunk. Bár ez a legtökéletesebb hódolat, amit csak bemutatathatunk Istennek, és bár minden más hódolat lényegét és értékét magában foglalja, nem az egyedüli hódolat. Mivel tartozunk még Istennek? Az imádság, mind a nyilvános, mind a magánimádság hódolatával. A következő fejezetben szólunk a magánimádságról. Ebben lássuk, miben áll a nyilvános imádság hódolata.

Ha Szent Pál leveleit olvassuk, látjuk, hogyan buzdítja ismételten híveit: «Zsoltárokkal, szent dalokkal, lelki énekekkel és hálaadással énekeljete szívből az Istennek», — írja a kolosszeieknek.¹ És másutt: «Magatok közt zsoltárokat, szent dalokat és lelki énekeket mondjatok, énekeljete és zengedeztetek szívetekben az Úrnak. Adjatok hálát mindenkor mindenért

¹ Kol. 3, 16.

a mi Urunk Jézus Krisztusnak nevében az Istennek és Atyának.¹ Ő maga társával, Szilással együtt börtönében «megelégedett lélekkel törte meg az éj csendjét, hogy dicsérje az Istent kínjaiért és hálát adjon neki sebeiért».² «Éjfél tájban Pál és Szilás imádkozva dicsérik vala az Istent.»³

Ezt az istendícséretet bensőséges kapcsolat fűzi a szentmiseáldozathoz. Látjuk, hogy az Úr Jézus saját példájával akart erre figyelmeztetni bennünket. Valóban, az evangélisták említik, hogy Krisztus az Oltáriszentség szerzése után csak akkor hagyta el a vacsora termét, miután dicsérő himnust énekelt.⁴ A nyilvános imádság súlypontja az oltár áldozata körül van. Ez legfőbb támasza, ebből meríti legnagyobb értékét Isten szemében: mert az Egyház neki mutatja be Völegénye, az örök főpap nevében, aki folyton megújuló áldozatával kiérdemelte, hogy minden dicsőség és minden tisztelet a Szentlélekkel egyetemben az Atyához szálljon fel: «Általa és Vele, és Benne van neked, mindenható Atyaisten a Szentlélekkel egyetemben, minden tiszteleted és dicsőséged.»⁵

Lássuk tehát, miben áll az Egyház hivatalos imádsága és ez az Istennek nagyon tetsző hódolat hogyan lesz számunkra a Krisztussal és az örök élettel való egyesülés tiszta, bővízü forrása.

I.

Krisztus Jézus mennybemenetele előtt Egyházára hagyta legnagyobb gazdagságát: azzal bízta meg, hogy folytassa művét itt a földön.⁶ Krisztus műve, mint tudjuk, kettős: az Atya dicsérete és az emberek üdvözítése. Az Ige érettünk testesült meg: «Érettünk, emberekért és a mi üdvösségünkért szállott le mennyekből.»⁷ Igaz, csakhogy Krisztus megváltásunk e művét is csak azért vitte végbe, mert szerette Atyját: «Hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát és amint meghagyta nekem az Atya, úgy cselekszem.»⁸

Az Egyház ezt a küldetését Krisztustól kapja. Azért kapta

¹ Ef. 5, 19–20. ² Bossuet: Panegyrique de S. Paul. ³ Ap. cs. 16, 25. ⁴ Mt 26, 30.; Mk 16, 26.

⁵ L. fentebb az Egyházról szóló fejezetet.

⁶ A szentmise kánonjából.

⁷ A niceai hitvallásból.

⁸ Jn 14, 31.

a szentségeket és a tévedhetetlenség kiváltságát, hogy megszentelje az embereket. De résztvesz Krisztusnak Atyja iránt tanúsított hódoló tiszteletében is, hogy folytassa itt a földön azt az istendícséretet, melyet Krisztus szent emberségében mutatott be Atyjának.

Mint mindenben, Krisztus Jézus ebben is példaképünk. — Szemléljük egy kissé a megtestesült Igét. Krisztus elsősorban az Atya egyetlen Fia, az örök Ige. Az imádandó Szentháromságban ő az a Szó, amellyel az Atya öröktől fogva kimondja mindazt, ami van. Ő az élő kifejezése az Atya összes tökéletességeinek, «lényegének képmása» és «dicsőségének fénye», mint Szent Pál nevezi.¹ Az Atya szemléli Igéjét, az ő Fiát. Benne önmagának tökéletes, lényegi és eleven képmását látja: ő az Atya legfőbb dicsősége. Ha Isten semmit sem teremtett volna, hanem mindent a lehetőség állapotában hagyott volna, akkor is megvolna az ő lényegéből fakadó, végtelen dicsősége. Az örök Szó, az Ige pusztá létével mintegy isteni magasztaló ének, élő dicsőítőének, aki az Atya dícséretét zengi, mint tökéletességei teljességének kifejezője. Ez a végtelen himnus visszhangzik szüntelen «az Atya keblén».

Mikor az Ige felvette az emberi természetet, azért «az maradt, ami volt».² Mindig az Atya egyetlen Fia és tökéletességeinek tökéletes képmása marad. Lényénél fogva állandóan az Atya eleven dicsőítése. Azt a végtelenül fenséges éneket, mely öröktől fogva hangzik, akkor énekelték először a földön, amikor az Ige megtestesült. Az Ige a megtestesüléssel mintegy az emberséget is belevonta ebbe a dicsőítő énekbe. A megtestesült Ige azt a dícséretet, mely az Istenség szentélyében zeng, emberségében is folytatja.

Krisztus Jézus ajkain, aki épúgy igaz ember is, mint ahogyan igaz Isten, ez az ének emberi kifejezést, emberi hangsúlyt, valamint imádás-jelleget nyert. Ezzel az Ige, aki Atyjával egyenlő, eddig nem hódolhatott előtte, mint Ige. Jóllehet ennek az éneknek emberi kifejezése van, tökéletessége mégis szent és értéke isteni: végtelen értékű. Ki mérhetné fel azt a magasztos istentiszteletet, mellyel Krisztus hódolt Atyja előtt? Ki tudna

¹ Zsid. 1, 3.

² Az újévi zsoltosma egyik antifónájából.

valamit is hebegni arról a dicsérő énekről, melyet Jézus zengett legszentebb lelke mélyén Atyja dicsőségére? Krisztus lelke folytonos látomásban szemlélte Isten tökéletességeit. Ebből a szemlélődésből teljes hódolat és tökéletes imádás született, magasztos dicséret fakadt. Mikor Krisztus földi élete vége felé Atyjához fordul, ünnepiesen kijelenti, hogy csak őt dicsőítette: ez volt élete főműve és tökéletesen teljesítette: «Én téged megdicsőítettelek a földön; a munkát elvégeztem, melyet rám bízál, hogy azt megtegyem.»¹

De jól jegyezzük meg, hogy az Ige, mikor személyesen egyesült természetünkkel, úgyszólván testileg egyesült az egész emberiséggel is. Így tulajdonképpen általa az egész emberiség résztvesz abban a tökéletes dicséretben, mellyel Atyjának hódol. Ebben is Krisztus teljességéből merítettünk, úgyhogy Krisztusban és Krisztus által minden keresztény léleknek, aki vele egyesült a kegyelemben, zengenie kell Isten dicséretét. Krisztus a mi fejünk, minden megkeresztelt az ő misztikus testének tagja. Őbenne és őáltala nekünk is meg kell adnunk Istennek minden dicsőséget és minden tiszteletet.

Ahogy Krisztus részesített bennünket szenvedésében, ugyanúgy részt ad istendicséretéből is. — Talán a mi imádásunk és dicséretünk hozzáad valamit Jézus istendicséretének érdeméhez vagy tökéletességéhez? Egyáltalában nem. De Krisztus azt akarta, hogy a megtestesülés által az egész emberiség, melyet ő helyettesített, teljes joggal, elválaszthatatlanul egyesüljön minden méltóságával és misztériumával. Soha ne felejtjük el: ő egy velünk. Atyját a mi érdekünkben, de egyúttal a mi nevünkben is imádta és dicsérte. Ezért kell az Egyháznak, misztikus testének bekapcsolódnia abba az istentiszteletbe és dicséretbe, mellyel Krisztus embersége hódol most Atyja előtt «a szentek fényességében».² Ezért kell az Egyháznak bemutatnia, Völegénye példájára, ezt «a dicséret áldozatát», mint Szent Pál nevezi,³ mely megilleti az örök Atya végtelen tökéletességeit.

¹ Jn 17, 4.² Zs. 109, 3.³ Zsid. 13, 15.

II.

Lássuk, hogy a Szentlélek vezetése alatt hogyan tölti be az Egyház ezt a hivatását.

Vallása középpontjába a szentmiseáldozatot állította, ezt az igazi áldozatot, amely megújítja a Kálvárián végbement megváltás művét és reánk alkalmazza gyümölcseit. Ezt az áldozatot szent szertartásokkal kíséri, melyeket gondosan elrendez. Ezek mintegy a királyok Királyának udvartartása. Olvasmányokkal, énekekkel, himnuszokkal, zsoltárokkal veszi körül, melyek előkészületül vagy hálaadásul szolgálnak az eucharisztikus áldozathoz.

Ez utóbbiak összessége alkotja «az isteni szolgálatot», a breviárium zsolozsma-imádságát. Tudjuk, hogy az Egyház ennek imádkozását súlyos bűn terhe alatt kötelezően írja elő azoknak, akiket Krisztus az egyházirend szentségével hivatalosan részesített örök papságában. — Ami ennek az istendícséretnek egyes elemeit, imádság-formáit illeti, részben maga az Egyház alkotta őket. Például a himnuszokat hittudósai írták, akik csodálatos szentek is voltak, mint például Szent Ambrus. De legnagyobb részt a szent könyvekből kölcsönzi őket, azokból a könyvekből, melyeket maga Isten sugallt. Szent Pál mondja, hogy «mi nem tudjuk, mikép kell kérnünk, amit kérünk; de maga a Lélek jár közbe értünk szavakba nem foglalható sóhajtasokkal».¹ Vagyis egyedül csak Isten tudja, hogyan kell őt kérnünk. Ez a kérő imádságra vonatkozik, de különösen áll a dicsérő és hálaadó imádságra. Egyedül Isten tudja, hogyan kell őt dicsérnünk. Istenről még a legmagasztosabb fogalmaink is, amelyek csak megszülethetnek értelmünkben, nagyon is emberiek. Hogy méltóan dicsérjük Istent, magának Istennek kell meghatároznia e dicséret szavait. Ezért adja ajkunkra az Egyház a zsoltárokat, mint a szentmiseáldozat után a legtökéletesebb dicséretet, amivel Istennek hódolhatunk.²

¹ Róm. 8, 26.

² Ut bene laudetur Deus, laudavit seipsum Deus; et ideo quia dignatus est laudare se, invenit homo, quemadmodum laudet eum. «Hogy helyesen tudjuk dicsérni az Istent, maga dicsérte önmagát; és mivel maga méltóztatott dicsérni önmagát, azért megértette az ember, hogyan dicsérje őt.» *Szent Agoston*: Enarr. in Psalmos, 144.

Olvassuk e szent lapokat! Láthatjuk, hogy ezek a Szentlélek sugallta énekek hogyan *hirdetik és magasztalják az összes isteni tökéletességeket*. Az örök Ige éneke a Szentháromságban egyszerű, bár végtelenül fenséges. De mi, teremtmények, nem tudjuk megérteni a végtelent, azért ajkunkon megsokasul és ismétlődik a dicséret. A zsoltárok csodálatos gazdagsággal és változatos kifejezésekkel felváltva Isten hatalmáról, bőkezűségéről, szentségéről, igazságosságáról, jóságáról, irgalmáról és szépségéről énekelnek.¹ «Az Úr mindent megtesz, amit akar. Egy szavába került és mindent megteremtett. Mindent akaratával teremtett... Uram, mi Urunk, mily csodálatos az egész világon a te neved! Mindent bölcseséggel teremtettél... Uralkodik az Isten a nemzeteken; olyanok az ő szemében, mintha nem lennének. Az egeknél fenségesebb dicsősége. Ki hasonló hozzá?... Viaszként olvadoznak a hegyek előtte, igazságát hirdetik az egek, dicsőségét látják mind a nemzetek. Áldott legyen az Úr összes műveiben. Ránéz a földre és megremeg az. Megérinti a hegyeket, úgyhogy füstölögnek...» — És milyen szavakkal magasztalják a zsoltárok az Úr jóságát és irgalmát! «Húséges az Úr minden ígéjében, irgalmas és könyörületes. Jó az Úr mindenkihez és könyörületes minden teremtményéhez. Közel van az Úr mindazokhoz, akik őszintén segítségül hívják, teljesíti akaratát azoknak, akik őt félik, meghallgatja könyörgésüket és megsegíti őket. Megőrzi az Úr mindazokat, akik őt szeretik... Bennem minden áldja és magasztalja az Urat, mert irgalma örökkévaló.»

Ilyen és hasonló énekeket ad a Szentlélek ajkunkra. — Szívesen használjuk ezeket a sugalmazott himnuszokat Isten dicséretére. Ismételjük a Zsoltárossal: «Énekelek az Úrnak, amíg csak élek, magasztalom Istenemet utolsó lehelletemig.»

Az a lélek, aki szereti Istent, szükségét érzi annak, hogy dicsérje, áldja, magasztalja tökéletességeit. Gyönyörködik ezekben a tökéletességekben és úgy akarja magasztalni őket, ahogy kijár nekik. Kínja az, hogy tehetetlennek érzi magát magasztalásukra. A zsoltárokból ezért hívjuk fel oly gyakran

¹ Hogy a sok jegyzettel meg ne terheljük ezeket a lapokat, nem jelöljük meg itt az egyes idézett szövegek lelőhelyét, mert valamennyi a Zsoltáros-könyvből való.

a teremtményeket, hogy velünk együtt dicsérjék az Istent. «Isten dicsőségét beszéljék az egek, és keze művét hirdesse az égbolt! Népek, magasztaljátok az Urat; nemzetek, énekeljétek dicsőségét, mert ő az uralkodók Ura.» Mindmegannyi megnyilvánulása a tökéletes szeretetnek és a tiszta örömnnek, mely végtelenül kedves Isten előtt.

A zsoltárok nemcsak Isten tökéletességeit magasztalják, hanem egyúttal *lelkünk érzelmeit és szükségleteit is csodálatosan kifejezik*. — A zsoltár tud bánkódni és örülni, vágyódni és könnyörögni.¹ Nincs a léleknek olyan benső hangulata, amit nem tudna kifejezni. Az Egyház jól ismeri szükségleteinket, és mint gondos anya, ezért adja ajkunkra a bánat, bizalom, öröm, szeretet és gyönyörűség e mélységes és lángoló megnyilvánulásait, melyeket maga a Szentlélek diktált. «Könyörülj rajtam, Isten, nagy irgalmad szerint, mert egyedül ellened vétkeztem... Bőséges nálad a szabadítás, ezért bízom benned... Te vagy erősségem és menedékem. Megoltalmazol szárnyaid árnyékában. Járjak bár a halál sötétségében, nem félek semmi bajtól, mert te velem vagy...» Velem vagy! Mekkora bizalom árad e szavakból! — Néha szükségét érezzük annak is, hogy elmondjuk Istennek, mennyire szomjazunk utána és hogy csak őt keressük. A zsoltárokból ezeknek az érzelmeinknek is megtaláljuk legmegfelelőbb kifejezését. «Uram, te vagy dicsőségem és üdvösségem. Hiszen mim vagy az égből és miben lelném a földön kedvemmet kívüled? Te vagy szívem Istene és az én örökségem... Szeretlek egész szívemből, ki erősségem és oltalmazóm vagy. Tölts be arcod örömeivel, mert az örök boldogság nálad van... Amint kívánczik a szarvas a forrás vizéhez, úgy kívánczik lelkem tehozzád, Istenem! Mikor jutok oda, hogy az Isten színe előtt megjelenjem?... Mert csak akkor elégülök ki teljesen, ha láthatom dicsőségedet.» — Hol találhatnánk mélységesebb énekeket, amelyekkel elmondhatnánk Istennek lelkünk lángoló vágyait?...

Végül, amiért az Egyház választása a zsoltárokra esett, annak utolsó oka az, hogy az összes sugalmazott könyvekhez

¹ *Szent Ágoston*: Enarr. in Psalmos, 30.; sermo 3., n. 1.

haszonlóan ezek is *Krisztusról beszélnek nekünk*. — A Törvény, vagyis az Ószövetség, mint az első századok egyik régi írója szépen mondja, «Krisztust hordozta méhében».¹ Mikor az Oltáriszentségről szoltunk, láttuk: a zsidóknál minden jelkép és előkép volt, mondja Szent Pál. A valóság, amit a próféták hirdettek, amit az áldozatok előre jeleztek és oly sok szertartás jelképezett, a megtestesült Ige és megváltásának műve volt. Különösen áll ez a zsoltárokra. Tudjuk, hogy Dávid, akinek e szent énekek legnagyobb része tulajdonítható, a Messiás előképe volt, mint ahogy Jeruzsálem, amelyről gyakran szó van a zsoltárokból, az Egyház szimboluma. Az Üdvözítő mondotta apostolainak: «Be kell teljesednie mindennek, ami írva vagyon . . . a zsoltárokból énfelőlem.»² Telve vannak Krisztussal. Istenségét, emberségét, sőt élete körülményeit és halála részleteit is biztos vonásokkal rajzolják meg. «Az Úr szólt hozzám: Fiam vagy te, a mai napon a hajnalcsillag előtt nemzettelek én téged . . . Uralkodik majd szépségével és kegyelmével, szelídségével és igazságosságával. Eléjőnek Arábia királyai, imádják és ajándékot hordanak eléje . . . Az Isten felkeni őt az öröm olajával társai felett, pap lesz mindörökké Melkizedek rendje szerint . . . Megkönyörül majd a szerencsétlenül és szűkölködően, megszabadítja őket az elnyomástól és erőszaktól . . .» Hallgassuk magának Krisztusnak a szavát, aki fájdalmainak és megaláztatásairól beszél ezekben az énekekben: «Istenem, emészt a buzgóság házadért, gyalázód szidalma engem ér. Átfúrták kezemet és lábamat, enni nekem epét adtak, szomszédomban ecettel itattak. Szétosztották egymás között ruhámat és köntösömre sorsot vetettek.» — Azután halljuk, hogyan magasztalja a Zsoltáros a győztes Krisztus diadalát: «A kő, melyet az építők elvetettek, szegletkővé lett . . . Krisztus teste nem lát romlást . . . Felvonul az ég magasára foglyaival. Táruljatok fel, hatalmas kapuk, táruljatok fel, örök kapuk, hadd vonuljon be a dicsőség királya! Mert örökre az Úr jobbán fog ülni. Áldott legyen neve mind-

¹ Lex Christo gravida erat. Részlet az egyik Szent Ágostonnak tulajdonított beszédből (196., művei függelékében). A beszéd legnagyobb része azonban Riez-i Faustustól való.

² Lk 24, 44.

örökre! Míg csak ragyog a nap, maradjon meg neve; benne nyerjen áldást a föld minden nemzetsége, minden nemzet őt dicsérje!»

Látjuk, hogy mindezek a vonások milyen csodálatosan ráillenek Krisztus Jézusra. Földi életében bizonyára maga is imádkozta vagy énekelte ezeket a Szentlélek szerzette énekeket. Valóban, egyedül ő énekelhette igazán azokat, amelyek az ő isteni személyére vonatkoztak.

És most, miután Krisztus mindent beteljesített és visszatért dicsőségébe, az Egyház összegyűjtötte ezeket az énekeket, hogy minden nap dicsérő áldozatként mutassa be isteni Vőlegényének és a Szentháromságnak: «Téged a föld kerekiségén Szentegyházad vall és dicsér.»¹ Mert minden zsoltárt ugyanazzal a dicsőítő énekkel végez: «Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek», vagy pedig egy másik záróvers szerint: «Dicsőség az Atyának, a Fiú által, a Szentlélekben, miképpen kezdetben volt és most és mindig és mindörökkön örökké.»² Az Egyház ezzel minden dicsőséget a Szentháromságra halmoz. Hittel és szeretettel kapcsolódik bele abba az örök dicsérő énekbe, melyet az Ige zeng Atyjának, mint az egész teremtet világ példaképe.

III.

De az Egyház Krisztusra támaszkodik. — Minden imádságát Vőlegényére hivatkozva végzi: «A mi Urunk Jézus Krisztus által.» Az Egyház arra hivatkozik, aki most Atyja jobbán ül és Vele és a Szentlélekkel együtt uralkodik: «Ki veled él és uralkodik.» Krisztus az ő Vőlegénye és az Egyház Krisztus Jegyese, mint Szent Pál mondja. Mi e Jegyes hozománya? Nyomorúságai, gyengeségei, de egyúttal szerető szíve és imádságos ajka is. És mi a Vőlegény ajándéka? Elégtétele, érdemei, drága vére, minden gazdagsága. Mivel Krisztus egyesül Egyházával, őt is részesíti imádságában és istendicséretében. Az Egyház egyesül Jézussal és reá támaszkodik. Ezt látva kérdik az angyalok: «Ki az, ki feljő a pusztából, gyönyörtől aléltnan,

¹ A *Te Deumból*.

² V. ö. *Szent Leó*: Sermo I. de nativitate Domini: Agamus Deo gratias Patri per Filium ejus in Spiritu Sancto.

kedvesére támaszkodva?»¹ Az Egyház az, aki a maga szegénységének pusztaságából szárnyal Isten felé, felékesítve, mint a menyasszony, Vőlegénye dicső gazdagságával. Krisztus nevében, vele együtt mutatja be az Atyának összes gyermekei imáadását és dicséretét. Ez a dicséret a Jegyes szava: vox Sponsae, mely elbájolja a Vőlegényt. Ezt az éneket zengi az Egyház Krisztussal együtt és ezért olyan kedves Krisztus Jézus előtt, ha mi hittel és bizalommal egyesülünk vele: «A te szavad édes.» Értéke minden magánimádságunkét felülmúlja Isten szemében. Nézzük ezt a Jegyest: hivatása és méltósága tudatában, bízva örök jogaiban, melyeket egyedül isteni Vőlegénye szerzett, bátran lép be az Istenség szentélyébe, ahol Krisztus, az ő Feje és Vőlegénye mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon. Köztük tátong a föld és ég távolsága, de az Egyház hite áthágja ezt a távolságot és «az Atya keblén» szavát egyesíti Krisztusével, úgyhogy egy és ugyanaz az imádság lesz, Jézus imádsága, aki egyesült misztikus testével és vele együtt egy és ugyanazt a hódolatot mutatja be az imádandó Szentháromságnak. Hogyne volna kedves Istennek az ilyen imádság, ha Jézustól kapja? Mit nem tudna elnyerni Isten szívétől? Hogyne volna kegyelem forrása az ilyen dicséret az Egyház és valamennyi gyermeke számára? Krisztus imádsága ez és Krisztus mindig számíthat meghallgatásra: «Atyám, tudtam, hogy mindig meghallgatsz.»²

Nézzük, hogy már az Ószövetségben is milyen mindenható ereje volt Izrael vezére imádságának Isten szívében! Pedig Isten e választott népe csak előképe, árnyéka volt az Egyháznak. — Egyszer a zsidók nagy csatát vívtak ellenségeikkel, az amalekitákkal.³ Már jó ideig folyt a harc, változó szerencsével. Majd az izraeliták hátráltak, majd ők kerekedtek felül. Végre is a zsidók vívták ki a győzelmet. Mi döntötte el a küzdelem sorsát? Tegyük fel, hogy a csata irányítói hátrahagyták volna részletes jelentéseiket a küzdelem különböző fordulatairól. Ha most ezeket az emlékeket odaadnánk a mai idők egyik tábornokának, hogy bírálja meg őket, ez a tábornok megállapítaná, hogy ilyen vagy olyan taktikai hibát követtek el, ezt

¹ Én. én. 8, 5.² Jn 11, 42.³ Exod. 17, 8—16.

a stratégiai műveletet elmulasztották, azt a hadmozdulatot elmellőzték, amazzt a rohamot rosszul vezették. Minden okot elsorolna, — csak az igazit nem. És melyik az? A változó hadiszerencsének és a csata szerencsés kimenetelének okát maga Isten ismertette meg velünk: a szomszédos hegyen Mózes, Izrael vezére könyörgött kiterjesztett karokkal népéért. Amikor Mózes karjai fáradtan lehanyatlottak, az amalekiták győztek, amikor pedig újra felemelte könyörgő kezét, az izraeliták felé hajlott a győzelem. Végül is Áron és kísérője tartották fel Mózes karjait, míg az izraeliták ki nem vívták a győzelmet . . . Milyen fenséges jelenet! A vezér imádságával nyeri el a győzelmet a seregek Urától népe számára. Ha magunk ajánlottuk volna ezt a magyarázatot, sokan szánakozva mosolyogtak volna rajtunk. De maga Isten adta ezt a megfajtást, a seregek Ura, Istene, akinek Izrael választott népe és Mózes barátja volt.¹

Kétségtelen, hogy ez a tanulság minden imádságra alkalmazható, de különösen áll Krisztusnak, az Egyház fejének imádságára, aki Jegyese szavával könyörög misztikus testéért, mely itt a földön harcol «a világ és sötétség fejedelmével».² Az oltáron minden nap megújítja azt a könyörgését, melyet kiterjesztett karokkal először a Kálvária hegyén imádkozott és bemutatja Atyjának szenvedése és halála végtelen érdemeit: «Meghallgattatott az ő hódolataért.»³

IV.

Ennek az istendícséretnek, melyet az Egyház a szentmise-áldozatban és a szentmisét körülvevő zsolozsma imádság-óráiban Istennek bemutat, nemcsak hatalmas közbenjáró ereje van, hanem megszentelő értéke is nagy. Hogyan lehetséges ez?

Az Egyház az év ünnepköreinek beosztásával a közös, nyilvános imádságot lelkünk számára a világosság forrásává tette, hogy jobban belekapcsolódhassunk Krisztus lelkének érzelmeibe és életének misztériumaiba. Lássuk tehát, hogyan

¹ «Az Istenhez felemelt kezek több csatát nyernek, mint a küzdők.» *Bossuet* : Ausztriai Mária Terézia felett mondott gyászbeszédéből. ² Jn 12, 31.; Ef. 6, 12. ³ Zsid. 5, 7.

osztotta be az ünnepköröket, amelyek folyamán hivatalosan magasztalja Istent és bemutatja előtte hódolatát.

Mint tudjuk, az egyházi év két ünnepkörösre oszlik: az egyik ádventtal, karácsony előkészületi idejével kezdődik és pünkösdig tart. A másik a pünkösd utáni vasárnapokat foglalja magában.¹

Az első rész tartalmát lényegében Krisztus misztériumai alkotják. Az Egyház nagy vonásokkal emlékezetünkbe idézi isteni Vőlegénye földi életének legfőbb állomásait: ádventban elénk állítja küldetése előkészítését az Ószövetségben; karácsonykor betlehemi születését; vízkeresztkor emlékeztet arra, hogyan nyilatkoztatta ki magát a pogányoknak a napkeleti bölcsek személyében; majd következik bemutatása a templomban; azután, a nagybőjt folyamán, megünnepli böjttölését a pusztában, majd a nagyhéten szenvedését és halálát; húsvétkor megénekli feltámadását és mennybemenetelét. Az ünnepkört a Szentlélek elküldése és az Egyház megalapítása zárja be.

Mint a jegyes, aki előtt senki sem kedvesebb vőlegényénél, az Egyház is feltárja gyermekei szeme előtt Jézus életének összes eseményeit a maguk valóságos sorrendjében, sőt néha időrendi részletességgel, mint például a nagyhétől pünkösdig.

Ha figyelmes lélekkel kísérjük Jézus életének bemutatását, ez a világosság bőséges forrása lesz számunkra. Ebből az évenként megújuló, eleven ábrázolásból biztosan és mélyen megismerhetjük Krisztus misztériumait.

Ez az ábrázolás azonban nemcsak egyszerű, száraz ismétlés, mert az Egyház a szent könyvek egyes részleteinek, szakaszainak kiválasztásával és elrendezésével lehetővé teszi azt is, hogy behatoljunk azokba az érzelmekbe, melyek Krisztus Jézus Szívét dobogtatták. Hogyan?

Megfigyelhettük már, hogy az evangélisták még Krisztus életének legfontosabb eseményeinél is legtöbbször csak a

¹ A szerző e felfogásától eltérően ma általánosan elfogadott az a felosztás, mely szerint két ünnepkör van: a karácsonyi és a húsvéti. Az első ádventtól hamvazószerdáig, a másik hamvazószerdától az egyházi év végéig tart. E felosztás alapja inkább a történeti fejlődés, míg szerzőnk az ünnepkörök belső tartalmát teszi a felosztás alapjává. (A ford. megjegyzése.)

puszta történeti tényeket közlik és egyáltalában nem, vagy csak alig jelzik azokat az érzelmeket, melyek Jézus lelkét eltöltötték. Például a szenvedés folyamán az evangélista elbeszéli Jézus keresztfeszítését: «Átvevék tehát Jézust és elvivék... az úgynevezett koponya-helyre, ahol megfeszíték őt.»¹ Ez az esemény egyszerű közlése, semmi más. De ki tudósít bennünket Jézus érzelmeiről, melyek lelkében dúltak? — Igaz, hogy itt olyan szentély küszöbén állunk, melynek szent mélységeit egyedül csak Isten mérheti fel, de azért valamit mi is szeretnénk megismerni ezekből az érzelmekből, hogy ezáltal még jobban közeledhessünk isteni mintaképünkhöz. Anyaszentegyházunk lebbenti fel előttünk a fátyol egy szegletét. Tudjuk, hogy Krisztus a kereszten mondta e szavakat: «Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?» Ez az első verse az egyik messiási zsoltárnak, amely csak Jézusra alkalmazható és amelyben nemcsak keresztfeszítésének körülményei, hanem azok az érzelme is csodálatos kifejezésre jutnak, amelyek abban a pillanatban szent lelkét eltöltötték.² Szent Ágoston határozottan állítja, hogy Krisztus a kereszten ezt a zsoltárt imádkozta, mely mintegy «elődje az evangéliumnak».³ Ha elolvassuk, Krisztus Urunkat halljuk, aki összeroskad az isteni igazságosság csapásai alatt és feltárja előttünk halálfélelmét és benső érzelmeit: «Féreg vagyok, nem ember, embereknek csúfja, népek utálata. Aki csak lát, mind gúnyt űz belőlem, félrehúzza ajkát, fejét csóváltgatja: Az Úrban bízott, mentse meg őt, szabadítsa meg, ha kedvét leli benne!... Körülvett engem sok tulok, körülfogtak kövér bikák. Kitátották reám szájukat, mint ragadozó s ordító oroszlán. Szétfolytam, miként a víz, minden csontom szertevált. Szívem olyan lett testem belsejében, mint a megolvadt viasz... De te, Uram, ne vond meg tőlem segítségedet, figyelj reám és oltalmaz meg engem, szabadíts meg az oroszlán torkából!...» Ezek a szavak Krisztus Szívének érzelmeit tárják fel szenvedése közben. — Az Egyház jól tudja ezt.

¹ Jn 19, 16—18.

² A 21. zsoltár.

³ Verba psalmi voluit esse sua, in cruce pendens. «Azt akarta, hogy a zsoltár szavai a saját szavai legyenek, mikor a kereszten függött.» Enarr. in Ps. 85., c. 1. — Passio Christi tam evidenter quasi Evangelium recitatur. «Krisztus szenvedését oly világosan beszéli el, mint valami evangélium.» Enarr. in Ps. 21.

A Szentlélek irányítására azért imádkoztatja velünk ezt a zsoltárt a nagyhéten, hogy a mi lelkünket is részesítse Krisztus Szívének érzelmeiben.

Igy van ez a többi misztériummal is. Láthatjuk, hogy mikor az Egyház elbeszéli és gyermekei szeme elé tárja valamely misztérium történetét, belevegyíti azokat a zsoltárokat, jövendöléseket vagy Szent Pál leveleinek azon részleteit is, melyek Jézus érzelmeit fejezik ki.

Az Egyház így minden évben nemcsak hogy elevenen és élénken szemünk elé tárja Völegénye életét, hanem lehetővé teszi számunkra azt is, hogy amennyire teremtmény számára elérhető, behatoljunk Krisztus lelkébe, ott olvassunk benső érzelmeiben, osztozzunk bennük és így még bensőségebben egyesülünk isteni fejünkkel. Így éri el, hogy mélységesen átélhessük és mégis csodálatos könnyűséggel megvalósíthassuk Szent Pál meghagyását: «Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban is megvolt.»¹ — Nem kiválasztottságunk megvalósulása-e ez?

V.

Ez még nem minden. Krisztus ezen misztériumai, melyeket az Egyház minden évben megünnepeltet velünk, *még ma is élő misztériumok*.

Képzeljünk el egy hívő és hitetlen embert az oberammergau-i vagy nancy-i passiójátékon. A hitelent is megfoghatja a dráma vagy a színjáték szép rendezése és esztétikai élvezetet nyújt neki. A hívőre azonban már mélyebb hatással van. Miért? Mert ha nem is ragadja meg az előadás művészi szépsége, a szeme elé állított jelenetek azokat az eseményeket idézik emlékezetébe, amelyek közelelről érintik hitét. De ezt a hatást benne is csak külső ok válthatja ki: a színjáték, melyen jelen van. Az előadás magában véve nem tartalmaz olyan belső, átható erőt, amely természetfeletti módon illethetné a lelket. Ilyen ereje csak Jézus misztériumainak van, melyeket az Egyház ünnepe. Nem azért, mintha úgy tartalmazná a kegyelmet,

¹ Fil. 2, 5.

mint a szentségek, hanem mivel élő misztériumok, élet forrásai lelkünk számára.

Krisztus minden misztériuma nem csupán szemlélődés tárgya lelkünk számára, nem egyszerűen emlék, melyet felidézünk Isten dicséretére, hogy megköszönjük neki mindazt, amit értünk tett. Több ennél: a hívő lélek számára *minden egyes misztérium részesülés a megtestesült Ige életének különböző állomásaiban.*

És ez nagyon fontos. Krisztus misztériumait először ő maga élte át, hogy vele egyesülve mi is átlhessük. Hogyan lehetséges ez? Azáltal, hogy szellemük megihlet bennünket és magunkévá tesszük erőiket, hogy belőlük élve hasonlók legyünk Krisztushoz.

Igaz, hogy Krisztus most dicsőségesen uralkodik a mennyben. Földi élete, fizikai időtartamában és külső megnyilvánulásában csak 33 évig tartott. De e misztériumok ereje végtelen és kimeríthetetlen marad. — Mikor a szent liturgiában megünnepeljük őket, hitünk mértéke szerint ugyanazokat a kegyelmeket meríthetjük belőlük, mint amelyekben egykor részesülhettünk volna, ha együtt élhettünk volna Üdvözítőnkkel és jelen lehettünk volna minden misztériumánál.¹ E misztériumok szerzője a megtestesült Ige volt. Már pedig, mint mondtuk, Krisztus megtestesülésével az egész emberiséget hozzákapcsolta isteni misztériumaihoz és összes testvérei számára kiérdemelte azt a kegyelmet, amelyet hozzájuk akart csatolni. És bár az Egyház ünnepli őket, mert Krisztus reá bízta itt a földön küldetése folytatását, mégis általa Krisztus részesíti a századok folyamán a hívő lelkeket abban a kegyelemben, melyeket e misztériumok magukban rejtnek. Mint Szent Ágoston mondja,² példaképei a keresztény életnek, melyet úgy kell leélnünk, mint Jézus tanítványainak.

¹ Lásd fentebb 91—93. l. ² Quidquid gestum est in cruce Christi, in sepultura, in resurrectione tertia die, in ascensione in caelum, in sede ad dexteram Patris, ita gestum est, ut his rebus, non mystice tantum dictis, sed etiam gestis, configuraretur vita christiana, quae hic geritur: «Ami csak történt Krisztus keresztfeszítésekor, eltemetésekor, harmadnapon feltámadásakor, mennybemenetelekor, az Atya jobbán való uralkodásában, minden azért történt, hogy ezek ne csak a misztikus értelmű szavakkal, hanem magukkal a cselekedetekkel is a keresztény élet példaképét állítsák eléink itt a földön.» *Szent Ágoston: Enchiridion, c. 53.*

Nézzük Krisztus születését. — «Mikor Megváltónk születését imádjuk, — mondja Szent Leó, — saját származásunkat ünnepeljük. Valóban, Krisztus időbeli származása a keresztény nép eredete és a fej születése egyúttal a misztikus test születése is. E misztérium által minden ember, bármely részén lakjék is a világnak, újjászületik Krisztusban.»¹ Valóban, a karácsony minden évben a belső megújulás új kegyelmét jelenti, mely egyre nagyobb részt ad a Krisztus Jézusban való istenfiúságból, ha a lélek hittel ünnepli ezt a misztériumot, — mert elsősorban a hittel és a szentáldozással jutunk kapcsolatba Krisztus misztériumaival.

Igy van ez a többi misztériummal is. A nagybőjt és a nagyhét folyamán Jézus szenvedésének és halálának ünneplése új kegyelmet ad, hogy «meghalhassunk a bűnnek», arra segít, hogy egyre jobban kiirthassuk magunkból a bűnt, a bűnhöz és a teremtményhez való vonzódást. — Mert, mint Szent Pál határozottan állítja, Krisztussal együtt mi is meghaltunk és eltemettettünk: «Ha egy meghalt valamennyiért, akkor valamennyien meghaltak... Eltemettettünk tehát *vele együtt* a halálba.»² Ez tulajdonképpen valamennyiünkre áll, de alkalmazása a századok folyamán minden egyes lélekre akkor történik, amikor osztozunk Krisztus halálában, különösen abban az időszakban, amikor az Egyház emlékezetünkbe idézi.

Ugyanígy van húsvétkor is, amikor a sírjából feltámadó Krisztusnak, a halál legyőzőjének dicsőségéről énekelünk és e misztériumból természetfeletti élet és szabadság forrását merítjük. — Isten «Krisztussal *együtt* életrekeltett minket», — mondja Szent Pál.³ Majd amikor e misztérium sajátos kegyelméről beszél, hozzáteszi: «Ha feltámadtatok *Krisztussal*, keressétek az odafent valókat, ... ne a földieket.»⁴ Ha tehát *Krisztussal együtt* feltámadtunk, ne azt keressük és ízleljük, ami a földről való, ami teremtett és a romlás s halál csiráját hordozza magában, hanem azt, ami odafent van, ami elvezet bennünket az örök életre, «hogy *amint* az Atya dicsősége feltámasztotta *Krisztust* halottaiból, *éppúgy* mi is éljünk új életet».⁵

¹ Sermo 4. In nativitate Domini.

² II. Kor. 5, 14.; Róm. 6, 4.

³ Ef. 2, 6.

⁴ Kol. 3, 1—2.

⁵ Róm. 6, 4.

Miután Krisztus részesített bennünket feltámadott életében, bekapcsol mennybemenetele misztériumába is. — És mi e misztérium különös kegyelme? Szent Pál, a nagy apostol, aki fentebbi szavaival csodálatosan megvilágította kedves tanítását, hogy egyesülünk Krisztussal, mint misztikus testnek tagjai, maga válaszol nekünk erre a kérdésre. Világosan kimondja, hogy «Isten . . . *Krisztus Jézussal együtt* az égiek közé helyezett el bennünket».¹ Egy másik régi szerző pedig ezt írta: «Szívünk mélyén kövessük Krisztust a mennybe, hogy midőn elérkezik megígért napja, testben is követhessük.»² Nem ugyanezt kéri-e az Egyház is az ünnep könyörgésében? «... Hogy mi, akik hisszük, hogy Megváltónk a mai napon mennybe ment, lelkünkkel magunk is a mennyben lakjunk.»

Az Egyház így évről-évre szemünk elé állítja azokat az eseményeket, melyek Völegénye földi életének állomásait jelzik. Elsősorban azt akarja, hogy szemléljük ezeket a misztériumokat, hogy minden évben új fénnel világítsák meg értelmünket. Felfedi előttünk Krisztus Szívének érzelmeit és így évenként egyre mélyebbre hatolhatunk Jézus lelki hangulataiba: lehetővé teszi, hogy újra átéljük isteni fejünk mindeme misztériumait. Ő támogatja könyörgésünket, hogy elnyerjük Jézus misztériumainak különös, sajátos kegyelmét és így hittel, szeretettel és szüntelen szemünk elé állított isteni mintaképünk követésével előbbrehaladjunk abban a természetfeletti átalakulásban, amely végcélja Jézussal való egyesülésünknek: «Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.»³ Nem abban áll-e a teljes életszentség és isteni kiválasztottságunk, hogy hasonlók legyünk a szeretett Fiúhoz, úgyhogy élete a mi életünk legyen?

Hadd vezessen hát bennünket az Egyház, a mi édesanyánk, ebben a fontos áhítatban, amely részesít bennünket Krisztusnak Atyja iránt tanúsított hódolatában! Krisztus Jegyese kezére bízta misztériumainak megünneplését. Az Egy-

¹ Ef. 2, 4—6. ² Ascendamus cum Christo interim corde, cum dies ejus promissus advenerit, sequemur et corpore. Si ergo recte, si fideliter, si sancte, si pie ascensionem Domini celebramus, ascendamus cum illo et sursum corda habeamus. — Ezt a beszédet, melynek kivonata áldozócsütörtök nyolcadába eső vasárnap olvasható a breviárium második nocturnumában, tévesen Szent Ágostonnak tulajdonították. Főgondolatai azonban kétségtelenül a nagy egyháztanító műveiből valók. ³ Gal. 2, 20.

ház imádsága a legigazabb és leghitelesebb kifejezése az Istenhez méltó hódolatnak. Az Egyház ismeri Jézus titkát. Ha tehát mi is vele együtt ünnepeljük Krisztus misztériumait, szinte hallhatjuk az égből az Énekek énekének ezen szavait: «Hadd halljam hangodat! Mert a te szavad édes és orcád bájos.»¹ Az Egyház fel van ékesítve isteni Vőlegénye gazdagságával. Neki joga van az ő nevében beszélni. Ezért olyan végtelenül kedves Krisztus és Atyja előtt annak az imádásnak és dicséretnek hódolata, melyet gyermekei ajkára ad.

Az Egyház ezen imádsága egyúttal biztos út is számunkra. Nem találhatunk mást, amely egyenesebben Krisztushoz vezethetne bennünket és hasonlóbakká tehetne az ő életéhez. Az Egyház egyenesen, mintegy kézenfogva hozzá vezet bennünket. Igaz, hogy alázatosság és engedelmesség kell ahhoz, hogy vele vezettessük magunkat, tudva azt, hogy mindent Jézustól kapott: «Aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg»,² de egyúttal lehetővé teszi azt is, hogy biztosan eljussunk Krisztus megismerésére, hogy elmélyüljünk misztériumaiban, állandóan egyesüljünk vele és így necsak példaképünket lássuk benne, hanem az örök élet forrását, amelyet bőséges érdemeiből fakasztott: «Dicséret áldozata ad nekem tiszteletet s aki *ezen az uton jár*, annak mutatom meg az Isten üdvösségét.»³

VI.

Az Egyház Krisztus misztériumain kívül *a szentek ünnepeit* is megüli.

Mi vezette az Egyházat a szentek megünneplésére? Az a mindig termékeny gondolat, hogy a megtestesülés óta egyek Krisztus és tagjai. — A szentek Jézus misztikus testének megdicsőült tagjai. Bennük már «kialakult» Krisztus, «elérték teljességüket». Mikor tehát az Egyház őket dicséri, Krisztust magasztalja bennük. «Dicsérj engem, — mondotta az Üdvözítő Szent Mechtildnek, — mert én vagyok az összes szentek koronája.» És az apáca látta, hogy a kiválasztottak minden szépsége Krisztus véréből sugárzik, ragyogásuk az ő erényeiből

¹ Én. én. 2, 14.

² Lk 10, 16.

³ Zs. 49, 23.

fakad. Azért az isteni felhívásnak megfelelően minden erejével magasztalta a legboldogabb, imádandó Szentháromságot, mert «ő a szentek ékessége és csodálatos méltósága».¹

Valóban, tudjuk, hogy az Egyház a szentek ünneplésekor a Szentháromságnak ajánlja fel dicséretét. Mindegyik szent Krisztus kinyilatkoztatása: az isteni Mintakép vonásait hordozza magán, de egészen különös, egyéni módon.² Minden szent Krisztus kegyelmének gyümölcse és az Egyház ennek) a kegyelemnek dicsőségében gyönyörködik, mikor győztes gyermekeit magasztalja: «Magasztaltassék kegyelmének dicsősége».³

Igy tehát a szentek tisztelete az Egyház gyönyörűsége. Büszke választottainak e légiójára, mert hiszen ők Krisztussal való egyesülésének gyümölcsei és a mennyország fényességében már együtt uralkodnak Völegényével. Bennük Krisztust magasztalja: «Uram, mi Urunk, mily csodálatos az egész világon a te neved!... Dicsőséggel és tisztelettel koronáztad meg őket.»⁴ Újra emlékezetükbe idézi annak az örömnak az emlékét, amely akkor járta át lelküket, mikor bevonultak a mennyországba: «Jó és hűséges szolgálaim, menjetek be Uratok örömébe... Jöjjetek, Krisztus jegyesei, vegyétek a koronát, melyet az Úr öröktől fogva nektek készített...» Magasztalja apostolainak, vértanuinak, főpapjainak, hitvallóinak, szüzeinek erényeit és érdemeit. Együtt örül dicsőségüknek és itt a földön élő testvéreik elé tárja példájukat, hogy ha nem is tudják őket mindig követni, legalább dicsérjék őket: «Ha a vértanukat nem tudod követni tetteikkel, kövesd lélekben; ha nem érheted el dicsőségüket, bizonyára elérheted boldogságukat; ha nem utánozhatod őket érdemeiddel, utánozd vágyaiddal; ha nem teheted kiválósággal, próbáld meg ragaszkodással.»⁵

És ha már magasztalta őket, közbenjárásukat kéri. Talán csorbát ejt ezzel Jézus végtelen hatalmán, aki nélkül semmit

¹ A különös kegyelem könyve, I. rész. 31. fejr. ² Lásd fentebb, 242–244. l. ³ Ef. 1, 6. A szerző ezt a gondolatot részletesebben is kifejti *Le Christ dans ses mystères*, «Krisztus az ő misztériumaiban» c. munkájában: «Krisztus minden szentek koronája», 20. fejr. ⁴ Zs. 8, 2–6.

⁵ Si martyres sequi non vales actu, sequere affectu; si non gloria, certe laetitia; si non meritis, votis; si non excellentia, connexione. *Szent Ágoston*: Sermo 280., c. 6.

sem tehetünk? Semmiképpen sem. Krisztus működését nem csökkenti, hanem inkább kiterjeszti az, ha szívesen meghallgatja a szenteket, mennyei udvarának fejedelmeit és ha közbenjárásukra megadja nekünk azokat a kegyelmeket, amelyekért buzgón könyörgünk.¹ Így állandóan valami természetfeletti váltoáram kering misztikus testének összes tagjaiban.

Végül, mivel az Egyház nem tudja valamennyi szentet külön megünnepelni, azért az egyházi év végén egy fenséges ünnepben, mindenszentek napján egyesíti őket. Ekkor úgy szólván kimerül diadalmi énekében.

Szent János apostol nyomán megnyitja előttünk az eget és Völegénye országában bemutatja azt a dicsőséges sereget, a választottak azon tengernyi légióját, «melyet senki sem képes megszámlálni, amint a trón előtt állanak, hosszú fehér ruhákba öltözve, kezükben pálmaág és nagy szóval kiáltanak: «Üdv a mi Istenünknek, aki a trónon ül és a Báránynak, . . . mert megöltél, és megváltottál minket Istennek önvéréddel, minden törzsből és nyelvből és népből és nemzetből.»² E dicső látomásra a gyönyörűség borzongása fut át az Egyházon: Hallgassuk csak, hogyan szólítja fel győztes gyermekeit: «Áldjátok az Urat mindnyájan ti, az ő választottjai, üljetek örömnapot és hálával zengjetez neki! Dícsérje őt minden szentje! . . . Dicsősége ez minden szentjének.»³

Mi is hivatalosak vagyunk, hogy résztvegyünk ebben a diadalban, hogy Krisztus udvarát alkossuk a «szentek fényességében», hogy «az Atya keblén» megosszuk a Fiú dicsőségét, miután itt a földön résztvettünk misztériumaiban. Énekeljük már előre a mennyország e dícséretét, ahol az örök allelúja visszhangzik. Erős hittel és lángoló szeretettel, a lehető legbensőségesebben egyesüljünk az Egyház imádságával, — Krisztus Jegyesének és a mi édesanyánknak imádságával.

¹ Haec vero nostra et sanctorum cohaerentia est, ut nos congratulemur eis, ipsi compatiantur nobis, militent pia intercessione. «Abban áll összetartozásunk a szentekkel, hogy mi együtt örülünk dicsőségüknek, ők együtt éreznek velünk és küzdenek értünk kegyes közbenjárásukkal.» *Szent Bernát*: Sermo 5. in festo omnium sanctorum. ² Jel. 7, 9—10.; 5, 9.

³ Antifóna mindenszentek vesperae-jéből. V. ö. Tób. 13, 10.; Zs. 148, 14.; u. o. 149, 9.

X. Az imádság.

Vázlat. — Az imádság fontossága. Az imádságos élet átalakító ereje. —

I. Az imádság: *Isten gyermekének beszélgetése mennyei Atyjával, a Szentlélek közreműködésével.* — II. E beszélgetés lefolyását két tényezőnek kell meghatározni: az egyik *Krisztus kegyelmének mértéke.* Ebben a kérdésben nagy óvatosságra van szükség. A lelkiélet legkiválóbb mestereinek tanítása. A módszer még nem elmélkedés. — III. A második tényező: *a lelkiélet megfelelő foka.* A tökéletesség útjának különböző állomásai általában az imádságos élet *különböző fokait* is jelzik. A kezdők *fokozatos előkészületei.* — IV. A megvilágosodás útján igen fontos *Krisztus misztériumainak szemlélése.* Az imádságos lélek. — V. *A hit* imádsága; a *rendkívüli* imádság. — VI. A gyümölcsöző imádsághoz szükséges előfeltételek: a szív tisztasága, a lélek összeszedettsége, odaadás, alázatosság és tisztelet. — VII. Egyedül csak *a Jézus Krisztussal való egyesülés a hitben termékenyítheti meg az imádságos életet.* Így lesz öröm forrása a lélek számára.

Az Úr Jézus annyira vágyódott velünk egyesülni, hogy sokféle eszközt adott ennek megvalósítására. A különféle szentségekkel együtt az imádságot is a kegyelem forrásává tette. Igaz, hogy a szentségek, mint az előző fejezetekben gyakran említettük, a kegyelmet önmaguktól hozzák létre az olyan lélekben, aki úgy járul hozzájuk, hogy nem gördít akadályt működésük elé. Az imádságnak magában véve nincs ilyen belső hatása. Mindazonáltal nincs kevésbbé nagy szükségünk rá az isteni kegyelem megszerzéséhez. Látjuk, hogy Krisztus Jézus nyilvános életében csodákat tett az imádságra. Egy belpoklos jelenik meg előtte: «Uram, könyörülj rajtam», és ő meggyógyítja. Elébe vezetnek egy vakot: «Uram — mondja, — add, hogy lássak.» Az Úr Jézus visszaadja látását. Márta és Mária így szól hozzá: «Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg testvérünk.» Erre a kérő imádságra Krisztus Lázár feltámasztásával felel. — Ezek ideiglenes javak; de az Úr magát a kegyelmet is megadta az imádságra. «Uram — mondja neki a szamariai asszony, — adj nekem abból az élő vízből, melynek te vagy a forrása és amely megszerzi az örök életet.» És Krisztus

felfedi előtte, hogy ő a Messiás, rávezeti, hogy vallja be vétkeit, hogy megbocsáthassa őket. A kereszten a jobb lator csak arra kéri, hogy emlékezzék meg róla és ő teljesen megbocsát neki: «Még ma velem leszel a paradicsomban.»

Különben az Úr Jézus maga buzdított bennünket erre a kérő imádságra: «Kérjétek és adni fognak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitnak nektek...¹ Amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben (azaz reám hivatkozva), megadja nektek.»² Szent Pál is biztat bennünket, hogy «mindenkor Lélekben esedezzünk minden imádságban és könyörgésben».³ — Látjuk tehát, hogy a szóbeli kérő imádság hathatós eszköz Isten ajándékainak elnyerésére.

Itt elsősorban a belső imádságról akarunk tárgyalni. Ez a kérdés is nagyon fontos.

Az imádság egyike a legfontosabb eszközöknek, hogy megvalósítsuk itt a földön Istennel való egyesülésünket és Krisztus Jézus követését. Ha lelkünk gyakran kapcsolódik össze Istennel a hitben, az imádság és az imádságos élet által, akkor ez a kapcsolat hathatósan segíti lelkünk természetfeletti szempontból való átalakulását. A jól végzett imádság, az imádságos élet átalakító hatású.⁴

Sőt, ha az imádságban egyesülünk az Istennel, akkor még gyümölcsözőbben részesülünk a többi eszközben is, amelyeket Krisztus azért rendelt, hogy közölje magát velünk és hasonlókká tegyen önmagához minket. — Miért? Talán az imádság kiválóbb, hatásosabb, mint a szentmiseáldozat, mint a szentségek, amelyek a kegyelem legbiztosabb közvetítői? Egyáltalában nem. Valahányszor e forrásokhoz járulunk, mindannyiszor nagyobbodik a kegyelem, növekszik bennünk az isteni élet. De ez a növekedés, legalább is részben, saját előkészületünktől függ.

Az imádság, az imádságos élet fenntartja, ösztönzi, éleszti és tökéletesíti a hit, alázatosság, bizalom és szeretet érzelmét.

¹ Mt 7, 7.

² Jn 16, 23.

³ Ef. 6, 18.

⁴ «Egy lélek sem hízlelhet magának azzal, hogy lelke mélyén Jézus képét hordozza, ha nem tudja megvalósítani azt a lelkiállapotot, melyet imádságos léleknek nevezünk. Megvalósítási módja keveset számít, de megléte nélkülözhetetlen.»
Mgr. Gay : Instructions en forme de retraite, 13. fej.

Ezek együttesen készítik elő a legjobban a lelket az isteni kegyelem bőséges befogadására. Az a lélek, akinek meghitt barátja az imádság, több hasznot merít a szentségekből és az üdvösség többi eszközéből, mint az, akiben az imádság csak néha-néha kap erőre, vagyis nincs hatása és ereje. Az olyan lélek, aki nem szánja rá magát hűségesen a belső imádságra, hiába imádkozza a zsoltoszmát, hiába vesz részt a szentmisén, járul a szentségekhez és hallgatja Isten igéjét, előmenetele gyakran mégis csak közepes lesz. Miért? Mert tökéletességünk és életszentségünk legfőbb szerzője maga Isten, a belső imádság pedig Istennel tart fenn gyakori kapcsolatot a lélekben. Mintegy tűzhelyet gyújt és miután meggyújtotta, állandóan táplálja is a lélekben, melyben ha nem lángol is állandóan, legalább mindig ott izzik a szeretet tüze. És ha ez a lélek közvetlen kapcsolatba kerül az isteni étellel, például a szentségekben, ez a tűz, mint valami hatalmas fuvalat, úgy ragadja meg, emeli fel és tölti el csodálatos gazdagsággal. A lélek természetfeletti életének mértéke az az egyesülés, mellyel összefonódik Istennel, Krisztus által, a hitben és szeretetben. Szükséges, hogy ez a szeretet tettekben nyilvánuljon. Hogy azonban ezek a cselekedetek szabályosan és erőteljesen létrejöhessenek, ahhoz imádságos élet szükséges. Megállapíthatjuk, hogy az isteni szeretetben való előrehaladásunk lelkiéletünk megszokott útjain gyakorlatilag imádságos életünktől függ.

Lássuk tehát, mi az imádság, azaz miben áll lényege; — melyek fokai; azután milyen feltételek mellett termi meg összes gyümölcseit.

Alig szükséges mondanunk, hogy nem tudományos értekezést szándékozunk adni az imádságról. Van már több ilyen kiváló mű. Csupán néhány lényeges szempontot kívánunk kiemelni, melyek összefüggenek e könyv vezérgondolatával: természetfeletti fogadott fiúságunkkal Jézus Krisztusban, aki kegyelmével és Lelkével éltet bennünket.

I.

Mi a belső imádság?

Igy határozzuk meg: *Isten gyermekének beszélgetése mennyei Atyjával*. Jegyezzük meg ezeket a szavakat: «Isten gyermekének beszélgetése». Szándékosan használtuk őket. Voltak emberek, akik nem hittek Krisztus istenségében, mint egyes deisták a XVIII. században, vagy például azok, akik a francia forradalom idején megalapították a Legfőbb Lény kultuszát és különféle imádságokat találtak ki az «istenség» tiszteletére. Azt hitték, hogy ezekkel az imádságokkal talán megelégedett az Isten. Pedig tisztán csak az emberi szellem hiábavaló játékaik voltak, úgyhogy nem lehettek kedvesek Isten előtt.

A mi imádságunk nem ilyen. Nem az embernek, az egyszerű teremtménynek beszélgetése az Istenséggel, hanem az Isten gyermekének beszélgetése mennyei Atyjával, hogy őt imádjá, dicsérje, megvallja neki szeretetét, megismerje akaratát és segítséget nyerjen tőle, ami szükséges ennek az akaratnak teljesítéséhez.

Az imádságban mint Isten gyermekei jelenünk meg előtte. Lényegében ez emeli lelkünket a természetfeletti rendbe. Kétségtelen: sohasem szabad elfeledkeznünk teremtményi mivoltunkról, vagyis hogy semmik vagyunk; de a kiindulópont, vagy jobban mondva az a terület, amelyre helyezkednünk kell az Istennel való beszélgetésben, természetfeletti. Más szóval: isteni származásunknak, Krisztus kegyelmével szerzett isten-gyermekségünknek kell előkészítenie magatartásunk alap-hangulatát és úgyszólván vezérfonálul kell szolgálnia az imádságban.

Nézzük, milyen jól megvilágítja Szent Pál ezt a kérdést. «Nem tudjuk, — mondja, — miképen kell kérnünk, amit kérünk; de maga a Lélek jár közbe értünk szavakba nem foglалható sóhajtságokkal.»¹ Ez a Lélek pedig, mondja Szent Pál ugyanott, aki értünk könyörög bennünk, «a gyermekkéfogadás Lelke». Ő tesz tanúságot arról, hogy Isten fiai és örökösei

¹ Róm. 8, 26.

vagyunk és őbenne kiáltjuk Isten felé: Abba, Atyánk!¹ Ezt a Lelket akkor kaptuk, amikor már «elérkezett az idők teljessége. Az Isten elküldé Fiát, ... hogy a fogadott fiúságot visszanyerjük».² Mivel Krisztus kegyelme tett bennünket Isten gyermekeivé, azért «az Isten elküldé Fiának Lelkét szívünkbe».³ Őáltala imádkozunk Istenhez, mint Atyához: valóban «így most már nem vagyunk idegenek és jövevények, hanem a szentek polgártársai és Isten házanépe, az apostolok és próféták alapjára rakott épület, melynek szegletköve maga Krisztus Jézus».⁴

Igy tehát abban a Lélekben, akit a keresztségkor, isten-gyermekké fogadásunk szentségében kaptunk, kiáltjuk Isten felé: «Atyánk vagy!» Azt jelenti ez, hogy istenfiúságunk révén ezentúl már nemcsak jogunk, hanem köteleességünk is Isten előtt úgy megjelennünk, mint az ő gyermekei.

Hallgassuk meg magát az Úr Jézust. Ő azért jött, hogy «a világ világossága legyen», és szavai, «telve igazsággal», megmutatják nekünk «az utat»: «Én vagyok a világ világossága, ... az út és az igazság».⁵

Jákob kútjánál ülve beszélget a szamariai asszonnyal.⁶ Ez az asszony csakhamar felismeri benne a prófétát, az Isten küldöttjét és rögtön megkérdezi tőle, hogy Szamaria hegyein kell-e imádni az Istent, vagy Jeruzsálemben? (Ez a kérdés élénk vitára adott alkalmat honfitársai és a zsidók között.) És mit felel neki Krisztus? «Hidd el nekem, asszony! hogy eljön az óra, mikor sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben nem fogjátok imádni az Atyát ... Eljön az óra, és *már itt vagy*, mikor igazi imádói lélekben és igazságban fogják imádni az Atyát; mert az Atya is ilyen imádókat keres magának.» Figyeljük meg, mennyire kiemeli az Üdvözítő az Atya nevét! Szamariában, mint tudjuk, hamis isteneket imádtak. Ezért mondja Krisztus, hogy «igazságban» kell imádni az Istent, vagyis az igaz Istent kell imádni. Jeruzsálemben igaz Istent imádtak, de nem «lélekben»; a zsidók vallása külsőségeiben és céljában egyaránt teljesen anyagias volt. A megtestesült Ige

¹ Róm. 8, 15. ² Gal. 4, 4–5. ³ U. o. 6. V. ö. Róm. 8, 15.; II. Kor. 1, 22. ⁴ Ef. 2, 20. ⁵ Jn 8, 12.; 14, 6. ⁶ U. o. 4, 5. és köv.

alapította meg az új vallást, mely «már itt vagyom», az igaz Isten vallását, akit lélekben kell imádni, az isteni, természetfeletti, szellemi fogadott fiúság lelkében, amely Isten gyermekeivé tesz bennünket. Ezért hangsúlyozza az Úr Jézus annyiszor az Atyát: «*Igazi imádói* lélekben és igazságban fogják imádni az Atyát.» Kétségtelen, hogy mivel Isten fogadott fiai vagyunk és Isten azáltal, hogy gyermekeivé tett bennünket, semmivel sem kevesbítette isteni fölségét, sem korlátlan mindenhatóságát, azért nekünk imádnunk kell őt és meg kell semmisülnünk előtte. De igazságban és lélekben kell imádnunk, vagyis a természetfeletti rend igazságában és lelkében, mely által gyermekei vagyunk.

Az Üdvözítő másutt még határozottabban beszél. A szamariai asszonnyal folytatott beszélgetésében mondhatnánk alapgondolatokat adott: tanítványainak példát nyújtott. «Történt, — mondja Szent Lukács, — hogy mikor egy helyen imádkozik vala, amint azt bevégezte, mondá neki egyik tanítványai közül: Uram! taníts bennünket imádkozni.»¹ És mit válaszolt Krisztus? «Midőn imádkoztok, ezt mondjátok: Atyánk! szenteltessék meg a te neved . . .» Ne felejsük el: Krisztus Urunk Isten. Mint Ige, mindig «az Atya keblén» van. Senki sem ismeri az Istent, csak a Fiú. Krisztus tehát tökéletesen tudja, mit kell mondanunk Istennek, vagy mit kell kérnünk tőle, hogy «igazi imádói lehessünk, akiket Isten keres magának». Tökéletesen ismeri azt is, milyen magatartással kell megjelennünk az Isten előtt, amikor beszélgetünk vele, hogy kedvesek legyünk előtte. Ő maga mondja el azt, amire tanít bennünket. Már pedig ő nem nyilatkoztathat ki mást, csak amit lát: «Az egyszülött Fiú . . . maga jelenté ki.»² És amit ő mond, azt meghallgathatjuk, sőt meg kell hallgatnunk. Ő az az út, melyet félelem nélkül követhetünk: aki ezen halad, «nem jár sötétségben».³ Mit mond tehát Jézus, amikor meg akar tanítani bennünket az imádság tudományára, amelyet annyira szükségesnek tart, hogy szüntelenül gyakorolnunk kell: «Mindenkor imádkozni kell»?⁴ Először is megjelöli azt a címet, melyet meg kell adnunk Istennek, mielőtt felajánlanánk neki hódolatunkat. Ez a meg-

¹ Lk 11, 1. és köv.² Jn 1, 18.³ U. o. 8, 12.⁴ Lk

szólítás mintegy irányadó, vagy ha úgy tetszik, ennek kell megadnia a hangszínét a beszélgetésnek, erre támaszkodnak következő kéréseink. Ez a megszólítás diktálja lelkünk magatartását az Isten előtt. És mi ez a cím? — «Atyánk . . .»

Igy tehát magának Krisztusnak az ajkáról, a szeretett Fiútól, kiből Istennek kedve telt, kapjuk azt a drága biztatást, hogy Istennel való kapcsolatainkban az legyen legelső és legfőbb érzelmünk, amely a gyermeket fogja el Atyja előtt. Kétségtelen, még egyszer hangsúlyozzuk, — és ez nem kevésbé jelentős szempont, — ennek a gyermeknek sohasem szabad elfeledkeznie eredeti teremtmény-mivoltáról, mely bűnbe esett és állandóan magában hordja a bűn melegágyát, mely elválaszthatja az Istentől. Azért, mert a mi Atyánk «a mennyekben van», nem kevésbé a mi Istenünk. Mikor az Üdvözítő elhagyta apostolait, így szólt hozzájuk: «Felmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.»¹ Ezért mindig mélységes tisztelettel és nagy alázatossággal kell eltelnie az Isten gyermekének. Kéri «bűnei bocsánatát és hogy kísértésbe ne essék és hogy megszabaduljon a gonosztól». De ezt az alázatosságot és ezt a tiszteletet megkoronázza rendíthetetlen bizalmával, mert «(minden jó adomány és) minden tökéletes ajándék onnan felülről vagy, alászállva a világosságok Atyjától»,² és betetőzi gyengéd szeretetével, a fiú szeretetével Atyja iránt, aki őt igazán szereti.³

Az imádság tehát mintegy kivételése istengyermeiségünk bensőséges életének, mintegy gyümölcse Krisztusban elnyert istenfiúságunknak, mintegy önkénytelen kivirágzása a Szentlélek ajándékainak. Ereje ezért oly éltető és termékeny. Az a lélek, aki erre rászánja magát, rendszerint kimondhatatlanul bőséges kegyelmeket merít belőle, melyek lassanként átalakítják Jézusnak, a mennyei Atya egyetlen Fiának képmására.

¹ Jn 20, 17.

² Jak. 1, 17.

³ «A lélek mintegy felemelkedve (a hit és remény) két szárnyán az ég felé lendül és egészen az Istenhez emelkedik . . . Lángoló áhítattal és mélységes tisztelettel, bizalommal eltelve beszél neki összes szükségleteiről, *mint ahogyan az egyetlen fiú beszélné a legszeretőbb atyával.*» A trienti zsinat katekizmusa, 4. rész, 2. fej. 3. §. «Isten azt akarja, hogy ne félelemmel és rettegéssel jelenjeteek meg előtte, mint a rabszolga ura előtt, hanem teljes szabadsággal és tökéletes bizalommal me- neküljeteek hozzá, mint a gyermek atyjához.» U. o., 2. fej. 2. §.

«A nagy kegyelmeknek, amelyekben nekem részem volt, a belső ima a kapuja», — mondja Szent Terézia. «Ha ez be van zárva, nem tudom, hogyan adná meg őket az Úr.»¹ — A lélek örömet is merít belőle, mely mintegy előíze a ránk váró égi egyesülésnek, a mennyei örökségnek. «Bizony, bizony mondom nektek: amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja nektek, ... hogy örömetek teljes legyen.»²

Ilyen a bensőséges imádság: Isten és a lélek bizalmas együtt-léte, «benső barátság Istennel, amennyiben gyakran maradunk négy szemközt övele, tudván azt, hogy szeret bennünket».³

És Isten gyermekének ez a beszélgetése mennyei Atyjával a *Szentlélek közreműködésével megy végbe* — Valóban, Isten megígérte Zakariás próféta által, hogy az Újszövetségben kiárasztja a lelkekre a kegyelem és az imádság lelkét: «Kiöntöm Dávid házára és Jeruzsálem lakóira az irgalom és az imádság lelkét.»⁴ Ez a lélek a Szentlélek, a gyermekkéfogadás Lelke, akit Isten elküldött azok szívébe, akiket eleve arra rendelt, hogy gyermekei legyenek Krisztus Jézusban. Azok az ajándékok, melyekkel ez az isteni Lélek elhalmozza lelkünket, keresztségünk napján, amikor beléönti a kegyelmet, segítségünkre vannak mennyei Atyánkkal való érintkezésünkben. A félelem ajándéka tisztelettel tölt el bennünket az isteni fölség előtt. A hálás érzület ajándéka a gyermeknek atyja iránti gyengédséget összhangba hozza félelemmel. A tudomány ajándéka új fényt áraszt a lélekben a természetfeletti igazságokra. Az értelem ajándéka révén behatolhatunk a hittitkok rejtett mélységeibe. A bölcsesség ajándéka megízlelteti, érzelmi módon megismerteti a kinyilatkoztatott igazságokat. A Szentlélek ajándékai nagyon is valóságok, igazi készségek, melyekkel nem törődünk eléggé. A Szentlélek ezen ajándékok révén lakik a megkeresztelt lelkében, mint egy templomban; ezek által segíti és vezeti mennyei Atyjával való beszélgetéseit: «A Lélek segítségére van erőtlenségünknek, ... maga jár közbe értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal.»⁵

¹ *Önéletrajz*, 8. fej. Id. mű, II. köt. 79. l. ² Jn 16, 23—24.

³ *Szent Terézia*: Id. mű, II. köt. 79. l. ⁴ Zak. 12, 10. ⁵ Róm. 8, 26. «A Szentlélek imádságaink lelke. Ő ihleti és teszi mindig kedvesekké őket az Isten előtt.» A trienti zsinat katekizmusa, 4. rész, 1. fej. 7.

Az imádság lényeges eleme a lélek természetfeletti kapcsolata az Istennel. Ebből meríti a lélek az isteni életet, minden életszentség forrását. Ez a kapcsolat akkor jön létre, amikor a hit és szeretet szárnyán, Jézus Krisztusra támaszkodva, átadja magát Istennek és az ő akaratának, a Szentlélek ihletésére: A bölcs «arra adja szívét már hajnalban, hogy keresse az Urat, az ő Alkotóját, és könyörög a Magasságbeli színe előtt».¹ Semmiféle okoskodás, semmiféle tisztán természetes erőfeszítés nem hozhatja létre ezt a kapcsolatot: «Senki sem mondhatja: Úr Jézus! hanem csak a Szentlélek által.»² Ez a kapcsolat a hit sötétségében valósul ugyan meg, de fénnnyel és étellel árasztja el a lelket.

Az imádság tehát a Szentlélek ajándékainak közreműködésével azoknak az érzelmeknek kiteljesedése, amelyek Jézus Krisztusban elnyert istenfiúságunkból fakadnak. Ezért olyan-nak kell lennie, hogy minden megkeresztelt, jóakarátú lélek hozzájuthasson. Különben is Jézus minden tanítványát meghívja a tökéletességre, hogy méltó gyermekei lehessenek a mennyei Atyának: «Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.»³ Már pedig a tökéletesség csak akkor való-sítható meg, ha a lélek az imádságból él. Nyilvánvaló: Krisztus nem azt akarta, hogy nehéz legyen a vele való érintkezés az imádságban, vagy hogy felülmúlja a legegyszerűbb lelkek képességét, akik pedig őszintén keresik őt. Ezért mondtuk, hogy az imádság így határozható meg: Isten gyermekének beszélgetése mennyei Atyjával.

«Igy imádkozzatok: Miatyánk, ki vagy a mennyekben . . .»⁴

II.

A beszélgetésben hallgatunk és beszélünk. A lélek átadja magát az Istennek és Isten közli magát a lélekkel.

Ahhoz, hogy Istent hallgassuk, hogy világosságát befo-gadjuk, elég, ha szívünk telve van a hit, a tisztelet, az aláza-tosság, a lángoló bizalom és a nagylelkű szeretet érzel-meivel.

¹ Jéz. Sir. 39, 6.

² I. Kor. 12, 3.

³ Mt 5, 48.

⁴ Mt 6, 9.

Ahhoz, hogy vele beszéljessünk, tudnunk kell, hogy mit mondjunk neki. Mi lesz a beszélgetés tárgya? Ez elsősorban két tényezőtől függ: *Krisztus kegyelmének mértékétől*, mellyel megajándékozta a lelket és *a tökéletesség útjának megfelelő állomásától*.

Az első tényező, amellyel számolnunk kell, a Krisztustól nyert kegyelmi ajándékok mértéke. «A kegyelmet mindegyikünk Krisztus ajándékozásának mértéke szerint kapta.»¹ — Krisztus Jézus, mint Isten, feltétlen ura ajándékainak. Kegyelmet úgy osztogatja a léleknek, ahogyan akarja; úgy árasztja szét fényét, ahogyan végtelen fölségének tetszik. Krisztus Lelke által vezet és irányít bennünket Atyja felé. Ha elolvassuk a lelkiélet mestereit, láthatjuk, milyen szent tiszteletben tartották Krisztus feltétlen szabadságát, mely kegyelmeinek és világosságának kiosztásában megnyilvánul. Ez magyarázza meg nagy tartózkodásukat, amikor a lélek Istennel való érintkezéseiről kell nyilatkoznok.

Szent Benedek, a szemlélődés nagy mestere, akit Isten az imádság rendkívüli kegyelmeivel tüntetett ki, jól ismerte a lelkeket. Így buzdítja tanítványait: «Gyakran merülj el az imádságba.»² Világosan megérteti, hogy az imádságos élet feltétlenül szükséges az Isten megtalálásához. De mikor arról van szó, hogy megszabja a módot, amellyel ennek az életnek szenteljék magukat, különösen nagy óvatossággal jár el. Természetesen feltételezi, hogy tanítványai a Szentírás könyveinek és az egyházatyák műveinek állandó olvasásával megfelelő ismeretekre tettek szert már az isteni dolgokban. Magára az imádságra vonatkozóan megelégszik azzal, hogy elsősorban utal arra a magatartásra, mellyel a léleknek Isten színe elé kell járulnia: ez a mélységes tisztelet és alázatosság.³ Azt akarja, hogy a lélek a mélységes töredelem és tökéletes egyszerűség szellemében állandóan Isten jelenlétében éljen. Ez a lelki hangulat a legalkalmasabb Isten szavának gyümölcsöző hallga-

¹ Ef. 4, 7.

² Regula, 4. feje.

³ Jellemző, hogy a szerzetesek pátriárkája már az imádságról szóló fejezetnek is ezt a címet adja: De reverentia orationis: «Milyen tisztelettel imádkozzunk?» Regula, 20. feje. Lásd a szerző *Le Christ idéal du moine*: «Krisztus, a szerzetes eszményképe» c. művének 16. fejezetét: A szerzetesi imádság.

tására. Ami magát a beszélgetést illeti, Szent Benedek határozottan a Zsoltároskönyvhöz kapcsolja: az imádság annak úgyszólván belső, lelki visszhangja. Lényege szerint a szív rövid, de forró Istenhez szárnyalása. Megismételve Krisztus tanácsát,¹ azt ajánlja, hogy a lélek kerülje a sok szót: «Rövidnek és egyszerűnek kell lennie az imádságnak, hacsak az isteni kegyelem belső indítása nyomán nem terjedne hosszabbra.»² E tárgyra vonatkozó más megjegyzést nem is találunk a szerzetesi élet törvényhozójánál.

A lelkiélet másik nagy mestere, Loyolai Szent Ignác, aki a szemlélődésnek magas fokára eljutott, telve kegyelmi megvilágosításokkal és bőséges élettapasztalattal, szintén írt néhány szót, melyeknek mélységes bölcsességét nem mérlegelhetjük eléggé. «Mindenki számára az a legjobb elmélkedés, — írja Borgia Szent Ferencnek, — amelyben Isten leginkább közli magát a lélekkel. Mert Isten látja és tudja, mi felel meg nekünk legjobban és mivel mindent tud, maga mutatja meg nekünk a követendő utat. De hogy ezt megtalálhassuk, előbb tapogatódnunk kell, míg rátalálunk arra az útra, mely elvezet bennünket a véget nem érő életre; itt majd élvezhetjük Isten legszenőbb ajándékait.»³ A szent tehát azt tanítja, hogy hagyjuk Istenre, hogy ő jelölje ki minden lélek számára, melyik a vele való társalgás legmegfelelőbb módja.

Szent Terézia művei különböző lapjain ugyanezt a gondolatot hirdeti: «Akár sokat, akár keveset elmélkedjék is a lélek, nem szabad azt soha békóba verni, vagy bármi módon korlátozni szabad mozgásában.»⁴

Szalézi Szent Ferenc nem kevésbé tartózkodó. Halljuk, mit mond ő. A szöveg egy kissé hosszú ugyan, de kitűnően jellemzi az imádságot, a Szentlélek ajándékainak gyümölcsét és elárulja azt is, milyen nagy óvatosságra van szükség irányításához: «Ne gondoljátok, leányaim, hogy az imádság az emberi szellem műve; a Szentlélek különös ajándéka, amely a lélek

¹ Mt 6, 7.

² Regula, 20. fejj.

³ Études, 1905, I. 567—

568. l. ⁴ *A belső várkastély*, I. lakás, 2. fejj. Id. mű, I. köt. 259. l. — Lásd még az *Önéletrajz* 12. fejezetének elejét (id. mű, II. köt. 111. l. és köv.), a 13. fejezetet (u. o. 123—124. l.), valamint a 22. fejezetet, ahol ezt írja: «Az Úr igen különböző utakon vezeti a lelkeket.» (U. o. 218. l.)

tehetségeit természetes erejük fölé emeli, hogy Istennel egyesítse őket, azokkal az érzelmekkel és közlésekkel, amelyeket semmiféle emberi szó és bölcsesség sem tudna létrehozni nélküle. Csodálatosan sokfélék azok az utak, melyeken ő vezeti a szenteket az imádságban, az eszes teremtmény legistenibb foglalkozásában, és valamennyi út tiszteletreméltó, mert mindegyik Istenhez vezet bennünket, Isten irányításával. De nem kell valamennyit követni és nem saját hajlamunk szerint kell kiválasztani valamelyiket. Az a legfontosabb, hogy felismerjük magunkban a kegyelem vonását és hűek maradjunk hozzá.»¹

Még szaporíthatnánk a hasonló tanubizonyosságokat, de ennyi is elég annak kimutatására, hogy a lelkiélet mesterei amennyire iparkodtak megnyerni a lelkeket az imádságos életre, annyira őrizkedtek attól, hogy egyik vagy másik utat különbség nélkül minden lélekre ráerőszakolják. Azt mondjuk: «ráerőszakolják». Mert hirdetnek vagy ajánlanak bizonyos utakat; javasolnak vagy indítványoznak meghatározott módszereket és el kell ismernünk, hogy mindegyiknek megvan a maga értéke; tapasztalhatjuk, hogy mindegyiknek megvan a maga haszna. De kizárólag csak egy módszert különbség nélkül minden lélekre ráerőszakolni azt jelentené, hogy egyáltalában nem törődünk azzal az isteni szabadsággal, mellyel Jézus szétosztja kegyelmét, sem azokkal az indításokkal, melyeket Lelke ébreszt bennünk.

A módszer kérdésében, ami segítheti az egyik lelket, akadályozhatja a másikat. — A tapasztalat azt mutatja, hogy sok lelket, akik könnyedén, szinte szokásszerűen és közvetlenül tudnak beszélgetni az Istennel, és sok hasznót merítenek ezekből a beszélgetésekből, akadályozna az, ha ilyen vagy olyan módszert akarnánk rájuk kényszeríteni. Tehát minden léleknek előbb meg kell ismernie önmagát, mielőtt kiválasztaná az Istennel való társalgás azon módját, mely neki legjobban megfelel. Egyfelől meg kell fontolnia saját tehetségeit, készségeit, ízlését, vágyait, életmódját; iparkodnia kell megismerni a Szent-

¹ *Abrégé de l'esprit intérieur des religieuses de la Visitation*, expliqué par S. François de Sales et recueilli par Mgr. Maupas. Rouen, Cabut, 1744. 68—69. l.

lélek ihletését, számolnia kell a lelkiélet útjain megtett előrehaladásával; másfelől nagylelkűen engedelmeskednie kell Krisztus kegyelmének és a Szentlélek működésének. Ha azután már megtalálta a legjobb utat, bár kezdetben elkerülhetetlen némi tapogatódzás, mindaddig ragaszkodják hozzá hűségesen, míg a Szentlélek más útra nem vezet. Ez a feltétele a termékeny lelkiéletnek.

Egy másik fontos szempont, amit szintén tekintetbe kell vennünk, szorosan kapcsolódik az előbbihez: az imádság lényegét nem szabad összetévesztenünk a módszerrel, bármilyen legyen is az, amely az imádkozást segíti vagy megkönnyíti. — Vannak lelkek, akik azt hiszik, hogyha nem használják ezt vagy azt a módszert, akkor nem imádkoznak. Ennek a tévedésnek veszélyes következményei lehetnek. Mivel ezek a lelkek az imádság lényegét valamelyik módszer használatában látják, nem merik megváltoztatni módszerüket még akkor sem, ha felismerték, hogy az akadályozza őket vagy hasznavehetetlenné vált számukra. Vagy pedig leggyakrabban az történik, hogy unalmasnak találják a módszert és elhagyják, de ugyanakkor elhagyják vele együtt az imádságot is — lelkük nagy kárára. Más a módszer, más az imádság. A módszert változtatni kell a lelkek képességei és szükségletei szerint, míg az imádság (csak a rendes imádságról beszélünk) alapján minden lélek számára mindig ugyanaz marad: beszélgetés, melyben Isten gyermeke kiönti szívét mennyei Atyja előtt és hallgatja őt, hogy neki tessen. Mivel a módszer támogatja a szellem munkáját, elősegíti a lélek egyesülését Istennel. Eszköz, de nem válhatik akadállyá. Ha a módszer megvilágítja az értelmet, felhevíti az akaratot és arra bírja, hogy átadja magát az isteni vezetésnek és kitárja magát az Isten előtt, akkor jó. De el kell hagyni, ha valóban akadályozza a lélek lendületét, ha gúzsbaköti és nem viszi előbbre a lelkiéletben, vagy ha ellenkezőleg, a lélek nagyobb előrehaladása miatt már hasznavehetetlenné vált.

III.

A másik tényező, mellyel számolnunk kell, ha meg akarjuk állapítani, mi legyen Istennel folytatott beszélgetéseink állandó tárgya: *a lelkiélet megfelelő foka.*

A lélek élete nem marad meg mindig ugyanazon a fokon. Mint tudjuk, az aszketikus hagyomány három állomást vagy fokozatot különböztet meg a tökéletességben. Ezek: a tisztulás útja, melyre a kezdők lépnek; a megvilágosodás útja, melyen a buzgók haladnak és az egyesülés útja, mely a tökéletes lelkeké. Ezek az állomások nevüket attól kapták, ami általában, ha nem is kizárólag, jellemzi őket. Ez az elsőnél a lélek tisztulásának munkája, a másodiknál a lélek megvilágosodása, végül az utolsó-nál Istennel való egyesülése. Magától értetődik, hogy a beszélgetés állandó jellege módosul azon állomás szerint, amelyen a lélek éppen tartózkodik.¹

Figyelembe véve tehát a Szentlélek ihletését² és saját lelkek képességeit, a lelkiéletben kezdőnek arra kell törekednie, hogy saját erejéből szerezze meg az imádság szokását. Igaz, hogy a Szentlélek hathatósan segít bennünket mennyei Atyánkkal való érintkezéseinkben, de ő nem működik a természetünkben folyó bizonyos feltételektől függetlenül a lélekben. A Szentlélek saját természetünknek megfelelően vezet bennünket: van értelmünk és akaratunk, de csak azt a jót akarjuk, amit megismerünk. A szeretet csak a felé vonzódik, amit az értelem jónak mutatott. Hogy tehát egészen Istenhez ragaszkodjunk — és nem ez-e az imádság legkiválóbb gyümölcse? — a lehető legtökéletesebben meg kell ismernünk Istent. Mert — mint Szent Tamás mondja, — „mindaz, ami erősíti a hitet, táplálja a szeretetet is”.³

Az istenkeresés kezdetén tehát a léleknek meg kell szereznie a szükséges ismereteket a hitigazságokról. Miért? Mert ezek nélkül nem tud mit mondani és a beszélgetés bizonytalan, felüle-

¹ A szerző ezt a kérdést hosszasan fejtegeti *Le Christ idéal du moine*, „Krisztus, a szerzetes eszményképe” c. művében, 7. fejj. 3. és 16. fejj. 3. — De az itt közölt pár szó is elég gondolatának megértéséhez.

² A boldanditák Szent Terézia-életrajzában (II. köt., 70. l.) olvashatunk egy fiatal noviciáról, akit annyira elárasztott az isteni kegyelem, hogy szerzeteséletének első napjaitól kezdve elnyerte a belső imádság ajándékát.

³ In Epist. I. S. Pauli ad Timoth. cap. 1., lect. 2^a.

tes és terméketlen álmodozássá süllyed, vagy pedig a lélek rövidesen megúnja és abbahagyja. Tehát először ezeket az ismereteket kell összegyűjteni, de azután fenn is kell tartani, meg kell újítani és nagyobbítani kell őket. Hogyan lehet ezt elkezdni? Bizonyos ideig egy könyv segítségével bele kell merülni az elmélkedésbe a kinyilatkoztatás valamelyik igazsága felett. A lélek így képességeihez mértén hosszabb-rövidebb időt szentel arra, hogy részletesen sorra fontolóra vegye a főbb hit-igazságokat. E fokozatos elmélkedések megszerzik azokat a szükséges ismereteket, amelyek kiindulópontul szolgálhatnak számára a belső imádság megkezdéséhez.

Ezt a tisztára értelmi tevékenységet nem szabad össze-
tevesztetni az imádsággal. Ez csupán csak hasznos előkészület, mely szükséges ahhoz, hogy megvilágosítsa, vezesse, hajlékonyá tegye és támogassa az értelmet, de csak előkészület. Az imádság tulajdonképpen csak akkor kezdődik, amikor a szeretettől lángragyúlt akarat természetfeletti kapcsolatot teremt az isteni Jósággal és a szeretet által átadja magát neki, hogy neki tessen, hogy teljesítse parancsait és óhajtásait. Az imádság lényegében a szívben lakozik. A Szentírás azt mondja Szűz Máriáról, hogy «szívében» tartotta Jézus szavait.¹ Valóban, ne felejtjük el, hogy az imádságnak alapjában véve itt van az otthona. Amikor az Üdvözítő imádkozni tanítja tanítványait, nem azt mondja: «Foglalkozzatok ilyen vagy olyan okoskodásokkal», hanem: «Öntsétek ki gyermeki szívetek érzelmeit.» «Igy imádkozzatok: Miatyánk, . . . szenteltessék meg a te neved.» Azok a kérések, melyeket Krisztus adott ajkunkra, mondja Szent Ágoston, szívünk vágyainak mintaképei.² — Ha volna olyan lélek, — tegyük fel, — akinek egész tevékenysége csupán szabályos értelmi okoskodásban merülne ki, még ha ez a hitigazságokra vonatkoznék is, nem imádkoznék.³ Ezért vannak olyan lelkek, még a

¹ Lk 2, 51.

² Verba, quae Dominus Noster Jesus Christus

in oratione docuit, forma est desideriorum. Sermo 56., c. 3. ³ Saudreau, akinek aszketikus művei nagyon népszerűek, így ír e kérdésről: «Jegyezzük meg jól, hogy a kérés az imádság legfontosabb része, vagy jobban mondva, vele kezdődik az imádság. Mindaddig, amíg a lélek nem fordul Isten felé, hogy vele beszéljen (őt dicsérje, áldja, magasztalja; hogy gyönyörködjék tökéletességeiben, hogy könyörögjön hozzá és rábízza magát irányítására), igaz, addig is elmélkedhetik, de nem imádkozik. Vannak embe-

kezdők között is, akik számára hasznosabb az egyszerű lelki-olvasmány, melyet meg-megszakítanak a jámbor érzelmek és a szív vágyai, mint az olyan foglalkozás, melyben csaknem kizárólag csak az értelem jut szóhoz. E téren kezdetben kikerülhetetlen bizonyos «tapogatódzás». Azért szükséges, hogy a lélek bölcs lelki-vezető tanácsára bízza magát, hogy ment legyen a restség ábrándjaitól.

IV.

A tapasztalat azt mutatja, hogy minél inkább előrehalad a lélek a lelkiélet útjain, annál inkább kevesbedik az okoskodás munkája az imádságban. Miért? Mert a lélek telve van a keresztény igazságokkal, nem kell többé ismereteket gyűjtenie a hitigazságokról, lelkében már összegyűjtötte őket. Most már csak ébren kell tartania és fel kell frissítenie őket a lelkiolvasmánnyal.

Igy már nincs annyira szüksége a léleknek a hosszú megfontolásokra: teljesen át van hatva, telítve van az isteni igazságokkal. Megszerezte már az imádság anyagát. Most már kapcsolatba léphet Istennel az értelmi tevékenység nélkül is, melyre szabályos módon rákényszerülnek azok, akik nem rendelkeznek még ezekkel az ismeretekkel. — Természetesen e tapasztalati törvény alól vannak kivételek, melyeket gondosan figyelembe kell vennünk. Vannak olyan lelkek, akik nagyon előrehaladtak már a lelkiélet útjain, mégsem tudnak imádkozni valamilyen könyv segítségével nélkül. Úgyszólván az olvasmány csalogatja rá őket: ha elhagynák, káros volna rájuk. Mások viszont csak szóbeli imádsággal tudnak beszélgetni az Istennel és kényelmetlenül éreznék magukat, ha más útra kényszerítenék őket. — Általában azonban igaz, hogy amennyire előrehalad a lélek a hit

rek, akik teljesen helytelenül járnak el. Félórát is eltöltenek, úgyhogy az egész időt *elmélkedésre* fordítják a nélkül, hogy valamit is mondanának Istennek. Még ha szent vágyak és nemes elhatározások fakadnának is elmélkedéseikből, még ez sem volna imádság. Igaz, hogy akkor nem egyedül a szellem működött, mert a szív is felhevült és buzgalommal karolta fel a jót, de *nem áradt át az Isten szívébe*. Az ilyen elmélkedések majdnem teljesen terméketlenek, gyorsan kifárasztanak, gyakran el is bátortalanítanak és így félbeszakad a szent foglalkozás.» Les degrés de la vie spirituelle. I. köt. I.; II. köt. 3. fej. 2. szakasz. V. ö. még *Schrijvers*: La bonne volonté, II. rész, 1. fej.: Az imádság.

világosságában és a hűségben, ugyanúgy erősödik benne a Szentlélek működése is. A lélek egyre kevésbé érzi szükségét az okoskodásnak, hogy megtalálja Istent.

Mint ugyancsak a tapasztalat bizonyítja, különösen áll ez az olyan lelkekre, akik mélyebben és behatóbban megismerték Jézus misztériumait.

Halljuk, mit írt Szent Pál az első keresztyényeknek. «Krisztus igéje lakjék bennetek gazdagon.»¹ A nagy apostol azt óhajtja, hogy a hívek «minden bölcseséggel tanítsák és intsék egymást». — Ez a buzdítás a mi Istennel való beszélgetéseinkre is vonatkozik. Hogyan kell ezt értenünk?

Az evangéliumok Krisztus szavait tartalmazzák. Szent Pál és Szent János leveleivel együtt ezek a sugalmazott könyvek fejtik ki a legtermészetfeleltibb módon Jézus misztériumait. Isten gyermeke bennük találhatja meg istenfiúságának legtokéletesebb igazolását és magatartása számára a legközvetlenebb példát. Krisztus bennük tárja elénk földi életét, tanítását, szeretetét. A legjobb források tehát, hogy megismerjük Istent, az ő természetét, tökéletességeit, műveit: «Isten . . . maga támasztott világosságot szívünkben, hogy felragyogjon Isten dicsőségének ismerete Jézus Krisztus arcán.»² Krisztus az Isten nagy kinyilatkoztatása a világ számára. Isten maga mondja nekünk: «Ime az én szeretett Fiam, őt hallgassátok.» Mintha csak azt mondaná: «Ha kedvesek akartok lenni előttem, nézzetek Fiamra, őt kövessétek. Semmi mást nem kívánok, mert az a ti rendeltetésetek, hogy hasonlók legyetek Fiamhoz.»

Ha az Üdvözítőt nézzük és cselekedeteit szemléljük, ez a legbiztosabb módja az Isten megismerésének. Aki őt látja, látja Atyját is. Ő egy Atyjával; csak azt cselekszi, ami kedves Atyja előtt. Atyjának kedve telik minden cselekedetében, megérdemli tehát, hogy a mi szemlélődésünknek is tárgya legyen. «Azért is, Uram, — írja Szent Terézia gyóntatójának, — Kegyelmed ne keressen más utat, még ha fel is ért volna már a szemlélődés csúcsára; mert ez az út teljesen megbízható. Ez a mi Urunk reánk nézve minden jónak forrása, Ő majd személyesen fogja Önt oktatni. Elmélkedjék az ő életéről; ez a mi legjobb

¹ Kol. 3, 16.

² II. Kor. 4, 6.

mintaképünk.» Majd hozzáteszi a szent: «De hogy mi a helyett, hogy minden erőnkkel igyekeznénk ezt a szentséges emberi természetet mindig szem előtt tartani — s bárcsak adná az Úr, hogy ezt mindig megtegyük, — mondom, hogy e helyett szántszándékkal szorgosan és állandóan távol tartsuk magunktól: ez az, amit én nem tudok helyeselni. Az ilyen lélek, amint mondani szokás, elveszti lába alól a talajt. Mert akármennyire gondolja is az illető, hogy el van telve Istennel, igazában, nézeitem szerint, nincs megfelelő támasza; mert amíg itt élünk és emberek vagyunk, nagy előnyünk, hogy Istent embernek tudjuk és képzeljük.»¹

De Krisztus nemcsak cselekedett, hanem tanított is: «Kezdetől fogva cselekedett és tanított.»² Minden szava isteni titkokat fed fel előttünk és csak azt mondja el, amit lát. Szavai, ő maga mondja, «szellem és élet» számunkra: a lélek életét rejtik magukban, nem úgy, mint a szentségek, hanem megvilágosítanak és megerősítenek bennünket. Jézus tettei és szavai bízalom, szeretet forrása számunkra és cselekedeteink alapja.

Ezért kell Krisztus szavainak «bennünk maradni», hogy életelveinkké váljanak. Ezért olyan hasznos a lélek számára, aki az imádságból akar élni, hogy mindig olvassa az evangéliumot és kövesse édesanyánkat, az Egyházat, amikor az egyházi év folyamán élénk állítja Jézus cselekedeteit és emlékezetünkbe idézi szavait. Mikor az Egyház így elvonultatja szemünk előtt Krisztusnak, az ő Vőlegényének és a mi elsőszülött testvérünknek életét és annak főbb állomásait, bőséges forrást tár fel előttünk, melyből a lélek táplálhatja imádságát. Az a lélek, aki így lépésről-lépésre követi az Úr Jézust, az Egyház révén összegyűjti az imádsághoz szükséges anyagot. Legfőképpen itt találja meg a hűséges lélek «az Isten Igéjét» és amikor egyesül vele a hitben, természetfeletti módon megtermékenyül. Mert Krisztus Jézus legcsekélyebb szava is világosság, élet és béke forrása a lélek számára.

E szavakat a Szentlélek érteti meg velünk és teszi termé-

¹ *Önéletrajz*, 22. fejelet. Olvassuk el egészen ezt a fenséges fejezetet és hallgassuk, milyen keserű szavakkal siratja a nagy misztikus, hogy egy ideig mellőzte az imádságban a szemlélődést Krisztus szent embersége felett.

² Ap. cs. 1, 1.

kennyé számunkra. Jézus mennybemenetele előtt így szól tanítványaihoz: «A Szentlélek . . . majd megtanít titeket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.»¹ Ez az ígélet nem eredménytelen, mert Krisztus igéi nem múlnak el. Krisztus, a megtestesült Ige, keresztségünk napján megadta nekünk Lelkét, az Atyával együtt elküldötte hozzánk, mert a keresztség a mennyei Atya gyermekeivé és Krisztus Jézus testvéreivé tett bennünket. Ez a Lélek bennünk marad: «Nálatok marad és bennetek léssen.»² És mit cselekszik bennünk ez az isteni Lélek? Maga Krisztus Urunk jelenti ki: az igazság Lelke «eszünkbe juttatja» Jézus szavait. Mit jelent ez? Amikor az evangélium olvasásakor, vagy az Üdvözítő valamelyik életrajzának tanulmányozása közben, vagy pedig az egyházi év folyamán az Egyház vezetésével szemléljük Krisztus cselekedeteit, misztériumait, egyszer csak valamelyik szó, amelyet már annyiszor újra meg újra elolvastunk a nélkül, hogy különösebben megkapott volna bennünket, egyszerre természetfeletti világosságot nyer előttünk, amit azelőtt nem ismertünk. Ezt a hirtelen fénysugárt a Szentlélek gyújtja meg lelkünk mélyén: olyan, mint egy eddig nem sejtett életforrás váratlan felfedezése; mintha új, szélesebb távlat nyílt volna meg a lélek szeme előtt, mintegy elrejtett világ, melyet a Lélek fed fel előttünk. A Szentlélek, akit a liturgia az Isten ujjának nevez,³ ezt az isteni szót belevési, belevájja a lélekbe, úgyhogy mindig ott él benne, hogy világossága és cselekedeteinek alapja legyen. Ha a lélek alázatos és figyelmes, akkor ez az isteni szó ott dolgozik benne, csendben, de termékenyen.

Ha állhatatosan minden nap hosszabb-rövidebb időt, amennyire képességeink és állapotbeli kötelességeink megengedik, rászánunk a mennyei Atyánkkal való beszélgetésre, hogy befogadjuk sugallatait és hallgassuk a Lélek «emlékeztetőit», akkor Krisztus szavai, «az Ige igéi», mint Szent Ágoston nevezi, megsohasodnak bennünk, lelkünket isteni fénnel árasztják el és megnyitják előtte az élet forrásait, melyekből mindig ihatik. Így válik valóra Krisztus ígérete: «Ha valaki szomjazik,

¹ Jn 14, 26.² U. o. 17.³ A *Veni Creator*-himnusból.

jöjjön énhozzám és igyék. Aki hisz énbenem, . . . élő víz folyói fakadnak majd belőle.» És Szent János hozzáteszi: «Ezt pedig a Lélekről mondotta, melyet veendőik valának az őbenne hívők.»¹

A lélek viszonzásul hitre, bánatra, töredelemre, bizalomra, szeretetre, örömrre, a mennyei Atya akarata iránti odaadásra váltja érzelmeit. Mintegy olyan légkörben él, mely egyre jobban megerősíti az Istennel való egyesülésben. Az imádság lesz mintegy lélekzetvétele, élete; eltölti az imádság szelleme. Ilyenkor az imádság *állapottá* lesz és a lélek akkor találja meg Istenét, amikor akarja, még ezerféle elfoglaltsága közepett is.

A nap azon pillanatai, amikor a lélek *kizárólag csak az imádsággal* foglalkozik, csak erősítik ezt az állapotot, melyben bensőségesen és édesen egyesül Istennel, hogy vele szíve mélyén beszélgessen és hallgassa a Magasságbeli szavait.

Ez az állapot több, mint Isten pusztá jelenléte: bensőséges, szerető társalgás, melyben a lélek Istennel beszélget, néha ajkaival, de leggyakrabban szívével, vele bensőségesen egyesül, napi munkái és elfoglaltságai ellenére is. Van sok egyszerű és egyenes lélek, akik hűségesen hallgatnak a Szentlélek ihletéseire és eljutnak erre a kívánatos állapotra.

«Uram, taníts meg minket imádkozni! . . .»

V.

Minél inkább közeledik azonban a lélek a legfőbb Jóhoz, annál inkább részesül az isteni egyszerűségben. Az elmélkedésben az értelem és a kinyilatkoztatás adatai alapján fogalmat alkotunk magunknak Istenről. Minél előbbre haladunk a lelkiéletben, annál inkább egyszerűsödnek Istenről alkotott fogalmaink. Ezek a fogalmak azonban még nem maga az Isten. Hol találhatjuk meg hát az Istent a maga mivoltában? A tiszta hitben. Lelkünk számára ebben az életben a hit jelenti azt, amit a mennyországban a boldogító látás, amikor színről-színre látjuk majd az Istent, úgy amint van.

A hit tárja fel előttünk, hogy megfoghatatlan az Isten.

¹ Jn 7, 37—38.

Amikor eljutottunk már annak felismerésére, milyen végtelenül felülmúlja Isten a mi fogalmainkat, akkor jutottunk el odáig, hogy kezdjük megérteni, mi az Isten. Bár Istenről való fogalmaink csak gyarló képek, valamit mégis elárulnak az isteni *tökéletességekből* és *tulajdonságokból*. A hit imádságában megérti a lélek, hogy az isteni *lényeg* önmagában véve, a maga végtelen egyszerűségében egyáltalában nem az, mint amit a kinyilatkoztatással támogatott értelem állít elénk.¹ A lélek elvetette szeme elől mindazt, amit az érzékek, a képzelet, sőt maga az értelem is, bizonyos határig eléje tárt, hogy így eljusson oda, ahol a tiszta hit megmutatja neki az Istent. A lélek előrehaladt, egymásután hagyja el az érzékek és a képzelet, az értelmi megismerés, a kinyilatkoztatott hitigazságok köreit; elérkezett a szentek szentjéhez. Tudja, hogy e fátyol mögött, mintegy homályban, Isten rejtőzik. Szinte megérinti, de még nem látja. A hit imádságának ezen a fokán a lélek állandó összeszedettséggel Istenben él; érzi, hogy vele egyesült, a sötétség ellenére is, melyet majd csak az örökkévalóság boldogító fényessége oszlat szét. Változatlanul ugyanaz az érzelem tölti el: élvezi azt a boldogságot, hogy Isten színe előtt járhat: «Kedvesem árnyékában kívánok én megtelepedni és gyümölcse édes az ínyemnek.»² Ez a nyugalmi imádság kezdete. Nyugodtan állíthatjuk, hogy sok lélek elnyeri, aki hűségesen engedelmeskedik a kegyelemnek. — Amikor az imádságnak ez a foka megerősödik és megszilárdul a lélekben, a lélek a hit ezen egyszerű odaadásából és a szeretet bensőséges egyesüléséből bátorságot, belső lendületet, szívének szabadságot, Isten előtt alázatosságot, odaadást merít, melyre nagy szüksége van e hosszú zarándoklásában a szent hegy, az Isten teljessége felé: «Más a sok beszéd, más az állandó érzelem», — mondja Szent Ágoston.³

Ha azután úgy tetszik a legfőbb Jóságnak, akkor Isten átvezeti a lelket a természetfeletti élet rendes határain túl, hogy titokzatos közlésekkel átadja magát neki. Ekkor a természetes képességek az isteni működés által megneemesítve, a Szentlélek

¹ *Szent Tamás*: I., q. 13. a. 2. ad 3. ² Én. én. 2, 3.
est sermo multus, aliud diuturnus affectus. Epist. 130., c. 19.

³ Aliud

ajándékainak, különösen az értelem és bölcsesség ajándékának hatására felsőbbrendű tevékenységet fejtenek ki. A misztikus írók leírják ezen isteni működés különböző fokozatait, melyeket néha rendkívüli jelenségek kísérnek, mint például az elragadtatás.¹

Az imádság és az Istennel való egyesülés ilyen magaslataira saját erőfeszítésünkkel egyáltalában nem tudunk eljutni: ez egyedül Isten végtelen szabad akaratától függ. De vágyódhatunk-e utána?

Ami azokat a rendkívüli jelenségeket illeti, amelyek az imádság ilyen fokait kísérik, mint az elragadtatás, magánkinyilatkoztatások, stigmák, — nem. Ez kevélység és vakmerőség volna.

De ha csak az ilyen imádság lényegéről van szó, vagyis Isten mivoltának és tökéletességeinek tiszta, egyszerű és tökéletes megismeréséről, a lélekben belőle fakadó erős szeretetről, akkor igenis minden erőnkkel törekedjünk az imádság magas fokára, hogy élvezhessük a tökéletes szemlélődést. — Mert létezésünk legfőbb szerzője Isten. E közléseivel ő működik hathatósan a lélekben és ha nem vágyódnánk utánuk, azt jelentené, hogy nem óhajtjuk «szeretni Istent teljes szívünkéből és teljes lelkünkéből és teljes elménkéből és teljes erőnkéből».² — És különben is, mi adja meg életünk legfőbb értékét? Leszámítva az isteni közreműködést, mi szabja meg létezésünk fokát? Mondottuk már, hogy a szeretet tisztasága, és ereje, amellyel eltöltjük ezt az életet és véghezvisszük cselekedeteinket. Már pedig a szentségek közvetlen hatásán kívül ezt a tiszta és erős szeretetet az imádságból meríthetjük a legbősegebben. Ezért olyan hasznos számunkra, ezért vágyódhatunk joggal magas fokára.

Mindazonáltal nyilvánvaló, hogy e vágyunkat alá kell rendelnünk Isten akaratának. Egyedül ő tudja, mi felel meg legjobban lelkünknek. És bár minden erőnkkel törekednünk

 ¹ V. ö. *Saundrea* több szempontból is kiváló munkáit, például *L'état mystique*; *Poulain* S. J.: *Les grâces d'oraison*; *Lambelle*: *La contemplation ou les principes de théologie mystique*; *Dom Lehodey*: *Des voies de l'oraison mentale*.
² Mk 12, 30.

kell, hogy nagylelkűen és alázatosan hűek maradjunk az elnyert kegyelemhez és nem kell korlátoznunk lángoló vágyainkat, hogy magasabb tökéletességre jussunk, mégis az a legfontosabb, hogy állandóan megőrizzük lelkünk nyugalma, abban a szilárd meggyőződésben, hogy Isten jósága és bölcsesége vezet mindnyájunkat.

VI.

Térjünk vissza a rendes imaélethez és lássuk, melyek azok az *előfeltételek*, amelyek termékennyé teszik az imádságot.

Ha Istennel akarunk társalogni, először is *el kell szakadnunk a teremtményektől*. Ha a teremtmény foglalja el képzeletünket, szellemünket és különösen szívünket, nem tudunk illendően beszélni mennyei Atyánkkal. Magában az imádságban ne zavarjon bennünket, ha elszórakozunk, hanem maradjunk állhatatosak és szelíden, erőszak nélkül tereljük vissza figyelmünket arra a tárgyra, amellyel foglalkozunk, szükség esetén akár egy könyv segítségével.

Miért szükséges az imádsághoz ez a — bár csak külső — magány és a léleknek ilyen elszakadása a teremtményektől? — Mert, mint Szent Pál nyomán mondtuk már, a Szentlélek imádkozik bennünk, érettünk. Már pedig az ő működése a lélekben végtelenül finom, úgyhogy semmivel sem szabad akadályoznunk. Szent Pál ezt nevezi «az Isten Lelke megbánatásának».¹ Különböztet elhallgat ez az isteni Lélek. Ezért át kell neki adnunk magunkat, el kell távolítanunk minden akadályt, mely gátolja működése szabadságát. Mondjuk mi is: «Szólj, Uram, mert hallja szolgád!»² De ezt a szót csak bensőséges csendben halljuk meg.

Legfontosabb azonban az az általános, alapvető készség, melyről a szentáldozásra való előkészület alkalmával már beszélünk: semmit se utasítsunk vissza, amit Isten kér tőlünk. Krisztus Urunk példájára legyünk mindig készen, hogy megtegyük, ami kedves Atyja előtt: «Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.»³ Ez a készség azért olyan kiváló, mert

¹ Ef. 4, 30.

² I. Kir. 3, 10.

³ Jn 8, 29.

vele a lélek teljesen az isteni tetszés teljesítésére adja magát. Amikor az imádságban így szólunk az Istenhez: «Uram, te végtelenül jó és tökéletes vagy, egyedül téged illet minden szeretet és dicsőség; rendelkezésedre bocsátom magamat és mivel szeretlek, teljesítem akaratomat», — akkor az isteni Lélek megmutatja nekünk, melyik hibánkat kell megjavítanunk, milyen áldozatot kell meghoznunk, milyen jócselekedetet kell véghezvinnünk. Szeretetünk pedig arra készíti bennünket, hogy távolítsunk el mindent, ami nem tetszik mennyei Atyánknak és rábír bennünket, hogy teljesítsük tetszését.

Éppen ezért az imádságban mélységes tisztelettel kell «végtelen fölségű mennyei Atyánk» színe elé járulnunk:¹ Fogadott fiai vagyunk, de mégis csak teremtmények maradunk. Isten pedig, ha mégoly bensőségesen közli is magát a lélekkel, Isten marad, vagyis a végtelen fölségű Lény: «Mindenek Ura».² Isten előtt az imádás a lélek lényegéből folyó magatartás: «Az Atya is olyan imádókat keres magának, akik lélekben és igazságban imádják.» Jegyezzük meg e két szó kapcsolatát: az Atyát... imádják. Isten gyermekei vagyunk, de azért teremtmények maradunk.

Isten azt akarja, hogy ezzel a mélységes és alázatos tisztelettel elismerjük tehetetlenségünket. Az imádságban ennek bevallásától teszi függővé ajándékait, de ez a beismerés ugyanakkor hatalmának és jóságának magasztalása is: «Isten az alázatosoknak ellentáll, a kevélyeknek pedig kegyelmet ad.»³ És tudjuk, mennyire megvilágította az Úr Jézus ezt az igazságot a farizeusról és vámosról szóló példabeszédben.

Még alázatosabbnak kell lennie annak a léleknek, aki a bűnnel megbántotta Istent. Ekkor a lélek magatartásának bensőséges töredelmet kell elárulnia, mellyel megbánja bűneit és odaborul az Úr lába elé, mint a bűnös Magdolna.

Elkövetett hibáink és számtalan nyomorúságunk ellenére mégis egészen közel hatolhatunk az Istenhez. Hogyan lehetséges ez? Az Úr Jézus által. — «De mikor Isten oly nagy, oly szent, oly tökéletes!» — mondja talán valaki. Igaz, hogy csak magunkat tekintve távol vagyunk az Istentől, de Krisztus Jézus közel

¹ A *Te Deum*-himnusból.

² II. Makk. 14, 35.

³ Jak. 4, 6.

vitt hozzá bennünket: «Ti, kik egykor távol voltatok, közel jutottatok Krisztus Jézusban, Krisztus vére által.»¹ — «De én olyan nyomorult vagyok!» Bizonyára, de Krisztus nekünk adta gazdagságát, hogy ezzel jelenjünk meg Atyja előtt. — «Lelkem oly szennyes!» De Krisztus vére megmosta és visszaadta minden szépségét. Valóban, Krisztus betöltötte Isten és köztünk a távolságot, kipótolta nyomorúságunkat, méltatlanságunkat. Az imádságban reá kell támaszkodnunk. Megtestesülésével áthidalta azt a távolságot, mely az embert elválasztotta az Istentől.

VII.

Ez a kérdés olyan nagyjelentőségű minden lélek számára, aki vágyódik az imádságos életre, hogy még egy kissé el kell időznünk mellette.

Tudjuk, hogy Isten és köztünk, a Teremtő és Teremtmény között végtelen szakadék tátong. Egyedül Isten mondhatja magáról, hogy ő az önmagától Létező: «Én vagyok az, Aki vagyok.»² Minden más létező a semmiségből való. Ki hidalhatja át ezt a szakadékot? Krisztus Jézus. Ő az igazi közbenjáró és főpap. Egyedül Krisztus által emelkedhetünk fel az Istenhez. Ebben a megtestesült Ige szava döntő: «Senki sem jut az Atyához máskép, mint énáltalam.»³ Mintha csak ezt mondaná: «Az Istenséghez csak emberségemen át juthatok el.» Ne felejsük el soha: ő az út, az egyetlen út. Egyedül Krisztus, az Istenember emel fel bennünket Atyájához. Ezért olyan fontos, hogy élő hitünk legyen Krisztusban. Ha hiszünk embersége hatalmában, mint Isten emberségében, legyünk meggyőződve róla, hogy Krisztus egyesíthet minket az Istennel. Mert ismételten mondtuk már, hogy amikor az Ige egyesült az emberi természettel, ezzel valamennyiünket egyesítette magával. Krisztus valamennyiünket, akik egyek vagyunk vele a kegyelem által, elvezet az Istenség szentélyébe, ahol ő, az Ige kezdettől fogva van: «És az Ige Istennél volt»;⁴ bevezet bennünket, mint Szent Pál mondja, «a szentélybe».⁵

Krisztus által lettünk Isten gyermekei: «Isten elküldé

¹ Ef. 2, 13.

² Exod. 3, 14.

³ Jn 14, 6.

⁴ U. o. 1, 1.

⁵ Zsid. 9, 12.

Fiát, ... hogy a fogadott fiúságot visszanyerjük.»¹ Tehát Krisztus által, vele egyesülve cselekszünk, mint Isten gyermekei, és teljesítjük kötelezéseinket, melyek istenfiúságunkból folynak. Ha tehát következésképpen Isten elé gyermekeiként kell járulnunk az imádságban, akkor Krisztussal és Krisztus által kell eléje járulnunk. Sohasem szabad tehát imádságba kezdenünk a nélkül, hogy bensőségesen, szívből ne egyesültünk volna az Úr Jézussal, és hogy ne kértük volna, vezessen el bennünket az Atya elé. Imádságainkat egyesítenünk kell tehát Jézus imádságaival, melyekkel itt a földön könyörgött és azzal a fenséges imádsággal, melyet mint közbenjáró és főpap állandóan folytat értünk a mennyben: «Mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon.»²

Nézzük, mennyire megszentelte az Üdvözítő saját példájával is az imádságot. «Az egész éjszakát Isten imáadásában töltöte vala.»³ Szent Pál említi, hogy ez az isteni főpap «testének napjaiban imáit és könyörgéseit nagy kiáltással és könnyhullatással mutatta be».⁴ «Élő példa van előtted, hogy kövessed», — mondja Szent Ágoston, mikor Krisztus imádságairól ír.⁵ Jézus imádkozott önmagáért, amikor azt kérte Atyjától, hogy dicsőítse meg őt: «Dicsőíts meg engem, Atyám.»⁶ Imádkozott tanítványaiért, «nem azért, hogy Isten elvegye őket a világból, hanem hogy óvja meg őket a gonosztól, mert őáltala az Atyához tartoznak».⁷ Imádkozott valamennyiünkért, akik hiszünk majd benne: «Nem csupán őrettük könyörgők, hanem azokért is, kik ... hinni fognak én bennem.»⁸

Krisztus Jézus továbbá csodálatos imádságot is adott a Miatyánkkal. Ebben megtalálhatjuk mindazt, amit Isten gyermeke kérhet mennyei Atyjától. — «Miatyánk, szenteltessék meg a te neved», hogy mindent csak a te dicsőségedre cselekedjem, ez legyen minden tettem legfőbb rúgója. «Jöjjön el a te országod» bennem és minden teremtményedben; légy valóban szívem ura és királya. Mindenben, akár kellemes, akár terhes, «legyen meg a te akaratod», hogy elmondhassam Fiad-

¹ Gal. 4, 4—5.² Zsid. 7, 25.³ Lk 6, 12.⁴ Zsid. 5, 7.⁵ Expositio Evangel. in Luc. lib. 5., c. 6.⁶ Jn 17, 5.⁷ U. o. 9.⁸ U. o. 20.

dal, Jézussal: éretted élek. — Szent Ágoston szerint alapjában véve minden imádságunknak a szeretet azon megnyilvánulásai-ból, azokból az óhajtásokból és tiszta vágyakból kellene fakadnia, melyeket Krisztus Jézus, a szeretett Fiú adott ajkunkra és amelyeket Szentlelke, a gyermekkéfogadás Lelke ismétel bennünk.¹ Ez az Isten gyermekének igazi imádsága.

Az Úr Jézus nemcsak megszentelte saját példájával imádságainkat, nemcsak mintát adott élénk az imádkozásra, hanem azt saját tekintélyére, isteni és megingathatatlan tekintélyére alapozta, mert a mi főpapunknak mindig joga van a meghallgattatásra: «Meghallgattatott az ő hódolataért.»² Maga mondja, hogy amit csak kérünk az Atyától az ő nevében, vagyis reá hivatkozva, megadja nekünk.

Amikor tehát Isten elé járulunk, ne magunkban bízunk, hanem inkább ébresszük fel Krisztus hatalmába vetett hitünket. Hiszen ő a mi fejünk és elsőszülött testvérünk; ő elvezet bennünket Atyjához, aki a mi Atyánk is: «Felmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz.»³ — Mert ha ez a hitünk eleven, akkor erősen egyesülünk Krisztussal, és Krisztus, aki «e hit által lakik szívünkben»,⁴ magával visz bennünket is. «Azt akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek.»⁵ És hol van ő? Mi a hit által vagyunk ott, ahol ő valóságban van: az Atya keblén. «Krisztusban bizodalmunk van és bátorságos utunk a benne való hit által», — mondja Szent Pál.⁶ Itt kezdődik az igazi beszélgetés: Krisztus Lelke útján velünk, értünk imádkozik: «Mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon.»⁷ — Milyen rendíthetetlen bizalommal mehetünk tehát Isten elé! Krisztus mutat be bennünket, hiszen ő érdemelte ki istenfiúságunkat. Nem vagyunk többé «idegenek és jövevények»,⁸ hanem gyermekek. Szabad folyást engedhetünk gyengéd szeretetünknek,

¹ Verba, quae Dominus noster Jesus Christus in oratione docuit, forma est desideriorum; non tibi licet petere aliud, quod ibi scriptum est (Sermo 56., c. 3.). Nam quaelibet alia verba dicamus, quae affectus orantis vel praecedendo format, ut clareat, vel consequendo attendit, ut crescat, nihil aliud dicimus, quam quod in ista dominica oratione positum est, si recte et congruenter oramus. Liberum est aliis atque aliis verbis, eadem tamen, in orando dicere, sed non debet esse liberum alia dicere (Epist. 130., c. 12.).

² Zsid. 5, 7.

³ Jn 20, 17.

⁴ Ef. 3, 17.

⁵ Jn 17, 24.

⁶ Ef. 3, 12.

⁷ Zsid. 7, 25.

⁸ Ef. 2, 19.

mely tökéletesen megfér a mélységes tisztelettel: a Szentlélek, Jézus Lelke összhangba hozza bennünk a félelem és hálás érzület ajándékával a határtalan imádás és korlátlan bizalom érzelmeit, melyek pedig első pillanatra annyira ellentéteseknek látszanak. Ő adja meg belső magatartásunknak azt a jelleget, mely az ilyen beszélgetéshez illik.

Krisztusra támaszkodjunk tehát. «Akármit kértek majd az Atyától az én nevemben, megteszem azt, hogy az Atya dicsőíttessék a Fiúban.»¹ «Eddig semmit sem kértetek az én nevemben, — mondja tovább apostolainak. — Kérjétek és megnyeritek, hogy örömetek teljes legyen.»² Jézus nevében kérni annyit jelent, hogy a hit és szeretet által vele egyesülve, mint misztikus testének tagjai, csak azt kérjük, ami üdvösségünkre szolgál. «Krisztus imádkozik értünk, mint főpapunk, imádkozik bennünk, mint a mi fejünk», — mondja Szent Ágoston.³ Ezért, teszi hozzá, az örök Atya nem választhat el bennünket Krisztustól, mint ahogyan a test is elválaszthatatlan a fejtől. Minket látva Fiát is látja, mert mi egyek vagyunk vele.

Ezért, amikor teljesíti, amit Fia kér bennünk, «megdicsőül Fiában», mert az az Atya dicsősége, hogy szereti Fiát és kedvét találja benne. «Istennek végtelenül kedves, ha egy lélek alázatosan isteni Fiát állítja közjük közvetítőnek», — mondja Szent Terézia. Nem ezt teszi-e maga az Egyház, Krisztus Jegyese is, amikor imádságait isteni Vőlegénye nevével végzi: «Aki él és uralkodik az Atyával és Szentlélekkel együtt»?

Ugyanakkor örömünk is teljes. Kétségtelen, hogy nem itt a földön, ahol még küzdenünk kell és nem nyerhetjük el mindazt, ami után vágyódunk. Mert Szent Ágoston szép gondolata szerint «az ember, aki ma vet, nem remélheti holnap az aratást».⁴ De az a bensőséges öröm, hogy Isten gyermekei vagyunk, lassanként egyre jobban tökéletesedik és bízunk abban, hogy egyszer majd kiteljesedik a mennyei boldogságban. Mert az a lélek, aki állhatatosan gyakorolja a belső imádságot, egyre jobban megszabadul a teremtményektől, hogy annál mélyebbre hatolhasson az Isten életébe.

¹ Jn 14, 13. ² U. o. 16, 24.

³ Enarrationes in Psalmos, 85., c. 1.

⁴ V. ö. Tract. in Joan, 73., n. 4.

Istennel egyesülve állandóan törekedjünk tehát az imád-
ságos életre. Kérjük az Urat, adja meg nekünk végtelenül
értékes ajándékát, e kiváló kegyelmek forrását. Kérjük ezt az
ajándékot olyan mértékben, amely az isteni terv szerint mind-
egyikünknek megfelel. Ha állhatatosan kérjük azokat a kegyel-
meket, melyeket Krisztusban ad nekünk az Isten és amennyire
gyengeségünktől telik, meg is felelünk nekik, biztosak lehetünk,
hogy egyre inkább az istenfiúság szelleme szerint élünk, isten-
gyermekségünk és Jézus Krisztussal való testvériségünk pedig
egyre jobban kidomborítja mennyei Atyánk dicsőségét és egyre
tökéletesebbé teszi a mi örömünket: «Hogy az Atya dicsőít-
tessék a Fiúban ... és örömetek teljes legyen.»

XI. «Szeressétek egymást!»

Vázlat. — I. A testvéri szeretet új parancsolat, a Krisztushoz tartozó lelkek megkülönböztető jele. A felebaráti szeretet az Isten iránti szeretet megnyilvánulása. — II. Ennek az elrendezésnek alapja: a megtestesülés folytatása. *Krisztus csak egy*: senki sem szakadhat el misztikus testétől a nélkül, hogy magától Krisztustól is el ne szakadjon. — III. A szeretet gyakorlása és különféle megnyilatkozási módjai. Krisztus felebaráti szeretetéhez kell igazodnia. Szent Pál buzdítása: «... Hogy tökéletesen eggyé legyenek...»

Az előző fejezetekben láttuk, hogy a Jézus Krisztusba, az Isten Fiába vetett hit, az élő, tevékeny hit, mely a szeretet hatására az élet cselekedeteiben nyilvánul meg és amely az Oltáriszentségből és az imádságból táplálkozik, fokozatosan elvezet a Krisztussal való bensőséges egyesülésre, hogy átalakuljunk őbenne.

De ha azt akarjuk, hogy életünk igazán és teljesen átalakuljon Krisztuséban, hogy tökéletességének semmi se álljon útjába, szükséges, hogy az Úr Jézus iránti szeretetünk beragyogja környezetünket is és kiáradjon minden emberre. Erre utal Szent János is, amikor ezekkel a szavakkal foglalja össze az egész keresztény életet: «Az az Isten parancsa, hogy higgyünk az ő Fiának, Jézus Krisztusnak nevében és — szeressük egymást...»¹

Eddig láttuk, miben nyilvánul az Üdvözítőbe vetett hitünk. Hátra van még, hogy arról szóljunk, miképpen teljesíthetjük a kölcsönös szeretetre vonatkozó parancsát. Lássuk tehát, miért rendelte úgy Krisztus, hogy a tagjai iránt való szeretet legyen a betetőzése annak a szeretetnek, melyet isteni személye iránt kell éreznünk és hogy melyek ennek a szeretetnek ismeretőjelei.

I.

Mikor hallotta Szent János ezt a parancsolatot, melyről beszámol? Az utolsó vacsorán. Elérkezett az a nap, amely után

¹ I. Jn 3, 23.

oly lángolón vágyódott az Üdvözítő: «Vágyva vágytam . . .»¹ Tanítványaival együtt elköltötte a húsvéti bárányt, de az előképeket és jelképeket isteni valósággal helyettesítette: megalapította az egyesülés szentségét és apostolainak megadta a hatalmat, hogy tovább folytassák. És mielőtt halálra indulna, kitarja szent Szívét, hogy «barátai» előtt felfedje titkait. Ez mintegy Krisztus végrendelete: «Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket.»² Majd beszédje végén megismétli parancsát: «Ez az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket.»³

Az Úr Jézus először is azt mondja, hogy egymás iránt köteles szeretetünk új parancsolat. Mit jelent ez a kifejezés?

Az Úr Jézus «új»-nak nevezi a *keresztény* szeretet törvényét, mert az Ószövetségben — legalább is egyetemes értelemben — nem volt még határozottan kihirdetve. Az Isten iránti szeretet parancsa világosan benne volt Mózes öt könyvében és az Isten iránti szeretet *benfoglaltan* a felebaráti szeretetet is tartalmazza. Az Ószövetség néhány nagy szentje tudta, hogy a testvéri szeretet kötelessége minden emberi fajra kiterjed. De az ószövetségi törvényben sehol sem található *határozott* parancs, hogy *minden embert* szeretni kell. Az izraeliták ezt a parancsolatot: «Ne gyűlöld *testvéredet* szívedben . . . Ne állj bosszút s ne emlékezzél meg *polgártársaid* igaztalanságáról: szeresd *felebarátodat*, mint tenmagadat»,⁴ nem minden emberre, hanem csak szorosabb értelemben vett *felebarátjukra* értették. (A héber szó elárulja, mit jelent a felebarát: a fajhoz tartozó, honfitárs, egyfajtabeli.) Ezenkívül maga Isten tiltotta meg népének, hogy bizonyos fajokkal érintkezzenek, sőt elrendelte kiirtásukat (például a kánaánitákét).⁵ A zsidók azonban e törvényt hamisan értelmezték és ez már nem Istentől származott: «Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet!» Az a parancs, hogy minden embert, még ellenségeinket is szeretnünk kell, Jézus előtt nem volt *kifejezetten* megerősítve és kihirdetve. Ezért nevezi az Üdvözítő «új» parancsolatnak és «az ő» parancsolatának.

¹ Lk 22, 15. ² Jn 13, 34. ³ U. o. 15, 12. ⁴ Levit. 19, 17—18.

⁵ Jahvének ez a szigorúsága a durva bálványimádásba és erkölcstelen kicsapongásokba merült törzsekkel szemben érthető: a velük való érintkezés biztosan végzetes lett volna az izraelitákra.

És ő annyira fontosnak tartja e parancsolat teljesítését, hogy kéri Atyját, élessze fel tanítványaiban ezt a kölcsönös szeretet: «Atyám! tartsd meg őket a te nevedben, kiket nekem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi . . . Én őbennük, te meg én bennem, hogy tökéletesen eggyé legyenek.»¹

Jól jegyezzük meg, hogy Jézus nemcsak apostolaiért könyörgött ezzel az imádsággal, hanem értünk is: «Nem csupán őérettük könyörgök, hanem azokért is, akik az ő szavaik által hinni fognak én bennem, hogy mindnyájan egyek legyenek, amint mi egyek vagyunk, én őbennük, te meg én bennem.»²

Tehát testvéreink szeretete Krisztus legfőbb óhajta. Oly erős e vágya, hogy nemcsak tanácsolja, hanem megparancsolja: ez «az ő» parancsolata. Teljesítése a legbiztosabb jel, melyről felismerhetők tanítványai: «Arról fogja mindenki megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymáshoz.»³ Ez a jel mindenkinek szól és nincs is más jel: «Mindenki megismeri.» Csalhatatlan jel: az a természetfeletti szeretet, mellyel egymást szeretitek, félreérthetetlen bizonyítéka annak, hogy hozzám tartoztok. És valóban, az első századokban a pogányok erről a jelről ismerték fel a keresztényeket: «Nézzétek, mennyire szeretik egymást!» — mondták.⁴

Az utolsó ítélet napján az Üdvözítő előtt is ez a jel különbözteti meg a választottakat a kárhozottaktól. Ezt ő maga mondja: őt hallgassuk, mert ő a csalatkozhatatlan igazság.

A holtak feltámadása után az Ember Fia ott ül majd dicsősége trónusán. A nemzetek összegyűlnek előtte: a jókat jobbjára, a gonoszokat baljára állítja. Majd így szól a jókhoz: «Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot.» És miért jutalmazza így őket? «Mert éheztem és ennem adtatok; szomjúhoztam és innom adtatok, idegen voltam és befogadtatok engem, mezítelen voltam és felruháztatok engem, beteg voltam és meglátogattatok engem, fogságban voltam és eljöttetek hozzám.» És ekkor megdöbbennek az igazak, hiszen sohasem látták Krisztust ilyen szükségben. De ő majd azt feleli nekik: «Bizony mondom nektek, amit egynek e leg-

¹ Jn 17, 11. és 23.
tullianus : Apolog. c. 39.

² U. o. 20—21.

³ Jn 13, 35.

⁴ Ter-

kisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek.»¹
 — Azután ugyanazzal a szóval fordul a gonoszokhoz is, megátkozza és örökre eltaszítja őket magától. Miért? Mert ők nem szerették őt — testvéreik személyében.

Tehát magának Jézusnak a szájából tudjuk, hogy az az ítélet, mely eldönti örök sorsunkat, attól a szeretettől függ, mellyel szeretjük Jézus Krisztust — testvéreink személyében. Amikor az utolsó napon megjelenünk Krisztus előtt, nem azt kérdezi majd tőlünk, sokat bőjtöltünk-e, bűnbánatban éltünk-e, hosszú órákat töltöttünk-e az imádságban. Nem, hanem hogy szerettük-e és segítettük-e testvéreinket. Tehát a többi parancsolat mellékes? Egyáltalában nem, de teljesítésük semmit sem ér, ha nem tartjuk meg ezt a parancsolatot, amely annyira kedves az Úr Jézus előtt. Hiszen *az ő* parancsolata, hogy szeressük egymást.

Másrészt lehetetlen, hogy valakiben tökéletes legyen a felebaráti szeretet a nélkül, hogy ne élne benne az Isten iránti szeretet is, az a szeretet, amely egyúttal az egész isteni akaratot is magába zárja. Miért?

Mert a szeretetnek, akár Istenre irányul, akár felebarátunk iránt gyakoroljuk, — csak *egy* természetfeletti motívuma van: az Isten végtelen tökéletessége.² Ezért tehát, ha igazán szeretjük Istent, szükségképpen felebarátunkat is szeretjük. «A tökéletes felebaráti szeretet — mondotta az örök Atya Sziénai Szent Katalinnak, — lényegében az irántam érzett tökéletes szeretettől függ. A tökéletesség vagy tökéletlenség mértéke azon szeretetben, melyet a lélek irántam érez, abban a szeretetben is megtalálható, melyet a teremtmény iránt érez.»³ Másfelől annyi ok távolít el bennünket felebarátainktól: önzés, érdekellentétek, jellembeli különbségek, sértések, hogy ha valóban és természetfeletti módon szeretjük felebarátunkat, lehetetlen, hogy ne uralkodjék lelkünkben az Isten iránti szeretet és az Isten iránti szeretettel együtt a többi erény is, mely vele jár. Ha nem szeretjük Istent, felebaráti szeretetünk nem tud sokáig ellenállni azoknak a nehézségeknek, amelyekbe gyakorlása ütközik.

Nem ok nélkül jelöli meg tehát Krisztus Urunk ezt a

¹ Mt 25, 40. ² V. ö. *Szent Tamás*: II—II., q. 25. a. 1. ³ *Párbeszéd*, II. köt.

szeretetet mint megkülönböztető jelet, melyről biztosan megismerhetők tanítványai: «Arról fogja mindenki megismerni . . .» Ezért írja Szent Pál, hogy az összes parancsolatokat «egybefoglalja ez az egy igé: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat».¹ És másutt még határozottabban: «Az egész törvény egy szóban teljesedik: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.»²

Szent János is oly szépen mondja: «Ha szeretjük egymást, Isten bennünk lakik és az ő szeretete tökéletes bennünk.»³ Mint Krisztus, akinek hallotta utolsó szavait, Szent János is ismétli, hogy a szeretet Isten gyermekeinek megkülönböztető jegye. «Mi tudjuk, — jegyzi meg feltétlen bizonyossággal, amit ez a két szó is jelez: «mi tudjuk», — hogy a halálból átvitettünk (a természetfeletti és isteni) életre, mivel szeretjük testvéreinket.»⁴ Tudni akarod, — kérdezi Szent Ágoston, — hogy a kegyelem életéből élsz-e, Isten megajándékoz-e barátságával, valóban Krisztus tanítványaihoz tartozol-e, az ő Lelkéből élsz-e? Kérdezd meg szívedet: ha úgy szereted az embereket, mint testvéreidet, ha minden embert szeretsz, ha Istenért szereted őket, akkor megtudod rá a választ. És ez a válasz nem csal.⁵

Hallgassuk meg azt is, amit Szent Terézia mond ugyanerről a kérdésről. Kissé hosszú ugyan a szöveg, de nagyon határozott. «Az Úr csak két dolgot kíván tőlünk: azt, hogy szeressük Ő Szent Felségét és szeressük embertársunkat. Ezt a kettőt kell megvalósítanunk s ha e két parancsot tökéletesen teljesítjük, akkor egyesülve vagyunk vele . . .» Ime a cél. Hogyan érjük el? «Arra vonatkozólag, — folytatja a szent, — vajjon megtartjuk-e ezt a két parancsolatot, nézetem szerint a legbiztosabb jel az, ha teljesítjük a felebaráti szeretet kötelmeit. Mert hogy szeretjük-e Istent vagy sem, azt nehéz megmondani, bár erre vonatkozólag is vannak nagyon biztos jelek, melyekből megérthetjük, hogy igazán szeretjük őt: ellenben azt nem kell soká kutatnunk, hogy szeretjük-e embertársunkat. Legyetek meggyőződve, hogy minél jobban haladtok előre ez utóbbiban, annál jobban fogtok haladni az Isten iránti szeretetben is . . .

¹ Róm. 13, 9—10. ² Gal. 5, 14. ³ I. Jn 4, 12. ⁴ I. Jn 3, 14.

⁵ Si vis nosse, quia accepisti Spiritum Sanctum, interroga cor tuum: si est ibi dilectio fratris, securus esto. Non potest esse dilectio sine spiritu Dei. In Epist. Joan. Tract. VI., c. 3.

Nagyon fontos tehát szemmel tartanunk magunkat, hogy miképpen állunk e tekintetben; ha jól, akkor minden rendben van. Mivel ugyanis a mi természetünk meg van romolva, nem lehetne meg bennünk a felebaráti szeretet, ha nem gyökereznék Isten iránti szeretetünkben.»¹

A nagy szent ebben csak Szent János tanítását visszhangozza. Ez az apostol, a szeretet hírnöke, «hazugnak» bélyegzi azt, aki azt mondja: «Szeretem az Istent» és mégis gyűlöli testvérét. «Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti?»² Mit jelentenek ezek a szavak?

Istent *totaliter* és *totum*, egészen és az egész Istent kell szeretnünk.

Istent *totaliter*, «egészen» szeretni annyit jelent, hogy Istent teljes lelkünkéből, teljes elménkéből, egész szívünkéből és minden erőnkéből szeretjük; annyit jelent, hogy Istent szeretve egész terjedelmében elfogadjuk mindazt, amit szent akarata előír.

Istent *totum*, vagyis «az egész Istent» szeretni annyit jelent, hogy szeretjük őt és vele együtt mindazt, ami hozzá tartozik. És mi tartozik Istenhez? — Elsősorban az Ige személyében Krisztus embersége. Ezért nem szerethetjük Istent a nélkül, hogy egyúttal Krisztus Jézust is ne szeretnők. Amikor azt mondjuk Istennek, hogy szeretni akarjuk, Isten legelőször is azt kívánja tőlünk, hogy fogadjuk el azt az emberséget, mely személyesen egyesült Igéjével: «Ez az én Fiam . . . őt hallgassátok!» De amikor az Ige egyesült az emberi természettel, tulajdonképpen misztikus módon az egész emberiséggel egyesült: Krisztus csak az elsőszülött a sok testvér között, akiket Isten részesített természetében és részesíteni akarja őket isteni életében, saját boldogságában is. Annaira egyesültek vele, hogy maga az Úr Jézus mondja: Mintegy istenekké, azaz Istenhez hasonlókká lettek: «Én mondtam: istenek vagytok.»³ Ugyanazok a kegyelem által, ami Jézus természete szerint: vagyis Isten szeretett fiai. Itt érünk el annak a törvénynek, melyet Jézus «az ő» parancsolatának nevez, legbensőbb alapjához, legmélyebb értelméhez. Ezért olyan életbevágóan fontos ez a parancs: a meg-

¹ *A belső várkastély*, 5. lakás, 3. fej. Id. mű, I. köt. 343—344. l.
² I. Jn 4, 20. ³ Jn 10, 34. V. ö. Zs. 81, 6.

testesülés óta és a megtestesülés által jogilag, ha nem is valósággal, minden ember egyesült Krisztussal, mint ahogyan a tagok egyek a fejjel ugyanabban a testben. Csak az elkárhozottak vannak örökre megfosztva ettől az egyesüléstől.

Vannak lelkek, akik valóban Krisztusban keresik az Istent, elismerik Krisztus emberségét, de ezzel megelégszenek. Pedig ez nem elég. A megtestesülést minden következményével együtt el kell fogadnunk. Nem elég, ha csak Krisztus saját emberségének adjuk át magunkat, hanem ezzel tartozunk misztikus testének is. Ezért soha el ne felejtjük, mert ez a természetfeletti élet legfontosabb sarkpontja: ha cserbenhagyjuk testvéreink közül akár a legkisebbet is, magát Krisztust hagyjuk cserben; ha segítünk rajtuk, magát Krisztust segítjük. Ha megütjük valamelyik tagunkat, szemünket vagy karunkat, a fájdalmat mi magunk érezzük. Ugyanígy ha megtámadjuk bármelyik felebarátunkat, Krisztus testének egyik tagját támadjuk meg, magát Jézust bántalmazzuk. Ezért mondja nekünk az Úr, hogy «amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtünk, neki cselekedtük». Az Úr Jézus maga az igazság. Semmi olyanra nem taníthat bennünket, ami nem természetfeletti valóságon alapulna. Ebben is van természetfeletti igazság, melyet hitünk tár fel előttünk: az Ige megtestesülésekor misztikus módon az egész emberiséggel egyesült. Ha nem fogadjuk be és nem szeretjük azokat, akik a kegyelem által Krisztushoz tartoznak vagy tartozhatnak, akkor nem fogadjuk be és nem szeretjük magát Krisztust sem.

Ezt az igazságot különösen megerősíti Szent Pál megtérésének története. Saul a keresztények iránti gyűlölettel eltelve indul Damaszkusz felé, hogy fogságba hurcolja Krisztus tanítványait. Az uton az Úr egyszerre csak földre teríti és ő egy hangot hall, mely ezt kiáltja neki: «Miért üldözesz engem?» «Ki vagy, Uram?» — kérdezi Pál. És a hang így válaszol: «Én vagyok Jézus, akit te üldözesz.» Krisztus nem azt mondja: «Miért üldözöd tanítványaimat?» Nem, mert azonosítja magát velük és az üldöző haragja, mellyel a keresztények ellen fordul, magát Krisztust éri: «Én vagyok Jézus, akit te üldözesz.»

A szentek életében bőségesen találhatunk hasonló vonásokat. — Szent Márton katona volt, mielőtt megkeresztelke-

dett. Útközben találkozott egyszer egy koldussal. Szánalomra indult és megosztotta vele köpenyét. A következő éjjel megjelent neki Krisztus, vállán a szegénynek adott köpeny-darabbal és Márton elragadtatva ezeket a szavakat hallotta: «Te öltöztetél engem ebbe a ruhába.» — Egyszer Szent Erzsébet férjének, a hercegnek távollétében találkozott egy nyomorult bélpoklossal, akit mindenki elhagyott. Fogja és saját ágyába fekteti. Mikor a herceg visszatért és meghallotta a történeteket, nagy haragjában el akarta úzni a szegény bélpoklost. De mikor közeledett az ágyhoz, a megfeszített Krisztus alakját látta benne.¹ — Ugyanígy Sziénai Szent Katalin életében is olvasuk, hogy amikor egyszer a dominikánusok templomában volt, egy koldus ment hozzá és alamizsnát kért tőle az Isten nevében. Semmit sem tudott neki adni, mert sem aranyat, sem ezüstöt nem szokott magánál hordani. Kérte azért a koldust, hogy várjon rá, amíg hazamegy és megígérte neki, hogy akkor szívesen és bőséges alamizsnát fog neki adni mindabból, amije csak van. De a koldus sürgette: «Ha valamid van itt, akkor azt kérem, mert nem várhatok addig.» Katalin aggódva kereste, mit adhatna neki, hogy segítsen nyomorúságán. Végül is talált egy kis ezüst keresztet. Boldogan azonnal nekiadta a szegénynek és ez megelégedetten távozott. A következő éjjel az Úr Jézus megjelent a szentnek, kezében a kereszttel, melyet drágakövek ékesítettek.

— Megismered ezt a keresztet, leányom?

— Igen, megismerem, — válaszolt a szent, — de mikor még az enyém volt, nem volt ilyen szép.

— Te nekem adtad tegnap, a szeretet erénye iránti szeretetből. Ezt a szeretetet jelentik a drágakövek. Igérem neked, hogy az utolsó ítélet napján az összes angyalok és emberek gyülekezete előtt visszaadom neked ezt a keresztet, úgy amint most látod, hogy örömed teljes legyen. Ezen a napon, amikor ünnepiesen kinyilvánítom Atyám irgalmasságát és igazságosságát, nem rejtem el az irgalmasság ama cselekedetét sem, melyet irántam gyakoroltál.²

¹ *Montalambert*: Magyarországi Szent Erzsébet, 8. fej. ² *Kápuai Boldog Rajmund*: Sziénai Szent Katalin élete, 2. könyv 3. fej.

Krisztus a mi felebarátunkká lett, vagy helyesebben: a mi felebarátunk Krisztus. Ő jelenik meg előttünk ilyen vagy olyan alakban. Ő jelenik meg előttünk szenvedve a betegekben, szűkölködve a nyomorgókban, bebörtönözve a foglyokban, szomorúan a siránkozókban. A hit mutatja meg őt nekünk tagjaiban. Ha nem látjuk meg őt, gyenge a hitünk, tökéletlen a szeretetünk. — Ezért mondja Szent János: Ha nem szeretjük felebarátunkat, akit látunk, hogyan szerethetnénk Istent, akit nem látunk? Ha nem szeretjük Istent abban a látható alakban, amelyben megjelenik előttünk, vagyis felebarátunkban, hogyan mondhatnánk, hogy szeretjük őt istenségében?¹

II.

Az Egyházzól szólva mondtuk már, hogy a megtestesülés óta az isteni üdvösségtervben különösen figyelemreméltó az a fontos szerep, melyet embertársaink töltenek be, mint a kegyelem közvetítői.

Ha meg akarjuk ismerni Krisztus igazi tanítását, nem kell közvetlenül Istenhez fordulnunk, nem kell saját belátásunk szerint magunknak magyaráznunk a sugalmazott könyveket, hanem az Egyház kormányzására rendelt pásztoroktól kell azt várunk. — «De ők is csak emberek, — mondják erre, — emberek, mint mi!» — Nem számít. Hozzájuk kell fordulnunk, mert ők képviselik Krisztust, Krisztust kell látnunk bennük: «Aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg.»²

Hasonlóképpen ha a szentségekhez járulunk, a Krisztustól rendelt emberek kezéből kell vennünk őket. Krisztus szolgálhatja ki ugyan a keresztséget, ő bocsátja meg bűneinket, de ember közvetítésével.

Ugyanez áll a felebaráti szeretetre is. — Szeretni akarjuk Istent? Szeretni akarjuk Krisztust? Kell is szeretnünk, hiszen «ez a legnagyobb és első parancsolat».³ De akkor szeressük felebarátunkat, szeressük az embereket is, akikkel együtt

¹ V. ö. *Szent Tamás*: II—II., q. 24. a. 2. ad 1.

² Lk 10, 16.

³ Mt 22, 38.

élünk. Szeressük őket, mert Isten nemcsak minket, hanem őket is ugyanarra az örök boldogságra szánta, melyet Jézus, egyetlen fejünk érdemelt ki; mert Isten itt a földön ebben az alakban jelenik meg előttünk.

Annyira igaz ez, hogy Isten irántunk tanúsított magatartása attól függ, hogyan viselkedünk mi felebarátunkkal szemben: Isten úgy bánik velünk is, ahogyan mi bánunk testvéreinkkel. — Az Úr Jézus saját szavai: «Amilyen mértékkel mérték, olyannal fognak visszamérni nektek.»¹ És mennyire részletezi ezt az igazságot! Mennyei Atyánk csak akkor bocsátja meg a sértést, ha mi is megbocsátunk azoknak, akik minket megsértettek. Ha mi nem leszünk irgalmasok, ne számítsunk irgalmas ítéletre. «Ne ítéljetek és nem fogtok ítéltetni; ne kárhoztassatok, és nem fognak benneteket kárhoztatni; bocsássatok meg és bocsánatot fogtok nyerni. Adjatok, és adatni fog nektek, jó és tömött, megrázott és kiáradó mértéket adnak majd a ti öletekbe.»² Miért ez a sürgetés? — Ismételjük: azért, mert Krisztus a megtestesülés óta annyira elválaszthatatlanul egyesült az emberiséggel, hogy a szeretet minden megnyilvánulása, amit természetfeletti szempontból embertársaink iránt tanúsítunk, reá magára árad vissza.

Biztos, hogy sok lélek ebben találhatja meg magyarázatát annak, miért van annyi nehézsége, szomorúsága, miért oly kevésbé fejlődik a lelkiélete. Nem adják oda magukat eléggé Jézusnak tagjai személyében; nagyon tartózkodók. Pedig amit odaadnak, azt visszakapják és bőségesen kapják vissza. Mert Krisztus nem engedi, hogy legyőzzék a szeretetben. Ha felül-emelkednek önzésükön, ha nagylelkűen, Istenért odaadják magukat felebarátjuknak, Krisztus is teljesen nekik adja magát. Mert ha ők elfeledkeznek önmagukról, Krisztus gondoskodik róluk. — És rajta kívül ki vezethetne el jobban bennünket a boldogságra?

Nem kis dolog mindig, gyengeség nélkül szeretni felebarátunkat. Erős és nagylelkű szeretet kell hozzá. — Bár az Isten iránti szeretet magában véve, fenséges tárgyánál fogva tökéletesebb, mint a felebaráti szeretet, mégis mivel mind az

¹ Mt 7, 2.

² Lk 6, 37—38.

Isten, mind a felebarátunk iránti szeretetnek ugyanaz az indítóoka,¹ a felebaráti szeretetnek gyakran erősebbnek kell lennie és több érdemet is szerez. Miért? Mert Isten maga a szépség és jóság és végtelenül szeret minket; ezért a kegyelem arra indít bennünket, hogy szeressük. Ami viszont felebarátunkat illeti, lehetetlen, hogy ne találjunk benne — vagy magunkban — olyan akadályokat, amelyek különféle érdekeinkből származnak. Ezek pedig rést ütnek közöttünk. Ezért több buzgóságra, több nagylelkűsége van szükségünk, hogy elfeledkezzünk önmagunkról, saját érzelmeinkről, személyes akaratunkról. Ezért a felebaráti szeretet megtartása több erőfeszítést követel.

Hasonlít ez ahhoz a lelkiállapothoz, amelyet lelki szárazságnak nevezünk. Ekkor is több nagylelkűsége van szüksége a léleknek, hogy hűséges maradjon, mint mikor túláradó vigasztalást érez. Ugyanígy van a szenvedésben is. Isten gyakran arra használja fel ezt a lelkiéletben, hogy fejlessze szeretetünket, mert ezekben a pillanatokban a léleknek még jobban le kell győznie önmagát, ez pedig erős szeretetnek a jele. Nézzük az Úr Jézust! Sohasem volt erősebb a szeretete, mint amikor haláltusájában elfogadta a neki nyújtott keserű kelyhet és amikor Atyjától elhagyatva, betetőzte áldozatát a kereszten.

Hasonlóképpen az a természetfeletti szeretet is, melyet minden természetes idegenkedés, ellenszenv és ellenérv dacára felebarátunk iránt tanusítunk, az isteni élet magas fokáról tesz tanuságot annál a léleknél, akiben megvan. Nem félek kimondani, hogy az a lélek, aki természetfeletti szempontból fenntartás nélkül odaadja magát Krisztusnak felebarátja személyében, nagyon szereti Krisztust és Krisztus előtt is végtelenül kedves; nagy előrehaladást tesz az Úr Jézussal való egyesülésben. — Viszont ha olyan lélekkel találkozunk, aki gyakran merül el az imádságban és ennek ellenére mégis szándékosan elzárkózik felebarátjának nyomorúsága elől, biztosra vehetjük,

¹ «Annak a szeretetnek, mellyel felebarátunknak tartozunk, Isten a formális oka. Mivel felebarátunkat csak Istenért kell szeretnünk, azért nyilvánvaló, hogy a szeretet ténye, mellyel Istent szeretjük, tulajdonképpen ugyanaz, mint amelyikkel felebarátunkat szeretjük.» *Szent Tamás*: II—II., q. 25. a. 1.

hogy imádság-életében nagy csalódás áldozata. Mert az imádságnak az a célja, hogy a lelket rendelkezésére bocsássa az isteni akaratnak. Már pedig ha valaki elzárkózik felebarátja elől, az elzárkózik Krisztus elől, Krisztus legszentebb vágya elől is: «Hogy egyek legyenek, . . . hogy tökéletesen eggyé legyenek.» Az igazi életszentség a szeretetből és önmagunk teljes odaadásából sugárzik.

Ha tehát egyek akarunk maradni az Úr Jézussal, rendkívül fontos, hogy ügyeljünk arra: egyek vagyunk-e misztikus testének tagjaival is. Vigyázzunk erre! A legkisebb szándékos, megfontoltan őrzött hidegség, valamelyik testvérünkkel szemben, minősége szerint kisebb-nagyobb akadály a Jézussal való egyesülésünknek. — Ezért mondja Krisztus, hogy ha abban a pillanatban, amikor ajándékunkat az oltárra visszük, eszünkbe jut, hogy testvérünknek van ellenünk valamije, «hagyjuk ott ajándékunkat az oltár előtt és menjünk előbb megbékélni testvérünkkel és akkor menjünk és ajánljuk fel ajándékunkat».¹ Amikor áldozunk, Krisztus fizikai testét vesszük magunkhoz. De be kell fogadnunk misztikus testét is. Lehetetlen, hogy Krisztus belénk szálljon és egyesüljön velünk, ha mi nehezteünk valamelyik tagjára. Szent Tamás hazugságnak minősíti a szentségtörő áldozást.² Miért? Mert amikor a szentáldozásban Krisztushoz közeledünk, hogy magunkhoz vegyük, ezzel azt hirdetjük, hogy egyek vagyunk vele. Már pedig ha valaki a halálos bűn állapotában van, vagyis elfordult Krisztustól, hazugság a hozzá való közeledés.³ Hasonlóképpen hazugság az is, ha Krisztushoz közeledünk, vele egyesülni akarunk ugyanakkor, amikor kizárjuk szeretetünkéből valamelyik tagját. Azt jelentené ez, hogy meg akarjuk osztani Krisztust. Azzal kell tehát egyesülnünk, akit Szent Ágoston «egész Krisztusnak» nevez. Halljuk, mit mond erre vonatkozóan Szent Pál. «Az áldozás kelyhe (vagyis az eucharisztikus kehely), melyet megáldunk, nemde Krisztus vérében való részesülés-e? És a

¹ Mt 5, 23—24. ² Cum peccatores sumentes hoc sacramentum cum peccato mortali, significant se Christo per fidem formatam unitos esse, falsitatem in sacramento committunt . . . *Szent Tamás*: III., q. 80. a. 4. conclusio. ³ *Szent Ágoston*: De unitate Ecclesiae, 4. Totus Christus caput et corpus est: caput Unigenitus Dei Filius, et corpus ejus Ecclesia.

kenyér, melyet megtörünk, nemde az Úr testében való részesülés-e? Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk.»¹

A nagy apostol, aki olyan jól ismerte és olyan élénken írta le a misztikus testről szóló tanítást, ezért borzadt a keresztények között lábrakapott egyenetlenkedésektől és viszályoktól: «Kérlek titeket, testvérek, a mi Urunk Jézus Krisztus nevére, hogy mindnyájan ugyanazt mondjátok és ne legyenek köztetek pártoskodások; hanem legyetek tökéletesen egyek ugyanegy értelemben és ugyanegy véleményben.»² És miért kívánja ezt? «Mert amint a test egy, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, úgy van Krisztus is. Ugyanis mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté keresztteltettünk, akár zsidók, akár pogányok, akár szolgák, akár szabadok; és mindnyájan egy lélekkel itattattunk... Ti pedig Krisztus teste vagytok és egyenként tagjai.»³

III.

E magasztos gondolat a szeretet legmélyebb értelme. Ennek alapján állapíthatjuk meg *gyakorlásának különböző módjait is*.

Mivel valamennyien egy test vagyunk, szeretetünknek egyetemesnek kell lennie. — A szeretet törvénye senkit sem zár ki, mert Krisztus mindenkiért meghalt és mindenkit meghívott, hogy része legyen országában. A szeretet még a bűnösöket is felkarolja, mert még ők is eleven tagjai lehetnek Krisztus testének. Csak azok a lelkek vannak kizárva a szeretetből, akiket a kárhozat ítélete örökre elválasztott a misztikus testtől.

De ennek a szeretetnek különféle módon kell megnyilatkoznia, felebarátunk különböző szükséglete szerint. Valóban, a felebaráti szeretet nem lehet eszményi érzelem, tisztán elméleti elgondolás, elvont rajongás, hanem igazán szeretetnek kell lennie, mely megfelelő tettekben nyilvánul.

A boldogok a mennyben Krisztus megdicsőült testének

¹ I. Kor. 10, 16—17.

² U. o. 1, 10.

³ U. o. 12, 12—14. és 27.

tagjai. Elértek Istennel való egyesülésük végső céljához. Irántuk való szeretetünk nyilatkozik meg a legtokéletesebb módon, mint az öröm és hála érzelme: örülünk dicsőségüknek, velük együtt örvendezünk és megköszönjük Istennek, hogy helyet biztosított számukra Fia országában.

Azon lelkek iránt, kik még a tisztítóhelyen szenvednek, szeretetünk könyörületességgé változik. Résztvételünk arra buzdítson bennünket, hogy imádságainkkal, különösen a szentmiseáldozattal enyhítsük szenvedéseiket.

Itt a földön felebarátunk személyében Krisztus jelenik meg előttünk különféle alakban. Ez a legkülönbözőbb módokat nyújtja szeretetünk gyakorlására. — Elsősorban azok afelebarátaink, akiket a vérségi kötelék fűz hozzánk a legszorosabban. A kegyelem itt sem forgatja fel a természet rendjét. — A szeretetnek más a «színezete» az előjárónál és más az alattvalónál. — Hasonlóképpen az anyagiakkal támogató szeretetnek összhangban kell lennie az okosság természetfeletti erényével: a családapa nem mondhat le minden vagyonáról a szegények javára, de gyermekei kárára. — Ugyanígy az igazságosság természetfeletti erénye megköveteli és meg is kell követelnie a bűnöstől a bánatot és engesztelést, mielőtt bocsánatot nyerne. Csak a gyűlölet nincs megengedve, vagyis hogy a rosszat magáért a rosszért akarjuk vagy óhajtsuk. Senkit sem zárhatunk ki imádságunkból: ez egyenesen ellenkeznék a szeretettel. Néha a megbocsátás legszebb bizonyítéka, hogy imádkozunk azokért, akik megbántottak bennünket. — A természetfeletti felebaráti szeretet azt jelenti, hogy felebarátunkat Istenért szeretjük, hogy kieszközöljük számára vagy megőrizzük benne az Isten kegyelmét, mely elvezeti az örök boldogságra.¹ Szeretni annyit jelent, hogy «másnak javát akarjuk», — mondja Szent Tamás.² De minden részleges jó alá van rendelve a legfőbb jónak. Ezért ha a tudatlanokat oktatjuk és Istent, a legfőbb Jót adjuk nekik, ez rendkívül kedves az Isten előtt, épúgy ha a hitetlenek, bűnösök megtéréséért imádkozunk, hogy eljussa-

¹ Ratio diligendi proximum Deus est: hoc enim in proximo debemus diligere, ut in Deo sit. *Szent Tamás* : II—II., q. 25. a. 1. és q. 26. ² Amare nihil aliud est, quam velle bonum alicui. I., q. 20. a. 2. V. ö. még I—II., q. 28. a. 1.

nak a hitre vagy újra megtalálják az isteni kegyelmet. Amikor az imádságban Istennek ajánljuk a lelkek szükségleteit, vagy a szentmisében a Kyrie eleison-t azokért a lelkekért imádkozzuk, akik még váraкоznak az evangélium világosságára, vagy a kegyelem erejét kérjük a kísértésekben, amikor a misszionáriusok munkájáért imádkozunk, akkor az igazi szeretetet gyakoroljuk, mely rendkívül kedves az Úr Jézus előtt. Ha Krisztus azt ígérte, hogy jutalmat ad egy pohár vizért is, amit az ő nevében adunk, mit nem ad meg akkor egy imádságban, engesztelésben eltöltött életért, melyet országa terjedésére szentelünk? — Vannak még más szükségletek is. Itt van egy koldus, akit támogatnunk kell, ott egy beteg, akit segítenünk, gondoznunk, látogatnunk kell. Emitt egy szomorú lélek, aki a jó szó vigasztalását várja tőlünk, amott egy túláradó lélek, aki örömet akarja megosztani velünk. «Örvendeztek az örvendezőkkel és sírjatok a sírókkal.»¹ A szeretet «mindenkinek mindene», — mondja Szent Pál.²

Nézzük, hogyan valósította meg az Úr Jézus ezt a szeretetet, hogy példaképünk legyen.

Krisztus szeretett örömet szerezni. Nyilvános életének első csodája volt a kánai menyegzőn a víz borrá változtatása, hogy vendéglátó házigazdáit megmentse a szégyentől, mely a bor fogytával fenyegette őket.³ Halljuk, hogyan hív bennünket: «Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én felüdítlek titeket».⁴ És mennyire beváltotta ígéretét! Az evangélisták gyakran említik, hogy azért tett csodát, mert «szánalomra indult».⁵ Ezért gyógyítja meg a belpoklost, ezért támasztja fel a naimi özvegy fiát. Azért sokasítja meg a kenyeret, mert «szánja a sereget», mely három napig folyton követte őt és éhezett.⁶ A zsidók azon osztályának, akiket a farizeusok bűnösöknek tartottak, a vámosoknak feje, Zakeus hön óhajtott látni Krisztust. De mivel kis termetű volt, nem juthatott hozzá, mert a tömeg mindenfelől körülvette őt. Ezért az út mentén, melyen Jézusnak el kellett haladnia, felmászott egy fára. És az Úr Jézus megelőzi ennek

¹ Róm. 12, 15.
28. ⁵ Lk 7, 13.

² I. Kor. 9, 22.
⁶ Mt 8, 2.

³ Jn 2, 1—11.

⁴ Mt 11,

a vámosnak a kívánságát: mikor közel ér hozzá, azt mondja neki, hogy szálljon le, mert az ő vendége akar lenni. Zakeus örömmel fogadja házában, hiszen kívánsága várákozásán felül teljesült.¹ Továbbá barátai kedvéért hatalmát is szeretete szolgálatába állítja. Márta és Mária siratják előtte testvérüket, Lázárt, kit már el is temettek. Jézus megrendül. Könnyek peregnek szeméből, igazi emberi könnyek, melyek azonban Isten könnyei is: «Jézus... könnyezék.» «Hová tettétek őt?» — kérdezi tőlük rögtön, mert szeretete nem maradhat tétlen és kész feltámasztani barátját. És a zsidók, e jelenet tanui azt mondták: «Íme mennyire szeretete őt!»²

Krisztus «Istenünk itt a földön megjelent jósága», — mondja Szent Pál, aki szívesen használja ezt a kifejezést.³ Király, de «szelfid» király,⁴ aki megbocsátást hirdet és boldogoknak nevezi azokat, akik az ő példájára irgalmasok.⁵ Mindenfelé «körüljárt, jót cselekedvén»,⁶ — mondja Szent Péter, aki három évig együtt élt vele. Miként az irgalmas szamaritánus, akinek ő maga írta le oly szépen szerető tevékenységét, Krisztus is karjába vette az emberiséget, magára vette minden fájdalmát: «Valóban a mi betegségeinket ő hordozta, s a mi fájdalmainkat ő viselte.»⁷ Azért jött, hogy «eltörölje a bűnt»,⁸ mert ez a legnagyobb rossz, az egyetlen igazi rossz. Kiűzte a sátánt a megszállottak testéből, de még inkább a lelkekből, mikor saját életét adta mindegyikünkért: «Szeretett engem és önmagát adta értem.»⁹ Van-e ennél fenségesebb jele a szeretetnek? Nincs! «Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért.»¹⁰

Tehát Jézus szeretete az emberek iránt példakép. Utána kell igazodnia a mi szeretetünknek is: «Szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket.»¹¹ — Mi a legmélyebb oka annak, hogy az Úr Jézus annyira szeretete tanítványait és bennük minket is?

Mert Atyjához tartoztak: «Könyörgők értük..., kiket nekem adtál; mert ők tieid.»¹² Mivel a lelkek Istenéi és Krisztuséi,

¹ Lk 19, 5—6.² Jn 11, 36.³ Tit. 3, 4.⁴ Mt 21, 5.⁵ U. o. 5, 7.⁶ Ap. cs. 10, 38.⁷ Iz. 53, 4.⁸ Zsid. 9, 26.⁹ Gal. 2, 20.¹⁰ Jn 15, 13.¹¹ U. o. 13, 34.¹² U. o. 17, 9.

azért kell szeretnünk őket. Szeretetünknek természetfelettinek kell lennie. Az igazi szeretet az Isten iránti szeretet, mely nemcsak Istent, hanem azokat is átkarolja, akik egyek vele. Miként Krisztus mindenkit szeretett, ugyanúgy nekünk is minden lelket kell szeretnünk, odaadásunk végső határáig: «Mindvégig.»

Nézzük Szent Pált, akit annyira tüzelt Jézus szelleme. Mennyire el volt telve a keresztyények iránti szeretettel! «Ki szenved, hogy én ne szenvednék? Ki botránkozik meg, hogy én ne égnék?»¹ Milyen szerető lélek az, aki ezt tudta mondani: «Én igen szívesen áldozok, sőt magam is áldozattá leszek a ti lelketekért»?² Az Apostol kész inkább átkozottá válni, hogy testvérein segíthessen.³ Fáradhatatlan apostoli útjain is saját keze munkájával dolgozik, hogy ne legyen terhére azoknak a keresztyény közösségeknek, amelyek befogadják.⁴ És ismerjük barátjához, Filémonhoz írt megható levélkéjét, melyben egy rabszolgának, Onezimusnak kér kegyelmet. Ez a rabszolga megszökött ura házából, hogy megmeneküljön valamilyen büntetéstől. Szent Pálhoz futott, aki megtérítette és akinek ezért később sok szolgálatot tett. De a nagy apostol nem akarja megszegni Filémon jogait, melyek az akkori törvények szerint érvényben voltak, a rabszolgát visszaküldi barátjának. Filémon rendelkezhetett a szökevény életével és halálával. Ezért ír neki néhány sort, hogy biztosítsa pártfogoltja számára a kedvező fogadtatást. Szent Pál ezt a levélkét, — mint maga mondja, — saját kezével írta római börtönéből. Megvan benne mindaz, amit csak kitalálhat a sürgető és gyengéd szeretet. «Én, mint az öreg, jelenleg Jézus Krisztusért meg is bilincselte Pál, kérlek fiamért, kit bilincseimben nemzettem... Visszaküldöttem hozzád: fogadd úgy, mint szívemet, ... fogadd úgy, mint magamat. Ha pedig valamivel megkárosított vagy tartozik, énnékem tudd be... Bizony, Testvér! Hasznodat akarom venni az Úrban, enyhítsd meg szívemet az Úrban!»⁵

Ezek után megértjük, hogyan írhatta az apostol ezt a

¹ II. Kor. 11, 29. ² U. o. 12, 15. ³ Róm. 9, 3. ⁴ II. Tessz. 3, 8. V. ö. II. Kor. 12, 16. ⁵ Filem. 9. és köv.

fenséges himnust a szeretet magasztalására: «A szeretet türelmes, nyájas; a szeretet nem féltékeny, nem cselekszik rosszat, nem fuvalkodik fel, nem nagyravágyó, nem keresi a magát, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat, nem örvend a gonosz-ságnak, de együtt örvend az igazsággal, mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel.»¹

Szent Pál ezen cselekedetei, bár mégoly különbözők voltak is, mind ugyanabból a forrásból származtak: a hit révén Krisztust látta felebarátjában.

Iparkodjunk tehát elsősorban Istent szeretni, egyesülve az Úr Jézussal. Ez az isteni szeretet olyan, mint egy izzó tűzhely, mely ezerfelé sugározza a világosságot és a meleget. Szeretetünk is szétárad körülöttünk, és annál messzebbre ér, minél forróbb ez a tűzhely. Felebaráti szeretetünknek Isten iránti szeretetünkből kell kisugároznia. Fogadjuk meg ezért Szent Pál intését: «Legyetek egymás iránt gyengédek, a tisztelt dolgában egymást megelőzők . . . Örvendjete az örvendezőkkal és sírjatok a sírókkal. Egymás között ugyanazon érzéssel legyetek: . . . amennyiben rajtatok áll, lehetőleg éljetekek békében minden emberrel.»² Majd így foglalja össze tanítását: «Kérlek tehát titeket, én, aki fogoly vagyok az Úrban, éljetekek méltó módon ahhoz a hivatáshoz, melyet nyertetek, teljes alázatosságban, szelídségben és türelemben. Szívleljetekek el egymást szeretettel, igyekezzetekek megtartani az egyetértést a béke kötelékével. Egy a test és egy a lélek, amikép hivatástok is egy reménységre szól.»³

Ne felejtjük el soha azt a gondolatot, melynek vezetnie kell bennünket ezen az uton: Valamennyien egyek vagyunk Krisztusban. Ezt az egységet a szeretet biztosítja. Az Atyához csak Krisztus által juthatunk el: de az egész Krisztust kell befogadnunk, őt magát és tagjait is. Ez a bennünk lakozó igazi isteni élet titka.

Ezért mondotta az Úr Jézus, hogy a kölcsönös szeretet az ő parancsolata. Ezért kérte még utolsó imádságában is: «Hogy *tökéletesen* egyek legyenek.» A lehető legnagyobb mér-

¹ I. Kor. 13., 4—7.

² Róm. 12., 10., 15—16., 18.

³ Ef.

4., 1—4.

tékben törekedjünk megvalósítani Krisztus Szívének utolsó óhajtását. A szeretet az élet forrása. Ha Istenből merítjük ezt a szeretetet, úgyhogy állandóan beragyogja Krisztus testének tagjait is, akkor az élet túlrad a lelkünkben, mivel Krisztus viszonzásul, hogy elfeledkeztünk önmagunkról, saját szavai szerint «jó és tömött, megrázott és kiáradó mértékkel» önti belénk a kegyelmet.

XII. A megtestesült Ige Anyja.

Vázlat. — A Szűz Mária-tisztelet fontos helyet foglal el lelkiéletünkben: mint Jézusnak, ugyanúgy Krisztus tanítványának is *Mária fiának* kell lennie. — I. Mit adott Mária Jézusnak? «Legyen» szavával Szűz Mária elfogadta azt a feladatot, hogy *emberi természetet adjon az Igének.* Ő tehát *Krisztus Anyja.* Ezen a címen lényeges szerepe van a kereszténység legfontosabb misztériumában. — II. Mit adott Jézus Anyjának? *Kiválasztotta* az összes asszonyok közül; *szerette és engedelmeskedett* neki. Belsőlegesen *hozzákapcsolta misztériumaihoz,* különösen a megváltás misztériumához. — III. Szűz Máriának *hódolattal* tartozunk, *magasztalnunk kell kiváltságait,* mint ahogyan az Egyház teszi liturgiájában. — IV. A Szűz Mária-tisztelet megtermékenyíti a lelket: az isteni üdvösségtervben Mária *elválaszthatatlan Jézustól.* *Közbenjárása* mindenható. *Lelki anyaságának* kegyelme. — Kérjük Máriát: «alakítsa ki bennünk Jézust».

Tárgyalásunk folyamán gyakran említettük: életszentségünk abban áll, hogy egész valónkat az Isten Fia képmására alakítva és az istenfiúságban részesülve követjük Krisztus Jézust. Kiválasztottságunk célja és életszentségünk zsinórmértéke abban áll, hogy azok legyünk a kegyelem által, ami Jézus természete szerint: «Akiket (Isten) eleve ismert, azokat eleve arra is rendelte, hogy hasonlóké legyenek Fia formájához.»¹

Az Úr Jézusban azonban lényeges és járulékos vonások is vannak. Krisztus Betlehemben született, Egyiptomba menekült, Pontius Pilátus alatt halt meg. A hely és idő ezen különböző körülményei csak járulékos vonások Krisztus életében. — Vannak azonban olyan lényeges vonások is, amelyek nélkül Krisztus nem lenne többé Krisztus. Krisztus Isten és ember, Isten Fia és Ember Fia, igaz Isten és igaz ember: ezek lényeges, változtathatatlan tulajdonságok.

A Szentírás egy helyen szinte megdöbbentő kifejezést használ az örök Bölcseségről, az Isten Igéjéről: «Gyönyörűségem az emberek fiai között lennem.»² Ki hitte volna ezt? Az

¹ Róm. 8, 29.

² Péld. 8, 31.

Ige Isten: «Isten volt az Ige.» Az Atya keblén végtelen fényben él. Ővé az isteni tökéletesség minden gazdagsága; minden élet és minden boldogság teljességét élvezi. És mégis, a szentíró szájával kijelenti: örömét találja abban, hogy az emberek között él.

Ez a csoda megvalósult: mert «az Ige testté lőn, és miközünk lakozék». Az Ige vágyódott arra, hogy olyan legyen, mint mi. Ezt az isteni vágyat kimondhatatlan módon meg is valósította. Megvalósulása, mondhatni, szinte betöltötte óhajtását. Amikor olvassuk az evangéliumot, valóban láthatjuk, hogy Krisztus gyakran megerősíti istenségét, pl. mikor Atyjával való örök kapcsolatairól beszél: «Én és az Atya egy vagyunk»,¹ vagy amikor megerősíti hallgatói hitvallását: «Boldog vagy Simon, Jónás fia! — mondotta Péternek, mikor az kijelentette Mestere istenségét, — mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én Atyám, ki mennyekben vagyon.»² De sehol sem látjuk, hogy saját szavaival «Isten Fiának» nevezné magát.

Ellenben hányszor halljuk, hogy «az Emberfiának» mondja magát! Szinte azt mondhatnánk, hogy Jézus büszke erre a névre, oly szívesen használja. De sohasem választja el istenfiúságától vagy istensége kiváltságaitól. Maga mondja, hogy «az Emberfiának hatalma vagon a földön a bűnöket megbocsátani».³ Ilyen hatalma pedig csak Istennek van. Láthatjuk abból is, hogy amikor tanítványai kijelentik: Krisztus az Isten Fia, azonnal tudtukra adja, hogy ennek a Krisztusnak, «az Emberfiának» sokat kell szenvednie, megöletik, de három nap múlva feltámad». ⁴

De isteni Megváltónk több erővel és világosabban talán egyik szavában sem kapcsolta össze emberségét istenségével, mint szenvedése idején. Mikor Jézus ott áll a zsidó főpap, Kaifás ítélőszéke előtt, ez ott a gyülekezet előtt kényszeríti, hogy mondja ki: ő-e az Isten Fia. «Te monád, — válaszol Jézus. — Azonban mondom nektek: Majd egykor látni fogjátok az Emberfiát az Isten hatalmának jobbán ülni, és eljönni az ég felhőiben.»⁵ Figyeljük meg, hogy Jézus — akkor, amikor pedig joggal

¹ Jn 10, 30.² Mt 16, 17.³ Mk 2, 10.⁴ U. o. 8, 31.⁵ Mt 26, 64. V. ö. Jn 1, 51.; 3, 13.

várhatnánk ezt a feleletet, hiszen csak istenségéről van szó, — nem ezt mondja: «Látni fogjátok az Isten Fiát», hanem ezt: «Látni fogjátok az Emberfiát». A legfőbb törvényszék előtt ezt az utóbbi címét összekapcsolja istenségével. Előtte ez a két szó elválaszthatatlan, mint ahogyan feloldhatatlanul és szétválaszthatatlanul egy az a két természet is, amelyen alapul. Aki elveti Krisztus emberségét, nem vétkezik kevésbé, mintha istenségét tagadja.

Ha Krisztus Jézus «az Atya keblén», kimondhatatlan örök születése által, az Isten Fia: «Fiam vagy te, én ma nemzettek téged»,¹ akkor időbeli születése által, egy asszony méhében, Emberfia is: «Isten elküldé Fiát, ki asszonyból lett.»²

Ez az asszony Mária, de ez az asszony szűz is. Krisztus tőle és egyedül csak tőle kapja az emberi természetet. Tőle kell Emberfiává lennie. Mária tehát valóban Isten Anyja. A kereszténységben egyedülálló, kimagasló, lényeges szerepe van. Ahogyan Krisztusban az «Emberfiától» nem választható el az «Isten Fia», ugyanúgy Mária is egy Jézussal. Valóban, Szűz Mária olyan fontos részt vesz a megtestesülés misztériumában, hogy az a misztérium lényegéhez tartozik.

Ezért meg kell itt állnunk, hogy szemléljük egy kis ideig ezt a csodát: milyen szoros szálak fűznek egy egyszerű teremtményt a kereszténység legalapvetőbb fontosságú misztériumához és következésképpen természetfeletti életünkhöz is, ahhoz az isteni élethez, melyet Krisztustól, az Istenembertől kapunk, melyet Krisztus, az Isten ad nekünk, aki azonban, mint mondtuk,³ megtartja emberségét is. Jézushoz hasonlóan nekünk is *Isten fiának* és *Mária fiának* kell lennünk. Mindkét tulajdonság Jézusban van meg legtökéletesebben. Ha tehát lelkünkön ki akarjuk vésni az ő arcvonásait, akkor ezt a két tulajdonságot kell magunkon viselnünk.

Az olyan jámborság, amely nem foglalná magában a megtestesült Ige Anyja iránti tiszteletet is, nem volna igazán keresztény. A Szűz Mária-tisztelet nemcsak fontos, hanem szükséges

¹ Ap. cs. 13, 33. V. ö. Zs. 2, 7.
fejezet: Krisztus minden kegyelem forrása.

² Gal. 4, 4.

³ Lásd IV.

is, ha bőven akarunk meríteni az élet forrásából. Jámborságunkban Krisztust elválasztani Anyjától azt jelentené, hogy meg akarjuk osztani Krisztust. Azt jelentené, hogy szem elől tévesztettük, milyen lényeges szerep jutott szent emberségének az isteni kegyelem közvetítésében. Ha elhagyjuk Máriát, nem értjük meg Fiát sem. Nem ez történt-e a protestáns nemzetekkel? Azzal az ürüggyel, hogy nem akarják csorbítani az egyetlen Közbenjáró méltóságát, elvetették a Mária-tiszteletet. De nem vesztették-e el vele együtt a Krisztus istenségébe vetett hitet is? Ha Krisztus Jézus a mi Megváltónk, a mi közbenjárónk, a mi elsőszülött testvérünk azáltal, hogy magára öltötte az emberi természetet, hogyan szerethetnénk őt igazán, hogyan hasonlíthatnánk hozzá tökéletesen a nélkül, hogy különös tiszteletben ne részesítenénk azt, akitől kapta ezt az emberi természetet?

De ennek a tiszteletnek felvilágosodottnak kell lennie. Szóljunk tehát néhány szóval arról, mit adott Mária Jézusnak és mit tett Krisztus Anyjáért. Ebből láthatjuk, mit jelent számunkra a Szent Szűz és végül, hogy a Krisztus Anyja iránt tanúsított tisztelet milyen természetfeletti termékenység forrása számunkra.

I.

Mit adott Mária Jézusnak?

Bár teljesen szűz maradt, emberi természetet adott neki. — Ez a kiváltsága egyedülálló, melyet Mária nem oszthat meg senkivel: *Nec primam similem visa est, nec habere sequentem.*¹ Az Ige úgy is megjelenhetett volna itt a földön, hogy *ex nihilo*, semmiből teremtetett emberi természetet vett volna fel, amelynek szervezete már teljesen kifejlődött lett volna, mint ahogyan Isten Ádámot alkotta a paradicsomban. Az isteni bölcsesség azonban nem így tett. Mikor az Ige egyesült az emberséggel, végig akarta járni az emberi fejlődés minden állomását, hogy megszentelje őket: asszonytól akart születni.

De ebben a születésben az a legcsodálatosabb, hogy az Ige úgyszólván egy asszony beleegyezésétől tette függővé.

Képzeld meg magunkat Názáretbe és szemléljük ezt a kimond-

¹ A Laudes antifónája a karácsonyi officiumban.

hatatlanul fenséges jelenetet. Megjelenik az angyal az ifjú Szűz előtt, üdvözli és tudtára adja üzenetét: «Ime méhedben fogansz és fiat fogsz szülni és nevét Jézusnak hívod. Nagy leszen ő, és a Magasságbeli Fiának fog hivatni... és királyságának nem leszen vége.» Mária megkérdezi az angyaltól, hogyan lehetséges mindez, amikor ő szűz? «Miképpen leszen ez, mikor férfit nem ismerek?»¹ Gábiel így válaszol: «A Szentlélek száll tereád és a Magasságbelinek ereje megárnyékoz téged; azért a Szent is, mi tőled születik, Isten Fiának fog hivatni.» Azután hivatkozik Erzsébet példájára, aki magtalansága ellenére is fogant, mert így tetszett az Úrnak. Majd hozzáteszi: «Istennél semmi sem lehetetlen.» Felfüggesztheti a természet törvényeit, amikor akarja.

Isten elhatározza a megtestesülés misztériumát, ez azonban csak akkor valósul meg, ha a Szent Szűz beleegyezik. Tehát a misztérium megvalósítása Szűz Mária szabad elhatározásától függ. Ebben a pillanatban Szent Tamás szavai szerint Mária minket valamennyiünket képviselt a maga személyében. Mintha Isten az egész emberiség válaszát várta volna, mielőtt egyesült volna vele: «Isten a megtestesülés hírüladásával a Szűz beleegyezését az egész emberi természet beleegyezése helyett várta.»² Milyen ünnepies pillanat ez! Hiszen ez a pillanat határozott a kereszténység legfontosabb misztériuma felett. Szent Bernát egyik legszebb homiliájában, melyet a megtestesülés hírüladásáról mondott, bemutatja, hogy az egész emberiség, mely évezredek óta remélte üdvösségét, azután az angyali karok, sőt maga Isten is milyen aggódva várta az ifjú Szűz beleegyezését.³

És Mária megadja a feleletet: eltelve hittel a mennyei szó iránt, egészen aláveti magát az isteni akaratnak, melyet az angyal kijelentett neki és teljes, feltétlen odaadással válaszol: «Ime az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint.»⁴ Mária ezzel a «legyen»-nel egyezett bele a megváltás isteni tervébe, melyet az angyal kifejtett előtte. Ez a «legyen» mintegy a terem-

¹ Lk 1, 34. ² Per annuntiationem expectabatur consensus virginis loco totius humanae naturae. III., q. 30. a. 1. ³ Homilia IV., super Missus est, c. 8. ⁴ Lk. 1, 38.

tés «legyen» szavát visszhangozza. De Isten ezzel a beleegyezéssel egészen új világot, végtelenül magasabbrendű világot készült megalkotni: a kegyelem világát. Mert ebben a pillanatban az isteni Ige, a Szentháromság második isteni személye öltött testet Szűz Máriában: «És az Ige testté lőn.»¹

Mint az angyal szájából hallottuk, kétségtelen, hogy itt ki volt zárva minden emberi közreműködés, mert Krisztus fogantatásának és születésének egészen szentnek kellett lennie. Az Istenember Mária legtisztább véréből fogantatott, a Szentlélek működése által, az ő méhéből jött világra. Mikor Jézus megszületett Betlehemben, ki feküdt ott a jászolban a szalmán? Az Isten Fia, az Ige, ki azonban egészen isteni személy maradt: «Ami volt, az maradt»,² csakhogy a Szent Szűz méhében egyesült az emberi természettel. Ebben a gyermekben két különböző természet van, de csak egy személy: az isteni személy. A Szűz méhéből az Istenember születik: «A Szent, mi tőled születik, Isten Fiának fog hivatni.»³ Ez az Istenember, az emberré lett Isten, Szűz Mária Fia. Ezért mondotta Szent Erzsébet Máriának, telve Szentlélekkel: «Hogyan jutok én ahhoz, hogy az én Uramnak anyja jön hozzám?»⁴ Mária Krisztus Anyja, mert mint minden édesanya a maga fiát, ugyanúgy alakította és táplálta ő is Jézus testét a maga legtisztább testével. Krisztus «asszonyból lett», — mondja Szent Pál. Ez hittétel. Ha Krisztus «a szentek fényességében»⁵ való örök születése által valóban Isten Fia, igaz Isten az igaz Istentől, akkor időbeli születése által valóban Szűz Mária Fia. Az Isten egyetlen Fia egyúttal egyetlen Fia a Szent Szűznek is.

Ilyen kimondhatatlanul bensőséges egyesülés van Jézus és Mária között: Mária az Anya, Jézus a Fia. Ez az egyesülés szétválaszthatatlan. És mivel Jézus egy személyben az Isten Fia is, aki azért jött, hogy megváltsa a világot, Mária valóban bensőségesen kapcsolódik az egész kereszténység legfontosabb misztériumába. Egész nagyságának alapja: istenanyaságának különös kiváltsága.

¹ Jn 1, 14.
egyik antifónájából.

² Quod erat, permansit. Kiskarácsony officiumának
³ Lk 1, 35. ⁴ U. o. 43. ⁵ Zs. 109, 3.

II.

De nem ez az egyetlen kiváltsága Szűz Máriának. — A kegyelmek egész koszorúja ékesíti a Szent Szűzet, Krisztus Anyját, bár valamennyi istenanyaságából következik. Jézus, mint ember, Máriától függ, de mint örök Ige, előtte volt. Lásuk, mit tett azért, akitől emberi természetét vette. Isten volt, maga a Mindenhatóság és a végtelen Bölcsesség, ezért felbecsülhetetlen ékességgel ruházta fel ezt a teremtményt.

Először is az Atyával és a Szentlélekkel együtt *kiválasztotta* őt minden más asszony közül. — E választás kiválóságát azzal mutatja meg az Egyház, hogy Szűz Mária ünnepein reá alkalmazza a Szentírásnak azt a helyét, mely bizonyos szempontból csak az örök Bölcseségre vonatkoztatható: «Az Úr szeretett engem útjai elején, kezdetben, mielőtt bármit is alkotott; öröktől fogva rendelt engem, ős idők óta, még a föld előtt; nem voltak még tengerek, én már fogantattam, még nem törtek elő a vízben dús források, még nem állottak a hegyek súlyos tömegükben, a halmok előtt születtem...»¹ Mit mutatnak ezek a szavak? Azt, hogy Mária hivatásának egészen különös helye van az isteni tervben: az örök Atya isteni gondolataiban nem választja őt el Krisztustól. Ugyanazzal a szeretettel öleli magához a Szent Szűzet is, aki majd Krisztus Anyja lesz, mint amellyel Fia emberségében gyönyörködik.² E különös kiválasztottság páratlan kegyelmek forrása Mária számára.

Szűz Mária *szeplőtelen*. — Ádám minden gyermeke az eredeti bűnnel beszenyezve születik, mint a sátán rabszolgája, Isten ellensége. Ezt a törvényt maga Isten vetette ki a bűnös Ádám egész fajára. Az összes teremtmények közül egyedül csak Mária kivétel e törvény alól. Ezen egyetemes törvény alól az örök Ige — egyetlen egyszer — kivételt tesz annak a kedvéért, akiben majd megtestesül. Mária lelke egy pillanatra sem lesz a sátané; ragyog a tisztaságtól. Ezért Isten

¹ Péld. 8, 22—25. ² Ipsissima verba, quibus divinae scripturae de increata Sapientia loquuntur ejusque sempiternas origines repraesentant, consuevit Ecclesia... ad illius virginis primordia transferre, quae uno eodemque decreto cum divinae Sapientiae incarnatione fuerant praestituta. IX. *Pius Ineffabilis* kezdetű bullája a Szeplőtelen Fogantatás definíciója ügyében.

mindjárt az ősszüleink bukását követő napon feltétlen ellenkezést vetett a sátán és a választott Szűz közé. Ő tiporja szét sarkával a pokoli kígyót.¹ Az Egyházzal együtt gyakran emlékeztessük Máriát erre a kiváltságára, mely egyedül csak az övé: hogy szeplőtelen. Szívesen mondjuk neki: «Egészen szép vagy, Mária, és az eredeti bűn szennye nincsen terajta.»² «Ruhád fehér, mint a hó, és arcod tündöklő, mint a nap: ezért vágyódott oly nagyon utánad a dicsőség Királya.»³

Mária nemcsak szeplőtelenül született: *a kegyelem is túlárad benne*. Mikor az angyal köszönti, «malasztal teljesnek» mondja, mert «az Úr van vele», minden kegyelem forrása. — Azután Jézus fogantatásakor és születésekor *Mária érintetlenül megőrzi szűzességét*. Világra hozza gyermekét, mégis egészen szűz marad. Mint az Egyház énekli: «Az anyaság örömeit a szűzesség dicsőségével egyesítette.»⁴ — Sok kegyelmet szerzett Máriának a Jézussal együtt elrejtett élet is, továbbá a Fiával való egyesülés nyilvános életének és szenvedésének misztériumaiban. Betetőzésül *felvétellett a mennybe*: Mária szűzi teste, melyből Krisztus emberi természetét vette, sohasem lát romlást. Fején megbecsülhetetlen értékű korona van és a dicsőség ruhájába öltözve, mely mindeme kiváltságokból van szöve, Fia jobbán uralkodik, mint a Mennysország Királynéja: «Jobbodon áll a királyné, arannyal átszőtt, sokszínű ruhában.»⁵

És miért kapta Mária ezt a sok magasztos kegyelmet, ezeket a fenséges kiváltságokat, melyek oly magasra emelik őt az összes teremtmények fölé: «Áldott vagy te az asszonyok között»? — Azért, mert Isten öröktől fogva kiválasztotta Máriát, hogy Fia édesanyja legyen. Ezért «áldott az asszonyok között», ezért forgatott fel Isten az ő kedvéért annyi törvényt, melyeket pedig maga szabott ki, mert Fia Anyjának kellett lennie. Ha ezt a méltóságot elveszjük Máriától, az összes kiváltságok elveszíténék értelmüket és jelentésüket. Mert Mária minden kiváltsága istenanyaságát készíti elő vagy belőle következik.

¹ Gen. 3, 15. ² A vesperae egyik antifónája a Szeplőtelen Fogantatás ünnepén. ³ U. o. ⁴ Gaudia matris habens cum virginitatis honore. A Laudes antifónája a karácsonyi officiumban. ⁵ Zs. 44, 10.

Legmegfoghatatlanabb azonban az a szeretet, mellyel az Ige kiválasztotta a Szent Szűzet, hogy tőle vegye fel emberi természetét.

Krisztus *szerette* Anyját. — Soha Isten úgy nem szeretett egy egyszerű teremtményt, soha fiú úgy nem szerette még édesanyját, mint Krisztus Jézus. Maga mondja: Annyira szerette az embereket, hogy meghalt értük. Ennél nagyobb tanujelét nem adhatta volna szeretetének: «Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért.»¹ De ne felejtjük el soha ezt az igazságot: Krisztus elsősorban édesanyjáért halt meg, hogy lefizesse kiváltságai árát. Azok a páratlan kegyelmek, melyeket Mária kapott, Jézus szenvedésének legelső gyümölcsei. A legszentebb Szűz nem élvezhette volna egyetlen előjogát sem, ha Fia ki nem érdemli számára. Ő Krisztus legnagyobb dicsősége, mert ő kapott tőle legtöbbet.

Az Egyház világosan kimondja ezt az igazságot, amikor a Szeplőtelen Fogantatást ünnepli, időrendben a legelső kegyelmet, melyet a Szent Szűz kapott. Olvassuk el az ünnep könyörögését. Láthatjuk belőle, hogy Szűz Mária azért kapta ezt a magasztos kiváltságot, mert Jézus halála, melyet Isten örök terveiben előre látott, lefizette árát: «Isten, ki a Szent Szűznek szeplőtelen fogantatása által Fiadnak méltó hajlékot készítettél, kérünk, hogy amint *Fiadnak halálát előre látva*, őt minden bűntől megőrizted, úgy engedd, hogy az ő közbenjárására mi is tisztán juthassunk el hozzád.» Elmondhatjuk, hogy az egész emberiségben Krisztus, még a szenvedő Krisztus is Máriát szerette legjobban. Krisztus elsősorban érte ontotta drága véré, hogy páratlan teljességben túláradhasson benne a kegyelem.

Végül Jézus *engedelmeskedett* Anyjának. — Olvastuk, hogy az evangélisták mindössze csak annyit tudnak mondani Krisztus rejtett názáreti életéről, hogy «Jézus növekedék bölcsességben és korban»² és hogy «engedelmes vala» Máriának és Józsefnek. Nem összeférhetetlen-e ez istenségével? Egyáltalában nem. Az Ige testté lőn, a mienkéhez egészen hasonló természetet

¹ Jn 15, 13.

² Lk 2, 51–52.

vett fel, a bűnt kivéve. «Nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon»,¹ «engedelmes lett a halálíg».² Ezért akart engedelmeskedni Anyjának is. Názáretben engedelmeskedett Máriának és Józsefnek, annak a két kiváltságos teremtménynek, akiket Isten melléje állított. Mária mintegy részesült az örök Atyának Fia embersége feletti tekintélyében. Jézus elmondhatta Anyjának is, amit mennyei Atyjának mondott: «Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.»³

Az Ige nem csupán arra szánta Máriát, hogy embersége Anyja legyen; nemcsak kegyelmekkel halmozta el, hanem *belekapcsolta misztériumaiba is*.

Az evangéliumból láthatjuk, hogy Jézus és Mária elválaszthatatlan egymástól Krisztus misztériumaiban. Az angyalok azt hirdetik a pásztoroknak, hogy a betlehemi barlangban megtalálják «a gyermeket és anyját».⁴ Mária mutatja be Jézust a templomban és mintegy előre átéli a Kálvária áldozatát.⁵ Jézus egész názáreti életét, mint fentebb láttuk, Mária tekintélye alatt töltötte el. Nyilvános élete kezdetén az ő kérésére nyilatkoztatta ki magát Kánában első csodájával.⁶ Az evangélisták említik, hogy Mária több apostoli útján elkísérte Jézust.

De jól jegyezzük meg, hogy itt nem pusztán külső egyesülésről van szó. Szűz Mária szívvel-lélekkel egyesül Fia misztériumaival. Szent Lukács említi, hogy Jézus Anyja «megjegyzí vala Fia szavait, szívében forgatván».⁷ Számára Jézus szavai szemlélődés forrásai voltak. Nem mondhatjuk-e ugyanezt Jézus misztériumairól is? Mikor Jézus élte ezeket a misztériumokat, édesanyja lelkét bizonyára mindegyiknek értelméről felvilágosította. Ő meg is értette őket és egyesült velük. Jézus minden szava és cselekedete kegyelmek forrása volt annak a számára, akit az Üdvözítő minden asszonynál jobban szeretett. Amit Jézus emberi életében Anyjától kapott, azt úgyszólván visszaadta neki az isteni életben, melynek ő a forrása. Krisztus és a Szent Szűz ezért olyan elválaszthatatlanul egy mindegyik misz-

¹ Mt 20, 28.² Fil. 2, 8.³ Jn 8, 29.⁴ Lk 2, 8—16.⁵ U. o. 23—29.⁶ Jn 2, 1—11.⁷ Lk 2, 19.

tériumban. Ezért egyesített Mária is minket valamennyiünket szívében isteni Fiával.

Jézus legkiválóbb műve, misztériumainak szentélye szenvedése volt. Véres keresztáldozatával adta vissza végleg az embereknek az isteni életet, ezzel állította vissza újra istengyermekségük méltóságát. Krisztus Jézus azt akarta, hogy Anyja különös módon részesüljön ebben a misztériumban, Mária pedig annyira egyesült Megváltó Fia akaratával, hogy — bár egyszerű teremtmény maradt, — részesült abban a dicsőségben, hogy abban a pillanatban ő is újra szülhetett bennünket a kegyelem életére.

Menjünk lélekben a Kálváriára, abban a pillanatban, amikor Jézus készül betetőzni itt a földön azt a művet, melynek teljesítésével Atyja bízta meg. — Az Úr Jézus elérkezett itt a földön apostoli küldetése céljához. Kibékítette Atyjával az egész emberiséget. Ki van ott a kereszt lábánál e végső pillanatban? Mária, Jézus Anyja és Szent János, a szeretett tanítvány, meg néhány asszony. «Áll vala az ő anyja.»¹ Ott áll egyenesen. Újra feláldozza Fiát, mint egykor, amikor bemutatta a templomban. Ebben a pillanatban felajánlja az örök Atyának «méhe áldott gyümölcsét» váltságdíjúl a világért. Jézus csak néhány pillanatig él még. Akkor befejezi áldozatát és visszaadja az isteni kegyelmet az embereknek. Anyánkul akarja adni nekünk Máriát. Ez is csak egyik kifejezési módja annak az igazságnak, hogy az Ige megtestesülésekor az egész emberiséggel egyesült. A választottak alkotják Krisztus misztikus testét, úgyhogy elválaszthatatlanok tőle. Krisztus most nekünk adja Anyját is, hogy a mi lelki Anyánk is legyen. Mária nem választott külön bennünket Jézustól, Fiától, a mi fejünktől.

Mielőtt Jézus kilehelte volna lelkét és ezzel végleg megszerezte volna a lelkeket, hogy belőlük, — mint Szent Pál mondja, — megalkossa dicső, szent és szeplőtelen Egyházát,² ott látja a kereszt tövében Anyját, nagy bánatba merülten és

¹ Jn 19, 25.

² «Krisztus szerette az Egyházat, és önmagát adta érte a végett, hogy... dicsővé tegye magának..., hogy sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta...» Ef. 5, 25—27.

tanítványát, Jánost, akit annyira szeretett, aki hallhatta utolsó szavait és velünk is közölte őket. Jézus így szól Anyjához: «Asszony! íme a te fiad.» Majd tanítványához fordul: «Íme a te anyád.»¹ — Szent János mindnyájunkat képvisel itt: a haldokló Jézus reánk hagyta Anyját. Nem ő-e a mi «elsőszülött testvérünk»? Nem arra vagyunk-e rendelve, hogy hasonlók legyünk hozzá, hogy «így ő elsőszülött legyen a sok testvér között»?² Ha tehát Krisztus elsőszülött testvérünké lett, amikor Máriától a mienkéhez hasonló természetet vett fel, és ezáltal a mi fajunkhoz tartozott, csodálkozhatunk-e azon, hogy haldokolva Anyánkul adta a kegyelmi rendben azt, aki emberi természetének Anyja volt?

És mivel ez a szó, az Ige szava mindenható és isteni erővel teljes, olyan érzelmeket kelt Szent János szívében, melyek méltók Mária fiához. De a Szent Szűz szívében is különös gyengédséget ébreszt azok iránt, akiket a kegyelem Jézus testvéreivé tesz. — Különben kételkedhetnénk-e egy pillanatig is, hogy a Szent Szűz most is, mint egykor Názáretben, bár ezúttal hallgatag, de époly szerető, alázatos és engedelmes «legyen»-nel válaszolt? Hiszen akarata egészen egy volt Jézuséval. Hogyne akarta volna hát teljesíteni Fia utolsó óhajtasát?

Szent Gertrud beszéli, hogy mikor egyik nap az evangéliumnak e Krisztusra vonatkozó szavait hallotta: «Szűz Mária elsőszülött Fia», ezt gondolta magában: «Jézusra jobban ille nék az «egyszülött» név, mint az «elsőszülött». Míg ezzel a gondolattal foglalkozott, megjelent neki Szűz Mária és így szólt a nagy apácához: «Nem az «egyszülött Fiú» illik jobban Jézushoz, hanem az «elsőszülött Fiú». Mert Jézus, az én édes Fiam után, vagy helyesebben őbenne és általa valamennyiteket újrászültelek szeretetem méhében és ti az én fiaim lettetek, Jézus testvérei.»³

III.

Hogy megismerjük, milyen egyedülálló helyet szánt Jézus Máriának misztériumaiban és hogy milyen nagy szeretettel van irántunk a Szent Szűz, tisztelnünk, szeretnünk kell őt és

¹ Jn 19, 25—27.
4. könyv, 3. fej.

² Róm. 8, 29.

³ Az isteni szeretet követé,

bizalommal kell lennünk iránta, mert mindez megilleti Jézus Anyját és a mi Anyánkat.

Hogyne szeretnők őt, ha szeretjük Üdvözítőnket? — Ha Krisztus — mint mondtuk, — azt akarja, hogy szeressük misztikus testének minden tagját, hogyne szeretnők akkor még inkább azt, aki neki azt az emberi természetet adta, mellyel fejünkkel lett, azt az emberséget, mellyel nekünk közvetítette a kegyelmet? Nem kételkedhetünk abban, hogy az a szeretet, melyet Jézus Anyja iránt tanusítunk, határtalanul kedves Krisztus előtt. Ha szeretni akarjuk Krisztust, ha azt akarjuk, hogy ő legyen mindenünk, akkor különösen bensőséges szeretettel tartozunk Anyja iránt is.

Hogyan mutassuk ki ezt a szeretetünket? Jézus, mint Isten, úgy szerette Anyját, hogy magasztos kiváltságokkal halmozta el. Mi úgy mutathatjuk ki szeretetünket, hogy magasztaljuk ezeket a kiváltságokat. Ha nagyon kedveskedni akarunk az Üdvözítőnek, akkor csodáljuk azokat a csodákat, melyekkel szeretete felékesítette Anyja lelkét. Azt akarja, hogy Máriával együtt szüntelenül adjunk hálát értük a Szentháromságnak, magasztaljuk a Szent Szűzet, mivel kiválasztatott az összes asszonyok közül, hogy ő adja a Megváltót a világnak. Így hatolunk be igazán azokba az érzelmekbe, melyeket Jézus az iránt táplált, akitől Emberfia lett. Igen, mondjuk Máriának: Egyedül te bájoltad el az Isten szívét!¹ Légy áldott minden teremtmény között! Áldott, mert hittél az isteni szónak és benned teljesedtek az örök ígéretek.

Nagy segítségünkre van a Mária-tiszteletben, ha megfigyeljük, mit tesz az Egyház. Mennyi hódolattal és tisztelettel halmozza el Krisztus Jegyese Máriát! Az ő különös tisztelete messze felülmúlja az összes szentek tiszteletét, úgyhogy *hyper-duliának* nevezzük.²

Az Egyház számos ünnepet szentel Isten Anyjának tiszteletére. Egymás után ünnepli szeplőtelen fogantatását,

¹ Sola sine exemplo placuisti Domino. A Benedictus antifónája a szombati Szűz Mária-officiumban. ² Azt a tiszteletet, mellyel az összes szenteknek tartozunk, a *dulia* görög eredetű szó fejezi ki, mely *szolgálatot* jelent. A megtestesült Ige Anyját magasztos méltósága miatt egészen különös tisztelet illeti meg, melyet a *hyper-dulia* szó jelez.

születését, bemutatását a templomban, a megtestesülés hírüladását, Szent Erzsébet meglátogatását, tisztulását és mennybevételét.

Azután az egyházi év legfőbb szakaszaiban külön antifónát szentel a Szent Szűz tiszteletére, melynek elmondását mindennap kötelezővé teszi szolgálai számára a papi zsolozsma egyes imaóráinak végén. Figyeljük meg, milyen örömmel emlékezik meg az Egyház mindegyik antifónában az istenanyaság kiváltságáról, mely Mária minden más méltóságának alapja. — *Üdvöztönnék Szent Anyja!* — énekeljük ádventban és a karácsonyi szent időben, — mennyeknek megnyílt kapuja; ki szülője Istenednek, Anyja lettél Teremtődnek, ... te azért, *Istennek Anyja*, légy bűnösöknek gyámola.» — A nagyböjtben így köszöntjük: «Mennyszágnak Királynéja, — Angyaloknak szent Asszonya; — Áldott gyökér, Szűz Mária, ... Te általad e világra — Új világosság virrada, — Örök dicsőség virága, — Kinél szebb nem jött világra . . .» — A húsvéti időben a boldogság himnusza ez az antifóna. Együtt örülünk Máriával Fia diadalán, lelkében felelevenítjük azt az örömet, mely e dicsőség hajnalán elárasztotta: «Mennyeknek királyné Asszonya! Örülj, szép Szűz! Mert *kit méhedben hordozni méltó voltál*, amint megmondotta vala, feltámadott. Imádd Istent, hogy lemossa bűneinket.» — Végül a pünkösöd utáni időben, mely mintegy földi zarándoklásunkat jelképezi, a bizalommal telt *Salve Regina* hangzik: «Üdvözlég, királyné, irgalmasság Anyja, életünk, édességünk és reménységünk, üdvözlég! ... Hozzád sóhajtok zokogva és sírva e siralom völgyében ... Mutasd meg holtunk után *Jézust, méhednek áldott gyümölcsét*. Imádkozzál érettünk, *Istennek szent Anyja*, hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire!» Ezért nincsen nap, hogy az Egyház szava ne magasztalná Mária kegyelmeit, és emlékezetébe ne idézné, hogy gyermekei vagyunk.

De ez még nem minden. Ezenkívül az Egyház minden nap elimádkozza a vesperae-ben a *Magnificat*ot. Csatlakozik a Boldogságos Szűzhöz, hogy vele magasztalja Istent azokért a kegyelmekért, melyekkel elhalmozta Fia édesanyját. — Mondjuk gyakran Máriával és az Egyházzal: «Magasztalja az én lelkem az Urat és örvendez az én szívem megváltó Istenem

felett. Mert ránézett szolgálója kicsinységére, íme mostantól fogva boldognak hirdet engem minden nemzedék. Mert nagy dolgot cselekedett velem a Hatalmas . . .» Amikor ezeket a szavakat imádkozzuk, hálaének száll ajkunkról a Szentháromság elé Mária kiváltságaiért, mintha csak a mieink lennének ezek a kiváltságok.

Ott van továbbá Szűz Mária kis «officiuma», azután a rózsafűzér, mely oly kedves Máriának, hiszen mindig őt dicsérjük benne Fiával együtt és szüntelenül azt a dicséretet ismétljük előtte szeretettel, mellyel az égi követ köszöntötte a megtestesülés napján: Üdvözlégy Mária, malasztal teljes! Kitűnő «gyakorlat» az, ha mindennap elimádkozzuk áhítattal a rózsafűzért. Így Krisztust szemléljük misztériumaiban, hogy egyesüljünk vele. Magasztaljuk Szűz Máriát, hogy oly bensőségesen belekapcsolódott ezekbe a misztériumokba és hálát adunk a Szentháromságnak Mária kiváltságaiért. Végül, ha gyakran, naponként mondtuk a Boldogságos Szűznek: «Istennek szent Anyja, imádkozzál érettünk . . . most és halálunk óráján», amikor majd eljön az idő, hogy a *most* és *halálunk órája* egy és ugyanazon pillanat lesz, legyünk meggyőződve, hogy a Szent Szűz nem hagy el minket. — Ott van továbbá a Lorettói litánia, meg az Úrangyala, mellyel felelevenítjük Mária szívében azt a kimondhatatlan örömet, melyet a megtestesülés pillanatában érzett — és még annyi más módja a Szűz Mária-tiszteletnek.

Nem szükséges halmozunk ezeket a «gyakorlatokat». Válasszunk ki közülük néhányat. De ha már választottunk, maradjunk hozzájuk hűségesek. Az Üdvözítő előtt nagyon kedves lesz az a hódolat, melyet naponként bemutatunk Édesanyjának.

IV.

A Szent Szűz tisztelete nemcsak végtelenül kedves Jézus előtt, hanem *sámunkra is nagyon termékeny*. Mégpedig, mint már előre jeleztük, három okból.

Először is azért, mert az isteni tervben *Mária elválaszthatatlan Jézustól*, életszentségünk pedig abban áll, hogy amennyire tőlünk telik, a lehető legjobban megvalósítsuk az isteni

üdvösségtervet. — Valóban, Isten örök gondolatai szerint Máriának lényeges szerep jut Krisztus misztériumában. Szűz Mária Jézus Anyja, tehát annak az Anyja, aki mindenünk. Az isteni terv szerint az emberek csak Krisztus, az Istenember által nyerték el az életet: «Senki sem jut az Atyához másképp, mint énáltalam.»¹ De Krisztust Mária adta a világnak: «Érettünk, emberekért és a mi üdvösségünkért leszállott mennyekből és testet öltött . . . Szűz Máriától.»² Ez az isteni üdvösségrend és ez a rend változhatatlan. Valóban, nemcsak azon a napon volt érvényben, amikor a megtestesülés megvalósult, hanem ma is érvényes, hogy közvetítse lelkünknek a megtestesülés gyümölcseit. Mert a kegyelem forrása Krisztus, a megtestesült Ige; de Krisztus, a közbenjáró elválaszthatatlan attól az emberi természettől, melyet Máriától kapott.³

A második ok egészen közel áll az elsőhöz: Isten Anyján kívül *senkinek sincs nagyobb közbenjáró hatalma Jézusnál, hogy elnyerje számunkra a kegyelmet.* — A megtestesülés óta Isten szívesen hallgat azok közbenjárására, akik egyek Jézussal, a misztikus test fejével, nem azért, hogy Fia közbenjáró hatalmát kibővítsé, hanem ellenkezőleg, hogy kiterjessze és felmagasztalja azt. Ez a közbenjárás annál hathatósabb, minél bensőségesebb valamely szent egyesülése Krisztussal.

«Minél jobban közeledik valami az okhoz, — mondja Szent Tamás, — annál jobban érzi ennek az oknak a hatását. Minél jobban közeledünk a tűzhelyhez, annál jobban érezzük a belőle kisugárzó meleget. — Krisztus a kegyelem oka, — teszi

¹ Jn 14, 6. ² A szentmise Credója. ³ «Ha már egyszer Isten elhatározta, hogy Szűz Mária által nekünk adja Jézust, nem vonja vissza ajándékait és ez az üdvösségrend többé nem változik. Mindig igaz volt és az is marad, hogy ha Mária szeretete által kaptuk minden kegyelem legfőbb okát, most is az ő közbenjárása által kapjuk a kegyelmet, amire szükségünk van a keresztény élet különféle körülményei között. Ha anyai szeretete olyan fontos szerephez jutott a megtestesülés misztériumában, mely a kegyelem legfőbb oka volt, akkor örökre közreműködik minden más kegyelemközlésnél is, mely csak az előbbiből származik.» Bossuet : A Szeplőtelen Fogantatás ünnepén mondott beszéd, 1669. Szónoki művei, V. köt. 609. l. — Idézzük XIII. Leó hasonló szavait is: «Azt a fenséges kegyelmi kincset, melyet Krisztus hozott nekünk, egyedül csak Mária osztja szét. Ezért ha Krisztushoz akarunk menni, Máriához forduljunk, mint ahogyan a menynevei Atyához is csak Krisztus által juthatunk el.» A rózsafüzérről szóló enciklikából, 1891. szept. 22.

hozzá a szent egyházdoktor, — mivel ő a szerzője, mint Isten és ő a közvetítő eszköze, mint ember. És mivel a teremtmények közül a Szent Szűz jutott legközelebb Krisztus emberségéhez, mivel Krisztus tőle vette az emberi természetet, azért Szűz Mária magasztosabb kegyelmet kapott Krisztustól, mint minden más teremtmény.

De Istentől mindenki a Gondviseléstől szánt mértékben kapja a kegyelmet, — mondja tovább Szent Tamás. Krisztus, mint ember, arra volt rendelve és kiválasztva, hogy megszenteljen minden embert: in virtute sanctificandi. Ezért benne mindennek olyan teljességben kellett meglennie, hogy kiárasztassa az összes lelkekre: «Mi mindnyájan az ő teljességéből vettünk.» (Jn 1, 16.) A kegyelem azon teljességének, melyet a Boldogságos Szűz kapott, az volt a célja, hogy a teremtmény egészen közel jusson a kegyelem szerzőjéhez. Valóban, oly közel, hogy a Szent Szűz méhébe zárta azt, aki telve van malaszttal és amikor a világra szülte, úgyszólván magát a kegyelmet adta a világnak, mivel Jézusban a kegyelem forrását adta neki.»¹ Mikor a Szent Szűz tiszta méhe megszülte Jézust, magát az élet szerzőjét adta nekünk. Az Egyház a karácsonyi szentidőben, amikor Krisztus születését ünnepli, ezt énekli a Szűz Mária-antifóna könyörgésében: «Általad lettünk méltók befogadni az élet szerzőjét.» Ezért hívja a népeket, hogy magasztalják az Élet szerzőjét, melyet a Szűzanya hozott nekik:

Kit a Szűz szült, az Életet
Megváltott népek, zengjétek.

Ha tehát bőven akarunk meríteni az isteni élet forrásából, menjünk Máriához. Kérjük tőle, hogy vezessen el bennünket ehhez a forráshoz. Valóban, ő minden teremtménynél jobban elvezethet bennünket Jézushoz. Ezért joggal nevezzük őt «az isteni kegyelem Anyjának». Ezért alkalmazza reá az Egyház is a Szentírásnak ezt a helyét: «Aki engem megtalál, életet talál és üdvöt merít az Úrtól.»² Lelkünk üdvösségét, életét egyedül az Úr Jézustól kapjuk. Ő az egyetlen közbenjáró.

¹ III., q. 27. a. 5. ² Péld. 8, 35.

De ki vezethetne el bennünket biztosabban hozzá, mint Mária és ki indíthatná hathatósabban könyörületre, mint Édesanyja?

Különben Jézus *az anyaságnak egészen különös kegyelmével ajándékozta meg* Máriát, misztikus teste számára. Ez az utolsó szempont, amiért természetfeletti szemszögből tekintve oly nagyon termékeny a Szent Szűz tisztelete. — Miután Krisztus Máriától magára vette az emberi természetet, mint említettük, Anyját belekapcsolta minden misztériumába, a templomban való bemutatásától kezdve egészen a Kálvária áldozatáig. De mi a célja Krisztus összes misztériumainak? Hogy példaképet állítson természetfeletti életünk elé, hogy váltságdíja legyen megszentelődésünknek és forrása egész életszentségünknek; hogy hozzá hasonló testvéreiből örök és dicsőséges közösséget alkosson magának. Az új Ádám mellé ezért csatlakozott Mária új Évaként. De őt még inkább nevezhetjük «minden élő anyjának»,¹ mint Évát, mert Anyja mindazoknak, akik Fia kegyelméből élnek.

Az imént mondtuk, hogy ez a kapcsolat nem csupán külső volt. Krisztus, mint Isten, mint a mindenható Ige, megteremtette Anyja lelkében azokat az érzelmeket, melyeket táplálnia kellett azok iránt, akiket testvéreivé akart tenni azáltal, hogy Máriától született és azáltal, hogy végigélte misztériumait. A Szent Szűz a maga részéről, megvilágosítva a kegyelemmel, mely túláradt benne, alázatos «legyen»-nel felelt Fia szándékára; egészen odaadta lelkét és teljesen egyesült isteni Fia szellemével. Mikor a megtestesülés isteni tervéhez beleegyezését adta, elvállalta azt is, hogy egészen különös jogcímen részt vesz a megváltás tervében is. Nemcsak azt fogadta el, hogy Jézus Anyja lesz, hanem azt is, hogy belekapcsolódik egész megváltói küldetésébe. Jézus minden egyes misztériumánál meg kellett újítania ezt a szerető «legyen»-t mindaddig, míg a Kálvária áldozata után, ahol a világ üdvösségéért feláldozta azt a Jézust, azt a Fiút, azt a testet, melyet ő formált, azt a vért, mely az övé volt, el nem mondhatta ő is: «Minden beteljesedett.» Ebben az áldott órában Mária annyira behatolt Jézus érzelmeibe, hogy méltán nevezhetjük őt Társ-

¹ Gen. 3, 20.

megváltónak. Mint Jézus, ebben a pillanatban ő is újra szült bennünket szeretetével a kegyelem életére.¹ Szent Ágoston szép gondolata szerint, mint a mi fejünk Anyja, akinek méhe szülte Krisztust, lélekben, akaratban, szívében ezen isteni fej összes tagjainak is anyja lett: «Test szerint Anyja fejünknek, lélekben anyja tagjainak.»²

És mivel itt a földön annyira összeforrott megváltásunk minden misztériumával, Jézus nemcsak dicsőséggel, hanem hatalommal is megkoronázta. Jobbjára ültette Anyját, ahol mint Isten Anyja, egészen sajátos jogcímen rendelkezhetik az örök élet minden kincsével: «A királyné ott áll jobboldon.»³ Ezt fejezi ki a keresztyény jámborság is, amikor Jézus Anyját «Könyörgő Mindenhatóságnak» nevezi.

Ó, mondjuk hát neki az Egyházzal, bizalommal telve: Mutasd meg, hogy Anya vagy: Jézus Anyja, mert közbenjár sz nála; a mi anyánk, mert könyörölsz rajtunk. Fogadj el Krisztus általad a mi könyörgésünket, az a Krisztus, aki a te Fiad akart lenni, tőled született, hogy meghozza nekünk az életet!

Mutasd, hogy Anyánk vagy!
Hallja meg imádat,
ki értünk Fiaddá
születni nem átalit.⁴

Valóban, ki ismerné nála jobban Fia Szívét? — Van az evangéliumban egy nagyszerű példa arra, milyen nagy bizalommal volt eltelve Jézus iránt.⁵ Jézussal együtt résztvesz a kánai menyegzőn. De nem merül el annyira a szemlélődésben, hogy semmit sem tudna arról, ami körülötte történik. Egyszer csak fogyni kezd a bor. Mária észreveszi a vendéglátók zavarát. Így szól Jézushoz: «Nincs boruk.» Ebből ismerhetjük meg gyengéd anyai szívét. Hány «misztikus» lélek gondolt volna itt a borra! De kicsodák ők, összehasonlítva a Szent Szűzzel? Jósága arra indítja, hogy megkérje Fiát, segítsen azokon, akiknek látja

¹ Cooperata est caritate, ut fideles in Ecclesia nascerentur. *Szent Ágoston* : De sancta virginitate, n. 6. ² Corpore mater capitis nostri, spiritu

mater membrorum ejus. De sancta virginitate, n. 6. ³ Zs. 44, 10.

⁴ Az *Ave, maris stella* kezdetű himnusból. (Babits ford.) ⁵ Jn 2, 1—10.

zavarát. Az Úr Jézus rátekint és úgy látszik, nem törődik szavával: «Mi közöm neked és neked, ó asszony?» De ő ismerte Jézusát; annyira bízik benne, hogy azonnal így szól a szolgálónak: «Amit nektek mond, cselekedjétek.» És valóban, Krisztus szavára kitűnő borral voltak telve a kancsók.

Mit kérjünk Jézus Anyjától? Elsősorban és legfőképpen azt, hogy alakítsa ki bennünk Jézust, részesítsen minket nagy nagy hitében és szeretetében.

Az egész keresztény élet abban áll, hogy «megszülésként bennünk Krisztus» és ő éljen a lelkünkben. Ez Szent Pál gondolata.¹ De hol született meg először Krisztus? A Szentlélek közreműködésével a Szent Szűz méhében. A szentatyák szerint Mária még előbb megszülte Jézust hitével és szeretetével, amikor «legyen» szavával beleegyezett.² E szeretet által élünk mi is Jézus életéből. Kérjük Máriát, hogy hasonló lehessünk Fiához. Nincs nagyobb kegyelem, melyet kieshetnénk tőle. Nincs még egy kegyelem, melyet szívesebben megadna nekünk. Mert tudja, látja, hogy Fia nem választható el misztikus testétől. Lelke és szíve annyira egy isteni Fiával, hogy most a dicsőségben egyetlen vágya van csak: az Egyház, a választottak országa, Jézus vérének ára «dicső legyen, sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen».³ Ezért ha a Szent Szűzhez fordulunk, egyesüljünk Jézussal és mondjuk: «Ó, Anyja a megtestesült Igének! Fiad mondotta: Amit enyéim közül a legkisebbnek cselekesztek, nekem cselekszitek. Én Fiadnak, Jézusnak tagjai között egyike vagyok a legkisebbeknek. Az ő nevében járulok eléd és kérem segítségedet.» Ha az ily módon előterjesztett kérést megtagadná Mária, akkor Jézust utasítaná vissza.

Menjünk tehát hozzá, de bizalommal. Vannak lelkek, akik úgy mennek eléje, mint az édesanyjukhoz: reá bízzák érdekeiket, elpanaszolják neki szenvedéseiket és nehézségeiket. Hozzá menekülnek a szükség, a kísértés idején, mert «örök ellenséges-

¹ Gal. 4, 19 ² Prius concepit mente, quam corpore. *Szent Ágoston*: De virginitate, c. 3.; *Sermo* 215. n. 4.; *Szent Leó*: *Sermo* 1. de nativitate Domini, c. 1.; *Szent Bernát*: *Sermo* 1. de vigilia nativitatis.

³ Ef. 5, 27.

kedést vetett Isten a Szűz és a sátán közé, Mária tiporja szét sarkával a pokoli kígyó fejét». ¹ Minden alkalommal úgy beszélgetnek Máriával, mint az édesanyjukkal. Vannak, akik Szűz Máriának valamelyik képe előtt ki tudják önteni minden kívánságukat és vágyukat. Gyerekesség! — mondja talán valaki. Lehet. De gondoljunk csak arra, mit mondott Krisztus: «Ha nem lesztek, mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába!» ²

Kérjük a Szent Szűzet, hogy Jézus emberségéből bőségesen áradjon ránk a kegyelem, hiszen annak teljessége van meg benne, hogy így a szeretet által egyre hasonlóbba legyünk az Atya szeretett Fiához, aki Mária Fia is. Ez a legalkalmasabb kérés, mellyel hozzá fordulhatunk. Az utolsó vacsorán mondotta az Üdvözítő tanítványainak: «Az Atya szeret titeket, mivelhogy ti szerettetek engem, és hittétek, hogy én az Istentől jöttem ki.» ³ Ugyanezt elmondhatná Máriáról is: «Anyám szeret titeket, mivelhogy ti szerettek engem és hiszitek, hogy tőle születtem.» Semmi sem kedvesebb Máriának, mintha azt hallja, hogy Jézust az ő Fiának hirdetik és ha látja, hogy minden teremtmény szereti.

Tudjuk, hogy az evangélium kevés szavát őrizte meg a Szent Szűznek. De csak azt az egyet idézzük emlékezetünkbe, amit a kánai menyegzőn mondott a szolgáltnak: «Amit nektek mond, cselekedjétek.» ⁴ Ez a szó mintegy visszhangja az örök Atya szavának: «Ez az én igen kedves Fiam, kibem nekem kedvem telt; őt hallgassátok.» ⁵ Mária ezen szavait magunkra alkalmazhatjuk: «Tegyétek meg mindazt, amit Fiam mond nektek.» Ez lesz akkor e fejezet legszebb gyümölcse, ez lesz Jézus Anyja iránti tiszteletünk legszebb megnyilatkozási módja. Szűz Máriának nincs főbb óhajta, minthogy lássa, mennyire engedelmeskednek Fiának, mennyire szeretik, dicsőítik és magasztalják. — Nemcsak az örök Atya, ő is Jézusban találja minden gyönyörűségét.

¹ Gen. 3, 15.

² Mt 18, 3.

³ Jn 16, 27.

⁴ U. o. 2, 5.

⁵ Mt 17, 5. V. ö. II. Pét. 1, 17.

XIII. Coheredes Christi — «Krisztus társörökösei».

Vázlat. — Az égi örökség istenfiúságra választottságunk végső célja. — I. Az égi boldogság: az *Isten színről-színre való látása*, a változhatatlan szeretet és a tökéletes öröm. — II. *A feltámadás után* az igazak teste is részesül ebben a boldogságban. *E feltámadás* dicsősége már megvalósult Krisztusban, a misztikus test fejében. — III. *Örök boldogságunk nagyságát* kegyelmi állapotunk mértéke szabja meg itt a földön. Hogyan buzdította Szent Pál híveit, hogy egyre jobban előrehaladjanak a természetfeletti élet gyakorlásában «*Krisztus napjái*g»?

«Én téged megdicsőítetek a földön, a munkát elvégeztem, melyet rám bízál, hogy azt megtegyem; és most te dicsőíts meg engem, Atyám, tenmagadnál azzal a dicsőséggel, mely enyém volt nálad, mielőtt a világ lett... — Atyám! akiket nekem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek, hogy lássák az én dicsőségemet, melyet nekem adtál...»¹

Ezek a szavak a kezdete és vége annak a kimondhatatlanul fenséges imádságnak, mellyel Jézus Atyjához könyörgött az utolsó vacsorán, abban a pillanatban, amikor megváltó áldozatával megkoronázni készült földi üdvösségművét.

Krisztus Jézus elsősorban azt kérte, hogy szent embersége részesüljön abban a dicsőségben, mely öröktől fogva az Igée volt. — Azután, mivel Krisztus soha többé el nem válhat misztikus testétől, azt is kéri, hogy tanítványai és mindazok, akik hisznek benne, vele együtt részesüljenek ebben a dicsőségben. Azt akarja, hogy «ott legyünk, ahol ő van». És hol van ő? «Az Atyaisten dicsőségében».² Ez előrerendelésünk végső célja, istenfiúságunk betetőződése, tökéletességünk végső beteljesülése, életünk teljessége.

Hallgassuk meg Szent Pált, hogyan tárja elénk ezt az igazságot. — Miután elmondotta, hogy Isten akarja a mi megszentelődésünket és eleve arra rendelt minket, hogy hasonlók legyünk

¹ Jn 17, 4—5.

² Fil. 2, 11.

Fia formájához, úgyhogy Fia elsőszülött legyen a sok testvér között, nyomban hozzáteszi: «Akiket pedig eleve elrendelt, azokat meg is hívta; és akiket meghívott, azokat megigazultakká is tette; akiket pedig megigazultakká tett, azokat meg is dicsőítette.»¹ Ezek a szavak jelzik megszentelődésünk fokozatos állomásait: Krisztus Jézusban való kiválasztásunkat és hivatásunkat, a kegyelem által való megigazulásunkat, mely Isten gyermekeivé tett bennünket és végső megdicsőülésünket, mely az örök életet biztosítja számunkra.

Láttuk, milyen terve van velünk az Istennek. A keresztség, keresztténnyé avatásunk szentsége, természetfeletti hivatásunk jele. Láttuk, hogyan igazultunk meg, azaz hogyan váltunk igazakká Krisztus kegyelmével. Ez a megigazulás szüntelenül tökéletesedhetik Krisztus Jézussal való egyesülésünk mértéke szerint, mindaddig, míg el nem éri végső határát az örök dicsőségben: «Akiket megigazultakká tett, azokat meg is dicsőítette.» Az örök dicsőség az az isteni örökség, mely megillet bennünket, mint Isten gyermekeit: «Ha Isten fiai vagyunk, akkor örökösök is, Istennek az örökösei.» Ezt az örökséget Krisztus érdemelte ki számunkra; az övé és ő meg akarja osztani velünk: «Krisztusnak pedig társörökösei (vagyunk).»² Ugyanaz az örökség ez, mely Krisztusé, de a miénk lesz: az élet, a dicsőség és az örök boldogság Isten bírásában. Az isteni élet végső célja nem érhető el itt a földön; ez, mint Jézus mondja, «az Atyánál» van, «az Atya dicsőségében».

Szükséges tehát, hogy mielőtt befejeznénk Krisztus bennünk lakozó életéről szóló fejtegetéseinket, tekintetünket erre a véget nem érő örökségre irányítsuk, melyet az Üdvözítő könyörgött ki számunkra Atyjától. Gyakran kell rágondolnunk, mert ez Krisztus egész művének végső célja.

«Azért jöttem, hogy életük legyen.» De ez az élet csak akkor igazi, ha örökké tart. Az Atyának és Fiának, Jézusnak megismerése, irántuk való szeretetünk mind abba az örök életbe torkollik, mely Isten gyermekeivé tesz bennünket. «Az az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent, és akit küldöttél, Jézus Krisztust.»³ Itt a földön mindig elveszíthetjük

¹ Róm. 8, 30.

² U. o. 17.

³ Jn 17, 3.

azt az isteni életet, melyet Krisztus ad a kegyelemmel. Egyedül a boldog halál «az Úrban» biztosíthatja és állandósíthatja bennünk változhatatlanul ezt az életet. Az Egyház azzal hirdeti ezt az igazságot, hogy «születésnapnak» (natalitia) nevezi azt a napot, amelyen a szentek eljutnak ennek az életnek örök birtoklásába.¹ Krisztus élete, mely a kegyelem által bennünk lüktet itt a földön, ennek csak hajnalhasadása. Delét, mely nem ismer többé alkonyatot, csak akkor éri el, amikor kiteljesül az örök dicsőségben. A keresztség a forrás, melyből ez az isteni folyó fakad, de ez a folyam, mely megörvendezteti a lelkek városát, az örökkévalóság óceánjába torkollik. Ezért csak tökéletlen fogalmunk lehet Krisztus lelkünkben lakozó életéről, ha nem tekintjük végső célját, mely felé természeténél fogva törekszik.

Tudjuk, mennyire kérte és sürgette Szent Pál efezusi híveit, hogy ismerjék meg Krisztus misztériumát. «Meghajtom térdemet a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja előtt, . . . hogy fel tudjátok fogni . . . , mi (e misztérium) hosszúsága, magassága és mélysége.»² De a nagy apostolnak gondja volt arra is, hogy rámutasson arra: ennek a misztériumnak a koronája csak az örökkévalóságban van és ezért óhajtotta olyan forrón, hogy ez a gondolat egészen betöltse kedves hívei lelkét. «Nem szűnöm meg hálát adni értetek, — írja nekik, — megemlékezvén rólatok imádságaimban, hogy Urunknak, Jézus Krisztusnak Istene, a dicsőség Atyja . . . világosítsa meg lelki szemeteket, hogy tudjátok, mi az a remény, amelyre meghívott, mi dicsőségének a gazdagsága, mely nekünk örökségünk a szentek között.»³ Lássuk tehát, «mi az a remény, mi az a gazdagság», melyet Szent Pál annyira meg akart ismertetni. — De nem ő maga mondta-e, hogy «szem nem látta, fül nem hallotta, ember szívébe fel nem hatolt, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik»?⁴ Igaz, hiszen mindaz, amit mondunk «örökségünk dicsőségének a gazdagságáról», meg sem közelíti a valóságot. Hallgassuk meg mégis, mit mond róla a kinyilatkoztatás. Ha velünk van Jézus Lelke, akkor megérthetjük, mert mint Szent Pál mondja ugyanott: «A Lélek mindent kikutat, még az Istennek mélységeit is . . .

¹ Pl. Szent Piroska könyörgésében, jan. 18-án.

* U. o. 1, 16—18.

⁴ I. Kor. 2, 9.

³ Ef. 3, 14., 18.

Mi (a keresztségben) azt a lelket vettük, mely Istentől vagy, hogy megismerjük, amit Isten nekünk ajándékozott» kegyelmével az örök dicsőség hajnalhasadásával.¹ Hallgassuk tehát a kinyilatkoztatást, de hittel, ne csupán érzékeinkkel, mert itt minden természetfeletti.

I.

Mikor Szent Pál az isteni erényekről beszél, melyek a megszentelő kegyelem kíséretét alkotják és amelyek a természetfeletti tevékenység forrásai az Isten gyermekeiben, említi, hogy «most megmarad a hit, a remény, a szeretet, ez a három». De hozzáteszi: «Ezek között legnagyobb a szeretet.»² Miért? Mert istenfiúságunk égi végcéljánál az Istenbe vetett hit helyet ad az Isten látásának, a remény eltűnik az Isten bírásában, de a szeretet megmarad és örökre egyesít bennünket az Istennel.

Abban áll tehát a megdicsőülés, mely reánk vár és a miénk lesz, hogy meglátjuk, szeretjük és élvezzük az Istent. Ezek alkotják az örök *életet*, az Isten életében való biztos és teljes részesülést. Belőlük fakad a lélek boldogsága, az a boldogság, mely a testre is kiárad a feltámadás után.

Az égben *meglátjuk* az Istent. — Isten boldog látása, mint ahogyan ő látja magát, első eleme az isteni természetben való részesülésnek, a boldog *életnek*. Az örök dicsőségben ez lesz életünk legfőbb tevékenysége. Itt a földön csak a hit által, homályosan ismerjük meg Istent, — mondja Szent Pál, de akkor színről-színre látjuk. «Most tükör által homályban látunk; akkor pedig majd színről-színre. Most rész szerint ismerem; akkor pedig úgy fogok ismerni, amint én is ismert vagyok.»³ Most még nem tudhatjuk, mi tulajdonképpen ez a látás, de a lelket megerősíti majd «a dicsőség világossága», amely nem más, mint a mennyben kiteljesülő kegyelem. Meglátjuk Istent minden tökéletességével: vagy helyesebben, látni fogjuk, hogy minden tökéletessége egyetlen egy végtelen tökéletességéből, istenségéből fakad. Szemléljük az Isten bensőséges életét. «Egyességünk lesz» a legboldogabb Szentháromsággal, az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel, mint Szent

¹ I. Kor. 2, 10.; 12.

² U. o. 13, 13.

³ U. o. 13, 12.

János mondja.¹ Meglátjuk a Lét teljességét, minden igazság, minden szentség, minden szépség, minden jószág teljességét. — Örökre szemléljük majd a megtestesült Ige emberségét. Meglátjuk Krisztus Jézust, akiben végtelenül kedve telt az Atyának. Meglátjuk őt, aki «elszülött testvérünk» akart lenni. Szemléljük megdicsőült isteni vonásait, szemléljük őt, aki véres szenvedésével megszabadított bennünket a haláltól és megadta nekünk ezt a halhatatlan életet. Neki énekeljük majd a hála himnusát: «Mert megölettél, és megváltottál minket Istennek önvéréddel, ... és királysággá tettél bennünket Istenünknek és uralkodni fogunk a föld felett, ... a trónon Ülőnek és a Báránynak áldás és tisztelet és dicsőség és hatalom, örökkön-örökké!»² Meglátjuk majd Szűz Máriát, az angyali karokat, a választottak egész sokaságát, kiket Szent János megszámlálhatatlanoknak mond, amint körülveszik az Isten trónusát.

Istennek ez a fátyol és homály nélkül való, közvetlen látása a mi jövőendő örökségünk, istenfiúságunk beteljesülése. «Ez az istenfiúság — mondja Szent Tamás,³ — bizonyos tekintetben hasonlít Jézuséhoz, aki természete szerint Isten Fia.»⁴ Ez az istenfiúság kétféleképpen valósul meg: itt a földön a kegyelemmel, *per gratiam viae*, mely azonban tökéletlen hasonlóság és a mennyben a dicsőséggel, *per gloriam patriae*; ez tökéletes hasonlóság lesz, mint Szent János mondja: «Szeretteim, most Isten fiai vagyunk és még nem tűnt ki, hogy mik leszünk. Tudjuk azonban, hogy mikor meg fog jelenni, hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt, amint van.»⁵ Itt a földön tehát isteni hasonlóságunk nem teljes, de a mennyben teljes tökéletességében ragyog. Itt a földön a hit sötétségében kell dolgoznunk azon, hogy hasonlók legyünk az Istenhez, hogy «kivetközzünk a régi emberből» és kialakulhasson «az új ember, aki az Isten képére teremtetett igaznak és szentnek».⁶ Szüntelenül belső megújulásra és tökéletességre kell törekednünk, hogy közeledjünk az isteni példaképhez. A mennyben beteljesül isteni

¹ I. Jn 1, 3.² Jel. 5, 9—10.; 13.³ III., q. 45. a. 4.⁴ «Eleve

arra rendelt minket, hogy hasonlók legyünk Fia formájához.» Róm. 8, 29.

⁵ I. Jn 3, 2.⁶ Kol. 3, 9—10. V. ö. Ef. 4, 22. és 24.

hasonlóságunk és akkor meglátjuk, hogy valóban Isten gyermekei vagyunk.

De ez a látás nem a szobor mozdulatlanságát jelenti, mely lehetetlenné tenné minden tevékenységet. Isten szemlélése nem jelenti tevékenységünk megsemmisülését. Bár soha egy pillanatra sem szűnünk meg szemlélni az Istenséget, lelkünk mégis megőrzi minden tehetségének szabad mozgását. Nézzük a mi Urunk Jézus Krisztust. Szent lelke itt lenni a földön állandóan élvezte Isten boldogító látását, ez a folytonos szemlélődés mégsem fojtotta le emberi tevékenységét; érintetlenül megmaradt és apostoli útjaiban, igehirdetésében, csodáiban nyilatkozott meg. A mennyország tökéletessége nem semmisíti meg a választottak tevékenységét.

Meglátjuk tehát az Istent. De ez még nem minden: Isten látása csak első eleme az örök életnek, csak első forrása az örök boldogságnak. De ha az értelem betelik az örök Igazsággal, nem kell-e betelnie az akaratnak is a végtelen Jósággal? *Szeretjük* majd az Istent.¹ — «A szeretet soha meg nem szűnik», — mondja Szent Pál.² Többé nem lesz gyenge, ingadozó az Isten iránti szeretetünk, melyet gyakran szétszórnak a teremtmények és amely romlásnak van kitéve, hanem erős, tiszta, tökéletes és örök szeretettel szeretjük. Ha ebben a siralom völgyében, amikor sírnunk és küzdenünk kell, hogy megőrizzük magunkban Krisztus életét, olyan erős tud lenni a szeretet egyes lelkekben, hogy kitörő heve lelkünk mélyéig meg tud rendíteni bennünket: «Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől? . . . Sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmak, sem jelenvalók, sem jövődők, sem erők, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket az Isten szeretetétől, mely Jézus Krisztusban, a mi Urunkban vagy»,³ — milyen lesz akkor az a szeretet,

¹ Szent Tamás szerint (I—II., q. 3. a. 4.) az örök boldogság lényege a színről-színre látott Isten bírása. Ez a boldogító látás elsősorban az értelem ténye. Az értelem bírásából azonban következik az akarat boldogsága is, mert ez is megtalálja kielégülését és nyugalma a szeretett lény bírásában, akit az értelem tár eléje. ² I. Kor. 13, 8. ³ Róm. 8, 38—39.

mely örökre átöleli a végtelen Jóságot, hogy soha többé el ne veszítse? Milyen éhes szárnyalás az Isten felé, mely örökre kielégül! Milyen szomjas ölelkezés, mely örökre csillapul! Ez a soha véget nem érő szeretet imádásban, gyönyörűségben, hálaadásban jut kifejezésre. Szent János mutatja be, hogyan borulnak le a szentek Isten előtt, úgyhogy visszhangzik az ég dicséretüktől: «Az áldás és a dicsőség és a bölcsesség és a hálaadás, a tisztelet és a hatalom és az erősség a mi Istenünké, örökkön-örökké!»¹ Mindez szeretetük kifejezése.

Végül *élvezzük* az Istent. — Az evangéliumban olvassuk, hogy maga az Úr Jézus is lakomához hasonlította a mennyek országát, melyet Isten Fia tiszteletére készített: «Felövezvén magát asztalához ültet minket és odaáll szolgálni nekünk.»² Mit jelent ez? Azt, hogy Isten maga lesz a mi örömünk. «Uram! — kiált fel a Zsoltáros, — (a választottak) megrészegülnek házad dús javaitól, gyönyörűséged patakjával itatod őket, mert nálad van az élet forrása.»³ Így szól Isten az őt kereső lélekhez: «Én vagyok igen nagy jutalmad.»⁴ Mintha csak azt mondaná: «Annyira szerettelek, hogy nem természetes boldogságot akartam adni neked. Bevezettelek saját házamba, fiammá fogadtalak, hogy részed legyen az én boldogságomban. Azt akarom, hogy az én életemből élj, hogy saját boldogságom a te boldogságod legyen. A földön neked adtam Fiamat: embersége által halandó lett, halálra adta magát és kiérdemelte neked azt a kegyelmet, hogy gyermekem lehessél és az is maradhassál. Neked adta magát az Oltáriszentségben, a hit fátyola alatt. Most itt az örök dicsőségben én magam adom neked magamat, hogy részesítselek életemben és soha véget nem érő boldogságod legyenek.» Önmagát adja, mivel önmagát adta; a Halhatatlan önmagát adja a halhatatlanoknak, mert halandóvá lett a halandókért.⁵ A kegyelmet idelent, a dicsőséget odafent, mindkettőt ugyanaz az Isten adja. A dicsőség csak a kegyelem kiteljesülése: az istenfiúság, mely itt a földön rejtett és tökéletlen, de odafent kinyilvánul és beteljesül.

¹ Jel. 7, 12.² Lk 12, 37.³ Zs. 35, 9.⁴ Gen. 15, 1.⁵ Seipsum dabit, quia seipsum dedit; seipsum dabit immortalibus immortalem, quia seipsum dedit mortalibus mortalem. *Szent Ágoston*: *Enarrationes in Ps. 42., 2.*

Ezért vágyódott annyira a Zsoltáros Isten bírása után: «Amint kívánczik a szarvas a forrás vizéhez, úgy kívánczik lelkem tehozzád, Istenem! Szomjazza lelkem az erős, élő Istent...»¹ «Akkor elégülök ki, ha megjelenik dicsőséged.»²

Ezért mondja az Üdvözítő is, amikor erről a boldogságról beszél, hogy Isten így szól majd a hűséges szolgálóhoz: «Menj be Urad örömébe.»³ Ez az öröm magának Istennek az öröme, az az öröm, melyet Isten azáltal élvez, hogy ismeri végtelen tökéletességeit, az a boldogság, melyet Isten érez a három Személy kimondhatatlan közösségében; az a nyugalom és gyönyörűség, melyben Isten él; az ő öröme a mi örömünk is lesz: «Hogy az én örömöm bennük teljes legyen.»⁴ Az ő boldogsága és nyugalma a mi boldogságunk és nyugalomunk; az ő élete a mi életünk; tökéletes élet, melyben minden tehetségünk teljesen kielégül.

Ez «a változhatatlan jóban való teljes részesülés», — mint találóan mondja Szent Ágoston.⁵ Ennyire szeretett bennünket az Isten. Ó, bárcsak tudnánk, mit készít Isten azoknak, akik szeretik!...

És mivel ez a boldogság, és ez az élet Istené, azért örökké tart. Nem lesz soha határuk, sem végük. «Az Isten majd letöröl szemünkből minden könnyet, és halál nem lesz többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem lesz többé.»⁶ Nem lesz többé sem bűn, sem halál, sem halálfélelem. Semmi sem rabolja el tőlünk ezt az örömet, mert «mindenkorra az Úrral leszünk».⁷

Hallgassuk Jézust, milyen erőteljes szavakkal biztosít erről bennünket! «Én örök életet adok juhaimnak, és nem vesznek el mindörökké, és senki sem ragadja el őket kezemből. Amit Atyám nekem adott, mindennél nagyobb és senki sem ragadhatja ki Atyám kezéből.»⁸ Milyen biztosság cseng ki Jézus szavaiból! Mindig vele leszünk és soha semmi sem választhat el tőle bennünket. Benne végtelen örömet élvezünk, melyet senki sem rabolhat el tőlünk, mivel ez az öröm magának Isten-

¹ Zs. 41, 2—3.

² U. o. 16, 15.

³ Mt 25, 21.

⁴ Jn 17, 13.

⁵ Plena participatio incommutabilis boni. Epist. ad Honorat. 111, 31.

⁶ Jel. 21, 4.

⁷ I. Tessz. 4, 16.

⁸ Jn 10, 28—30.

nek és Krisztusnak az öröme. «Most ugyan szomorúságban vagytok, de majd ismét meglátlak titeket és örvendeni fog szívetek, és örömeteket senki sem veszi el tőletek.»¹ — Mondjuk a szamariai asszonnyal:

— Ó Uram Jézus, isteni Mester, lelkünk Megváltója, elsőszülött Testvérünk, adj nekünk ebből az isteni vízből, mely örökre kielégít és éltet bennünket!² Add, hogy a kegyelem által egyek maradjunk veled itt a földön, hogy egykor ott lehessünk majd, «ahol te vagy», hogy örökre láthassuk emberséged dicsőségét, ahogy kérted számunkra Atyádtól³ és örökre élvezhesünk Téged országodban!

II.

Tudjuk, hogy ez a boldog élet minden léleknek osztályrésze lesz, mihamlax elhagyja ezt a világot, ha a kegyelem által Isten gyermeke és ha nem kell vezekelnie bűneiért a tisztító-tűzben. De ez még nem minden: Isten még ezt a boldogságot is kiegészíti. Miért? Hát nincs már egészen elhalmozva a lélek örömmel? Igen, de Isten a testnek is meg akarja adni boldogságát, amikor elérkezik a feltámadás az idők végezetével.

A halottak feltámadása hittétel: «Hiszem... a test feltámadását és az örök életet.» Üdvözítőnk megígérte: «Aki eszi az én testemet, és issza az én véretem, annak örök élete vagyon, és én feltámasztom őt az utolsó napon.»⁴

Krisztus már megvalósította ezt a feltámadást, amikor diadalmasan élve jött ki a sírból. Feltámadásával Krisztus minket is feltámasztott vele együtt. Gyakran említettük már: mikor az Ige megtestesült, titokzatos módon az egész emberiséggel egyesült és választottaival együtt egy testet alkot, melynek ő a feje. Ha fejünk feltámadt, egykor mi is fel fogunk támadni vele, sőt tulajdonképpen már diadala napján feltámasztotta mindazokat, akik hisznek benne. Milyen világosan fejti ki Szent Pál ezt az igazságot! «Isten, aki gazdag az irgalmasságban, igen nagy szeretetéből, mellyel szeretett minket, noha bűneink miatt holtak voltunk is, *Krisztussal együtt* életrekeltett, *vele együtt* életrekeltett és *Krisztus Jézussal együtt* az égiek közé

¹ Jn. 16, 22. ² U. o. 4, 15. ³ U. o. 17, 24—26. ⁴ Jn 6, 55. és 11, 25.

helyezett.»¹ Ez az Isten végtelen irgalmassága: annyira szeretett bennünket Fiában, Jézusban, hogy nem akar bennünket elválasztani tőle. Azt akarja, hogy hasonlók legyünk hozzája és részt vegyünk dicsőségében, nem csupán lélek, hanem test szerint is.

Valóban, joggal mondja a nagy apostol, hogy Isten gazdag az irgalmasságban és végtelenül szeret minket! Nem elég neki, hogy örök boldogsággal töltse el lelkünket; azt akarja, hogy Fia testéhez hasonlóan a mi testünk is részesüljön a véget nem érő boldogságban. Fel akarja ékesíteni a halhatatlanság, mozgékony-ság, szellemiség azon dicsőséges előjogaival, melyekkel Jézus embersége tündöklött, mikor kijött a sírból. Igen, eljön majd az a nap, amikor valamennyien feltámadunk, «kiki a maga rendje szerint».² Krisztus a legelső feltámadott, mivel ő a választottak feje és «az elszenderültek zsengéje».³ Azután feltámadnak mindazok, akik a kegyelem által Krisztushoz tartoznak.⁴ «Amint Ádám-ban mindnyájan meghaltak, úgy Krisztus-ban mindnyájan életre fognak kelni... Azután jön a vég, midőn majd Krisztus átadja az országot Istennek és az Atyának, miután megsemmisített minden fejedelemséget és hatalmasságot és erősséget. Mert addig kell neki uralkodnia, míg ellenségeit mind lába alá nem veti. Mint utolsó ellenség semmisítették meg a halál... Midőn pedig minden alá lesz vetve neki, akkor a Fiú maga is aláveti magát annak, aki mindent alávetett neki, hogy az Isten legyen minden mindenekben.»⁵ Krisztus feltámadásakor legyőzte a halált: «Halál, hol a te győzelmed?»⁶ Legyőzi tehát majd választottaiban is a végső feltámadáskor.

Az Egyház feje és királya akkor fejezi be egészen a művét. Végre egészen Krisztusé lesz az az Egyház, melyért «önmagát adta a végett, hogy dicsővé tegye magának, hogy sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem szent legyen és szeplőtelen».⁷ A misztikus test akkor éri el majd «Krisztus életkorának teljességét».⁸ Akkor Krisztus bemutatja Atyjának

¹ Ef. 2, 4—6. ² I. Kor. 15, 23. ³ U. o. 20. ⁴ Ugyanígy feltámadnak a kárhozottak is, de a választottak dicsőséges előjogai nélkül: az ő testük örökké bűnhődik. ⁵ I. Kor. 15, 22—28. ⁶ U. o. 55.
⁷ Ef. 5, 27. ⁸ U. o. 4, 13.

a választottak sokaságát, kiknek ő az elsőszülött testvére. — Ó, milyen fenséges látvány lesz majd ez az ország, melyen Jézus uralkodik! Milyen magasztos lesz majd szemlélni, hogyan mutatja be maga Krisztus, a dicsőség királya, vérének és kegyelmének művét Atyjának! . . . Milyen kimondhatatlan boldogság lesz, hogy ebbe az országba tartozhatunk a Boldogságos Szűzzel, az angyalokkal, a választottakkal és azokkal a boldog lelkekkel együtt, akiket itt a földön ismertünk, akikhez a vér kötelékei vagy szent érzelmek fűztek bennünket! Akkor joggal ismételheti majd Jézus: «Atyám, elvégeztem a munkát, melyet rám bízál, hogy megtegyem.» Akkor megvalósul szent Szíve óhajtása, melyet az utolsó vacsorán tárt fel Atyja előtt: «Atyám, én őérettük könyörgök, . . . kiket nekem adtál, . . . hogy az én örömem bennük teljes legyen . . . Akiket nekem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek, hogy lássák az én dicsőségemet, . . . és hogy a szeretet, mellyel engem szerettél, bennük legyen és én őbennük.»¹ Krisztus óhajtásai mind teljesülnek: a győzelmes Egyház szemléli majd feje dicsőségét, eltelik «az öröm teljességével», mely fejéből reá is kiárad. Az örök, isteni élet szétömlik mindannyiunkban és örökre uralkodunk majd Krisztussal.

Szent János a Jelenések könyvében leírja ennek az országnak a dicsőségét: «Mintegy nagy sereg szózatát hallám, és mint sok vizek zúgását, és mint nagy mennydörgések hangját, így szólni: Allelúja! Mert uralkodik az Úr, a mi Istenünk, a Mindenható! Örvendezzünk és vigadjunk, és adjuk meg neki a dicsőséget, mert eljött a Bárány menyegzője és jegyese felkészült! És megadaték neki, hogy ragyogó és fehér gylcsba öltözzék; a gylcs ugyanis a szenteknek igaz cselekedetei. És monda nekem: Irjad: Boldogok, akik a Bárány menyegzős lakomájára hivatalosak!»²

Mindez csak árnyéka az isteni valóságnak, a ránk váró boldogságnak. A keresztségben ennek csak csiráját kaptuk. Ennek a csirának még növekednie, fejlődnie kell; a bűnbánattal el kell távolítani tőle mindent, ami leronthatná vagy kisebbitné növekedését. Táplálnunk kell az Élet szentségével,

¹ Jn 17, 4., 9., 13., 24. és 26.

² Jel. 19, 6—9.

erényeink gyakorlásával. Ez az isteni élet, melyet Krisztus közöl velünk, most még rejtve van bennünk: «Életetek el van rejtve Krisztussal az Istenben»,¹ de a mennyben feltárul, ragyogása feltűnik, szépsége nyilvánvaló lesz. — És ne felejsük el, hogy ha egyszer már eljutott erre a kiteljesülésre, nem fejlődhetik, ragyogása nem növekedhetik, szépsége nem tökéletesedhetik többé. Hitünk mondja, hogy itt a földön van helye a munkának és az érdemnek. Az ég a cél: ott nem lesz már többé fejlődés, csak a harc nyeri el jutalmát. «Aki még hisz, érdemet gyűjt; aki már lát, jutalmat nyer.»²

III.

Hátra van még egy szempont. Abban a mértékben élvezük majd az Istent, amekkora lesz bennünk a kegyelem abban a pillanatban, amelyben elhagyjuk ezt a világot.³

Ne tévesszük szem elől ezt az igazságot: örök boldogságunk nagyságát mindörökre a szeretet azon foka szabja meg, melyet el tudunk érni addig, míg Isten magához nem szólít bennünket. Tehát életünk minden pillanata végtelenül értékes, mert mindegyikben előbbre juthatunk egy fokkal az Isten iránti szeretetben és így magasabbra emelkedhetünk az örök boldogságban és életben.

Ne mondjuk, hogy egy fokkal több vagy kevesebb nem sokat számít. — Számíthat-e valami keveset, amikor Istenről van szó, véget nem érő boldogságról és életről, melynek Isten a forrása? Ha az Úr Jézus példabeszéde szerint öt talentumot kaptunk, nem azért kaptuk, hogy elássuk, hanem hogy kamatoztassuk.⁴ És ha Isten a jutalmat erőfeszítésünkhöz méri, mellyel iparkodunk kegyelméből élni, hogy növeljük magunkban ezt a kegyelmet, nem kevés-e akkor, hogy csak közepes aratást viszünk a mennyei Atyának? Jézus maga mondotta: «Azáltal dicsőíttetik meg az én Atyám, ha sok gyümölcsöt hoz-

¹ Kol. 3, 3. ² *Credenti colligitur meritum, videnti redditur praemium. Szent Ágoston*: In Joan. 68., 3. ³ «Mindegyikünk a saját jutalmát nyeri majd el munkája szerint.» I. Kor. 3, 8. ⁴ Mt 25, 13—30.

tok (kegyelmemmel, mely boldogságtok gyümölcse lesz majd a mennyben.)¹ Annyira igaz ez, hogy szőlőműveshez hasonlítja Atyját, aki megtisztogat bennünket a szenvedéssel, hogy több gyümölcsöt hozzunk: «Minden gyümölcstermő szőlővesszőt megtisztogat, hogy többet teremjen.»² Különben is, olyan kevéssé szeretjük csak Krisztust, hogy nem törődünk vele, többé vagy kevésbé fénylő tagja leszünk-e misztikus testének a mennyei Jeruzsálemben? Minél szentebbek leszünk, annál jobban dicsőítjük Istent az egész örökkévalóságban és annál jobban kivesszük részünket abból a hálaadó énekből, melyet a választottak énekelnek a Megváltó Krisztusnak: «Te váltottál meg minket, Uram!»

Iparkodjunk tehát eltávolítani minden akadályt, mely gyengíthetné Jézus Krisztussal való egyesülésünket. Hadd hatoljon mélyre bennünk az isteni működés, hadd dolgozzék bennünk szabadon Jézus kegyelme, hogy elérhessünk «Krisztus életkorának teljességére»! Hallgassuk meg Szent Pált, aki a harmadik évig ragadtatott, milyen sürgetve buzdítja kedves filippibeli híveit: «Tanum az Isten, mennyire vágyódom mindnyájatok után Jézus Krisztus szeretetében. S ezért imádkozom, hogy szeretetetek mindjobban gazdagodjék, . . . hogy tiszták és kifogástalanok legyetek Krisztus napjára, telve az igazságnak Jézus Krisztus által szerzett gyümölcseivel, az Isten dicsőségére és dicséretére.»³

Nézzük, milyen csodálatos példát mutat ő maga e parancs teljesítésére! A nagy apostol pályafutása végéhez érkezett. Fogsága, melyet ekkor Rómában szenvedett, véget vetett számos apostoli útjának, melyeket azért vállalt magára, hogy Krisztus jóhírért terjessze. Elérkezett küzdelmei és munkája végéhez. Jézus misztériuma, melyet annyi lélek előtt tárt fel, olyan mélyen él benne, hogy ezt mondhatta ugyancsak a filippieknek: «Számomra az élet Krisztus, a halál nyereség.»⁴

«De ha az az Isten akarata, — folytatja, — hogy testben éljek, ez számomra gyümölcstermő munka; s nem tudom, mit válasszak. E kettő okoz nekem vívódást: kívánok feloszlanı és Krisztussal lenni, ami sokkal jobb, de tiértetek meg szükséges,

¹ Jn 15, 8.² U. o. 2.³ 1, 8—11.⁴ 1, 21.

hogy megmaradjak a testben. S ebben bízva, tudom, hogy maradok és mindnyájak számára megmaradok a ti gyarapodástokra és a hitből való örömetekre . . . Az Apostol emlékeztetükbe idézi, mennyire megvetette a zsidóság előnyeit, hogy egyedül Krisztushoz ragaszkodják, akiben mindent feltalált, úgyhogy semmi sem választhatja el őt az Üdvözítőtől. És íme, mégis ezeket írja: «Nem mintha már kezemben tartanám (a koronát), vagy már tökéletes lennék, de törekszem rá, hogy magamhoz ragadjam, mert Krisztus is magához ragadott engem.»¹ Szent Pál tehát el akarta felejtetni előző életének minden sikerét, hogy nagyobb erővel feszüljön neki az örök célnak, mint valaha. — Ezért buzdítja a híveket is követésére: «Kövessétek a példám, testvérek, és figyelmezzetek azokra, akik a szerint élnek, amint példát adtunk nektek . . . A mi hazánk a mennyekben van, ahonnan várjuk Üdvözítőnket is, az Úr Jézus Krisztust. Ő újjáalakítja gyarló testünket és hasonlóvá teszi az ő dicsőséges testéhez azon erejénél fogva, amellyel hatalma alá vethet mindent.» És az Apostol fogoly létére, telve szeretettel végül is ezzel a megrendítő, sürgető üdvözléssel fejezi be sorait: «Azért, szeretett testvéreim, kedveltjeim, kik öröömöm és koronám vagytok, így maradjatok meg az Úrban, szeretettjeim!»²

Mikor befejezzük fejtegetéseinket, mi is elmondhatjuk: maradjunk szilárdak a Jézus Krisztusba vetett hitben, őrizzük meg érdemeibe vetett legyőzhetetlen bizalmunkat! Élünk az ő szeretetében! Amíg itt a földön élünk, «távol az Úrtól», mint Szent Pál mondja,³ lángoló hittel, szent vágyakozással, szeretettel, mely fenntartás nélkül, nagylelkűen és hűségesen teljesíti az Isten tetszését, ne szűnjünk meg növelni Isten látására és szeretetére való képességünket, hogy majd élvezzük őt az örök boldogságban és az ő életéből éljünk. Eljön majd az a nap, amikor a hit látássá, a remény boldog valósággá változik és a szeretet kiteljesül Isten örökkétartó ölelésében. Néha úgy látjuk, hogy ez a boldogság nagyon messze van még. De nem: minden nap, minden óra, minden perc közelebb hozza hozzánk.

Szent Pál szava nekünk is szól: «Azért, ha feltámadtatok

¹ Fil. 3, 12—14.

² U. o. 4, 1. V. ö. I. Kor. 11.

³ II. Kor. 5, 6.

Krisztussal, keressétek az odafent valókat, ahol az Isten jobbján ülő Krisztus vagyon. Az odafent való dolgokat keressétek, ne a földieket», a gazdagságot, a hírnevet, a gyönyöröket. «Hiszen meghaltatok (e világnak, mely mulandó) és életetek — igazi életetek, a kegyelem élete és az örök boldogság záloga — el van rejtve Krisztussal az Istenben.» De «amikor Krisztus, a ti életetek, megjelenik» diadalmasan az utolsó napon, «akkor majd ti is megjelentek vele együtt a dicsőségben», és azt megosztjátok vele, hiszen tagjai vagytok.¹

Semmiféle fájdalom, semmiféle szenvedés ne verjen hát le bennünket; «ez a mi jelenlegi, pillanatnyi és könnyű szenvedésünk ugyanis a mennyei dicsőségnek felette nagy örök mértékét szerzi meg nekünk».² — Semmiféle kísértés ne akadályozzon bennünket, mert «boldog a férfiú, aki a kísértést kiállja: hűnek találtatván, elnyeri az élet koronáját, melyet Isten az őt szeretőknak megígért».³ — Esztelen öröm ne vezessen félre bennünket: «Mert ami látható, az ideigvaló; ami pedig láthatatlan, örökkévaló...»⁴ Az idő rövid... és elmúlik ez a világ...»⁵ Csak Krisztus igéi nem múlnak el sohasem,⁶ mert «az igék, melyeket ő szólott, szellem és élet».⁷

Fejtegetéseink során iparkodtunk kimutatni, hogy a bennünk lakozó isteni élet nem más, mint részesülés annak az életnek a teljességében, mely Jézus Krisztus emberségéből árad mindegyikünk lelkébe, hogy Isten gyermekeivé tegyen bennünket: «Mi mindnyájan az ő teljességéből vettünk.»⁸ Életszentségünknek ez a forrása és semmi más. Ez az életszentség, mint sokszor mondtuk és most végezetül újra ismételjük, lényegében természetfeletti. Forrása csak a Jézus Krisztussal való egyesülés: «Nálam nélkül semmit sem tehetek.»⁹ A kegyelem és életszentség minden kincse, amit Isten a lelkeknek szán, Krisztus Jézusban van felhalmozva. Ő azért jött, hogy bőven adjon belőle: «Én azért jöttem, hogy életük legyen, és minél több legyen.» Az örök Atya azért adta nekünk Fiát, hogy ő legyen *a mi* «bölcseiségünk, igazságunk, megszentelődésünk, megváltásunk»,¹⁰ életünk.

¹ Kol. 3, 1—4. ² II. Kor. 4, 17. ³ Jak. 1, 12. ⁴ II. Kor. 4, 18. V. ö. Róm. 8, 18. ⁵ I. Kor. 7, 29., 31. ⁶ Lk 21, 33.
⁷ Jn 6, 64. ⁸ U. o. 1, 6. ⁹ U. o. 15, 5. ¹⁰ I. Kor. 1, 30

Nála nélkül semmit sem tehetünk, de benne gazdagok vagyunk, «úgyhogy semmiféle kegyelemnek sem vagyunk híjával».¹ Szent Pál szerint ez a gazdagság megfoghatatlan, mert isteni, de ha akarjuk, miénk lehet, sajátunkká tehetjük. Mi szükséges ehhez? Az, hogy nagylelkűen távolítsuk el az akadályokat, a bűnt, a bűnhöz, teremtményhez, önmagunkhoz való ragaszkodást, ami mind akadályozhatja bennünk Jézus Krisztusnak és Lelkének működését. Adjuk át magunkat Krisztusnak és minden testi-lelki erőnkkel szüntelenül iparkodjunk szeretettel, hozzá hasonlóan, mennyei Atyánknak tetszeni.

Akkor mennyei Atyánk felismeri bennünk szeretett Fia arcvonásait. Jézus Krisztus kedvéért bennünk is kedve telik, elhalmoz bennünket ajándékaival, — míg el nem jön az az ezerszer áldott nap, amikor valamennyien örökre együtt leszünk az Úrral, Krisztus Jézussal, a mi életünkkel: «Amikor *Krisztus, a ti életetek*, megjelenik, akkor majd *ti is* megjelentek *vele együtt* a dicsőségben.»

«Ó Krisztus Jézus, megtestesült Ige, Mária Fia, jöjj és élj a te szolgálóban szentséged szellemével, hatalmad teljességével, erényeid igazságával, útjaid tökéletességével, misztériumaid közlésével, és uralkodjál bennünk Szentlelkeddel minden ellenségeden, az Atya dicsőségére! Úgy legyen!»

Krisztus, az Isten a hazánk, ahová tartunk,

Krisztus, az ember az útunk, amelyen járunk.

Szent Ágoston: Sermo 123., c. 3.

¹ I. Kor. 1, 7.

TARTALOM.

<i>Dom Columba Marmion O. S. B.</i>	Lap 3
<i>Őszentsége XV. Benedek levele a szerzőhöz</i>	12

I. Isten üdvösségtervének célszerű elrendezése.

I. Isten eleve arra rendelt minket, hogy fiai legyünk Jézus Krisztusban	14
II. Krisztus minden életszentség legszebb példaképe	40
III. Krisztus megváltásunk szerzője és a kegyelmek végtelen kincses-tára	59
IV. Krisztus minden kegyelem forrása	77
V. Az Egyház, Krisztus misztikus teste	98
VI. A Szentlélek, Jézus Lelke	115

II. A keresztény élet alapja és kettős arculata.

I. A Jézus Krisztusba vetett hit a keresztény élet alapja	144
II. A keresztség, az istenfiúság és a kereszténnyé avatás szentsége: «Halj meg a bűnnek és élj Istennek!»	167

A) Halj meg a bűnnek!

III. Delicta quis intelligit? — «Ki érti meg a bűnt?»	184
IV. A bűnbánat szentsége és erenye	204

B) Élj Istennek!

V. Az igazság a szeretetben	230
VI. Természetfeletti életünk fejlődése Krisztusban	247
VII. A szentmiseáldozat	279
VIII. Panis vitae — az Élet kenyere	302
IX. Vox Sponsae — a Jegyes szava	331
X. Az imádság	351
XI. «Szeressétek egymást»	380
XII. A megtestesült Ige Anyja	399
XIII. Coheredes Christi — «Krisztus társörökösei»	420

Krisztussal járunk, Krisztust követjük, Krisztus utunk vezére, világosságra vezetője, üdvösségünk szerzője, égi haza ízezője mind az Atyát keresőknek, mind az öbenne hívóknak. Krisztus dicsősége lesz részünk, keresztények akkor leszünk, ha követése legfőbb ügyünk.

Szent Ciprián: De idolorum vanitate. c. 15.

